

שבוע פרשת שלח - באה"ק

(19 - 25 June 16)

י"ג - י"ט סיון תשנ"ד

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתים לבריאה

ה'י' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

**מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַרְוֶת בִּי נִשְׁמַתִּי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוְּנוּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ:**

**וְהֵעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי
כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיָ אֲנַחְנוּ וְצֹאצְאֵינוּ,
וְצֹאצְאֵי כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי
תוֹרָתְךָ לְשִׁמְחָה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְּלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, גֹּתַן
הַתּוֹרָה:**

**וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
לֵאמֹר פֹּה תִבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:**

**יִבְרַךְ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַדְךָ: יִשְׂאֵל
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שְׁלוֹם:**

וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוְּנוּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלידי לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוְּנוּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

**שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:
בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:**

**וְאַהֲבַתְּ אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל
מַאֲדֶךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶה
הַיּוֹם, עַל לִבְבְּךָ. וְשִׁנְנָתֶם לְבַיִתְךָ וּדְבַרְתֶּם בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתֶם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתֶּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעֲרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַע תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹתַי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶה
אֲתֶכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וְלַעֲבֹדוֹ, בְּכָל
לִבְבְּכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֵּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
וּמִלְקוֹשׁ, וְאֶסְפַּתְּ דָּגָנְךָ וְתִירְשְׁךָ וַיִּצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשִׂדְךָ
לְבַהֲמֹתְךָ, וְאֶכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם,
וְסַרְתֶּם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה
אָף יי בְּכֶם וְעַצֵּר אֶת הַשְּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֵּר וְהִאֲדָמָה לֹא
תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֶבְרַתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבָה אֲשֶׁר יי
נָתַן לָכֶם. וְשִׁמְתֶם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וְקִשְׁרָתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יָדְכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וְלִמְדַתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעֲרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמִי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לְתַת לָהֶם, בְּיַמֵּי הַשְּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.**

**וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצֵת עַל בְּנָפְיָם בְּנִדְוֵיהֶם לְדֹרֹתָם,
וְנָתַנּוּ עַל צִיצֵת הַכֹּהֵן, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצֵת,
וְרֵאִיתֶם אֹתוֹ, וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתּוּרוּ אַחֲרָי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֲתֶם זֹנִים
אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי, וְהָיִיתֶם
קֹדְשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתֶכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהָיוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי
אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵת.**

נכון לומר קודם התפילה:

**הֲרִינִי מִקְבַּל עָלַי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעַד כְּמוֹךָ
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק
לימי החרודש.**

**יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבֵנָה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ וַיִּשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.**

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוּמָשׁ - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושכתבו על זה "להשם הארץ ומלאוה" (או בראש־תוכות "לח"י)) בצירוף שם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחרדו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החרד כולו ייהפך "לחרד וביט של צדקה".

קמו.

תפילה על אריכות הגלות שיעשה למען שמו שלא יתחלל:

א לא לנו | יהוה לא־לנו פִּי־לְשֹׁמֵךְ תֵּן כְּבוֹד עַל־חֲסִדְךָ עַל־אֲמַתְךָ: ב לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם
 אִי־הָיָא אֱלֹהֵיהֶם: ג וְאֱלֹהֵינוּ בַּשָּׁמַיִם כָּל אֲשֶׁר־חָפֵץ עָשָׂה: ד עֲצִבְיָהֶם כַּסֵּף וְוָהֵב מְעִשָׂה
 יְדֵי אָדָם: ה פֶּה־לָהֶם וְלֹא יִדְבְּרוּ עֵינָיִם לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ: ו אֲזִנִּים לָהֶם וְלֹא יִשְׁמְעוּ אָף לָהֶם
 וְלֹא יִרְיחוּן: ז יְדִיהֶם | וְלֹא יִמְיִשּׁוּן רַגְלֵיהֶם וְלֹא יִהְלְכוּ לֹא־יִהְגּוּ בַּגְּרוֹנָם: ח כְּמוֹתֵם יִהְיוּ
 עֹשִׂיהֶם כָּל אֲשֶׁר־בָּטַח בָּהֶם: ט יִשְׂרָאֵל בָּטַח בַּיהוָה עֲזָרָם וּמִגֹּנָם הוּא: י בֵּית אֶהְרֹן בָּטְחוּ
 בַּיהוָה עֲזָרָם וּמִגֹּנָם הוּא: יא יִרְאֵי יְהוָה בָּטְחוּ בַּיהוָה עֲזָרָם וּמִגֹּנָם הוּא: יב יְהוָה זָכְרָנוּ יִכְרֹךְ
 יִכְרֹךְ אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל יִכְרֹךְ אֶת־בֵּית אֶהְרֹן: יג יִכְרֹךְ יִרְאֵי יְהוָה הַקְּטָנִים עַם־הַגְּדֹלִים: יד יִסַּף
 יְהוָה עֲלֵיכֶם וְעַל־בְּנֵיכֶם: טו בְּרוּכִים אַתֶּם לַיהוָה עָשָׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: טז הַשָּׁמַיִם
 שָׁמַיִם לַיהוָה וְהָאָרֶץ נָתַן לַבְּנֵי־אָדָם: יז לֹא הַמְתִּים יְהַלְלוּיָהּ וְלֹא כָל־יְדֵי דוּמָה:
 יח וְאַנְחָנוּ | נִכְרֹךְ יְהוָה מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

קמו.

שבחים גדולים להקדוש־ברוך־הוא והואך דוד אמר בדין הוא לאהוב אותו על כל הטובות שעשה לו כמה ניסים ואינו יודע מה גמול ישלם לו שאי אפשר להשיב לו על כל
 הגמול שעשה עמו:

א אֶהְבֵּתִי כִּי־יִשְׁמַע | יְהוָה אֶת־קוֹלִי תַחֲנוּנֵי: ב כִּי־הִטָּה אָזְנוֹ לִי וּבִימֵי אֶקְרָא: ג אֶפְפוּנֵי |
 חֲבַל־מָוֶת וּמְצָרֵי שְׂאוֹל מְצָאוּנֵי צָרָה וַיִּגְוֹן אֶמְצָא: ד וּבְשֵׁם־יְהוָה אֶקְרָא אָנָּה יְהוָה מִלְּטָה
 נַפְשִׁי: ה חַנּוּן יְהוָה וְצַדִּיק וְאֱלֹהֵינוּ מְרַחֵם: ו שֹׁמֵר פִּתְאִים יְהוָה דָּלַתִּי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ: ז שׁוֹבֵי
 נַפְשִׁי לְמִנוּחֵיכִי כִּי־יְהוָה גָּמַל עָלַי: ח כִּי חִלַּצְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת אֶת־עֵינַי מִן־דְּמָעָה אֶת־רַגְלִי
 מִדָּחִי: ט אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְהוָה בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים: י הֵאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר אֲנִי עָנִיתִי מְאֹד: יא אֲנִי
 אֲמַרְתִּי בַחֲפוּי כָּל־הָאָדָם כּוֹב: יב מִה־אֲשִׁיב לַיהוָה כָּל־תְּגִמּוּלוֹתַי עָלַי: יג כּוֹס־יִשׁוּעוֹת אֲשָׂא
 וּבְשֵׁם יְהוָה אֶקְרָא: יד נִדְרֵי לַיהוָה אֲשַׁלֵּם נִגְדַה־נָּא לְכָל־עַמּוֹ: טו יִקַּר בְּעֵינַי יְהוָה הַמּוֹתֵה
 לַחֲסִידָיו: טז אָנָּה יְהוָה כִּי־אֲנִי עֲבָדְךָ אֲנִי־עֲבָדְךָ בֶּן־אֲמַתְךָ פִּתְחַת לְמוֹסְרֵי: יז לָךְ אֲזַבַּח זִבְחַ
 תּוֹרָה וּבְשֵׁם יְהוָה אֶקְרָא: יח נִדְרֵי לַיהוָה אֲשַׁלֵּם נִגְדַה־נָּא לְכָל־עַמּוֹ: יט בְּחֻצְרוֹת | בֵּית
 יְהוָה בְּתוֹכִי יְרוּשָׁלַם הַלְלוּיָהּ:

אגרות קודש

בי"ה, כ"ב סיון, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על הודעתו מיום הולדת שלו. ולפלא שאינו מזכיר דבר מהקביעות עתים שלו ומשיעוריו
 בתורת הנגלה ותורת החסידות נוסף על שמירת שלשת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח
 אדמו"ר צוקללה"ה נבגי"מ זי"ע בחומש תהלים ותניא הידועים, ווארום דאס מיינט מען דאך יעדערערן

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים קטו, קטז ג
- (ג) מאמר ד"ה להבין ענין טענת המרגלים
מבה"ח תמוז, ה'תשכ"ה ה
- (ד) שיחת שבת פרשת שלח,
מבה"ח תמוז, ה'תשכ"ה יא
- (ה) לקוטי שיחות פרשת שלח יד
- (ו) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח
המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל כא
- (ז) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת שלח כב
- (ח) שיעורי חומש יומי לשבוע פרשת שלח כג
- (ט) שיעורי תהלים לשבוע פרשת שלח מו
- (י) שיעורים בספר התניא (מוגה)
לשבוע פרשת שלח מז
- (יא) לוח "היום יום" לשבוע פרשת שלח נו
- (יב) הלכה יומית לעיון ברמב"ם נח
- שיעורי רמב"ם**
- (יג) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת שלח סא
- (יד) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת שלח קו
- (טו) – ספר המצוות לשבוע פרשת שלח קכח
- (טז) נביאים וכתובים
ישעיה פרק כז, איוב פרק ג קל
- (יז) משניות – מסכת דמאי
ביאור קהתי קלב
- (יח) עין יעקב מסכת סוכה קלט
- (יט) מסכת בבא קמא עם ביאורים
מדף יט עד דף כה קמ
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:**
- (כ) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציורים
אדמו"ר הזקן קע
- (כא) שולחן ערוך הלכות שבת
לפי לוח רב יומי אדמו"ר הזקן קע
- (כב) לקוטי תורה
אדמו"ר הזקן קעג
- (כג) שערי תשובה
אדמו"ר האמצעי קעה
- (כד) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו
אדמו"ר ה"צמח צדק" קעה
- (כה) תורת שמואל תרל"ב
אדמו"ר מוהר"ש קעו
- (כו) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב
אדמו"ר מוהר"ש"ב קעו
- (כז) ספר המאמרים ה'תשי"י
אדמו"ר מוהר"ש"ב קעז
- (כח) ספר השיחות היש"ת-תש"א בלה"ק
אדמו"ר מוהר"ש"ב קעט
- (כט) אגרות קודש
אדמו"ר מוהר"ש"ב קפ
- (ל) פרקי אבות פרק ב קפא
- (לא) חומש לקריאה לציבור לשבת פ' שלח קפב
- (לב) לוח זמנים לשבוע פרשת שלח קצ
- (לג) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש קצא

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

44 שכל מידה ומידה היתה בתוקף גדול ולא הייתה 'התכללות' של המידות בינם
45 לבין עצמן כמו 'חסד שבגבורה' ו'גבורה שבחסד' וכדומה וְעֵנִין זֶה של
46 תוקף ו'ישות' עד כדי כך שהכלי לא יכול להגביל ולהכיל את האור הוא
47 רק בְּשָׂאֵר הַמִּדּוֹת (חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד יסוד), וְלֹא
48 בְּבַחֲיִנַת מַלְכוּת, שְׂאִינָה
49 בְּבַחֲיִנַת יֵשׁ מוֹרְגֵשׁ כַּלְפָּה,
50 וְהֵינּוּ, שְׁעַם הַיּוֹתֵה בְּחִינַת יֵשׁ
51 גם ספירת המלכות היא ספירה עם
52 'ישות' ומציאות מוגדרת, מְפַלֵּי-
53 מְקוֹם יֵשׁ בָּהּ בספירת המלכות,
54 במקביל לעניין היש' גַּם בְּחִינַת
55 בְּטוּל, וְסוּכָלֶת בְּטַבְעָה שְׁנֵי
56 הַפְּכִים הֵלְלוּ של 'ישות' ו'ביטול'
57 יחד, וְלִכְּן לֹא הָיָה בָּהּ
58 שְׂבִירָה וְנִפְיָלָה לְגַמְרֵי כמו
59 בשאר ששת המידות דעולם התווה,
60 אֲלֵא 'שבירת הכלים' בעולם התווה
61 פעלה בספירת המלכות רק בְּאוֹפֵן
62 ד'אַרְעָא אַתְבְּטַלַּת', שְׁנַעְדָּר
63 אור התפשטותה בְּלִבָּד ואורה
64 התבטל וחזר להאיר.

65 ופירוש השני בדברי הזוהר ארעא
66 אתבטלת, כַּמְבָּאָר ב'לְקוּטֵי
67 תוֹרָה'⁵ לאדמו"ר הזקן לגבי
68 משמעות המושג בעבודת ה' בְּעֵנִין
69 ה'מְסוּרֵת נִפְשׁ' ההתמסרות
70 המוחלטת של האדם לאלוקות
71 בַּתְּפִלָּה, עַד כִּי כֵךְ שֶׁתְּבַטֵּל
72 כַּח מַהוּת הַנִּפְשׁ כְּמִצִּיאוֹת בְּפִי
73 עצמה והנפש תבטל לאלוקות ותהיה
74 נכללת באלוקות, קְשֵׁלְהֶבֶת של נר
75 הַעוֹלָה מְאֵלֶיהָ כְּלִפֵי מעלה
76 לְהַקְלֵל להיות כלולה, תוך ביטול
77 ואיבוד המציאות האישית וְלִהְדָּבֵק
78 בְּאוּרוֹ יִתְבַרֵּךְ, שְׁזָהוּ עֵנִין
79 "אַרְעָא אַתְבְּטַלַּת" ביטול
80 המציאות והמהות של נפש האדם כלפי
81 האלוקות.

82 וּבַהֲתָאֵם לְזָה לְשֵׁנֵי הַפִּירוּשִׁים ב'ארעא אתבטלת' יֵשׁ גַּם שְׁנֵי
83 פִּירוּשִׁים בְּעֵנִין טַעַנַת הַמַּרְגְּלִים שֶׁלֹּא רָצוּ לְהִיכַסּ לֵארוֹץ יִשְׂרָאֵל בְּטַעֲנָה
84 שְׁחֵיא אַרְצֵן אַכְלַת יוֹשְׁבֵיהָ כְּמוֹבֵא בַתְּחִילַת הַמֵּאמֵר.
85 פִּירוּשׁ הַרְאִשׁוֹן, כְּדֹאִיתָא כְּמוֹבֵא ב'לְקוּטֵי תוֹרָה' בְּפִרְשָׁתְנּוּ⁶
86 פִּרְשַׁת שֵׁלַח שֶׁהַמַּרְגְּלִים סָבְרוּ שְׁעִדִּיף לְהִישָׂאֵר בְּמַדְבָּר וְלֹא לְהִיכַסּ לֵארוֹץ

1 לְהִבִּין עֵנִין הַמְשַׁמְעוֹת הַפְּנִימִית שֶׁל טַעַנַת הַמַּרְגְּלִים שֶׁלֹּא רָצוּ
2 לְהִכַסּ לְאַרְצֵן יִשְׂרָאֵל, וְאַמְרוּ שְׁחֵיא אַרְצֵן אַכְלַת יוֹשְׁבֵיהָ¹,
3 יֵשׁ לְהַקְדִּים וְלְבָאָר הַעֵנִין הַנּוֹכַח בְּוֹהֵר ד'אַרְעָא אַתְבְּטַלַּת²
4 הַארֶץ הַתְּבַטְלָה, וְכִפֵי שִׁיּוֹסְבֵר לְהֵלֵן (שְׁזָהוּ עַל-דֶּרֶךְ "אַרְצֵן אַכְלַת
5 יוֹשְׁבֵיהָ" שֶׁגַם מְשַׁמְעוֹת הַיָּא בִּיטוּל
6 עֵנִינָה הָאִמִּיתִי שֶׁל הַארֶץ שֶׁתְּמוּרַת
7 הַיּוֹתֵה מְקוֹם מוֹשֵׁב לְדָרִים עֲלֶיהָ הַיָּא
8 נַעֲשִׂית 'אוֹכֵלֶת יוֹשְׁבֵיהָ'), שְׁיֵשׁ בְּזָה
9 שְׁנֵי פִירוּשִׁים³ בְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת.
10 פִּירוּשׁ הַרְאִשׁוֹן, שְׁפָאֲשׁוּר

11 מְלִכִין קְדָמָאִין הַמְלַכִּים הַקְּדוּמוֹנִים
12 ד'תְּהוּ' שֶׁל עוֹלָם הַתּוֹהוּ שֶׁקָּדַם
13 לְעוֹלָם ה'תִּיקוּן', כְּפִי שִׁיּוֹסְבֵר כְּסִמּוּךְ,
14 נִפְלוּ בְּשְׂבִירַת הַכְּלִים, הֵנָּה
15 סְפִירַת הַמְּלָכוֹת (אַרְעָא)
16 הַקְּרֵאת אֶרֶץ כִּי כִשֵּׁם שֶׁהָאֶרֶץ מְצַמִּיחָה
17 פִּירוֹת, כֵךְ סְפִירַת הַמְּלָכוֹת הַיָּא
18 הַסְפִירָה שְׁבִאֲמַצְעוּתָה הַיָּא הַתְּהוּת
19 הַנְּבִרָאִים, וְכִשֵּׁם שֶׁהָאֶרֶץ הַיָּא בְּבִיטוּל
20 ("שֶׁהַכּוֹל דְּשִׁין עֲלֶיהָ"), כֵךְ סְפִירַת
21 הַמְּלָכוֹת עֵנִינָה הוּא בִּיטוּל, "דְּלִית לָהּ
22 מַגְרָמָה כְּלוּם", וּבַעֲבוּרַת ה' הוּא עֵנִין
23 קַבֵּלַת עוֹל מַלְכוּת שְׁמַיִם) רַק
24 אַתְבְּטַלַּת מִפְּעוּלָתָהּ, אַבְּל לֹא
25 נִפְלָה בְּשְׂבִירָה כו', כְּלוּמֵר, עַל
26 הַכְּתוּב בְּפִרְשַׁת וַיִּשְׁלַח אֹדוֹת הַמְּלָכִים
27 שֶׁמְלַכּוֹ בְּאֹדוֹם לְפָנֵי מְלוֹךְ מֶלֶךְ לְבָנֵי
28 יִשְׂרָאֵל, מְבוּאָר בְּקַבְלָה וְחִסְדוֹת
29 שֶׁבְּמִבּוֹן הַרוּחָנִי הַכּוֹוֹנָה לְכַךְ שֶׁלְעוֹלָם
30 כְּפִי שֶׁנְּבִרָא לְבִסּוּף, הַנִּקְרָא 'עוֹלָם
31 הַתִּיקוּן' קִדְּם 'עוֹלָם הַתּוֹהוּ' וּבַעֲבוּר
32 שֶׁבִּתְּקוּן יֵשׁ 'סֹדֵר הַשְּׁתַּלְשׁוּת'
33 מְסוּדָר בּוֹ הָאֹר הָאֱלוּקִי יוֹרֵד וּמֵאִיר
34 מְדוּרָה לְדָרָגָה כִּשְׁהָאוֹרוֹת מְלוּבָשִׁים
35 בְּכִלִּים, הוּרִי בְּעוֹלָם הַתּוֹהוּ, עוֹלָמָם שֶׁל
36 הַמְּלָכִים הַקְּדוּמוֹנִים, הַיּוֹ אוֹרוֹת מְרוּבִים
37 וְכִלִּים מוֹעֲטִים דְּבַר שֶׁגַרְם לִשְׂבִירַת
38 הַכְּלִים' שֶׁלֹּא יִכְלוּ לְהַכִּיל אֶת הָאוֹרוֹת

39 הַמְרוּבִים, וְכַתּוּצָאָה מְשִׁבִירַת הַכְּלִים הַיִּיתָה 'נְפִילָה' שֶׁל נִיצוּצוֹת הַקְּדוּשָׁה, וְעַל
40 כֵךְ מְבוּאָר כֹּאן שֶׁ'שְׂבִירָה' הַיִּיתָה בְּעִיקָר בְּמִדּוֹת שֶׁבְּעוֹלָם הַתּוֹהוּ אֲבָל סְפִירַת
41 הַמְּלָכוֹת רַק הַתְּבַטְלָה וְלֹא הַיִּיתָה בַּה 'נְפִילָה' וְשְׂבִירָה' וְטַעַם הַדְּבָר⁴,
42 כִּי הַטַּעַם לְסַבַּת הַשְּׂבִירָה הוּא מְפָנֵי שְׁהִיָּה בְּהֵם בְּחִינַת
43 'ישות כו', כְּמוֹבֵאֵר בַּחֲסִידוֹת שֶׁשְׂבִירַת הַכְּלִים' בְּעוֹלָם הַתּוֹהוּ נִגְרָמָה מִכֵּךְ

(1) פִּרְשָׁתְנּוּ יֵג, לִב. (2) סְפָרָא דְּצִנִּיעוּתָא רְפָא - זח"ב קעו, ב. (3) רָאָה גַם סה"מ תרל"א ס"ע שְׁמו וְאִילָךְ. (4) רָאָה גַם אוה"ת בְּרַאשִׁית יז, ב. (5) בַּהֵר מ, א. (6) וְרָאָה גַם לְקוּ"ת דְּרוּשֵׁי שְׁמַע"צ עט, ג.

שבת פרשת שלח, מבה"ח תמוז, ה'תשכ"ה

ביאור בדרך אפשר

1 ישראל כיוון "שֶׁהָיָה בְּדַעְתָּם שֶׁאֵם יְהִיָּה גְלוֹי אֹר־אֵין־סוֹף
 2 בְּרוּף־הוּא לְמִטָּה בעולם הזה (על־יְדֵי קִיּוּם מַצּוֹת מַעֲשִׂיּוֹת
 3 דבר שאפשרי דווקא בארץ ישראל ולא במדבר) כְּמוֹ לְמַעְלָה בעולמות
 4 העליונים הרוחניים, יִבְטְלוּ מִמְצִיאֹתָם לְגַמְרֵי אל מול הגילוי הגדול

5 והעצום של אור האין־סוף, והמרגלים

6 לא רצו לאבד ולבטל את מציאותם
 7 לחלוטין, וְזֶהוּ "אֶכְלֵת
 8 יוֹשְׁבֵיהֶ"7, המרגלים לא רצו
 9 להיכנס לארץ בירדעם שהארץ היא כזו
 10 שנומת ליושבים בה להתבטל לגמרי
 11 ממציאיותם "פִּירוּשׁ, "יוֹשְׁבֵיהֶ"
 12 אלה שעובדים את ה' בארץ, בעולם
 13 הזה, ומקיימים מצוות מעשיות
 14 הממשיכות גילוי אלוקות בעולם אֵין
 15 תּוֹפְסִין מְקוֹם לְעַצְמָן כָּל־
 16 וּמִבְטְלִין עַצְמָן את המציאות
 17 והמהות האישית שלהם לִיְחִידוֹ
 18 תִּבְרָךְ לאחרות ה' שִׁבְתַּחֲתוֹנִים

19 כפי שהיא בעולמות התחתונים
 20 להיות אֵין עוד כו"8 שיהיה
 21 גלוי כיצד 'אין עוד מלבדו' ואין
 22 מציאות נוספת מלבד מציאות ה'
 23 (שְׁזָהוּ פִירוּשׁ זה בארץ אוכלת
 24 יושביה' הוא על־דֶרֶךְ פִּירוּשׁ
 25 הַשְּׁנִי בְ"אֶרְעָא אֲתַבְטַלְת",
 26 שְׁהוּא עֲנִין בְּטוֹל בְּמִצִּיאוֹת9
 27 ביטול מוחלט של המציאות האישית,
 28 ולא 'ביטול היש' בלבד, כאמור לעיל
 29 שהכוונה למסירות נפש מוחלטת
 30 בתפילה עד לדבקות והתכללות
 31 (באלוקות).

32 ופִּירוּשׁ הַשְּׁנִי, כְּמִבְאָר בְּכִמָּה
 33 דְּרוּשִׁים10 מאמרי חסידות
 34 בְּפִירוּשׁ "אֶרְץ אֶכְלֵת
 35 יוֹשְׁבֵיהֶ", שִׁטְעַנְתָּם של
 36 המרגלים הִיָּתָה שֶׁהִתְעַסְקוּת
 37 בְּגַשְׁמִיּוֹת (שהיא הכרחית לצורך
 38 קיום מַצּוֹת מַעֲשִׂיּוֹת) מְגַשְׁמֵת
 39 את האדם כו', וְלִכֵּן לֹא רָצוּ
 40 לִיִּכְנֹס לְאֶרֶץ כְּדֵי לְעַסּוֹק
 41 בְּבִירוֹ הַדְּבָרִים הַגַּשְׁמִיִּים, הפרדת הטוב שבהם מהרע שבהם
 42 והעלאתו לקדושה (על ידי השימוש בדברים הגשמיים לדברים מותרים

ביאור בדרך אפשר

43 ובמיוחד לצורך קיום מצוות) כִּיּוֹן שֶׁהָיוּ הַמְּרַגְלִים יִרְאִים שֶׁמָּא לֹא
 44 זֶה בְּלִבְד שְׁלֹא יַעֲלֶה בְּיָדָם לְבָרֶם כו' ולהעלות את הדברים
 45 הגשמיים, אֲלֵא אֲדַרְבָּה, שֶׁהִתְעַסְקוּת בְּדְבָרִים הַגַּשְׁמִיִּים
 46 תִּזְיֵק לָהֶם עצמם, כִּיּוֹן שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה שיבואו במגע עם גשמיות

47 וחומריות יִפְלוּ מִמְדַּרְגָּתָם
 48 הרוחנית הנעלית בה היו בהיותם
 49 במדבר ללא צורך כלל לבוא במגע עם
 50 דברים גשמיים כו'11 (שְׁזָהוּ עַל־
 51 דֶּרֶךְ פִּירוּשׁ הַרְאֵשׁוֹן בְ"אֶרְעָא
 52 אֲתַבְטַלְת", שֶׁקְשׁוּר עִם עֲנִין
 53 שְׁבִירַת הַפְּלִים ד'תְּהוּ',
 54 כְּדִלְקֵמָן כפי שיוסבר להלן אודות
 55 הקשר של שבירת הכלים ונפילת
 56 הניצוצות לעבודת הבוררים).

57 (ב) וְהַעֲנִין בְּזֶה, כְּמִבְאָר
 58 ב'לקוטי תורה' ריש בהתחלת
 59 פְּרָשְׁתְּנוּ12 פרשת שלח בְּעִנִּין
 60 מֵהוּת הַפְּנִימִית הַרוּחָנִית של
 61 מְדַרְגַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. דְּהֵנָּה,
 62 כָּל הַמַּצּוֹת הַמַּעֲשִׂיּוֹת בשונה
 63 מהמצוות שקיומן הוא במחשבה או
 64 בדבור רובן כְּכוֹלֵן תְּלוּיּוֹת
 65 דְּוָקָא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּבִפְרָט
 66 עֲנִינֵי זְרַעִים שרובם הם מצוות
 67 התלויות בארץ וְקִנְדָּשִׁים שרובם הם
 68 מצוות שקיומן הוא בבית המקדש.
 69 וּמִמְשִׁיף, דְּהֵנָּה כְּתִיב13 כִּי
 70 לֹא עַל הַלְחָם לְבַדּוֹ יִחְיֶה
 71 הָאָדָם כִּי עַל כָּל מוֹצֵא פִי ה'
 72 וְגו', כלומר, החיות נובעת מדבר ה'
 73 הבורא ומהווה ומקיים את הנברא
 74 וצִרְיָה לְהִבִּין הִיתְרוֹן שְׁבִלְחָם
 75 שאותו נקט הכתוב לדוגמא, וְהָלֵא
 76 גַם הָאָדָם עצמו נִבְרָא בְּמֵאֲמֵר
 77 של הקדוש־ברוך־הוא, כְּמוֹ
 78 שְׁפָתוֹב14 נַעֲשֶׂה אָדָם כו',
 79 וְלִמָּה צִרְיָה הָאָדָם לְקַבֵּל
 80 חִיּוּתוֹ מֵהַלְחָם דְּוָקָא ולא
 81 ישירות מדבר ה' (מוצא פי ה') כפי
 82 שלחם קיים מדבר ה' ואינו זקוק למזון
 83 כדי להתקיים [וְיִתְרָה מְזָה, בעניין זה שהאדם זקוק לאוכל כדי לחיות
 84 יֵשׁ בְּכַח הַמֵּאֲכָל לְחִיּוֹת אֵת, יש פלא גדול עוד יותר, אֵיךְ15 יֵשׁ בְּכַח הַמֵּאֲכָל

(7 לז, רע"א. 8) מא, ב. וראה גם מה, ג. 9) ראה גם אוה"ת פרשתנו ע' תנח: "ארץ אוכלת יושבי" היא בחי' כלה שארי ולבבי". (10) ראה אוה"ת שם ע' תקכו. הוספות (בהוצאת קה"ת, תשנ"ז) ס"ע 66. 11) ראה גם מאמרי הצ"צ תרי"ד ע' כא: כמ"ש ארץ אוכלת יושבי' (לפי פי א'). אר"ת להה"מ סקנ"ב. 12) לו, ג. 13) עקב ח, ג. 14) בראשית א, כו. 15) ראה לקו"ת צו יג, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 אבן זו נופלת קרוב, וכך גם ברוחניות, כאשר הגבוה והנעלה מאד 'נופל',
 2 הנפילה והירידה היא למטה ביותר), פמבאר הענין בכתבי
 3 הארץ' ל¹⁷, ונתבאר בארובה בתורת התסידות, החל
 4 מתורת הפעל-שם טוב¹⁸ ורננו הזקן¹⁹, וכן בדרושי מאמרי
 5 החסידות של רבותינו נשיאינו
 6 שלאחר-ידיה, בדורות הבאים אחרי
 7 רבינו הזקן, עד לכבוד-קדושת
 8 מורי-והמי אדמו"ר נשיא
 9 דורנו.
 10 ועל-פי-זה מוכן גודל
 11 המעלה בכניסה לארץ
 12 ישראל כדי לעסוק בענינים
 13 גשמיים, ועד כמה המרגלים שלא
 14 רצו לעשות זאת טעו פיון שעל-
 15 ידי ברור הדברים הגשמיים
 16 שבעולם הזה התחתון ששרשם
 17 מאד נעלה כו', בעולם התהו
 18 שלמעלה מעולם התקון,
 19 נמשך מלמעלה ותגלה למטה אור
 20 נעלה ביותר, שהוא ענין
 21 המשכת והתגלות עצם האור
 22 ד'תהו' כו'²⁰ ולא רק הניצוצות
 23 והתפשטות של האור אלא עצמיות
 24 האור.
 25 אמןם כדי שיומשך ויתגלה
 26 למטה בעולם הזה שבו מקיימים
 27 מצוות מעשיות אור נעלה זה
 28 "עצם האור דתהו" (שאז יתכן
 29 שמצד גודל מעלת האור
 30 יתבטלו הנבראים שבעולם הזה
 31 ממציאותם לגמרי ויחולו
 32 מלהתקיים), הרי זה דוקא על-
 33 ידיה שמבררים את
 34 הדברים הגשמיים שבהם
 35 נתלבשו הניצוצין ד'תהו'
 36 כו'²⁰ ועל ידי שמתעסקים בהם
 37 להבירים מותרים לשם שמים ולקיום
 38 המצוות המעשיות, מבררים ומעלים
 39 אותם לקדושה.
 40 אף על זה לגבי עבודה זו של ביור
 41 הניצוצות שנפלו בדברים הגשמיים
 42 נובל גו' כי חזק הוא ממנו²¹, אל תקרי "ממנו", מאתנו אלא
 43 "ממנו", מאתו כו', כפיכחול (פלפי מעלה הקדוש ברוך הוא

1 האדם, הלא הלחם הוא בחינת צומח שמעלתו ומדרגתו נמוכה
 2 מוז של האדם (והארץ ש'ממנה יוצא הלחם היא בחינת דומם
 3 שמעלתו ומדרגתו נמוכה אפילו ממעלתו ומדרגתו של הצומח), והאדם
 4 הוא בחינת מדבר שנעלה בהרבה מצומח ודומם, ואם כן, איך
 5 יהיה הצומח בחינת מחיה
 6 מקור חיות ל'מדבר' שלמעלה
 7 ממנו הרבה].?
 8 אף הענין הוא, כי מוצא פי
 9 ה' ש'בדומם-צומח-חי הוא
 10 ענין הרפ"ח ניצוצין שנפלו
 11 בשבירת הפלים כמבואר בכתבי
 12 הארז"ל שזהו מספר הניצוצות
 13 האלוקיים מעולם התהו ש'נפלו'
 14 למטה ויש לברר ולהעלות אותם
 15 בעבודת הביורים' (ככתוב בספר
 16 'מבוא שער' רבי חיים ויטאל: כי
 17 רפ"ח ניצוצות הם שברי כלים שנפלו
 18 לתהומא רבה... וישראל כשהיו
 19 במצרים העלו משם ר"ב ניצוצות, אבל
 20 פ"ו ניצוצות לתשלום רפ"ח, לא היה
 21 יכול משה רבינו עליו-השלום להוציא
 22 משם מכור הברזל, וזהו שכתוב וגם
 23 ערב ר"ב עלה אתם, ר"ב דייקא ולא
 24 יותר, אבל משה עלה אל האלוקים
 25 לתקן פ"ו ניצוצות אחרים... שכל זה
 26 נרמז במה שאמר יעקב לבניו... ושברו
 27 לבניו, גימטריא פ"ו, אבל ר"ב שלהם
 28 יעלו עמהם, וזה סוד וירדו אחי יוסף
 29 לשבור ב"ר, רצה לומר שלא יישארו
 30 שם רק פ"ו אחרי שיוציאו השברים
 31 משם כמניין ב"ר"), והאדם הוא
 32 מעולם ה'תקון' שלמטה
 33 במדרגה מעולם התהו, ולכן צריך
 34 האדם לקבל חיותו מדומם-
 35 צומח-חי דוקא אף שלאחר
 36 הירידה למטה האדם ה'מדבר' אכן
 37 נעלה מהדומם-צומח-חי, לפי
 38 ש'שרש הרפ"ח ניצוצין בעולם
 39 התהו הוא מאד נעלה כו'
 40 (שלכן דוקא בגלל שיש להם שורש
 41 גבוה ונעלה מאד נפלו למטה ביותר, כידוע¹⁶ בתורת החסידות
 42 המשל מנפילת החומה של אבנים, שהאבן שבראש החומה
 43 נופלת רחוק יותר מהאבן הנמצאת בתחתית החומה, וכשהחומה נופלת

(16) לקו"ת פ' ראה יט, ג. (17) לקוטי תורה פ' עקב שם. (18) כתר שם טוב סימן קצד. (19) לקו"ת צו שם. מטות פא, ב. עקב יד, א ואילך. ובכ"מ. (20) ראה גם ד"ה ויהס כלב תרד"ע (המשך תער"ב ח"א ע' תקכא). (21) פרשתנו שם, לא.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 אָמְרוּ²²) לפי פשוטו המרגלים טענו שהעם היושב בארץ חזק "ממנו"
2 כלומר מאתנו, ולפי דרשת חכמינו ז"ל הם התכוונו כלפי מעלה אָפִילו
3 בַּעַל הַבַּיִת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בעצמו אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיא כָּלֵיו
4 מִשָּׁם²³, ולפי פנימיות הדברים ד' "כִּלְיוֹ" קָאֵי הַכּוֹנֵה עַל הַפְּלִים
5 ד'תהו' שְׁנִשְׁפְּרוּ כי לא היה
6 ביכולתם ובאפשרותם לקלוט ולהכיל
7 את האורות המרוכבים שהאירו בעולם
8 תהוהו בגילוי ובתוקף וְנִפְּלוּ
9 הַנִּיצוּצוֹת לְמִטָּה אל תוך הדברים
10 הגשמיים כו', ו'בַּעַל הַבַּיִת"
11 קָאֵי הַכּוֹנֵה עַל בְּחִינַת הַתְּקוּן
12 שְׁצִרְיָךְ שעולם התיקון הוא העולם
13 שבו העבודה המוטלת על האדם
14 העוסק בתורה ומצוות היא לְבָרַר
15 ולהעלות לקדושה ולהוציא אֶת
16 הַנִּיצוּצוֹת (כִּלְיוֹ), ופירוש
17 טענת המרגלים שלא רצו לעבוד
18 עבודה זו ואמרו "אֵין בַּעַל הַבַּיִת
19 יָכוֹל לְהוֹצִיא אֶת כִּלְיוֹ",
20 הֵינּוּ²⁴, שְׁאֵין בִּיכְלֵת ה'תקון'
21 לְבָרַר אֶת הַנִּיצוּצוֹת ד'תהו',
22 לְפִי שְׁהָאוֹרוֹת ד'תקון' הֵם
23 מוּעָטִים אורות מצומצמים כי הם
24 מלוכשים בכלים וְלִכֵּן הֵם
25 חֲלָשִׁים ולא מאירים בתוקף, וְאֵילוּ
26 הָאוֹרוֹת ד'תהו' הֵם מְרוּבִּים,
27 וְלִכֵּן הֵם חֲזָקִים וְתִקְיָפִים כו'
28 ולכן סברו וטענו המרגלים, בטעות,
29 שאין אפשרות לעסוק בתורה ומצוות
30 בעולם הזה, בארץ ישראל, ולברר את
31 הַנִּיצוּצוֹת שִׁנְפְּלוּ מְעוֹלֵם הַתְּהוֹ.
32 ג) אַף עַל זֶה בתשובה ובתגובה
33 לטענה זו של המרגלים נֶאֱמַר²⁵
34 וַיְהִי כַּלְבֵּי אֶת הָעָם אֶל מִשָּׁה,
35 וַיֹּאמֶר עֲלֶה נַעֲלֶה וַיִּרְשָׁנוּ
36 אֶתְּהוֹ כִּי יָכוֹל נִכְבֵּל לָהּ, הֵינּוּ,
37 שְׁיָכוּלִים לְבָרַר אֶת הַנִּיצוּצוֹת
38 ד'תהו' כו' ולמרות ש'תהו' נעלה
39 מ'תיקון', והאורות ד'תהו' חזקים
40 והאורות ד'תיקון חלשים, למעשה כן
41 יש ביכולת בני ישראל להיכנס לארץ
42 ולעסוק בעבודת הבירורים, כפי

וּבְהִקְדָּים הַדִּיּוּקִים והשאלות בַּפְּסוּקִים זֶה²⁶, מֵהוּ אֹמְרוּ מדוע
אומר הכותב (וַיְהִי כַּלְבֵּי אֶת הָעָם) אֶל מִשָּׁה, דְּלִכְאוּרָה
הַיְהוּ-לִיָּה-לְמִימַר היה לו לומר רק "וַיְהִי כַּלְבֵּי אֶת הָעָם". וְגַם
צִרְיָךְ לְהִבִּין, מֵהוּ אֹמְרוּ "כִּי
יָכוֹל נִכְבֵּל לָהּ", לְאַחֲרֵי
שְׁפָרַר אֹמַר "עֲלֶה נַעֲלֶה
וַיִּרְשָׁנוּ אֶתְּהוֹ" ולכאורה יש כאן
כפל וייתור לשון שלא לצורך?
וְהַעֲנִין בְּזֶה²⁷, דְּהִגָּה, הַסְּפָה
לְכַף שְׁבַמְדוֹת ד'תהו' הִיָּתָה
שְׁבִירַת הַפְּלִים כו' (וְעַד כִּדֵּי
כֶּף שֵׁשׁ נְתִינַת מְקוֹם לְטַעֲנַת
הַמְּרַגְלִים שְׁלֹא-תִרֶי-זֶה שׁוּב
"אֵין בַּעַל הַבַּיִת יָכוֹל לְהוֹצִיא
אֶת כִּלְיוֹ" ולפי דבריהם אי אפשר
לעסוק בעבודת הבירורים), הֲרִי זֶה
לְפִי שְׁהַמְדוֹת ד'תהו' הִיוּ
בְּבַחֲבִינַת יְשׁוּת כו'²⁸ וכל אחת
מהמידות היתה בחזק ובתוקף,
שְׁהוּא עֲנִין הַתְּפַעְלוּת הַמְּדוּת
בְּאוֹפֵן שֶׁל הַתְּרַגְּשׁוֹת
וְהַתְּלַהֲבוֹת וְרַעַשׁ כו' כפי
שְׁרוּאִים בְּמוֹחַשׁ בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם שְׁכֹאֶשׁ
הָאָדָם מִתְּרַגֵּשׁ וּמִתְּלַהֵב, הַמִּדוֹת
וְהוֹרֵג שְׁבִלְכוּ הֵם בְּתוֹקָה וּבַהֲתַגְּבֹרוֹת
גְּדוּלָה, וְכִיוּן שֶׁהַמִּדוֹת דְּתוּהוּ הִיוּ
בְּתוֹקָה וּבְחֻזֵק רַב, הַכִּלִּים לֹא יִכְלוּ
לְקַלוֹט וְלַהֲכִיל אוֹתָם וּנִשְׁבְּרוּ. וְזֶהוּ
שְׁאֹמְרוּ הַמְּרַגְלִים²⁹ אָפְסֵי כִּי
עַז הָעָם גו' כִּי חֲזָק הוּא גו',
שְׁהוּא לְפִי הַמְּשַׁמְעוֹת הַפְּנִימִית שֶׁל
הַדְּבָרִים עֲנִין תוֹקָה הַמְּדוּת
ד'תהו' ולפי הטענה והטעות של
המרגלים אין אפשרות ויכולת לברר
מידות חזקות ותקיפות כל כך, אבל
האמת היתה כדברי כלב בן יפונה
שלבני ישראל כן ניתנו הכוחות לברר
את הַנִּיצוּצוֹת תְּהוֹ שִׁנְפְּלוּ לְמִטָּה.
וְלִכֵּן, כִּיוּן שֶׁסִּיבַת הַשְּׁבִירָה הִיָּתָה
הַתְּוֹקָה וְהִישׁוּת שֶׁל הַמִּדוֹת הַעֲצָה
כִּדֵּי לְבָרְרָם הִיא לְפַעוּל

תְּקַרֵּי כו', כְּבִיכּוֹל (כִּלְפִי מַעֲלָה אָמְרוּ²²) אָפִילו
בַּעַל הַבַּיִת אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיא כָּלֵיו מִשָּׁם²³,
ד'כִּלְיוֹ" קָאֵי עַל הַפְּלִים ד'תהו' שְׁנִשְׁפְּרוּ וְנִפְּלוּ
הַנִּיצוּצוֹת לְמִטָּה כו', ו'בַּעַל הַבַּיִת" קָאֵי עַל
בְּחִינַת הַתְּקוּן שְׁצִרְיָךְ לְבָרַר וְלְהוֹצִיא אֶת
הַנִּיצוּצוֹת (כִּלְיוֹ), ופירוש "אֵין בַּעַל הַבַּיִת יָכוֹל
לְהוֹצִיא אֶת כִּלְיוֹ", הֵינּוּ²⁴, שְׁאֵין בִּיכְלֵת ה'תקון'
לְבָרַר אֶת הַנִּיצוּצוֹת ד'תהו', לְפִי שְׁהָאוֹרוֹת
ד'תקון' הֵם מוּעָטִים וְלִכֵּן הֵם חֲלָשִׁים, וְאֵילוּ
הָאוֹרוֹת ד'תהו' הֵם מְרוּבִּים, וְלִכֵּן הֵם חֲזָקִים
וְתִקְיָפִים כו'.

ג) אַף עַל זֶה נֶאֱמַר²⁵ וַיְהִי כַּלְבֵּי אֶת הָעָם אֶל
מִשָּׁה, וַיֹּאמֶר עֲלֶה נַעֲלֶה וַיִּרְשָׁנוּ אֶתְּהוֹ כִּי
יָכוֹל נִכְבֵּל לָהּ, הֵינּוּ, שְׁיָכוּלִים לְבָרַר אֶת
הַנִּיצוּצוֹת ד'תהו' כו'. וּבְהִקְדָּים הַדִּיּוּקִים בַּפְּסוּקִים
זֶה²⁶, מֵהוּ אֹמְרוּ (וַיְהִי כַּלְבֵּי אֶת הָעָם) אֶל
מִשָּׁה, דְּלִכְאוּרָה הַיְהוּ-לִיָּה-לְמִימַר רק "וַיְהִי כַּלְבֵּי
אֶת הָעָם". וְגַם צִרְיָךְ לְהִבִּין, מֵהוּ אֹמְרוּ "כִּי
יָכוֹל נִכְבֵּל לָהּ", לְאַחֲרֵי שְׁפָרַר אֹמַר "עֲלֶה נַעֲלֶה
וַיִּרְשָׁנוּ אֶתְּהוֹ".

וְהַעֲנִין בְּזֶה²⁷, דְּהִגָּה, הַסְּפָה לְכַף שְׁבַמְדוֹת
ד'תהו' הִיָּתָה שְׁבִירַת הַפְּלִים כו' (וְעַד
כֶּדֵי כֶּף שֵׁשׁ נְתִינַת מְקוֹם לְטַעֲנַת הַמְּרַגְלִים
שְׁלֹא-תִרֶי-זֶה שׁוּב "אֵין בַּעַל הַבַּיִת יָכוֹל לְהוֹצִיא
אֶת כִּלְיוֹ"), הֲרִי זֶה לְפִי שְׁהַמְדוֹת ד'תהו' הִיוּ
בְּבַחֲבִינַת יְשׁוּת כו'²⁸, שְׁהוּא עֲנִין הַתְּפַעְלוּת
הַמְּדוּת בְּאוֹפֵן שֶׁל הַתְּרַגְּשׁוֹת וְהַתְּלַהֲבוֹת וְרַעַשׁ
כו'. וְזֶהוּ שְׁאֹמְרוּ הַמְּרַגְלִים²⁹ אָפְסֵי כִּי עַז הָעָם
גו' כִּי חֲזָק הוּא גו', שְׁהוּא עֲנִין תוֹקָה הַמְּדוּת
ד'תהו'. וְלִכֵּן, הַעֲצָה כִּדֵּי לְבָרְרָם הִיא לְפַעוּל
כִּלְיִשׁוֹת הַמְּדוּת, שְׁיִהְיֶה בְּהֵם עֲנִין הַבְּטוּל. וְזֶהוּ

(22) פירש"י עה"פ. (23) סוטה לה, א. (24) ראה אוה"ת פרשתנו ע' תנא. (25) פרשתנו שם, ל. (26) ראה גם רד"ה ויהס כלב הנ"ל (שם ע' תקיר). (27) ראה גם סד"ה ויהס כלב הנ"ל (שם ע' תקכג ואילך). (28) ראה גם המשך תע"ב שם ע' תסו ואילך. (29) פרשתנו שם, כח-לא.

להבין ענין טענת המרגלים

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הביטול של (ענין תוקף המידות של) העם הוצרך להיות על-ידי כלב
 2 שהיה אחד משנים עשר המרגלים, כי האופן היותר טוב הדרך הטובה
 3 ביותר לבטל את דברי המרגלים הוא על-ידי אחד מהם
 4 גופא עצמם, על-דרך מאמר רז"ל³² מינה ובה אבא לשדיה
 5 ביה נרָגא ופירש רש"י: "אבא, יער."
 6 מעצמו של יער ייכנס בתוך הגרון
 7 להיות בית יד ויקצו בו את היער."
 8 וגם, לפי שקלב היה ממוצע
 9 שהיה ביכולתו לפעול חיבור בין
 10 משה אל כל העם, כפי³³ קלב
 11 בגימטריא 'אליה'
 12 ובגימטריא ב"ן³⁴, כאשר שם
 13 הוי' כתוב במילוי אותיות ה"א, היינו
 14 יו"ד, ה"ה, ו"ו, ה"ה הגימטריא של
 15 האותיות הללו היא ב"ן (52) וידוע
 16 שאליה היה בחינת ב"ן³⁵
 17 דמ"ה³⁶, בשם מ"ה עצמו, ענין
 18 הביטול, משה רבינו הוא פנימיות שם
 19 מ"ה והביטול שלו הוא ביטול פנימי,
 20 ואילו אליהו הוא חיצוניות שם מ"ה
 21 חלק הב"ן שבמ"ה, ולכן הביטול שלו
 22 לא הגיע לביטול של מדינת משה,
 23 וכיוון שכלב היה בחינת אליהו היה
 24 בכוחו להיות 'ממוצע' הפועל חיבור
 25 בין העם ומשה רבינו ולכן היה
 26 ביכולתו לחבר את העם אל
 27 משה, להמשיך בהם בעם
 28 בחינת הביטול לאלוקות שנובעת
 29 ממשה כו'.

1 חלישות המדות, שיהיה בהם ענין הביטול של מציאותם. וזהו
 2 ויהס גו', לשון שתיקה, וידוע ששתיקה כאשר האדם לא מבטא
 3 את עצמו כלל הוא ענין הביטול של המציאות שלו, דהינו שפעל
 4 כלב בן יפונה בכך שהשתיק את העם
 5 המידות החלשות כן אפשר לברר
 6 ולהעלות.
 7 והנה, ענין הביטול של המידות
 8 שלא יהיו בהתפעלות ובהתלהבות
 9 גדולה אלא בחלישות נעשה על-
 10 ידי המשכת והתגלות המוחין
 11 הארת והשפעת השכל על הרגש,
 12 וכפי שראים בפועל בטבע האדם
 13 שמי שהוא בעל מוחין יותר,
 14 אזי התפעלות המדות של אותו
 15 אדם היא בחלישות יותר, כי
 16 כללות טבע המוחין הוא
 17 בבחינת מנוחה והתישבות
 18 ולא התפעלות והתרגשות, וכמו
 19 שאמרו בזהר ש'חכמה סתימאה'
 20 (החכמה העלומה) היא שקטה ונמצאת
 21 במקומה כמו יין טוב על שמריו, וזהו
 22 שאמרו "סבא דעתיה סתים,
 23 פחמר טב דשקית וּשְׁכִיךְ"
 24 כו'³⁰, הזקן דעתו עלומה כיון טוב
 25 ששקט ורגוע שלכן היתה
 26 השכיחה של הכלים בעולם התורה
 27 רק במדות ולא במוחין³¹
 28 שכאמור מטבעם הם ברוע
 29 ובהתיישבות ולכן לא היו בתוקף
 30 ובחזק שלמעלה מיכולת הכלים
 31 להכיל.
 32 וזהו מה שנגאמר (ויהס כלב
 33 גו') אל משה, שפעולת
 34 הביטול במדות שפעל כלב על ידי
 35 שהשתיק את העם היא על-ידי
 36 החבור של העם אל משה,
 37 בחינת החכמה אותיות כוח"מה,
 38 שם מ"ה כאשר שם הוי' כתוב במילוי אותיות אל"ף, היינו יו"ד, ה"א,
 39 ואי, ה"א הגימטריא של האותיות הללו היא מ"ה (45), שיש בו בשם
 40 מ"ה הכח לפעול הביטול במדות ד'תהו' (כי 'מה' מורה על ביטול
 41 כמו שאמרו משה ואהרן על עצמם "ונחנו מה"). וענין זה של פעולת

30) זח"ג קכח, ב. 31) ראה עץ חיים שער ח (שער דרושי נקודות) פ"ב. תו"א קי, ד. קיח, ג. ובכ"מ. 32) סנהדרין לט, ב. הובא בתניא פלא"א (לט, ב). 33) ראה גם אוה"ת פרשתנו הוספות ע' 52 (בהוצאת קה"ת, תשנ"ז). 34) עץ חיים שער מח פ"ד. 35) פרי עץ חיים שער הק"ש פ"ח. מאורי אור א, קמא. 36) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ח ח"ב ע' תתקנ"ו תקס"ו ח"א ע' קעח ואילך.

שבת פרשת שלח, מבה"ח תמוז, ה'תשכ"ה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 העבודה, נְעִשִׁית עַל־יְדֵי הַבְּטוּשׁ כּו', שגורם ביטול כללי, כַּמְבָאָר 38
 2 ב'תַּנְיָא'⁴¹ שְׁפָאָשֶׁר מִשֶּׁה אָמַר לָהֶם בְּפִרְשֵׁי הַמְּרָגְלִים אֵיךְ 39
 3 שְׁקִצָּף ה' עֲלֵיהֶם וְכו', הִנֵּה כְּשִׁשְׁמָעוּ דְּבָרִים קָשִׁים אֵלוֹ, 40
 4 נִכְנַע וְנִשְׁבַּר לָבָם בְּקִרְבָּם כּו' ונפעל בהם הביטול הכללי (וזה לשון 41
 5 רבנו הזקן בתניא שם: "יכמו שמינו
 6 דבר זה מפורש בתורה גבי מרגלים
 7 שמתחלה אמרו כי חזק הוא ממנו, אל
 8 תקרי ממנו כו' שלא האמינו ביכולת ה'
 9 ואחר כך חזרו ואמרו הננו ועלינו וגו'
 10 ומאין חזרה ובאה להם האמונה
 11 ביכולת ה' הרי לא הראה להם משה
 12 רבנו עליו-השלום שום אות ומופת על
 13 זה בינתיים רק שאמר להם איך שקצף
 14 ה' עליהם ונשבע שלא להביאם אל
 15 הארץ ומה הועיל זה להם אם לא היו
 16 מאמינים ביכולת ה' חסיו-שלום לכבוש
 17 ל"א מלכים ומפני זה לא רצו כלל
 18 ליכנס לארץ אלא וודאי מפני שישאל
 19 עצמן הם מאמינים בני מאמינים רק
 20 שהסטרא-אחרא המלוכת בגופם
 21 הגביה עצמה על אור קדושת נפשם
 22 האלוהית בגסות רוחה וגבהותה
 23 בחוצפה בלי טעם ודעת ולכן מיד
 24 שקצף ה' עליהם והרעים בקול רעש
 25 ורוגז עד מתי לעדה הרעה הזאת וגו'
 26 במדבר הזה יפלו פגריכם וגו' אני ה'
 27 דברתי אם לא זאת אעשה לכל העדה
 28 הרעה הזאת וגו' וכששמעו דברים
 29 קשים אלו נכנע ונשבר לבם בקרבם
 30 כדכתיב ויתאבלו העם מאד וממילא
 31 נפלה הסטרא-אחרא מממשלתה וגבהותה וגסות רוחה"). אף זֶהוּ בִּיטוּל 68
 32 והשביחה שעל-ידיה זְעִינְ בְּאֹפֶן מְקִיף מִלְמַעְלָה שֶׁלֹא חוֹדֵר לִכֹּל 69
 33 הַפְּרָטִים שֶׁל מַהוּת וּמִצִּיאוֹת הָאֵדָם כּו'. וְכֵדִי שִׁיְהִיָּה בְּאֹפֶן פְּנִימִי 70
 34 וְהַבִּיטוּל יִחְדוּר בְּפִנְיִמוֹת לִכֹּל פֶּרֶט מִמִּצִּיאוֹת הָאֵדָם, הֲרֵי זֶה עַל־יְדֵי 71
 35 הַתְּבוּנָנוֹת פְּרָטִית, בְּאֹפֶן שְׁכָל פְּרָט שְׁכָל שְׁנוּעָה לַהַחֲלִישׁ אֶת 72
 36 הַמִּידוֹת וּלְפַעוּל בְּהֵם בִּיטוּל מְבָרָר פְּרָט מְסוּיִם בְּמִדָּה, וְעַד שְׁנֻעָה 73
 37 בִּסְפוֹ שֶׁל דָּבָר הַבְּרוּר בְּכָל פְּרָטִי הַמִּידוֹת כּו'⁴² כמבואר לעיל. 74

1 חֲלִישוֹת פְּלָלִית בְּמִידוֹת שֶׁלֹא יִהְיוּ בְּמִצִּיאוֹת חוֹקָה וְתִקְיָה, שְׁזָהוּ עֲנִינְ 2
 3 "כִּי יָכוֹל נוֹכַל לָהּ" הַיְכוּלַת הַכְּלָלִית לְרִשֵׁת אֶת הָאֵרֶץ, אֶלֶּא 3
 4 שְׁפַעוּלַת הַחֲלִישוֹת הַכְּלָלִית הַיָּא רַק הַתְּחַלַּת הָעֲבוּדָה שֶׁלֹב 4
 5 רָאשׁוֹן בְּעִבּוּד ה', וְכִמּוֹ הַהֲנַחָה הַחֲלֻטָה וְהַסְכָּמָה נִפְשִׁית הַכְּלָלִית 5
 6 שְׁצָרִיף יְהוּדֵי לְהִיּוֹת כִּלְפֵי 6
 7 הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא פְּעֻבָּא קָמִי 6
 8 מְרִיָּה³⁷, כַּעֲבַד בְּפִנֵי אֲדוֹנָי, הִיִּינוּ 7
 9 בְּבִיטוּל מוֹחֲלֵט, וְיְכַדְּבֵרֵי פְּלָב 8
 10 "אִם חִפְצֵי בְּנֵי ה' גו' אֵף בַּה' 9
 11 אֶל תִּמְרְדוּ" גו'³⁸, כְּלוּמַר, 10
 12 שֶׁלֹב רָאשׁוֹן יֵשׁ לְהַפְסִיק אֶת הַמִּרְדָּה, 11
 12 חֵס וְשִׁלּוּם, כַּנִּגַּד הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא 12
 13 וְלִקְבֹל עוֹל מַלְכוּת שְׁמִים כִּמּוֹ עַבֵּד 13
 14 הַמִּקְבֵּל אֶת עוֹל אֲדוֹנָיו וְזוֹהִי 14
 15 הַהֲחֻלְטָה הַכְּלָלִית הַזֹּאת שֶׁפַעוּלַת 15
 16 חִלְשׁוֹת כְּלָלִית בְּתוֹקֶף הַמִּידוֹת 16
 17 הַהֲקַדְמָה לְבְּרוּר בְּאֹפֶן שֶׁל 17
 18 הַתְּלַבְּשׁוֹת בְּכָל פְּרָט כּו', 18
 19 שְׁזָהוּ תְּכָלִית הָעֲבוּדָה 19
 20 וְהַשְׁלִימוֹת שֶׁלֹא יִישָׁר שׁוּם פֶּרֶט 20
 21 לֹא מְבוּרָה. 21
 22 וְעַל־דֶּרֶךְ שֶׁהַתְּחַלַּת הָעֲבוּדָה 22
 23 כֹּאשֶׁר הָאֵדָם נִמְצָא בְּשִׁלְב הָרָאשׁוֹן 23
 24 כְּעִבּוּדֵת ה' הַיָּא בְּאֹפֶן שֶׁל 24
 25 "מְשֻׁכְּנֵי" גו'³⁹, כְּלִשׁוֹן הַכְּתוּב 25
 26 בְּשִׁיר הַשִּׁירִים שֶׁבִּנֵי יִשְׂרָאֵל מִבְּקָשִׁים 26
 27 מִהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא "מִשְׁכְּנֵי אַחֲרֶיךָ 27
 28 נִרְצָה" שְׁזָהִי הַתְּעוּרָרוֹת 28
 29 כְּלָלִית מְלֻמְעָלָה מִצַּד הַקְּדוּשׁ- 29
 30 בְּרוּךְ-הוּא כּו', כִּפִּי שֶׁהִיָּה בַּעַת 30
 31 יְצִיאַת מִצְרַיִם שֶׁהִיָּתָה עַל יְדֵי גִילּוֹי מִלְמַעְלָה לְמַטָּה וְאַחֲרֶ־כֵּן בְּאֵה 31
 32 הָעֲבוּדָה דְּסִפְרֵית הָעוֹמֵר בְּמִשְׁפָּח מ"ט יָמִים, שְׁבָהֶם 32
 33 מְבָרִים כֹּל יוֹם פֶּרֶט אֶחָד מִהַמִּידוֹת עַד שֶׁמְבָרִים כֹּל פְּרָטִי ז' 33
 34 הַמִּידוֹת הַמְּנוּיֹת לְעִיל כּוֹלֵל גַּם סִפְרֵית הַמַּלְכוּת כִּפִּי שְׁכָלוֹלוֹת ז' 34
 35 מְזוֹ, הַחֵל מ'חֲסֵד שֶׁבְּחֲסֵד' וְאַחֲרֶ־כֵּן 'בּוּרָה שֶׁבְּחֲסֵד' וְכֵן הֵלֵךְ עַד 35
 36 'מַלְכוּת שֶׁבְּמַלְכוּת' שְׁמִסְפָּרָם מ"ט⁴⁰. 36
 37 וְהַעֲנִינְ בְּהָ, שֶׁהַחֲלִישוֹת הַכְּלָלִית שֶׁל הַמִּידוֹת, שֶׁהִיא הַתְּחַלַּת 37

(37 ראה שבת י, א. 38) פרשתנו יד, ח"ט. 39) שה"ש א, ד. וראה ד"ה משכני באוה"ת שה"ש ח"א ע' נט ואילך. ד"ה הנ"ל תרנ"ה (סה"מ תרנ"ה ע' קעב ואילך). ובכ"מ. 40) סה"מ תרנ"ה שם. ובכ"מ. 41) ספכ"ט (לו, ב ואילך). 42) חסר הסיום (המו"ל).

בס"ד. שיחת ש"פ שלה, מבה"ח תמוז, ה'תשכ"ה.

בלתי מוגה

א. הביאור בפירוש רש"י ריש פרשתנו, "שלה לך אנשים", "למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקתה על עסקי דבה שדיברה באחיה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר" - שלכאורה היה מקום להפסיק בין פרשת מרים לפרשת המרגלים (אף שהיו בסמיכות זה לזה), כדי שלא ליתן מקום לטעות שהם באותה דרגא.

וטעם סמיכת הפרשיות הוא ללמדנו גודל חטא המרגלים - דלכאורה, מה פשעם ומה חטאתם שסיפרו את האמת - שהיו צריכים ללמוד מזה שלקתה מרים על עסקי דיבה, שעסקה בדיבור באריכות כו' אודות משה, שלהיותו "אחיה", היה קשה לה להכיר בכך שמעלתו היא באין-ערוך¹, "ורשעים² הללו ראו ולא לקחו מוסר", והאריכו בדיבורם אודות גבורת יושבי הארץ כפי שנראה להם ("ונהי בעינינו כחגבים"³), בחשבם שלא יתכן ששאר בני ישראל יבינו יותר טוב מהם⁴.

וזהו גם הדיוק ש"ראו ולא לקחו מוסר" - דלכאורה: מה נתחדש אצל המרגלים בהליכתם לארץ ישראל, הרי גם לפני-זה ידעו ש"עז⁵ העם היושב בארץ"⁶, ואף-על-פי-כן היו מוכנים ליכנס לארץ ישראל, וזו היתה מטרת שליחותם, לברר אופן וסדר הכיבוש⁷? - אלא כיון שראו בעיניהם את חוזק העם כו', לכן התחרטו כו'⁸. ולכן מדגיש רש"י ש"ראו" מה שאירע למרים, וראיה זו היתה צריכה ליתן להם כח להתגבר על הנסיון שבראיית חוזק העם כו'.

עם ישות וגאווה (היפך הביטול דצדיק), שכיון שרצונו לנצח ולהראות את מציאותו כו', ה"ה מתייגע, ו"יגעת ומצאת" (מגילה ו, ריש ע"ב), ובא לידי הצלחה כו'. ובגלל טבע הישות והגאווה של המרגלים (שקשור עם רשעותם) — היו סבורים שלא יתכן ששאר בני ישראל יבינו יותר טוב מהם.

(5) פרשתנו שם, כח.

(6) ועד"ז בנוגע להמבואר בלקו"ת (ריש פרשתנו) בענין טענת המרגלים, שלא רצו ליכנס לארץ ישראל בגלל ששם צריך לעסוק בענינים גשמיים, כל ל"ט המלאכות שיש צורך בהם כדי לאכול "לחם מן הארץ", ולכן רצו להשאר במדבר, לאכול "לחם מן השמים" (בשלח טז, ד), ולקיים תומ"צ במחשבה או אפילו בדיבור, אבל לא במעשה — שכבר מקודם לכן ידעו שהכניסה לארץ קשורה עם התעסקות בענינים גשמיים.

(7) ועד"ז בפנימיות הענינים — בנוגע לעבודת הברורים — לידע באיזה מקום יש יותר ניצוצים כו', ויש צורך להשקיע יותר כחות כדי לבררם ולהעלותם לקדושה.

(8) ובלשון החסידות — כידוע שאין חכם כבעל הנסיון (ראה תורת מנחם חמ"ג ריש ע' 388. וש"נ), והיינו, שדוקא הנסיון בפועל מאמת את החכמה, משא"כ קודם שבא לידי נסיון בפועל, שישנו רק ענין החכמה, גם אם הוא חכם גדול ביותר. ועד שמצינו בכתבי החסידות מאמר פלאי ("א פלא דיקן ווארט") בנוגע למעלת משיח על משה רבינו [אף שבכללות ענינים אחד, שהרי "גואל ראשון הוא גואל אחרון", ו"שילה" בגימטריא משה] — מצד ענין הנסיון כו' (ראה תורת מנחם חל"ח ע' 93. וש"נ).

ועד"ז בנרד"ד, בנוגע לכללות ענין המלחמה לכבוש הארץ — שאינו דומה המעמד ומצב שמוכנים למלחמה למלחמה בפועל, ובלשון הכתוב (מלכים א כ, יא): "אל יתהלל חוגר כמפתח". וזהו הטעם לכך ש"שתי פעמים מדבר משה מלחמה אל העם, אחת בספר, בעת שיוצאין, קודם שיערכו המלחמה .. ואחת בעורכי המלחמה כו'" (רמב"ם הל' מלכים פ"ז ה"ב).

(1) אלא, שאצלה הי' ענין זה בקו הקדושה — שלא רצתה למעט במעלותי כדי שלא יפריע הדבר לעבודתה, וכידוע הפתגם (ראה תורת מנחם חמ"ב ע' 339. וש"נ) שכשם שצריכים לידע חסרונות עצמו, כך צריכים לידע מעלות עצמו. ואעפ"כ, לגבי מדריגתה, נחשב גם זה לחטא, ולכן לקתה כו'.

(2) ואף שפירש רש"י (פרשתנו יג, ג) "אותה שעה כשרים היו" — הרי הדיוק בזה שהיו רק "כשרים", אבל לא "צדיקים" (כלשון המדרש (תנחומא פרשתנו ד. במדב"ר פט"ז, ה):

"צדיק" — אפילו בשם המושאל, שזכויותיו מרובים על עונותיו, ועאכו"כ בשם התואר, שאין לו יצה"ר (תניא פ"א) — יש בו מעלה חיובית; משא"כ "כשר" — גם אם אין בו מעלה מיוחדת, אם אין בו חטא או פסול, ה"ה כשר, וכמו "כל ישראל בחזקת כשרות" (רמב"ם הל' קידוה"ח פ"ב ה"ב), כל זמן שלא מצינו בו חטא, גם אם אין בו מעלה מיוחדת. ולא עוד אלא שהתואר "כשר" נופל גם על בהמה, שעם היותה כשרה, ה"ה נשאת בהמה...

ובנוגע לענינו: אילו היו המרגלים צדיקים, היו באים לידי מסקנא טובה (וכמו בנוגע ל"ארץ אוכלת יושבי", ש"הקב"ה עשה לטובה כדי לטרדם כו'" (פרשתנו שם, לב ובפרש"י)); אבל כיון שהיו רק כשרים — הנה אף שלא יעברו ח"ו על המפורש בשו"ע, מ"מ, בענין שנוגע לשיקול הדעת, תהי' דעתם נוטה לצד הרע, כמו בהמה כשרה, שנמשכת מטבעה לחומריות כו'.

ונמצא, שהתואר "רשעים" הללו הוא (לא בגלל החטא, אלא) גם קודם החטא (שהרי עוד קודם החטא "ראו ולא לקחו מוסר"), ואדרבה — זוהי סיבת החטא, שבגלל היותם רשעים, לכן היתה דעתם נוטה לצד הרע (וראה הערה 4).

(3) שם, לג.

(4) וגם תכונה זו שייכת לכך שהיו "רשעים" — כי, הפירוש ד"רשע" הוא "מוצלח", כמ"ש (שמואל-א יד, מז ובמפרשים) "בכל אשר יפנה ירשיע", יעלית. ומטבע הדברים, קשורה הצלחה

(* שאינו בסתירה ל"כשרים" (שהפסח הם פסולים), אלא בסתירה ל"צדיקים".

1 ומהענינים המופלאים בחלק ההלכה: "אין אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חברך",⁹ ופירש רש"י, "לא
2 יתחייב חברך עונש חמור", שזהו רק לאחרי שנעשה כבר מעשה האיסור, מה שאין-כן כדי למנוע שלא
3 יבוא לידי חטא, כבנדון דידן, שנסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, למרות שיש מקום לחשוד במרים,
4 כדי שהמרגלים יקחו מוסר¹⁰ ולא יבואו לידי חטא¹¹ - הוגה על-ידי כבוד קדושת אדמו"ר שליט"א, ונדפס
5 ב'לקוטי שיחות' חלק י"ח עמוד 141 ואילך.

* * *

6 ב. מאמר (כעין שיחה) דיבור-המתחיל להבין ענין טענת המרגלים.

7 לאחרי המאמר, אמר כבוד-קדושת אדמו"ר שליט"א, שכל אלו שסיימו כבר (או שסיימו קודם הבדלה)
8 את לימוד ה'לקוטי תורה' דפרשת השבוע, יאמרו "לחיים"¹², מתוך החלטה להמשיך הלימוד בשבועות
9 הבאים, עד לשמחת תורה.

* * *

10 ג. דובר אודות מחנה-קין "גן ישראל"¹³ ומעלותיו (שהלימוד הוא רק בעניני תורה, וללא הגבלת
11 ההורים וכו')¹⁴, ובסיום השיחה אמר, שכל המדריכים, ואלו שיש להם שייכות ל"קעמפ", יאמרו
12 "לחיים"¹⁵.

* * *

13 ד. הביאור בפירוש רש"י בסוף פרשתנו, "אני ה' אלקיכם", שמביא "מיסודו של רבי משה הדרשן":
14 (א) "למה נסמכה פרשת מקושש לפרשת עבודה-זרה, לומר שהמחלל את השבת כעובד עבודה-זרה שאף
15 היא שקולה ככל המצות . . ואף פרשת ציצית לכך נסמכה לאלו, לפי שאף היא שקולה כנגד כל המצות,
16 שנאמר ועשיתם את כל מצותי", (ב) "על כנפי בגדיהם", "כנגד ואשא אתכם על כנפי נשרים. על ארבע
17 כנפות, ולא בעלת שלש ולא בעלת חמש, כנגד ד' לשונות של גאולה שנאמר במצרים והוצאתי והצלתי
18 וגאלתי ולקחתי", (ג) "פתיל תכלת", "על שם שכול בכורות, תרגום של שכול תכלא, ומכתם היתה
19 בלילה, וכן צבע התכלת דומה לרקיע המשחיר לעת ערב, ושמונה חוטים שבה כנגד שמונה ימים ששהו
20 ישראל משיצאו ממצרים עד שאמרו שירה על הים" - שכוונת רש"י להוסיף ביאור בשייכות של הפסוק
21 "אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים גו", שפירושו "על מנת כן פדיתי אתכם שתקבלו
22 עליכם גזרותי", לפרשת ציצית (דלכאורה הרי זה מתאים יותר למצות עבודה-זרה, שהיא עצמה ככל
23 המצוות, ולא למצות ציצית, שהיא רק מזכירה ומביאה לקיום כל המצוות), "לפי שאף היא שקולה כנגד
24 כל המצוות, שנאמר ועשיתם את כל מצותי"¹⁶.

התניא, תושב"כ דתורת חסידות חב"ד.

14 ראה גם תורת מנחם ח"מ ע' 224. וש"נ.

15 כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן משקה לא' התלמידים שהי'
באבילות ל"ע על פטירת אמו, באמרו: שיהי לה "א' חסידישער
גן עדן".

16 נוסף על פירושו על הפסוק (פרשתנו טו, לט) "וזכרתם
את כל מצות ה'", "שמנין גימטריא של ציצית שש מאות, ושמונה
חוטין וחמשה קשרים הרי תרי"ג" — שזהו ע"ד הרמז. ומה גם
שבפירוש זה יש קושי: (א) בכתוב נאמר "ציצת", ויש צורך
לפרש אליבא דמ"ד (פסחים פו, ריש ע"ב. וש"נ) "יש אם למקרא"
(בתר קריי' אזלינן, דהיא עיקר), (ב) עפ"ז צ"ל שיש חיוב להביט
על כל הציצית, יחד עם החוטין והקשרים, והרי ע"פ הלכה אין
הכרח בדבר.

9 שבת ד, א. וש"נ.

10 וכמו "שמע בני מוסר אביך" (משלי א, ח), כדי שלא
יבוא מלכתחילה לידי חטא.

11 וההוראה מזה, בנוגע להתעסקות עם הזולת גם כאשר
בגלל זה יש חסרון (לא חטא ממש ח"ו, אלא חטא מלשון חסרון)
בעבודתו (ובמילא — גם בשכר שהי' יכול לקבל על שלימות
עבודתו לאחרי ק"כ שנה), ואדרבה, דוקא ע"י ההתעסקות עם
הזולת, שזהו"ע הצדקה ברוחניות, נעשים מוחו ולבו זכים אלף
פעמים ככה (תו"א בראשית א, ב), וכמו במרים, שעל ידי הסיפור
בגנותה כו', ניתוספה פרשה בתורה.

12 ראה גם תורת מנחם חמ"ג ע' 336. וש"נ.

13 נזכר גם ע"ד השייכות לתורת החסידות המרומזת בשם "גן
ישראל": "ישראל" — שמו של הבעש"ט, מייסד תורת החסידות
הכללית, ו"גן" — ג"ן סדרים שבתורה, וכנגדם ג"ן פרקים בספר

ועוד זאת, שכל הפרטים שבמצות ציצית הם כנגד או על שם הענינים דיציאת מצרים: ד' כנפות - כנגד
 ד' לשונות של גאולה¹⁷, ו(פתיל) תכלת שייך למכת בכורות (שהכריחה את פרעה לומר¹⁸ "קומו צאו
 גו'"): תיבת "תכלת", תרגום של שכול - "על שם שכול בכורות" כפי שהיה למטה, "בלילה"; וצבע
 התכלת שדומה לרקיע המשחיר לעת ערב - כפי שנפעל הענין למעלה ברקיע בזכות הפסח שהקריבו בני
 ישראל בין הערביים (וזהו "פתיל תכלת", שמורה על ההמשכה מהרקיע). ו"שמונה חוטין שבה כנגד שמונה
 ימים. . עד שאמרו שירה על הים", מהתחלת יציאת מצרים, ביום י"ד לעת ערב שאז נפעל הענין ברקיע,
 ועד להשלימות דיציאת מצרים¹⁹ בקריעת ים-סוף.

ובפנימיות הענינים: תכלת מורה על יראה, "סור מרע", ולבן מורה על אהבה, "עשה טוב". ולכן מפרש
 רש"י תחילה "פתיל תכלת" ואחר-כך "שמונה חוטין", כי "סור מרע" קודם ל"עשה טוב". ובזמן הזה כולם לבן, כי
 עיקר העבודה היא בקו האהבה, ומזה באים לכל הדרגות דיציאת מצרים²⁰ - הוגה על-ידי כבוד-קדושת
 אדמו"ר שליט"א, ונדפס ב'לקוטי שיחות' חלק ח' עמוד 94 ואילך.

שהקצה היותר גבוה קשור עם הקצה היותר תחתון.
 (20) דובר גם אודות מי שטוען שיש לו נסיונות וקשה לו
 לקיים תומ"צ, ואומרים לו הענין ד"בא חבוקק והעמידן על אחת
 כו" (מכות כד, א) — שאין הכוונה שצריך לקיים רק ה"אחת",
 אלא שלהיותה כוללת את כל המצוות, ה"ז נתינת כח לקיום כל
 המצוות.
 וע"ד משנת"ל במאמר (פ"ג תורת מנחם חמ"ד ע' 29),
 שעצם האמירה "כי יכול נוכל לה" (פרשתנו יג, ל) היא נתינת כח
 על כללות העבודה דקיום התומ"צ.

17 ולהעיר מהמבואר בדרושי חסידות (ראה אוה"ת וראו ע'
 קכת. כרך ז' ע' ב'תקפו) שד' לשונות של גאולה הם כנגד ד'
 עולמות אבי"ע, וכיון שיש צורך בכל ד' הלשונות, ואם חסר א'
 מהם לא נפעל עדיין הענין דיצי"מ, הרי מובן, שכל זמן שלא
 נפעל הענין דיצי"מ בעולם העשי', עדיין לא נפעל הענין דיצי"מ
 גם בעולם האצילות.
 18 בא יב, לא.
 19 מן הקצה אל הקצה, ובלשון החוקרים — שכאשר
 מחשבים ענין מקצהו האחד, צריך לחשב גם קצהו השני. ובלשון
 החסידות — שכל הגבוה ביותר יורד למטה ביותר, היינו,

אגרות קודש

ב"ה, ט"ז סיון, תשי"ט
 ברוקלין.
 שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מייא סיון, בקשת ברכה פ"נ עבור הנער... שי.

בעת רצון אזכירו על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע להמצטרך לו
 מתאים לתוכן כתבו.

וכפי שמתאר מצבו במכתבו, יש מקום לומר, שאם היו מעסיקים את הנער בענין שיכול להיות
 מנהיג משפיע וכיו"ב (בדוגמת מסיבות שבת של ילדים קטנים ממנו באיזה שנים וכיו"ב) היי זה מוסיף
 בבטחה שלו וביציבות שלו, כיון שהיי רואה שמצליח וישנם כאלה הנשמעים לקולו והדרכתו, ועיי
 הזזה זו, יש מקום לומר, שכמה מהפרעות היו בטלים מעצמן. ובודאי כמה אופנים ודרכים ישנם לסדר
 קבוצה כהאמור וכיו"ב ולהמשיכו (אריינציהען עם) שירצה להנהגה, וכשעושים בדרך הטבע היי כלי
 לקבלת ברכות השם יתברך גם למעלה מדרך הטבע.

ובודאי ימצא אותיות מסבירות מתאימות, להסבירם (ההורים שיי) שכל הוספה בעניני תורה
 ומצות מביאה הוספה בברכות השי"ת בהמצטרך לאדם ולביתו.

בברכה לבשו"ט.

לקוטי-שיחות פרשת שלח כרך יח

27 "בה' אל תמרדו", אז יהיה "שוב" - ואתם אל תיראו⁷.

28 ההכרח של רש"י להסביר כך הוא⁸ בגלל שינוי
29 הסדר: לגבי "אל תמרדו" כתוב תחילה (במי -) "בה",
30 ולגבי "לא תיראו" כתוב מאוחר יותר (ממי -) "את עם
31 הארץ", או בגלל שנאמר "ואתם", ולא "ואל תיראו"⁹.

32 מזה מסיק רש"י ש"ואתם אל תיראו" היא תוצאה
33 והמשך של "אל תמרדו".

34 הסבר זה אינו מובן, כי לפי זה צריך היה רש"י
35 לצטט מן הפסוק גם את המילה "בה", וכן את המילים
36 שאחרי-כן: "ואתם אל תיראו את עם הארץ"¹⁰. או
37 לרמוז עליהן, לפחות, על-ידי הביטוי "וגו'", כי מילים
38 אלו מחייבות את פירושו¹¹.

39 מזה שרש"י אינו מצטט את המילה "בה" ואת
40 המילים המאוחרות יותר¹², מובן, שההכרח לפירושו
41 אינו נובע מלשון הפסוק, אלא, בעיקר, ממשמעות
42 הענין של "אל תמרדו".

ג.

השאלות על פירושי רש"י ל"כי לחמנו.." ו"סר

צלם"

43 לאחר מכן מצטט רש"י את המילים "כי לחמנו
44 הם", ומפרש: "נאכלם כלחם". וצריך להבין:

45 (א) מה מחדש כאן רש"י? מובן בפשטות כי במילים
46 "לחמנו הם" הנאמרות לגבי בני-אדם, אין הכוונה
47 שהאנשים הם לחם¹³, אלא זהו דימוי לנצחון קל
48 עליהם, כשם שקל לאכול לחם.

49 (ב) מצד שני: אם הכוונה היא שכיבושם יהיה קל
50 כאכילה, אין הברל אם כלחם או כמאכל אחר, וצריך
51 היה להאמר בקיצור - "נאכלם" וכדומה¹⁴. מהו הדיוק
52 דוקא במילה "לחמנו", "כלחם"?

א.

בפירוש רש"י - גם ענינים מופלאים

1 כבר הוסבר פעמים רבות¹, שפירוש רש"י על
2 התורה בא לפרש את פשוטו של מקרא, כפי שרש"י
3 עצמו מדגיש מפורסם, ומיד בפרשה הראשונה²:
4 "ואני לא באתי אלא לפשוטו" -

5 אבל יחד עם זאת הוא מכיל גם "ענינים
6 מופלאים"³ משאר חלקי התורה, ואף "רזין דאורייתא",
7 כידוע⁴ מאמרו של אדמו"ר הזקן, ש"פירוש רש"י על
8 החומש הוא יונה של תורה".

9 אך כדי להגיע עד ל"ענינים המופלאים" ול"יינה
10 של תורה" שבפירוש רש"י, מוכרחים תחילה ללמוד
11 ולהבין את הפירוש הפשוט, כי גם את הענינים
12 המופלאים ואת "יינה של תורה" הכניס רש"י בפירושו
13 לפי "פשוטו של מקרא".

14 גם בפרשתנו ישנו פירוש של רש"י המכיל ענינים
15 מופלאים בדרך ההלכה, וגם "יינה של תורה", אבל
16 תחילה צריך להסביר את משמעותו הפשוטה של
17 פירוש רש"י זה.

ב.

דברי רש"י על "אל תמרדו"

18 בהמשך הפסוקים בפרשתנו, כאשר מסופר על דברי
19 יהושע וכלב אל כל עדת בני ישראל לגבי הכניסה
20 לארץ ישראל, נאמר בתורה⁵ "אך בה' אל תמרדו ואתם
21 אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם, סר צילם...".
22 רש"י מצטט מן הפסוק את המילים "אל תמרדו",
23 ומפרש: "ושוב ואתם אל תיראו".

24 מפרשי רש"י אומרים על כך⁶: רש"י מתכוון לומר,
25 שהמשך הפסוק "ואתם אל תיראו..." איננו דבר נפרד,
26 אלא "אל תיראו" היא תוצאה של "אל תמרדו". שאם

(1) ראה גם לקר"ש [המתורגם] ח"ה ע' 1.

(2) ג, ח. שם. כד. ובכ"מ (ראה לקו"ש שם).

(3) של"ה במס' שבועות שלו (קפא, א).

(4) היום יום ע' כד.

(5) יד, ט.

(6) רא"ם, גו"א, משכיל לדוד. ועוד.

(7) ותיבת "ואתם אל תיראו" בפרש"י הוא העתקת לשון הכתוב וצ"ל כתובות באותיות כהתיבות שמעתיקן רש"י לפני התחלת פירושו, אלא ש"תיקן" ה"בחור הזועזוער". ובכמה מקומות בפרש"י שכוונת פירושו שכאילו היו התיבות בפירושו כתובות בפנים הכתוב בין התיבות שמעתיקן: אל תמרדו ושוב ואתם אל תיראו (ראה לקר"ש ח"א ע' 164 הערה 19,

ובכ"מ).

(8) באר יצחק בפרש"י.

(9) משכיל לדוד ובאר יצחק.

(10) ועכ"פ התיבות "ואתם אל תיראו" שמזה כבר נראה השינוי שאינו מקדים הנושא ("את עם הארץ"), כמו - ב"אל תמרדו".

(11) וקושיא זו יש להקשות גם לפי פי' הרא"ם והגו"א בפרש"י.

(12) וכ"ה בדפוס א' וב' דפרש"י, ובכמה כת"י רש"י. ובדפוס שני ובא' מכת"י רש"י מעתיק בפירושו גם: "ושוב ואתם אל תיראו" את עם הארץ".

(13) להעיר מפרש"י וישב לט, ו.

(14) ראה ת"א ותיב"ע כאן.

17 ויהושע וכלב לא הכחישו טענות אלו. מתעוררת
18 השאלה: כיצד דרשו יהושע וכלב "אל תיראו את עם
19 הארץ", בלי לתת סיבה למה "אל תיראו"?

20 השאלה אף מתחזקת: כאשר "וישכימו בבקר"²⁰,
21 וישראל אמרו "הננו ועלינו...", הזהיר משה "אל תעלו
22 ולא תנגפו... כי העמלקי והכנעני...". כלומר, אפילו
23 משה רבינו סבר שיש מקום למורא, ומדוע אמרו
24 יהושע וכלב "אל תיראו..."?

25 כן יש להבין: באמרם "בה' אל תמרדו" התכוונו
26 יהושע וכלב לומר שיקיימו את ציווי ה' לעלות לארץ
27 ישראל, ואם כך, היה עליהם לדבר ישירות אודות
28 הענין הפרטי של הליכה לארץ ישראל, מדוע תביעתם
29 היא כללית "בה' אל תמרדו"?

30 על שאלות אלו עונה רש"י בפירושו "אל תמרדו
31 ושוב ואתם אל תיראו". יהושע וכלב אמרו, ש"אל
32 תיראו" היא תוצאה של "אל תמרדו": אכן, "עז העם
33 היושב בארץ", ויש מקום למורא, אך בכל זאת, אם
34 "אל תמרדו", אם תקיימו את ציווי ה' - "שוב" - אז
35 אין מקום, אפילו לפי הטבע, למורא ולחשש, גם מעם
36 חזק²¹.

1 ג) אדרבה, רש"י צריך היה להסביר "נאכלם
2 כמאכל", באופן כללי, ולא דוקא "לחם", כפי
3 שמפרשים את המילה "לחם" במספר מקומות¹⁵.

4 ד) מדוע מצטט רש"י מן הפסוק גם את המילה
5 "כי", שאותה אין הוא מפרש¹⁶?

ד.

למה מביא רש"י שני פירושים?

6 לאחר זאת, מצטט רש"י את "סר צלם" ומסביר
7 "מגינם וחזקם"¹⁷. חכשרים שבהם מתו, איוב שהיה
8 מגין עליהם¹⁸. דבר אחר: צלו של המקום סר
9 מעליהם". ויש להבין: מדוע צריך רש"י להביא שני
10 פירושים? ומהי המעלה שבכל אחד מהם?

ה.

"אל תיראו" - תוצאה של "אל תמרדו"

11 ההסבר לפירוש רש"י הוא:

12 ההכרח לפירוש רש"י ש"ואתם את תיראו" היא
13 תוצאה של "אל תמרדו", ולא ענין בפני עצמו, הוא:

14 בתחילה¹⁹ מסופר, שהמרגלים טענו "עז העם
15 היושב בארץ" "וכל העם אשר ראינו בתוכה אנשי
16 מידות" "ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם".

וא"כ רש"י שצריך לפרש ולבאר הול"ל מאכל וכיו"ב, ולא "לחמנו"
"כלחם" - שיל"פ "לחם" דוקא. (וע"ד פירושו באמור כז, י: לחם אלקיו
- מאכל אלקיו).

17) ה' לשונות "מגינם וחזקם" יש לפרש שזהו כנגד ה' פרטים
שבפרש"י: "כשרים שבהם" - "חזקם", "איוב שהי' מגין עליהם" -
"מגינם". ומה שמתחיל ב"מגינם", (וכשמפרט מפרט תחלה "כשרים
שבהם") כי: א) זהו פשוט יותר בפי' תיבת "צלם" (ראה רא"ם. חזקוני
וראב"ע כאן). ב) "מגינם" נוגע יותר מ"חזקם". וראה הערה הבאה.

18) הכרחו של רש"י לפרש "איוב שהי' מגין עליהם"*** -
לדכאורה: א) מספיק אמרו "כשרים שבהם מתו", ב) סתירה מני' ובי'
מתחיל "כשרים" ל' רבים, ומפרט "איוב" - יחיד -

א) עפמ"ש"נ דעד יציאתם ממצרים "לא שלם עון האמורי" (לך טו,
טז ובפרש"י) משמע, ע"פ פשט, דעד אז היו כמה "כשרים" (ל' רבים).

ב) "סר צלם" ולא "אין צל" וכיו"ב, וכדלעיל (יג, כ) "היש בה עץ אם
אין" משמע (קצת עכ"פ) דעתה "סר צל" ומנין ידעו - ומתוך איוב הי'
- מפורסם וידעו ממתתו.

19) יג, כה ואילך.

20) יד, מ ואילך.

21) ולקמן ב"וישכימו בבקר" אמר משה הטעם "כי אין ה' בקרבכם..
ולא יהי' ה' עמכם".

15) ראה ויצא (לא, נד): ויזבח יעקב זבח גו' לאכל לחם, ופרש"י
"כל דבר מאכל קרוי לחם". וראה מקץ מג, לב. יתרו יח, יב. ועוד.

16) לכאורה י"ל שהוכחת רש"י לפרש ש"ואתם את תיראו" היא
תוצאה מ"אל תמרדו": בהפסוקים שלפניו (יג, ל) מסופר מה שאמר כלב
"עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה", וקשה: מה מוסיף באומרו
"אל תיראו את עם הארץ" על הנאמר לפניו? ולכן מפרש רש"י, שהכוונה
ב"אל תמרדו" הנה שוב "אל תיראו" אותם כלל, היינו ש"ירשנו אותה"
באופן שלא יצטרכו למלחמה כלל (פרש"י דברים א, ח): משא"כ לאחרי
חטא המרגלים, הנה אף שסו"ס הי' "עלה נעלה", הרי כיבוש יהושע הי'
ע"י מלחמה (יהושע ז, ג ואילך)*.

וזהו שממשיך "כי לחמנו הם - נאכלם כלחם", שהוא דבר שנגמר
כבר, כמו לחם (ברוב המקומות - שפירושו) שאי"צ לאפי', כי לא יצטרכו
למלחמה וטירחא כלל (וראה משכיל לדרד בפרש"י***).

אבל ביאור זה אינו מספיק. כי: א) הלשון "אל תיראו" אינו מורה
שאין צריך למוחזקה. וכדמוכח מ"ש בשופטים (כ, ג): אתם קרבים היום
למלחמה גו' (ואע"פ) אל תיראו מפניהם*** (ובדברים שם פירשו רש"י
במ"ש "באו ורשו"). ב) גם בנוגע ל"לחמנו הם" קשה: כל מאכל (לא רק
לחם) ישנו כמו שהוא לאחר שנגמר וראוי לאכילה (וכמו: בשר לאחרי
הבישול, וכיו"ב), ומהו הדיקו "נאכלם כלחם" דוקא? וגם: בפרשה זו
גופא (יג, כ ובפרש"י) נאמר "בכורי ענבים - שהענבים מתבשלין כו'".

* וגם בתחילת הכיבוש - ביריחו הוצרכו לתקוע בשופר ולהקיף ו' הקפות כו' (שם. קאפ"ל ו).
** אבל מ"ש: שהכוונה לומר כלחם דידן דהיינו חמין. צע"ג. דפ"ז הו"ל לרש"י להדגיש העיקר "נאכלם כלחמנו", ולא "כלחם" סתם.
*** וגם בכבוש אי"י (לאחר חטא המרגלים) אמר (דברים ג, כב) "אל תיראום". אבל ממלחמת עוג שאמר ה' "אל תיראו אותי" (חזקת כא, לד) - ל"ק, ובמכש"כ שהי'
ירא. והטעם ירא - שמא תעמדו לו זכותו כו' (פרש"י שם. דברים ג, ב).
**** ולהעיר שבפרש"י כפי שהובא ברמב"ן ליתא "איוב שהי' מגין עליהם". ובדפוס ראשון "הוה שאמר איוב כו'". ובדפוס שני "שהי' מגין עליהם בכותו".

35 זהו גם ההסבר לכך שהסיבה ל"אל תיראו" היא "כי
36 לחמנו הם": "אל תיראו את עם הארץ" כלל וכלל, כי
37 הם יימסרו לכם בדרך חיבה ובפנים מאירות מידי
38 הקדוש-ברוך-הוא²⁴.

ז.

היתרון שבכל אחד משני הפירושים על "סר צלם"

39 לגבי שני פירושי רש"י על "סר צלם", מובנת
40 המעלה של הפירוש השני על פני הפירוש הראשון,
41 לפי לשונו של רש"י עצמו:

42 בפירוש השני אומר רש"י "צלו של המקום סר
43 מעליהם", בעוד אשר בצטטו מן הפסוק את המילים,
44 הקשורות לשני הפירושים, הוא מצטט רק "סר
45 צלם"²⁵, ללא המילה "מעליהם". וההסבר לכך הוא:

46 הביטוי "סר", ובמיוחד "סר מעליהם", מתכוון
47 לומר, שהדבר זז מן המקום שהוא היה בו קודם לכן,
48 ונמצא עתה במקום אחר.

49 אבל לפי הפירוש הראשון "כשרים שבהם מתו",
50 יוצא, שה"צל" איננו נמצא עתה בכלל, ולפי זה לא
51 מתאים כאן הביטוי "סר", ובמיוחד לא "סר מעליהם".
52 לפיכך אומר רש"י את הפירוש השני, ש"צלם" הוא
53 "צלו של המקום", ולפי זה מובן הביטוי "סר": "צלו
54 של המקום" קיים תמיד, שהרי "הנני²⁶ מקים את בריתי
55 אתכם ואת זרעכם אחריכם ואת כל נפש החיה...",
56 "ורחמיו על כל מעשיו"²⁷. אלא ש"סר מעליהם" -
57 עליהם אין הוא נמצא.

58 אך גם לפי הפירוש הראשון אפשר להסביר את
59 הביטוי "סר מעליהם", גם אם אין "צל" קיים, ולכן
60 מביאו רש"י, (ודוקא כפירוש ראשון):

61 באומרם "סר צלם" (כשרים שבהם מתו) לא
62 התכוונו יהושע וכלב לדבר רק על "צלם" (על הכשרים
63 שבהם), אלא על "עם הארץ" (ש"צלם" הגן עליהם),
64 שכיוון שלא יגנו עליהם, לכן "אל תיראו את עם
65 הארץ". כלומר, לא חשוב מה קורה ל"צלם", אלא מה
66 קורה ל"עם הארץ"²⁸. לכן הם אמרו "סר צלם מעליהם"
67 - אין לחשוש מפניהם, כי מהם כבר סר ה"צל" (גם אם
68 לגבי "צלם", הרי לא רק "סר", אלא "מתו").

1 לכן אמרו יהושע וכלב "בה' אל תמרדו" ולא דברו
2 ישירות על הליכה לארץ ישראל, כי המילים "בה' אל
3 תמרדו" מבטלות את הטענה "כי עז העם", ומהוות
4 סיבה לדרישה "אל תיראו", כי ממיילא ילכו לארץ
5 ישראל.

ו.

כיבוש הגויים - קל כאכילת לחם

6 לפי זה מובן מדוע מפרש רש"י בהמשך את המלים
7 "כי לחמנו הם" - "נאכלם כלחם": כאן אפשר, וצריך,
8 לפרש את "לחמנו" כפשוטה - לחם.

9 אך ללא פירוש רש"י, היו מפרשים על "לחמנו
10 הם", שענין הכניסה לארץ ישראל וכיבוש העם שבה
11 הכרחיים ונחוצים כלחם²².

12 ובכך היתה מובנת ההשוואה ל"לחם", והסיבה "כי
13 לחמנו הם": "אל תיראו את עם הארץ" כי "לחמנו
14 הם" - כיבושם נחוץ כלחם, ולכן הכרחי הוא ש"אל
15 תיראו...".

16 אבל רש"י מסביר ש"ואתם אל תיראו" היא תוצאה
17 של "אל תמרדו", מפני שהולכים בכחו של הקדוש-
18 ברוך-הוא, ולכן אי אפשר להגיד שהסיבה ל"אל
19 תיראו" היא ש"לחמנו הם", שהכיבוש חשוב כלחם.

20 בנוסף לכך, אילו היינו מפרשים כנ"ל, היתה
21 מתעוררת השאלה: הנה, נכנסו ישראל לארץ ישראל
22 שלושים ותשע שנים לאחורמכן?

23 לכן אומר רש"י "נאכלם כלחם": ההשוואה ללחם
24 איננה לגבי חשיבות הענין, אלא לגבי אופן האכילה.
25 כיבוש ארץ ישראל יהיה קל כאכילת לחם.

26 רש"י אינו צריך לפרט את המעלה שבאכילת לחם,
27 כי "בן חמש למקרא" כבר למד זאת לפני-כן, בפרשת
28 בשלח²³, ששם אומר רש"י, שלחם אשר "שאלו
29 כהוגן" יתן הקדוש-ברוך-הוא ב"דרך חיבה" ו"בפנים
30 מאירות". כאשר מגיעים ל"לחמנו הם" ולומדים
31 שהפירוש הוא "נאכלם כלחם", מבינים שהקדוש-
32 ברוך-הוא יתן לעם ישראל את כיבוש האומות באותו
33 אופן, ב"דרך חיבה" ו"בפנים מאירות", כפי שהוא נותן
34 לחם.

(26) נח ט, ט"ז.

(27) תהלים קמה, ט.

(28) ועד"ז יש לתרץ הקושי שכ' הגו"א לפי פירוש הראשון.

(22) להעיר מפרש"י (בשלח טז, ח): לחם שאלו כהוגן.

(23) טז, ז"ח.

(24) ולהעיר מתניא ספכ"ט, בנדר"ד.

(25) בדפוס א' ובכמה כת"י הובא גם "מעליהם".

26 האפשרות שהשחיטה תקלקל ותהפוך את הבהמה
27 לנבילה קיימת רק אם השוחט הוא מציאות לפי
28 ההלכה. אם הוא כ"העדר", לא ייתכן שיקלקל. וזאת
29 אומר הראב"ד: עכו"ם הם כבהמות ואין מטמאין ואין
30 מיטמאין" - הם "רוח", "העדר מציאות", ולא ייתכן
31 ששחיטתם תקלקל ותיצור נבילה. לכן סובר הראב"ד
32 ששחיטת-גוי אינה נבילה מפני שהגוי מקלקל, אלא
33 מפני שאין זו שחיטה, וממילא זוהי נבילה - כבהמה
34 שמתה מעצמה³².

35 בכל זאת, מדוע אומר הראב"ד "אין מטמאין ואין
36 מיטמאין"? הן, לכאורה, לפי הסבר ה"רוגוטשובי"
37 חשוב לומר שהם "העדר", ולא חשוב שזה מתבטא
38 דוקא בענין של טומאה וכו' ?
39 על כך אפשר לומר: לכל הדעות - גם לדעת
40 הראב"ד - יש מספר ענינים בהלכה שלגביהם הגויים
41 הם "מציאות". כגון: עבודה-זרה של גוי, האסורה
42 בהנאה גם ליהודים³³, ועוד. לכן אין הראב"ד יכול
43 לומר באופן סתמי ש"עכו"ם הם כבהמות" תמיד.
44 לפיכך הוא מסביר שבקשר לטומאה הם כבהמות³⁴,
45 כהעדר - "אין מטמאין ואין מיטמאין" - ולכן אינם
46 יכולים להשפיע על כך שבהמה ששחטו תטמא במשא.
47 המחלוקת בין רמב"ם לראב"ד אם הגויים הם
48 "מציאות" או "העדר", מביאה מחלוקת ביניהם
49 לשיטתם לגבי השאלה אם יש לגויים "גדר השגחה
50 פרטית": לדעת הרמב"ם הגויים הם "מציאות"
51 ו"גם הם הוה גדר השגחה פרטית", ואילו לדעת
52 הראב"ד הם "העדר", ואין אצלם "גדר השגחה
53 פרטית"³⁵.

1 אך כיוון שהסבר זה דחוק במקצת, מביא רש"י את
2 הפירוש השני.
3 אבל, כדלעיל, גם הפירוש "מגינם וחזקם..." מובן,
4 ואדרבה: לפי הפשט מובן פירוש זה יותר. כי הפוסקים
5 מדברים על האומות, ולכן סביר לומר, שהמילה "צלם"
6 מכוננת ל"צל" שלהם, כשרים שבהם, ולא "צלו של
7 המקום", ובמיוחד כאשר אילו כן, צריך היה לכתוב
8 "סר הצל". לפיכך הפירוש "מגינם וחזקם..." הוא
9 הראשון והעיקרי²⁹.

ח.

המחלוקת בין רמב"ם לראב"ד בענין שחיטת-
גוי

10 מן הענינים המופלאים שבפירוש רש"י: שני
11 פירושי רש"י קשורים למחלוקת בין רמב"ם לראב"ד:
12 הרמב"ם³⁰ פוסק ש"שחיטת עכו"ם נבילה,
13 ומטמאה במשא.. אחד העכו"ם ואחד הכותי או גר
14 תושב - שחיטתו נבילה. וקרוב בעיני שאף זה מדברי
15 סופרים, שהרי טומאת עבודה-זרה וטומאת תקרובת
16 מדבריהם". הראב"ד "משיג" על דברי הרמב"ם,
17 ואומר: "עכו"ם הם כבהמות, ואין מטמאין ואין
18 מיטמאין, עם הדומה לחמור, הן גויים כמר מדלי, ואת
19 כולם ישא הרוח, והחושב אותם לכולם אסף רוח
20 בחפניו".
21 בעל ה"כסף משנה" שואל על דברי הראב"ד: מה
22 קשורה הקביעה שעכו"ם "אין מטמאין ואין מיטמאין"
23 לכאן? הרי כאן אין מדובר על עכו"ם, אלא על
24 שחיטתו?
25 הגאון הרוגוטשובי מסביר³¹ את דברי הראב"ד:

(29) וראה משכיל לדוד בפרש"י.

(30) הלכות אבות הטומאה פ"ב ה"י.

(31) צפע"נ עה"ת הפטרה פ' בהר. ובהמובא במפע"צ פ"ו ס"ח. וראה גם לקו"ש ח"כ ע' 139 ואילך.

(32) וע"ד דעת התוס' (חולין ג, ב. ד"ה קסבר) והרא"ש (שם סי' ה') לדמיון מוזבחת ואכלת (ראה יב, כא) אותו שהוא בר זביחה אכול מזבחו, לאפוקי עכו"ם "כיון דלאו בתורת שחיטה כששחטה היא לי' כמתה מאל"י" (ר"ן שם). וכתוספתא (ריש חולין) שהובא בכס"מ שם דכ"ל "לא שובח עכו"ם ולא שובח הקוף ולא שזבחה מאל"י".

משא"כ לדעת הרמב"ם דלמד מ"ש (תשא לד, טו) "וקרא לך ואכלת מזבחו מאחר שהזהיר.. אתה למד שזבחו אסור כו" (הל' שחיטה פ"ד הי"א), הרי נמצא שבעצם בר זביחה הוא* (גם לפי גי' הש"ך יו"ד הל' שחיטה ס"ב סק"ב), ראה ביאור הרי"ף פערלא לרס"ג ל"ת יא

בתחלתו.

ועפ"ז מובן ביאור הצפע"נ במחלוקת הרמב"ם והראב"ד גם בפשוטו.

(33) ובמשנה ע"ז (נא, ב): ע"א של עכו"ם אסורה מיד כו'.

(34) אבל להעיר מל' הרמב"ם (הל' טו"מ פ"א הי"ג): עכו"ם שנגע במת.. הרי הוא כמי שלא נגע הא למה זה דומה לבהמה שנגעה כו'.

(35) ואף שגם לשיטת הראב"ד הם בגדר "מציאות" בנוגע לכו"כ דינים - י"ל בדא"פ שהענין דהשגחה פרטית נוגע אם הם בגדר מציאות לענין טומאה וטהרה - מפני שענין הטומאה וטהרה נתחדש במ"ת ביחוד עם ביטול הגזירה דעליונים לא ירדו כו' (שמו"ר פ"ב, ג. תנחומא וראו טו) שאו השגחת העליון (אשר חז הוא עם העליון - כמבואר בתניא (שעחיה"א פ"ז פג, א ואילך). וראה תניא פמ"ח) - תוכל לרדת למטה. וראה לקמן הערה 37.

האדם. מעין זה הוא גם "צלו של המקום" אצל הגויים: 25
 הרי הקדוש-ברוך-הוא אינו מקפח שכר כל בריה⁴⁰, 26
 ופעולותיהם מעוררות, כביכול, "המשכת צל" - 27
 השראה מלמעלה היורדת אליהם⁴¹. כלומר, כאשר הם 28
 מבצעים פעולה טובה (מקיימים את שבע מצוות 29
 בנינוח וכדומה), ניתן להם שכר. וכאשר הם עוברים 30
 עבירה - יורד מלמעלה צל כפעולתם, עונש. 31

כל זה הוא רק לפי שיטת הרמב"ם, שאומות העולם 32
 הם "מציאות" בפני עצמה, ואז אפשר לומר 33
 שההשראה מלמעלה היא כצל, (התייחסות פרטית) כי 34
 "גם הם הוה גדר השגחה פרטית". לעומת זאת, לפי 35
 שיטת הראב"ד, שהגויים הם "העדר", לא ייתכן לומר 36
 שפעולתם מעוררת פעולה בדומה לה מלמעלה, שהרי 37
 לשיטתו אין הם "בגדר השגחה פרטית". 38

לפי שיטת הראב"ד יוצא, שהשכר והעונש אצל 39
 הגויים הם תוצאה ישירה (וטפלה) של מטרת בריאתם, 40
 שהם נבראו בשביל ישראל. 41

בדומה לכך מוצאים לגבי שכר ועונש אצל בעלי- 42
 חיים, שהתורה אומרת⁴² "ואת הבהמה תהרוגו". 43
 אמנם, הבהמה אינה חוטאת - "בהמה מה חטאה"⁴³, 44
 אבל היא נענשת "מפני שבאה לאדם תקלה על ידה". 45
 אין זה עונש, אלא, כיוון שתכלית בריאתה היה לשמש 46
 את האדם, הרי כאשר אין הבהמה משמשת את האדם, 47
 כִּי־אם גורמת לו לתקלה, אין מקום למציאותה בעולם 48
 - "ואת הבהמה תהרוגו"⁴⁴. 49

דומה לכך ענין השכר והעונש אצל הגויים: 50
 מטרת בריאת כל העולם היא בשביל ישראל, ולכן 51
 הכרחי הוא שגם המצוות שנצטוו בני נח אינן כמצוות 52
 שנצטוו ישראל, שהמטרה היא עצם קיומן, אלא הן 53

ט.

שני פירושי רש"י קשורים למחלוקת זו

1 ויש לומר ששני פירושי רש"י - אם ב"צלם"
 2 הכוונה ל"מגינים וחזקים" או ל"צלו של המקום" -
 3 קשורים לדעות של הרמב"ם והראב"ד:

4 לפי הפירוש הראשון בני נח הם "בגדר העדר",
 5 כשיטת הראב"ד, ולכן אי-אפשר לפרש שב"צלם"
 6 הכוונה היא ל"צלו של המקום", אשר היה תחילה
 7 "צלם" ועתה "סר מעליהם", כי אם אומרים כך, יוצא,
 8 שהם היו מציאות אמיתית, וההוכחה לכך היא, ש"צלו
 9 של המקום" קשור אליהם ונמדד לפי מציאותם, בדומה
 10 לצל כפשוטו אשר נוצר בגלל האדם, בעוד אשר לפי
 11 שיטה זו הם "העדר" ואין אצלם "גדר השגחה פרטית"
 12 (כפי שמסביר ה"רוגוטשובי"). לכן מוכרחים לפרש
 13 שהכוונה היא ל"מגינים וחזקים, כשרים שבהם מתו..."
 14 ולא ל"צלו של המקום".

15 ואילו לפי הפירוש השני, בני נח הם "מציאות"
 16 קיימת, כשיטת הרמב"ם, ויש עליהם השגחה פרטית,
 17 ולכן ייתכן לומר ש"צלו של המקום (מתייחס)
 18 עליהם"³⁶ - הוא קשור למציאותם, כדלעיל³⁷.

י.

לפי הרמב"ם שכר ועונש של הגויים - כצל,
 לפי הראב"ד - תוצאה טבעית

19 הדברים יובהרו יותר על-פי פנימיות הענינים:

20 המשמעות של "צלו של המקום" היא, שפעולות
 21 האדם מעוררות למעלה ענין הדומה לפעולה. בדומה
 22 לפירוש הבעל-שם-טוב³⁸ על הפסוק³⁹ "ה' צלך",
 23 שפעולות האדם למטה, מעוררות למעלה ענינים
 24 כדוגמתם, כמו צל האדם, המשתנה בהתאם לפעולות

ד"ה והנה ידוע (מג, ג). פ' נשא (ושם: שה' מוכיח את העולם בזה הפסוק). קדושה שני קרוב לסופה (ט, סע"ג ואילך).

(39) תהלים קכא, ה.

(40) פסחים קיא, א. וש"נ.

(41) משא"כ ב"י שעבודתם היא צורך גבוה ונעשה שותף להקב"ה במע"ב וכו'. ואדרבה: דע מה למעלה - ממך (לקו"א) להח"מ סקצ"ח.

אור תורה קיב, ב. ובכ"מ.

(42) קדושים כ, טו.

(43) פרש"י שם. ולהעיר מפרש"י בראשית ו, ז. נח ו, יב.

(44) וכ"ה בנוגע להשכר ב"התועלת והתיקון" שמגיע להסוס ממה שהוא מרכב להאדם. ד"עיקר המכוון בבריאת הסוס עד"מ אינו בשביל התועלת המגיע לו כ"א זהו דרך טפל כדי שלא לקפח שכר כל ברי' אלא המכוון בבריאתו הוא בשביל טובת האדם" (לקוטי תורה ראה כת, ד). וראה לקו"ש שם ע' 282.

(36) ומכיון שסר מעליהם "נמשל כבהמות נדמו ומפני זה ה' קל להרגם" (מו"נ ח"ג פ"ח. וראה מפרשים שם).

(37) ביאור הנ"ל (וכן דלקמן בפנימיות הענינים) יתכן גם לפי שיטת הבעש"ט בהשגחה שיש השגחה פרטית על כל פרט דרצח"מ (ראה בהמובא בהוספות לכתר שם טוב סי' קיט ואילך), כי לכ"ע (גם לשיטת הבעש"ט) ישנם דרגות ואופנים בהשגח"פ (ראה בהמובא בקונטרס השגח"פ (לקו"ש כרך ח' ע' 278 הערה ב). לקמן הערות 52. 55). והביאור בפנים בשתי הדיעות הוא (לשיטה זו) באופן גילוי ההשגחה עליהם, ושייכותה וייחודה עמהם.

ועפ"ז מובנת השייכות לטומאה וטהרה לאחר מ"ת דוקא [אף שגם לפני מ"ת צ"ל שה' השגחה פרטית. וגם לפי דעת חכמי ישראל שלפני הבעש"ט (ראה מו"נ שם. רמב"ן ובחי' וירא יח, יט)], כי החידוש דמ"ת (בעיקרו) ה' בייחוד אלקות (והשגחתו) עם העולם והנבראים. ראה לעיל הערה 35. ואכ"מ.

(38) קדושת לוי פ' בשלח ד"ה או יבואר אז ישיר (מב, סע"ג ואילך).

יב.

השאלות על המשך הפסוקים ורש"י

- לפי זה אפשר להבין טוב יותר את הסברן של
 תמיהות המתעוררות על המשך הפסוקים, ועל פירוש
 רש"י:
 (א) לשם מה הוסיפו יהושע וכלב, ואמרו "סר צלם
 מעליהם"?
 דבריהם לפני כן⁵⁰ "אם חפץ בנו..." היו הכרחיים.
 גם את דבריהם "אל תמרדו... אל תיראו..." פירש
 רש"י, ש"בה' אל תמרדו" ואז - "ושוב ואתם אל
 תיראו", כדלעיל, שכאשר הולכים בכחו של הקדוש-
 ברוך הוא אין מקום לחשש ולמורא מפני "עם הארץ",
 "כי לחמנו הם - נאכלם כלחם", שהקדוש-ברוך הוא
 ימסרם לבני ישראל בדרך חיבה ובפנים מאירות. וכל
 זאת מסביר לישראל כיצד עליהם לנהוג,
 אבל לשם מה יש צורך להודיע מה קורה לעם
 הארץ, ש"סר צלם מעליהם"?
 במילים אחרות: "אם חפץ בנו ה'... ונתנה לנו..."
 ו"בה' אל תמרדו..." - אם כך - מדוע חשוב לישראל
 לדעת מה קורה ל"צלם"?
 (ב) כיוון ש"נאכלם" - הרי מובן שאין מגן ותוקף,
 ולשם מה צריך לומר "סר צלם"? מהו החידוש בכך?
 (ג) מדוע הם שבו ואמרו "אל תיראו"?
 (ד) יותר מכך: זה עתה נאמר שדי אם "לא תמרדו"
 וממילא ("ושוב") תיגרם התוצאה - "אל תיראו".
 מדוע, אפוא, נוסף כאן עוד טעם "וה' אתנו"?
 ההסבר לכך הוא: בכיבוש עם הארץ היו שלושה
 סוגים⁵¹: מתים, "וגרשתמו" מיד (מתבטל לגמרי),
 "אגרשנו" לאחר ש"תפרה" (ובינתיים הם היו עבדים
 וכדומה - "לחמנו").
 ובהמשך לאמור לעיל:
 אפילו לפי הפירוש השני של רש"י, שאצל אומות

- 1 ענין טפל וצדדי⁴⁵, בשביל ישראל. כפי שכבר הוסבר
 2 פעם בהרחבה⁴⁶, שמצוותיהם הן למען ישוב העולם,
 3 כדי שישראל יוכלו לעשות מן העולם דירה לה'
 4 באמצעות קיום התורה והמצוות של ישראל.
 5 לפיכך גם השכר והעונש על שבע מצוות אלו הם
 6 תוצאה טבעית של מטרם.
 7 לפי זה מובן מדוע אין אצל בני נח בכלל הבדלים
 8 בין העונשים, אלא העונש בכל החטאים שלהם הוא
 9 שווה - מיתה⁴⁷. שלא כצל, המשתנה בהתאם לפעולת
 10 האדם.

יא.

ההבדל ה"פנימי" בין שני הפירושים

- 11 בכך מתבטא ההבדל בין שני פירושי רש"י, לפי
 12 פנימיות הענינים, וגם בדרך ההלכה:
 13 הפירוש הראשון הוא כשיטת הראב"ד, שבני נח
 14 הם כ"העדר", חוסר-מציאות, והשכר והעונש אצלם
 15 הם ענין הבא כתוצאה טבעית ו"בדרך ממילא",
 16 כדלעיל. לכן הוא אומר, שהפירוש של "צלם" איננו
 17 "צלו של המקום", אלא "מגינם וחזקם" - שלחם,
 18 על-ידי ה"כשרים שבהם" הם מתחזקים, אבל אין זה
 19 ענין שהם מעוררים למעלה.
 20 לעומת זאת, הפירוש השני של רש"י הוא כשיטת
 21 הרמב"ם - שהם "מציאות עצמאית", ויש בהם "גדר
 22 השגחה פרטית".
 23 אמנם, גם לדעת הרמב"ם מציאות בני נח, ושבע
 24 המצוות שלהם, היא בשביל ישראל, אבל כיוון שציוו
 25 אותם⁴⁸ על מצוות אלו, ובמיוחד כאשר על שבע
 26 מצוות אלו "ציוה בהן הקדוש-ברוך הוא בתורה
 27 והודיענו על-ידי משה רבינו"⁴⁹, צריך לומר, שכאשר
 28 הם מקיימים את ציווי ה', הרי הם מעוררים השראה
 29 מלמעלה בדומה לפעולתם. לכן אפשר לומר לגביהם,
 30 ש"צלו של המקום" משרה עליהם כצל, לפי פעולתם,
 31 עד כדי כך שאפשר לכנות זאת "צלם".

48 ראה שו"ת צפע"נ (דווינסק ח"א סי' לה, לו) בפירוש דברי רש"י
 (גטין ט, רע"ב): דכיון דחזינו דנהם מצוים על דינים הוה בגדר מציאות
 לא בגדר העדר.
 49 רמב"ם ספ"ח מהל' מלכים.
 50 פסוק ח'.
 51 משפטים (כג, כג-ל. ובפרש"י).

45 ולהעיר מהמשך בצפע"נ (עה"ת - בהפטרה לפ' ואתחנן)
 (לדעת הראב"ד) "אך באמת... דגם זה הוה בגדר השגחה אף דבר הכרחי"
 (וראה בהנסמן שם). ולהעיר מדעת הרמב"ם (מו"נ ח"א פע"ב) דמציאות
 הכרחי הוא בלא כוונה. ראה בצפע"נ לשם. וש"נ. וראה לקו"ש שם ע'
 278 ואילך.
 46 ראה לקו"ש [המתורגמן] ח"ה ע' 159 ואילך, וש"נ.
 47 ראה סנהדרין נו, א. ובלקו"ש שם הערה 61.

16 כלומר, אצל אומות העולם השגחת ה' היא בבחינת
 17 "צל" ו"מקיף" מעליהם⁵⁴, ואילו אצל ישראל הקדוש-
 18 ברוך הוא איננו רק בבחינת "מקיף", אלא "אתנו"⁵⁵ -
 19 הוא מתאחד עמנו⁵⁶, ומוכן, שזה אינו גורם רק לכך
 20 ש"אל תיראו את עם הארץ", שהרי "ונתנה לנו", והם
 21 רק כ"לחמנו", אלא הם חדלים לחלוטין מלהיות
 22 מציאות, כי "סר צלם מעליהם".
 23 ויש לומר, שאלה הם גם שלושת הסוגים
 24 האחרים⁵⁷: "לא תחיה כל נשמה", "עשו שלום ויהיו
 25 למס ועבדוך", "גרגשי פינה לאפריקי",
 26 ובסופו של דבר בא לידי כך (לאחר שטען מה
 27 שטען)⁵⁸, שישראל קבלו "שדותיהן כשהן זרועות
 28 וכרמיהם כשהן נטועות".

(משוחתת ש"פ שלח תש"ל. תשל"ה)

1 העולם ישנו הענין של "צלו של המקום", כשיטת
 2 הרמב"ם ש"יש בהם גדר השגחה פרטית", מובן בכל
 3 זאת, שאין זה כלל וכלל כהשגחה הפרטית על ישראל⁵²
 4 (כאמור לעיל שבמצוות לבני ישראל יש מטרה בעצם
 5 קיומן).
 6 ואת זאת הדגישו יהושע וכלב: בתחילה הם
 7 הפריכו את הטענה של "עז העם". הם אמרו "בה' אל
 8 תמרדו - ושוב ואתם אל תיראו את עם הארץ", אל לכם
 9 לחשוש מעם הארץ, בכל מצב שהוא.
 10 אחר-כך הם הוסיפו ואמרו: יותר מכך⁵³, "סר צלם
 11 מעליהם", אין צריך לומר לפי הפירוש הראשון ברש"י
 12 שסר "מגינים וחזקים", אלא גם לפי הפירוש השני,
 13 ש"צלו של המקום סר מעליהם", ואף יותר מכך - "וה'
 14 אתנו" - ההיפך מ"סר צלם". לא זו בלבד שאצל ישראל
 15 אין חסר, ח"ו, צלו של המקום, אלא "וה' אתנו".

בישראל שההשגחה (פרטית) פנימית - המתלבש בהם - הוא משם "ה'
 (וה' אתנו) עצמו" (ואינו מתלבש בלבושי הטבע) - ראה בכ"ז ד"ח יג,
 ב. ד"ה צהר תרע"ג (בהמשך תרע"ב). המשך ר"ה תרס"ג ד"ה והנה
 נת"ל. וראה דרמ"צ שם.
 56 ועפ"ז יובן מה ש"וה' אתנו" הוא תלוי ב"אם חפץ בנו ה'.. ובה'
 אל תמרדו" כי ההשגחה (גלויה) פנימית בישראל הוא דוקא כשעושים רצונו
 כו', ד"ח שם. וראה לקמן שם.
 57 ראה ירוש' שביעית רפ"ו (ויק"ר ספ"ז) - הובא בתוד"ה כיון
 (גטין מו, א). רמב"ם הל' מלכים פ"ו ה"ה ובנ"כ שם. וראה רש"י
 שופטים כ, יריא ובנ"כ שם.
 58 סנה' צא. א.

52 להעיר ממ"ש הרמב"ם (מו"ג ח"ג פי"ח. פנ"א (קרוב לסופו))
 ד"ההשגחה היא נמשכת אחר השכל.. והסכלים הממרים.. ענינם נבזה..
 נמשל כבהמות נדמו*.. אבל ראה לקו"ש ח"ט ע' 181 בדעת הרמב"ם
 - דעיקר השגחה פנימית הוא בישראל דאתם קרויין אדם. לקו"ד ח"א
 פד, סע"א. וראה הערה 55. ובארוכה לקמן ע' 198 ואילך.
 53 להעיר מבחי כאן.
 54 ראה דרמ"צ קפא, א. ובכ"מ.
 55 כי ההשגחה (פרטית) שעל אוה"ע הוא ע"י הע' שרים ולבושי
 הטבע, ולכן מה שמתלבש בהם הוא ע"ד הניצוץ שנמצא בקליפה - שהוא
 כמו רע ע"ד חתיכה נעשה נבילה (ד"ה פדה בשלום העת"ר. וראה ד"ה
 נ"ח עת"ר). וההשגחה מאלקות הוא בבחי' מקיף עליהם. משא"כ

(* ולהעיר מד"ה חביב האדם תש"ב: אתם קרויים אדם דנפש השכלית שבישראל הוא באופן אזור לגמרי מנפש השכלית שבכללות מין האנושי שנגרש בה הפלאה ורוחנית.

אגרות קודש

ב"ה, י"ז סיון, תשי"ט
 ברוקלין.

הווי"ח אי"א נו"נ וכו'

מו"ה אברהם אביש מרדכי שי'

שלום וברכה!

במענה למכתבו מעשי"ק.

טעם למנהג אנ"ש ללמוד בימי הספירה במס' סוטה. כך שמעתי הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר
 ושכן נהגו משנים בתוככי אנשי תב"ד, ואף שלא אמר הטעם ע"ז, יש לבאר ע"פ המבואר בכ"מ בנגלה
 דתורה ובחסידות, על השייכות שבין ימי ספירת העומר או מנחת העומר והענין דסוטה עד אשר ונקתה
 ונזרעה זרע וכו'.

ועיקר⁷ המצה הוא הפרוסה החלק הקטן⁸ — רחל. והחלק הגדול, האפיקומן, צפון, עלמא דאתכסיא — לאה וכו'.

וכשתצרף מלת אשה⁹ למלת מצה יעלה מספר אמת, לרמז שהשרש הוא¹⁰ מאמת, שאמת הוא למעלה מהשכל, כי אמת הוא בעתיקא¹¹ כידוע.

וזהו וארשתיך¹² לי באמונה שקאי על פסח, ועיי"ז זוכים להסדר האחרון סדר טהרות, שהוא נרמז במלת ודעת¹³ כדרו"ל, היינו שזוכים למ"ת שבשבעות, וידעת¹⁴ את הוי'.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש ע' קצו, ממכתב הרב המחבר לבנו כ"ק אדמו"ר זי"ע

ביתו, ובשבילה הלך ללבן לקחתה". ראה לקמן סימן נד. תורת חיים בראשית קסח, ד.

(7) ראה פסחים קטו, ב. שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני (דברים טז, ג), לחם עוני, עני כתיב מה עני שדרכו בפרוסה אף כאן בפרוסה. (8) רחל נק' הקטנה, ולא נק' הגדולה, ומבואר בחסידות (מיוסד על מ"ש בזהר ח"ג דף רמד, ב) דרחל היא הקטנה, ה' אחרונה דהשם — מלכות, עלמא דאתגליא, ולא ה' הגדולה — בחי' בינה, עלמא דאתכסיא (ראה לעיל סימן יז), וזהו דהחלק המגולה בחי' רחל, וחלק הצפון — מכוסה, בחי' לאה.

ומבואר כאן דהם כנגד אמונה, ודעת (פסח ושבעות).

וראה לקוטי לוי יצחק אגרות קודש עמוד רל, דחלק הקטן מרמז על הוויות אביי ורבא — נגלה דתורה, וחלק הגדולה מרמז לפנימיות התורה ע"ש.

(9) אש"ה (בג"י 306) + מצ"ה (135) = 441, כמספר אמ"ת, 441.

(10) ראה לעיל סימן א.

(11) ראה לקוטי תורה פרשת מסעי צג, ד. אור התורה נ"ך עמוד רסט. דרושים לשמיני עצרת עמוד א'תשצו.

(12) הושע ב, כב.

(13) בששה סדרי משנה, שהתחלה הוא אמונת זה סדר זרעים, והסיום הוא ודעת זה סדר טהרות. ראה שבת לא, א אמר ר"ל מאי דכתיב (ישעי' לג, ד) והי' אמונה עתיך חוסן ישועות חכמה ודעת וגו', אמונת זה סדר זרעים, עתיך זה סדר מועד, חוסן זה סדר נשים, ישועות זה סדר נזיקין, חכמת זה סדר קדשים, ודעת זה סדר טהרות.

פירש"י: סדר זרעים, שעל אמונת האדם סומך להפריש מעשרותיו כראוי. דעת, עדיף מחכמה. (ראה בהנסמן לעיל סימן א הערה 3).

(14) הושע ב, כב.

בראשית כט, טז: וּלְלֶכֶן שְׁתֵּי כְּנֹתֶיךָ יִשָּׁם הַגְּדֹלָה לְאֵהָ וְיִשָּׁם הַקְּטָנָה רָחֵל:

יט

אכילת מצה בפסח נמשלה לאשה (ירושלמי פסחים פ"י ה"א), אכילת הפרוסה כנגד רחל (עקרת הבית), והאפיקומן כנגד לאה, קמח מים⁵ בגי' רחל⁶

אהובי בני שיחי'.

אם כי מכתבי¹ יגיע אליך לסוף הפסח, עכ"ז הולכין אחר דעת הכותב, והכתיבה עצמה, שהוא ביום הראשון לפסח. ולזאת קבל את ברכתי היוצאת מקירות לבי, כי תחוג את חג המצות הבעל"ט בכשרות, פשוטן של דברים הוא העיקר, שתאכל את המצה בכשרות המצה עצמה, ובכשרות הגוף והנפש, שהמה יהיו כשרים לאכילת מצה.

מיכלא² דמהימנותא, והיינו שהמצה תהי' ראוי' להאוכל והאוכל להמצה, שאז הוא זיווג שלם כדבעי למהוי'.

ואכילת המצה הוא בחי' זיווג כמ"ש³ כי אם הלחם אשר הוא אוכל, והוא מאכל אמונה...

והיינו, כי מצה נמשלה לאשה כמארז"ל⁴ כל האוכל מצה בערב פסח כאלו בא על ארוסתו כו', הרי שנמשלה לאשה.

ומצה היא רק קמח ומים, קמח מים⁵ גימטריא רחל, שהיא הנוקבא העיקרית⁶ כידוע.

(1) מבאר בהמכתב כאן. דבמצות אכילת מצה, יש: א) אכילת הפרוסה — שע"ז מברכים הברכה וכו', ב) האפיקומן — הצפון החלק הגדול, והם כנגד א) רחל הקטנה, ב) לאה הגדולה.

(2) זהו חלק ב' דף קפג, ב. ראה ספר המאמרים תש"ח עמוד 166 בהערה. לקוטי תורה פרשת צו יג, ג ואילך. דרך מצותיך כב, ב.

(3) בראשית לט, ו. ויעזב כל אשר לו ביד יוסף ולא ידע אתו מאומה כי אם הלחם אשר הוא אוכל" ופרש"י כי אם הלחם, היא אשתו אלא שדיבר בלשון נקי' (ב"ר פו, 1).

(4) ירושלמי פסחים פק"י הלכה א.

(5) קמ"ח (בג"י 148) + מ"ים (90) = 238. וכן רח"ל בגי' 238

(6) כמ"ש (בראשית כט, יח) ויאהב יעקב את רחל והיא עיקרה של

המשך מהעמוד הקודם

בעת רצון יזכירוהו על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע מתאים לתוכן כתבו.

ובטח נוסף על שמירתו שלשת השיעורים דחומש תהלים ותניא, יש לו קביעות עתים ללימוד הן בנגלה דתורה והן בפנימיות התורה שבדורנו נתגלתה בתורת החסידות, וכמבואר בהכרח בהאמור בכ"מ ומובן, ומכמה טעמים.

בברכה לבשו"ט.

מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח – פרשת שלח

**יג, ל – ויהס כלב את העם אל משה ויאמר
עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה**

א. הנה כתיב ירד ירדנו כו' ירידה אחר ירידה וכן ביציאת מצרים וגאולה כתיב ואנכי אעלך גם עלה כו' עלה נעלה? כו'. היינו ב' עליות שהוא עליוי אחר עליוי, ובאמת ביציאת מצרים לא נתעלו רק פעם אחת כמו שכתוב אעלה אתכם מעני מצרים³ כו' אל ארץ זבת חלב ודבש. אך כי עלייה זו השנית היא רומזת על גאולה העתידה להיות במהרה בימינו אמן (וכן בשמות ג' פסוק י"ד" אמר לו ענין הגאולה האחרונה כדפירש רש"י שם).

דהנה כתיב⁵ כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות שמקיש הכתוב ענין גאולה אחרונה ליציאת מצרים. והוא שכמו שכל עיקר תכלית המכוון בגלות מצרים והשעבוד רד"ו שנה הי' בכדי לזכות לקבלת התורה פנים בפנים⁶ דבר ה'. וכמ"ש וזה לך האות⁷ כו' בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה. כך כל אריכות הגלות הזה הוא כדי לזכות לגילוי פנימיות התורה שיהי' לעתיד לבוא כי במתן תורה הי' קבלת התורה הנגלית אבל פנימית טעמי התורה יהי' הגילוי שלהם לעתיד לבוא. ועל זה נאמר אראנו נפלאות, וכמו שכתוב עין בעין יראו⁸.

וכך בענין השעבוד והגלות שנאמר בגלות מצרים וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה קאי גם על זמן האחרון, וימררו את חייהם⁹ היא התורה כי היא חייו, בעבודה קשה דא קושיא¹⁰, בחומר דא קל וחומר, ובכל עבודה בשדה דא ברייתא, ובלבנים דא לבון הלכתא, שאין בידינו הלכה ברורה ודין ברור כי כל דיני התורה במחלוקת שנוי' הללו מכשירין ומטהרין והללו פוסלין ומטמאין, ואם כן כמו שעל ידי שעבוד מצרים בחומר ובלבנים זכו למתן תורה, כך גם על ידי לבון הלכתא שבזמננו זה יזכו לגילוי פנימיות התורה לעתיד לבוא להיות אראנו נפלאות.

תורה אור ריש פרשת שמות

**יד, לה – אני ה' דברתי אם לא זאת אעשה
לכל העדה הרעה הזאת הנועדים עלי במדבר
הזה יתמו ושם ימותו**

ב. תנו רבנן דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא שנאמר (במדבר יד) במדבר הזה יתמו ושם ימותו, יתמו בעולם הזה ושם ימותו בעולם הבא, ואומר (תהלים צה, יא)

(1) הנה כתיב ירד ירדנו (בראשית מג, כ) . . ואנכי אעלך גם עלה . . וכו': עיין עוד בענין זה ילקוט משיח וגאולה פרשת שמות סימן כב. כג. כד. כה. כו. נו. קיט. רפא. פרשת יגש סימן קעז. פרשת שלח סימן מז. פרשת בא סימן רצב.

(2) במדבר יג, ל.
(3) שמות ג, יז.
(4) בשמות ג' פסוק י"ד: עיין ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת שמות סימן קעג, ובהנסמן שם.
(5) מיכה ז, טו.
(6) דברים ה, ד.
(7) שמות ג, יב.
(8) ישע"י נב, ח.
(9) שמות א, יג.
(10) זוהר חלק ג קנג, א.

אשר נשבעתי באפי אם יבואו אל מנוחתי דברי רבי עקיבא, רבי אליעזר אומר באים הם לעולם הבא¹¹ שנאמר (שם נ, ה) אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח אלא מה אני מקיים אשר נשבעתי באפי, [באפי] נשבעתי וחוזרני בו וכו'.

רבי שמעון בן מנסיא אומר באים הם לעולם הבא שנאמר (ישע"י נה) ופדווי ה' ישובו ובאו ציון ברנה.

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן שבקי' רבי עקיבא לחסידותי' שנאמר (ירמ"י ב) הלוך וקראת באזני ירושלים לאמר [וגו'] זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה [ומה אחרים באים בזכותם הם עצמן לא כל-שכן].

סנהדרין קי:

**יד, כא – ואולם חי אני וימלא כבוד ה' את
כל הארץ**

ג. וימלא כבוד, דרבינו ז"ל מפרש כי עכשיו עם כי מלא כל הארץ כבודו מכל-מקום יש עכ"פ בחי' צל ומוקיף לסטרא אחרא, וכפי מ"ש בשם עמק המלך צל¹² זה יונק מק"כ צירופי אלקים, אבל לעתיד לבוא ואת רוח הטומאה אעביר כו' כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה כו' זהו וימלא כבוד כו', וזהו ענין יהי כבוד ד' לעולם דהוא לשון עתיד כמו סיפ"י דקרא ישמח ד' במעשיו פי' במד"ר ר"פ אחרי"פ כ"כ דקאי על לעתיד לבוא, ואפשר לומר דהיינו שלעתיד לבוא יהי גילוי שם הוי' עד שיהי' נקרא כמו שנכתב¹⁴.

אור התורה שלח ע' תקכו

**טז, יד – וכי יגור אתכם גר או אשר בתוכם
לדורותיכם ועשה אשה ריח ניהוח לה' כאשר
תעשו כן יעשה**

ד. וכי יגור אתכם גר או אשר בתוכם לדורותיכם וגו'. ספרי פסקא קת: אין לי אלא גר המתגייר, גר שנתגייר מנין, תלמוד לומר או אשר בתוכם לדורותיכם. ר"ל אף שנתגייר שלא בזמן המקדש, וכשיבנה צריך קרבן. וזה פירוש כוונת הגמרא כריתות דף ט'¹⁵ עיין שם, ועיין מה שכתוב בזה ברמב"ם¹⁶.

צפנת פענח – להרצ"ב גאון

(11) רבי אליעזר אומר באים הם לעולם הבא וכו': עיין ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת שלח במפתחות, ערך "דור המדבר - והמרגלים - יש להם חלק לעולם הבא".

(ועיין גם פרשת וארא סימן נד. פרשת תרומה סימן רי)
(12) צ"ל בגי' ק"כ, וזהו "סר צלם מעליהם" ע"ש.
(13) ישמח ד' במעשיו פי' במד"ר ר"פ אחרי: עיין ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת אחרי סימן א.

(14) שם הוי' . . נקרא כמו שנכתב: עיין פסחים נ. מובא בילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת שמות סימן דר.

(15) עמוד א: רבי אומר 'ככם' כאבותיכם, מה אבותיכם לא נכנסו לבית אלא במילה וטבילה והרצאת דם, אף הם לא יכנסו וכו'. אלא מעתה האידנא דליכא קרבן לא נקבל גרים? אמר רב אחא בר יעקב: 'וכי יגור אתכם גר או אשר בתוכם' וגו', (ר"ל שמפסוק זה אנו למדים דגר שנתגייר שלא בזמן המקדש, כשיבנה המקדש חייב להביא קרבן, וממילא מוכח דמקבלין גרים אף שלא בזמן המקדש).

(16) מה שכתוב בזה ברמב"ם: ראה בארוכה לקוטי שיחות חלק כו עמוד 160 ואילך. (מובא גם בילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת משפטים סימן ריד עמוד 749).

♦ יום ראשון י"ג סיון ♦

יג (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א ומליל יי עם משה למימר:

ב שלח לך גברים ויאִלְלוּן ית ארעא דכנען די אָנא יְהב לְבַנֵי יִשְׂרָאֵל גְּבַרָא חַד גְּבַרָא חַד לְשִׁבְטָא דְאַכְהַתוּהִי תְשַׁלְּחוּן כּל רְבָא דְבַהוּן:

(ב) שְׁלַח־לְךָ אֲנָשִׁים וַיִּתְּרוּ אֶת־אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר־אֲנִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמִטֵּה לְמִטֵּה אֲבַתְיוֹ תְשַׁלְּחוּ כָל נָשִׂיא בְהֵם:

(א): "נשלחה אנשים לפנינו", כִּמְהָ שְׁנֵאמַר (שם): "ותקרבון אלי כלכם וגו'". ומשה נמלך בשכינה, אָמַר: אֲנִי אֲמַרְתִּי לָהֶם שֶׁהִיא טוֹבָה, שְׁנֵאמַר (שמות א): "אעלה אתכם מעני מצרים וגו'", חֲזִייהֶם שָׂאֲנִי נֹתֵן לָהֶם מְקוֹם לְטָעוֹת בְּדַבְרֵי הַמְּרַגְּלִים לְמַעַן לֹא יִירָשׁוּהָ.

כס"י ◀ שְׁלַח־לְךָ אֲנָשִׁים • (במדבר רבה) לְמָה נִסְמְכָה פְּרֻשַׁת מְרַגְּלִים לְפָרֻשַׁת מְרִים? לְפִי שְׁלֻקְתָּה עַל עִסְקֵי דְבָהּ, שְׁדַבְּרָה בְּאַחִיהָ, וּרְשָׁעִים הִלְלוּ רְאוּ וְלֹא לָקְחוּ מוֹסֵר. שְׁלַח־לְךָ • (במדבר רבה. סוטה לו) לְדַעְתָּךְ, אֲנִי אֵינִי מַצְוָה לְךָ, אִם תִּרְצֶה – שְׁלַח. לְפִי שְׁבָאוּ יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ (רברים

~ נקודות משיחות קודש ~ (שבת פרשת שלח. מברכים החדוש תמוח התשס"ז)

והתשווקה דבני ישראל להכנס לארץ, מפניו שיִראו במוחש את הפירות הטובים והמשבחים שנסתבחה בהן ארץ ישראל, "וזה פריה", שלכן צוה להם משה "והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ".

התכן דפרשת 'שלח' הוא - 'שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען אשר אני נותן לבני ישראל', כְּדִי (א) שִׁכְבוֹשׁ הָאָרֶץ הִיָּה בְּנֻקַל יוֹתֵר, מִפְּנֵי שִׁישִׁיבוּ אוֹתָנוּ דְבַר, אֵת הַדָּרָךְ אֲשֶׁר נַעֲלָה בָּהּ וְאֵת הָעָרִים אֲשֶׁר נְבוֹא אֱלִיהֶן (תחלה לכבוש)", וגם (ב) שַׁעַל־יִדִי־זֶה יְתוֹסֵף בְּגִדְל הַחֲבִיבוֹת

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יח עמ' 147)

רש"י שהמרגלים ראו את ענשה של מרים, וראיה זו הייתה צריכה להעניק להם את הכח לא להתפעל מראית גבורת יושבי הארץ.

וּרְשָׁעִים הִלְלוּ רְאוּ (רש"י יג, ב) הַמְּרַגְּלִים שִׁמְעוּ עַל גְּבוּרַתָם שֶׁל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ עוֹד לִפְנֵי שְׁלוֹחֵם. אִךְ כָּל זְמַן שֶׁהַדָּבָר הִיָּה בְּגִדְר שְׁמִיעָה בְּלִבְד, לֹא הִתְרַשְׁמוּ מִכָּף; וְאֵלוּ פִּשְׁרָאוּ זֹאת בְּמוֹ עֵינֵיהֶם, הִגִּיעוּ לְמִסְקָנָה שֶׁ"לֹא נִכְלַל לְעֹלוֹת". לְכֵן מְדִיק

~ נקודות משיחות קודש ~ (עלפי לקוטי שיחות כרך יח עמ' 141 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

במה חטאו המרגלים

דְבַהּ, שְׁדַבְּרָה בְּאַחִיהָ", הֵינֵנו, עֶצֶם הַדְּבֹר אוֹדוֹת מֹשֶׁה. דָּגַם אִם לֹא הִבִּינָה אֵיזָה דְבַר בְּהִנְהַגְתּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, לֹא הִיָּה עֲלֵיהָ לְדַבֵּר עַל זֶה בְּרִבִּים, כִּי עֶצֶם הַהִתְעַסְקוֹת בְּדַבּוֹר – "דְבַה" אוֹדוֹת מֹשֶׁה, יְכוֹל לְהִבְיֵא לְדַבּוֹר בְּהִפָּף שְׁבַחוֹ שֶׁל מֹשֶׁה חֲסִי־וְשְׁלוֹם, וְהִיָּה עֲלֵיהָ לְדַבֵּר עַל זֶה עִם מֹשֶׁה בְּעֶצְמוֹ, בְּחֹשֶׁאֵי.

שְׁלַח־לְךָ אֲנָשִׁים לְמָה נִסְמְכָה פְּרֻשַׁת מְרַגְּלִים לְפָרֻשַׁת מְרִים, לְפִי שְׁלֻקְתָּה עַל עִסְקֵי דְבָהּ, שְׁדַבְּרָה בְּאַחִיהָ, וּרְשָׁעִים הִלְלוּ רְאוּ וְלֹא לָקְחוּ מוֹסֵר (יג, ב. ובפרש"י) הַקֶּשָׁה הַרְמִיב"ן "מִה עָשׂוּ הַמְּרַגְּלִים, כִּי מֹשֶׁה אָמַר לָהֶם "וְרֵאִיתֶם אֵת הָאָרֶץ מִה הִיא, וְאֵת הָעָם הַיּוֹשֵׁב עֲלֶיהָ" כו', וְעַל־כֵּל־פָּנִים הָיוּ צְרִיכִין לְהִשְׁיבוֹ עַל מִה שְׁצִוָּה אוֹתָם. וְמִה פִּשְׁעָם וְמִה חֲטֹאתָם כְּשֵׁאמְרוּ לוֹ "אֶפְסֵ כִי עַז הָעָם" כו', וְכִי עַל מְנַת שִׁיעִידוֹ לוֹ שֶׁקָר שְׁלַח אוֹתָם?

וזה היה גם חטאם של המרגלים, דָּאִף שֶׁהִיָּה קִשְׁיָה לָהֶם אִיךְ יִכְבְּשׁוּ אֵת הָאָרֶץ כְּשֶׁ"עַז הָעָם הַיּוֹשֵׁב עֲלֶיהָ", הָיוּ צְרִיכִים לְדַבֵּר עַל זֶה בְּקִצּוֹר, אוֹ לְמִשְׁה לְבַדּוֹ. וְחֲטֹאֵם הִיָּה שְׁדַבְּרוּ עַל זֶה בְּאִרְיִכוּת וּבְכָל הַפְּרָטִים – "עִסְקֵי דְבָהּ". דְּזֶה הִבְיֵא לְמִרִידַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקְדוּשַׁת־בְּרוּךְ־הוּא, עַד שֵׁאמְרוּ "וַתִּגַּה רֹאשׁ וַנְּשׁוּבָה מִצְרִימָה" (יז, ד).

וַיֵּשׁ לֹאמֵר שְׁרַש"י בְּדַבְּרֵיו אֵלוּ תִרְצֵן קִשְׁיָא זֹו. דְּהִנְהָ גַם מְרִים לֹא דְבַרָה שְׁקָר אוֹדוֹת מֹשֶׁה, וְאֶפִּילוּ "לֹא נִתְפַּנְּנָה לְגִנּוּתוֹ" (רש"י בהעלותך יב, א), וְזֶה שְׁלֻקְתָּה הִיָּה "עַל עִסְקֵי

(ג) וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר פָּאָרָן עַל־פִּי יְהוָה כָּלֶם אַנְשֵׁים רֵאשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל הַמָּה:

ג וַיִּשְׁלַח יְתְהוֹן מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר פָּאָרָן עַל מִימְרָא דַּיִי כְּלֵהוֹן גְּבֵרִין רֵישֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אַנְוִין:

כ"ט - על-פי ה' • ברשותו, שלא עכב על ידו. כלם אנשים • כל "אנשים" שבמקרא לשון חשיבות, ואותה שעה כשרים היו.

(ד) וְאֵלֶּה שְׁמוֹתֵם לְמַטֵּה רְאוּבֵן שְׁמוּעַ בֶּן־זִכּוֹר:

ד וְאֵלִין שְׁמֵהֶתְהוֹן לְשִׁבְטָא דְרְאוּבֵן שְׁמוּעַ בֶּר זִכּוֹר:

(ה) לְמַטֵּה שְׁמֵעוֹן שָׁפְטַת בֶּן־חֹרִי:

ה לְשִׁבְטָא דְשְׁמֵעוֹן שָׁפְטַת בֶּר חוֹרִי:

(ו) לְמַטֵּה יְהוּדָה כָּלָב בֶּן־יִפְנֶה:

ו לְשִׁבְטָא דִיהוּדָה כָּלָב בֶּר יִפְנֶה:

(ז) לְמַטֵּה יִשָּׁשָׁר יִגָּאֵל בֶּן־יֹסֵף:

ז לְשִׁבְטָא דִישָׁשָׁר יִגָּאֵל בֶּר יוֹסֵף:

(ח) לְמַטֵּה אֶפְרַיִם הוֹשֶׁעַ בֶּן־נוּן:

ח לְשִׁבְטָא דְאַפְרַיִם הוֹשֶׁעַ בֶּר נוּן:

(ט) לְמַטֵּה בְנִימֵן פִּלְטִי בֶן־רְפוּא:

ט לְשִׁבְטָא דְבְנִימֵן פִּלְטִי בֶּר רְפוּא:

(י) לְמַטֵּה זְבוּלֹן גַּדְיָאֵל בֶּן־סוּדִי:

י לְשִׁבְטָא דְזְבוּלֹן גַּדְיָאֵל בֶּר סוּדִי:

(יא) לְמַטֵּה יוֹסֵף לְמַטֵּה מְנַשֶּׁה גַּדִּי בֶן־סוּסִי:

יא לְשִׁבְטָא דְיוֹסֵף לְשִׁבְטָא דְמְנַשֶּׁה גַּדִּי בֶּר סוּסִי:

(יב) לְמַטֵּה דָן עַמּוּיָאֵל בֶּן־גַּמְלִי:

יב לְשִׁבְטָא דְדָן עַמּוּיָאֵל בֶּר גַּמְלִי:

(יג) לְמַטֵּה אֲשֶׁר סֹתוּר בֶּן־מִיכָאֵל:

יג לְשִׁבְטָא דְאַשֶׁר סֹתוּר בֶּר מִיכָאֵל:

(יד) לְמַטֵּה נַפְתָּלִי נַחֲבִי בֶן־נֹפְסִי:

יד לְשִׁבְטָא דְנַפְתָּלִי נַחֲבִי בֶר נֹפְסִי:

(טו) לְמַטֵּה גָד גְּאוּאֵל בֶּן־מְכִי:

טו לְשִׁבְטָא דְגָד גְּאוּאֵל בֶּר מְכִי:

(טז) אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־שָׁלַח מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת־הָאָרֶץ וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֶׁעַ בֶּן־נוּן יְהוֹשֻׁעַ:

טז אֵלִין שְׁמֵהֶת גְּבֵרֵיא דִי שְׁלַח מֹשֶׁה לְאַלְלָא יְת אֶרְעָא וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֶׁעַ בֶּר נוּן יְהוֹשֻׁעַ:

כ"ט - וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֶׁעַ וְגו' • הַתְּפַלֵּל עָלָיו: יְהוֹשֻׁעַ מַעֲצַת מְרַגְלִים. (במ"ו).

דעת זקנים מבעלי התוספות - עז והדר

לקרותו יהושע, אלא ראה כלב שנטל שָׁכְרוּ בְּאֶרֶץ שְׁנַאֲמַר וַיְבֵא עַד חֲבֵרוֹן, וכתוב במקום אחר (שופטים א ט) וַיִּתְּנוּ לְכָלֵב אֶת חֲבֵרוֹן, ויהושע נטל חלק

אפרים שלא הוציא, ובכל מקומות הוא נזכר על משה אפרים: תורה יב (טז) וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֶׁעַ בֶּן נוּן יְהוֹשֻׁעַ. מדרש תנחומא (ו) מה ראה

(יא) לְמַטֵּה יוֹסֵף לְמַטֵּה מְנַשֶּׁה. כאן שְׁקִלְיָה יוֹסֵף לְמִטְרָפְסִיָּה לְפִי שְׁהוּצִיא דִיבָּה, ולכך הוזכר כאן על משה מְנַשֶּׁה שְׁהִיָּה מְמוּצִיאֵי הַדִּיבָּה וְלֹא עַל מִטְרָפְסִיָּה

תפלת משה על יהושע

ויקרא משה להושע בן-נון יהושע:

התפלל עליו י-ה יושיעך מעצת מרגלים (יג, טז.)

(ובפרש"י)

צריך להבין: הרי 'באותה שעה פשרים היו', דבאם לא היו פשרים לא היה שולחם, ומדוע הצרף להציל את יהושע מעצתם? ומאי דף, באם היה צרף בתפלה, מדוע התפלל רק על יהושע ולא על שאר המרגלים?

והבאור בזה:

מבאר בחסידות (לקו"ת במדבר לו, ד) בטעם טענת המרגלים, שרצונם להשאיר במדבר נבע מקף, שבהיותם במדבר יכלו

לחיות בקדושה ובהתנתקות מכל עניני עולם הזה המטרידים ומבלבלים. ולכן לא רצו להכנס לארץ ישראל, שבה יצרכו לירד מדרגתם ולהתעסק בעניני העולם. ואכן, יתכן שמצד דרגתם היתה נתינת מקום לטענה כזו.

מה שאין-כן יהושע, כיון שעתידי הוא למלאות את מקום משה כרועה ישראל, הרי עבירו אין לטענה זו מקום, כיון שצריך הוא להתחשב בצרף הכללי דעם ישראל להכנס לארץ ישראל ולעשותה דירה לו יתברך. ולכן, על אף שפשרים היו המרגלים, הצרף משה רבינו עליו השלום להתפלל על יהושע דיקא, שעבירו אין טענתם טענה.

ויושלח אתהוון משה לאללא ית ארעא דכנען ואמר להוון סקו דא בדרומא ותסקוין לטורא:

(יז) וישלח אתם משה לתור את-ארץ כנען ויאמר אלהים עליו זה בנגב ועליתם את-ההר:

כ"י < עליו זה בנגב. הוא היה הפסלת של ארץ-ישראל, שפן דרוך התגרים מראין את הפסלת תחלה ואחר-כך מראין את השבח.

יח ותחזוין ית ארעא מא היא וית עמא דיתב עלה התקוין הוא אם חלש הזער הוא אם סגוי:

(יח) וראיתם את-הארץ מה-הוא ואת-העם הישב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא אס-רב:

יט ומא ארעא די הוא יתב פה הטבא היא אם בישא ומא קרניא די הוא יתב פהו הכפצחין אם בכרפין:

כ"י < את-הארץ מה-הוא • (במ"ד) יש ארץ מגדלת גבורים, ויש ארץ מגדלת חלשים, יש מגדלת אוכלוסין, ויש ממעטת אוכלוסין. החזק הוא

(יט) ומה הארץ אשר-הוא יושב בה הטובה הוא אס-רעה ומה הערים אשר-הוא יושב בהנה הבמחנים אם במבצרים:

כ"י < הבמחנים • תרגומו: הכפצחין. כרפין פצוחין ופתוחין מאין חומה. הטובה היא • במענינות ותהומות טובים וכריאים.

כ ומא ארעא העתיקא היא אם מספיניא האית פה אילגין אם לא ותתקפון ותסבון מאבא דארעא ויומיא ויומי בכורי ענבין:

(כ) ומה הארץ השמנה הוא אס-רזה הישבה עין אס-אין והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והימים ימי בכורי ענבים:

כ"י < הישבה עין • אם יש בהם אדם פשר שיגן עליהם בזכותו. בכורי ענבים • ימים שהענבים מתבשלין בככור.

דעת זקנים מבעלי התוספות - עזו והדר

עשרה אנשים של מרגלים, ולכך הוסיף יו"ד בשמו שעולה עשרה. ולפי שקראתה תגר בשנתחלקה משמה של שרי נפרע לה בקאן. ויש אומרים שנתחלקה, ה"א בשם שרה, וה"א בשם אברהם (במדבר יח כא). ובפרק (ו) אלו נאמרין (סוטה לה) מסיק שאמר לו משה יה יושיעך מעצת מרגלים: תורה זו

~ נקודות משיחות קודש ~ (שבת פרשת שלח, מברכים החודש תמוז התשנ"ו)

הכתוב מדגיש ש"הימים ימי בפורי ענבים" - כי הפירות החשובים והמשבחים ביותר הם "ענבים", מכיון שראויים לא רק לאכילה, אלא עוד זאת, שעל-ידי דריכת וסחיטת הענבים מתגלה פנימיותם - "יין" (ולכן גם תכונת היין היא לגלות את הפנימיות, "נכנס יין יצא סוד"), משקה חשוב

ומשבח שמברכים עליו ברכה מיוחדת - "בורא פרי הגפן". ובזה גופא - "בפורי ענבים", "שהענבים מתבשלים בכוור", הינו שאינו "בסר", שאז אינם ראויים לאכילה, וגם לא ליין, יין חדש כו', אלא לאחר שנתבשלו היטב.

♦ יום שני י"ד סיון ♦

(כא) ויעלו ויתרו את-הארץ ממדבר-צן עד-רחב לבא חמת:
 כא וסליקו ואלילו ית ארעא ממדברא דצין עד רחוב למטי חמת:

כ"ט ~ ממדבר-צן עד-רחב לבא חמת. הלכו בגבוליה בארץ וברחב כמין גא'ם: הלכו רוח גבול דרומית - ממקצוע מזרח עד מקצוע מערב, כמו שצוה משה: "עלו זה בנגב", דרך גבול דרומית-

מזרחית עד הים, שהים הוא גבול מערבי, ומשם חזרו והלכו כל גבול מערבי על שפת הים עד לבא חמת, שהוא אצל הר החר ממקצוע מערבית-צפונית, כמו שמפרש בגבולות הארץ בפרשת "אלה מסעי".

(כב) ויעלו בנגב ויבא עד-חברון ושם אחימן ששי ותלמי ילדי הענק וחברון שבע שנים נבנתה לפני צען מצרים:
 כב וסליקו בדומוא ואתא עד חברון ותמן אחימן ששי ותלמי בני גבריא דחברון שבע שנין אתבניאת קדם טנס דמצרים:

כ"ט ~ ויבא עד-חברון • (סוטה לד) כלב לבדו הלך שם ונשתטח על קברי אבות, שלא יהא נסת לחבריו להיות בעצתם. וכן הוא אומר (דברים א): "ולו-אתן את-הארץ אשר דרף-בה". וכתוב (שופטים א): "ויאתנו לכלב את-חברון". שבע שנים נבנתה • (סוטה לד) אפשר שבנה חם את חברון לכנען בנו הקטן קדם שיבנה את צען למצרים בנו הגדול? אלא שהיתה מבנה בכל טוב על אחד משבעה בצען, ובא להודיעך

שבחה של ארץ ישראל: שאין לה טרשין בארץ-ישראל יותר מחברון, לפיכך הקצוה לקברות מתים; ואין לה מעלה בכל הארצות כמצרים, שנאמר (בראשית א): "כגן-ה' בארץ מצרים", וצען היא המעלה שבארץ מצרים, ששם מושב המלכים, שנאמר: (ישעיה ל): "כִּי־הָיוּ בַצֵּעַן שָׁרְיוֹ", והיתה חברון טובה ממנה שבעה חלקים.

(כג) ויבאו עד-נחל אשכול ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחד וישאהו במוט בשנים ומן הרמנים ומן-התאנים:
 כג ואתו עד נחלא דאתפלא וקצו מתמן עוברתא ואתפל ענבין חד ונטלוהי באריקא בתרין ומן רמוניא ומן תאניא:

כ"ט ~ זמורה • שוכת גפן ואשכול של ענבים תלוי בה. וישאהו במוט בשנים • ממשמע שנאמר "וישאהו במוט", איני יודע שהוא בשנים? מה תלמוד לומר "בשנים"? - (סוטה לד) בשני מוטות. הא כיצד? שמונה נטלו אשכול, אחד נטל תאנה, ואחד רמון, יהושע וכלב לא נטלו כלום, לפי שכל עצמם להוציא דבה נתכוננו: כשם שפריה משגה,

כך עמה משגה. ואם חפץ אתה לידע כמה משאוי אחד מהם, צא ולמד מאבנים שהקימו בגלגל (יהושע ח): "הרימו להם איש אבן אחת מן הירדן על שכמו והקימוה בגלגל", ושקלום רבותינו משקל כל אחת ארבעים סאה - וגמירי: טונא דמידלי אניש על כתפה אינו אלא שלישי משאוי, ממשאוי שמסיעין אותו להרים.

כד לַמָּקוֹם הַהוּא קָרָא נַחַל אֲשֶׁבּוֹל עַל אַדוֹת
הָאֲשֶׁבּוֹל אֲשֶׁר-פָּרְתוּ מִשֵּׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

כה) וַיָּשׁוּבוּ מִתּוֹר הָאָרֶץ מִקֵּץ אַרְבַּעַיִם יוֹם:
כה ותבו מלאללא ית ארעא מסוף ארבעין יומין:

כז) וַיָּשׁוּבוּ מִתּוֹר הָאָרֶץ מִקֵּץ אַרְבַּעַיִם יוֹם • וְהָלֹא
ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה היא, ומהלך אדם בינוני עשרה פרסאות ליום, הרי מהלך

כו) וַיֵּלְכוּ וַיִּבְאוּ אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-כָּל-עֵדֶת
בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-מִדְבַּר פָּאֲרָן קְדָשָׁה וַיֵּשְׁבוּ אִתְּם
דָּבָר וְאֶת-כָּל-הָעֵדָה וַיִּרְאוּם אֶת-פְּרִי הָאָרֶץ:

כח) וַיֵּלְכוּ וַיִּבְאוּ • (סוטה לד) מהו "ויילכו"? להקיש
הליכתן לביאתן: מה ביאתן בעצה רעה, אף הליכתן

כו) וַיִּסְפְּרוּ-לוֹ וַיֹּאמְרוּ בָּאֲנֹו אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר
שְׁלַחְתָּנוּ וְגַם זָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ הוּא וְזֵה פְּרִיָּהּ:

כט) זָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ הִיא • (במדבר רבה) כל דבר שקר שאין אומרים בו קצת אמת בתחלתו, אין מתקנים בסופו.

כה) אַפֶּס פִּי-עֵזוּ הָעַם הַיֹּשֵׁב בָּאָרֶץ וְהָעָרִים בְּצִרּוֹת
גְּדֹלַת מְאֹד וְגַם-יְלָדֵי הָעֵנָק רְאִינוּ שָׁם:

כז) בְּצִרּוֹת • לשון חזק. ותרגומו: פריקן. לשון בירניות עגלות, ובלשון ארמי: פריף עגל.

כט) עֲמַלְק יוֹשֵׁב בָּאָרֶץ הַנֶּגֶב וְהַחִתִּי וְהַיְבוּסִי
וְהָאֱמֹרִי יוֹשֵׁב בְּהָר וְהַפְּנִעֵנִי יוֹשֵׁב עַל-הַיַּם וְעַל יַד
הַיַּרְדֵּן:

כז) עֲמַלְק יוֹשֵׁב וְגו' • לפי שנכוו בעמלק כפר, הזכירוהו מרגלים כדי ליראם. על יד הירדן • "יד" כמשמעו, אצל הירדן ולא תוכלו לעבור.

ל) וַיְהִים כָּלֵב אֶת-הָעַם אֶל-מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר עֲלֵה נַעֲלֵה
וַיִּרְשָׁנוּ אֹתָהּ כִּי-יָכוֹל נוֹכַח לָהּ:

כז) וַיְהִים כָּלֵב • השתיק את כלם. אל-משה • (במדבר רבה) לשמע מה שידיבר במשה, צוח ואמר: וכי זו בלבד עשה לנו בן עמרם? השומע היה סבור שבא לספר בגנותו, ומתוך שהיה בלבם על משה בשביל דברי המרגלים, שתקו כלם לשמע גנותו. אמר: והלא קרע לנו את היס, והוריד לנו את המן, והגיז

לנו את השלן. עלה נעלה • אפלו בשמים, והוא אומר: "עשו סלמות ועלו שם" — נצליח בכל דבריו. ויהס • לשון שתיקה, וכן (זכריה ב): "הס כל בשר" (עמוס א: "הס כי לא להזכיר", בן דרן בני-אדם: הרוצה לשתק אגדת אנשים, אומר שייט"ט "א"ס) •

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ח עמוד 85)

והוריד לנו את המן (רש"י יג, ל) רש"י משנה מלשון הגמרא (סוטה לה, א) - **"והאכילנו את המן"**. וטעמו ונמוקו: עקר פונתו של קלב היה להוכיח את כחו של משה, שבגידו לעשות נפלאות ועל-ידו "יכול נוכל לה"; והראיה לקר היא

מהורדת המן, לא מהאכלתו. זאת ועוד: משה הוריד את המן לישראל, אבל לא האכילם אותו - הם אכלוהו בעצמם.

והאנשים אשר-עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות (לא) **והאנשים אשר-עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות** (לא) **והאנשים אשר-עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות** (לא) **אלה-העם בייחוק הוא ממנו:**

כ"ט - חזק הוא ממנו • (במדבר רבה) כביכול פלפי מעלה אמרו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי שיחות כרך יג עמ' 39 - מתוך 'לקראת שבת')

חטא המרגלים ביחס היהודי לטבע

יהודי צריך להאמין ולדעת, שבאם צנה עליו ה' יתברך לקיים מצוה, הרי אין שום ספק וספק ספיקא שיש באפשרותו לקיימה, כי "איני מבקש אלא לפי כחן". ומה שצריך לעשות פלים בדרך הטבע, ולטרוח לחפש את האפשרויות הנחות על-פי הנהגות העולם וכו', וכמאמר חז"ל "אין סומכין על הנס" - אין זה חס-ישראל ששליטתו של ה' יתברך מגבלת ויש מקום אמתי להנהגות הטבע, להשפיע אם יקיים המצוה אם לאו.

אלא שכן רצה הקדוש-ברוך-הוא, שקיים התורה והמצוות לא ישבר את הטבע, אלא - חלק מהפניה היא - שיתבצע תוך גדרו והנהגות הטבע, על-מנת לזככם ולעשות לו יתברך דירה בתחתונים".

ובזה חטאו המרגלים, שהיה עליהם לדעת שכל שליחותם היא אף ורק לבדק בדרך הטבע, את האפן הכי קל להביא את הבטחת הקדוש-ברוך-הוא להביאם אל הארץ - הבטחה שבודאי תבוא לידי פעל.

והאנשים אשר-עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות **אלה-העם בייחוק הוא ממנו:** (יג, לא)

במהות חטאם של המרגלים בדברם על הארץ, על אף שלכאורה בדייק לשם כך הם נשלחו - דוּע הבאור, שעליהם היה מוטל לומר רק את התרשמותם ממצב הארץ, אף בהוסיפם את המסקנא "לא נוכל לעלות", חטאו בכפירה ביכלת ה' יתברך.

אף עדין יש להבין: לכאורה עצם שליחותם לתור אחר הארץ והדריים בה, הוכיחה למרגלים פי אכן מחשיב ה' יתברך את טבע העולם ונותן מקום למצבו - דבלעדי זה למה בכלל נשלחו, בשעה שרצונו של ה' לכבשה למעלה מדרך הטבע. ולפי זה, צדקו לכאורה באמרם "לא נוכל לעלות", כי על-פי הטבע אכן לא נתן לעלות!?

והבאור בזה, שבחטאם טמונה הוראת נצח הנוגעת לכללות קיום התורה והמצוות:

לכ ואפיקו שום ביש על ארעא די איליו יתה לנת בני ישראל למימר ארעא די עברנא בה לאללא יתה ארעא מקטלת יתבהא היא וכל עמא די חזינא כגוה אנשין דמשחקן:

(לב) ויציאו דבת הארץ אשר תרו אתה אל-בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה ארץ אכלת יושביה הוא וכל-העם אשר-ראינו בתוכה אנשי מדות:

גדולים וגבהים וצריך לתת להם מדה, כגון גלית (שמואל א ח): "גבהו יש אמות וזרת", וכן (שמואל ב כא): "איש מדון", (ד"ה א יא): "איש-מדה".

כ"ט - אכלת יושביה • בכל מקום שעברנו, מצאנום קוברי מתים. והקדוש-ברוך-הוא עשה לטובה, כדי לטרדם באכלם ולא יתנו לב לאלו. אנשי מדות •

דעת זקנים מבעלי התוספות - עוז והדר

(לב) **וְכָל הָעָם אֲשֶׁר רָאִינוּ בְּתוֹכָהּ** [אנשי מדות]. כלומר, מה שהיא אוכלת יושביה, לא מפני חלישות שבהם, שהרי גבורים משונים הם. **מדות** אוכלין במדה ושותין במדה: תורה לג דבר אחר, אל תאמרו שמפני רוב אכילה ושתיה, שהרי הם אנשי

~ נקודות משיחות קודש ~ (מאמר ד"ה להבין ענין פרשת נטכים, שבת פרשת שלח, מברכים החדוש תמוז התשמ"ז)

מפורש בתורה להעלות בקודש. ולכן רצו המרגלים להשאיר במדבר, ולא רצו להכנס לארץ ששם צריך להיות שש שנים תזרע שדך גו' ורק אחר־כך באה שנת השמיטה שבת לה'. מה־שאי־כן במדבר, היו מלכתחילה במצב של שבת מעבודת האדמה וכו'. ולכן טענו על־דרך מאמר רבי שמעון בן יוחאי, אדם חורש אדם זורע, תורתו מה תהא עליה. דזהו גם מה שהמדבר הוא מקום אשר לא ישב אדם שם, שהוא למעלה מבחינת אדם, אלא הוא בחינת מאד, "בכל מאדך" שלמעלה ממדידה והגבלה. ולכן רצו המרגלים להשאיר שם, ולעבוד עבודתם בדרך זו ובאופן דעליה מחיל אל חיל פנ"ל, ולא רצו להכנס לארץ ישראל ולעבוד בעבודת הבירורים.

וזוהו טעם סמיכות פרשת הנסכים לפרשת המרגלים, דאחרי הקדמת הענין שנגזר על־ידי המרגלים, הקדמת העבודה ארבעים שנה במדבר, באים אחר־כך ל"כי תבואו אל ארץ מושבותיכם". הפניסה לארץ לעסוק שם בדברים גשמיים, ובזה גופא ענין פרשת הנסכים, שהחידוש שבה לגבי הקרבנות הוא ענין הירידה וההמשכה מלמעלה למטה, דבהיותם במדבר היה אז עיקר עסקם בהעלאה ומסירת נפש פנ"ל, ולכן נצטוו רק בקרבנות שענינם שריפת הבשר וכו' והעלאתו למעלה. וכשנכנסים לארץ ששם העבודה היא לעסוק בדברי העולם, נצטוו גם על הנסכים.

זה שרצו המרגלים להשאיר במדבר ולא רצו להכנס לארץ, הרי זה משום שהיו במדרגה גבוהה מאד, כמבואר בדרושים. דבהיותם במדבר היו במדרגה רוחנית געלית ביותר, ולא רצו להכנס לארץ ישראל ששם צריך להיות ענין שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמר כרמך גו', ובלשון רבי שמעון בן יוחאי אדם חורש אדם זורע, תורתו מה תהא עליה. ועוד זאת, שאפילו הגשמיית שבמדבר היה גם כן במדרגה געלית. שהלחם היה מן מן השמים והמים היו מבארה של מרים, ונוסף לזה היו עניי הפבוד, הינו לא רק עננים המגינים וכו' אלא עננים שהוסיפו פבוד בישראל, ועננים אלו היו בתמידיית יומם ולילה בלי הפסק. ויש להוסיף עוד, דהרי כתיב בהו על־פי ה' יחנו ועל־פי ה' יסעו, ונמצא שכל הזמן קימו מצות ה', בחנינתם או בנסיעתם. ועוד זאת, דכדאיתא בגמרא דכיון כתיב בהו על־פי ה' יחנו ועל־פי ה' יסעו, כמאן דקביע להו דמי. (וידוע גם פתגם פבוד־קדושת מורי וחמי אדמו"ר לגבי אופן העבודה בזמן הזה אף שהנה בא משית, שהוא בדוגמת הקמת המשכן שהיתה לפעמים ליום אחד, ובלשון הפתוב ויש אשר יהיה הענין מערב עד בוקר ונעלה הענין ונסעו, דגם אז היתה ההקמה בתכלית השלימות ובתכלית הקביעות, כמו שהיתה כאשר חנו בקדש ברנע י"ט שנה). ונמצא שבהיותם במדבר, היו בקביעות במצב של על־פי ה'. ועוד זאת, שלא היה זה רק באופן של קביעות ועמידה במקום אחד, אלא שבזה גופא עלו מחיל אל חיל, שהרי זה ציווי

לג וממן חזינא ית גבריא בני ענק מן גבריא והוינא בעיני נפשנא פקמציין וכן הוינא בעיניהון:

ובס"א: חגבים) יש בכרמים באנשים" (סוטה לה). • ענק • שמעניקים תמה בקומתן.

(לג) וישם ראינו את־הנפילים בני ענק מן־הנפילים ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם:

נ"י • הנפילים • ענקים מבני שמתזאי ועזאל שפלו מן השמים בימי דור אנוש (יובא ס). • וכן היינו בעיניהם • שמענו אומרים זה לזה: "נפילים (רא"ם

א וארימת כל פנשפתא ויהבו ית קלהון וכבו עמא בלילא הוא:

יד (א) ותשא כל־העדה ויתנו את־קולם ויבכו העם בלילה ההוא:

נ"י • כל־העדה • סנהדראות.

האם העפוי"ם הם "מציאות" או "העדר"

מאליה", כִּי־אִם כִּשְׁחוּטָה [לגבי טמאה]. וְזֶה שְׁנַעֲשִׂית
על־דִּי־זֶה וְנִבְלָה, הוא מדברי סופרים.

[ועין שם שְׁמִיבָאָר על־פִּי־זֶה שִׁיטָתָם בָּאֵם שִׁיף "גָּדָר
השְׁגָחָה פְּרֻטִית" על עכו"ם].

ועל־פִּי־זֶה יש לומר דְּבִמְחֻלָּתָא זֹאת תְּלוּי הַחֲלוּק בַּפְּרוּשׁ
"סר צלם מעליהם":

דָּאֵם עכו"ם הם בגדר העדר, אי אפשר לפרש דב"ס סר צלם
מעליהם" מדבר על "צלו של מקום", דעל "העדר" אי
אפשר לומר שהעליומקום" צלו של מקום" ועל־פִּי־צִרִיף־לוֹמַר
דקאי על "מגנם וְחֻזְקָם, פְּשָׁרִים שְׁבָהָם".

מה־שְׁאִין־כֵּן הַפְּרוּשׁ הַשְּׁנִי בְּרִש"י סְבִירָא לִיה שֶׁהַעכו"ם הם
בגדר מציאות, ואם כן ודאי יש לפרש ש"צלם" קאי על
"צלו של מקום".

אֶל־תִּירָאוּ אֶת־עַם הָאָרֶץ כִּי לַחֲמֹנֵי הֵם סָר צִלָּם
מֵעֲלֵיהֶם

צִלָּם – מִגִּנּוּם וְחֻזְקָם, כְּשָׁרִים שְׁבָהָם מֵתוֹ כּו'. דָּבָר
אַחֵר, צִלוֹ שֶׁל הַמְּקוֹם סָר מֵעֲלֵיהֶם (יד, ט. ובפרש"י)

פְּתַב הַרְמַב"ם (הל' אבות הטומאה פ"ב ה"ו): "שְׁחִיטָת עכו"ם
נִבְלָה וּמִטְמָאָה בְּמִשְׁא כּו' מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים". וְהַשִּׁיג עָלָיו
הַרְאָב"ד: "עכו"ם הם כְּבִהְמוֹת, וְאִין מִטְמָאִין וְאִין מִטְמָאִין
כו', וְהַחֻשָּׁב אוֹתָם לְכֻלּוֹם – אֶסָפּ רוּחַ בְּחֻפְזֵינִי".

וּבִאֵר בְּזֶה הַגְּאוֹן הַרוֹגְז'וֹבִי (צִפְנַת פִּעֻנָּה עה"ת הפטרה לפ' בהר)
דְּנִחְלָקוּ הַרְמַב"ם וְהַרְאָב"ד בְּגָדָר עכו"ם. דְּהַרְאָב"ד סְבִירָא
לִיה דְּהֵם "בְּחִינַת הָעֵדֶר", וְלִכּוֹן אִין שְׁחִיטָתוֹן כְּלוּם. וְהַבְּהִמָּה
הַרִי הִיא כְּמִתָּה מֵאֵלִיָּה, וְנִבְלָה מִן הַתּוֹרָה.

מֵהַשְּׁאִין־כֵּן הַרְמַב"ם דְּסְבִירָא לִיה שֶׁהַעכו"ם הם בגדר
"מציאות", פּוֹעֵלֶת שְׁחִיטָתוֹן עַל הַבְּהִמָּה שֶׁלֹּא תִהְיֶה כְּמִתָּה

יֹאמְרוּ כֹל כְּנִשְׁתָּא לְמַרְגָּם יִתְהוֹן בְּאַבְנֵי־
וִיקְרָא דִּי אֲתַגְּלִי בְּמִשְׁפַּן זְמַנָּא לְכָל כְּנִי
יִשְׂרָאֵל:

יֹאמְרוּ כֹל־הָעֵדָה לְרָגוּם אֹתָם בְּאַבְנֵים וּבְכֹד
יִהְיֶה נִרְאָה בְּאֵהָל מוֹעֵד אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: פ

כִּי־יֹאמְרוּ לְרָגוּם אֹתָם • אֵת יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־כֵּן. וּבְכֹד ה' • (במדבר רבה) הֵעֲנֵן גֵּרֵד שֵׁם.

יֹאמְרוּ יְיָ לְמֹשֶׁה עַד אֵימָתִי יִהְיוֹן מְרֻגְזִין
קְדָמִי עֲמָא הַדִּין וְעַד אֵימָתִי לֹא יִהְיִמְנוּן
בְּמִימְרֵי בְּכָל אֲתֵיָּא דִי עֲבָדִית בִּינֵיהוֹן:

יֹאמְרוּ יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עַד־אֵנָּה יִנְאַצְנִי הָעַם
הַזֶּה וְעַד־אֵנָּה לֹא־יֹאמִינוּ כִּי בְּכָל־הָאֲתוֹת אֲשֶׁר
עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ:

כִּי־יֹאמְרוּ עַד־אֵנָּה • עַד הִכֵּן. יִנְאַצְנִי. יִרְגִּזוּנִי. בְּכָל־הָאֲתוֹת • בְּשִׁבִיל כֹּל הַנְּסִיִּים שֶׁעָשִׂיתִי לָהֶם, הִיָּה לָהֶם
לְהֶאֱמִין שֶׁהִיִּלְתָּ בְּיַדִּי לְקַיֵּם הַבְּטָחָתִי.

יב אֲמַחֲנוּן כְּמוֹתָא וְאַשְׁצִנוּן וְאַעֲבַד יִתְד
לְעַם רַב וּמְקִיף מִנְהוֹן:

יב אֲכַנּוּ בְּדָבָר וְאוֹרְשָׁנוּ וְאַעֲשֵׂה אֶתְדִּי לְגוֹי־גְדוֹל
וְעֲצוּם מִמֶּנּוּ:

כִּי־יֹאמְרוּ וְאוֹרְשָׁנוּ • כְּתַרְגוּמוֹ לְשׁוֹן "תְּרוּכִין", וְאִם תֹּאמַר: מָה אַעֲשֵׂה לְשִׁבּוּעַת אָבוֹתָא? וְאַעֲשֵׂה אֶתְדִּי
לְגוֹי־גְדוֹל • שְׂאֵתָה מִזְרַעִם (במדבר רבה) •

יג וְאוֹמַר מֹשֶׁה קָדָם יְיָ וְיִשְׁמְעוּן מִצְרָאֵי אֲרִי
אֶסְקֵתָא בְּחִילָף יָת עֲמָא הַדִּין מִבִּינֵיהוֹן:

יג וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה וְיִשְׁמְעוּ מִצְרַיִם כִּי־הִעֲלִיתִי
בְּכַחַד אֶת־הָעַם הַזֶּה מִקִּרְבּוֹ:

כִּי־יֹאמְרוּ וְיִשְׁמְעוּ מִצְרַיִם • וְיִשְׁמְעוּ אֵת אֲשֶׁר תִּהְרַגֵּם.
כִּי־הִעֲלִיתִי • כִּי" מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן "אֲשֶׁר". וְהֵם רָאוּ
אֵת אֲשֶׁר הִעֲלִיתִי בְּכַחַד הַגְּדוֹל אוֹתָם מִקִּרְבָּם,

יד וַיִּמְרוּן לָתֵב אֶרְעָא הָדָא דְשָׁמְעוּ אַרְי אַתָּה
יְי דְשִׁכְתָּךְ שְׂרִית בְּגוּ עֲמָא הָדִין דִּי
בְּעִינְיָהוֹן חֲזוּן שְׂכִינַת יְקָרָא דִּינִי וְעֲנָנָךְ מִשָּׁל
עֲלוּהוֹן וּבְעֲמֻדָא דְעֲנָנָא אַתָּה מְדַבֵּר
קְדָמְיָהוֹן בִּימְקָא וּבְעֲמֻדָא דְאִשְׁתָּא
בְּלִילְיָא:

(יד) וַאֲמָרוּ אֶל־יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַזֹּאת שָׁמְעוּ כִּי־אָתָּה
יְהוָה בִּקְרַב הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר־עִין בְּעֵין נִרְאָה אֹתָהּ
יְהוָה וְעֲנָנָךְ עָמַד עֲלֵהֶם וּבְעַמּוּד עָנָן אָתָּה הֹלֵךְ
לִפְנֵיהֶם יוֹמָם וּבְעַמּוּד אֵשׁ לַיְלָה:

אִתָּה ה' שׁוֹכֵן בְּקִרְבָּם, וְעֵין בְּעֵין אִתָּה נִרְאָה לָהֶם,
וְהִפֵּל בְּדַרְךָ חֲבָה, וְלֹא הִכִּירוּ בְּךָ שְׁנִיתָקָה אֶהְבַּתְךָ
מִהֶם עַד הַנְּהָ.

כ"ט"ו וַאֲמָרוּ אֶל־יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַזֹּאת. כְּמוֹ: "עַל־
יּוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַזֹּאת", וּמָה יֵאמְרוּ עֲלֵיהֶם? מָה שָׁאֲמֹר
בְּסוּף הָעֲנָנִין: "מִבְּלַתִּי יִכְלַת יְי", בְּשִׁבִיל שְׁשָׁמְעוּ כִּי

טו וְתַקְשֹׁל יָת עֲמָא הָדִין כְּגַבְרָא חַד וַיִּמְרוּן
עֲמֻמְיָא דִּי שָׁמְעוּ יָת שְׁמַע גְּבַרְתְּךָ לְמִימַר:

(טו) וְהִמַּתָּה אֶת־הָעָם הַזֶּה כַּאֲשֶׁר אָחַד וַאֲמָרוּ הַגּוֹיִם
אֲשֶׁר־שָׁמְעוּ אֶת־שְׁמֹעַךְ לֵאמֹר:

כ"ט"ו וְהִמַּתָּה אֶת־הָעָם הַזֶּה כַּאֲשֶׁר אָחַד. פְּתָאם, וּמִתּוֹךְ כֶּף: יֵאמְרוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־שָׁמְעוּ אֶת־שְׁמֹעַךְ וְגו'.

טז מְדָלִית יוֹכְלָא קְדָם יְי לְאֶעְלָא יָת עֲמָא
הָדִין לְאֶרְעָא דִּי קָיָם לַהוֹן וְקִטְלָנוּן
בְּמִדְבָּרָא:

(טז) מִבְּלַתִּי יִכְלַת יְהוָה לְהַבִּיא אֶת־הָעָם הַזֶּה
אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע לָהֶם וַיִּשְׁחָטֶם בַּמִּדְבָּר:

יז מִתּוֹךְ שְׁלֵא הָיָה יִכְלַת בְּנִדוּ לְהַכִּיָּאם -
שְׁחָטֶם. יִכְלַת. שֵׁם דְּבַר הוּא.

כ"ט"ו מִבְּלַתִּי יִכְלַת וְגו' . לְפִי שְׁיִוְשְׁבֵי הָאָרֶץ חֲזָקִים
וְגַבְרָיִם, (בְּרִכּוֹת לב) וְאִינוּ דוֹמָה פְּרַעָה לְשִׁלְשִׁים וְאָחַד
מְלָכִים; זֹאת יֵאמְרוּ עַל יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַזֹּאת. מִבְּלַתִּי

יח וְכַעַן סָגִי כַעַן חִילָא קְדָם יְי כְּמָא דִּי
מְלִילְתָא לְמִימַר:

(יח) וְעַתָּה יִגְדַל־נָא כַּח אֲדֹנָי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:

כ"ט"ו יִגְדַל־נָא כַּח ה' . לְעֲשׂוֹת דְּבוּרְךָ. כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר . וּמָהוּ הַדְּבוּר .

יח יְי מְרַחֵק רַגְזוּ וּמְסַגֵּי לְמַעַבַד טַבְּוֹן שְׁבַק
לְעֲזוּן וּלְמִרּוּד וּלְחֹבִיבִין סִלַּח לְדַמְיָבִין
לְאוּרִיתָהּ וְדָלָא תִּיבִין לֹא מְזִכִּי מְסַעַר חוֹבִי
אַבְהֵן עַל בְּנִין מְרַדִּין עַל דַּר תְּלִימִי וְעַל דַּר
רְבִיעִי:

(יח) יְהוָה אַרְךָ אֲפִים וְרִב־חֶסֶד נִשְׂא עֵין וּפִשַׁע
וְנִקְהָ לֹא יִנְקָה פְּקָד עֵין אָבוֹת עַל־בָּנִים עַל־שִׁלְשִׁים
וְעַל־רְבַעִים:

שְׂאִתָּה צְרִיף לְדַבְּרִי. כְּשִׁחְטָאוּ יִשְׂרָאֵל בְּעַגְל
וּבְכַמְרֵגָלִים, הִתְפַּלֵּל מֹשֶׁה לְפָנָיו בְּ"אַרְךָ אֲפִים". אָמַר
לוֹ הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא: וְהִלָּא אָמַרְתָּ לִּי לְצַדִּיקִים!
אָמַר לוֹ: וְהִלָּא אָמַרְתָּ לִּי אַף לְרָשָׁעִים! . וְנִקְהָ .
לְשָׁכִים. לֹא יִנְקָה . לְשִׂאֲיָנִן שְׁכִים.

כ"ט"ו ה' אַרְךָ אֲפִים . לְצַדִּיקִים וְלְרָשָׁעִים. כְּשַׁעְלָה
מֹשֶׁה לְמֹרֶם, מְצָאוּ מֹשֶׁה לְהַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא שְׁהִיָּה
יּוֹשֵׁב וְכוּתֵב: "ה' אַרְךָ אֲפִים", אָמַר לוֹ: לְצַדִּיקִים?
אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא: אַף לְרָשָׁעִים! אָמַר לוֹ:
רָשָׁעִים יֵאבְדוּ! אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא: חֲסִיף,

דעת וקנים מבעלי התוספות - עוז והדר

שָׁשֶׁם רַצָּה לוֹמַר מִדַּת רַחֲמִים וּמִדַּת
הַדִּין, וְכֵאֵן לֹא הוֹצִירָךְ לְהוֹפִיר כִּי־אִם
מִדַּת רַחֲמִים. וְאַל (שם) נְמִי לֹא הוֹפִיר
כָּאֵן, שְׁמִשְׁמַע לְשׁוֹן דִּין, מְלִשׁוֹן וְאֵת
אִילֵי הָאָרֶץ לְקַח (יחזקאל יז יג), וְגַם
אֲלֹהִים לֹא תִקְלַל (שְׁמוֹת כב כז) מִתְרַגֵּם
דִּינָא לֹא (תלוט) [תקל]. וְגַם רַחוּם

יְצַרו, שְׁנַאֲמַר (משלי טו לב) טוֹב אַרְךָ
אֲפִים מִגְּבוּרָה:
כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר. כְּשִׁאֲמַרְתִּי
לְפָנֶיךָ (שְׁמוֹת לג יג) הוֹדַעְנִי נָא אֶת דְּרָכֶיךָ,
כָּאֵי זוּ מִדָּה אִתָּה דִּן אֶת הַבְּרִיּוֹת,
וְעַבְרַת עַל פָּנָי וְנִקְרָאת ה' אַרְךָ אֲפִים.
וְלִכְךָ לֹא הוֹפִיר כָּאֵן ד' ה' (שְׁמוֹת לו ד),

יד (טז) מִבְּלַתִּי יִכְלַת ה'. וַיֵּאמְרוּ לֹא
מַחֲמַת שְׁנֵאָה הַמִּיתָם, שְׁחָרֵי רְאִינוּ
שְׁהִיָּה מְחַבְּבֵן בְּהִיּוֹת אֲשֶׁר עֵין בְּעֵין.
אֶלָּא מִבְּלַתִּי יִכְלַת ה' הִיָּה: תוֹרָה יו
(יודיח) וְעַתָּה יִגְדַל נָא כַּח ה' וְגו'.
שְׁתַּכְּבוֹשׁ כְּעֶסֶךָ, כְּמוֹ שָׁאֲמָרוּ חו"ל
(אבות פ"ד מ"א) אֵיזוּהוּ גְבוּר הַכּוֹבֵשׁ אֶת

יט שְׂבוּק פֶּעַן לְחוּבֵי עֲמָא הַדִּין כְּסִיאוֹת
טְבוּתָהּ וּכְמָא דִּי שְׂבֻקְתָּא לְעֲמָא הַדִּין
מִמְצָרִים וְעַד פֶּעַן :

(יט) סִלַּח־נָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כַּגְּדֹל חַסְדְּךָ וּכְאֲשֶׁר
נִשְׁאַתָּה לְעָם הַזֶּה מִמְצָרִים וְעַד־הַנְּחָה:

כ וַיֹּאמֶר יי שְׂבֻקְתָּא פֶּתְחֵמְךָ :

(כ) וַיֹּאמֶר יְהוָה סִלַּחְתִּי כְּדַבְּרְךָ:

כט יי כְּדַבְּרְךָ • בְּשִׁבִיל מַה שְּׂאֲמַרְתָּ "פֶּן יֹאמְרוּ מִבְּלִתִּי יְכַלֵּת ה'".

כא וַיִּבְרַם קִנְיָם אֲנָא וַיִּמְלִיֵא יִקְרֵא דִּי יֵת כָּל
אַרְעָא :

(כא) וַאֲוֹלָם חִי־אֲנִי וַיִּמְלֵא כְבוֹד־יְהוָה אֶת־כָּל־
הָאָרֶץ:

חִי־אֲנִי כִּי כָל הָאֲנָשִׁים אִם יָרְאוּ אֶת הָאָרֶץ וּכְבוֹדִי
יִמְלֵא אֶת כָּל הָאָרֶץ שְׁלֵא יִתְחַלֵּל שְׁמִי בְּמַגְפָּה הַזֹּאת
לֵאמֹר: מִבְּלִתִּי יְכַלֵּת ה' לְהַבְיָאֵם, שְׁלֵא אֲמִיתֶם פֶּתְאֵם
כְּאִישׁ אֶחָד אֲלֵא בְּאֲחֹר אַרְבַּעִים שָׁנָה; מְעַט מְעַט.

כט יי וַאֲוֹלָם • כְּמוֹ "אֲכַל זֹאת אֲעֲשֶׂה לָהֶם". חִי־
אֲנִי • לְשׁוֹן שְׂבוּעָה: כְּשֵׁם שְׂאֲנִי חִי וּכְבוֹדִי יִמְלֵא
אֶת כָּל הָאָרֶץ, כִּי כָל־הָאֲנָשִׁים הָרְאִים
וְגו', אִם יָרְאוּ אֶת הָאָרֶץ, הֲרִי זֶה מִקְרָא מְסֻרָם.

כב אַרְי כָּל גְּבֻרָא דְחִזּוּ יֵת יִקְרֵי וַיֵּת אֲתוּמֵי
דִּי עֲבָדִית בְּמִצְרַיִם וּבְמִדְבָּרָא וְנִסְיָאוֹ קְדָמִי
דִּנּוּן עֲשֵׂר זְמַנִּין וְלֵא קַבִּילוּ בְּמִימְרֵי:

(כב) כִּי כָל־הָאֲנָשִׁים הָרְאִים אֶת־כְּבוֹדִי וְאֶת־אֲתוּמֵי
אֲשֶׁר־עֲשִׂיתִי בְּמִצְרַיִם וּבְמִדְבָּר וַיִּנְסּוּ אֹתִי זֶה עֲשֵׂר
פְּעָמִים וְלֵא שְׁמַעוּ בְּקוֹלִי:

כט יי וַיִּנְסּוּ • כְּמִשְׁמַעוֹ. זֶה עֲשֵׂר פְּעָמִים • שָׁנִים בֵּינֵם וּשְׁנַיִם בֵּינֵם וּשְׁנַיִם בְּשָׁלוֹ וְכוּ' כְּדֹאִיתָא בְּמִסְכַּת עֲרַכִּין.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כג עמ' 105)

שָׁנִים בֵּינֵם, וּשְׁנַיִם בֵּינֵם, וּשְׁנַיִם בְּשָׁלוֹ, וְכוּ' (רש"י יד, "הַרְבֵּה פְּעָמִים" (כְּמוֹ "עֲשֵׂרֶת מוֹנִים", "וְאִפּוֹ עֲשֵׂר נְשִׁים",
כ) יֵשׁ לְשֵׁאל, מִדּוּעַ מַעֲתִיק בְּדַבּוּר־הַמִּתְחִיל גַּם תִּבְתּוּ (ועוד). וְכַדִּי לְשֵׁלל פְּרוּשׁ זֶה מַעֲתִיק תִּבְתּוּ "זֶה", הַמּוּרָה
זֶה". וַיֵּשׁ לֹמֵר, דְּהִנֵּה הַרְשָׁב"ם מְפָרֵשׁ "עֲשֵׂר פְּעָמִים" עַל דְּיוֹק.

דעת זקנים מבועלי התוספות - עוז והדר

הַעוֹלָם הֵיכֵן מְצִינוּ שְׂאֲמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ־
בְּרוּךְ־הוּא לְמִשָּׁה סִלַּחְתִּי כְּדַבְּרְךָ
בְּמַעֲשֵׂה הַעֲגָל, אֲלֵא כָּאֵן בְּמִרְגְּלִים.
וַיֵּשׁ לֹמֵר דְּהֵאֵי קָרָא אֲדִלְעִיל קָאֵי,
וְהֵכִי קָאֵמַר, כְּאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּ לְעָם הַזֶּה
מִמְצָרִים וְעַד הַנְּחָה אִו אֲמַרְתָּ סִלַּחְתִּי
כְּדַבְּרְךָ, וְכֵן סִלַּח נָא לְעַמְּךָ. וְעוֹד יֵשׁ
לֹמֵר, כְּדַבְּרְךָ מִשְׁמַע כְּאֲשֶׁר בְּקוֹשֶׁת
מִמְנֵי שְׂאִסְלַח לָהֶם עֲתָה כְּמוֹ שְׁנִשְׁאַתִּי
לָהֶם בְּיַצִּיאַת מִצְרַיִם בְּעֲשִׂית הַעֲגָל,
וְאִם כֵּן גַּם שֵׁם אֲמַר סִלַּחְתִּי: תוֹרָה כֹּא
וְלֵא פִּירֵשׁ מַה הִיא הַשְּׂבוּעָה אֲלֵא אֲמַר
וַיִּמְלֵא כְבוֹד ה' אֶת כָּל הָאָרֶץ, כְּלוֹמֵר
אִם אֲעֲשֶׂה שְׁלֵא יִתְחַלֵּל שְׁמִי בְּגוֹיִם
לֹמֵר מִבְּלִתִּי יְכַלֵּת ה', כִּי סוּף סוּף אֲתָן
לָהֶם הָאָרֶץ, אֲבָל זֹאת אֲעֲשֶׂה לָהֶם
(הָאָרֶץ) אִם יָרְאוּ וְגו': תוֹרָה כֹּא

תְּמַרְדּוּ: תוֹרָה יח
(יח) וְנִקְחָה לֵא וְנִקְחָה. שְׂאִינוּ מִבְּעַר
הַפּוֹשְׁעִים מִן הָעוֹלָם. וְהוּא כְּמוֹ
וַיִּסְרְתִיךָ לְמִשְׁפֵּט וְנִקְחָה לֵא אֲנִי (ירמיה
ל יא):
פִּקְדוֹן עוֹן אֲבוֹת עַל בְּנֵים. וְזוֹ הִיא
מִדַּת רַחֲמִים שְׂאִינוּ נִפְרַע עַד דּוֹר
רְבִיעִי. וּבִפְרֹשֶׁת בִּי־תִשָּׂא שְׂבָא לְמִנּוֹת
כָּל הַמִּדּוֹת כְּתִיב (שְׁמוֹת לז ז) עַל בְּנֵי
בְּנֵים, אֲבָל לֵא חֻשׁ לְהָאָרֶץ כָּל כָּף.
וְגַם מִכָּאֵן אֲתָה לְמַד דְּנִקְחָה לֵא וְנִקְחָה
מִדַּת רַחֲמִים, מִדְּחֻשִׁיב לִיָּה
הַכֹּא: תוֹרָה יט
(כ) וַיֹּאמֶר ה'. עַל שְׁשֻׁנֵינוּ (תְּחִיבָא תִּשְׂא
לא) שְׁנִתְרַצָּה הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא
לִישְׂרָאֵל בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים וְאֲמַר לוֹ
סִלַּחְתִּי כְּדַבְּרְךָ וְלִכְּפָה הוֹקֵבַע אוֹתוֹ יוֹם
לְמַחֲוִילָה וְלִכְּפָרָה לְדוֹרוֹת, מִקְשִׁים

וְחִנּוּן (שְׁמוֹת לד שם) לֵא כְּתִיב כָּאֵן, שְׂאִין
לְשׁוֹן שְׁל רַחוּם נוֹפֵל אֲלֵא גַם עִם חִנּוּן,
וְחִנּוּן וְחִנּוּן הַנִּינָה הִיא שְׁנִיִּמְרָא (תְּהִלָּה לז כא)
וְצַדִּיק חִנּוּן וְנוֹתָן, וְכָאֵן לֵא הִיא מִבְּקִשׁ
כִּי־אִם לְסִלּוּחַ בְּלֵא נְתִיבָה. אֲבָל ה'
שְׂהוּא מִדַּת רַחֲמִים, וְאָרְךָ אִפִּים
שְׂמִיִּמְרָיךָ אִפּוֹ עַל בְּרִיּוּתִי וְאִינוּ מִכְּלָה
אוֹתָם מִיָּד, שְׂוִיכֵי שְׂפִיר הַכֹּא. וְרַב חֶסֶד
וְשִׁמּוֹר כִּיָּה חֶסֶדוֹ עִם בְּרִיּוּתִי וְאִינוּ
מִשְׁלֵם לָהֶם תְּגוּמוֹלָם. וְאָמַת (שְׁמוֹת לד שם)
לֵא הַזְּבוּר כָּאֵן, דְּאֲרַבָּה לֵא הִיא
רוּצָה לְאִמַּת מַה שְּׂאֲמַר אִכְּנּוּ כְּדַבְּרְ
וְאוֹרֻשְׁנוּ. וְנִצְר (שם פסוק ז) נְמִי לֵא שְׂוִיךְ
שְׂמֵא לֵא עֲשׂו חֶסֶד, אֲלֵא פִּשְׁעוֹ. נוֹשֵׂא
עוֹן וּפְשָׁעוֹ, וְחֻטְאָה (שם) לֵא הַזְּבוּר כָּאֵן,
שְׂאִין חֻטָּא אֲלֵא שׁוּגַג כְּדַבְּרֵיב וַיִּקְרָא ה'
(ט) וְחֻטְאָה בְּשִׁנְגָה, וְאֵלוֹ מוֹרְדִין הִיוּ
שְׂנִיִּמְרָא (פסוק ט) אֶךְ בְּה' אֵל

(כג) אַם־יִרְאוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְתָּם וְכָל־מְנַאֲצֵי לֹא יִרְאוּהָ:

כג אם יחזיון את ארץ די קימית לאבתיהון וכל דארגיזו קדמי לא יחזנה:

כ"ג • אם־יִרְאוּ • לא יִרְאוּ • לא יִרְאוּהָ • לא יִרְאוּ אֶת הָאָרֶץ.

(כד) וְעַבְדֵי כָלֵב עָקַב הַיְתֵה רוּחַ אַחֲרֵת עִמּוֹ וַיִּמְלֵא אַחֲרֵי וַהֲבִיאתִיו אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־בָּא שָׁמָּה וְזָרְעוּ יוֹרְשָׁנָה:

כד ועבדי כלב חלף דהיה רוח אחרי עמה ואשלם פטר דחלתי ואעלגה לארץ די על לתמן ובנוהי תרכנה:

כ"ד • רוח אַחֲרֵת • (במדבר רבה) שְׁתֵּי רוּחוֹת, אַחַת בַּפֶּה וְאַחַת בַּלֵּב. לְמַרְגְּלִים אָמַר: "אֲנִי עִמְכֶם בְּעֶצְהָ", וּבְלִבּוֹ הָיָה לומר הָאֱמֶת, וְעַל־יְדֵי־כֵן הָיָה בּוֹ פֶּה לְהַשְׁתִּיקֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיְהִי כָלֵב", שֶׁהָיוּ סְבוּרִים שְׂיֵאמַר כְּמוֹתֶם, וְזָהוּ שֶׁנֶּאֱמַר בְּסִפּוֹר הַיּוֹשֻׁעַ (יהושע יד): "וַיָּשָׁב אוֹתוֹ דָּבָר כַּאֲשֶׁר עִם־לִבְכִי" וְלֹא "כַּאֲשֶׁר עִם־פִּי". וַיִּמְלֵא אַחֲרֵי • וַיִּמְלֵא אַחֲרֵי • וַיִּמְלֵא אֶת לִבּוֹ אַחֲרֵי, וְזָה מִקְרָא קָצֵר. אֲשֶׁר־בָּא שָׁמָּה • חִבְרוֹן תִּנְתֵּן לוֹ. יוֹרְשָׁנָה • כְּתַרְגוּמוֹ: "תִּרְכְּנָה", יוֹרִישׁוּ אֶת הָעֲנָקִים וְאֵת הָעָם אֲשֶׁר בָּהּ. וְאִין לְתַרְגְּמוֹ "נִרְתִּינָה", אֲלֵא בְּמִקּוּם יִירְשָׁנָה.

(כה) וְהֶעֱמַלְקִי וְהַפְּנִעְנִי יוֹשֵׁב בְּעַמְּק מוֹחַר פְּנּוֹ וּסְעוּ לְכֶם הַמְּדַבֵּר דְּרָךְ יַם־סוּף: פ

כה והעמלקי והפנעני יושב בעמק מחר פנו וסעו אתפנו וטולו לכו למדברא ארח ימא דסוף:

כ"ה • וְהֶעֱמַלְקִי וְגו' • אם תלכו שם יהרגו אתכם, מאחר שאיני עמכם. מחר פנו • לאחורכם וסעו לכם וגו'.

♦ יום רביעי ט"ז סיון ♦

(כו) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר:

כו ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר:

(כו) עַד־מָתִי לַעֲדָה הֲרַעָה הַזֹּאת אֲשֶׁר הֵמָּה מְלִינִים עָלַי אֶת־תִּלְלוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵמָּה מְלִינִים עָלַי שְׁמַעְתִּי:

כו עד אימתי לכנשתא בישתא הדא די אנון מתרעמין עלי ית תרעמת בגי ישראל די אנון מתרעמין עלי שמיע קדמי:

כ"ו • לַעֲדָה הֲרַעָה וְגו' • אֵלוֹ הַמְּרַגְּלִים. (מגילה כ"ג ב) מִכָּאֵן ל"עֲדָה" שֶׁהִיא עֲשָׂרָה. אֲשֶׁר הֵמָּה מְלִינִים • אֶת יִשְׂרָאֵל עָלַי. אֶת־תִּלְלוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵמָּה מְלִינִים • מְלִינִים • הַמְּרַגְּלִים מְלִינִים אוֹתָם עָלַי, שְׁמַעְתִּי.

(כז) אָמַר אֱלֹהִים חֵי־אֲנִי נְאֻם־יְהוָה אִם־לֹא כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם בְּאוֹנֵי פִן אַעֲשֶׂה לְכֶם:

כז אמר להון קים אנא אמר יי אם לא קמא די מללתון קדמי כן אעבד לכו:

כ"ז • חֵי־אֲנִי • לְשׁוֹן שְׁבוּעָה. אִם־לֹא וְגו' פִּן אַעֲשֶׂה • כִּכְיֹכּוּל אֲנִי חֵי. כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם • שְׁבַקְשְׁתֶּם מִמֶּנִּי: "אוּ בַּמְּדַבֵּר הַזֶּה לֹו־מִתְּנוּ".

דעת זקנים מבעלי התוספות - עוז והדר

(כח) וְהֶעֱמַלְקִי יֵשׁ מְקֻשִׁים, וְכִי בְּעַמְּק הָיוּ יוֹשְׁבִים, וְהָרִי כְּתִיב בְּסִמּוּךְ (פסוק מה) וַיֵּרֶד הָעַמְּלָקִי וְהַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בְּהָר. אֲלֵא כִּךְ אָמַר הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, עֲצָה עֲמוּקָה הִיא זֹאת שִׁפְנוּ דְרָךְ הַמְּדַבֵּר וְלֹא יִלְחֲמוּ כִּי לֹא יִצְלִיחוּ, וְאֶף־עַל־פִּי שֶׁהֵם רָשָׁעִים, כִּי אֲנִי שְׂמִיחַ בְּמִפְלֹתָן. וְלִפִּי הַפֶּשֶׁט וְדַאי בְּעַמְּק הֵם יוֹשְׁבִים, אֲלֵא כִּיֹּן שִׁשְׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל בְּאוֹ לְקַרְאָתָם דְּרָךְ

(תהלים י ח) יֵשׁ בְּמִאֲרָב שִׁיף לְשׁוֹן יִשְׁבָּה, כְּדָכְתִּיב חֲצֵרִים: תורה כו

כט במדברא הדין יפלון פגריכון וכל מנגיכון לכל חשבנכון מפר עשרין שנין ולעלא די אתרעמתון עלי: (כט) במדבר הזה יפלו פגריכם וכל פקדיכם לכל מספרכם מן עשרים שנה ומעלה אשר הלינתם עלי:

ימותו, ואלו הן "ממן עשרים שנה וגו'", להוציא שבוטו של לוי, שאין פקודיהם ממן עשרים. כ"ט"א וכל פקדיכם לכל מספרכם • (ב"ב קכ"א ב) כל הנמנה לכל מספר שאתם נמנין בו, כגון לצאת ולבא לצבא ולתת שקלים, כל המנויים לכל אותן מספרות

לאם אתון תעלון לארעא די קנמית כמימרי לאשראה תכון פה אלהן פלב פר פנה ויהושע פר נון: (ל) אם אתם תבאו אל הארץ אשר נשאתי את ידי לשפן אתכם פה פי אם פלב בן יפנה ויהושע בן נון:

לא וטפלכון די אמרתון לבנא יהי ואעל תהון וידעון ית ארעא די קצתון פה: (לא) וטפכם אשר אמרתם לבו יהיה והביאתי אתם וידעו את הארץ אשר מאסתם פה:

לב ופגריכון די לכון יפלון במדברא הדין: (לב) ופגריכם אתם יפלו במדבר הזה: כ"ט"ב ופגריכם אתם • כתרגומו (די לכון) לפי שדבר על הבנים להכניסם לארץ, ובקש לומר: "ואתם תמותו", נופל לשון זה כאן לומר "אתם".

לג ויבניכון יהון מאחרין במדברא ארבעין שנין ויקבלון ית חוביכון עד דיסופון פגריכון במדברא: (לג) ויבניכם יהיו רעים במדבר ארבעים שנה ונשאו את זנותיכם עד תם פגריכם במדבר:

לד במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום יום לשנה יום לשנה תשאו את זנותיכם עד תם פגריכם שנה וידעתם את תנואתי: כ"ט"ג ויביום פקדי - במרגלים, "ויפקדתי עליהם לא מת אחד מהם פחות מן ששים, לכה נגזר ארבעים, כדי שיהיו אותם של בני עשרים מגיעים לכלל ששים. ושנה ראשונה היתה בכלל, ואף על פי שקדמה לשלוח המרגלים, לפי שמשעשו את העגל עלתה גזרה זו במחשבה, אלא שהמתין להם עד שתמלא סאתם, וזהו שנאמר (שמות ב:): "ויביום פקדי" - במרגלים, "ויפקדתי עליהם

לד במנין יומיא די אללתון ית ארעא ארבעין יומין יומא לשתא יומא לשתא תקבלון ית חוביכון ארבעין שנין ותדעון ית דאתרעמתון עלי: (לד) במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום יום לשנה יום לשנה תשאו את זנותיכם עד תם פגריכם שנה וידעתם את תנואתי:

לז פמו (במדבר ל): "כי הניא אביה אתה". כ"ט"ד את תנואתי • שהניאותם את לבבכם מאחרי. תנואה - לשון הסרה, כמו (במדבר ל): "כי הניא אביה אתה".

~ נקודות משיחות קודש ~ (מאמר ד"ה להבין ענין פרשת נסכים, שבת פרשת שלח, מברכים החודש תמוז התשמו"ז)

גזרת המרגלים היתה שיהיו ארבעים שנה במדבר, אף שהיו ל"ט שנה בלבד, שהרי גזרת המרגלים היתה בשנה השנית לצאתם ממצרים, ובשנה זו גופא לא בחודש בן ארבעים לבניה, כי הגילוי במדבר הנה מבחינת הבניה, הענין הוא משום שמספר ארבעים רומז לספירת הבניה, וראשון, חודש ניסן, אלא בחדשים שלאחריו, אלא בן ארבעים לבניה, כי הגילוי במדבר הנה מבחינת הבניה,

נקבה תסובב גבר, שזה נאמר דוקא לגבי ספירת המלכות, הינו שדוקא על-ידי ספירת המלכות באים אל העילוי דלעתיד-לבא, שאז יהיה ועמדו זרים ורעו צאנכם.

והקניסה לארץ ענגנה הידידה לספירת המלכות, ארץ היא מלכות, ולכן צריכה להיות הקדמת המדבר אל הקניסה לארץ, כמו שכל עניני ספירת המלכות באים מספירת הבינה, כמו שכתוב כ"אמה בתה". אמנם לאחרי-זה הרי

לה אָנָּה יְיָ גִּזְרִית בְּמִימְרֵי אִם לֹא דָא אַעֲבֵד לְכָל כְּנִשְׁתָּא בִישְׁתָּא הָדָא דְאִזְדְּמַנּוּן עַלֵי כְּמִדְבְּרָא הָדִין יְסוּפוּן וְתַמְן יְמִיתוּן :

(לה) אָנִי יְהוָה דִּבְרַתִּי אִם-לֹא . זֹאת אֶעֱשֶׂה לְכָל-הָעֵדָה הָרְעָה הַזֹּאת הַנּוֹעֲדִים עִלַי בְּמִדְבַר הַיְהוָה יִתְּמוּ וְשָׁם יָמָתוּ :

לו וַגְּבִרְיָא דִי שְׁלַח מִשֶׁה לְאַלְלָא יְת אַרְעָא וְתַבּוּ וְאַרְעִימוּ עֲלוּהִי יְת כָּל כְּנִשְׁתָּא לְאַפְקָא שׁוּם בִּישׁ עַל אַרְעָא :

(לו) וְהֶאֱנָשִׁים אֲשֶׁר-שָׁלַח מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת-הָאָרֶץ וַיָּשָׁבוּ וַיְלִינוּ עָלָיו אֶת-כָּל-הָעֵדָה לְהוֹצִיא דָבָה עַל-הָאָרֶץ :

"דובב שפתי ישנים", וישנה לטובה וישנה לרעה, לכך נאמר כאן: מוציא דבת הארץ רעה, שיש דבה שהיא טובה. דבה • פרליר"ש בלע"ז.

כ"ט וַיָּשָׁבוּ וַיְלִינוּ עָלָיו . וכששבו מתור הארץ הרעימו עליו את כל העדה בהוצאת דבה, אותם אנשים - וימתו. כל הוצאת דבה, לשון חנוף דברים שמלקיחים לשונם לאדם לדבר בו, כמו (שיר השירים ו):

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש ח"ג עמ' 44 ואילך - מותך לקראת שבת)

עונש המרגלים למרות כפרת כל העם

ויש לומר שבזה בא הכתוב לישוב שאלה. דהנה, כבר הסיר משה רבינו עליו-השלום בתחנוניו את גזרת ה' יתברך מעל בני ישראל, ופעל שלא ימות העם תכף, כ"אם במשך ארבעים שנה, ומדוע אם כן, לא הועילו תחנוניו להסיר הגזרה גם מעל המרגלים עצמם?! ולכך, קדם שיספר הכתוב (בפסוק לו) אשר וימיתו האנשים מוצאי דבת הארץ", שנה וכתב את תלונת המרגלים, לומר שחומר במרגלים עצמם שנתכוננו לחלק על משה עצמו, כמדק בלשון הכתוב "וילינו עליו", ולכך לא הועילה להם תפלתו של משה, ד"אין כטגור נעשה סגור".

והאנשים אשר-שלח משה לתור את-הארץ וישבו וילינו עליו את-כל-העדה להוציא דבה על-הארץ: וכששבו מתור הארץ הרעימו עליו את כל העדה (יד, לו. ובפרש"י)

כבר קדם לכן (ג, כו ואילך) הובא באריכות ספור המרגלים וטענותיהם וכי, ואם כן המשמעות הפשוטה, לכאורה, היא ששבו וטענו על משה שנית. אף רש"י כתב דאין הפשט כן, אלא הפונה בזה היא לתלונה הראשונה "כששבו מתור הארץ" (ויעו" במפרשי רש"י ההכרח לפרוש זה). ולפי זה צריך ביאור, למאי כפל הכתוב את תלונת המרגלים שנית?

לו וימיתו גְּבִרְיָא דְאִפִּיקוּ שׁוּם בִּישׁ עַל אַרְעָא בְּמִיתְנָא קְדָם יְיָ :

(לו) וַיָּמָתוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצְאֵי דְבַת-הָאָרֶץ רָעָה בְּמַגְפָּה לְפָנֵי יְהוָה :

טבורם, לכך נאמר "במגפה" ולא "במגפה". וזהו "לפני ה'", באותה הראויה להם על-פי מדותיו של הקדוש-ברוך-הוא שהוא מודד מדה כנגד מדה.

כ"ט במגפה לפני ה' • באותה מיתה ההגונה להם, מדה כנגד מדה: הם חטאו בלשון ונשפרכב לשונם עד טבורם ותולעים יוצאים מלשונם ובאין לתוף

לח ויהושע בר נון וכלב בר יפנה אתקמימו מן גְּבִרְיָא הָאֲנָוּן דְאָזְלוּ לְאַלְלָא יְת אַרְעָא :

(לח) וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נּוּן וְכָלֵב בֶּן-יִפְנֶה חַיּוּ מִן-הָאֲנָשִׁים הֵהֱם הַהֲלֹכִים לְתוֹר אֶת-הָאָרֶץ :

כ"ט ויהושע וכלב חיו • מה תלמוד לומר "חיו מן-האנשים ההם"? אלא מלמד שנטלו (כ"ב ק"י) חלקם של מרגלים בארץ וקמו תחתיהם לחיים.

לז (ט) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּאֲבְלוּ הָעָם מְאֹד:

לט ומליל משה את פתגמי האל ל כל בני ישראל ואתאבלו עמא לחדא:

(מ) וַיִּשְׁפְּמוּ בַּבֶּקֶר וַיַּעֲלוּ אֶל־רֹאשֵׁי־הָהָר לֵאמֹר הֲנִנוּ וְעַלֵּינוּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־אָמַר יְהוָה כִּי חָטֵאוּנוּ:

מ ואקדימו בצפרא וסליקו לריש טורא למימר הא אנחנא סלקין לאתרא די אמר יי ארי חבנא:

נש"א אֶל־רֹאשֵׁי־הָהָר • הוּא הַדָּרָךְ הַעֹלָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל • הֲנִנוּ וְעַלֵּינוּ אֶל־הַמָּקוֹם • לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל • עַל אֲשֶׁר אָמַרְנוּ: "הֲלֹא טוֹב לָנוּ שׁוֹב מִצְרִימָה" • אֲשֶׁר־אָמַר ה' • לְתַתָּה לָנוּ, שָׁם נַעֲלֶה • כִּי חָטֵאוּנוּ •

(מא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לָמָּה זֶה אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־פִּי יְהוָה וְהוּא לֹא תַצְלַח:

מא ואמר משה למא דנן אתון עברין על גזרת מימרא דיי והיא לא תצלח:

נש"א וְהִיא לֹא תַצְלַח • זֶה שְׂאֵתֶם עוֹשִׂין, לֹא תַצְלַח.

(מב) אֶל־תַּעֲלוּ כִּי אֵין יְהוָה בְּקִרְבְּכֶם וְלֹא תִנְגַּפוּ לַפְּנֵי אִיבֵיכֶם:

מב לא תסקון ארי לית שכנתא דיי בניכון ולא תתברין קדם בעלי דבכיכון:

(מג) כִּי הָעִמְלָקִי וְהַפְּנִעִי שָׁם לַפְּנֵיכֶם וּנְפַלְתֶּם בַּחֲרֵב כִּי־עַל־כֵּן שִׁבְתֶּם מֵאַחֲרֵי יְהוָה וְלֹא־יְהִי יְהוָה עִמָּכֶם:

מג ארי עמלקא ופנענא תמן קדמיכון ותפלון פחרבא ארי על כן תבתון מבחר פלחנא דיי ולא יהי מימרא דיי בסעדכון:

נש"א כִּי־עַל־כֵּן שִׁבְתֶּם • פְּלוֹמֶר: כִּי זֹאת תְּבֹא לָכֶם עַל אֲשֶׁר שִׁבְתֶּם וְגו'.

(מד) וַיַּעֲפְלוּ לְעֹלֹת אֶל־רֹאשׁ הָהָר וַאֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה וּמוֹשֶׁה לֹא־מָשׁוּ מִקְרֵב הַמַּחֲנֶה:

מד וארשעו למסק לריש טורא וארון קנמא דיי ומשה לא עדו מגו משריתא:

נש"א וַיַּעֲפְלוּ • לְשׁוֹן חֶזֶק, וְכֵן (חֲבִיקוֹם ב): "הִנֵּה עֹפְלָה" • מִפְּרָשׁוֹ: לְשׁוֹן אֶפֶל; הֵלְכוּ חֲשָׁכִים שְׁלֹא בְרִשׁוֹת.

(מה) וַיֵּרֶד הָעִמְלָקִי וְהַפְּנִעִי הַיֹּשֵׁב בְּהַר הַהוּא וַיִּפְּתוּם וַיַּחֲרִמָה:

מה ונתת עמלקא ופנענא דיתב בטורא ההוא ומחנין וטרדנן עד חרמה:

נש"א וַיַּחֲרִתוּם • פְּמו (רברים ט): "וְאָפַת אֹתוֹ טְחוּן" - מִכָּה אַחַר מִכָּה • עַד־הַחֲרִמָּה • שֵׁם הַמָּקוֹם נִקְרָא עַל שֵׁם הַמְּאָרֶע.

טו (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִבְאוּ אֶל־אֶרֶץ מוֹשְׁבֵיכֶם אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם:

ב מלל עם בני ישראל ותימר להון ארי תצלון לארע מושבתיכון די אנא יהב לכון:

נש"א כִּי תִבְאוּ • בְּשׂוֹר לָהֶם שְׂיַפְּנִסוּ לְאֶרֶץ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (מאמר ד"ה להבין ענין פרשת נסכים, שבת פרשת שלח, מברכים החודש תמוז ה'תשמ"ז)

סמיכות פרשת הנסכים לפרשת המרגלים, כי התיקון על מעשה המרגלים הוא היפך מה שעשו, ולהפנס לארץ דוקא, פי תבואו אל הארץ, ושם גופא לעסוק בעבודת הנסכים שענינם המשכה למטה ובירור התחתון. ועוד יש לומר, דהקשר דפרשת הנסכים לפרשת המרגלים אינו רק משום שהכניסה לארץ והעבודה דנסכים היא תיקון על חטא המרגלים, אלא יתירה מזו, שזהו המשך שהיו ישראל במדבר שנה במעמד ומצב דזה שהיו ישראל במדבר ארבעים שנה במעמד ומצב הנעלה הנ"ל, הרי זה גופא הוא הכנה אל הכניסה לארץ והעבודה עם העולם, דדוקא על-ידי הקדמת העבודה ד"בכל מאדך", "עושין רצונו של מקום" שבמדבר, על-ידי-זה יכולה להיות אחר-כך העבודה עם העולם כשבאו לארץ בשלימות.

(ג) **וַעֲשִׂיתֶם אִשָּׁה לַיהוָה עֹלָה אוֹזֵבָה לְפִלֵא־נָדָר אוֹ בְנֵדְבָה אוֹ בְמַעֲדֵיכֶם לַעֲשׂוֹת רִיחַ נִיחַח לַיהוָה מִן־הַבֶּקָר אוֹ מִן־הַצֹּאן:**

ג. ותעבדו קרבנות קדש יי עלתא או נכסת קודששא לאפרשא נדרא או בנדבתא או פמועדיכון למעבד לאתקבלא ברעוא קדש יי מן תורי או מן ענא:

כ"י ~ **וַעֲשִׂיתֶם אִשָּׁה** • אין זה צווי, אלא: כשתבואו שם ותעלה על לבבכם לעשות אשה לה. **לְפִלֵא־נָדָר אוֹ בְנֵדְבָה** • או שתעשו האשה בשביל חובת

מזעדיכם, שחיתתי אתכם לעשות במועד. ריח ניחח • שיהיה נחת רוח לפני.

(ד) **וְהַקְרִיב הַמִּקְרִיב קָרְבָּנוֹ לַיהוָה מִנְחָה סֶלֶת עֶשְׂרוֹן בָּלוּל בַּרְבַּעִית הַהֵיזֶן שֶׁמֶן:**

ד. ויקרב המקריב קרבנה קדש יי מנחתא סלתא עשרונוא דפילא ברבעות הינא משחא:

כ"י ~ **וְהַקְרִיב הַמִּקְרִיב** • תקריבו נסכים ומנחה לכל בהמה. המנחה כליל והשמן נבלל בתוכה והיין לספלים, כמו ששינינו במסכת סכה (סוכה מח) •

(ה) **וַיֵּיזֶן לְנֶסֶד רְבִיעִית הַהֵיזֶן תַּעֲשֶׂה עֲלֵה־עֹלָה אוֹ לִזְבַּח לַפֶּבֶשׂ הָאֶחָד:**

ה. וחמרא לנספא רבעות הינא מעבד על עלתא או לנכסת קודששא לאמרא חד:

כ"י ~ **לַפֶּבֶשׂ הָאֶחָד** • על כל האמור למעלה הוא מוסב: על המנחה ועל השמן ועל היין.

(ו) **אוֹ לְאֵיל תַּעֲשֶׂה מִנְחָה סֶלֶת שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלִשִׁית הַהֵיזֶן:**

ו. או לדכרא מעבד מנחתא סלתא תריין עשרוניין דפילא במשח תלתות הינא:

כ"י ~ **אוֹ לְאֵיל** • ואם איל הוא. (מנחות צא) ורבותינו דרשו: "או" לרבות את הפלגס לנספי איל (חולין כט) •

(ז) **וַיֵּיזֶן לְנֶסֶד שְׁלִשִׁית הַהֵיזֶן תַּקְרִיב רִיחַ־נִיחַח לַיהוָה:**

ז. וחמרא לנספא תלתות הינא תקרב לאתקבלא ברעוא קדש יי:

◆ יום חמישי י"ז סיון ◆

(ח) **וְכִי־תַעֲשֶׂה בְּזֶבֶק עֹלָה אוֹזֵבָה לְפִלֵא־נָדָר אוֹ־שְׁלָמִים לַיהוָה:**

ח. וארי מעבד פר תורי עלתא או נכסת קודששא לאפרשא נדרא או נכסת קודששא קדש יי:

דעת זקנים מבעלי התוספות - עוז והדר

הקדוש-ברוך-הוא, אמרו: אוי לנו, לעולם לא נפנס לארץ, כי לסוף ארבעים שנה נמי אם אנו חוטאים יגזור גזירה אחרת, ואם בן אין לדבר סוף, אמר להם הקדוש-ברוך-הוא: בודאי לאחר ארבעים שנה תבואו אל הארץ: תורה ג

(יח) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם בְּבֹאֲכֶם אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי מְבִיא אֲתֶכֶם שָׁמָּה:

יח מלל עם בני ישראל ותימר להון במעלכון לארעא די אנא מעל יתכון לתמן:

כַּיְיָ • בְּבֹאֲכֶם אֶל־הָאָרֶץ • מִשְׁנֵה "בִּיאָה" זוּ מִכָּל בִּיאוֹת שְׁבִתוֹרָה, שְׁבַכְלָן נֹאמַר: "כִּי־תְבֹאוּ", לְפִיכָף בְּלָן לְמִדּוֹת זוּ מִזוּ, וְכִינּוֹן שְׁפֵרֵט לָךְ הַכְּתוּב בְּאַחַת

מהן, שאינה אלא לאמר ר'שה וישיבה, אף בלן בן. אבל זו נאמר בה: "בבאכם", משנכנסו בה ואכלו מלחמה, נתחייבו בחלה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לד עמ' 149)

שְׁבַכְלָן נֹאמַר כִּי תְבֹא, כִּי תְבֹאוּ (רש"י טו, יח) בְּסִפְרֵי נֹאמַר "שְׁבַכְל בִּיאוֹת שְׁבִתוֹרָה הוּא אוֹמֵר וְהָיָה כִּי תְבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ כו". וּמִשְׁמַע, לְכַאוֹרָה, שְׁגַם "וְהָיָה" אִין פְּרוֹשׁוֹ 'מִיָּד'. וְהוּא

דלא בבספרי פרשת ראה: "אין והיה אלא מיד". ולהעיר, שרש"י השמיט תבת "והיה".

(יט) וְהָיָה בְּאֲכַלְכֶם מִלַּחַם הָאָרֶץ תִּרְיֹמוּ תְרוּמָה לַיהוָה:

יט ויהי במיכלכון מלחמא דארעא תפרשון אפרשיתא קדם יי:

(כ) רֵאשִׁית עֲרֹסְתֵיכֶם חֲלֵה תִרְיֹמוּ תְרוּמָה כִּרִישׁ אֲצוֹתְכֹן חֲלֵתָא תְּפָרְשׁוּן אֲפָרְשִׁיתָא קָמָא דִּי מְפָרְשִׁין מִן אֲדָרָא בְּן תְּפָרְשׁוּן תָּהּ:

גִּרְן בְּן תִּרְיֹמוּ אֲתָהּ:

כַּיְיָ • רֵאשִׁית עֲרֹסְתֵיכֶם • כְּשִׁתְּלוּשׁוּ בְּדֵי עֲרִיסוֹתֵיכֶם שְׂאֵתָם רְגִילִין לְלוּשׁ בְּמִדְבָּר, וְכַמָּה הִיא? (שמות טו): "וַיִּמְדוּ בַעֲמֹר", "עֹמֵר לְגִלְגָּלֶת" (ושעורו ארבעים ושלש ביצים וחמש ביצה) תִּרְיֹמוּ מִרְאשִׁיתָהּ, כְּלוֹמֵר, קָדָם שְׂתֵאכְלוּ מִמֶּנָּה, רֵאשִׁית תִּלְקַח חֲלֵה אַחַת תְּרוּמָה

לשם ה'. חלה • טורטי"ל בלע"ז. כתרומת גרן • שלא נאמר בה שעור, ולא כתרומת מעשר, שנאמר בה שעור. אבל חכמים נתנו שעור לבעל הבית - אחד מעשרים וארבעה, ולנחתום - אחד מארבעים ושמונה.

(כא) מִרְאשִׁית עֲרֹסְתֵיכֶם תִּתְּנוּ לַיהוָה לִיהוָה תְּרוּמָה לְדֹרֹתֵיכֶם: ׀

כא מריש אצותכון תתנון קדם יי אפרשיתא לדריכון:

כַּיְיָ • מִרְאשִׁית עֲרֹסְתֵיכֶם • (ספרי) לְמָה נֹאמַר? לְפִי שְׂנֵאמַר: "רֵאשִׁית עֲרֹסְתֵיכֶם" - שׁוֹמֵעַ אָנִי רֵאשׁוּנָה שְׁבַעסוֹת, תִּלְמוּד לומר: "מִרְאשִׁית" - מִקְצָתָהּ וְלֹא

בלה. תתנו לה' תרומה • (ספרי) לפי שלא שמענו שעור לחלה, נאמר "תתנו", שיהא בה כדי נתינה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש ח"ח עמ' 183 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

לה' הארץ וימלאה

מִרְאשִׁית עֲרֹסְתֵיכֶם תִּתְּנוּ לַיהוָה תְּרוּמָה (טו, כא) לְמָה נִסְמְכָה פְּרֻשַׁת חֲלֵה לְפָרְשַׁת ע"ז, לומר לה, שכל המקום מצות חלה כאלו בטל ע"ז (ויקרא רבה פט"ו, ו) אָמְרוּ חז"ל (שבת לא, א) "אָמוּנַת זֶה סֵדֶר זָרְעִים", וּפְרֻשׁ בְּתוֹס' (ד"ה אמונת) "שְׂמֵאָמִין בְּחֵי הָעוֹלָמִים וְזוֹרְעֵי". וְהַחֲדוּשׁ בְּזֶה הוּא, דְּהָרִי הַמְּשַׁקֵּיעַ בַּעֲבוּדַת הַשְּׂדֵה, עֵלּוּל לְחֶשֶׁב, שְׂגָדוּל הַתְּבוּאָה וְרוֹחִיו שְׂמֻקְבַּל מִעֲבוּדָה זוּ, הֵם תּוֹצֵאָה מִגְדֵּל יִגִּיעָתוֹ וְהַשְּׂקֵעָתוֹ בְּשָׂדֵהוּ, וְ"כֹחֵי וְעֵצִים יָדֵי עֲשֵׂה לִי אֶת הַחֵיִל הַזֶּה" ח"ו. אֶךְ יִשְׂרָאֵל הַזּוֹרֵעַ אֶת שְׂדֵהוּ יוֹדֵעַ, שְׂגָדוּל הַתְּבוּאָה וְאִיכּוּתָהּ אֵינָם בָּאִים מִ"כּוֹחַ" שֶׁל הָאָדָם ח"ו, כִּי־אִם הַקֶּב"ה הוּא הַ"נּוֹתֵן לָךְ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת חֵיִל", וְ"בִרְפֵת ה' הִיא תַעֲשִׂיר". וְלִכֵּן זָרְעֵתוֹ

אינה מפני שבכל השדה להביא לו פרנסתו, כי אם ש"מאמין בחי העולמים", שביא לו את פרנסתו ע"י הזריעה. וזהו תכן מצות חלה, שהאדם מבין ומפיר שלא מיגיעתו ועבודתו עשה את החיל הזה, כי אם הקב"ה לבדו הביא לו את הברכה, וא"כ הרי אין התבואה והעסה שייכים לו, אלא להקב"ה. ולכן הוא נוטן את "ראשית עריסותיכם" - "תרומה לה", כי באמת שיכת העסה להקב"ה. וזהו "כל המקום מצות חלה כאלו בטל ע"ז", כי בקיום מצות חלה מראה האדם שאין כח ושלטיטה לשום דבר מבלעדיו ה', ואפי' פרנסתו אינה מגיעה מעצמה ע"פ דרכי הטבע כי אם מהקב"ה לבדו.

(כב) וְכִי תִשְׁגּוּ וְלֹא תַעֲשׂוּ אֶת כָּל־הַמְצוֹת הָאֵלֶּה כַּבּוֹאֲרֵי תִשְׁתַּלּוּן וְלֹא תַעֲבֹדוּן יְת כָּל פְּקוּדֵי הָאֱלֹהִים דִּי מִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה: אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה:

המצוות, (כריתות ז) פורק על ומפר ברית ומגלה פנים, אף מצנה זו פורק בה על ומפר ברית ומגלה פנים, ואיזו? זו עבודת כוכבים. אֲשֶׁר־דִּבֶּר ה' אֶל־מֹשֶׁה • (הוריות ח) "אנכי" ו"לא יהיה לך" - מפי הגבורה שְׁמַעְנוּם (תהלים סב): "אחת דבר אלהים שְׁתִּים־זו שְׁמַעְתִּי".

כ"ט • וְכִי תִשְׁגּוּ וְלֹא תַעֲשׂוּ • (ספרי) עבודת כוכבים הייתה בכלל "כל המצוות" שהצבור מביאין עליהם פר, והרי הכתוב מוציאה כאן מפלגן, לדון בפר לעולה ושעיר לחטאת. וְכִי תִשְׁגּוּ וְגו' • (שם) בעבודת כוכבים - הכתוב מדבר; או אינו אלא באחת מקל המצוות? תלמוד לומר: "את כל המצוות האלה" - מצוה אחת שהיא ככל המצוות: מה העובר על כל

נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לח עמ' 57)

וזכרון בין כותרי הברית). **מגלה פנים** - כנגד משפטים, שהם מצוות שכליות, היינו הנהגות ישרות. האדם ממציא אופנים וטעמים חדשים שעל־ידם הוא 'מעקם' ומעוות את שכל התורה.

פורק על, ומפר ברית, ומגלה פנים (רש"י טו, כב) פורק על - כנגד חקים, שהם גזרות המלך, ומטרותם קבלת על. **מפר ברית** - כנגד עדות, שהם עדות וזכרון לחסדי המקום וכדומה, והם בגדר שמירת 'ברית' (ברית היא אות

(כג) אֶת כָּל־אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֵלֵיכֶם בְּיַד־מֹשֶׁה מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה וְהִלָּא לְדֹרֹתֵיכֶם:

ובכל מה שנתנבאו הנביאים, שנאמר: ל'מן־היום אשר צוה ה' והלאה".

כ"ט • אֶת כָּל־אֲשֶׁר צִוָּה וְגו' • (ספרי) מגיד, שכל המורה בעבודת כוכבים, ככופר בכל התורה בלה

כד ויהי אם מעיני הנשמה אתעבדת לשלו ויעבדו כל כנשמת תור בר תורי חד לעלתא לאתקבלא ברעוא קדם יי ומנתתה ונספה כדחזי וצפיר בר עזי חד לחטאתא:

(כד) והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה ועשו כל־העדה פר בן־בקר אחד לעלה לריח ניחח ליהוה ומנחתו ונסכו כמשפט ושעיר־עזים אחד לחטת:

חסר א', שאינו כשאר חטאות, שכל חטאות שבתורה הבאות עם עולה, החטאת קודמת לעולה, שנאמר (ויקרא ח): "ואת השני יעשה עולה", וזו עולה קודמת לחטאת.

כ"ט • אם מעיני העדה נעשתה לשגגה • (הוריות ה' ב) אם מעיני העדה נעשתה עברה זו על־ידי שוגג, כגון ששגגו והורו על אחת מן העבודות שהיא מתרת לעבד עבודת כוכבים בכך. **לחטת** • (הוריות יג, ובחים צ')

(כה) וְכִפֹּר הַכֹּהֵן עַל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִסְלַח לָהֶם כִּי־שָׁגְגָה הוּא וְהֵם הֵבִיאוּ אֶת־קַרְבָּנָם אִשָּׁה לַיהוָה וְחַטָּאתָם לִפְנֵי יְהוָה עַל־שִׁגְגָתָם:

כ"ט • הֵבִיאוּ אֶת־קַרְבָּנָם אִשָּׁה לַה' • (ספרי, יבמות ט) זה האמור בפרשה, הוא פר העולה, שנאמר: "אשה לה". וְחַטָּאתָם • זה השעיר.

(כו) וְנִסְלַח לְכָל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכָם כִּי לְכָל־הָעָם בְּשִׁגְגָתָם: ם

כו וישתבק לכל כנשמת דבני ישראל ולגירא דיתגיר ביניהון ארי לכל עמא בשלותא:

כי לכל־העם בשגגתם: ם

◆ שבת קודש י"ט סיון ◆

(כו) וְאִם־נִפְשׁ אַחַת תִּחַטָּא בְשַׁגְגָה וְהִקְרִיבָה עֹז בַּת־שַׁנְתָּה לַחַטָּאת:
כז וְאִם אֶנֶשׁ חַד יַחֲבֹב בְּשָׁלוּ וַיִּקְרַב עֲזָא פֶת שַׁמָּה לַחַטָּאתָא:

כ"ז - תִּחַטָּא בְשַׁגְגָה • פְּעֻבֹדֹת כּוֹכְבִים • עֹז בַּת־שַׁנְתָּה • שְׂאָר עֲבֹרוֹת - יְחִיד מְבִיא כְּשֶׁבֶה אוֹ שְׁעִירָה, וּבְזוֹ קָבַע לָהּ שְׁעִירָה.

(כח) וְכִפֶּר הַכֹּהֵן עַל־הַנֶּפֶשׁ הַשֹּׁגְגָה בַּחַטָּאָה בְשַׁגְגָה לִפְנֵי יְהוָה לְכַפֵּר עָלָיו וְנִסְלַח לוֹ:
כח וּכְפַר כֹּהֵנָא עַל אֶנֶשׁ דְּאִשְׁתְּלִי בְּמַחְבָּה בְּשָׁלוּ קָדָם יְיָ לְכַפְּרָא עֲלוּהִי וַיִּשְׁתַּבַּח לָהּ:

(כט) הַאֲזֹרַח בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹגֵר הֵנָּה בְּתוֹכָם תֹּרָה אַחַת יְהִיֶּה לָכֶם לַעֲשׂוֹת בְּשַׁגְגָה:
כט וַצִּיבָא בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְגִיורָא דִּיתְגַּמֵּר בִּינֵיהוֹן אוֹרִיתָא תְּדָא יְהִי לְכוּן לְדִיעְבַּד בְּשָׁלוּ:

(ל) וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־תַּעֲשֶׂה | בֵּינָה רָמָה מִן־הָאֲזֹרַח וּמִן־הַגֵּר אֲתִיְהוּהּ הוּא מְגֻדָּף וּנְכַרְתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִקְרַב עַמָּה:
ל וְאֶנֶשׁ דִּיעְבַּד בְּרִישׁ גְּלִי מִן וַצִּיבָא וּמִן גִּיורָא קָדָם יְיָ הוּא מְגֻזָּ וַיִּשְׁתַּצִּי אֶנְשָׂא הֵהִיא מְגוֹ עַמָּה:

כ"ט - בֵּינָה רָמָה • בְּמִזִּיד • מְגֻדָּף • מְחַרָף, כְּמוֹ: (יחזקאל טז) "וְהִיִּתָּה חֲרָפָה וּגְדוּפָה", (ישעיה לז): "אֲשֶׁר גִּדְּפוּ נַעֲרֵי הַשָּׁמַיִם שֶׁהוּא כְּבָרָת (סנהדרין צ. כריתות ד)."

(לא) כִּי דְבַר־יְהוָה בָּזָה וְאֶת־מִצְוֹתוֹ הִפְרָת | תִּפְרַת הַנֶּפֶשׁ הַהוּא עֹנָה בָּהּ: פ
לא אַרְי עַל מִימְרָא דִּינִי בְּסַר וְיַת פְּקוּדוּהִי אֲשֶׁנִּי אֲשַׁתְּצָאָה תִּשְׁתַּצִּי אֶנְשָׂא הֵהִיא חוֹבָה בָּהּ:

כ"ט - דְּבַר־ה' • (סנהדרין טז) אֲזַהֲרֹת עֲבֹדֹת כּוֹכְבִים מִפִּי הַגְּבוּרָה, וְהִשְׁאָר - מִפִּי מִשָּׁה • עֹנָה בָּהּ • בְּזִמְן שְׁעֹנָה בָּהּ, שְׁלֹא עָשָׂה תְּשׁוּבָה.

(לב) וַיְהִי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מִקְשֵׁשׁ עֲצִים בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת:
לב וַיְהִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּרָא וַאֲשַׁכְּחוּ גִבְרָא פֶד מְגַבֵּב אַעֲיִן בְּיוֹמָא דְשַׁבְּתָא:

כ"ט - וַיְהִי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר וַיִּמְצְאוּ • (ספר) בְּגִנוּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל דְּבַר הַכְּתוּב, שְׁלֹא שָׁמְרוּ אֶלָּא שַׁבַּת ראשונה, וּבְשֹׁנֵיהּ כָּא זֶה וְחֻלְלָהּ.

דעת וקנים מבעלי התוספות - עוז והדר

(כו) וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת. לְעִיל פִּירִשְׁתִּי בְּפָרֶשֶׁת וַיִּקְרָא (ו' ב), שְׁתוּלָה הַחַטָּא בְּנִשְׁמָה יוֹתֵר מִהַגּוֹף: תוֹרָה כח
(לב) וַיְהִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר. אָמְרו רַבּוּתֵינוּ וְ"ל (שבת קיח), אֶלְמֵלֵא שְׁמָרוּ יִשְׂרָאֵל שַׁבַּת שְׁנִיָּה לֹא שְׁלֹטָה בְּהוֹן כָּל אוֹמְרוּ וְלִשׁוֹן. וּמִנָּה לְהוֹ שְׁנָה הִיָּה בְּשַׁבַּת שְׁנִיָּה, מִדְּכַתִּיב וַיְהִי, וַיִּמְצְאוּ, דְּתִיבָה לְהִזְיָה שְׁנַצְטוּוּ בְּמִצְוֹת שַׁבַּת

מִצְאוּ מְקוּשֵׁשׁ. וּמִנָּה לָן דְּמְקוּשֵׁשׁ זֶה צִלְפָּהָד, מִדְּכַתִּיב מְקוּשֵׁשׁ עֲצִים בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת, עֲצִים עִם בִּי"ת דְּבַיּוֹם עוֹלָה בְּגִימְטְרִיא 'צִלְפָּהָד'; וְלָמָּה נִסְמְכָה פֶרֶשֶׁת מְקוּשֵׁשׁ לְפָרֶשֶׁת צִיִּצִית, לְפִי שְׁבִשְׁעָה שְׁחִילֵל הַמְקוּשֵׁשׁ אֶת הַשַּׁבַּת אָמַר מִשָּׁה לִפְנֵי הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ־הוּא, רַבּוּן הַעוֹלָמִים כְּתוּב בְּתַפִּילִין (שְׁמוֹת יג ט) לְמַעַן תִּהְיֶה תוֹרַת

ה' בְּפִיךָ, וְצוֹיִתָם שְׁלֹא לְנִשְׁאָם בְּשַׁבַּת (מנחות לא), וְאִילוּ הִיָּה זֶה נוֹשָׁאן הִיָּה נִכְרָ וְלֹא חִלֵּל אֶת הַשַּׁבַּת. אָמַר הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ־הוּא הִרְיָנוּ קוֹבַע וּמִצְוָה לָהֶם מִצְוָה אַחַת שְׁעַל יְדָה יְהִי נִכְרָיִן מִן הַמִּצְוֹת כְּמוֹ בְּמִצְוֹת תַּפִּילִין, וְתִהְיֶה נוֹהֲגַת בְּשַׁבַּת, וְזוֹ הִיא מִצְוֹת צִיִּצִית (תנא דבי אליהו רבה פכ"ט): תוֹרָה לָג

~ נקודות משיחות קודש ~ מתוך 'לקראת שבת'

המעשה הוא העקר

התורה היא בהבנה והשגה, מה שאין כן בארץ ישראל עקר העבודה היא במעשה - מצוות מעשיות, שש שנים תזרע שדרה וגו'.

ועל-פי-זה חשבו ישראל דמכינון ש"נגזר עליהן שלא לכנס לארץ", הרי זה סימן ש"אין מחיבים במצוות", שהיא עבודת ארץ ישראל" כנ"ל.

ועל זה בא ספור המקושש להורות, דאף ש"לשם שמים נתפנו", ומחשבתו ושכלו היו שלמים עם הקב"ה ותורתו, מפל-מקום מכינון שלפעל חלל את השבת במעשה, נתחייב סקילה. והוא הדבר בנוגע לאלו שנסארו ב"מדבר", דאף שרב עסוקים היה בתורה ובהבנת השכל, מפל-מקום הרי הם "מחייבים במצוות", ועקר ענין המצוה - צותא וחבור עם הקב"ה הוא על-ידי מעשה המצוה.

וימצאו איש מקושש עצים בגוה השבת: (טו, לב)

מעשה המקושש היה כו' מיד אחר מעשה מרגלים, דאמר במדרש דלשם שמים נתפנו, שהיו אומרים ישראל, כיון שנגזר עליהן שלא לכנס לארץ ממעשה מרגלים, שוב אין מחייבין במצוות. עמד וחלל שבת, כדי שיהרג ויראו אחרים (תוד"ה אפילו, בבא בתרא קיט, ב)

יש לעין, מהו הטעם לזה שחשבו בני ישראל דמשום שנגזר עליהם שלא לכנס לארץ, אינם מחייבים במצוות, דמדוע יפטרו מחיוב המצוות בשביל זה?

ויבין זה על-פי המבאר בסה"ק (ראה לקו"ת ריש פרשתנו, ועוד) שהטעם לזה שרצו המרגלים לשאר במדבר הוא כי עקר עסקם במדבר היה בלמוד התורה וקמחז"ל (מכילתא בשלח טו, טז) לא נתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן, דעקר למוד

לג וקריבו יתה דאשכחו יתה כד מגבב אעין לות משה ולות אהרן ולות כל כנשתא:

(טז) ויקריבו אתו המצאים אתו מקושש עצים אל-משה ואל-אהרן ואל כל-העדה:

כט"א המצאים אתו מקושש • (ספרי. סנהדרין מ"א) שהתרו בו ולא הניח מלקושש, אף שמצאוהו והתרו בו.

לד ואסרו יתה בבית מטרא ארי לא אתפרש להון מה דיעבדון לה:

(לד) ויניחו אתו במשמר כי לא פרש מה-יעשה לו: ם

כט"ב כי לא פרש מה-יעשה לו • (ספרי. סנהדרין עח) לא היו יודעים באיזו מיתה זמות, אבל יודעים היו שהמחלל שבת במיתה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת שבת פרשת קרח, מברכים החודש תמוז, התשכ"ז)

לא מצינו בעונשי התורה ענין של מאסר [ומה שכתוב "ויניחוהו במשמר", הרי זה רק עד שיתברר דינו, ולא בתור עונש] - כי גם עונשי התורה הם ענין של חסד (כשם המכונן, לכן לא נמצא בתורה עונש של מאסר.

לא מצינו בעונשי התורה ענין של מאסר [ומה שכתוב "ויניחוהו במשמר", הרי זה רק עד שיתברר דינו, ולא בתור עונש] - כי גם עונשי התורה הם ענין של חסד (כשם המכונן, לכן לא נמצא בתורה עונש של מאסר.

לה ויאמר יי למשה אתקטלא יתקטל גברא מרגם יתה באבניא כל כנשתא מפרא למשריתא:

(לה) ויאמר יהוה אל-משה מות יומת האיש רגום אתו באבנים כל-העדה מחוץ למחנה:

כט"ג רגום • עשה פשנ"ט בלע"ז, וכן: "הלוף" אלנ"ט, וכן: "זכור" ו"שמור".

לז ואפיקו יתה כל כנשתא למפרא למשריתא ורגמו יתה באבניא ומית כמא די פקיד יי ית משה:

(לז) ויצאו אתו כל-העדה אל-מחוץ למחנה וירגמו אתו באבנים וימת כאשר צוה יהוה את-משה: פ

כט"ד ויצאו אתו • מפאן, שבית הסקילה חוץ ורחוק מבית-דין (סנהדרין מב).

לז ויאמר יי למשה למימר: (לז) ויאמר יהוה אל-משה לאמר:

לח מלל עם פני ישראל ותימר להון
 ויעבדון להון פרוספדין על פנפי כסותהון
 לדריהון ויתגון על פרוספדא דכנפא חוטא
 דתקלתא:

(לח) דִּבַּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם
 צִיצִית עַל־כַּנְפֵי בְּגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְנָתַנּוּ עַל־צִיצִית
 הַכַּנָּף פֶּתִיל תְּכֵלֶת:

כש"י◀ וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית • על שם הפתילים התלויים
 בה, כמו (יחזקאל ח): "וַיִּקְנְתֵנִי בְּצִיצֵת רֹאשִׁי". דְּבַר אַחֵר:
 ציצת - על שם "וראיתם אתו", כמו (שיר ב): "מְצִיץ
 מִן־הַחֲרָפִים". תְּכֵלֶת • (מנחות מד) צָבַע יָרֵק שֶׁל חֲלֹזָן •

לט ויהון לכוון לכרוספדין ותחזון יתה
 ותדכרון ית כל פקודיא די ותעבדון יתהון
 ולא תשעון בתר הרהור לככוון ובמר חיזו
 יעניכוון די אתון טעון בתריהון:

(לט) וְהָיָה לָכֶם לְצִיצֵת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם
 אֶת־כָּל־מִצְוֹת יְהוָה וְעַשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִתְּוֹרוּ
 אַחֲרָי לְבַבְכֶם וְאַחֲרָי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם זֹנִים
 אַחֲרֵיהֶם:

כש"י◀ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֹת ה' • שְׁמַנְיָן גִּימְטְרִיא
 שֶׁל "צִיצִית" - שֵׁשׁ מֵאוֹת, וּשְׁמוֹנֶה חוּטִים וְחֻמְשָׁה
 קָשָׁרִים הָרִי תְרִי"ג. וְלֹא־תִתְּוֹרוּ אַחֲרָי לְבַבְכֶם •

כמו "מתור הארץ". הלב והעינים הם מרגלים לגוף,
 ומסרסרים לו את העברות: העין רואה והלב חומד,
 והגוף עושה את העברות.

מ בדיל דתדכרון ותעבדון ית כל פקודי
 ותהון קדישין קדם אלהכון:

(מ) לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעַשִׂיתֶם אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי וְהִייתֶם
 קֹדְשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח עמ' 98)

למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי (טו, מ) המפרשים
 הקשו, מה מוסיף פסוק זה על הפסוק הקודם. ויש לומר,
 דהנה בפסוק הקודם נאמר רק שמצות ציצית מביאה
 לאחר מכן לראיה, המביאה לידי זכירת כל המצות ועשייתן.
 ואלו הפסוק שלנו, שבו לא נאמר ראיה, מחדש שמצוה זו
 שקולה כנגד כל המצות, וכפי שכתב רש"י בפסוק הבא.

דעת זקנים מבעלי התוספות - עז והדר

לציצת, והלמ"ד משלמת השלש יודי"ן
 החסרות. ועוד שמעתי, שיש שעושין
 חוליות וכריכות עד שעולין כל
 החוליות והכריכות והחוטין והקשרים
 מן כל ארבע ציציות תרי"ג. ושיעור
 החוליא בפרק התכלת (מנחות לט). כדי
 שיכרוך וישנה וישלש, ותנא הפוחת
 לא יפחות משבע, כנגד שבעה
 רקיעים, והמוסיף לא יוסיף על שלש
 עשרה, כנגד שבעה רקיעים וששה
 איריים שביניהם:
 ולא תתרו אחרי לבבכם ואחרי
 עיניכם. כדאמר מר (ירושלמי ברכות פ"א
 ד"ה) ליבא ועינא תרי סרסורי
 דחטאיה: תורה מ
 חסלת פרשת שלח

שאתה רואה כסא הקבוד שדומה
 לתכלת, כדאמר רבי מאיר מה נשתנה
 תכלת מפל מיני צבעונין, לפי
 שהתכלת דומה לרקיע ורקיע דומה
 לכסא הקבוד, שנאמר (שמות כד י) וַיֵּרָאוּ
 אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַתַּחַת רַגְלָיו
 כַּמַּעֲשֵׂה לְבַנְתַּי הַסַּפִּיר, וְסַפִּיר
 קְרִישְׁטָא"ל בַּלְעִז"ו דומה לרקיע.
 ובתיב וראיתם והדר וזכרתם והדר
 ועשיתם, מלמד שהראיה מביאה לידי
 זכירה וזכירה מביאה לידי עשה
 (במדבר יז ח):

וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת ה', פִּירֵשׁ
 רש"י, שְׁמַנְיָן גִּימְטְרִיא שֶׁל צִיצִית שֵׁשׁ
 מאות וכו'. וְאַף־עַל־פִּי שְׁצִיצֵת כְּתִיב
 חֶסֶד יוֹד שְׁנַיָּה, (ו)יש לומר דשלש
 ציצת כתיב, וחד מינייהו כתיב

(לח) על ציצת הכנף פתיל. שצריך
 לפתלו. ואמרו רבותינו ז"ל (מנחות לט)
 נמי, ציצית שליש גדיל ושני שלישי
 ענה. והטעם כדאמרין במדרש
 דשמונה חוטין של ציצית כנגד שמונה
 דברים שבלב. אי נמי שמונה שמות יש
 ללב. והלב הוא תלוי בשליש גופו של
 אדם, ולכך הוי חוטין מתחילין משליש
 ראשון ונמשכין עד שני שלישים, כמו
 שיש מן הלב עד סוף גופו של אדם
 שני שלישים. מהר"ם: תורה לט
 (לט) וראיתם אתו. פרט לכסות לילה.
 או אינו אלא פרט לכסות סומא,
 כשהוא אומר וזכרתם נתן ראיה
 וזכירה, ראיה למי שראיה וזכירה למי
 שאינו רואה. דבר אחר, וראיתם
 אותו, שאם עשית פן נעשה כמי

מא אָנָּא יי אֱלֹהֵינוּ דִּי אֶפְקִית יִתְכוּן מְאַרְעָא דְמִצְרַיִם לְמַהוּי לְכוּן לְאַלֵּה אָנָּא יי אֱלֹהֵינוּ: פ פ פ

הר-סיני ירדת [נתתן להם תורה ומצוות]. ואת שבת קדושך הודעת להם". ואף פרשת ציצית, לכה נסמכה לאלו, לפי שאף היא שקולה כנגד כל המצוות, שנאמר: "ועשיתם את-כל-מצותי":

כ"ט (לח) על כנפי בגדיהם • כנגד (שמות יט) "ואשא אתכם על-כנפי נשרים". על ארבע כנפות, ולא בעלת שלש, ולא בעלת חמש (ובחיים י"ח ב) - (ר"ל שאין עושיק ה' ציצית לחמש כנפות אלא ד' בד' כנפות המרוחקות ועיין בטור או"ח סי' י') כנגד ארבע לשונות של גאלה, שנאמר במצרים (שמות ו): "והוצאתי", "והצלתי", "ונגלתי", "ולקחתי". פתיל תכלת • (ספרי) על שם שכול בכורות. תרגום של שכול: "תכלא", ומפתם היתה בליזה, וכן צבע התכלת דומה לרקיע המשחיר לעת ערב. ושמונה חוטים שבה - כנגד שמונה ימים ששהו ישראל משיצאו ממצרים עד שאמרו שירה על הים:

כ"ט אָנִי ה' • (ספרי) נֶאֱמַן לְשֵׁלֶם שְׂכָר. אֱלֹהֵיכֶם • נֶאֱמַן לְהַפְרֵעַ. אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם • (ספרי) עַל מְנַת כֶּן פְּדִיתִי אֶתְכֶם שֶׁתִּקְבְּלוּ עֲלֵיכֶם גְּזֵרוֹתַי. אָנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם • (ספרי) עוֹד לְמָה נֶאֱמַר? כִּדִּי שְׂלָא יֵאמְרוּ: יִשְׂרָאֵל: מִפְּנֵי מָה אָמַר הַמְּקוֹם? לֹא שֶׁנִּשְׁעֶשֶׂה וְנִטַּל שְׂכָר? אָנּוּ לֹא עוֹשִׂים וְלֹא נוֹטְלִים שְׂכָר! - (שבת פ"ח) עַל כְּרַחֲמֶיךָ אָנִי מִלְּפָנֶיךָ. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (יחזקאל כ): "אִם-לֹא בְּיַד תִּזְקֶה וְגו' אֶמְלֹךְ עֲלֵיכֶם". דָּבָר אַחֵר: לְמָה נֶאֱמַר יְצִיאַת מִצְרַיִם? אָנִי הוּא שֶׁהַבְּחִינֵי בְּמִצְרַיִם בֵּין טַפְּהָ שֶׁל בְּכוֹר לְשִׁאֲנִיָּה שֶׁל בְּכוֹר, אָנִי הוּא עֵתִיד לְהַבְחִין וְלְהַפְרֵעַ מִן הַתּוֹלָה קָלָא אֵילָן בְּבִגְדוֹ, וְאוֹמֵר תְּכַלֵּת הוּא (ב"מ ס"א). וּמִיִּסּוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מִשֶּׁה הַדְרָשׁן הֶעֱתִיקָתִי: לְמָה נִסְמְכָה פְּרֻשַׁת מְקוֹשֵׁשׁ לְפָרְשַׁת עֲבוּדַת פּוֹכְבִּים? (חולין ה) לוֹמֵר, שֶׁהַמַּחֲלָל אֶת הַשֶּׁבֶת פְּאִילוֹ עוֹבֵד עֲבוּדַת כּוֹכְבִּים, שְׂאֵף הִיא שְׂקוּלָה כְּכֹל הַמְצוּוֹת, וְכֵן הוּא אוֹמֵר בְּעִזָּא: "וְעַל

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחת שבת פרשת שלח, תש"א)

ולקרא קריאת שמע שעל המטה. כן הוא נדרש לזהירות בגנבה, גזלה, אונאה והשגת גבול - ולהפך מדרכי המסחר, צפה הרי השאלה: איך יכול הוא להתנהג על-פי תורה, בשעה שהיא הפוכה של דרך העולם?

בסיום פרשת ציצית, נאמר: "אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים". עלול אדם לעשות "חשבון", שדרך התורה היא הפוכה של דרך העולם: הוא נדרש לשמור שבת יום-טוב, ועוד להוסיף עליהם מחל על הקדש, למרות שיש לו מתחרים גויים, ולהבדיל בני ישראל שאינם שומרי שבת. הוא נדרש מיד בקומו משנתו להתפלל, ואחר-כך ללמד, ורק לאחר מכן - להתפנות למסחרו. ובהיותו שקוע כבר בעסק, הוא נדרש, בעצם היום, בעצומו של מסחר, להתפלל מנחה - שזהו הרי גדל החביבות של תפלת מנחה. בערב, עליו שוב להתפלל תפלת ערבית

ק"ט פסוקים, פל"ט סימן. חסלת פרשת שלח

הפטרה לפרשת שלח לשמו"ת ולקריאה בציבור נדפסה בעמ' קפו

המשך מעמוד ג

פון אונז ובמילא גם אותן, ואי אפשר לצאת ידי חובתו במה שאחר לומד ושומר את השיעורים. וכבר כמה פעמים אמרתי לו אודות הנ"ל בהוספה שכפי שרואים גם בעיני בשר הרי בימינו אלה הרי זה נוגע גם בהצלחה בגשמיות ובהסתדרות. ויתן השי"ת ושנה הבאה תהי' שנת הצלחה בכל הנ"ל ובהסתדרות לטוב לפנינו בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בברכה.

שיעורי תהלים לשבוע פרשת שלח

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנשי ש"י אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי ה"י לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום רביעי - ט"ז סיון מפרק עט עד סוף פרק פב</p>	<p>יום ראשון - י"ג סיון מפרק סט עד סוף פרק עא</p>
<p>יום חמישי - י"ז סיון מפרק פג עד סוף פרק פז</p>	<p>יום שני - י"ד סיון מפרק עב עד סוף פרק עו</p>
<p>יום שישי - י"ח סיון מפרק פח עד סוף פרק פט</p>	<p>יום שלישי - ט"ו סיון מפרק עז עד סוף פרק עח</p>
<p>שבת קודש - י"ט סיון פרק כ מפרק צ עד סוף פרק צו</p>	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ"י שנה וכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרם שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון י"ג סיון

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 156, פרק ד. כי הנה... עד עמ' עט, הטוב להטיב.

45 ושם "אלקים" מגין על האור של שם הוי' שיוכלו לקבל אותו -
 46 כמו ה"מגן", הנרתק, על השמש. רבנו הזקן יסביר להלן, מדוע
 47 זקוק האור של שם הוי' ל"מגן" כדי שיוכלו לקבל אותו: **דָּשֶׁם**
 48 **הַיּוֹי"ה** - מלשון מהוה, פְּרוּשׁוֹ שְׁמֵהּ הָיָה אֵת הַכֹּל מֵאֵין לִישׁ, -

49 הערת כ"ק אדמו"ר
 50 שליט"א: "זהו האותיות -
 51 תיבת הוה" - אלו הן שלש
 52 האותיות "הוה" משם
 53 "הוי'" המרכיבות את
 54 המלה "הוה" מלשון מהוה,
 55 וְהַיּוֹד - שבשם הוי',
 56 מְשֻׁמֶשֶׁת - מורה על
 57 הַפְּעֻלָּה שֶׁהִיא בְּלִשׁוֹן
 58 הַיּוֹה וְתַמִּיד, - כשרוצים
 59 לומר, שהפעולה לא היתה
 60 רק אי פעם, אלא נמשכת
 61 תמיד, מוסיפים את האות
 62 יו"ד למלת-הפעולה, דבר
 63 המראה על תמידיות
 64 הפעולה. בְּדַפְרֵשׁ רִש"י -
 65 כמו שמפרש רש"י, על
 66 פְּסוּקֵי: "כִּכָּה יַעֲשֶׂה

67 אֵיזֹב בְּלֵ הַיָּמִים", - לא כתוב "עשה" אלא "יעשה", ביו"ד,
 68 להורות שתמיד היה עושה כך. כך גם היא משמעות הוי"ד של
 69 שם הוי', שהפעולה של "הוי'", בריאת הכל "מאין ליש", היא
 70 תמידית, שתמיד בורא הקב"ה את הכל "יש מאין", וְהַיּוֹד תְּחִיּוֹת
 71 הַנִּשְׁפָּע בְּכָל רֵגַע מִמֶּשׁ בְּכָל הַבְּרֹאִים מִמוּצָא פִי ה' וְרוּחוֹ,
 72 וְמֵהוּיָה אוֹתָם מֵאֵין לִישׁ בְּכָל רֵגַע, כִּי לֹא דִי לָהֶם - לברואים,
 73 בְּמֵה שֶׁנִּבְרְאוּ בְּשֵׁשֶׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית לְהִיּוֹת קַיָּמִים בְּהוּ, - אלא
 74 מוכרחים הם להיברא תמיד מחדש מ"אין ליש", כְּמוֹ שֶׁנִּתְּבָאָר
 75 לְעֵיל. - זהו ה"שמש" של שם הוי', שאורה מאיר לנבראים, וממנו
 76 הם נוצרים כל רגע "מאין ליש". ברם, מבחינת אור הוי' המאיר
 77 באופן גלוי, היו הנבראים בטלים במציאות לגמרי ולא היתה
 78 נראית שום מציאות של נברא. שהרי, כשהחיות האלקית
 79 המהווה את הנברא מתגלה, לא נראית אז מציאותו של הנברא.
 80 לשם כך נדרש ה"מגן" של שם אלקים, המסתיר על האור של שם
 81 הוי', שלא יהיה גלוי לנברא, וכך מתאפשר לנברא להרגיש את
 82 עצמו כאילו הוא דבר נפרד ועצמאי, ואז נחשב הנברא
 83 ל"מציאות" ול"יש", כפי שיוסבר להלן. וְהַנְּה, בְּסִדּוֹר שֶׁבְּחִיוֹ שָׁל
 84 הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ הוּא בְּתִיבֵי: "הַגְּדוֹל הַגִּבּוֹר כּוֹ", וּפְרוּשׁ
 85 "הַגְּדוֹל" הִיא מֵדַת חֶסֶד וְהַתְּפַשְׁמוֹת תְּחִיּוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת
 86 וְבְרֹאִים לְאֵין קֵץ וְתַכְלִית, לְהִיּוֹת בְּרֹאִים - כדי שיתהוו
 87 מֵאֵין לִישׁ וְקַיָּמִים בְּחֶסֶד חֶסֶד, - של הקב"ה - בין אם הם ארוים
 88 לכך ובין אם לא, הם קיימים מחסדו של הקב"ה בלבד. וְנִקְרָאת

1 פְּרָק ד. בפרק הקודם, פרק ג', הסביר רבנו הזקן, שכיוון שהכוח האלקי,
 2 שברא את הנברא, "עומד" תמיד בנברא לבראו מחדש - ובאם לא, היה
 3 הנברא חוזר ל"אין" ו"אפס" כמו לפני שנברא - פירוש הדבר, שהנברא
 4 אינו מציאות כלל והוא בטל לגמרי למקורו, דבר ה', הבורא אותו תמיד
 5 מ"אין ליש", ומה שהנברא
 6 נראה לעינינו כ"יש" וממשות,

7 הרי זה מפני שבעיני הבשר
 8 שלנו אין אנו רואים ואין אנו
 9 משיגים את מקורו, את דבר
 10 ה' - כבמשל של אור השמש,
 11 כשהוא מחוץ למקורו, בגוף
 12 כדור השמש, אלא בחלל
 13 העולם או על הארץ, הוא
 14 נראה אז כ"יש". על כך שאלו:
 15 אמנם במשל, כיוון שאור
 16 השמש אכן אינו נמצא
 17 במקורו בשעה שהוא מאיר
 18 על הארץ - מובן מדוע הוא
 19 נראה כ"יש", אך, בנמשל, הרי
 20 הנברא נמצא תמיד במקורו,
 21 שהוא דבר ה', העומד תמיד
 22 בתוך הנברא - מדוע, איפוא,

23 אכן הנבראים בטלים במציאות למקורם, באופן שלא יהיה מקום לחשוב
 24 אותם כ"יש" וכ"מציאות" - כדי להבין זאת, אמר רבנו הזקן שיש
 25 להקדים מה שיוסבר בפרק הנובח, שהסיבה לכך היא הכוח האלקי של
 26 עצמו.
 27 כִּי הִנֵּה בְּתִיבֵי: - כתוב בפסוק: "כִּי שְׁמֵשׁ וּמִגֵּן ה' אֱלֹהִים", -
 28 כמו שהשמש מאירה, כך מאיר לנו הקב"ה בשם הוי' שלו, וכמו
 29 ה"מגן" השומר ומבטיח, כך מגן עלינו הקב"ה בשם אלקים שלו.
 30 פְּרוּשׁ - המלה "מִגֵּן" - אין הכוונה למגן סתם שאין לו שייכות
 31 לשמש אודותה מדובר בפסוק, אלא הוּא נִרְתָּק לְשִׁמְשׁ - כדי
 32 לְהִגֵּן, שְׁיֻכְלוּ תְּחִיּוֹת לְסַבְּלוֹ, - כדי שהנבראים יוכלו לקלוט
 33 את קרני השמש, יש לה לשמש "מגן" ונרתק, המאפשר לנבראים
 34 לקלוט את אור השמש. כְּמֵאֵמֶר רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבְּרָכָה:
 35 לְעֵתִיד לְבֹא הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ הוּא מוּצִיא חֶמֶה מִנִּרְתָּקָה,
 36 רִשְׁעִים נְדוּנִין בְּהוּ כו". - הרשעים ייענשו באמצעות החמה
 37 כיוון שלא יהיו מסוגלים לשאת את אורה החזק של השמש -
 38 וצדיקים (לא זו בלבד שיוכלו לשאת את האור, אלא יתירה מזו,
 39 יוכלו) להירפא על-ידי אור השמש - רואים ממאמר זה של
 40 חכמינו ז"ל, שלשמש יש "מגן" ו"נרתק" המאפשר לקבל את אור
 41 השמש. וְכֵמוֹ שֶׁנִּרְתָּק מִגֵּן עַד הַשְּׁמֶשׁ, - שיוכלו בני האדם
 42 לקבל את אורה, כִּךָּ שֵׁם "אֱלֹהִים" מִגֵּן לִישׁ הַיּוֹי"ה בְּרוּךְ הוּא.
 43 - שיוכלו הנבראים לקבל את האור של שם הוי'. - וזה, איפוא,
 44 פירוש "כִּי שמש ומגן הוי' אלקים": שם הוי' הוא כמשל ה"שמש",

1. תהלים פד, יב. 2. ראה נדרים ב, ח. 3. איוב א, ה. וראה רש"י חיי שרה כד, מה. בשלח טו, א. 4. בתפילת שמונה עשרה. ראה יומא סט, ב.

- 1 - מדרת החסד, "גְדֻלָּה", כִּי - מפני, שְׂפָאָה מְגֻדְלָתוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ לְעוֹלָמוֹת וּבְרוּאִים אֵין קֵץ, - מפני שְׂמֵבַע הַטּוֹב - זה שטוב
 2 - בְּרֹוֹף־הוּא בְּכַבּוּדוֹ
 3 וּבְעֲצָמוֹ, כִּי גְדוֹל ה' / שְׂפָאָה מְגֻדְלָתוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ
 4 וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר, - מפני 1
 5 שאֵין לָהּ גְבוּל, וְלִכֵּן 2
 6 מְשַׁפֵּיעַ גַּם בְּן חַיּוֹת 3
 7 וְהַתְּהוּוֹת מֵאֵין לֵישׁ 4

שער היחוד והאמונה

באה מגדולתו של הקב"ה בכבודו ובעצמו כי גדול ה' ולגדולתו אין חקר ולכן משפיע ג"כ חיות והתהוות מאין ליש לעולמות וברואים אין קץ שטבע הטוב להטיב חסדו וחיותו.

יום שני י"ד סיון

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' עט, והנה כמו שמדה זו... עד עמ' 158, מאין ליש.

- 15 וְהֵנָּה, כְּמוֹ שְׂמֵדָה זֶה - מדרת "הגדול", של חסד, היינו
 16 התפשטות חיותו בכל העולמות והנבראים, להוותם מ"אין"
 17 ל"יש", היא שְׂבַחָהּ - ומעלתו, שֶׁל הַקְדוּשׁ־בְּרֹוֹף־הוּא לְבָדוֹ,
 18 - שרק בו יתברך בלבד קיימת מעלה זו וכוח זה, שְׂאֵין בִּיבְלָתָהּ
 19 שׁוּם נִבְרָא לְבָרָא יֵשׁ
 20 מֵאֵין וְלִתְהוּוֹתוֹ, - כפי

שער היחוד והאמונה

והנה כמו שמדה זו היא שבחו של הקב"ה לברו שאין ביכולת שום נברא לברוא יש מאין ולהחיותו וגם מדה זו היא למעלה מהשכלת כל הברואים והשגתם שאין כח בשכל שום נברא להשכיל ולהשיג מדה זו ויכלתה לברוא יש מאין ולהחיותו כי הבריאה יש מאין הוא דבר שלמעלה משכל הנבראים כי היא ממדת גדולתו של הקב"ה והקב"ה ומדותיו אחדות פשוט כדאיתא ב"הק דאיהו וגרמוהי חד וכשם שאין ביכולת שום שכל נברא להשיג בוראו כך אינו יכול להשיג מדותיו וכמו שאין ביכולת שום שכל נברא להשיג מדרת גדולתו שהיא היכולת לברוא יש מאין ולהחיותו כדכתיב עולם חסד יבנה כך ממש אין ביכלתו להשיג מדרת גבורתו של הקב"ה שהיא מדרת הצמצום ומניעת התפשטות החיות מגדולתו מלירד ולהתגלות על הנבראים להחיותם ולקיימם בגילוי כ"א בהסתר פנים שהחיות מסתתר בגוף הנברא וכאילו גוף הנברא הוא דבר בפני עצמו ואינו התפשטות החיות והרוחניות כהתפשטות הזיו והאור מהשמש אלא הוא דבר בפני

- 50 להשיג אותו יתברך, כך אי אפשר להשיג את מדותיו וכוחותיו.
 51 - כל זה באשר למדת החסד - התגלות והתפשטות הכח האלקי לברוא "יש" מ"אין" - וכך הדבר גם באשר למדת הגבורה והצמצום, המשפיעה להסתיר על הכוח האלקי שלא יתגלה בנברא, שהרי לולא זאת היה הנברא, כלומר ישותו וממשותו, מתבטל במציאות; ומן ההכרח שיהיה הצמצום והכיסוי, שהכוח האלקי יהיה מוחבא מהנברא, שגם כוח אלקי זה של צמצום והעלם הוא למעלה משכל הנבראים - וכפי שיוסבר להלן; וכמו שְׂאֵין בִּיבְלָתָהּ שׁוּם שְׂכָל נִבְרָא לְהַשִּׁיג מִדַּת גְּדֻלָּתוֹ, - של הקב"ה, שְׂהֵיִא תִּיבְלָתָהּ לְבָרָא יֵשׁ מֵאֵין וְלִתְהוּוֹתוֹ, - הבאה ממדת הגדולה, מדרת החסד, בְּדַבְתֵּיבּ: - כמו שכתוב: "עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה" - כְּדָ מִמֶּשׁ אֵין בִּיבְלָתוֹ - של הנברא,

- 40 החכמה, וְלִתְהוּוֹתוֹ - בכוח הבינה, מדה זו ויבְלָתָהּ לְבָרָא יֵשׁ
 41 מֵאֵין וְלִתְהוּוֹתוֹ, כִּי הַבְּרִיאָה יֵשׁ מֵאֵין הוּא דְבַר שֶׁלְּמַעְלָה
 42 מִשְׂכָּל הַנִּבְרָאִים, כִּי הִיא - ההתהוות "יש" מ"אין", מִמִּדַּת
 43 גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ־בְּרֹוֹף־הוּא, וְהַקְדוּשׁ־בְּרֹוֹף־הוּא וּמְדוּתוֹ
 44 אֶחָדוֹת פְּשׁוּט, בְּרִיאָתָא - כפי שכתוב בְּזֶהֱרַ הַקְדוּשׁ־
 45 ד' אֵיהוּ וְגִרְמוֹהֵי חַד, - שהוא יתברך וכליו וכוחותיו (כלומר, מדרותיו) הם דבר אחד; וכשם שְׂאֵין בִּיבְלָתָהּ שׁוּם שְׂכָל נִבְרָא לְהַשִּׁיג בּוֹרְאוֹ - כלומר, את הקב"ה, כְּדָ אֵינוֹ יָכוֹל - שכלו של הנברא אינו מסוגל, לְהַשִּׁיג מְדוּתוֹ. - של הקב"ה. שכן, כאמור, מדותיו הן דבר אחד אתו יתברך, וכשם שאי אפשר

5. ראה ירושלמי סנהדרין רפ"ז. ב"ר פל"ט, יד. ספרי ואתחנן ו, ה. ועוד. 6. הקדמת התיקוני זהר (ג, ב). 7. תהלים פט, ג.

31 של נברא אינו יכול להשיג, כמו שאין יכולת בשכל שום
 32 נברא להשיג מהות הנריאה מאין ליש. — כך אין הוא יכול
 33 להשיג את הצמצום המסתיר ופועל שהנברא יכול להיראות
 34 כ"מציאות". לפי מה שהוסבר, שדבר זה שהנברא נראה כ"יש"
 35 ו"מציאות", בא מסיבת כח
 הגבורה והצמצום
 36 שלמעלה — משום שכשם
 37 שיש לו היכולת להאיר
 38 ולגלות אור וחיות, כך יש
 39 לו גם היכולת לצמצם
 40 ולהסתיר את האור
 41 והחיות — אפשר לכאורה
 42 לחשוב שהצמצום
 43 וההעלם הוא אמיתי;
 44 כלומר, אפשר לחשוב
 45 שלא רק הנבראים רואים

47 עצמם ל"יש" ו"מציאות", אלא שגם לגבי הקב"ה, הנברא הוא
 48 "יש" ו"מציאות", מכיוון שהוא בא עליידי כוח הצמצום
 49 המסתיר, וביחס לנברא, הוא כמו שהוא מחוץ למקורו — מציין
 50 מיד רבנו הזקן להלן ומסביר, ששניהם, כוח הגילוי לגלות את
 51 האור והחיות, וכוח הצמצום להסתיר את האור והחיות, הם
 52 שניהם באמת דבר אחד — שכן, זהו הענין של אור וכלי,
 53 המאוחדים בתכלית ובשרשם הם ענין אחד לגמרי — וקיים הרי
 54 כלל ש"אין עצם מסתיר על עצם", וכפי שמובאת בשולחן ערוך
 55 'אורח חיים' הראיה לגבי כיסוי הראש, שאין זה נקרא כיסוי
 56 כשאדם מניח את ידו על ראשו, מפני שראשו וידו הם אותו
 57 "עצם", כך גם בענינו: כיוון שכוח הגילוי וכוח הצמצום הם
 58 שניהם דבר אחד, אין זה הסתר והעלם אמיתי; ההסתר הוא רק
 59 לגבי הנבראים, להסתיר כדי שהנבראים יראו ל"יש"
 60 ו"מציאות", אבל לא לגבי למעלה.

1 אינו — הנברא, דבר בפני עצמו, אלא — הוא, כמו התפשטות
 2 האור מהשמש, — כך הנברא הוא התפשטות ממקורו, ה"אין"
 3 האלקי; וכיוון שהנברא כלול במקורו, בכוח האלקי, כמו האור
 4 בשעה שהוא נמצא בתוך מקורו, היה דבר זה צריך להשפיע
 5 שהנברא יהיה בטל
 6 במציאות, באותה מדה
 7 שאור השמש בטל
 8 במציאות במקורו, אך
 9 הסיבה לאי ביטולו
 10 במציאות היא מפני —
 11 מכלי מקום — למרות
 12 שהנברא הוא התפשטות
 13 אור ממקורו בלבד, הן הן
 14 גבורותיו של הקדוש
 15 ברוך הוא, — כביכול,
 16 אשר כל יכול, — שהוא

17 לא רק בעל היכולת שיתפשט ויומשך ממנו אור וחיות, אלא
 18 הוא גם בעל היכולת לצמצם ולהעלים את האור והחיות —
 19 לצמצם החיות והרוחניות הנשפע מרוח פיו ולהסתירו,
 20 שלא יבטל גוף הנברא במציאות — כך שלמרות שהנברא
 21 הוא לא יותר מאשר התפשטות האור ממקורו, לא יתבטל בכל
 22 זאת במציאות, אלא יראה כ"מציאות", כ"יש". וזה אין בשכל
 23 שום נברא להשיג מהות הצמצום וההסתר, ושיהיה
 24 אף על פי כן — למרות הצמצום וההסתר, גוף הנברא נברא
 25 מאין ליש, — שלכאורה, כדי להוות מ"אין" ל"יש" צריך הרי
 26 להיות להיפך: ההתגלות של הכוח האלקי, שהרי התהוות היא
 27 התגלות ולא הסתרה — כיצד, איפוא, הם שני הדברים יחד: מצד
 28 אחד — התגלות הכוח האלקי להוות את הנברא, ומצד שני —
 29 צמצומו והסתרו של הכוח האלקי? — מפני שאילו לא יסתתר
 30 היה הרי הנברא בטל במציאות, ואם כן הרי זה ענין ששום שכל

שער היחוד והאמונה

עצמו ואף שבאמת אינו דבר בפני עצמו אלא כמו
 התפשטות האור מהשמש מכל מקום הן הן גבורותיו
 של הקדוש ברוך הוא אשר כל יכול לצמצם החיות
 והרוחניות הנשפע מרוח פיו ולהסתירו שלא יבטל גוף
 הנברא במציאות וזה אין בשכל שום נברא להשיג
 מהות הצמצום וההסתר ושיהיה אעפ"כ גוף הנברא נברא
 מאין ליש כמו שאין יכולת בשכל שום נברא להשיג
 מהות הנריאה מאין ליש.

יום שלישי ט"ו סיון

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 158, [והנה בחי'... עד עמ' 158, כידוע ל"ח:

76 של האותיות, הן ה' אותיות מנצפ"ה, — שהן "כפולות", ישנו
 77 כ' וישנו ר' סופית, וכך בשאר ארבע האותיות, וכפי שמוסבר
 78 ב"קבלה" אותיות כפולות אלו הן שורש האותיות, כי — שהן ה'
 79 גבורות — אלו הן חמש בחינות הגבורה, המחלקות ומפרידות
 80 ההכל והקול בה'
 81 מוצאות הפה להתחיות
 82 כ"ב אותיות, — כפי
 83 שהדבר לדוגמה
 84 בגשמיות, שעל ידי ה'
 85 מוצאות הפה" מתחלק
 86 ונבדל הבל הקול להברות
 87 נפרדות של אותיות
 88 ומילים — כך גם ברוחניות
 89 למעלה, שישנן ה' גבורות
 90 למעלה, היוצרות ענין כ"ב אותיות עלינו, ושרש ה' גבורות

61 [והנה, בחינת הצמצום והסתר החיות נקרא — בלשון תורת
 62 הקבלה, בשם "פלים", ותיחיות עצמו — התגלות החיות, נקרא
 63 בשם "אור", — שהיא ענין של אור וגילוי; שכמו שהכלי
 64 מכסה על מה שבתוכו — כך בחינת הצמצום מכסה
 65 ומסתיר האור ותיחיות
 66 השופע; — הצמצום
 67 מכסה ומסתיר על האור,
 68 והחיות האלקי השופע
 69 לנבראים, שהאלקות לא
 70 תיראה, ויפלים הן הן
 71 האותיות, — של "עשרה
 72 מאמרות", או חילופיהן
 73 (כפי שאותיות מתחלפות
 74 באותיות אחרות) ו"עשרה
 75 מאמרות" הם החיות המהווה ומחיה את הנבראים, ששרשן —

שער היחוד והאמונה

[והנה בחי' הצמצום
 והסתר החיות נקרא בשם כלים והחיות עצמו נקרא
 בשם אור שכמו שהכלי מכסה על מה שבתוכו כך
 בחי' הצמצום מכסה ומסתיר האור והחיות השופע
 והכלים הן הן האותיות ששרשן ה' אותיות מנצפ"ה
 שהן ה' גבורות המחלקות ומפרידות ההכל והקול
 בה' מוצאות הפה להתהוות כ"ב אותיות ושרש הה'

- 1 הוא – הבחינה הנקראת ב"קבלה" **"בּוּצִינָא דְקַרְדּוּנִיתָא"**, –
 2 פירוש המלה "קרדוניתא" בארמית, הוא חושך והעלם, והיינו
 3 שזו בחינה של העלם וחושך שלמעלה מאור, **שְׁהִיא** – בחינת
 4 **גְבוּרָה עֲלֵיָא דְ"עֵתִיק יוֹמִין"**, – בפנימיות הכתר, **וְשֵׁרֵשׁ**
 5 **הַחֲסִדִים הוּא גַם בְּן** –
 6 בחינת **חֶסֶד דְ"עֵתִיק**
 7 **יוֹמִין"**, **כִּידוּע לְיֹדְעֵי**
 8 **חָסִדִים** – כפי שהדבר ידוע
 9 ללומדי החכמה הנסתרה,
 10 תורת הקבלה. וכיון שגם
 11 הצמצום של אותיות וגם הגילוי של אור וחיות אלקי, שרשם
- אחד ב"עתיק יומין", מובן הדבר שהצמצום וההסתר אינם
 הסתרה אמיתית. שכן, כאמור, "אין עצם מסתיר על עצם", אם
 הם "עצם" אחד, אין זו הסתרה. ממילא יוצא שהצמצום
 וההסתר, המסתירים כדי שהכוח האלקי המהווה את הנברא
 לא ייראה, אין בהם משום
 הסתרה כלל לגבי למעלה
 ח"ו, אלא רק לגבי
 הנבראים בלבד, שהם
 יראו את הבריאה ב"יש"
 ו"מציאות", ואילו לאמיתו
 של דבר בטל כל נברא במציאות לגבי מקורו.

שער היחוד והאמונה

גבורות הוא בוצינא דקרדוניתא שהיא גבורה עילאה
 דעתיק יומין ושרש החסדים הוא ג"כ חסד דעתיק יומין
 כידוע ל"ח:

יום רביעי ט"ז סיון

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 158, פרק ה. והנה על... עד עמ' פ, פרק ג]:

- 23 **פְּרָק ה.** בפרק הקודם, פרק ד', הסביר רבנו הזקן, שמה שהנבראים
 24 נראים ל"מציאות יש", הרי זה כיסבת מדת הגבורה וכוח הצמצום של
 25 הקבי"ה, הגורמים שהחיות האלקית לא תהיה גלויה בנבראים. ולכן,
 26 למרות שהנברא נמצא תמיד במקורו, שהוא הכוח האלקי הבורא אותו
 27 תמיד ובלי הפסק מ"אין"
 28 ל"יש", הרי כיוון שהחיות
 29 והכוח האלקי אינם בהתגלות
 30 לנבראים, חש הנברא את
 31 עצמו כאילו הוא דבר לעצמו,
 32 ואין נראית בנברא האמת
 33 שהוא רק התפשטות מהויו
 34 של מקורו בלבד, כמו
 35 ההתפשטות של האור והויו
 36 מהשמש.
 37 **וְהֵנָּה, עַל זֶה – עַל מַה**
 38 **שְׂדוּבֵר, שְׂכַל הַתְּהוּוּתָם שֶׁל הַנְּבֵרָאִים, שִׁירָאוּ וַיְחוּשׁוּ עֲצָמָם**
 39 **לְ"מִצִּיאוֹת יֵשׁ", בָּאָה עֲלֵי־יְדֵי מִדַּת הַצְּמִצּוּם, אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ**
 40 **וְכִרְוִנָם לְכַרְכְּהָ: "כִּתְחַלְּהָ עֲלָהּ בְּמַחְשָׁבָה – הַעֲלִינוּהָ, לְכַרְא**
 41 **אֶת הָעוֹלָם בְּמִדַּת הַדִּין, – שְׁהִיא מִדַּת הַגְּבוּרָה וְהַצְּמִצּוּם,**
 42 **רְאָה שְׂאִין הָעוֹלָם מְתַקְּנִים – בְּמִדַּת הַדִּין וְהַצְּמִצּוּם בִּלְבַד,**
 43 **שְׂתַף בּוֹ – בְּעוֹלָם, מִדַּת רַחֲמִים"**, לכאורה אין הדברים
 44 מובנים, שהרי הקב"ה הוא "חפץ חסד" ורוצה לעשות חסד עם
 45 הנבראים, מדוע, איפוא, המחשבה הראשונה היתה לברוא את
 46 העולם במדת הדין? – אלא, לפי מה שהוסבר, מובן הדבר: היות
 47 וכל מציאותם של הנבראים שייראו ויחושו עצמם ל"מציאות"
 48 באה דוקא על-ידי מדת הדין והגבורה, המכסה על החיות
 49 האלקית, ולולא הסתרה זו היו הנבראים בטלים במציאות;
 50 והכוונה העליונה היא הרי שתהיה "מציאות" של נבראים, כי
 51 רק אז שייך בהם ענין העבודה שעל-ידיה הוא יכול להטיב אתם
 52 במתן שכר עבור העבודה – הרי, שדוקא על-ידי מדת הדין
 53 והצמצום, הנבראים הם במצב של ביצוע תכלית הבריאה. לכן,

שער היחוד והאמונה

פְּרָק ה וְהֵנָּה עַל זֶה אָמְרוּ רַו"ל כִּתְחַלְּהָ עֲלָהּ
בְּמַחְשָׁבָה לְכַרְוִא אֶת הָעוֹלָם
בְּמִדַּת רֵאָה שְׂאִין הָעוֹלָם מְתַקְּנִים שְׂתַף בּוֹ מִדַּת
רַחֲמִים דְּהֵינּוּ הַתְּגִלוֹת אֱלֹהוֹת עַל יְדֵי צְדִיקִים
וְאוֹתוֹת וּמוֹפְתִים שְׁבַתוּרָה. וְהֵנָּה עַל זֶה אָמְרוּ
בּוֹהַר דְּלַעֲלִילָא כְּסֵטְרָא דְקַדוּשָׁה עִילָאָה אֵית יִמִּינָא
וְאֵית שְׂמָאלָא דְהֵינּוּ חֶסֶד וְגְבוּרָה פִּי דְשִׁתִּיחַן הֵן
מִדּוֹת אֱלֹהוֹת לְמַעְלָה מְשַׁכַּל הַנְּבֵרָאִים וְהַשְּׁגָתָם

- רבנו הזקן, ששתי המדות – הן מדת החסד וההתפשטות של
 חיות אלקית לברוא נבראים מ"אין" ל"יש", והן מדת הגבורה,
 לצמצם ולהסתיר את החיות האלקית שלא תהיה בהתגלות
 לנבראים – הן שתיהן למעלה משכל והשגת הנבראים. כאן הוא
 מסביר, שמדות אלו הן למעלה לא רק משכל הנבראים, אלא
 גם למעלה משכל והשגת הנשמות שמעולם האצילות; שגם
 נשמת משה רבנו, שהיתה נשמה מעולם האצילות, גם שכלו לא
 היה יכול להשיג מדות עליונות אלו שהן דבר אחד עם הקב"ה
 עצמו. **וְהֵנָּה עַל זֶה – עַל הַמְדוּבֵר כֵּאֵן, שְׂמִדּוֹת חֶסֶד וְגְבוּרָה הֵן**
לְמַעְלָה מִהַשְּׁכַל, אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, דְּלַעֲלִילָא, כְּסֵטְרָא דְקַדוּשָׁה
עֲלֵיָאָה, – שְׁלַמְעֵלָה, בְּצַד הַ"קַדוּשָׁה עֲלִינוּהָ", כְּלוּמַר, בְּעוֹלָם
הָאֲצִילוֹת שְׁהוּא לְמַעְלָה מִעוֹלְמוֹת בְּרִיאָה – יִצִּירָה – עֲשִׂיָה,
אֵית יִמִּינָא וְאֵית שְׂמָאלָא, יֵשׁ "יִמִּין" וִישׁ "שְׂמָאל", דְּהֵינּוּ
חֶסֶד וְגְבוּרָה, פְּרוּשׁ, – שְׂכּוֹן, מַה הִיא הַרְבוּתָא שְׁלַמְעֵלָה יִשְׁנָם
חֶסֶד וְגְבוּרָה? אֵלָּא הַכּוּוּנָה הִיא, שְׂגַם גְבוּרָה (צְמִצּוּם) הִיא
"לַעֲלִילָא" (לְמַעְלָה) וְלַמְעֵלָה מִהַשְּׁגָתָה הַנְּבֵרָאִים, כִּי הִיא מִדָּה

8. סיום חצאי הריבוע חסר בהרבה מדפוסי ה"תניא". ראה ביאורו של כ"ק אדמו"ר שליט"א הנדפס בסוף פרק ה. 1. ראה פירוש רש"י בראשית א, א; בראשית רבה פ"ב, טו. 2. חלק א נג, א.

אלו - חסד וגבורה - שבתור שכר יכולים הם לקבל
ההתפשטות משתי מדות אלו, והוא - התפשטות החיות
משתי המדות חסד וגבורה, היא מוזן נשמות הצדיקים
שעסקו בתורה לשמה בעולם הזה. כי מהתפשטות שתי
מדות אלו נמתח רקיע

אור מקיף, על הנשמות
זה מעניק כוח לאותן
נשמות שתוכלנה "לקבל"
ההתפשטות משתי מדות
אלו, ורקיע זה נקרא
"רוא דאורייתא", - סוד
התורה, הענין בתורה
שבבחינת רו וסוד, וכו' -
ברקיע, סוד כ"ב
אותיות התורה, -
ואותיות התורה הן הרי
גם כן למעלה משכל
והבנת התורה, הנתונה -
התורה ניתנה משתי
מדות אלו, כדכתיב: -
כמו שכתוב: "מימינו
אש דת למו", - דת,
תורה, באה מימין,
מ"חסד", והיא גם ענין
של "אש", "גבורה",
ומרקיע זה - ומאור מקיף זה, נוסף מל למוזן הנשמות,
- כלומר, מה"רקיע" נמשך אור פנימי לנשמות, שהוא ענין
ה"מוזן" - אור פנימי שמישים אותו, דהיינו - כלומר: ידעת
סוד כ"ב אותיות התורה, כי הרקיע הזה הוא סוד
הדעת, - והטל שנוסף ממנו, הוא ידעת סוד כ"ב אותיות
התורה, והתורה היא מוזן הנשמות בגן עדן, והמצות הן
לבושים, כמבאר כל זה [בזהר - פרשת ויקהל דף ר"ט
ור"י, ובעין חיים' שער מ"ד פ"ק ג]: - הרי מוסבר כאן,
ששתי המדות חסד וגבורה שמאצילות, הן למעלה משכל
והשגה לא רק של הנבראים, אלא גם של נשמות שמעולם
האצילות, ורק בדרך של קבלת שכר יכולות הנשמות בגן עדן
לקבל ההתפשטות משתי המדות חסד וגבורה.

אלקית. שהרי כיוון שלמעלה ב"סטרא דקדושה" - בצד
הקדושה - לא שייך פירוד חסד ושלום, אלא הכל הוא
בהתכללות, הנה "שם" ענין ה"ימין" (חסד) וה"שמאל" (גבורה),
למרות שהם שני דברים מנוגדים לגמרי, הם - באופן של "שני
הפכיים בנושא אחד",

שער היחוד והאמונה

דאיהו וגרמוהי חד בעולם האצילות ואף השגת
משה רבינו עליו השלום בנובאתו לא היתה בעולם
האצילות אלא על ידי התלבשותו בעולם הבריאה
ואף גם זאת לא בשתי מדות אלו חו"ג אלא על ידי
התלבשותו במדות שלמטה מהן במדרגה שהן מדות
נצח הוד יסוד [כמ"ש בשער הנבואה] רק שמתן
שכרם של צדיקים כגן עדן הוא השגת התפשטות
החיות ואור הנמשך משתי מדות אלו חו"ג והוא
מוזן נשמות הצדיקים שעסקו בתורה לשמה בעו"הו
כי מהתפשטות שתי מדות אלו נמתח רקיע על
הנשמות שבגן עדן ורקיע זה נקרא רוא דאורייתא
וכו סוד כ"ב אותיות התורה הנתונה משתי מדות
אלו כדכתיב מימינו אש דת למו ומרקיע זה נוסף
מל למוזן הנשמות דהיינו ידעת סוד כ"ב אותיות
התורה כי הרקיע הזה הוא סוד הדעת והתורה היא
מוזן הנשמות בג"ע והמצות הן לבושים כמבואר
כל זה [בזהר ויקהל דף ר"ט ור"י ובע"ה שער מ"ד
פרק ג]:

משכלו והשגתו של משה
רבנו, אלא על ידי התלבשותו בעולם הבריאה - על ידי
התלבשות מדרגת ה"אצילות" בעולם הבריאה; ואף גם זאת,
גם לאחר ש"אצילות" מתלבשת בעולם הבריאה, איזו מדרגה
של "אצילות" השיג? - לא בשתי מדות אלו - חסד וגבורה?
- היתה השגת משה רבנו, אלא על ידי התלבשותו -
המוקדמת, במדות שלמטה מהן במדרגה, שהן מדות
נצח הוד יסוד - מדת הנצח היא "ענף" בלבד ממדת החסד,
ומדת הוד היא "ענף" ממדת הגבורה - כפי שהן באות במדת
ה"יסוד" המשפיעה למדרגות שלמטה ממנה, [כמו שפירשנו
ב"שער הנבואה"]. - שבמדרגה זו היתה השגתו של משה
רבנו עליו השלום. רק שמתן שכרם של צדיקים בגן עדן,
הוא השגת התפשטות החיות ואור הנמשך משתי מדות

3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: עפמשנת באגה"ק (סי"ט) מוכן שאין הכוונה - שלא למעלה מזה (שהרי השיגו בחו"ב) - אלא שהשגת חוי"ג (מקור הבריאה וצמצומה) דבזה עסקינן - היתה ע"י התלבשותם בנה"י דוקא". 4. ברכה לג, ב.

יום חמישי י"ז סיון

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' פ, פרק ו והנה... עד עמ' 160, הכלולה בחסד.

שער היחוד והאמונה

פרק ו והנה שם אלהים הוא שם מדת הגבורה והצמצום ולכן הוא גם כן בגימטריא הטבע לפי שמסתיר האור שלמעלה המהות ומחיה העולם ונראה כאילו העולם עומד ומתנהג בדרך הטבע ושם אלהים זה הוא מגן ונתקן לשם הוי"ה להעלים האור והחיות הנמשך משם הוי"ה ומהות מאין ליש שלא יתגלה לנבראים ויבטלו במציאות והרי בחי' גבורה זו וצמצום הזה הוא גם כן בחי' חסד שהעולם יבנה בו וזו היא בחי' גבורה הכלולה בחסד

פלא שהוא גדול יותר מאשר קריעת ים סוף. אך, שם אלקים מעלים על האור שלמעלה המהווה ומחיה את העולם, וְנִרְאָה כְּאִלּוּ הָעוֹלָם עוֹמֵד – בלי התחדשות, אלא כדבר קבוע תמידי, וּמִתְנַהֵג בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע. – גם אותם דברים, בהם נראית איזו התחדשות, הרי גם התחדשות זו קבועה בסדר הנקרא דרך הטבע. – המלה "טבע", כפי שהיא מוסברת בחסידות, יש בה כמה פירושים, ומהם: "טבע" במשמעות של קביעה, כלשון חכמינו ז"ל: "כל המשנה ממשבע שטבעו חכמים". כמו כן "טבע" מלשון "טובעו בים סוף", כמו דבר שטבוע במים, מכסים עליו המים והוא אינו נראה כלל – כך "טבועה" כביכול החיות האלקית בנבראים, שאין היא נראית כלל. וְשֵׁם "אֱלֹהִים" זֶה, – לא כפי ששם אלקים הוא בשרשו העליון, אלא כפי ששם אלקים משפיע באמצעות מדת הגבורה, שהעולם יראה כאילו הוא מתנהג בדרך הטבע, הוּא מְגִן וְנִרְתֵּק לְשֵׁם הַוַי"ה, – כאמור לעיל בפירוש הפסוק "שמש ומגן הוי' אלקים", ששם הוי' הוא כמו השמש כאשר מאירה, ושם אלקים מסתיר על האור של שם הוי', כמו ה"מגן" וה"נרתק" המסתירים על אור השמש, כדי שיהיה באפשרות הנבראים לקבל את האור, לְהַעֲלִים הָאוֹר וְהַחַיּוֹת הַנִּמְשָׁךְ מִשֵּׁם הַוַי"ה וּמִתְנַהֵג מֵאֵין לִישׁ, – שענינו של "הוי'" (מלשון מהווה) שהוא בורא הכל מ"אין" ל"יש", ועל אור זה מסתיר שם אלקים, וזאת כדי שֵׁלֵא יִתְגַּלֶּה לְנִבְרָאִים וַיִּבְטְלוּ בְּמִצִּיאוֹתַי. – אילו האור של שם הוי', המהווה מ"אין" ל"יש", היה מתגלה לנבראים, היו הם בטלים במציאות – הרי, שדווקא על-ידי ההסתרה שמשם אלקים, קיימת מציאות הנבראים, וממילא – וְהָרִי בְּחֵינֵת גְּבוּרָה זוּ וְצִמְצוּם הַתְּהָֹֹ – ההסתרה המסתירה על החיות האלקית, הוּא – לא רק צמצום והעלם, אלא גַם בֵּן בְּחֵינֵת חֶסֶד שֶׁהָעוֹלָם יִבְנֶה בּוֹ, – זהו "כי אמרתי עולם חסד יבנה"⁴, שבנין ובריאת העולם הוא על-ידי בחינה של חסד; וכיון שבלעדי הצמצום וההעלם של שם אלקים לא היתה יכולה להיות שום מציאות של עולם, הרי שהכוונה והתכלית של הצמצום הזה הוא – חסד, כדי שתוכל

1 פֶּרֶק ו'. בפרק ד' הסביר רבנו הזקן, ששתי המדות העליונות – מדת 2 החסד וההתפשטות של החיות האלקית לברוא ולהחיות את הנבראים, 3 ומדת הגבורה והצמצום המסתירה על החיות האלקית המהווה ומחיה 4 את הנברא (כדי שהנברא יוכל לחוש את עצמו ל"מציאות יש") – יש 5 לשתיהן שורש אחד; ואשר 6 מכיוון שהן "עצם" אחד, לא 7 יכול הצמצום והגבורה להיות 8 הסתרה אמיתית, שכן "אין" 9 עצם מסתיר על עצם". 3 10 ברם, כל זה אמור לגביהן כפי 11 שהן בשרשן, ואילו כפי שהן 12 בהתגלות בספירה ומדה, 6 13 אפשר לכאורה לחשוב, שהן 7 14 אכן שתי מדות נפרדות 8 15 והפניות אחת מהשניה – מדה 9 16 אחת היא חסד וגילוי, והשניה 10 17 – גבורה, צמצום והעלם, 18 ובפרקנו יסביר, שגם כפי ששתי מדות אלו הן בהתגלות, הן בהתכללות 19 אחת עם השניה. שהרי, תכלית וכוונת ההעלם היא כדי שיוכלו להיות 20 עולם ונבראים גשמיים – שכן, אם החיות האלקית היתה בהתגלות, היו 21 הנבראים בטלים במציאות ולא היתה שום מציאות כלל של נבראים – 22 הרי שתכלית הצמצום וההעלם של גבורה היא באמת ענין של חסד, כך 23 ששתיהן חסד וגבורה, הן בהתכללות. ולמה הדבר כן? – מפני ששתיהן 24 מאוחדות עם האין-סוף, הרי הן ממילא "עצם" אחד גם כשהן שתי מדות 25 חסד וגבורה. וְהַנְּהָ, שֵׁם "אֱלֹהִים" הוּא שֵׁם מִדַּת הַגְּבוּרָה 26 וְהַצִּמְצוּם, – כל שם מהשמות הקדושים הוא מדה מיוחדת, 27 כמו שם א"ל הוא מדת החסד, ככתוב: "חסד א"ל כל היום", 28 וכך שאר השמות במדות אחרות. השם של מדת הגבורה 29 והצמצום הוא שם אלקים, כלומר, כשאור אין-סוף ברוך-הוא 30 מתלבש במדת הגבורה לפעול פעולת הצמצום וההעלם – 31 נקראת מדה בשם אלקים. וְלִכֵּן הוּא – שם אלקים, גַם בֵּן 32 בְּגִימְטְרִיא הַטֶּבַע", – במלה "הטבע" אנו מציינים סדר קבוע 33 של הנהגה בעולם, החוזר על עצמו תמיד, ולכן רגילים אליו 34 ואין הוא מעורר שום השתאות, לא נראה כל חידוש לגבי הסדר 35 של אתמול, וממילא לא חושבים אודות הכוח והחיות האלקי 36 הגלום בדברים שנקבעו בסדר ואופן תמידי. לְפִי שְׂמִמְסִתִּיר – 37 שם אלקים את האור שְׁלִמְעֵלָה הַמְתַּוָּה וּמְחִיָּה הָעוֹלָם, – 38 על-ידי שהאור שלמעלה מהווה תמיד מחדש את הנבראים, 39 נוצר הרי באמת, כאמור, הענין הפלאי של בריאת "יש מאין",

1. תהלים נב, ג. 2. גיטין מ, ב. 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "משא"כ דח"א ספ"ו – הרבי שליט"א מסביר, שבהדגשה "גבורה זו" ו"צמצום זה" מתכוון רבנו הזקן לומר, שדווקא כאן הגבורה והצמצום הם ענין של חסד, ואילו לא כך הדבר לגבי הצמצום אודותו מדובר בחלק ראשון סוף פרק ו' – שחיות הקדושה באה אחרי צמצומים רבים כדי שתתלבש בכחינת גלות בקליפות וסטרא אחרא להחיותן – שכן, שם הצמצום הוא אכן ענין של גבורה והעלם ולא ענין של חסד, שהרי הכוונה שם היא שלא יהיה בהן ענין של גילוי. 4. תהלים פט, ג.

1 להיות המציאות של עולם, וזו היא פְּחִינַת גְּבוּרָה
2 הַכְּלוּלָה בְּחֶסֶד. – אופן כזה של גבורה שעל ידו מתבצעת
3 התכלית של חסד, זוהי גבורה הכלולה בחסד, ומהווה חלק
4 מחסד.⁶

יום שישי י"ח סיון

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 160, והנה מהתכללות... עד עמ' פא, השמש בשמש.

5 וְהִנֵּה, מִהַתְּכַלְלֹת הַמְּדוּת זֶה פָּזוּ – מן העובדה שלמרות שהן
6 מדות הפכיות – חסד היא מדה הפכית מגבורה – אף על פי כן
7 הן כלולות אחת מהשניה, נִרְאָה לְעֵינַי – רואים במוחש, דָּאִיְהוּ
8 וְנִרְמָזֵהי חֵד, – שהוא יתברך וה' כלים" שלו הם דבר אחד, שְׁתֵּן
9 – גרמוהי, כלומר כליו,
10 מְדוּתֵי, כִּי מֵאַחַר שְׁתֵּן
11 – מדותיו, בְּיַחְדָּו גְּמוּר 1
12 עִמּוֹ, לְכֵן הֵן מְתִיחֶדוֹת 2
13 זֶה פָּזוּ וְכְלוּלוֹת זֶה מְזוּ, 3
14 כְּמֵאֲמַר אֱלֹהֵינוּ: – 4
15 ב"פתח אליהו" שבהקדמת 5
16 תיקוני זהר: "וְאֵנָּה הִיא 6
17 דְקָשִׁיר לֹזֵן וּמִיַּחַד לֹזֵן 7
18 וְכוּ', – אתה הקב"ה 8
19 מקשר את הספירות 9
20 והמדות ומאחד אותן, וְכֵן 10
21 מִיֵּנֶד לִית יַחְדָּא עֵילָא 11
22 כו"ו. – ומבלעדיך אין 12
23 שום יחוד בעליונים 13
24 (במדות שלמעלה). להלן 14
25 יסביר רבנו הזקן, שכיוון 15
26 ששם אלקים, מדת

שער היחוד והאמונה

והנה מהתכללות המדות
זו בוז נראה לעין דאיהו וגרמוהי חד שהן מדותיו
כי מאחר שהן ביחוד גמור עמו לכן הן מתייחדות
זו בוז וכלולות זו מזו כמאמר אליהו ואנת הוא
דקשיר לון ומיחד לון וכו' ובר מינד לית יחודא
בעילאי כו' וז"ש והשבות אל לבבך כי ה' הוא
האלהים פירוש ששני שמות אלו הם אחד ממש
שגם שם אלהים המצמצם ומעלים האור הוא בחי'
חסד כמו שם הוי"ה משום שמדותיו של הקדוש
ברוך הוא מתייחדות עמו ביחוד גמור והוא
אחד שמדותיו הן שמותיו ואם כן ממילא
תרע שבשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד
פ'י שגם הארץ החומרית שנראית יש גמור לעין
כל היא אין ואפס ממש לגבי הקדוש ברוך הוא
כי שם אלהים אינו מעלים ומצמצם אלא לתחתונים

27 הגבורה והצמצום, הוא דבר אחד עם שם הוי', עם מדת החסד
28 והגילוי, הרי מובן ממילא שההעלם וההסתר שמשם אלקים,
29 באמת אין הוא הסתר כלל, שהרי אין עצם מסתיר על עצם –
30 ודבר זה מחייב, שהנבראים הם באמת בטלים לגמרי לגבי
31 מקורם. וְזֶהוּ שְׁפָתוֹבֵי: "וְהִשְׁכַּתְּ אֶל לִבְכָּךְ, כִּי ה' הוּא
32 הָאֱלֹהִים", – על פסוק זה הקשה בפרק הראשון: וכי תעלה על
33 דעתך שיש אלקים נשרה – שריו – מתחת לארץ, שצריך
34 להזהיר כל כך "והשבות אל לבבך", ש"ה' הוא האלקים" גם
35 "בארץ מתחת" ובאופן של "אין עוד"? – אך כפי שמוסבר כאן,

5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בוזה בא להוסיף עיקר חדש לגמרי, ובמילא גם לתרץ קושיא גדולה (שנכראה מרוב "פשיטותה" אין שמים לב ע"ז כלל! !), והיא: הרי המדובר במדותיו של א"ס, וא"כ כמו שמדת החסד הוא התפשטות לאין קץ – כדלעיל פ"ד – כן צ"ל מדת הגבורה צמצום לאין קץ, העלם בתכלית. ולכן לכאורה צ"ל לא רק נבראים לאין קץ (מצד החסד) – אלא גם שההעלם יהי' לאין קץ ח"ו (ובלשון פל"ו) שאין תחתון למטה הימנו בענין הסתר האור כו' – ועפ"ז רק מדרי' הכי תחתונה דעוה"ז החומרי (שאינן תחתון הימנה) הי' צ"ל נברא (וגם בזה שייך מספר לאין קץ) – אבל ע"פ המשל דמגן ונרתק השמש (דהשמש לא רק פועל ע"י הנרתק, אלא גם מאיר – דוגמת עצמו, שהוא מאור – ואפילו נראה ע"י הנרתק וכו') וע"פ הבי' דכוונת ההעלם הוא לא רק ההעלם, אלא גם שלא יבטלו הנבראים ממציאותם – הרי בכל דרגא שבנבראים ומציאות שלה – מרכ"ד עד סוכ"ד (שהן אין קץ, מצד החסד) כלולה בה גבו' שלא תבטל ממציאותה. וזהו ג"כ ב' הענינים (1) דגבו' זו הוא ג"כ חסד [לא העלם לבד, כ"א שתהי' מציאות]. (2) דגבו' זו כלולה בחסד [הבריאה דכל דרגא ונברא באופן דטפין כו.]. וכמו הגומא דבה יוצאת טפת הגשם – ששוללת ארובת השמים וביחד עם זה היא ג"כ נקב ופתיחה. וכן זוכית השחורה שוללת דורכזיכטיקייט דשאר זוכית וביחד עם זה היא ג"כ לאזט דורך אור (חלש) דהשמש". 6. כגון (הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א): "גשמי ברכה – טיפין טיפין, משא"כ כשארובות השמים נפתחות; המסתכל בשמש שלא ע"י זוכית שחורה עיניו כהות". 7. ואתחנן ד, לט.

- 1 שְׁהוּא וְשֵׁמוֹ "אֱלֹהִים" - אַחַד, - הרי שאין שם אלקים יכול
 2 להסתיר לגבי הקדוש-ברוך-הוא. וְלִכְּנָן גַּם הָאָרֶץ וּמִתַּחַת
 3 לָאָרֶץ הֵן אֵין וְאִפְסֵי מִמֶּשׁ לְגַבֵּי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאֵין
 4 נִקְרָאוֹת בְּשֵׁם כָּלֵל, אֶפְלוּ - לא, בְּשֵׁם "עוֹד" שְׁהוּא לְשׁוֹן
 5 מְפַל, - "עוֹד" - דבר
 6 נוֹסֵף, שְׁהוּא טַפֵּל לְדַבֵּר
 7 הַעִיקָרִי הַרְאִשׁוֹן, כְּמֵאֲמַר
 8 רַבּוֹתֵינוּ וְכָרוֹנֵם
 9 לְבִרְכָה¹²: "יְהוּדָה וְעוֹד
 10 לְקַרְא", - בתמיהה.
 11 בַּשְּׂעָה שִׁישְׁנָה רֵאִיה
 12 מְפוֹרֶשֶׁת מִפְסוּק שְׁבַתוֹרָה,
 13 לֹא מִתְאִים לְהֵבִיא רֵאִיה
 14 מִהַנְּהוּג בֶּאֱרֶץ יְהוּדָה, גַּם
 15 לֹא רֵאִיה בִּאֲפוֹן טַפֵּל -
 16 הַרִי ש"עוֹד" הוּא מִלְשׁוֹן
 17 טַפֵּל, וְכַנּוּף שְׁהוּא טַפֵּל
 18 לְנִשְׁמָה וְחַיּוֹת שְׁבַתוֹכוֹ
 19 - אף לא כמו שהגוף,
 20 הַמִּקְבֵּל אֶת חַיּוֹתוֹ מִן הַנִּשְׁמָה שֶׁבִקְרָבוֹ, טַפֵּל לְנִשְׁמָה שֶׁבוֹ. [וְהוּוּ
 21 שְׁבַתוֹכֵנוּ¹³: "אֱהַלְלָהּ ה' בְּחַיֵּי, אֲזַמְרָה לְאֱלֹהֵי בְּעוֹדֵי", -
 22 בְּגוֹפֵי, הַרִי שֶׁהַגּוֹף נִקְרָא "עוֹד", וְבִיחַס לְגוֹף נֶאֱמַר "אֲזַמְרָה

שַׁעַר הַיְחוּד וְהַאֲמוּנָה

וְלֹא לְגַבֵּי הַקַּב"ה מֵאַחַר שְׁהוּא וְשֵׁמוֹ אֱלֹהִים אַחַד
 וְלִכְּנָן גַּם הָאָרֶץ וּמִתַּחַת לָאָרֶץ הֵן אֵין וְאִפְסֵי מִמֶּשׁ
 לְגַבֵּי הַקַּב"ה וְאֵין נִקְרָאוֹת בְּשֵׁם כָּלֵל אֶפְלוּ בְּשֵׁם
 עוֹד שְׁהוּא לְשׁוֹן טַפֵּל כְּמֵאֲמַר רז"ל יְהוּדָה וְעוֹד
 לִקְרָא וְכַנּוּף שְׁהוּא טַפֵּל לְנִשְׁמָה וְחַיּוֹת שְׁבַתוֹכוֹ
 [וְז"ש אֱהַלְלָהּ ה' בְּחַיֵּי אֲזַמְרָה לְאֱלֹהֵי בְּעוֹדֵי
 שְׁתַּחֲוִים נִמְשָׁכִים מִשֵּׁם הוֹי"ה וְהַעוֹד שְׁהוּא הַגּוֹף
 הַטַּפֵּל מִשֵּׁם אֱלֹהִים] לְפִי שֶׁהַנִּשְׁמָה אֵינָה מֵהוּוּ
 הַגּוֹף מֵאֵין לִישׁ אֲבָל הַקַּב"ה הַמְהוּוּה אֶת הַכֹּל
 מֵאֵין לִישׁ הַכֹּל בְּטַל בְּמִצִּיאוֹת אֲצִלוֹ כְּמוֹ אֹר
 הַשֶּׁמֶשׁ בְּשִׁמְשׁוֹ.

יוֹם שְׁבַת קוֹדֵשׁ י"ט סִיוָן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' פא, ולכן הוצרך הכתוב... עד עמ' 162, הוא האלקים:

- 64 שֶׁהַגּוֹף הוּא דָּבָר נִפְרָד מִהַנִּשְׁמָה, אֵךְ כִּיוּן שֶׁהַנִּשְׁמָה מַחִיָּה אֶת
 65 הַגּוֹף, לִכֵּן הִיא מְנַדִּיגָה אֶת הַגּוֹף בְּהַתָּאֵם לְרִצּוֹנָה; וּבִכֵּן עֲלוּלִים,
 66 אֵיפּוֹא, לְטַעוֹת וּלְחֻשׁוֹב, שְׁגָם הַקַּב"ה רַק מַחִיָּה וּמְנַדִּיג אֶת
 67 הָעוֹלָם, וְאֵילוֹ הָעוֹלָם כְּשֶׁלְעֲצָמוֹ הוּא דָּבָר נִפְרָד, כְּמוֹ שֶׁהַגּוֹף
 68 הוּא דָּבָר נִפְרָד מִהַנִּשְׁמָה.
 69 לִכֵּן בֵּא הַפְּסוּק וּמְזַהֵר
 70 שֶׁלֹּא יִטְעוּ טַעוֹת זֶה, שֶׁכֵּן
 71 אֵין זֶה דוֹמָה כָּלֵל לְנִשְׁמָה
 72 וְגוֹף. אֵךְ בְּאֲמַת אֵין
 73 הַמְשָׁל - מִנִּשְׁמָה וְגוֹף,
 74 דוֹמָה לְנִמְשָׁל - שֶׁל
 75 אֲלִקוֹת וְעוֹלָם, כָּלֵל, בִּי
 76 הַנִּשְׁמָה וְהַגּוֹף הֵם
 77 בְּאֲמַת נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה
 78 בְּשִׁרְשָׁם, - לְנִשְׁמָה וְלְגוֹף
 79 שְׂרִישִׁים נִפְרָדִים, בִּי אֵין
 80 הַתְּהוּוֹת שִׁרְשׁ הַגּוֹף
 81 וְעֲצָמוֹתוֹ מִנִּשְׁמָתוֹ¹⁴, אֵלֹא מִפְּסוּת אֲבִיו וְאִמּוֹ, - מִכֵּךְ נוֹרֵץ
 82 הַגּוֹף; וְגַם אַחֲרֵי כֵּן - אַחֲרֵי הַתְּהוּוֹת הַגּוֹף, אֵין גְּדוּלוֹ - שֶׁל
- 45 וְלִכֵּן הַצֵּדֵק הַכְּתוּב לְהַזְהִיר "וַיִּדְעַת הַיּוֹם וְהַשְּׁבַת אֵל לְבַבְךָ
 46 וְגו'"; - ש"בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד" - דבר זה
 47 מִן הַהִכְרָח שֶׁהַתּוֹרָה תְּצוּוּה עַל כֵּךְ, שֶׁכֵּן אֲפִשֶׁר לְטַעוֹת כִּכֵּךְ
 48 וּלְחֻשׁוֹב אַחֲרַת, שֶׁלֹּא תַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁהַשָּׁמַיִם וְכָל צְבָאָם
 49 וְהָאָרֶץ וּמְלֹאָהּ הֵם דָּבָר
 50 נִפְרָד בְּפִנֵי עֲצָמוֹ, -
 51 נִפְרָד מִהַקַּב"ה שְׁבֵרָא
 52 אוֹתָם וּמַחִיָּה אוֹתָם,
 53 וְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 54 מְמַלֵּא כָּל הָעוֹלָם
 55 בְּהַתְּלַבְּשׁוֹת הַנִּשְׁמָה
 56 בְּנוּף, - לְהַחִיּוֹת אֶת הַגּוֹף
 57 - כֵּךְ מִמְלֵא הַקַּב"ה אֶת
 58 הָעוֹלָם כְּדִי לְהַחִיּוֹתוֹ,
 59 וּמִשְׁפִּיעַ - הַקַּב"ה, בַּח
 60 הַצְּמוּחַ בְּאָרֶץ, - זֶהוּ
 61 הַחַיּוֹת שֶׁבְּגֻלוֹי בֶּאֱרֶץ,
 62 וְכֵן הַתְּנוּעָה בְּגֻלְגָּלִים, וּמִנִּיעִים וּמְנַהִיגִים בְּרִצּוֹנָם, כְּמוֹ
 63 שֶׁהַנִּשְׁמָה מִנִּיעָה אֶת הַגּוֹף וּמְנַהִיגָתוֹ בְּרִצּוֹנָה. - לְמִרְוֹת

שַׁעַר הַיְחוּד וְהַאֲמוּנָה

וְלִכֵּן הוֹצֵרֵךְ הַכְּתוּב לְהַזְהִיר
 אֶל לְבַבְךָ וְגו' שֶׁלֹּא תַעֲלֶה
 עַל דַּעְתְּךָ שֶׁהַשָּׁמַיִם וְכָל צְבָאָם וְהָאָרֶץ וּמְלֹאָהּ
 הֵם דָּבָר נִפְרָד בְּפִנֵי עֲצָמוֹ וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 מְמַלֵּא כָּל הָעוֹלָם כְּהַתְּלַבְּשׁוֹת הַנִּשְׁמָה בְּנוּף
 וּמִשְׁפִּיעַ כֵּךְ הַצְּמוּחַ בֶּאֱרֶץ וְכֵן הַתְּנוּעָה בְּגֻלְגָּלִים
 וּמִנִּיעִים וּמְנַהִיגִים כְּרִצּוֹנָם כְּמוֹ שֶׁהַנִּשְׁמָה מִנִּיעָה אֶת
 הַגּוֹף וּמְנַהִיגָתוֹ כְּרִצּוֹנָה. אֵךְ בִּאֲמַת אֵין הַמְשָׁל
 דוֹמָה לְנִמְשָׁל כָּלֵל כִּי הַנִּשְׁמָה וְהַגּוֹף הֵם בִּאֲמַת נִפְרָדִים
 זֶה מִזֶּה בְּשִׁרְשָׁם כִּי אֵין הַתְּהוּוֹת שְׂרִישׁ הַגּוֹף וְעֲצָמוֹתוֹ

8. קידושין ו, א. 9. תהלים קמו, ב. 10. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כמפורש רפ"ג - הכוונה גם כאן, להוכיח שהנברא הוא אין ואפס לגבי רוח פיו כו' שבנברא, כי רוח כו' - מהו', והסתר הנברא - מאלקים, והם אחד ממש ואין אלקי מסתיר כו'. והנה לפי זה אומר שחיות הגוף משם הוי' והגוף משם אלק' - ובכ"ז הוא טפל ועוד לנשמה ולא אין ואפס! ועי' התירוץ - הנפרדים (לא רק

1 הגוף, מְנַשְׁמָתוֹ לְבָדָה, אֵלָא עַל־יְדֵי אֲכִילַת וְשִׁתִּית אָמו
 2 כָּל תַּשְׁעָה חֲדָשִׁים, – חֲדָשִׁי הַעֵיבוֹר, וְאַחַר־כֵּן – אַחֲרֵי
 3 הַלִּידָה, תְּלוּי גִידוֹל הַגּוֹף עַל־יְדֵי אֲכִילַתוֹ וְשִׁתִּיתוֹ כְּעֶצְמוֹ,
 4 – הָרִי שֶׁהַגּוֹף הוּא בְּאֵמֶת דָּבָר נִפְרָד מֵהַנֶּשְׁמָה, וְהַנֶּשְׁמָה רַק
 5 מְזַיָּה אֶת הַגּוֹף. מָה –

6 שְׂאִיזְבֵּן הַשְּׁמַיִם
 7 וְהָאָרֶץ, שְׁפָל עֲצָמוֹתֶם
 8 וּמְהוּתֶם נִתְהוּה מֵאִין
 9 וְאַפְסֵי הַמּוֹחֵלֵט –
 10 מִבְּיַנְתַּת הַ"אִין" הָאֵלֶקִי
 11 אִין בַּעֲצֵם שׁוּם מִקּוּם
 12 לַ"יֵּשׁ" וְלִנְבְּרָאִים, רַק
 13 דְּבָרֵי ה' וְרוּחַ שְׁפִי
 14 יִתְבָּרֵךְ, – הֵם נִבְרָאוּ
 15 מִ"אִין" לַ"יֵּשׁ"; וְגַם עֲדִין –
 16 אַחֲרֵי הַתְּהוּוּתֶם נִצְבֵּ –
 17 בְּהֵם, דְּבָרֵי ה' לְעוֹלָם,
 18 וְשׁוֹפֵעַ בְּהֵם תְּמִיד בְּכָל
 19 רֵנֵעַ, וּמְהוּה אֹתָם
 20 תְּמִיד – מְחָדָשׁ, מֵאִין
 21 לַ"יֵּשׁ, בְּהַתְּהוּוּת הָאוּר
 22 מִתְּשֻׁמְשׁ בְּתוֹךְ גּוֹף
 23 בְּדוֹר הַשְּׁמֵשׁ עֲצָמוֹ
 24 דְּרֵי־מִשְׁלֵי, – כְּמוֹסֵבֵר
 25 לְעֵיל, שְׁאוֹר הַשְּׁמֵשׁ כְּפִי
 26 שְׁהוּא בְּשֵׁם עֲצָמָה, אִינוּ
 27 מִצִּיאוֹת כֻּלָּל. רַק
 28 כְּשֶׁהָאוֹר מִתְּפַשֵּׁט בַּחֲלָל הָעוֹלָם, שֵׁם הוּא "מִצִּיאוֹת". וְאֵילוּ
 29 בְּשֵׁם עֲצָמָה הוּא בְּטֵל לְגַמְרֵי לְשֵׁמֶשׁ, לְמִקּוּרוֹ – כִּךְ גַּם לְגַבֵּי
 30 הַנְּבְרָאִים, שְׁלֵאֲמִיתוֹ שֶׁל דָּבָר הֵם נִמְצָאִים תְּמִיד בְּמִקּוּרָם, בְּכּוּחַ
 31 הָאֵלֶקִי, הַמְהוּוּה אֹתָם. וְאַם בְּנֵי הֵם – הַנְּבְרָאִים, בְּטֵלִים
 32 בְּמִצִּיאוֹת לְגַמְרֵי לְגַבֵּי דְבָרֵי ה' וְרוּחַ שְׁפִי וְיִתְבָּרֵךְ,
 33 הַמְיַחֲדִים בְּמֵהוּתוֹ וְעֲצָמוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ כְּמוֹ שְׁיִתְבָּרַךְ לְקַמְוֵן,
 הַנְּבְרָאִים, וְהַנְּשִׁמָּה אֵלָא עַל־יְדֵי אֲכִילַת וְשִׁתִּית אָמו
 כָּל תַּשְׁעָה חֲדָשִׁים, – חֲדָשִׁי הַעֵיבוֹר, וְאַחַר־כֵּן – אַחֲרֵי
 הַלִּידָה, תְּלוּי גִידוֹל הַגּוֹף עַל־יְדֵי אֲכִילַתוֹ וְשִׁתִּיתוֹ כְּעֶצְמוֹ,
 – הָרִי שֶׁהַגּוֹף הוּא בְּאֵמֶת דָּבָר נִפְרָד מֵהַנֶּשְׁמָה, וְהַנֶּשְׁמָה רַק
 מְזַיָּה אֶת הַגּוֹף. מָה –
 שְׂאִיזְבֵּן הַשְּׁמַיִם
 וְהָאָרֶץ, שְׁפָל עֲצָמוֹתֶם
 וּמְהוּתֶם נִתְהוּה מֵאִין
 וְאַפְסֵי הַמּוֹחֵלֵט –
 מִבְּיַנְתַּת הַ"אִין" הָאֵלֶקִי
 אִין בַּעֲצֵם שׁוּם מִקּוּם
 לַ"יֵּשׁ" וְלִנְבְּרָאִים, רַק
 דְּבָרֵי ה' וְרוּחַ שְׁפִי
 יִתְבָּרֵךְ, – הֵם נִבְרָאוּ
 מִ"אִין" לַ"יֵּשׁ"; וְגַם עֲדִין –
 אַחֲרֵי הַתְּהוּוּתֶם נִצְבֵּ –
 בְּהֵם, דְּבָרֵי ה' לְעוֹלָם,
 וְשׁוֹפֵעַ בְּהֵם תְּמִיד בְּכָל
 רֵנֵעַ, וּמְהוּה אֹתָם
 תְּמִיד – מְחָדָשׁ, מֵאִין
 לַ"יֵּשׁ, בְּהַתְּהוּוּת הָאוּר
 מִתְּשֻׁמְשׁ בְּתוֹךְ גּוֹף
 בְּדוֹר הַשְּׁמֵשׁ עֲצָמוֹ
 דְּרֵי־מִשְׁלֵי, – כְּמוֹסֵבֵר
 לְעֵיל, שְׁאוֹר הַשְּׁמֵשׁ כְּפִי
 שְׁהוּא בְּשֵׁם עֲצָמָה, אִינוּ
 מִצִּיאוֹת כֻּלָּל. רַק
 כְּשֶׁהָאוֹר מִתְּפַשֵּׁט בַּחֲלָל הָעוֹלָם, שֵׁם הוּא "מִצִּיאוֹת". וְאֵילוּ
 בְּשֵׁם עֲצָמָה הוּא בְּטֵל לְגַמְרֵי לְשֵׁמֶשׁ, לְמִקּוּרוֹ – כִּךְ גַּם לְגַבֵּי
 הַנְּבְרָאִים, שְׁלֵאֲמִיתוֹ שֶׁל דָּבָר הֵם נִמְצָאִים תְּמִיד בְּמִקּוּרָם, בְּכּוּחַ
 הָאֵלֶקִי, הַמְהוּוּה אֹתָם. וְאַם בְּנֵי הֵם – הַנְּבְרָאִים, בְּטֵלִים
 בְּמִצִּיאוֹת לְגַמְרֵי לְגַבֵּי דְבָרֵי ה' וְרוּחַ שְׁפִי וְיִתְבָּרֵךְ,
 הַמְיַחֲדִים בְּמֵהוּתוֹ וְעֲצָמוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ כְּמוֹ שְׁיִתְבָּרַךְ לְקַמְוֵן,

שַׁעַר הַיַּחְוּד וְהָאֵמוּנָה

מְנַשְׁמָתוֹ אֵלָא מִטְּפוֹת אֲבִיו וְאָמוּ וְגַם אַחֲרֵי כֵן אִין
 גִּידוֹלוֹ מְנַשְׁמָתוֹ לְבָדָה אֵלָא עַל יְדֵי אֲכִילַת וְשִׁתִּית
 אָמוּ כָּל תַּשְׁעָה חֲדָשִׁים וְאַחַר כֵּךְ עַל יְדֵי אֲכִילַתוֹ
 וְשִׁתִּיתוֹ כְּעֶצְמוֹ מָה שְׂאִין כֵּן הַשְּׁמַיִם וְהָאָרֶץ שְׁכַל
 עֲצָמוֹתֶם וּמְהוּתֶם נִתְהוּה מֵאִין וְאַפְסֵי הַמּוֹחֵלֵט רַק
 בְּדָבָר ה' וְרוּחַ שְׁפִי ית' וְגַם עֲדִין נִצְבֵּ דָבָר ה'
 לְעוֹלָם וְשׁוֹפֵעַ בְּהֵם תְּמִיד בְּכָל רֵנֵעַ וּמְהוּה
 אֹתָם תְּמִיד מֵאִין לֵישׁ כְּהַתְּהוּוּת הָאוּר מִתְּשֻׁמְשׁ
 בְּתוֹךְ גּוֹף כְּדוֹר הַשְּׁמֵשׁ עֲצָמוֹ דְּרֵךְ מִשְׁלֵי וְאֵם כֵּן הֵם
 בְּטֵלִים בְּאֵמֶת בְּמִצִּיאוֹת לְגַמְרֵי לְגַבֵּי דָבָר ה' וְרוּחַ
 שְׁפִי ית' הַמְיַחֲדִים בְּמֵהוּתוֹ וְעֲצָמוֹתוֹ ית' כְּמוֹ שְׁיִתְבָּרַךְ
 לְקַמְוֵן כְּבִיטוֹל אוֹר הַשְּׁמֵשׁ בְּשֵׁם רַק שְׁהוּן הוּן
 גְּבוּרָתוֹ בְּמֵדַת הַגְּבוּרָה וְהַעֲצָמוֹת לְהַסְתִּיר וְלַהֲעֵלִים
 הַחַיּוֹת הַשׁוֹפֵעַ בְּהֵם שִׁיחֵיו נִרְאִים הַשְּׁמַיִם וְהָאָרֶץ
 וְכָל צְבָאָם כְּאֵילוּ הֵם דָּבָר בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ אֵךְ אִין
 הַעֲצָמוֹת וְהַהַסְתֵּר אֵלָא לְתַחְתּוֹנִים אֲבָל לְגַבֵּי הַקְּדוּשָׁה
 בְּרוּךְ הוּא כּוֹלָא קַמִּיה כּוֹלָא מִמֶּשׁ חֲשִׁיבֵי כְּאוֹר
 הַשְּׁמֵשׁ בְּשֵׁם וְאִין מֵדַת הַגְּבוּרָה מִסְתַּרְתַּת חֵם וְשִׁלּוּם
 לְפִנֵּי יִתְבָּרֵךְ כִּי אֵינְנָה דָבָר בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ אֵלָא ה'
 הוּא הָאֵלֹהִים:

הַכֵּל לְגַבֵּי הַקְּבִ"ה לֹא נִחְשָׁב לְכֻלּוּם מִמֶּשׁ, בְּאוֹר הַשְּׁמֵשׁ
 בְּשֵׁמֶשׁ, וְאִין מֵדַת הַגְּבוּרָה מִסְתַּרְתַּת חֵם וְשִׁלּוּם לְפִנֵּי
 יִתְבָּרֵךְ, כִּי אֵינְנָה דְּבָרֵי בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ אֵלָא ה' הוּא
 הָאֵלֹהִים! – הַהַסְתֵּר שְׁמִצְדָּה שֵׁם אֵלֶקִים וּמֵדַת הַגְּבוּרָה, הוּא
 דָּבָר אַחַד עִם שֵׁם הוּי, מֵדַת הַחֲסָד וְהַתְּגִלּוֹת, וּמִמִּילָא אִין
 בְּכֵךְ מִשׁוּם הַסְתֵּר לְגַבֵּי הַקְּבִ"ה, כִּי אִין עֲצָם מִסְתִּיר עַל עֲצָם.

בְּמִצִּיאוֹתֶם, אֵלָא גַם) בְּשֵׁרֶשׁם כִּי הַתְּהוּוּת שׁוֹרֵשׁ הַגּוֹף וְעֲצָמוֹתוֹ (מִצִּיאוֹתוֹ) – הֵינְנוּ דְרַגְתַּ שֵׁם אֵלֶקִי שְׁבִגּוּף – אֵינָה מְנַשְׁמָתוֹ (וְדַרְגַּת
 שֵׁם הוּי) שְׁבִנְשֵׁמָה (שֵׁל) אֵלָא כּוֹ וְאִין דְרַגּוֹת פְּרִטִיּוֹת אֵלוּ דְהוּי וְאֵלֶקִי אַחַד מִמֶּשׁ (אֵף שְׁבַכְלּוֹת הוּי) וְאֵלֶקִי – אַחַד מִמֶּשׁ). כִּ"א בְּאוֹפֵן
 דְּטַפֵּל, כְּבִיכּוֹל. וּבְדוּגְמַת הַשְּׁמֵשׁ וּמִגֵּן וְנִרְתַּק – דְּכַל חֶלֶק שְׁבִנְרַתְק טַפֵּל לְכָל חֶלֶק שְׁבִשְׁמֵשׁ, אֲבָל מִסְתִּיר וּמִתְּאַחַד הוּא רַק עִם אֹתָם
 קִרְנֵי וְאוֹר הַשְּׁמֵשׁ הַמְאִירִים ע"י חֶלֶק זֶה".

הַמְשַׁךְ מֵעֵמוּד נֵז

בְּכָלל תּוֹכְנָם לְהַתְּחַזְּקוֹת הַלִּימוּד וְהַגְּבַרְתָּ, וְיֵהִי רִצּוֹן שִׁיחֵיו דְּבָרִים הַיּוֹצֵאִין מִן הַלֵּב שְׂאוֹ נִכְנָסִין אֶל
 הַלֵּב וּפּוֹעֵלִים פְּעוּלָתָם.

וְיֵהִי רִצּוֹן שְׂגֵם פְּעוּלָה זֹו תְּהִי בְּאוֹפֵן דּוֹפְרַצְתָּ...

בְּבִרְכָה לְבִשׁוּ"ט בְּכָל הָאֵמוּר.

יום ראשון

יום רביעי

יג סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: בהעלותך, רביעי עם פירש"י.
תהלים: סט"א.
תניא: פרק ד. כי . . . עט" להטיב.

ה"צמח צדק" חבר כמה נגונים. למודו היה בקול ונגון, ולפעמים היה מפסיק באמצע למודו, או כתיבתו דא"ח [=חסידות, דברי אלוקים חיים] או שו"ת [=שאלות ותשובות], ומנגן איזה נגון. אדני אבי זקני מורי ורבי [מהר"ש] ספר, אשר מקול נגונו של ה"צמח צדק" היה יודע כמה הוא עסוק באותה שעה.

יום שני

יום חמישי

יד סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: בהעלותך, חמישי עם פירש"י.
תהלים: עב"עו.
תניא: והנה כמו . . . "158" ליש.

בלבישת טלית קטן בבקר בידיים נקיות ובמקום שמתר לברך, מברכים "על מצות ציצית" - בין שאין בטלית קטן שלנו שעור עטוף. אם אסור לברך, אזי קדם התפלה - אם אינו לובש טלית גדול - ימשמש בד' ציציותיו ויברך או.

יום שלישי

יום ששי

טו סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: בהעלותך, ששי עם פירש"י.
תהלים: עז"עת.
תניא: והנה בחי' . . . לי"ח.

בתחלה היה רבנו הגדול אומר דרושים קצרים במאד, מרעשי הלב ומלהיבים מאד, ונקראו בשם "דרכים". אחר-כך נקראו "אגרות", והם ארפים יותר. אחר-כך השתלשל שנקראו "תורות", והם שרשי הדרושים שב"תורה אור" ו"לקוטי תורה". אחר-כך ארפים מעט יותר ונקראו "כתבים", והם כבאור בהשגה רחבה לפי ערך.

יום רביעי

שבת

טז סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: בהעלותך, שביעי עם פירש"י.
תהלים: עט"פב.
תניא: פרק ה. והנה . . . פרק ג]

כבר החליטו הראשונים כמלאכים זי"ע [זכותם יגן עלינו], אשר רפואת הנפש היא כרפואת הגוף.

לכל לראש צריך לסמן מקום החלי: אם הוא מצד שחמר גופו עב גס ומשחת, או שהחפורן הוא בכחות נפשו, שיש לה נטיות לענינים רעים כמו גאון, שקר וכדומה, או שמקור החלי הוא בהרגילות, שמפני רע החנוך או רע הסביבה בא לרגילות רעות.

עד אשר לא יתבררו פרטי מקום החלי וסבת אחיזת המחלה, אי אפשר להתחיל ברפואתו, כי אם לסדר אפן הנהגה ישרה בכל הדברים כמה שיעשה וכמה שימנע את עצמו מהם: ב"ועשה טוב" - בקיום המצות, קביעות עתים לתורה, קנין מדות טובות - וב"סור מרע". אמנם מה שנחוץ ביותר הוא, שיעורר החולה בעצמו שני ענינים: א) לידע שהוא חולה ויכסוף וישתוקק להתרפאת מחליו, ב) הידיעה שיכול להתרפאת, והתקנה ובטחון גמור כי בעזרת ה' יתברך יתרפא מחליו.

יום חמישי

יום ראשון

יז סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: שלח, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: פג"פז.
תניא: פרק ו. והנה . . . 160- בחסד.

ניט הנאה האִבען פון עולם הזה אין פולען זין, הוא רק הכנה טובה לעבודה. ענין העבודה הוא לעשות הגשמי כלי לאלקות.

שלא להנות מעולם הזה במלא המוכן, הוא רק הכנה טובה לעבודה. ענין העבודה הוא לעשות הגשמי כלי לאלקות.

יום שישי

יום שני

יח סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: שלח, שני עם פירש"י.
תהלים: פח"פט.
תניא: והנה מהתכללות . . . "פא" בשמש.

בזמן הזה, בעקבתא דמשיחא מממש, החובה על כל אחד מישראל לדרש בטובת זולתו, בין זקן בין צעיר, לעוררו לתשובה, למען שלא יצא חס־ושלום מכלל ישראל שיזכו בעזרת ה' יתברך לגאולה שלמה.

שבת קודש

יום שלישי

יט סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: שלח, שלישי עם פירש"י.
תהלים: צ"צו.
תניא: ולכן הוצרך . . . האלקים.

בחדש מרחשון תרי"ג קבע ה"צמח צדק", מלבד השעורים האחרים, שעור למוד עם אדני אבי זקני מורי ורבי [מהר"ש] בכל יום שתי שעות ומחצה - בהרף מתחיל משעה העשירית לילה, ובקיץ משעה הרביעית לפנות בקר. - שתי שנים היה הלמוד: קבלה עם באורי חסידות. אחר זמן זה - עד אלול תרט"ז, שאז נפסק השעור, למדו ספרי מחקר: הרס"ג [=רבי סעדיה גאון], מורה נבוכים, עקרים, כוזרי ועוד, על פי תורת החסידות.

אגרות קודש

בי"ה, י"ז סיון, תשי"ט
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים
מו"ה שלמה חיים שי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך, נתקבל מכתבו מכ"ח אייר עם המצורף רשימת התלמידים.

ומהנכון הי' באם לא עשו כזה עד עתה, שיבקשו מהתי' שי' הרושמים כאן את השיחות בעת ההתועדות, שימציאו להם השיחות בענין דופרצת בלימוד, שתקותי שיוכל לנצלם וכן הנהלת תו"ת המשך בעמוד נה

דם או לכלוך?

יום ראשון י"ג סיון ה'תשע"ו

טהור גם ללא טבילה, והמשנה נקטה 'הטבילו' מטעם אחר. אך הרמב"ם כותב: 'כל הכתמים הטמאים מעבירין עליהם שבעה סממנים ואחר-כך מטבילו וטהור', הרי שלדבריו הטבילה נדרשת לצורך הטהרה. ויש לבאר שלדעתו הבדיקה באמצעות הסממנים אינה וודאית ולעיתים רחוקות יתכן שהדם לא יתנקה באמצעות הסממנים, ונמצא שאין כאן בירור גמור שאין זה דם אלא רק מכות רוב. ואמנם מדין תורה הולכים אחר הרוב, אך חכמים החמירו וקבעו שאין לסמוך על הרוב לענין טהרות ועדיין צריך לחשוש שזהו דם והבגד טעון טבילה. ומכל-מקום הקילו שאף אם הטבילה נעשתה בעוד הכתם על הבגד היא מועילה, כי מעיקר הדין הטבילה מועילה אפילו כאשר הכתם על הבגד, שכן זוהי 'טומאה בלועז' שטמאה רק משום חומרא מדרבנן, ובצירוף הרוב הקובע שאין זה דם לא החמירו כל-כך, והטבילה מועילה אף אם היתה בעוד שהכתם על הבגד (ראה מגיד משנה הל' איסורי ביאה ט, לו. רש"י נדה סב, ב ד"ה טהרותיו טהורות, ובחכמת בצלאל על רש"י שם).

הלכות מטמאי משכב ומושב פרק ד, הלכה יא: פל' הכתמים הטמאין מעבירין עליהן שבעה סממנים, ואחר כך... מטבילו וטהור. שאם לא עבר פל' – הרי הוא צבע. כדי לטהר בגד מכתם של דם, יש להסיר תחילה את הכתם מהבגד ולאחר מכן להטבילו. ואם יטבילו את הבגד בעוד הכתם עליו לא תועיל הטבילה כי בעת הטבילה מקור הטומאה עדיין נמצא על הבגד, והרי זה בדוגמת 'הטובל ושרץ בידו'. אמנם, נאמר במשנה (נדה סב, א), 'הטבילו ועשה על גביו טהרות, העביר עליו שבעה סמנים ולא עבר, הרי זה צבע, הטהרות טהורות ואינו צריך להטבילו'. כלומר, אם הטביל את הבגד בעוד הכתם עליו, אך לאחר מכן ניסה להסיר את הכתם באמצעות שבעת הסממנים המיוחדים והכתם לא הוסר, הרי זו ראייה שאין זה כתם של דם המתנקה באמצעות סממנים אלו, והבגד טהור. ולכאורה קשה: מדוע אם כן טהרתו תלויה בטבילה, והרי התברר למפרע שלא היה זה כתם טמא? ותירצו ראשונים (פסקי הרי"ד ותוס' חכמי אנגליה שם) שאכן הבגד

טומאת אויר כלי חרס

יום שני י"ד סיון ה'תשע"ו

במקצת הגוף הרי זה כנוגעת בכלולו, אך כלי חרס מקבל טומאה רק מאוירו מדין 'תוך' (כל אשר בתוכו טמא), ולכן הזב שהכניס יד או רגל לאויר הכלי אינו מעביר טומאה כי רק האבר שנכנס לאויר הכלי יש לו דין 'תוך' ולא מה שחוץ ממנו, ואינו כטומאת מגע שמגע מקצת הגוף כמגע כולו, וממילא אבר יחיד אינו מטמא באויר כלי חרס כי אין הנדה מטמאה לאיברים'.

ואילו לדעת הראב"ד דין 'תוך' האמור בכלי חרס שנטמא מאוירו הוא רק כתנאי לקבלת הטומאה, אבל אין זה מחייב שכולו או רובו של המטמא יהיו בתוך הכלי אלא כשם שבטומאת מגע נגיעת אבר אחד היא כנגיעת כל הגוף, כך גם הימצאות אבר אחד בתוך הכלי היא כהימצאות כל הגוף בתוכו. ודין הגמרא ש'נדה אינה מטמאה לאיברים' נאמר רק בטומאת משכב ומושב החלה רק בהישענות כל הגוף או רובו ולא בהישענות איברים בודדים.

הלכות מטמאי משכב ומושב פרק ה, הלכה ד: זב שהכניס ידו או רגלו לאויר כלי חרס, הואיל ולא נגע בו מתוכו ולא תנידו – הרי זה טהור; שאין הנדה וכיוצא בה מטמאין לאיברים.

והראב"ד השיג: הרי כלי חרס מטמא מאוירו, היינו, האויר נטמא ממגע ידי הזב והנדה. ומה שאמרו בגמרא (שבט פב, א) שאין הנדה מטמאה לאיברים, הרי זה לענין טומאת משכב ומושב (מדרי"ט) שמעבירה את הטומאה רק אם משקל כל הגוף או רובו נסמך על המשכב או המושב, אבל אם תשים רק אבר אחד, ידה או רגלה, אינה מטמאה. ומבאר הגר"ח מבריסק (תדושי רבנו חיים הלוי כאן):

לדעת הרמב"ם, משמעות דברי הגמרא 'נדה אינה מטמאה לאיברים' היא שטומאת הנדה (הזב) שונה משאר הטומאות בכך שהעברת הטומאה נעשית על ידי כל הגוף או רובו, ובכל זאת מטמאה במגע היד משום שכשנגעה

מכירת אוכל טמא בחזקת שהוא טהור

יום שלישי ט"ו סיון ה'תשע"ו

תשובה".

ויש לתמוה: מה הדמיון בין שתי ההלכות, הרי המוכר בשר טריפה כבשר כשר, עבר עבירה חמורה שהכשיל אחרים באיסור תורה, אבל המוכר מאכלים טמאים בחזקת שהם טהורים לא עבר עבירה שיש להצריכו לחזור בתשובה, שהרי לדעת הרמב"ם (הל' טומאת אוכלין פט"ז ה"ח) אין איסור באכילת אוכל טמא? ואפשר היה לומר כי הפרושים שקיבלו על עצמם לנהוג

הלכות מטמאי משכב ומושב פרק י, הלכה י: הבר שנתקדש על הטהרות, כגון שומכר אכלין טמאין בחזקת שהן טהורין – הרי זה אינו נאמן לעולם, עד שיודע שחור בתשובה נמורה.

וכתב הכסף משנה' שהלכה זו נלמדת מדין מי שיצאה טריפה תחת ידו (הל' מאכלות אסורות פ"ח ה"ט, מסנהדרין כה, א): "טבה הנאמן למכור בשר, ונמצא בשר נבילה או בשר טריפה... מעבירין אותו ואין לו תקנה... עד... שוראי עשה

כלל דין זה (שאין להחיר לנהגים איסור בדברים המותרים) ולא מסתבר שסמך כאן על הלכה זו.
ויש לבאר:

לדעת הרמב"ם, במכירת אוכל טמא בחזקת שהוא טהור העבירה היא בכך שהקונה יכשל ולא ידע שעליו להימנע ממגע בתרומה וקדשים (שהרי "אסור לטמא את הקדשים", הל' פסוהמ"ק פי"ח הי"ב), ואף יבוא לאוכלו בטומאה והאוכל קדשים שנטמאו לוקה (שם).

(ביאור הגר"פ פולא לספר המצות לרס"ג, ל"ח ע"ו, 169)

בקדושה ואוכלים חולין בטהרה חל עליהם איסור (מדרבנן) לאוכלם בטומאה, כדן "דברים המותרים שאחרים נהגו בהם איסור, שאסור להתירם להם שהרי זה כאילו קבלו עליהם בנדר" (פסחים ג, ב. יו"ד ט"ו ר"ד ס"א), והמוכר שמכר להם אוכל טמא בחזקת שהוא טהור הכשילם באיסור זה.

אך הרמב"ם לא פירש שהמכירה היתה לפרושים האוכלים חולין בטהרה, אלא כתב סתם 'מכר אוכלין טמאין בחזקת שהן טהורין'. ויתירה מזו, הרמב"ם עצמו לא הביא

יום רביעי ט"ז סיון ה'תשע"ו איך אכלו אחי יוסף משחיטת נכרי?

ואכלת - ממה שאתה זוכה אתה אוכל, היינו שישאל שמצווים על השחיטה שחיטתם כשרה, אבל שחיטת הנכרי שאינו מצווה עליה אינה שחיטה ונעשית הבהמה נבילה וטומאתה מן התורה.

ויש להביא ראיה לשחיטת הרמב"ם:

אמרו בגמרא (חולין צ"א, א) שבציווי יוסף לאיש אשר על ביתו "וטבוח טבח והכין" (בראשית מג, טז) התכוון לומר "פרע להן בית השחיטה", כדי "שלא יאמרו (אחי יוסף) בשר הנחירה אני אוכל, לפי שבני יעקב שומרי מצוות היו" (רש"י חולין שם). ולכאורה קשה, כיון שאחי יוסף חשבוהו לנכרי מה תועיל שחיטת האיש אשר על הבית, והרי שחיטת נכרי נבילה?

אלא שידעו שיוסף ואנשי ביתו אינם עובדי עבודה־זרה ושחיטת נכרי שאינו עובד עבודה־זרה כשרה מן התורה (ויק מדרבנן שחיטתו נבילה גם אם אינו עובד ע"ז - ראה ספ"ק משנה הל' שחיטה שם) וכדברי הרמב"ם ששחיטת נכרי פסולה מחשש עבודה־זרה, אבל לדברי הראשונים ששחיטת נכרי אינה שחיטה, מה התועלת בפריעת בית השחיטה, והרי אין כאן תורת שחיטה כלל והיא נבילה מדאורייתא! (פתי יו"ד סיב סק"א).

הלכות שאר אבות הטומאות, פרק ב הלכה י: שחיטת עובד פוכים - נבלה ומטמאה... וקרוב בעיני, שאף זה מדברי סופרים... ואם תאמר: והלא היא אסורה באכילה דין תורה! לא כל האסור באכילה מטמא, שהרי הפרפה אסורה וטהורה.

והראב"ד השיג עליו: הנכרים הם כבהמות אין מטמאין ואין מיטמאין... והחשוב אותם לכולם - אוסף רוח בחפניו.

ויש לבאר את המחלוקת (מי נפתח, אמנה אות קא):

בהלכות שחיטה (פ"ד הי"ד) כתב הרמב"ם שפסול שחיטת נכרי נלמד מ"פן תכרות ברית ליושב הארץ... וזבחו לאלוקיהם ואכלת מזבחן" (שמות לד, טו) - "מאחר שהזהיר שמה יאכל מזבחן, אתה למד שזבחו אסור". ואם כן פסול שחיטת הנכרי הוא משום ששוחט לשם עבודה־זרה. ופסוק זה מלמד איסור אכילה, אבל טומאתה היא מדרבנן, כפי שכתב כאן שטומאת עבודה־זרה מדבריהם.

אבל הראב"ד סובר שהנכרי אינו בתורת שחיטה כלל, והרי זה כאילו מתה הבהמה מאליה ואסורה משום נבילה. וכך כתבו התוספות (חולין ג ד"ה קסבר) והרא"ש (שם פ"א ס"ה) שהלימוד לפסול שחיטת גוי הוא מהפסוק "וזבחת..."

יום חמישי י"ז סיון ה'תשע"ו אפשר לסמוך על רופא מאומות העולם?

הגמרא בפשטות שגופם של נכרים מושפע מאכילת נבלות וטריפות, ולכן אף שאסור לשתות מים מגולים שמה נחש הטיל בהם ארס והשותה אותם מסתכן, הגויים שותים מים מגולים ואינם ניזוקים, כי גופם מחומם מאכילת נבלות וטריפות ומבטל את ארס הנחש.

וכתבו התוספות (חולין שם ד"ה דאכלי) שמכל־מקום יש צד לומר שגופם של ישראל מקולקל יותר משל הנכרים מחמת דאגתם לקיום המצוות (ולכן דוקא שכבת זרע שבמעי ישראלית מתקלקלת ולא במעי נכרית) אף שאין זה מועיל כדי להינצל מארס של נחש כמו גויים, כי מאחר שארס הנחש נכנס לתוך הגוף, הרי הוא מתבטל דוקא על ידי הבל אכילת שקצים ורמשים הנכנסים גם הם לתוך הגוף, ולא על ידי החימום הנוצר מחמת הדאגה לקיום המצוות.

ועל פי זה דנו הפוסקים עד כמה ניתן לסמוך להלכה על דברי הרופאים המבוססים על ידע שנצבר בין אומות

הלכות שאר אבות הטומאות פרק ה, הלכה טז: נכרית שפליטה שכבת זרע של ישראל בתוך השלש עונות... הרי אותה הנפליטה טמאה. פלימתו לאחר זמן זה - הרי היא ספק נכרית או עדין לא נכרית.

בהלכות הקודמות מבואר ששכבת זרע שנפליטה מאשה לאחר תשיש בתוך שלוש עונות מהתשיש טמאה, אך לאחר שלוש עונות היא מתקלקלת ואינה מטמאה. וספק הוא בגמרא (שבת פו, ב) ביהודי שבעל אשה נכרית האם גם במעי הנכרית מתקלקלת שכבת זרע לאחר שלוש עונות כמו במעי ישראלית או לא. והספק הוא כי מצד אחד יהודים דואגים וחרדים לקיום המצוות ומתוך כך גופם מתחמם ושכבת הזרע מתקלקלת, מה־שאינ־כן גויים. ומאידך, נכרים אוכלים נבלות וטרפות ויתכן ששכבת זרע שבמעי נכרית מתקלקלת כמו במעי ישראלית.

והספק לא נפשט, אך במקום אחר (חולין לא, ב) נקטה

אך המהרש"ם (שו"ת ח"ב סי' קפב) למד מדברי התוספות דלעיל שרק לענין ארס נחש הנכנס לגוף מועיל החימום של השקצים ורמשים יותר מהחימום שמחמת הדאגה למצוות, אך לגבי דם נידה שברחם שאין המאכל נכנס לשם, אין אכילת השקצים פועלת יותר מהחימום של הדאגה למצוות, וניתן לסמוך על הידע שנצבר אצל אומות העולם גם לגבי יהודים.

העולם, שהרי לפי האמור קיים חילוק בטבע הגוף בין ישראל לנכרים. וה'חתם סופר' (בחיידושו לשבת ולע"ז שם) כתב: 'ומפני זה קשה לי לסמוך בשום הוראה על רופאי זמננו בענין נדה וכדומה, דכל מומחיותם ע"פ ספרי רפואות שנעשו ע"פ ניסיון שהיה להם ע"י גופי אומות העולם... ואין מזה ראייה לגופי בני ישראל'.

יום שישי י"ח סיון ה'תשע"ו

טומאת עבודה-זרה

ולכן, אם הרמב"ם היה מביא כרמז לעצם דין הטומאה את הכתוב "שקץ תשקצנו" היה משתמע מכך שדין הטומאה חל על עצם הדבר הנעבד, וכשם שהתורה אסרתו בהנאה כך חז"ל הוסיפו עליו דין טומאה. ולכן הביא הרמב"ם את הכתוב "הסירו את אלקי הנכר..." ללמדנו שטומאה זו אינה בעצם החפץ הנעבד, אלא שעל האדם להתרחק מע"ז כמו מדבר טמא, ורק כדי שתהא ההרחקה בשלמות גורו להתרחק מע"ז כמו משרץ טמא, כמובא בהלכה הבאה. וטעם הדבר הוא כי עבודה-זרה בעצם מציאותה אין בה ממש אלא היא עצים ואבנים בלבד, ורק בדמינו הכוזב של העובד יש לה מקום (בשנה משאר איסורים שיש בהם ממש ע"פ תורה). לפיכך לא יתכן שבעבודה-זרה תחול טומאה המורה שיש בדבר ממש עד שבכוחו לטמא את הנוגע, אלא גזירת הטומאה על העבודה-זרה היא חיוב על האדם לנהוג כלפיה הרחקה כמו מדבר טמא.

(לקוטי שיחות 2, עמ' 155)

הלכות שאר אבות הטומאות פרק ו, הלכה א: מַטְמֵאת עֲבוּדַת־זָרָה מִדְּבָרֵי סוּפְרִים. וְגַם לֵה רָמֵז בַּתּוֹרָה: הִסְרוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנֶּכֶר... וְהִטְהַרוּ וְהִחְלִיפוּ שְׁמֵלֹתֵכֶם'. בדרך כלל אין דרכו של הרמב"ם להביא רמזים ואסמכתאות על גזירות מדרבנן, ומה ראה כאן לחרוג ממנהגו, במיוחד שרמז זה שהביא אינו נמצא במשנה או בגמרא? יתר על כן: הרמב"ם עצמו מזכיר להלן אסמכתאות אחרות לאיסור זה, כמו בהלכה הבאה, שדין טומאת עבודה-זרה כדין טומאת שרץ שנאמר לגבי עבודה-זרה "שקץ תשקצנו". ואם כן, יכול היה להביא לימוד זה (שמקורו בגמרא) כמקור גם לעצם דין הטומאה, ומדוע בחר ברמז אחר? ויש לומר:

בלימוד "שקץ תשקצנו" מודגש המיאוס של העבודה-זרה עצמה, ואילו בכתוב "הסירו את אלקי הנכר..." מודגשת הרחקת והפרשת האדם מהעבודה-זרה.

שבת קודש י"ט סיון ה'תשע"ו

הגזירה על 'ידיים הבאות מחמת ספר'

תורה ולא בשאר כתבי הקודש – וכיון שגם בהם גזרו (ידיים פ"ג מ"ה), כתב הרמב"ם שגזירת הידיים הבאות מחמת ספר (כל כתבי הקודש) באה לחיזוק הגזירה הקודמת שכתבי הקודש פוסלים את התרומה.

והגמרא הביאה את הטעם של למנוע נגיעה בספר ללא מטפחת כי ללא טעם זה לא היו חכמים מוסיפים (על הגזירה שכתבי קודש פוסלים את התרומה) גם את הגזירה על הידיים, אך היות והוצרכו לגזור על ידיים הבאות מחמת ספר-תורה, ובגזירה זו יש חילוק בין ספר-תורה לשאר כתבי הקודש, ויבואו לטעות ולומר כי כשם שיש חילוק בין ספר-תורה לשאר ספרים בטומאת ידיים, כך בגזירת תרומה הנוגעת בכתבי הקודש יש חילוק בין ספר-תורה לשאר ספרים, לכן כדי לחזק את הגזירה שכל הספרים פוסלים את התרומה הוסיפו שגם ידיים הנוגעות בכל הספרים פוסלות את התרומה.

וכיון שהוצרך הרמב"ם להביא שטעם הגזירה על ידיים הבאות מחמת ספר הוא תוספת וחיזוק לגזירת הספרים עצמם, לא הוצרך להביא את הטעם שרצו למנוע נגיעה בספר ללא מטפחת.

(נדנד ביהודה מהוד"ק, אר"ח סי' ז)

הלכות שאר אבות הטומאות פרק ט, הלכה ה: בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ מְנִיחִין כְּפָרוֹת שֶׁל תְּרוּמָה בְּצַד הַסְּפָרִים... וּבְאֵין הַעֲבָרִים וְקוֹרְעִין אֶת הַסְּפָרִים. לְפִיכֵךְ גְּזָרוּ, שְׁכָל תְּרוּמָה שֶׁתִּגַּע בְּאֶחָד מִכְּתָבֵי הַקֹּדֶשׁ – נִטְמָאת... וְלֹא עוֹד, אֲלָא מִי שֶׁהָיוּ יָדָיו מְהוֹרֹת וְנִגַּע בְּאֶחָד מִכְּתָבֵי הַקֹּדֶשׁ – נִעְשׂוּ יָדָיו שְׁנִיּוֹת וּמְטַמְּאִין אֶת הַתְּרוּמָה.

בגמרא (שבת יב, א) אמרו שגזרו על הידיים שנגעו בכתבי הקודש ("ידיים הבאות מחמת ספר") שמגען פוסל את התרומה, כדי למנוע נגיעה בספר תורה, שאמר רבי פרנך בשם רבי יוחנן "האוחז ספר-תורה ערום (בלי מטפחת) נקבר ערום (שמפסיד שחר המצוה שעסק בה)", וכדי שלא יגעו בספר בלי מפה, גזרו טומאה על הידיים הנוגעות בו. וצריך להבין:

מדוע לא הביא הרמב"ם את הטעם שגזרו טומאה על הידיים הבאות מחמת ספר כדי למנוע נגיעה בספר, וכתב רק שגזירת טומאה על הידיים היתה כדי לחזק את הגזירה הקודמת שכתבי הקודש פוסלים את התרומה (למנוע קריעתם ע"י העכברים. וראה גם בפירוש המשניות ידיים פ"ג מ"ה)?

והביאור:

הטעם שהגזירה באה למנוע נגיעה בספר שייך רק בספר

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - י"ג-י"ט סיון תשע"ו

13) בתולת דמים. 14) בלי הפסק. 15) טיפה אחר טיפה בלי הפסק ניכר. 16) ודיה שעתה.

ג. תינקת שלא הגיע זמנה¹⁷ לראות וראתה דם פעם²⁶ ראשונה ושניה - דיה שעתה; ראתה פעם שלישית - מטמאות למפרע¹⁸. [עברו עליה שלשה חדשים¹⁹ ואחר כך ראתה - דיה שעתה]²⁰; עברו עליה שלשה חדשים אחרים ואחר כך ראתה - דיה שעתה; עברו עליה שלשה חדשים אחרים וראתה - מטמאה³¹ למפרע²¹.

17) בגיל למטה משתים עשרה שנה ויום אחד או טרם צמחו לה שתי שערות במקום מסוים. הרשב"א בתורת הבית הארוך (מביאו הכסף משנה כאן) מפרש טעם דינים אלה ואומר: סתם תינוקות שלא הגיע זמנה לראות אין לה דמי נידות ואם ראתה פעם אחת הרי זה מקרה שאינו מעיד על שינוי טבעה, ולפיכך ראייה שנייה נידונה כראשונה ואינה מחזקת את כוחה של הראשונה, אבל כשראתה פעם שלישית מעידות השתיים על הראשונה שקדמה להן שאינה מקרה והוחזקה תינוקות זו בזו כדמיון. 18) מעת לעת או מפקידה לפקידה. והמדובר בראיה שלישית, אבל שתי הראיות הראשונות נשארו כדין ודין שעתה אף על פי שהוברר הדבר שלא היו מקריות, וטעמו של דבר, מפני שהטמאה למפרע אינה מן התורה הקילו בה בתינוקות. 19) בלי ראייה, אנו אומרים נסתלקו דמיה. 20) נידונה כראיה ראשונה. 21) בראיה השלישית, אבל שתי הראיות הראשונות אינן מטמאות למפרע.

ד. תינקת שהגיע זמנה לראות וראתה פעם ראשונה³³ - דיה שעתה; שניה - מטמאה למפרע²². עברו עליה שלשה חדשים²³ ואחר כך ראתה - דיה שעתה²⁴; עברו עליה שלשה חדשים אחרים ואחר כך ראתה - מטמאה למפרע²⁵.

22) אם הגיע זמנה לראות, היינו כשגילה משתים עשרה שנים ויום אחד ולמעלה וצמחו לה שתי שערות, דמי נידה מצויים בה ולפיכך ראייה שנייה מעידה על בגרותה לדבר זה וזו היא בתולת דמים שבהלכה א בפרק זה. 23) ללא ראייה. 24) ההפסק הזה מוכיח שלא הגיעה עדיין לנידות קבועה. 25) אומרים אנו שכך הוא וסת שלה.

ה. מעפרת ומניקה וזקנה ובתולה שהגיע זמנם לראות שראו ראיה ראשונה - דין שעתה; ראו פעם שניה - מטמאות למפרע ככל הנשים, כמו שבארנו. ואם ראו הראשונה באנס²⁶ - אף בשניה דין שעתה.

26) כגון שקפצה או נבהלה. אף על פי שראייה באונס מטמאה, אינה מועילה להוציאה מחזקת סילוק דמים.

ו. מעפרת או מניקה שראתה דם ועברו עליה

יום א' י"ג סיון ה'תשע"ו

הלכות מטמאי משכב ומושב

פרק רביעי

1) יבאר הנשים שדיין שעתה ואינן מטמאות למפרע, תקנת חכמים שבכל יום בודקות עצמן שחרית וערבית, כל הכתמים הבאים מבין ישראל או מהגויים, הכשר כתמים המטמאים, והאשה שמתה ויצאה ממנה דם.

א. ארבע נשים דין שעתה²⁷ ואינן מטמאות למפרע. ואלו הן: מעפרת ומניקה, ובתולה וזקנה. אי זו היא מעפרת? משיפר עברה³. היתה בחזקת מעפרת וראתה דם, ואחר כך הפילה רוח⁴ או דבר שאינו ולד - הרי זו בחזקתה⁵ ודיה שעתה. ראתה דם ואחר כך הבר עברה⁶ - הרי זו מטמאה למפרע ככל הנשים. אי זו היא מניקה? כל עשרים וארבעה חדש מיום הלידה. אפלו מת בנה בתוך זמן זה או שגמלתה או נתנתה למניקה - דיה שעתה. אבל אחר עשרים וארבעה חדש, אף על פי שהיא מניקה והולכת - הרי זו טמאה למפרע ככל הנשים. אי זו היא בתולה? כל שלא ראתה דם מימיה. בתולת דמים⁷ אמרו, לא בתולת בתולים⁸. כיצד? אפלו נשאת וראתה דם מחמת נשואין⁹, או ילדה וראתה דם מחמת לדה - עדין היא בתולה לענין טמאה ודיה שעתה. אי זו היא זקנה? כל שעברו עליה שלשה חדשים סמוך לזקנותה ולא ראתה דם. ואי זו היא סמוך לזקנותה? כל שחברותיה קוראות לה זקנה בפניה ואינה מקפדת¹⁰. עברו עליה שלש עונות¹¹ וראתה, וחרו ועברו עליה שלש עונות אחרות או פחות או יותר¹² וראתה - הרי היא ככל הנשים ומטמאה למפרע.

2) אינן טמאות למפרע (ראה למעלה פרק ג הלכה ה). 3) שם ה, ב אמר סומכוס בשם רבי מאיר, שהכרת העובר היא שלושה חדשים אחר תחילת העיבור. 4) שלפוחית מליאה רוח. 5) בחזקת מעוברת ואין אנו אומרים שההפלה הפסיקה את העיבור. 6) סמוך לראייתה. 7) שלא ראתה דם לפני כן. 8) שלא נבעלה. 9) מחמת בעילה, והדמים הם דם בתולים. 10) ואף על פי שהיא מתביישת. 11) עונה היא שלושים יום. 12) ימי העונות לא היו מכוונות בדיוק לימי העונות הראשונות.

ב. בתולה¹³ שראתה דם אפלו שופעת¹⁴ כל שבועה או דולפת¹⁵ - הרי זו פעם אחת¹⁶. ראתה דם ופסקה

וחרזה וראתה - הרי זו שתי פעמים.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בדבר מחוסר ידיעה ואין לסמוך על בדיקתה כל זמן שאינה בקיאה בבדיקה ולפיכך נשים מבוגרות בודקות אותה.
ט. החרשת⁴⁴ והשוטה ומי שנטרפה דעתה בחלי,
22 אם יש להן פקחות מתקנות אותן⁴⁵ - הרי אלו
23 אוכלות בתרומה.
24

44 אינה שומעת ואינה מדברת ודינה כשוטה.
45 בודקות ומטבילות אותן אם היא צריכה טבילה.
י. כל הפתמים⁴⁶ הבאים מבין ישראל⁴⁷ - בחזקת
25 טמאה, והבאים מבין העובדי פוככים - בחזקת
26 טהורין⁴⁸. והנמצאים בערי ישראל - טהורים, שלא
27 נחשדו ישראל להשליך בתמיהן, אלא מצניעין
28 אותם⁴⁹. לפיכך, כל הפתמים הנמצאים בכל מקום -
29 טהורין, חוץ מן הנמצאים בחורים⁵⁰ וסביבות בית
30 הטמאה⁵¹. וכלו טמאתן בספק, כמו שבארנו⁵².
31

46 בגדים שעליהם כתמי דם. 47 ראינו שבאו מבין
ישראל. 48 לא גזרו טומאה על כתמיהן, אף על פי שגזרו
על דמן (ראה למעלה פרק ג הלכה ט). 49 ולפיכך יש
להניח שכתמי גירות הם. 50 שהם מקום מוצנע.
51 חדר מיוחד לנשים בימי טומאתן (רש"י שם).
52 בפרק ט מהלכות איסורי ביאה הלכה א. הספק הוא,
שמא דם זה אינו מן החדר שדמיו טמאים אלא מן
הפרודור, שדמיו טהורים.

יא. כל הפתמים הטמאין מעבירין עליהן⁵³ שבועה
32 סממנין, ואחר כך - בין עבר הפתם בין לא עבר -
33 מטבילו וטהרו⁵⁴. שאם לא עבר כלל - הרי הוא
34 צבע; ואם עבר או קהה - הרי זה פתם, ומאחר
35 שעברו עליו הסממנין כבר בטל, אף על פי
36 שרשומו נפר. ואפלו פתם של דם נדות ודאי - פיון
37 שהעביר עליו שבועה סממנים בטל⁵⁵, ומטבילו
38 ועושה טהרות על גביו.
39

53 מכבסים את מקום הכתם. 54 פליאה, שהרי במשנה
כתוב בפירוש, שאם לא עבר "הרי זה צבע וכו'" ואינו צריך
להטבילו. ורבינו עצמו כתב כאן: "הרי הוא צבע" ואם כן
למה צריך טבילה? ופירש בכסף משנה, שמפני שהיה על
הבגד ספק טומאה טעון טבילה, ומה שאמרו במשנה אינו
צריך להטביל פירושו, אינו צריך טבילה שניה, אחר
הכביסה כשהטבילו לפני הכביסה. ובמשנה המדובר
כשהטביל לפני הכביסה, ואם עבר צריך להטבילו שנית.
[וקשה להבין מה מועילה הטבילה לפני הכביסה, הלא
הכתם קיים ומטמא גם אחרי הטבילה?]. 55 אפילו אם
ניכר רושם הכתם רואים אותו כאילו אינו, מפני שאין דרכם
של אנשים להקפיד על הרושם שנשאר אחרי כביסה יסודית
שכזו (רב אשי שם בראש העמוד).

יב. בגד שאבד⁵⁶ בו פתם - מעבירין על כל הבגד
40 שבועה סממנים ומטבילו. אבדה בו שכבת זרע: אם
41 היה חדש⁵⁷ - בודקו פתחוט⁵⁸; ואם היה שחוק⁵⁹ -
42 בודקו פתחמה⁶⁰.
43

1 שלשה חדשים ואחר כך ראתה - דיה שענתה; עברו
2 עליה שלשה חדשים אחרים וראתה פעם שניה,
3 שהיא שלישית לראתה ראשונה - מטמאות
4 למפרע²⁷. הרואה דם אחר דם טהר²⁸ בתוך עשרים
5 וארבע שעות²⁹ - דיה שענתה. וכל שדייה שענתה, אף
6 על פי שאינה מטמאה למפרע - צריכה שתבדק
7 עצמה תמיד. וכל אשה המרבה לבדק - משפחת;
8 חוץ מן הנדה ויושבת על דם טהר, שאין הבדיקה
9 מועלת להן כלום³⁰.

27 במשנה שם (ז, ב) שנינו: "רבי יוסי אומר, מעוברת או
מניקה שעברו עליהן שלוש עונות (ולא ראו) דיין שעתן".
ומפרש רבינו שהמדובר, כשראתה דם ואחרי כן עברו עליה
שלוש עונות ולא ראתה, ורבי יוסי ממשיך ואומר: בראייה
ראשונה, אבל בשנייה מטמאה מעת לעת, וזה לא כפירוש
רש"י. 28 דם של יולדת מיום שמיני ללידת זכר עד יום
ארבעים ומיום חמישה עשר ללידת נקיבה עד שמונים קנרא
דם טהור ואינו מטמא. 29 משעה שנגמרו ימי דם טהור.
30 בימי נידות אפילו אם לא תמצא כלום היא נשארת
בטומאתה, ובימי דם טהור אפילו אם תמצא דם היא טהורה
ולפיכך הבדיקה מיותרת.

ז. חקמים תקנו להן לבנות ישראל להיות בודקות
10 עצמן בכל יום, בשחרית³¹ מפני טהרות של
11 ערבית³², ובערבית³³ מפני טהרות של שחרית³⁴. וכל
12 אוכלת תרומה³⁵ בודקת בשעה שאוכלת בתרומה³⁶,
13 וכל אשה בודקת בשעה שעוברת³⁷ לשמש מטתה
14 מפני הטהרות³⁸. אבל אם לא היתה עוסקת בטהרות
15 - אינה צריכה בדיקה לבעלה; שכל הנשים שיש
16 להן וסת³⁹ - בחזקת טהרה לבעליהן⁴⁰, כמו שבארנו
17 בענין נדה.
18

31 צריכה לבדוק. 32 הערב שעבר, אם לא תבדוק
שחרית ותראה דם במשך היום ייטמאו למפרע כל הטהרות
שעשתה אחר הבדיקה האחרונה. 33 בודקת.
34 שנגעה בהן במשך היום. 35 בת כהן שלא נישאה
לישראל או ללוי, אשת כהן ושפתחו הכנענית. 36 וטמא
אסור לאכול תרומה. 37 כלומר, לפני תשמיש. 38 שם
יא, ב. פירוש, מפני שהיא צריכה לבדוק עצמה אחר תשמיש
מפני הטהרות, שמא ראתה דם מחמת תשמיש חייבוה
לבדוק גם לבעלה, היינו לפני תשמיש. 39 זמן קבוע
לראיית דם נידות. 40 משמע, שאשה שאין לה וסת קבוע
חייבת לבדוק לבעלה אף על פי שאינה עוסקת בטהרות וכן
פסק רבינו בפירוש בפרק ד מהלכות איסורי ביאה הלכה ט.

ח. חזקת בנות ישראל שלא הגיעו לפרקן⁴¹ בחזקת
19 טהרה⁴², ואין הנשים בודקות אותן; אבל משהגיעו
20 לפרקן צריכות בדיקה⁴³, ונשים בודקות אותן.
21

41 שלא הגיע זמןן לראות דם נידות. ראה למעלה הלכה
ד. 42 מניחים אנו שלא ראו והן טהורות לכל דבר.
43 מניחים אנו, שכבר זכ ממנה דם נידות ולא הבחינה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מִשׁוּם כְּתָם⁷⁰, שֶׁהַמְקוֹר מְקוֹמוֹ טָמֵא⁷¹. אֵף עַל פִּי
 שׁוֹצֵא הַדָּם⁷² אַחַר שְׁמִתָּהּ וְאִין פֶּאן נִדְהָ, הוֹאִיל
 וּמְקוֹם טָמֵא יֵצֵא - מְטֵמֵא טָמֵאת כְּתָמִים⁷³. וְאִם
 הָיָה בּוֹ רִבְעִית - מְטֵמֵא בְּאֵהֶל⁷⁴ וּמְטֵמֵא מִשׁוּם
 כְּתָם⁷⁵.

69) אפילו כל שהוא. (70) כלומר, משום דם נידות.
 71) וכל הנמצא בו הוא אב הטומאה. (72) פירוש, שנעקר
 ממקומו במקור אחר מיתה, אבל אם נעקר מחיים ויצא לבית
 החיצון, אף על פי שלא יצא חוץ לגופה הרי זו נידה ממש
 (ראה פרק ה מהלכות איסורי ביאה הלכה ב). (73) טומאת
 נידות. (74) טומאת מת. כל דבר הראוי לקבל טומאה
 הנמצא באוהל שהמת בתוכו טמא שבעת ימים וטעון הזיית
 אפר פרה אדומה. ורביעית דם מן המת דינו לעניין זה כמת
 שלם. (75) לטמא משכב ומושב ומרכב כנידה ממש. מת
 חמור מנידה שהוא מטמא באוהל, ונידה חמורה שהיא
 מטמאה משכב ומושב ומרכב.

פֶּרֶק חֲמִישִׁי

1) יבאר שנידה זבה ויולדת והזב לעולם הם בטומאתם עד
 שיטבלו, ודין יולדת שירדה לטבול מטומאה לטהרה ונעקר
 דם ממנה בירידתה, ודין יולדת שטבלה אחר שבעה של זכר
 או י"ד של נקבה, ואם היא מצורעת מה דינה, זבה קטנה
 שטבלה בימי שימור שלה או כליל השימור, הרואה דם
 ביום י"א וטבלה לערב ליל שנים עשר או ביום שנים עשר.

א. הַזָּב וְהַזָּבָה וְהַנִּדְהָ וְהַיּוֹלֶדֶת לְעוֹלָם הֵם בְּטִמְאַתָּן
 וּמְטֵמְאִין אָדָם וְכִלָּים וּמִשְׁפָּכָה וּמִרְפָּב עַד שִׁיטְבְּלוּ²⁸.
 29) אִפְלוּ נִתְאַחֲרוּ בְּמָה שְׁנַיִם בְּלֹא רְאִית טָמְאָה וְלֹא
 30) טָבְלוּ - הֲרִי הֵן בְּטִמְאַתָּן.
 31)

2) שבת סד, ב "בנדרתה תהא עד שתבוא במים" (ראה פ"ד
 מהלכות איסורי ביאה ה"ג, והגהות מיימוניות שם).

ב. יוֹלֶדֶת³² שְׁלֹא טָבְלָה אַחַר שְׁבַעָה לְזָכָר וְאַרְבַּעָה
 33) עֶשֶׂר לְנִקְבָּה, כָּל דָּם שֶׁתִּרְאָה אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא בְּתוֹךְ
 34) יָמֵי טְהָרָה - הֲרִי הוּא פְּדָם הַנִּדְהוֹת וּמְטֵמֵא לַח וְיִבְשׁ³⁴.
 35) לֹא תִלָּה הַפְּתוּב בְּיָמִים בְּלִבָּד, אֲלֵא בְּיָמִים וּטְבִילָה³⁵.

3) משנה, נדה לה, א. (4) למעלה בפ"ה ה"א למדנו, שדם
 נידות מטמא בין כשהוא לח ובין כשנתייבש, ושאר הנוזלים
 של זבה ויולדת מטמאים כשהם לחים בלבד. ונחלקו
 בית-שמאי ובית-הלל בדין דם יולדת שלא טבלה אחר
 שבעת ימים ללידת זכר או אחר ארבעה עשר ללידת נקיבה.
 בית-שמאי אומרים, מכיוון שהתורה מטהרת דמיה בתוך ימי
 טוהר (ראה למעלה פ"ד ה"ו), הרי דם זה הוא כנוזלים
 אחרים ומטמא רק כשהוא לח. ובית-הלל סוברים, שהתורה
 טיהרה את דמי היולדת רק אחר שעברו שבעה ימים לזכר
 או ארבעה עשר לנקבה וגם טבלה, וכל זמן שלא טבלה,
 דמה טמא כדם נידות ומטמא גם כשהוא יבש. (5) בלשון
 הגמרא שם: "ביומי וטבילה תלה רחמנא". כלומר, דם טוהר
 מתחיל אחר טבילת היולדת. ואף-על-פי-כן נגמרים ימי
 טוהר אחרי ארבעים לזכר ושמונים לנקבה מיום הלידה.

56) מקום הכתם אינו ידוע, אבל ברור הדבר שיש בו כתם.
 57) אם הבגד חדש. (58) עובר בחודו של מחט על שטח
 הבגד וכשיגיע למקום הזרע יתעכב המחט. (59) בגד ישן
 שנשחק. (60) מעמידו נגד השמש וקרניה חודרות לעיני
 המסתכל מפני שהבגד שחוק, אבל המקום שנבלע בו הזרע
 הוא סתום, ואין אור השמש נראה. ובגד חדש כולו עבה
 ואין האור עובר בו.

יג. בְּגֵד⁶¹ שֶׁהָיָה עָלָיו כְּתָם וְהִטְבִּילוּ וְעָשָׂה עַל גְּבִי
 1) טְהוֹרוֹת, וְאַחַר כֵּן הִעֲבִיר עַל הַכְּתָם שְׁבַעַת הַסְּמָמָנִים
 2) וְלֹא עֵבֶר - הֲרִי זֶה צָבַע, וְהִטְהָרוֹת שֶׁעָשָׂה טְהוֹרוֹת,
 3) וְאִין צָרִיף לְהִטְבִּילוֹ פַּעַם אַחֲרָת. וְאִם עֵבֶר הַכְּתָם אוֹ
 4) כְּפָה עֵינָיו - הֲרִי זֶה כְּתָם, וְהִטְהָרוֹת טָמְאוֹת⁶², שֶׁהָיָה
 5) הַקְּפִיד עַל הַכְּתָם לְהִסִּירוֹ, וְצָרִיף לְהִטְבִּילוֹ פַּעַם
 6) שְׁנִיָּה לְטְהָרוֹ.
 7)

61) עיקרי הדינים שבהלכה זו נאמרו כבר בהלכה יא
 והוכפלו כאן מפני דיני הטהרות שנעשו על גבו לפני
 הכיבוס, שלא נאמרו שם. (62) מלשונו משמע שהמדובר
 בטהרות שנעשו לפני הכביסה, אבל ברור שגם אלה שנעשו
 אחר הכביסה לפני הטבילה - טמאות.

יד. כְּתָם שֶׁהִעֲבִיר עָלָיו שִׁשָּׁה סְמָמָנִים וְלֹא עֵבֶר,
 8) וְאַחַר כֵּן הִעֲבִיר עָלָיו צְפוּן⁶³ וְעֵבֶר - הֲרִי הִטְהָרוֹת
 9) שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל גְּבִי טָמְאוֹת. אֵף עַל פִּי שֶׁהִצְפוּן מְעֲבִיר
 10) הַצְּבָע⁶⁴, הוֹאִיל וְלֹא הִעֲבִיר עָלָיו שְׁבַעַת הַסְּמָמָנִין -
 11) הֲרִי זֶה בְּחֻזְקַת כְּתָם⁶⁵, וְשָׂמָ אֵלוֹ הִעֲבִיר הַשְּׁבִיעִי
 12) הָיָה עוֹבֵר. הִעֲבִיר עָלָיו שְׁבַעַת הַסְּמָמָנִים וְלֹא עֵבֶר,
 13) וְחִזַּר וְהִעֲבִירָן עָלָיו פַּעַם שְׁנִיָּה וְעֵבֶר⁶⁶ - כָּל הִטְהָרוֹת
 14) שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל גְּבִי בֵּין תְּכַבֵּסֶת רֵאשׁוֹנָה לְשְׁנִיָּה
 15) טְהוֹרוֹת⁶⁷, וְכָל הִטְהָרוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל גְּבִי אַחַר
 16) תְּכַבֵּסֶת שְׁנִיָּה טָמְאוֹת; הוֹאִיל וְגִלָּה דַּעְתּוֹ שֶׁהוּא
 17) מְקַפֵּיד עָלָיו וְרוֹצֵה לְהוֹצִיא רְשׁוּמוֹ - הֲרִי זֶה טָמֵא
 18) עַד שִׁיבְטְלוּ⁶⁸ וְיִטְבִּילוּ. כִּכָּר בְּאַרְנוּ בְּהִלְכוֹת אִסּוּרֵי
 19) בִּיָּאָה שְׁבַעַת הַסְּמָמָנִין שֶׁמְעֲבִירִין עַל הַכְּתָם מָה הֵן
 20) וְהִיאֵף מְעֲבִירִין אוֹתָן.
 21)

63) רש"י מפרש: "שאבון בלעז", פירוש, סבון. (64) ואם
 כן אפשר שאין כאן דם כלל (ראה פרק ט מהלכות איסורי
 ביאה הלכה לו ומגיד משנה שם). (65) מכיוון שחכמים
 הצריכו בדיקה אין לטהרו בלי אותה הבדיקה.
 (66) ברייתא שם: "העביר עליו שבעה סימנין ולא עבר,
 שנאן (חזר והעבירם) ועבר, טהרותיו טהורות". ופירשה רבי
 זירא שהכוונה לטהרות שנעשו בין תכבוסת ראשונה לשנייה
 אבל אלה שנעשו אחר תכבוסת שנייה - טמאות. (67) עבר
 דווקא, שהועילו מעשיו, אבל אם לא עבר אין הקפדתו
 מועילה לטמא. [והטהרות שלפני כיבוס ראשון טהורים
 מפני שכיבוס זה אינו מוכיח הקפדה לנקות הבגד, שהרי
 הוא רוצה שהכיבוס לא יועיל]. (68) שיבטל גם את
 הרישום שנשאר.

טו. הָאֵשָׁה שֶׁמִּתָּהּ וְיֵצֵאָה מִמֶּנָּה דָּם⁶⁹ - מְטֵמֵא

1 ג. יולדת⁶ שירדה לטבל מטמאה לטהרה⁷ ונעקר
 2 ממנה⁸ דם בירידתה⁹ ויצא חוץ לבין השנים¹⁰ - הרי
 3 זו טמאה¹¹, ואין הטבילה מועלת לדם זה¹², ואף על
 4 פי שעדין היא בכשרה. ואם נעקר ממנה בעליה¹³
 5 מן המקוה - הרי זו טהורה, מפני שהוא דם טהר,
 6 והטבילה מועלת לכל הדם המבלע באיברים¹⁴
 7 ומשימה אותו דם טהר.

15 משנה שם עא, ב. 16 בהלכות איסורי ביאה פ"ז
 ביאר רבינו, שילדת בזוב (שילדה בזמן שהיתה זבה) צריכה
 לספור שבעה ימים נקיים מראיית דם ואחר-כך טובלת, וימי
 טוהר מתחילים אחר יום טבילתה. 17 טמא שטבל ביום
 האחרון לטומאתו, נקרא "טבול יום" עד שקיעת החמה.
 18 בלשון התלמוד: "טבולת יום ארוך". 19 כשיושלמו
 שלושים ושלושה יום לזכר וששים וששה ימים לנקבה מיום
 טבילתה. 20 לקמן יתבאר. 21 כבית-הלל במשנה שם.
 כבר ביארנו שראשון לטומאה עושה שני בחולין, שני עושה
 שלישי בתרומה (אבל לא בחולין), ותרומה שלישית עושה
 רביעי בקודש. 22 נראה שתיבה זו נשתרבה לכאן
 בטעות. 23 במסכת נגיעים פ"ד, ג, שנינו: "טבול יום
 אוכל במעשר, העריב שמשו אוכל בתרומה". 24 עושה
 את התרומה שלישי לטומאה. 25 שם ה"ד.
 26 וקדשים שנגעה בהם נעשו שני לטומאה. 27 פירוש,
 טהורה מטומאת טבול יום, שבה אנו עוסקים. ויוצא מזה
 שלתרומה תהיה טהורה ממש, ולקדשים תיטהר מטומאת
 ראשון לטומאה, אולם עדיין תפסול (ולא תטמא) את
 הקודש עד שתביא קרבנותיה, מפני שמחוסר כיפורים פוסל
 את הקודש בנגיעה. וכן כתב רבינו בפירושו למשנה חגיגה
 (פ"ג מ"א), וכן בהלכות אבות הטומאות פ"ה ה"ג וה"ט
 (ופליאה היא, למה לא הביא הכסף-משנה מקורות אלה).
 ודומה לכך אנו מוצאים לקמן (פ"ב וה"ה): "המשכבות
 והמרכבות טהורים", והכוונה - טהורים מטומאת משכב
 ומושב שהיא טומאה חמורה, אבל טמאים טומאת נגיעה
 (רבינו בפירושו למשנה טהרות פ"ז ה). ודומה לכך כתב
 רבינו גם בפ"ה מהלכות טומאת מת ה"ב, בדין אשה
 שהפילה "טמאה שבעה ימים" כנוגע במת, ואף-על-פי
 שהיא טמאה ארבעה עשר יום אם הפילה נקבה, אלא שם
 עוסק רבינו בדיני טומאת מת, ולא נגע כלל בטומאת יולדת
 שדיניה מבוארים במקומם. 28 בסוף ממש, היינו אחר
 הבאת קרבנותיה. [כך משמע מלשונו של רבינו בפ"ב
 מהלכות אבות הטומאות ה"טו. כסף-משנה]. ואפילו אם
 טבלה אחר ששלמו ימי טוהר. ומה שאמרו בית-הלל (נדה
 עא, ב) "אינה צריכה טבילה באחרונה", הכוונה לתרומה,
 שהרי המדובר שם בכיכר של תרומה, אבל לנגיעת קודש
 צריכה טבילה. וכן פירש רש"י שם. (ראה השלמות).

29 ה. יולדת שהיא מצרעת²⁹ וטבילה אחר שבעה של
 29 זכר או ארבעה עשר של נקבה - הרי דם טהר שלה
 30 טמא³⁰ בקרקה וקמימי רגליה. וכלן³¹ כמשקין
 31 טמאין³². שכל המשקין הטמאין היוצאין מהן
 32 כמשקין שהן נוגעין בהן³³; חוץ מזב וכיצא בו³⁴,
 33 שהרי שלשה משקין היוצאין ממנו³⁵ אבות טמאות,
 34 כמו שבארנו³⁶.

29 משנה שם לד, א. 30 כבית-הלל שם. 31 דם
 טוהר, רוק ומימי רגלים. 32 שהם ראשון לטומאה.
 33 שנינו במסכת טבול יום פ"ב מ"א: "משקין היוצאין

6 מימרא של רב, שם מב, א. 7 אחרי שבעת ימים ללידת
 זכר או ארבעה-עשר יום ללידת נקבה. 8 מן המקום שדם
 נידות מכונס בו. 9 לפני שטבלה. 10 מקום מסויים
 ברחם (ראה פ"ה מהלכות איסורי ביאה ה"ב), וממנו ולחוץ
 נקרא בית החיצון. 11 כל זמן שהדם נמצא בבית החיצון,
 וכשיצא טבול שנית ותיטהר אחר שקיעת החמה. ואע"פ
 שטומאה בלועה אינה מטמאה (חולין עא, א) דעת רבינו
 שבית החיצון אינו בלוע אלא בית הסתרים, כרבא שם, ובית
 הסתרים אינו מטמא במגע אבל מטמא במשא (ראה הלכות
 טומאת מת פ"א ה"ג וה"ח). ולפיכך טמאה האשה טומאת
 יום אחד, שהרי נשאה את הדם, וטעונה טבילה והעבר
 שמש. ולדעת רבינו, כל הסוגיא שם נאמרה לפי דעת אביי
 (שם), שבית החיצון דינו כבלוע, והטומאה הנמצאת בו
 אינה מטמאה לא במגע וגם לא במשא, ולפיכך אמרו שאינו
 מטמא עד שיצא לחוץ. ראה תוספות שם ד"ה אמאי.
 12 טבילת היולדת מועילה אמנם לטהר את כל הדם
 המכונס במקור, אבל אינה מטהרת את הדם שנעקר לפני
 הטבילה, ודם זה מטמא את האשה טומאת משא אבל אינו
 מטמאה טומאת ראייה שבעת ימים, מפני שתקופת דם טוהר
 מפסיקה את כל טומאות הראיות. 13 אחר שטבלה.
 14 ודם המכונס במקומו נקרא "מובלע", מה-שאיך-
 כן הדם שנעקר ממנו ויצא לבית החיצון.

8 ד. יולדת¹⁵ שטבילה אחר שבעה של זכר וארבעה
 9 עשר של נקבה, או אחר ספירת שבעה ימים נקיים
 10 אם היתה יולדת בזוב¹⁶ - הרי היא ככל ימי טהר
 11 שלה כטמא שטבל ועדין לא העריב שמשו, והרי
 12 היא טבולת יום¹⁷ בכל אותן הימים¹⁸. ואינה צריכה
 13 טבילה אחרת בסוף ימי טהר, אלא במשלה הימים¹⁹
 14 הרי היא כטבול יום שהעריב שמשו. במה דברים
 15 אמורים שהיא כטבול יום? לענין תרומה ומעשר²⁰;
 16 אבל לקדשים הרי היא כראשון לטמאה²¹ שעדין לא
 17 טבל, אלא²² כמי שנגע בנדה או בטמא מת שעדין
 18 לא טבל וכיצא בהן. נמצאת אהה למד, שהיולדת
 19 בתוך ימי טהר אוכלת במעשר²³ ופוסלת את
 20 התרומה²⁴ כטבול יום, כמו שיתבאר. ואם נפל
 21 מרקה ומדם טהרתה על כפר של תרומה - הרי הוא
 22 בטהרתו, שמשקה טבול יום טהור כמו שיתבאר²⁵.
 23 ומטמאה את הקדשים כולד הטמאות²⁶ עד שתשלים
 24 ימי טהר ותהיה טהורה לפל²⁷. ויראה לי, שמאחר
 25 שהיא מטמאה את הקדש - שהיא צריכה טבילה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום א' י"ג סיון - ספר טהרה - הל' מטמאי משכב ומושב סה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

49) הלכה זו היא המשך ההלכה הקודמת. והמדובר, באשה שראתה ביום אחד עשר. (50) מדרבנן, גזירה שמא יעשה כן כשתראה ביום עשירי או לפניו. (51) לטמא למפרע. (52) ואם תראה בו טמא בטומאת נדה משעת ראייתה ואילך. (53) שהרי ראייה שלישית תהיה ביום שנים עשר, אחר גמר תקופת זיבה. והטעם, מפני שכל זמן שלא עבר עליה יום בטהרה בתקופת הזיבה, דינה כזבה קטנה.

ט. זב וזבה גדולה שטבלו ביום שביעי⁵⁴ שְׁלֶהָ, 26
כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוֹ⁵⁵ - לֹא יִתְעַסְקוּ בְּטִהְרוֹת⁵⁶ עַד לְעֶרְבִי; 27
שָׁמָּה יֵרְאוּ טִמְאָה וְיִסְתְּרוּ שִׁבְעַת יָמֵי הַסְּפִירָה, 28
וְנִמְצְאוּ אוֹתָן הַטְּהָרוֹת טְמָאוֹת לְמַפְרָע⁵⁷. אִף עַל פִּי 29
שֶׁחַן עוֹשִׂין מְשַׁכְּבִים וּמוֹשְׁבִים לְמַפְרָע⁵⁸ - אִין מְטַמְּאִין 30
כְּלֵי חֶרֶס בְּהֶסְט⁵⁹ מֵאַחַר שֶׁטְּבְּלוּ, אִף עַל פִּי שֶׁחֲזְרוּ 31
וְרָאוּ טִמְאָה וְיִסְתְּרוּ הַכֹּל, וְכָל כְּלֵי חֶרֶס שֶׁהִסִּיטוּ עַד 32
שֶׁלֹּא יֵרְאוּ טְהוֹר. 33

(54) משבעה נקיים. (55) בפ"ו מהלכות איסורי ביאה פ"א, שזבה מותרת לטבול ביום שביעי. (56) 'תורת כהנים' פרשת מצורע ט, ב. (57) פסחים פא, א. (58) שם. (59) אם הזיווהו מבלי לנגוע בתוכו. זב וזבה מטמאים כלי חרס בהיסט, ואפילו אם הכלי מכוסה בכיסוי מהודק (לקמן פ"ח ה"ג). ומשמיענו רבינו, שאם ראו זיבה ביום השביעי אחר טבילתם אינם מטמאים למפרע בהיסט, אע"פ שמטמאים משכב ומושב למפרע, ולפיכך הכלים שהסיטו בין טבילה לראייה - טהורים. במסכת מגילה ח, ב למדו דין זה מהכתוב.

פֶּרֶק שְׁעִי

1) יבאר למה נאמר בתורה משכב ומושב ומה בין מרכב למושב, ודין מרף, והזב והזבה והנידה והיולדת ומצורע או נכרי שמתו, ודין כל מקום שאתה שומע טומאת מרכב ומושב אם צריך שיגע בהן הזב, ודין אוכלין ומשקין וכלים שאינם עשויים למשכב ומושב שישב עליהם הזב למעלה, כל שהוא למעלה מן הזב ואינו נוגע בו או למטה ממנו.

א. כְּבֹר בְּאֲרָנוֹ², שֶׁהֵזַב וְחִבְרָיו מְטַמְּאִין מְשַׁכְּבִים 34
וּמוֹשְׁבִים וּמְרַכְּבִים. וְהַמְשַׁכְּבִים וְהַמּוֹשְׁבִים אֶחָד הוּא. וְלִמָּה 35
נֶאֱמַר בְּתוֹרָה מְשַׁכְּבִים וּמוֹשְׁבִים? שֶׁהַמְשַׁכְּבִים - הֵרְאוּ 36
לְשִׁכְּבָהּ, וְהַמּוֹשְׁבִים - הֵרְאוּ לִישִׁיבָהּ. וּבֵין שְׁנֵי שִׁבְעֵי עַל 37
הַמְשַׁכְּבִים אוֹ שְׁשִׁבְעֵי עַל הַמּוֹשְׁבִים - טְמָאָה³. לְפִיכָךְ 38
אֵינִי אוֹמֵר בְּכָל מְקוֹם מְשַׁכְּבִים לְבַד, וְהוּא הַדִּין 39
לְמוֹשְׁבִים. וְאֵי זֶהוּ מְרַכְּבִים? זֶה הֵרְאוּ לְרִכִּיבָהּ⁴, כְּגוֹן 40
מְרַדְּעַת הַחֲמוֹר⁵ וְטַפִּיטִין⁶ הַסּוֹס. 41

(2) למעלה פ"א ה"א. (3) ב'תורת כהנים' פרשת מצורע פ"ב ה"ו, שנינו: "אין לי אלא בזמן ששכב על המשכב וישב על המושב, מנין שב על המושב וישב על המשכב? ת"ל יטמא - ריבה". (4) מיוחד לרכיבה. (5) מניחים אותה על גב החמור. (6) מין שטיח שרגילים להניחו על גב הסוס כשורכבים עליו (כלים פכ"ג מ"ב). דעת רבינו, שכל דבר שיושבים עליו בפסוק רגליים נקרא מרכב ולא מושב (ראה 'תוספות יום-טוב' כלים פ"א מ"ג, ד"ה מרכב).

מהן, כמשקין שהן נוגעין בהן, אלו ואלו תחילה" (תחילה - ראשון לטומאה). [ראה בהשלמות, מקור דין זה מהכתוב]. (34) נדה, יולדת וזבה. (35) שכבת זרע, רוק ומימי רגלים. (36) למעלה פ"א ה"ד.

1. ו. זָבָה קֵטְנָה³⁷ שֶׁטְּבְּלָה בַּיּוֹם הַשְּׁמֹר שְׁלֶהָ אַחַר 1
הַיָּמִים³⁸, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוֹ בְּעֵינֵי אִסוּר נְדָה³⁹ - הָרִי 2
מִגְעָה⁴⁰ וּבְעִילָתָהּ⁴¹ תְּלוּיִים⁴²: אִם נִגְמַר הַיּוֹם וְלֹא 3
רָאָתָה - כֹּל שֶׁנִּגְעָה בּוֹ טְהוֹר, וּבּוֹעֵלָה טְהוֹר 4
וּפְטוּר⁴³; וְאִם רָאָתָה דָם אַחַר שֶׁטְּבְּלָה - כֹּל טְהָרוֹת 5
שֶׁעָשְׂתָה טְמָאוֹת, וְעוֹשָׂה מְשַׁכְּבִים וּמְרַכְּבִים, וּבּוֹעֵלָה 6
חֵיב חֲטָאָת. טְבְּלָה בְּלִיל הַשְּׁמֹר קָדָם שֶׁיְּעֵלָה עִמּוֹד 7
הַשֶּׁחַר - הָרִי זֶה כְּמוֹ שֶׁלֹּא טְבְּלָה, וְעַדִּין עוֹשָׂה מְרַכְּבִים 8
וּמוֹשְׁבִים⁴⁴. 9

(37) נדה עב, א. אשה שראתה בתקופת הזיבה פעם אחת או פעמיים, בין ביום אחד בין בשני ימים בזה אחר זה, נקראת זבה קטנה וצריכה לשמור כל יום המחרת, ויום זה נקרא יום השימור, ואם עבר בטהרה וטבלה - טהורה. (38) עם נצנוץ השמש, שאז מותר לה לטבול, אלא שאסורה לבעלה ולעשות טהרות כל היום, שמא תראה בו ביום ותיטמא למפרע. (39) בפ"ו מהלכות איסורי ביאה ה"ט. (40) אם נגעה בטהרות. (41) אם נבעלה. (42) עומדים בספק. (43) מלהביא קרבן חטאת. (44) אפילו אם לא תראה דם ביום השמור, כי טבילת לילה אינה מטהרת אותה. משכב ומושב דינם שוה לכל דבר, ולפיכך כותב רבינו לפעמים משכב ולפעמים מושב. אבל מרכב דין אחר לו, כמו שיתבאר לקמן בפ"ו.

2. הַרְוָאָה⁴⁵ דָם בַּיּוֹם אֶחָד עֶשֶׂר וְטְבְּלָה לְעֶרְבִי לִיל 10
שְׁנַיִם עֶשֶׂר - הָרִי זֶה מְטַמְּאָה מְשַׁכְּבִים וּמוֹשְׁבִים⁴⁶, אִף 11
עַל פִּי שֶׁאֵינָה רְאוּיָה לְהִיּוֹת זָבָה גְדוֹלָה⁴⁷, כְּמוֹ 12
שֶׁבְּאֲרָנוֹ⁴⁸ בְּעֵינֵי אִסוּר נְדָה. 13

(45) משנה שם עא, ב. (46) אבל פטורים מן הקרבן, כבית-הלל שם. (47) אפילו אם תראה דם ביום י"ב וי"ג, שהרי יום י"ב הוא תחילת תקופת נדה, ודם נידות אינו מצטרף לזיבה, אע"כ אין טבילת לילה מועילה לטהרה. (48) שם.

3. טְבְּלָה בַּיּוֹם שְׁנַיִם עֶשֶׂר⁴⁹ אַחַר הַיָּמִים הַחֲמָה, אִף 14
עַל פִּי שֶׁאִסוּרָה לְשִׁמּוֹשׁ [עַד] לְעֶרְבִי⁵⁰, אִם שִׁמְשָׁה - 15
בּוֹעֵלָה טְהוֹר, וּמְשַׁכְּבָהּ וּמְרַכְּבָהּ טְהוֹרִין, אִף עַל פִּי 16
שֶׁרָאָתָה דָם בַּיּוֹם שְׁנַיִם עֶשֶׂר אַחַר הַטְּבִילָה. מְפָנִי 17
שֶׁהוּא תַּחֲלַת נְדָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוֹ שָׁם בְּאִסוּר נְדָה, 18
וְאֵינוֹ מְצַטְרֵף לַיּוֹם אֶחָד עֶשֶׂר⁵¹, לְפִיכָךְ אֵינָה צָרִיכָה 19
לְשִׁמּוֹר יוֹם שְׁנַיִם עֶשֶׂר⁵², אֶלָּא טוֹבְלַת וְעוֹסְקַת 20
בְּטְהָרוֹת. אֲבָל הַרְוָאָה דָם בְּעֶשְׂרֵי - טוֹבְלַת בַּיּוֹם 21
אֶחָד עֶשֶׂר וּמְשַׁמְרַת אוֹתוֹ, שָׁאִם תְּרָאָה בּוֹ דָם אַחַר 22
טְבִילָה - נִטְמָאוּ כֹּל טְהָרוֹת שֶׁעָשְׂתָה וְנִטְמָא בּוֹעֵלָהּ, 23
אִף עַל פִּי שֶׁאֵינָה רְאוּיָה לְהִיּוֹת זָבָה גְדוֹלָה⁵³, כְּמוֹ 24
שֶׁבְּאֲרָנוֹ בְּעֵינֵי נְדָה. 25

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

34 מְטַמְא אָדָם וְלֹא פְלִי חֲרָשׁ. וְלִפְיָךְ, הַנוֹגֵעַ בְּמַרְכָּב¹²
 35 אֵינוֹ מְטַמְא בְּגָדִים בְּשַׁעַת מְגַעוֹ, וְהַנוֹשֵׂא אֶת הַמַּרְכָּב
 36 מְטַמְא בְּגָדִים בְּשַׁעַת נְשִׂאתוֹ, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

7) אע"פ שלא נגע, כגון שהרים קרש שטומאה מונחת עליו, וכן אם הניח כלי כבד על קצה הקרש מזה, ומפני כובדו עלה למעלה קצהו השני, שהטומאה עליה. ראה לקמן פ"ח ה"ב. 8) משנה, כלים שם. 9) תורת כהנים' פרשת מצורע פ"ב פרשתא ב הי"א: "בגד הוא מטמא ואינו מטמא לא אדם ולא כלי חרס". כלים אחרים למדו שם מהכתוב, שמיטמאים כבגדים שעל הזב. 10) זבים פ"ה מ"א. 11) ולא רק את הבגדים שהוא לבוש, ואע"פ שהנוגע הוא ראשון לטומאה, וראשון אינו מטמא כלים, גזרה התורה שיטמא "בחיבורים", פירוש, בשעה שהוא נוגע בטומאה וגופו מחבר את הטומאה ואת הכלים. 12) שלא נאמר בו "יכבס בגדיו".

37 ג. כָּל הַפְּלִימִים¹³ שֶׁיִּשְׁנֹשְׂאוּ לְמַעַלָּה מִן הַזָּב - הֵם
 38 הַנִּקְרָאִין מִדֶּף¹⁴, וְהֵם כָּלֵם כְּפְלִימִים שֶׁהוּא נוֹגֵעַ בָּהֶם,
 39 שֶׁהֵם רֹאשׁוֹן לְטַמְאָה, וְאֵינָן מְטַמְאִין לֹא אָדָם וְלֹא
 40 כְּלִים אֲבָל מְטַמְאִין אֶכְלִין וּמִשְׁקִין, כְּשֶׂאֵר וְלִדוֹת
 41 הַטַּמְאָה. וְטַמְאָת מִדֶּף מְדַבְּרִיהֶם¹⁵.

13) בהלכות הקודמות, מדובר בדברים שהם תחת הזב, אפילו מאה בגדים זה על זה ושכב על העליון, כולם אב הטומאה, ובהלכה זו מדובר בדברים שהם למעלה מן הזב, בלשון התלמוד: "עליונו של זב". מן התורה טמא רק הבגד שנגע בזב ונעשה ראשון לטומאה, ואינו מטמא את הבגדים שעליו שלא נגעו בזב עצמו. 14) זבים פ"ד מ"ו. ופירש רבינו שם מלשון "ריחו נודף". והכוונה, כמו שריח נודף מרחוק, כך גם כאן מטמא את הבגדים המרוחקים מן הזב. 15) דברי חכמים, גזירותיהם. נדה ד, ב. וסובר רבינו, שהדרשה בגמרא שם לב, ב מהכתוב (ויקרא טו, י'): "וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו" היא אסמכתא, כלומר, חכמים הסמיכו גזירתם על המקרא הזה (כסף-משנה).

42 ד. הַזָּב¹⁶ וְהַזָּבָה וְהַנֶּגְדָה וְהַיּוֹלֵדֶת וְהַמְצַרֵּעַ שְׁמָתוֹ -
 43 הֵרִי הֵן מְטַמְאִין מִשְׁכָּב וּמַרְכָּב אַחַר מִיתַתָּן כְּשֶׁהָיוּ
 44 כְּשֶׁהָיוּ חַיִּין עַד שֶׁיִּמּוּק הַבֶּשֶׂר. וְטַמְאָה זֹו
 45 מְדַבְּרִיהֶם¹⁷, גְּזֵרָה שְׁמָא יִחְעֵלֶף אֶחָד מֵאֵלוֹ וַיִּדְמוּ
 46 שְׁמָת וְהוּא עֲדִין לֹא מֵת. נִמְצָא מִשְׁכָּבוֹ וּמַרְכָּבוֹ¹⁸
 47 שֶׁל אַחַר מִיתָה אֵב טַמְאָה שֶׁל דְּבָרֵי סוֹפְרִים. אֲבָל
 48 נְכָרֵי שְׁמָת - אֵינוֹ עוֹשֶׂה מִשְׁכָּב¹⁹, שֶׁהֵרִי כְּשֶׁהוּא חַי
 49 אֵינוֹ מְטַמְא אֶלָּא מְדַבְּרִיהֶם²⁰, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ²¹.

16) משנה, נדה סט, ב. 17) גמרא, שם. 18) שלא נגע בהם, אבל כשנגע בהם טמאים טומאת מת מן התורה. 19) פירוש, אינו מטמא משכב שאינו נוגע בו. שם. 20) ואין גזורים גזירה לגזירה, ברייתא שם. 21) למעלה פ"ב ה"י.

50 ה. כָּל מְקוֹם²² שֶׁאֵתָה שׁוֹמֵעַ טַמְאָת מִשְׁכָּב וּמַרְכָּב
 51 - אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ הַטַּמְא בְּמִשְׁכָּב אוֹ בְּמַרְכָּב כְּשֶׁיִּשְׁנֹשְׂא

וכן כתב בפירושו למס' כלים פ"א מ"ג. ואפילו אותו חלק שהאדם יושב עליו ממש אינו מטמא משום מושב, אבל דעת רש"י (עירובין כז, א ובפירושו על התורה פרשת מצורע), שמרכב פירושו הדברים המסייעים לרכיבה, כגון החגורה, שמכניסים בטבעות שבאוכף וקושרים אותה תחת בטן הסוס ומחזיקה את האוכף, או העץ שהרוכב אוהו בו, או משעין עליו גבו, אבל המקום שהוא יושב עליו ממש בשעת רכיבה טמא משום מושב, וכן דעת הר"ש והרא"ש. (ויש לתמוה על רבינו שמנה (בפירושו למשנה הנ"ל) אוכף בין המטמאים טומאת מרכב, הלא התוספתא מס' כלים בבא-בתרא פ"ב אומרת: "האוכף טמא מושב, והתפוס שלו טמא מרכב". אולי מדובר באוכף המיוחד לנשים שדרךן לירכב, כששתי רגליהן נמצאות בצד אחד של הסוס, וסובר רבינו שדינו כמושב).

1 ב. הַמְשָׁכֵב וְהַמַּרְכָּב - כָּל אֶחָד מֵהֵן אֵב מְאֻבּוֹת
 2 הַטַּמְאוֹת שֶׁל תּוֹרָה. מְטַמְאִין אָדָם וְכָלִים בְּמַגַּע,
 3 וּמְטַמְאִין אֶת הָאָדָם בְּמִשְׂא⁷. וְמֵה בֵּין מִשְׁכָּב
 4 לְמַרְכָּב? שֶׁהַנוֹגֵעַ בְּמִשְׁכָּב, אִם הָיָה אָדָם וְנִגַּע
 5 בְּבְגָדִים וּבְשֶׂאֵר כְּלִים עַד שֶׁלֹּא פָּרַשׁ מִמְטַמְאֵיו -
 6 הֵרִי זֶה טַמְאָם⁸ וְעִשָּׂאֵן רֹאשׁוֹן לְטַמְאָה; וְהַנוֹגֵעַ
 7 בְּמַרְכָּב - אֵינוֹ מְטַמְא בְּגָדִים וְלֹא כְּלִים אֲפִלּוּ בְּשַׁעַת
 8 מְגַעוֹ. אֲבָל הַנוֹשֵׂא אֶת הַמְשָׁכֵב אוֹ אֶת הַמַּרְכָּב - הֵרִי
 9 זֶה מְטַמְא בְּגָדִים וּשְׂאֵר כְּלִים בְּשַׁעַת נְשִׂאתוֹ עַד
 10 שֶׁלֹּא פָּרַשׁ מִמְטַמְאֵיו. וּמִנֵּיין שֶׁבְּטַמְאָת מַרְכָּב חֵלֶק
 11 מְגַעוֹ מִמִּשְׂאוֹ וּבְמִשְׁכָּב לֹא חֵלֶק? שֶׁהֵרִי הוּא אוֹמֵר
 12 בְּמִשְׁכָּב: וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּמִשְׁכָּבוֹ יְכַבֵּס בְּגָדָיו.
 13 וּבְמַרְכָּב הוּא אוֹמֵר: וְכָל הַמַּרְכָּב אֲשֶׁר יִרְכַּב עָלָיו
 14 וְכָל הַנוֹגֵעַ בְּכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַּחְתּוֹ יִטַּמֵּא עַד הָעֶרֶב,
 15 וְלֹא נֶאֱמַר בּוֹ יְכַבֵּס בְּגָדָיו. מְלֻמֵּד, שֶׁאֵינוֹ מְטַמְא
 16 בְּגָדִים בְּשַׁעַת מְגַעוֹ. וְנֶאֱמַר: וְהַנוֹשֵׂא אוֹתָם יְכַבֵּס
 17 בְּגָדָיו. אֶחָד הַנוֹשֵׂא אֶת הַמַּרְכָּב אוֹ הַנוֹשֵׂא מִשְׁכָּב
 18 מְטַמְא בְּגָדִים בְּשַׁעַת נְשִׂאתוֹ. נִמְצָאתָ לְמַד, שֶׁהַזָּב
 19 וְהַזָּבָה וְהַנֶּגְדָה וְהַיּוֹלֵדֶת, וּמִשְׁכָּבָן וְרִקְן וּמִימֵי
 20 רְגִלְיָהוֹן, וְדָם נֶדֶה וְזָבָה וְיּוֹלֵדֶת וְזוּבוֹ שֶׁל זָב - כָּל
 21 אֶחָד מֵאֵלוֹ אֵב. וְאָדָם שֶׁנִּגַּע בְּאֶחָד מִכָּל אֵלוֹ אוֹ
 22 נִשְׂאָן - מְטַמְא בְּגָדִים וּשְׂאֵר כְּלִים בְּשַׁעַת נִגְיַעְתּוֹ אוֹ
 23 בְּשַׁעַת נְשִׂאתוֹ, וְאֵינוֹ מְטַמְא לֹא אָדָם וְלֹא כְּלֵי
 24 חֲרָשׁ⁹; שֶׁכָּל הַמְטַמְא אָדָם - מְטַמְא כְּלֵי חֲרָשׁ¹⁰, וְכָל
 25 שֶׁאֵינוֹ מְטַמְא אָדָם - אֵינוֹ מְטַמְא כְּלֵי חֲרָשׁ. הֵנָּה
 26 לְמַדְתָּ, שֶׁכָּל טַמְא שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ יְכַבֵּס בְּגָדָיו - הֵרִי זֶה
 27 מְטַמְא בְּגָדִים שֶׁיִּגַּע בָּהֶם¹¹ כָּל זְמַן שֶׁלֹּא פָּרַשׁ
 28 מִמְטַמְאֵיו, וְעוֹשֶׂה אוֹתָן רֹאשׁוֹן לְטַמְאָה כְּמוֹהוּ.
 29 וּמְטַמְא שְׂאֵר כְּלִים כְּבְגָדִים, חוּץ מִכְּלֵי חֲרָשׁ, שֶׁאֵינוֹ
 30 מְטַמְא לֹא אָדָם וְלֹא כְּלֵי חֲרָשׁ אֶף עַל פִּי שְׂעֲדִין לֹא
 31 פָּרַשׁ. וְכָל טַמְא שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בּוֹ יְכַבֵּס בְּגָדָיו - הֵרִי
 32 הוּא עַד שֶׁלֹּא פָּרַשׁ אַחֲרָי שֶׁפָּרַשׁ, שֶׁאֵינוֹ מְטַמְא
 33 בְּגָדִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא וְלֵד, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁאֵינוֹ

30 ראשון, והפלים העשויים למושב או למשכב או
31 למרכב אב הטמאה, כמו שבארנו³³.

(29 זבה, נדה ויולדת. 30) שבת נט, א: יכול כפה סאה וישב עליה וכו' יהא טמא? תלמוד-לומר (ויקרא טו, ו): "אשר ישב עליו הזב וכו' יטמא" מי שמיחד לשיבה. (31) אבל כלים אינם מיטמאים במשא. (32) אם פירש מן הטומאה, אבל כל זמן שלא פירש - דינו כאב הטומאה ומטמא כלים (ראה למעלה ה"ב). (33) כמה פעמים בפרק זה.

יום ב' י"ד סיון ה'תשע"ו

פרק שביעי

(1) יבאר שבחמישה דברים הזב מטמא מרכב משכב ומושב, וכיצד. שמרכב ומושב מטמאים את האדם בשבעה דברים, וכיצד. זב שדרס על כלי שלא נעשה למרכב משכב ומושב.

32 א. הזב? מטמא את המשכב והמושב והמרכב
33 בחמש דרכים: עומד, יושב, שוכב, נחלה ונשען.
34 כיצד? פלי העשוי למשכב או למושב או למרכב,
35 אפלו היה תחת האבן, אם עמד אחד ממטמאי
36 משכב על האבן או ישב עליה או שכב או נשען
37 עליה או נתלה בה, הואיל ונתנשא על הפלי הזה
38 מפל מקום - נטמא ונעשה אב טמאה. וכל אחד
39 מחמשה דרכים אלו הוא הנקרא מדרס, בכל מקום.

(2) משנה זבים פרק ב ד. ושם שנינו משכב בלבד, ורבינו הוסיף מושב ומרכב. בנוגע למושב השמיענו למעלה בפרק ו הלכה א, שדינו כמשכב. וכאן משמיענו רבינו שגם מרכב מטמא בחמש דרכים אלו, מפני שגם במרכב כתוב "יטמא" מיותר, שהרי כתוב שם אחר כך "יטמא". ולמה השמיטה המשנה את המרכב? מפני שבה המדובר "לטמא אדם לטמא בגדים" ומרכב אינו מטמא בגדי הנוגע בו. אבל רבינו השמיט את המלים "לטמא בגדים" ולפיכך מנה גם מרכב. (3) בתורת כהנים פרשת זבים פרק ב הלכה ז שנינו: אין לי אלא בזמן ששכב על המשכב וישב על המושב, שכב על המושב וישב על המשכב, עמד, נשען ונתלה מנין? תלמוד לומר "יטמא יטמא" - ריבה. (4) רבינו בפירושו על המשנה אומר: והשם הכולל לאלה החמשה פנים הוא: מדרס.

40 ב. וכן המשכב והמרכב מטמאין את האדם
41 בשבעה דרכים: בחמשה דרכים אלו שמינינו, ובמגע
42 ובמשא. כיצד? משכב או מרכב שדרס³⁴ עליו הזב
43 ונטמא במדרסו - הנוגע בו או הנושא טמא. וכן
44 היושב עליו או העומד או השוכב או הנתלה או
45 הנשען, אף על פי שהיתה אבן מבלת בין הטהור
46 ובין המדרס - הרי זה נטמא. שגאמר: והישב על
47 הפלי אשר ישב עליו הזב. מפי השמועה למדו,
48 שנקום שהזב יושב ומטמא³⁵, אם ישב שם הטהור
49 - נטמא³⁶. מה הזב מטמא מרכב ומושב שתחת

1 עליהן, אלא אפלו היו אבנים גדולות למעלה מן
2 הפלי העשוי למשכב או למרכב ונשא הזב על
3 האבנים מלמעלה²³ - נטמא המשכב או המרכב
4 ונעשה אב טמאה. אפלו אף משכב או מרכב זה
5 למעלה מזה ואבן על העליון, וישב אחד ממטמאי
6 משכב ומושב למעלה מן האבן - נטמאו הכל²⁴.
7 ואחד המשכב הנוגע בארץ או המשכב של מעלה
8 אם נגע בו²⁵ בשעת שכיבתו - פל אחד מהן אב
9 הטמאה. וכן אם היה אחד ממטמאי משכב ומושב
10 למטה ואבן על גביו, ואכלין ומשקין וכלים ואדם
11 על גבי האבן זה למעלה מזה - פלן טמאין²⁶
12 וראשון לטמאה²⁷. ואחד פלי או אכל ומשקה או
13 אדם הנוגע בזב, או פלי או אכל ומשקה או אדם
14 שהוא למעלה על האבן שעל גביו - הפל ולד
15 טמאה, ואינו מטמא לא אדם ולא פלים; חוץ מן
16 האדם שעל גבי הזב, שעד שלא פירש ממטמאיו
17 מטמא שאר פלים, כמו שבארנו²⁸.

(22) כלים פ"א מ"ג. (23) ומפני כובדן הרב, אין כוודו של הזב מורגש על המשכב. (24) טומאת זו נקראת "אבן מסמא" (שם). ופירש רבינו שם: כמו (דניאל ו, יח): והיתית אבן חדה ושמת על פום גובא (ראה 'תפארת ישראל' בהקדמתו לסדר טהרות, אות ו). (25) באבן. פיסקא זו באה ללמדנו, שלא תטעה לומר: כשם שאבן אינה חוצצת בפני הטומאה והיא חודרת לכל המשכבות שתחתיה, כך אייר אינו חוצץ וכשהזב שוכב על גבי סדין תלויה באויר למעלה מהם - נטמאו. ורבינו מוסיף וכותב "בשעת שכיבתו" להשמיענו, שהכוונה לנגיעה דרך שכיבה או ישיבה, אבל נגיעה באחד מאיבריו אינו מטמא אלא זה שנגע בו ונעשה ראשון. (26) זבים פ"ה מ"ב: כל הנישא על גבי הזב - טמא. (27) כדון עליונו של זב. (ראה למעלה ה"ג, וראה 'תוספות יום טוב' זבים פ"ה מ"ב, שמקיים את הגירסה: "מלמעלן, מטמאים אחד ופוסלים אחד". פירוש, אלה שהיו למעלה מן הזב מטמאים אוכלין ועושים אותם שני, והם פוסלים את התרומה שנעשית שלישי). (28) למעלה ה"ב.

18 ו. האכלים והמשקין והפלים שאינן עשויים לא
19 למשכב ולא למושב ולא למרכב שהיו למטה, וישב
20 הזב וכיצא בו²⁹ עליהם למעלה ולא נגעו בהן - פלן
21 טהורין³⁰. אכל אם היה האדם למטה והזב למעלה,
22 אף על פי שאינו נוגע בו - הרי זה טמא משום נושא
23 זב³¹, בכל נושא דבר שמשמא במשא, שהנושא
24 ראשון לטמאה³². הא למדת, שכל שיהיה למעלה
25 מן הזב - טמא. בין אדם, בין פלים העשויין למשכב
26 ולמושב ולמרכב בין שאר פל הפלים, בין אכלים
27 בין משקין. הפל ראשון לטמאה. וכל שיהיה למטה
28 מן הזב ולא יגע בו - טהור, חוץ מן האדם או פלי
29 העשוי למשכב או למושב או למרכב; אלא שהאדם

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מציאתן, כאן אין אומרים כן, מפני שדרכו של ישן להתהפך והמלה "שמא" נמשכת לסופה של הפיסקא: "ונמצא רובו על כל אחד". (22) אבל מיטמאים משום מגע הזב ונעשו ראשון לטומאה וזה שתחת גופו מטמא משום משכב ונעשה אב הטומאה. (23) שם שנינו: "עומד על שני כיסאות, רבי שמעון אומר, אם רחוקין זה מזה - טהורים". ורבינו בפירושו שם כתב: ואין הלכה כרבי שמעון וכן פסק כאן "טמאים" סתם ומשמע בין קרובים ובין רחוקים.

ה. הִיָּה יוֹשֵׁב עַל גִּבֵּי הַמִּטָּה וְאַרְבָּעָה מִשְׁכָּבוֹת תַּחַת 27
 אַרְבַּע רִגְלֵי הַמִּטָּה - כְּלֵן טְמֵאוֹת, מִפְּנֵי שְׂאִינָהּ 28
 יְכוּלָה לְעֻמַּד עַל שְׁלֹשׁ. 29

(24) ולפיכך כל רגל המיטה נושאת את כל גופו של הזב. פסק כחכמים נגד דעת רבי שמעון. דין זה דומה לדין עומד על שני משכבות רחוקים זה מזה שבסוף ההלכה הקודמת. ונראה שעל דעת חכמים כאן הסתמך רבינו והכריע נגד דעת רבי שמעון בהלכה הקודמת. ומסולקת בזה השגת הראב"ד שם.

ו. הִיָּה רוֹכֵב עַל גִּבֵּי בִּהְמָה 25 וְאַרְבָּעָה מִשְׁכָּבוֹת תַּחַת 30
 אַרְבַּע רִגְלֵיהָ - כְּלֵן טְהוֹרוֹת. מִפְּנֵי שֶׁבִּהְמָה יְכוּלָה 31
 לְעֻמַּד עַל שְׁלֹשׁ, וְנִמְצְאָת הֶרְבִּיעִית מְסִיעַ, וּמְסִיעַ 32
 אֵין בּוֹ מִמֶּשֶׁב; 26 וְהוֹאִיל וְכָל אַחַת רְאוּיָה לְהִיּוֹת 33
 מְסִיעַ וְאֵין אָנוּ יוֹדְעִים 27 אִי זֶה יוֹד וְאִי זֶה רִגְלָהּ הִיא 34
 שְׁלֹא הִיָּתָה נִשְׁעֶנֶת עֲלֶיהָ - הִרִי לֹא הִחֲזִיקָה טְמֵאָה 35
 בְּאַחַת מֵהֶן, וּלְפִיכֵךְ כְּלֵן טְהוֹרוֹת 28. לְפִיכֵךְ, אִם הִיָּה 36
 מִשְׁכָּב אֶחָד תַּחַת שְׁתֵּי יָדֵי הַבְּהֵמָה אוֹ תַּחַת שְׁתֵּי 37
 רִגְלֵיהָ אוֹ תַּחַת יָדָהּ וְרִגְלָהּ - הִרִי זֶה טְמֵא, שְׁהִרִי 38
 וְדַאי נִשָּׂא הַזָּב עַל מִשְׁכָּב זֶה, שְׂאִין הַבְּהֵמָה יְכוּלָה 39
 לְעֻמַּד עַל שְׁתֵּימָם. 40

(25) בין סוס ובין חמור. ולא כדעת רבי יוסי שמחלק בין סוס לחמור. (26) וכל רגל נידונה כמסייע. ואין זה דומה לזב ישן על חמשה ספסלים שבהלכה ד. נימוק זה אמרו במסכת שבת זג, א. (27) מלשונו משמע שאנו מטהרים מפני הספק, אולם בגמרא שם דחה את נימוק הספק ופירשו משום מסייע. וצריך עיון. (28) אילמלי הוחזקה טומאה היינו מטמאים כולם מפני הספק או מפני התערובת, אבל כאן אף אחת אינה מטמאה, מפני שכולן הן מסייע בלבד. [מסגנונו של רבינו אפשר להבין, שיש כאן שני נימוקים, אבל נראים הדברים, שהסתמך בעיקר על הנימוק שכל רגל היא מסייע שאין בו ממש].

ז. יֹשֵׁב הַטְּמֵא עַל קוֹרַת בֵּית הַבַּיִת 29 - כָּל הַפְּלִים 41
 שֶׁבְּעֵקֶל 30 טְמֵאִים, שְׁהִרִי הֵם רְצוּצִים תַּחַת הַקּוֹרָה 31. 42
 אֲבָל אִם יֹשֵׁב עַל מִכְבְּשׁ 32 שֶׁל פּוֹבֵס - הִרִי הַפְּלִים 43
 שֶׁתַּחַת לֹחַ הַמִּכְבָּשׁ 33 טְהוֹרִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רְפוּי, 44
 וְנִמְצְאָת מִשְׁעֶנֶת הַמִּכְבָּשׁ עַל רִגְלָיו 34, לֹא עַל הַפְּלִים 45
 שֶׁתַּחְתָּיו; 35 שְׂאֵם יִרְצָה אָדָם לְהַכְנִיס סִכִּין וְכִיּוֹצֵא בָּהּ 46
 בֵּין הַפְּלִים שֶׁתַּחַת הַמִּכְבָּשׁ וּבֵין הַמִּכְבָּשׁ - מְכַנֵּס, 47
 אִף עַל פִּי שֶׁהוּא קָשׁוּר. 48

הָאָבֶן, אִף הַטְּהוֹר מִתְטַמֵּא מִן הַמִּשְׁכָּב אוֹ הַמְּרַבֵּב 1
 שֶׁהוּא מִתַּחַת הָאָבֶן, אִף עַל פִּי שְׂאִין הַזָּב שֶׁמֶּ 9 עַל 2
 הַמִּשְׁכָּב. וְאָדָם זֶה שֶׁהוּא לְמַעַלָּה מִן הַמְּדַרְס מְטַמֵּא 3
 בְּגָדִים כָּל זְמַן שְׁלֹא פָּרַשׁ מִמִּטְמָאָיו, כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ. 4
 (5) גם כאן הוסיף רבינו מרכב, שאינו במשנה. (6) "דרס" הוא שם כולל לחמש הדרכים שנמנו בהלכה א. (7) את הכלי שישב, ששכב או שרכב עליו. (8) תורת כהנים שם פרק ג הלכה א. נראה לרבינו, שזו אינה דרשה גמורה לדונה כאילו נכתב בפירושו, אלא תורה שבעל פה היא ולפיכך מגדירה "מפי השמועה". (9) שלא תטעה לומר, שאינו מטמא אלא כל זמן שהזב דורס עליו (תורת כהנים שם).

ג. אֵין הַזָּב מְטַמֵּא אֶת הַמִּשְׁכָּב עַד שְׂיִנְשָׂא רַבּוֹ 10 עַל 5
 הַמִּשְׁכָּב אוֹ עַל הַמּוֹשֵׁב אוֹ עַל הַמְּרַבֵּב. וְכֵן הַטְּהוֹר 6
 שְׂדָרַס עַל מְדָרַס הַזָּב אֵינוֹ מִתְטַמֵּא מִחַמַּת הַמְּדָרַס 7
 עַד שְׂיִנְשָׂא רַבּוֹ עָלָיו. אֲבָל אִם נִשָּׂא מְעוּטוֹ 11, הוֹאִיל 8
 וְלֹא נִגְעָה 12 - הִרִי זֶה טְהוֹר. פִּיֶּצֵד? מִקְצַת טְמֵא עַל 9
 הַמִּשְׁכָּב 13 וּמִקְצַת הַטְּהוֹר עַל אוֹתוֹ מִשְׁכָּב 14 - 10
 הַמִּשְׁכָּב טְהוֹר, וְהַטְּהוֹר שֶׁנִּשָּׂא מִקְצָתוֹ עָלָיו טְהוֹרִין. 11
 הַטְּמֵא שֶׁנִּשָּׂא רַבּוֹ עַל מִקְצַת הַמִּשְׁכָּב 15 אוֹ הַמְּרַבֵּב 12
 - נְטָמָא הַמִּשְׁכָּב כְּלוֹ אוֹ הַמְּרַבֵּב כְּלוֹ. וְכֵן הַטְּהוֹר 13
 שֶׁנִּשָּׂא רַבּוֹ עַל מִקְצַת הַמְּדָרַס - נְטָמָא, וְאִף עַל פִּי 14
 שְׁלֹא נִשָּׂא אֶלָּא מִקְצַת הַמּוֹשֵׁב. 15

(10) רוב גופו. (11) מיעוט הגוף של הטמא או של הטהור. (12) כלומר, אם לא נגע כגון שאבן מפסיקה בין הזב בין המשכב או בין הטהור ובין המשכב. (13) שאבן מפסיקה בינו לבין הזב. (14) על משכב שכזה שלא נגע בו הזב. ולא התכוון לומר על אותו משכב עצמו שמיעוט הזב נישא עליו, שהרי אפילו אם רובו של הטהור נישא עליו - טהור. (15) המשנה שם מסיימת: נמצאת טומאה נכנסת לו ויוצאת ממנו (לטמא אחרים) במיעוטו. (16) חסר: על.

ד. זָב שֶׁהִיָּה מְטוֹל עַל חֲמֹשֶׁה סַפְסָלִין שֶׁהֵן מְנַחֲחִין 16
 לְאַרְפָּן 17 - טְמֵאִים, שְׁהִרִי נִשָּׂא רַבּוֹ עַל כָּל אֶחָד מֵהֶן 18.
 הָיוּ מְנַחֲחִין לְרַחֲבָן 19 - טְהוֹרִין, שְׁהִרִי לֹא נִשָּׂא רַבּוֹ עַל 18
 כָּל אֶחָד מֵהֶן 20. וְאִם יִשֵּׁן עֲלֵיהֶם - בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף 19
 טְמֵאִים, שְׂמָא נִתְהַפֵּף 21 עֲלֵיהֶם וְנִמְצָא רַבּוֹ עַל כָּל 20
 אֶחָד. הִיָּה מְטוֹל עַל שֵׁשֶׁה פְּלִים הַעֲשׂוּיִים לְמִשְׁכָּב, 21
 שְׁתֵּי יָדָיו עַל שְׁנַיִם, וְשְׁתֵּי רִגְלָיו עַל שְׁנַיִם, וְרִאשׁוֹ עַל 22
 אֶחָד, וְגוֹפוֹ עַל אֶחָד - אֵין טְמֵא מִשּׁוּם מִשְׁכָּב 22 אֶלָּא 23
 זֶה שֶׁתַּחַת גּוּפוֹ, שְׁהִרִי נִשָּׂא רַבּוֹ עָלָיו. עֻמַּד עַל שְׁנֵי 24
 מִשְׁכָּבוֹת, רִגְלוֹ אַחַת עַל אֶחָד וְרִגְלוֹ שְׁנֵיהֶם עַל הַשְּׁנֵי - 25
 שְׁנֵיהֶן טְמֵאִין 23. 26

(17) והוא שוכב לרוחבן. (18) שהרי כל ספסל תומך כל רוחב גופו. (19) והוא שוכב לאורכו. (20) אם רוחב גופו תופס את רוחבם של כל הספסלים, הרי רק חלק החמישי מגופו מונח על כל ספסל. (21) ואף על פי שפסק בפרק י"ח מאבות הטומאות הלכה י"ד, שכל הטומאות כשעת

17 א. כָּכָר בְּאַרְנוֹת בַּתְּחֵלֶת סֶפֶר זֶה, שְׁאֵם הַסִּיט³ הָאָדָם
18 אֶת הַטְּמֵאָה שֶׁהִיא מְטֵמְאָה בְּמִשְׁאָא - נִטְמָא מִשּׁוּם
19 נוֹשָׂא; אֲבָל אִם הַסִּיטָה הַטְּמֵאָה אֶת הָאָדָם - לֹא
20 נִטְמָא.⁴

(2) בהלכות טומאת מת פ"א ה"ו. (3) הזיו ממקומו.
(4) בכל הטומאות חוץ לזב וחבריו. ראה הלכה ב.

21 ב. אֵין בְּכָל אַבּוֹת הַטְּמֵאוֹת פְּלֵן טְמֵאָה, שְׁאֵם תְּסִיט
22 אֶת הָאָדָם הַטְּהוֹר אוֹ אֶת הַכְּלִי הַטְּהוֹר תְּטַמֵּא אוֹתוֹ,
23 אֲלֹא הַזָּב אוֹ חֲבָרִיו⁵ בְּלִבָּד. וְזוֹ הִיא הַטְּמֵאָה הַיִּתְרָה
24 בְּזָב שְׁלֹא מְצִינּוּ כְּמוֹתָהּ בְּכָל הַתּוֹרָה,⁶ שְׁאֵם הַסִּיט
25 אֶת הַטְּהוֹרִין - טְמֵאִין. בְּיַצֵּד? הֵיתָה קוֹרָה מְטַלֵּת
26 עַל רֹאשׁ הַגֶּדֶר, וְאָדָם טְהוֹר אוֹ פְּלִים, אֲפִלוּ פְּלִי
27 חֶרֶס,⁷ עַל קְצֵתָהּ, וְהַנִּיד הַזָּב אֶת הַקְּצָה הַשְּׁנִי, הוֹאִיל
28 וְנִתְנַדְּנוּ מִחֵמַת הַזָּב - הַרִי זֶה כְּמִי שְׁנִנְעַע בְּהֵן
29 וְטְמֵאִין וְנִעֲשׂוּ רֵאשׁוֹן לְטְמֵאָה דִּין תּוֹרָה. וְאֵין צָרִיךְ
30 לוֹמַר, שְׁאֵם נִשָּׂא הַזָּב אֶת הָאָדָם אוֹ אֶת הַפְּלִים -
31 שְׁטַמְאָן. וְאֶחָד זָב וְזָבָה נָדָה וְיוֹלְדֵת בְּכָל הַדְּבָרִים
32 הָאֵלּוּ. הִנֵּה לְמַדָּת, שֶׁהָאָדָם הַטְּהוֹר שֶׁהִסִּיט אֶת הַזָּב
33 - נִטְמָא מִשּׁוּם נוֹשָׂא זָב; וְהַזָּב שֶׁהִסִּיט אֶת הַטְּהוֹר,
34 בֵּין אָדָם בֵּין פְּלִים, אֲפִלוּ פְּלִי חֶרֶס - טְמֵאִין, מִפְּנֵי
35 שֶׁהַנִּיד הַזָּב לְאַחֲרֵים כְּאֵלּוּ נִנְעַע בְּהֵן.⁸

(5) זבה, נדה ויולדת מן התורה. וגוי וגויה מדרבנן. שבת פג,
א. (6) שם: "שלא מצינו לו חבר בכל התורה". (7) שאינו
מטמא בנגיעה בדפנו החיצון, אלא בנגיעה בתוכו באוירו,
אע"פ שלא נגע בדופנו כלל. ב"תורת הכהנים" פרשת זבים
פרק ד פרשתא ג ה"ב, שנינו: מאחר שלמדנו שאין מטמאים
אותו (את כלי חרס) אלא מאוירו, מה תלמוד לומר (ויקרא
טו, יב): "וכלי חרס אשר יגע בו הזב ישבר"? מגע שהוא
ככולו, הרי אומר זה היסטו. והטעם, שכל הכלי, לרבות
תוכו, זז ממקומו. (8) כלומר, אע"פ שהסיטו בלי נגיעה,
דינו כאילו נגע והסיט ומטמא כנושא.

36 ג. חֲמֵר בְּהֶסֶט הַזָּב מִמַּגְעוֹ: שְׁאֵם נִנְעַע בְּכָלִי חֶרֶס
37 הַמְּקַף צְמִיד פְּתִיל⁹ - טְהוֹר¹⁰, וְאֵם הַסִּיטוֹ - טְמֵאָהוּ.
38 וְכֵן פְּלִי חֶרֶס שֶׁהוּא נְבוּב¹¹ כְּכַדּוֹר וְעַדִּין לֹא נִעֲשָׂה
39 לוֹ פֶּה, כְּמוֹ אֲלַפְסִין אִרְנִיּוֹת¹², אִם הִסִּיטְוֹ הַזָּב -
40 טְמֵאִים, וְאֶף עַל פִּי שֶׁהֵן טְהוֹרִין בְּאֵהֶל הַמֶּת, שֶׁהִרִי
41 הֵן כְּכָלִי חֶרֶס הַמְּקַף צְמִיד פְּתִיל שֶׁפְּתָחוֹ סְתוּם. וְכֵן
42 מִחַט שֶׁהִיָּתָה בְּלוּעָה¹³ בְּתוֹךְ הַעֵץ וְטַפְעַת הַבְּלוּעָה
43 בְּתוֹךְ הַלְּבָנָה, וְהִסִּיט הַזָּב אֶת הַעֵץ אוֹ הַלְּבָנָה -
44 נִטְמָאוּ הַפְּלִים הַבְּלוּעִים שֶׁבְּתוֹכָן. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא
45 בְּזָה.

(9) כיסוי מצומד, ואין בו מקום פתוח לאויר. (10) שם.
(11) חלול באמצעו. (12) עדיות פ"ב מ"ה: "שהן טהורות
באוהל המת, ומטמאות במשא הזב". ופירש שם רבינו:
מחבתות כפולות, וכך הן נעשות: עושים כדור חלול מטיט,
ואחרי שריפתו חותכים אותו באמצעו ומתחלק לשתי
מחבתות. והמדובר כאן לפני שנחתכו ואינן פתוחות לאויר.

(29) מעבדה לחסיטת שמן מזיתים או מגרעינים שמנים על
ידי לחץ של קורה כבידה. (30) סל של נצרים קלוע כעין
שבכה שמניחים בו הזיתים העומדים לחסיטה. ויש מפרשים
שנותנים בו את פסולת הזיתים, אחר שהוציאו מהם מיטב
שמנם ועל ידי לחיצת הקורה נפלט קצת שמן. (31) והזב
נישא עליהם. (32) שנותן הכובס על הבגדים, כדי ליישר
את קמטיהם. (33) הכסף משנה מפרש, שהכובס מניח לוח
על הבגדים והמכבש עליו. והמדובר כאן, כשהזב לא ישב
על הלוח אלא על קצה המכבש שלא כנגד הבגדים. והלוח
עצמו אינו מהודק ביותר לבגדים. (34) רגלי המכבש.

1 ח. זָב שֶׁדָּרַס³⁵ עַל פְּלִי שְׁלֹא נִעֲשָׂה לְמִשְׁכָּב אוֹ לְמוֹשָׁב
2 אוֹ לְמִרְכָּב, אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא רֵאוּי לְמִשְׁכָּב, הוֹאִיל וְלֹא
3 נִנְעַע בּוֹ - הַרִי זֶה טְהוֹר; שֶׁהִרִי אוֹמְרִים לוֹ: עֲמַד וְנִעֲשֵׂה
4 מְלֵאכְתָּנוּ בְּכָלִי זֶה. בְּיַצֵּד? פֶּהָ סְאָה³⁶ וַיֵּשֶׁב עָלֶיהָ,
5 פֶּהָ עֲרֵכָה³⁷ וַיֵּשֶׁב עָלֶיהָ, אוֹ שִׁישְׁב עַל פֶּרְכַּת אוֹ עַל
6 קַלְעֵ³⁸ שֶׁל סַפִּינָה וְכִיּוּצָא בְּהֵן - הַרִי אֵלּוּ טְהוֹרִים.
7 שְׁנֵאמַר: אֲשֶׁר יֵשֶׁב עָלָיו - הַמֵּיָהֵד לִישִׁיבָה, לֹא
8 שְׁאוּמְרִים לוֹ: עֲמַד וְנִעֲשֵׂה מְלֵאכְתָּנוּ, מִפְּנֵי שֶׁפְּלִי זֶה
9 לֹא נִעֲשָׂה לִישִׁיבָה. הִיָּה הַכְּלִי מְשֻׁמֵּשׁ לִישִׁיבָה עִם
10 מְלֵאכְתּוֹ שְׁעוֹשָׂה לָהּ - הַרִי זֶה מְטַמֵּא בְּמַדְרָס. כְּגוֹן
11 הַרְדִּיד³⁹ וְהַחֲלוּק⁴⁰ וְהַטְּלִית⁴¹ וְהַתְּרַמְלֵ⁴² וְהַחֲמַת⁴³, אֶף
12 עַל פִּי שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֵן לֹא נִעֲשָׂה מִתְּחֵלָה לְמִשְׁכָּב - הַרִי
13 הוּא מְשֻׁמֵּשׁ אֶת הַמִּשְׁכָּב עִם מְלֵאכְתּוֹ. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא
14 בְּאֵלּוּ. וְכֵהֲלָכוֹת פְּלִים⁴⁴ אֲבָאָר כָּל הַפְּלִים הַמְּטַמְאִין
15 בְּמַדְרָס וְכָלִים שְׁאֵין מְטַמְאִין בְּמַדְרָס. וְאֵי זֶה פְּלִי רֵאוּי
16 לִישִׁיבָה, וְאֵי זֶה רֵאוּי לִשְׂכִיבָה, וְאֵי זֶה רֵאוּי לְרַכִּיבָה.

(35) ולא נגע. ראה למעלה פרק ו הלכה ו. כאן הוסיף ביאור
והדגשה, שאפילו דבר הראוי למשכב אם לא נעשה לשם
כך אינו מטמא משום משכב. (36) כלי מיוחד למדוד בו
תבואה וקטניות. (37) עשויה ללוש בה בצק.
(38) מפרש. (39) בגד דק. וירקעו את פחי הזהב" (שמות
לט, ג) מתרגם אונקלוס "ורדיו". ובהלכות סנהדרין פרק
כ"ג הלכה ג כותב רבינו: מעשה באחד שהעביר נוצה של
עוף מעל רידי הדיין. ויש מפרשים צעיף של אשה מלשון
נשאו את רידי (שיר השירים ה, ז). ואם נקבל פירוש זה,
יהיה המדובר בצעיף גדול העוטף גם חלק מהגוף.
(40) בגד עם שרוולים. (41) כמו טליתות של מצוה שלנו.
(42) ילקוט גדול מחזיק חמשה קבים (הקב אחד משהה
בסאה) והרועה נותן שם חפציו ולפעמים הוא שוכב עליו.
(43) ילקוט מחזיק שבעה קבים. (44) מפרק כב ואילך.

פֶּרֶק שְׁמִינִי

(1) יבאר אם הסיטה הטומאה את האדם וחומר בהסיט הזב
ממגעו, ודין זב שהכניס ידו לאויר כלי חרס, ואם היה קנה
אחוז בקמטו והסיט, אם היה הקנה בקמטו של טהור והסיט,
הזב בכף מאזנים וכלי משכב ומושב בכף שנייה, הזב
והטהור שישבו על הספסל או עלו באילן או שהגיפו שניהם
הדלת, ודין העלו זה את זה מהבור או שהיו מפשילים
בחבלים, וטהור שהיכה זב או איפכא, זב שנשא מקצתו על
הטהור או בהיפך.

27 וְדוּחַק אֹתָהּ תְּזוּז בּוֹ, אִו שְׁעָלוּ בְּסֵלֶם מְצָרִי³¹ שְׁאִינִו
 28 קְבוּעַ בְּמִסְמָר, אִו שְׁעָלוּ עַל הַכֶּבֶשׂ³² וְעַל הַקּוֹרָה
 29 וְעַל הַדְּלֹת בְּזִמְן שְׁאִינִן מְחַבְרִין בְּטִיט - הָרִי זֶה
 30 טְמֵא, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִתְנַדְנְדִין בְּהֵן, וְכֵאלוּ הִסִּיט הַזֶּב
 31 אֶת הַטְּהוֹר³³ שְׁעָמוּ. אֲבָל אִם יִשְׁבוּ³⁴ בְּסִפִּינָה גְדוּלָה
 32 שְׁאִינָה יִכּוּלָה לְהִסִּיט בְּאֶדָם³⁵, אִו עַל הַנֶּסֶר אִו עַל
 33 הַסִּפְסָל בְּזִמְן שְׁאִינֵם מְחַגְרִין, אִו שְׁעָלוּ בְּאֵילָן
 34 וּבִסְסָה שִׁכְחָן יִפְהָ, אִו בְּסֵלֶם מְצָרִי הֶקְבוּעַ בְּמִסְמָר,
 35 אִו בְּכֶבֶשׂ וּבְקוֹרָה וּבְדֹלֹת שְׁמַחְבְּרִים בְּטִיט, אֲפִלוּ
 36 עָלוּ מִצֵּד אֶחָד - הָרִי זֶה טְהוֹר.

(25 שם פ"ג מ"א. 26 קרש. 27 מתנדדים כאדם חגור. 28) אם יחקקו תוכו עד שיישאר דופן דק מאוד, לא יגיע חללו לגודל רובע הקב (בבא מציעא קה, ב). (29) ענף, מלשון הכתוב (שופטים ט, מט): איש שוכה. (30) בגמרא שם אמרו: שנחבאת באחוזינה (הגהות הבי"ח שם), ופירשו רש"י ו'תוספות' כשאוחזים אותה בכף היד כולה נחבאת בה ואינה נראית. ורבינו מפרש "כשאוחז בה והיא נחבאת בתוך ידו וכופף אותה, היא מזזת אותו" (לשון הכסף-משנה), פירושו, היד מזיזה את הענף. (31) סולם קטן, ואם אינו קבוע במסמר הוא מתנועע אילך ואילך. (32) קרש שמניחים ראשו אחד על הספינה וראשו השני נוגע בחוף, והוא משמש גשר לעבור עליו מן הספינה ליבשה. (33) כלומר, אפילו אם הכריע הזב ומתוך כך התרומם הצד שהטהור יושב עליו, גם כן טמא משום היסט, ומכל-שכן אם כרע הטהור, שאז בגדיו נעשו אב הטומאה כמדרס הזב, כמבואר בהלכה ו. [בזה מסולקת תמיהת בעל החזון-איש שהקשה למה כתב רבינו: "וכאילו היסט הזב את הטהור" ולא להיפך, ולא מצא יישוב מניח דעתו]. (34) זבים פ"ג מ"ג. (35) כלומר, ע"י אדם, אינה זזה כשאדם עולה עליה.

37 ח. זב וטהור³⁶ שְׁהִיו שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד מְגִיפִין³⁷ אֶת
 38 הַדְּלֹת אִו פּוֹתְחִין - הָרִי זֶה טְהוֹר³⁸. הִנֵּה אֶחָד מְגִיף
 39 וְאֶחָד פּוֹתֵחַ - נְטֵמָא³⁹. הֵעָלוּ זֶה אֶת זֶה מִן הַבוֹר:
 40 אִם הִטְמֵא הֵעָלָה אֶת הַטְּהוֹר - טְמֵאָהּוּ מִפְּנֵי
 41 שְׁהִסִּיטוּ⁴⁰; וְאִם הַטְּהוֹר הֵעָלָה אֶת הִטְמֵא - נְטֵמָא
 42 בְּמִשְׁאוֹ⁴¹, כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ.

(36) שם מ"ב. (37) סוגרים. (38) כחכמים שם, ונימוקם: מפני שהגפת הדלת או סגירתה היא מלאכה קלה, אין האחד נתלה בחבירו (הרא"ש בפירושו למשנה). (39) מפני שזה מושך לכאן והשני לכאן, נתלים זה על זה. (40) הזיז את הטהור. (41) סתם טומאת משא היא כשהטהור נושא את הטומאה, ואפילו לא הזיזה ממקומה, אלא היתה מנוחת עליו (כך היא דעת רבינו, אולם רש"י ור"ש חולקים עליו), או כשהגביה אותה אפילו כל שהוא (ראה הלכות טומאת מת פ"א ה"ו), והיסט פירושו הזזה ממקומו, ובשניהם חמור זב משאר טומאת המטמאות במשא, שהן מטמאות רק אם הטהור היסט את הטמא ולא להיפך, וזב מטמא גם כשהוא היסט או נשא את הטהור.

ט. זב וטהור⁴² שְׁהִיו מְפָשְׁלִין⁴³ בְּחִבְלִים, אִם הִנֵּה

(13) כלים פ"ט מ"ו. הכסף-משנה מעיר, שאלה טמאים גם באוהל המת, ורק בלוע בגוף חי בלבד אינו מיטמא, ואם-כן אין דינו דומה לדין אלפסין אירניות.

1 ד. זב שֶׁהִקְנִיס יָדוֹ⁴⁴ אִו רָגְלוֹ לְאֹוִיר כְּלֵי הָרֶס,
 2 הוֹאִיל וְלֹא נָגַע בּוֹ מִתּוֹכוֹ וְלֹא הִנִּידוֹ - הָרִי זֶה
 3 טְהוֹר; שְׁאִין הַנְּדָה וְכִיּוֹצֵא בָּהּ מִטְּמֵאִין לְאִיבָרִים.

(14) הכסף-משנה מציין מקור דין זה בשבת פב, ב: "נדה אינה מטמאה לאיברים" (ראה הלכות אבות הטומאות פ"ו ה"ג, והשגת הראב"ד כאן).

4 ה. זב¹⁵ שְׁהִיָּה קָנָה אַחוּז בְּתוֹף קָמְטוֹ¹⁶, וְהִסִּיט
 5 וְהוֹצִיא בְּקָצָה הַקָּנָה אֶדָם אִו כְּלֵי - הָרִי הֵן טְהוֹרִין.
 6 שְׁנֵאמַר: וְכָל אֲשֶׁר יָגַע בּוֹ הַזֶּב וְיָדָיו לֹא שָׁטַף בְּמַיִם.
 7 מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמָדוֹ, שֶׁהַתּוֹב הִנֵּה מְדַבֵּר בְּהֶסֶט
 8 הַזֶּב¹⁷, וְהוֹצִיאָו בְּלִשׁוֹן נְגִיעָה¹⁸ לֹמַר: מַה נְּגִיעָה -
 9 לְיָדָיו וְהַדּוּמָה לְיָדָיו מִשְׁאָר גּוּפוֹ הַגְּלוּי אֲצֵל
 10 הַנְּגִיעָה, אִף הִסְטוֹ - עַד שֶׁיִּסִּיט בְּגִלוּי שְׁבִגּוּפוֹ, לֹא
 11 שְׁיִסִּיט בְּבֵית הַסְּתָרִים. הִנֵּה הַקָּנָה בְּקָמְטוֹ שֶׁל טְהוֹר
 12 וְהִסִּיט בּוֹ אֶת הַזֶּב - טְמֵא; שֶׁהִמְסִיט אֶת הַטְּמֵאָה
 13 כְּנוֹשָׂא אוֹתָהּ, וְכִשֶּׁם שֶׁהַנוֹשָׂא בְּבֵית הַסְּתָרִים -
 14 טְמֵא, כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ בְּתַחֲלַת סֵפֶר זֶה¹⁹, כִּף הַמְּסִיט
 15 בְּבֵית הַסְּתָרִים - טְמֵא.

(15) מימרא של ריש לקיש, נדה מג, א. (16) בקמטים שבעור הגוף, במקום שאינו מגולה לאויר. (17) שלא נגע בטהור אלא הזיזו ממקומו באמצעות משהו אחר. (18) שהרי אי-אפשר לנגוע במקומות הבלתי גלויים. (19) בפרק א מהלכות טומאת מת הלכה ח.

16 ו. הַזֶּב²⁰ בְּכַף מְאֻזְנִים, וְכֵלֵי הָעֲשׂוּי לְמִשְׁכָּב אִו
 17 לְמִרְקָב כְּכַף שְׁנֵיהֶם כְּנִגְדָו: פְּרַעַז²¹ הַזֶּב - הָרִי הֵן
 18 כְּכֵלִים שְׁנֻגַע בְּהֵן²², שְׁהִרִי הִסִּיטִן; פְּרַעַז הֵן -
 19 טְמֵאִין מִשׁוּם מִשְׁכָּב וְנִעֲשׂוּ אָב, שְׁהִרִי נִשְׂאוּ הַזֶּב
 20 וְכֵאלוּ עֲמַד עֲלֵיהֶן. הִנֵּה בְּכַף שְׁנֵיהֶם שְׁאָר הַכֵּלִים²³
 21 אִו אֲבָלִין וּמִשְׁקִין אִו אֶדָם, בֵּין שְׁפָרְעוּ הֵן בֵּין
 22 שְׁפָרַע הַזֶּב - כֶּלֶן רֵאשׁוֹן לְטְמֵאָה²⁴.

(20) זבים פ"ג מ"ה. (21) הכריע, ומתוך כך עלתה הכף שהכלי עליה. (22) ולא כמשכב ומושב, שהם אב הטומאה. והנימוק, מפני שהם למעלה מן הזב (ראה למעלה פ"ז ה"ג). במשנה שם, כתוב: "טהורים". ופירש רבינו, וכן כל מפרשי המשנה שהם טהורים מטומאת מדרס, אבל טמאים כעליונו של זב. (23) שאינם ראויים למשכב ומושב (ראה למעלה פ"ו ה"ו). (24) מדין היסט או מדרס, במשנה (שם מ"ז) כתוב רק "אוכלין ומושקין", ויובן שהוא-הדין לאדם וכלים.

23 ז. הַזֶּב וְהַטְּהוֹר²⁵ שְׁיִשְׁבוּ עַל הַסִּפְסָל אִו עַל הַנֶּסֶר²⁶
 24 בְּזִמְן שֶׁהֵן מְחַגְרִין²⁷, אִו שְׁעָלוּ בְּאֵילָן שִׁפְחוּ רַע,
 25 וְהוּא הָאֵילָן שְׁאִין בְּעֵבֵי עֶקְרוֹ פְּדִי לְחֹק רִבְעַ הַקֶּב²⁸,
 26 אִו שְׁעָלוּ בְּסִפְהָ²⁹ שִׁפְחָה רַע, וְהוּא שְׁנַחְבָּא בְּהָ³⁰

23 וְחִזַּק אֶלֶּא מִתְנַדְּנָד, וְהִקִּישׁ עָלָיו הַזָּב, וְהִפִּיל אוֹ
 24 הַנִּיד בְּכַח הַפְּאָתוֹ פְּלִים אוֹ אֲכָלִים וּמִשְׁקִין - הָרִי
 25 אֵלוֹ טְמֵאִין, וּכְאֵלוֹ הִסִּיטוּן, שֶׁהָרִי מִכְחוֹ נִפְלוֹ.⁶¹ זֶה
 26 הַפְּלִל: כָּל שֶׁנִּפְל מִכַּח הַסִּטוֹ - טְמֵא; מִכַּח הָרַעְדָּה
 27 - טְהוֹר. בְּיַצֵּד? הִקִּישׁ עַל אֵילָן אוֹ סִפְהָ⁸ שֶׁכָּחָן רַע,
 28 אוֹ עַל סֵלֶם מִצְרֵי שְׂאִינוֹ קְבוּעַ בְּמִסְמָר, אוֹ עַל קוֹרָה
 29 וְדָלָת וְכָבֵשׂ שְׂאִינָם מִחֻבְרִים בְּטִיט, אוֹ שֶׁהִקִּישׁ עַל
 30 הַנְּגָרָה עַל הַמְּנַעֵלוֹ¹⁰ וְהַמְּשׁוֹטִי¹¹, וּבִשְׂעָה שֶׁהִקִּישׁ
 31 הִפִּיל אֲכָלִין וּמִשְׁקִין אוֹ פְּלִים, אֲפִלוֹ הַנִּידָן וְלֹא נִפְלו
 32 - הָרִי אֵלוֹ טְמֵאִים. אֲבָל אִם הִקִּישׁ עַל אֵילָן אוֹ עַל
 33 סִפְהָ שֶׁכָּחָן יָפֵה, אוֹ עַל סֵלֶם מִסְמָר, אוֹ עַל כָּבֵשׂ אוֹ
 34 עַל דָּלָת אוֹ קוֹרָה מִחֻבְרִין בְּטִיט, אוֹ עַל הַמְּרִישׁ¹²,
 35 אוֹ עַל הַתְּנוּר, וּבִשְׂעָה שֶׁהִקִּישׁ הַנִּיד פְּלִים אוֹ אֲכָלִין
 36 וּמִשְׁקִין, אֲפִלוֹ הַפִּילִין - הָרִי אֵלוֹ טְהוֹרִין. וְכֵן כָּל
 37 פִּיּוּצָא בְּאֵלוֹ.

(2) זבים פ"ד מ"ב. (3) של הדבר המחובר ואינו מתנדנד.
 (4) דפק. (5) מפני שההנדה נגרמה בעקיפין ע"י רעידת
 הקרקע, וזה נקרא כוח כוחו ואינו מטמא (רש"י עירובין לה,
 א. ראה פירוש רבינו למשנה שם, ויש להניח שגם הוא
 התכוון לדברי רש"י). (6) הדפיקה הנידה ישירות את
 הכלים שלא היו מחוברים יפה. (7) תוספתא, זבים פ"ד
 ה"ה. (8) ראה למעלה פ"ח הערה כז. (9) יתד התקועה
 באסקופה אחורי הדלת. (10) של הדלת. (11) של ספינה.
 כל אלה אינם מחוברים יפה, ודפיקה קלה מרעידה אותם
 ישירות. (12) קורה עבה שעליה מונחים ראשי קורות
 הבית.

ב. תנור¹³ שֶׁהִיָּתָה הַפֶּת דְּבוּקָה בוֹ, וְהִקִּישׁ עַל הַתְּנוּר
 38 וְנִפְל כִּפּוּר, אֲפִלוֹ הִיָּה תְרוּמָה¹⁴ - הָרִי זֶה טְהוֹר¹⁵.
 39 וְאִם הִיָּה חֶרֶס מִן הַתְּנוּר מְדַבֵּק בְּכִפּוּר¹⁶ שֶׁנִּפְל, אֲפִלוֹ
 40 הִיָּה חֲלִין - הָרִי זֶה טְמֵא¹⁷.
 41

(13) תוספתא, שם. התנורים שבזמניהם היו עשויים כעין סיר
 חרס גדול, ומסיקים אותם בפנים ואח"כ מדביקים שם את
 הפת. (14) שמחמירים בטהרתה. (15) מפני שהתנור כבד,
 לא הונד הככר ישר מן הדפיקה. (16) הגר"א בתוספתא
 שם, שהחרס היה מודבק בתנור, והזב דפק בחרס זה, וזה
 לא כפירוש רבינו כאן. (17) במקרה זה, הרי נפל החרס,
 וביחד עמו גם הככר, מכוח הדפיקה.

ג. אין המשפכ¹⁸ או המִרְכָּב מִטְמֵא פְּלִים אוֹ אֲכָלִין
 42 וּמִשְׁקִין אֶלֶּא בְּמַגַּע בְּלֶבֶד; אֲבָל אִם הָיוּ פְּלִים אוֹ
 43 אֲכָלִים וּמִשְׁקִין לְמַעְלָה מִן הַמְּדָרִס¹⁹ אוֹ שֶׁהִיָּה
 44 הַמְּדָרִס לְמַעְלָה מִהוֹן, אֲפִלוֹ לֹא הִפְסִיק בִּינֵיהֶם אֶלֶּא
 45 נִיר, הוֹאִיל וְלֹא נִגַּע בְּהוֹן - הָרִי אֵלוֹ טְהוֹרִין²⁰. וְכֵן
 46 אִם הִסִּיט²¹ הַמִּשְׁכָּב אֶת הַפְּלִים אוֹ אֶת הָאֲכָלִים
 47 וְהַמִּשְׁקִין - הָרִי אֵלוֹ טְהוֹרִין.
 48

(18) בזבים פ"ה מ"ג, שנינו: "כל הנושא ונישא על המשכב
 טהור, חוץ מן האדם". (19) מונח כולל משכב מושב

1 זֶה מוֹשֵׁף אֵילָף וְזֶה מוֹשֵׁף אֵילָף - נְטֵמָא⁴⁴. הָיוּ
 2 אוֹרְגִין⁴⁵, בֵּין בְּעוֹמְדִין בֵּין בְּיוֹשְׁבִין, אוֹ טוֹחֲנִין, אוֹ
 3 פוֹרְקִין מִן הַחֲמוֹר אוֹ טוֹעֲנִין: בְּזִמָּן שֶׁמִּשְׁאָן כָּבֵד -
 4 הָרִי זֶה טְמֵא; וְאִם הָיָה מִשׁוֹי קָל - טְהוֹר⁴⁶.

(42) שם. (43) שזורים. (44) ובגדיו טמאים טומאת מדרס,
 שהרי הטמא נשען על הטהור. (45) שם. (46) כשהמשא
 קל אין האחד נשען על השני, אבל כשהמשא כבד הם
 נשענים זה על זה באמצעות המשא.

י. טְהוֹר⁴⁷ שֶׁהִיָּה מִפֵּה אֶת הַזָּב - הָרִי זֶה טְהוֹר⁴⁸, וְזָב
 5 שֶׁהִפָּה אֶת הַטְּהוֹר - טְמֵאָהוּ; שְׂאֵם יִמְשֵׁף⁴⁹ הַטְּהוֹר
 6 - וְהָרִי הַטְּמֵא נִפְל⁵⁰, וְנִמְצָא כְּאֵלוֹ נִשְׁעָן עָלָיו⁵¹.
 8 וּלְפִיכָף אִף בְּגֵדֵי הַטְּהוֹר טְמֵאִין.

(47) שם. (48) פירוש, טהור מטומאת מדרס, אבל הוא
 עצמו ובגדיו נעשו ראשון לטומאה מדין משא (הרא"ש
 בפירושו שם). ראה לקמן הערה מט. (49) יעזוב את
 מקומו, והמכה לא תגיע לגופו. (50) מעוצמת תנופת ידו.
 (51) על הטהור העומד ומקבל את המכה. וכשהטהור מכה
 את הטמא, הרי הטהור נשען על הטמא, ודינו כנושא את
 הזב שאין בגדיו טמאים.

יא. זָב שֶׁנִּשְׂא⁵² מִקְצָתוֹ עַל הַטְּהוֹר אוֹ טְהוֹר שֶׁנִּשְׂא
 9 מִקְצָתוֹ עַל הַזָּב - נְטֵמָא⁵³. בְּיַצֵּד? אֲצַבְעוּ שָׁל זָב
 10 שֶׁהִנִּיחָה לְמַעְלָה מִן הַטְּהוֹר אוֹ הַטְּהוֹר שֶׁהִנִּיחַ
 11 אֲצַבְעוֹ לְמַעְלָה מִן הַזָּב, אִף עַל פִּי שִׁישׁ בִּינֵיהֶן אֲכָן
 12 אוֹ קוֹרָה וְכִלְיָצָא בָּהֶם - הָרִי זֶה טְמֵא⁵⁴. וְכֵן חֻבְרֵי
 13 הַזָּב⁵⁵ שֶׁנִּשְׂאוּ עַל הַטְּהוֹר אוֹ חֻבְרֵי טְהוֹר שֶׁנִּשְׂאוּ
 14 עַל הַזָּב - הָרִי זֶה טְמֵא, וּכְאֵלוֹ נִשְׂא כָּל אֶחָד מֵהֶם
 15 עֲצָמוֹ שָׁל חֻבְרוֹ. וְאֵלוֹ הֵם הַחֻבְרִים: הַשְּׂנִים
 16 הַצְּפָרְנִים וְהַשְּׁעָר שֶׁלֵּהֶן⁵⁶. וְיִרְאֶה לִי, שֶׁטְמֵאָה זוֹ
 17 מִדְּבָרֵיהֶם.
 18

(52) שם פרק ה, מ"ב. (53) למדנו למעלה בפרק ז הלכה
 ג, שמשכב ומושב אינם מיטמאים ואינם מטמאים אלא
 כשנישא עליהם רוב גופו של האדם. ומשמיענו רבינו כאן,
 שאדם מיטמא, אפילו בחלק קטן מן הגוף של הזב ושל
 הטהור. (54) טומאת אבן מסמא. (55) הדברים
 המחברים לגוף. לקמן מבואר מה הם חיבורים.
 (56) תוספתא זבים פ"ה ה"ג.

פֶּרֶק תְּשִׁיעִיו

(1) יבאר דבר שהיה מחובר בארץ או מסומר במסמרים
 והקיש עליו הזב והניד כלי, ודין כל דבר שנפל מכת הסיטו
 או מכוח הרעדה, ושאינ מרכב ומושב מטמא אלא בנגיעה,
 ודין הזב והטהור שישבו בספינה או רכבו על החמור,
 הנדחק ברחיים שהגוי בכותה.

19 א. דָּבָר שֶׁהִיָּה מִחֻבְרָה² בְּאַרְץ אוֹ מִסְמָר בְּמִסְמָרִים:
 20 אִם הָיָה כְּחוֹץ יָפֵה וְחִזַּק, וְהִקִּישׁ⁴ עָלָיו הַזָּב, וּבָעֵת
 21 שֶׁהִקִּישׁ הַנִּיד פְּלִי אוֹ אֲכָלִין וּמִשְׁקִין מִכַּח הַפְּאָתוֹ אוֹ
 22 שֶׁהִפִּילָן - הָרִי אֵלוֹ טְהוֹרִים⁵; וְאִם לֹא הָיָה כְּחוֹץ יָפֵה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

גבאי למלך, עם הארץ שקיבל עליו דברי חבירות ונחשד לדבר אחד או חבר שנחשד על הטהרות.

- 15 א. עם הארץ²², אף על פי שהוא ישראל וישנו בתורה
- 16 ובמצות²³ - הרי הוא בחזקת טמא, ובגדיו מדרס
- 17 לטהרות²⁴. ואם נגעו בגדיו באכלין ומשקין - הרי הן
- 18 טמאין. ואם נגע בכלי חרס מאויר²⁵ - טמאהו.
- 19 ושורפין את התרומה על מגעו, אף על פי שטמאתן
- 20 בספק²⁶. ואינן נאמנין על הטהרות²⁷, לפי שאינן
- 21 בקיין בדקדוקי טהרות וטמאות. ולעולם הוא
- 22 בחזקה זו ואינו נאמן על הטהרות עד שיקבל עליו
- 23 דברי חבירות²⁸. ומה הן דברי חבירות שיקבל עליו?
- 24 שיהא נזהר בטמאות שלא יטמא בהן²⁹, ובטהרות
- 25 שלא יטמא אותם³⁰, ויזהר בנטילת ידים ובטהרתן,
- 26 וישלל יקה מעם הארץ דבר לח³¹, ולא יתארח
- 27 אצלו³², ולא יארחו אצלו בכסותו³³.

2) בתקופת המשנה הגדירו תלמידי חכמים את עצמם כ"חברים" המשתייכים לחברה נאמנה (רבינו בפירושו לדמאי פרק ב משנה ג) והיו מתרחקים מאנשים ריקים מתורה שלא נזהרו ביותר בדקדוקי מצוות שונים, וקראו להם "עם הארץ". (3) מקיים כל המצוות אפילו אותן שנחשדו עליהן עמי הארץ. (4) בחגיגה יח, ב שנינו: "בגדי עם הארץ מדרס לפרושים" (שנוהרים מלאכול חולין שנטמאו, אף על פי שאין בזה כל איסור). ובחולין לה, ב נימקו: שמה ישבה עליהם אשתו נידה. (5) כלומר, מתוכו (ראה למעלה פרק ח הלכה ד). אבל אם נגע בגבו לא טימאהו, שכלי חרס אינו מיטמא מגבו (מצידו החיצון). (6) וכלל בדינו שאין שורפים תרומה וקדשים שנפסלו או נטמאו מספק, בבגדי עם הארץ החמירו. מקור הדין במסכת טהרות פרק ד משנה ה: "על שישה ספיקות שורפים את התרומה וכו' ועל ספק בגדי עם הארץ" פירוש, על בגדי עם הארץ שנגעו וודאי בתרומה ונטמאה מספק, שמה ישבה עליהם אשתו נידה. (7) לומר שלא נטמאו. (8) להיזהר בכל הדברים שחבר (תלמיד חכם) נזהר בהם. (9) שלא לצורך. (10) שלא יגע בהן כשהוא טמא. (11) שהוכשר לקבל טומאה ואולי נטמא, אבל אוכל שלא הורטב מעולם אינו מקבל טומאה. ונאמן עם הארץ לומר שפירות אלו לא נתלחחו מעולם. משנה דמאי פרק ב, ג. ושם שנינו שלא ימכור לעם הארץ לח ויבש. ורבינו השמיט דין זה מפני שמשנה זו נוקטת שיטת בית שמאי, שאסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל, אבל דעת בית הלל (שם פרק ו משנה ו) שמתור. ורבינו בפירושו שם כתב: "וזהו היא משנה אחרונה והלכה כן". וכן פסק בפרק ט"ז מהלכות טומאת אוכלים הלכה ט. (12) שמה יגע בו או בבגדיו ויטמאהו. (13) שלפעמים יושבים עליה ושמה ישבה עליה אשתו נידה, כאמור למעלה.

- 28 ב. הבא לקבל דברי חבירות חוץ מדבר אחד אהד מהן -
- 29 אין מקבלין אותו. ראינוהו שנוהג³⁴ בצנעה בתוך
- 30 ביתו³⁵ - מקבלין אותו ואחר כך מלמדין אותו עסקי
- 31 טמאה וטהרה; ואם לא ראינוהו שנוהג בצנעה

ומרכב. (20) שם מ"ה. (21) כגון שהמדרס והטהור היו על כפי המאזניים והכריע המדרס. ראה פ"ח ה". נתבאר כבר, שמיט דינו כנושא.

- 1 ד. הנה והטהור²² שישבו בספינה קטנה היכולה
- 2 להמיט באדם אחד²³, או באסדיא²⁴, או שרכבו על
- 3 גבי בהמה²⁵, אף על פי שאין בגדיהן נוגעין זה בזה
- 4 - הרי בגדי הטהור טמאים מדרס, וטמאתן בספק,
- 5 שמה דרס²⁶ הנה עליהן. וכן נדה שישבה עם
- 6 הטהור²⁷ במטה - בגדים טמאין מדרס²⁸, חוץ מפכה
- 7 שבראשה²⁹. וכן הבגדים שבראש הנס³⁰ שפספינה
- 8 טהורין³¹.

(22) שם פ"ג מ"א. (23) כשאדם אחד עולה עליה, הוא מטה אותה ונכפתת תחתיו. (24) רפסודה (קורות מחוברות יחד, ומשיטים אותן בנהרות). (25) דרכה של בהמה לכופף את גבה תחת ורכייה. (26) פירוש, שמה הכריע הטהור והגביה את הזב. ראה למעלה פ"ח ה"א וה"ב. (27) צ"ל "הטהורה" (כת"י תימן). (28) שמה דרסה עליהם. (29) הלך הטהורה, שאין לחשוש שמה דרסה עליה. (30) מדובר בזב וטהור שישבו בספינה קטנה, שאמרנו למעלה שבגדי הטהור טמאים מדרס מספק, אבל אלה שבראש התורן אין הזב יכול לדרוס עליהם, ולפיכך טהורים. מקור דין זה במשנה שם בראש פרק ד: "רבי יהושע אומר, נדה שישבה עם הטהורה במיטה, כיפה שבראשה טמאה מדרס, ישבה בספינה, כלים שבראש הנס שבספינה טמאין מדרס". וסובר רבינו, שרבי יהושע חולק על המשנה שבפ"ג מ"א, שאינה מטמאת אלא את הבגדים הנמצאים בצידו של הטמא בלבד, אבל לא את הנמצאים במקום גבוה, ופסק כ'סתם משנה' (כסף-משנה).

- 9 ה. הנהך³² ברחים שהעובד פוכבים בתוכם³³ או
- 10 זב³⁴ וכיוצא בו³⁵ - הרי בגדיו טמאין מדרס. באי זה
- 11 רחים אמרו? ברחים שמשנדין את הקרקע עד
- 12 שעוקרין את העומד פאן³⁶ ודוחפין אותו מקומו.
- 13 ודבר ברור הוא, שטמאה זו בספק, שמה נעקר
- 14 השמה³⁷ ודרס על בגדי הטהור.

(32) תוספתא, טהרות פ"ו ה"ח. הלכה זו שנויה גם בתוספתא, אהלות פ"ט ה"ג, אבל שם הגירסה "שאינו עוקרים". (33) וחכמים גזרו שגויים מטמאים כובים. (34) בתוספתא שם, הגירסה: והנדה בתוכה. (35) זבה, נדה ויולדת. (36) האדם העומד על יד הריחיים. (37) מכוחו של הנדנוד.

יום ג' ט"ו סיון ה'תשע"ו

פרק עשירי

(1) יבאר עם הארץ אם הוא בחזקת טמא ומה היא טומאתו ועד מתי הוא בחזקה זו, הבא לקבל דברי חבירות חוץ מדבר אחד, ודין מי הוא הצריך לקבל דברי חבירות. ועם הארץ שקיבל עליו דברי חבירות והיו לו טהרות כשהיה עם הארץ, ודין אם נשאל החבר על טהרותיו, וחבר שנעשה מוכס או

דברי חבירות, שהרי מעולם לא נזהרו בזה. (26) גם כאן הגירסה בתוספתא ובגמרא: בתחילה. ובתוספתא מסתיימת הלכה זו: "הרי הן בחזקתן עד שיחשדו", כמו באשת חבר שמת ובני ועבדיו.

ז. עם הארץ שקבל עליו דברי חבירות, והיו לו טהרות כשהיה עם הארץ, ואמר: אני יודע ודאי שלא נטמאו, בזמן שנתעסקו בהן אחרים²⁷ - הרי הן אסורות כמקדם²⁸; ואם הוא בעצמו נתעסק בהן - הרי הן מתרות לו²⁹ ואסורות לכל אדם³⁰. ונשאל החבר על טהרותיו ומורה בהן טהרה לעצמו, ואין חושדין אותו בכך³¹.

(27) לא חברים והוא סומך על דבריכם שלא נטמאו. (28) אינו יכול לסמוך עליהם. (29) לעצמו נאמן. (30) אינו נאמן להתיר לאחרים טהרות שנגע בהם לפני שקיבל דברי חבירות. (31) שיטהר את הטמא.

ח. חבר שנעשה גבאי³² למלך או מוכסין³³ וכיוצא בהן - דוחין אותו מחבירותו. פירש ממשעשוי הרעים - הרי הוא ככל אדם, וצריך לקבל דברי חבירות כבתחלה³⁴.

(32) לגבות מסים. (33) גובה מכס. (34) "חזור לומר, פירש (מגבאותו ומוכסנותו) הרי הוא ככל אדם".

ט. עם הארץ שקבל עליו דברי חבירות ונחשד לדבר אחר - אינו חשוד אלא לאותו דבר. וכל החשוד לחמור - נחשד על הקל; לקל - לא נחשד לחמור.

י. חבר שנחשד³⁵ על הטהרות, כגון שמכר אכלין טמאין בחזקת שהן טהורין - הרי זה אינו נאמן לעולם, עד שיתודע שחזר בתשובה גמורה³⁶.

(35) רבינו מדמה זה לדין טבח שמכר בשר טריפה ואמר שהוא כשר. (36) רבינו שם מבאר מה היא תשובה גמורה: "שילך למקום שאין מכירים אותו ויחזיר אבידה בדבר חשוב או יוציא טריפה לעצמו (בבהמה שלו) בדבר חשוב".

יא. החשוד על השביעית או על התרומה שמכרן לשם חלין - הרי זה חשוד על הטהרות; שהחשוד על דבר של תורה - הרי הוא חשוד על דברי סופרים, והאכלין הטמאין אין מטמאין אחרים אלא מדבריהן³⁷, כמו שיתבאר. וכל החשוד על דבר - נאמן להעיד בו לאחרים ולדון בו לאחרים. תזקה היא, שאין אדם חוטא פדי שיהנו בו אחרים.

(37) אפילו אוכלים שנגעו באב הטומאה ונעשו ראשון לטומאה אינם מטמאים אחרים מן התורה, אבל אדם וכלים ראשונים מטמאים אוכלין ומשקין מן התורה.

פרק אחד עשר

(1) יבאר הדברים שעם הארץ נאמן עליהם, ואם הביא חבית של תרומה ואמר שבתוכו קודש, דין כלי שהיה בתוכו יין

בביתו - מלמדין אותו ואחר כך מקבלין אותו. ומקבלין אותו תחלה לטהרת הידים¹⁶, ואחר כך מקבלין אותו לטהרות¹⁷. ואם אמר: אני מקבל אלא לטהרת הידים¹⁸ - מקבלין אותו. קבל לטהרות ולא לידיים - אף לטהרות אין מקבלין אותו. כשמקבלין אותו, חוששין לו¹⁹ כל שלשים יום עד שילמד ויהיה רגיל בטהרות; ואחר שלשים יום משקבל דברי חבירות הרי בגדיו טהורין, וכל אכליו ומשקיו טהורין, ונאמן על כל הטהרות, כשאר כל החברים, ואף על פי שאינו תלמיד חכם.

(14) מנהגי חבירות. (15) במקום שאנשים מן החוץ אינם מתבוננים במעשיו ואין לחשוד בו שכוונתו לרמות. (16) שיטול ידיו לסעודה לפני נגיעה בתרומה. שסתם ידים הן שניות לטומאה ופוסלות את התרומה. (17) להחזיק כל טהרותיו כטהרות של חברים. (18) מפני שעיקר אכילת חולין בטהרה היא נטילת הידים ואם קיבל עליו נטילתן, הרי לא השאיר דבר שלם. ומה שאמרנו למעלה שאם שייר דבר אחד אין מקבלים אותו, המדובר, כששייר דבר שלם. (19) אין סומכים עליו מפני שטרם התרגל לשמור כהלכה.

ג. תלמידי חכמים הרי הן בחזקת טהרה, נאמנין ואינן צריכין לקבל דברי חבירות. אבל משחרב בית המקדש נהגו פנהנים סלסול²⁰ בעצמן, שלא יהו מוסרין טהרות אפלו לתלמידי חכמים עד שיקבל עליו דברי חבירות.

(20) מעלה יתירה.

ד. זקן²¹ ויושב בישיבה²² אינו צריך לקבל, שכבר קבל בשעה שישב²³.

(21) תלמיד חכם. (22) בישיבת חכמי תורה. (23) שאין מכניסים אדם לישיבה שלא קיבל עליו דברי חבירות ולפיכך אפילו אחר חורבן בית המקדש לא הצריכוהו קבלה.

ה. המקבל דברי חבירות - צריך לקבל בפני שלשה חברים. וכניו וכניו ביתו אינן צריכין לקבל בפני שלשה, מפני שהוא מלמדן ומרגילן בדרך טהרה. ואשת חבר וכניו וכניו ביתו ועבדיו - הרי הן פחבר. וחבר שמת - אשתו וכניו וכניו ביתו בחזקת חברים עד שיהחשדו²⁴.

(24) שיפול עליהם חשד מבוסס שאינם זהירים בטהרות.

ו. אשת עם הארץ או בתו שנשאת לחבר, וכן עבדו שנמפר לחבר - הרי אלו צריכין לקבל עליהן דברי חבירות כבתחלה²⁵. אבל אשת חבר או בתו שנשאת לעם הארץ, וכן עבדו שנמפר לעם הארץ - אין צריכין לקבל דברי חבירות כבתחלה²⁶.

(25) בגמרא שם וכן בתוספתא דמאי פרק ב הלכה ב הגירסה "בתחילה" כלומר, לפני שמוסרים להם טהרות צריכים לקבל

26 נֶאֱמַנִין עַל הַתְּרוּמָה, אֵינָן נֶאֱמַנִין עַל הַפְּלִי הַרִיקָם²⁰
 27 לומר שהיא טהור לתרומה. וכן אין נאמנין לעולם
 28 על פלי ריקם לומר שהיא טהור לקדש²¹.

17 משנה חגיגה כד, ב. 18 חלק רביעי מלוג, מחזיק ביצה ומחצה. 19 בתוספות חולין לה, ב ד"ה ואם פירשו, שלא הקדיש רביעית מסוימת אלא אמר: ורביעית שאני עתיד להפריש מחבית זו תהיה קודש. שאם לא כן, כיצד ישתה הכהן את היין, הלא מעורב בו יין של קידוש (ראה תוספות זבחים פח, א ד"ה מן). 20 פירוש, אחר שעירו ממנו את היין, אסור להשתמש בו לטהרות, מפני שהאמיניהו רק על היין עצמו ולא על הכלי. למד זה מגמרא שם כה, ב שאמרו: מלאים דתרומה אינו נאמן. ורש"י שם מבאר, שהאמיניהו על התרומה משום הפסד הכהנים, אבל בכלים הריקנים אין להם הפסד, ואולי גם רבינו סובר כך]. 21 דקדק רבינו בלשונו, וכתב כאן "כלי ריקם" בלי ה"א הידיעה, כי המדובר בסתם כלי ריקם של עם הארץ, שהוא מעיד על טהרתו. אבל אם הביא יין קודש בכלי, ועירו ממנו את היין, נשאר הכלי בחזקת טהור כל זמן שחבר ראה אותו שלא נטמא. וברש"י שם מבאר, שגנאי הוא לקודש שהכלי שעירוהו ממנו יהיה טמא. ולמעלה בתרומה כתב "הכלי הריקם" בה"א הידיעה, מפני שהמדובר באותו הכלי שהביא בו את התרומה והוא נאמן עליה. עיין שם. ובזה מסולקת תמיהתם של הר"י קורקוס והכסף-משנה על רבינו.

29 ה. פלי שְהִיָּה בְּתוֹכוֹ יֵין או שְמֵן וְרֵאֵינוּ עִם הָאָרֶץ
 30 יושב ומשְמְרוֹ פְּדֵי הַהוֹצֵיא מִמֶּנּוּ נְסָכִים - הַרִי הוּא
 31 נֶאֱמָן עַל טְהַרְת הַפְּלִי, וְאֶפְלוּ קִדְּם לְגַתוֹת וְלַבְּדִים
 32 בְּשִׁבְעִים יוֹם²²; אֲבָל קִדְּם לְשִׁבְעִים - אֵינָן נֶאֱמַנִים.
 33 בְּמָה דְבָרִים אֲמֹרִים? בְּשִׂאָר אָרֶץ יִשְׂרָאֵל; אֲבָל
 34 בִּירוּשָׁלַיִם נֶאֱמַנִים²³ עַל פְּלֵי חֵרֶס הַרִיקָם לומר
 35 שְהוּא טְהוֹר לְקִדְּשׁ לְעוֹלָם, בֵּין פְּלִים דְקִים²⁴ בֵּין
 36 פְּלִים גְּסִים, בֵּין מְלֵאִין בֵּין רִיקָנִים²⁵ - הַרִי הוּא
 37 נֶאֱמָן עַל הַפְּלִי, אִף עַל פִּי שְהַמְשָׁקִין שְבִתוֹכוֹ²⁶
 38 טְמֵאִין. אֶפְלוּ הֵיָּה בְּגֵדוֹ, שְהוּא מְדֻרָּס²⁷, בְּתוֹף הַפְּלִי
 39 - הַרִי הַפְּלִי בְּחֻזְקַת טְהַרְה לְקִדְּשׁ. וּמִפְּנֵי מָה הַקְּלוּ
 40 בְהֵם?²⁸ מִפְּנֵי שְאִין עוֹשִׂין כְּבִשׁוֹנוֹת²⁹ בִּירוּשָׁלַיִם³⁰.

22 שנינו שם כד, ב "כדי יין וכדי שמן המדומעות, נאמנים עליהן בשעת הגיתות והבדים, וקודם לגיתות שבעים יום" (רגילים היו לטהר את הכלים שבעים יום לפני תקופת הדריכה). ובגמרא (שם כה, ב) אמרו שהמדובר "במטהר את טבלו ליטול ממנו נסכים". ומפרש רבינו, שלא הקדיש עדיין כלום לנסכים אלא ייחדו לנסכים כשיצטרך לכך (וכן פירשו 'תוספות' שם ד"ה במטהר, ולא כפירוש רש"י) שהרי אם הקדישו נאמן כל השנה. 23 משנה שם כו, א. 24 קטנים. ברייתא שם כו, ב: "נאמנים על כלי חרס גסים לקודש" וכל-שכן על הדקים. ובברייתא אחרת שם אמרו, שעל דקים נאמנים מן המודיעים ולפנים (ראה ה"ו). 25 כר' יוחנן שם. 26 משקין חולין. 27 כלומר, שגזרו עליו טומאת מדרס (למעלה פ"י ה"א). בגמרא שם אמר ר' יוחנן: "אפילו אפיקורסותו בתוכו" ומפרש רבינו - בגדו

או שמן וראינו עם הארץ יושב ומשמרו להוציא ממנו נסכים, המקומות שהם נאמנים על הכלים, וטומאת עם הארץ כרגל מה דינה, טבילת כל כלי המקדש במוצאי יום טוב, ועם הארץ שאמר טהור אני מטומאת מת אם נאמן.

1 א. פְּכָר בְּאֶרְצוֹ²⁹, שְעַמִי הָאָרֶץ נֶאֱמַנִים הֵן עַל טְהַרְת
 2 פְּרַת הַחֲטָאִת. מִפְּנֵי חֲמֻרְתָּהּ אֵין מְזוֹלְזִין בָּהּ. וְכֵן
 3 נֶאֱמַנִים הֵן עַל טְהַרְת יֵין וְשֵׁמֶן שֶׁל נְסָכִים³⁰. אִם
 4 אָמַר: טְהוֹר הוּא³¹ - הַרִי זֶה בְּחֻזְקַת טְהַרְה³². מִפְּנֵי
 5 חֲמֻרְתוֹ נִזְהָרִין בּוֹ. וְכֵן נֶאֱמַנִים הֵן עַל הַתְּרוּמָה
 6 בְּשִׁעַת הַגִּתוֹת³³ וְהַבְּדִים³⁴, מִפְּנֵי שְפָל הָעַם מְטַהְרִין
 7 עֲצָמָן וְכִלְיָהֶן פְּדֵי לְעִשׂוֹת יֵינָם וְשִׁמְנָם בְּטְהַרְה.
 8 עֲבָרוּ הַגִּתוֹת וְהַבְּדִים - אֵינָן נֶאֱמַנִים.

2) בפ"ג מהלכות פרה הי"ב. 3) יין לנסכו על המזבח ושמן למנחות. 4) לנסכים. 5) משנה חגיגה כד, ב. רש"י שם מפרש, שהמדובר, כשהקדישו לנסכים, וכן משמע גם מלשונו של רבינו בפירושו שם. ויוצא מזה, שאסור לקנות ממנו יין ושמן של חולין לצרכי נסכים. ויש עוד מקום לעיין בדין זה. ראה לקמן ה"ד. במשנה שם אמרו, שרק בארץ יהודה נאמנים, אבל לא בשאר חלקי ארץ ישראל (ראה שם בגמרא כה, א) טעמו של דבר. וראה פירוש רבינו שם, וצ"ע. 6) בזמן דריכת הענבים בגת. 7) כתישת הזיתים בבתי הברד להוציא שמנם.

9 ב. פְּהֵן³⁵ שְהִבֵּיא לוֹ עִם הָאָרֶץ חֲבִית יֵין או שְמֵן שֶׁל
 10 תְּרוּמָה³⁶ - לֹא יִקְבְּלָנָה מִמֶּנּוּ, מִפְּנֵי שְהִיא בְּחֻזְקַת
 11 טְמֵאָה. הַנִּיחָה עִם הָאָרֶץ אֶצְלוֹ עַד גַּת הַבָּאָה
 12 וְהִבֵּיאָה³⁷ לּוֹ³⁸ - יִקְבְּלָנָה מִמֶּנּוּ, אִף עַל פִּי שְהוּא יוֹדֵעַ
 13 שְהִיא שֶׁל אֲשֶׁתְקַד; שְׁלֹא גִזְרוּ עֲלֵיהֶם טְמֵאָה בְּשִׁעַת
 14 הַגִּתוֹת וְהַבְּדִים.

8) שם. 9) לא בשעת הגיתות. 10) בשעת הגיתות. 11) עם הארץ³⁹ שְנֵעַל בֵּית בְּדוֹ או גַתוֹ בְּשִׁעַת שְנִמְרוֹ הָעַם לְדִרְוֹ⁴⁰ וְהוֹלִיף אֶת הַמִּפְתָּח מִיָּד לַפֶּה, אִף עַל פִּי שְשִׁהָה⁴¹ כְּמָה יָמִים אַחַר שְעִבְרוּ הַגִּתוֹת - הַרִי הַפְּהֵן בָּא וּפּוֹתַח בְּפִנּוֹ וּמְטַבִּילוֹ⁴² וְדוֹרְף וְנוֹטֵל תְּרוּמָה בְּטְהַרְה⁴³. וְאִם לֹא עָשָׂה כֵן - לֹא יִטַל תְּרוּמָה מֵעַם הָאָרֶץ אֲלֹא זִיתִים וְעִנְבִים שְאֵינָן מְכֻשְׂרִין⁴⁴, שְאֵינָן מְקַבְּלִין טְמֵאָה.

11) טהרות פ"ט, מ"ד. 12) ואז היה עדיין נאמן על טהרת היין. 13) הכהן. 14) את עם הארץ. 15) אבל אם לא הביא את המפתח מיד אחר שנגרמה הדריכה - אינו נאמן. פסק כר' יהודה, במשנה טהרות פ"ט, ד. 16) אוכלין אינם מקבלים טומאה אלא אם נתלחלו באחד משבעת המשקין המפורטים במסכת מכשירין פ"ו מ"ד.

22 ד. הִבֵּיא לּוֹ⁴⁵ עִם הָאָרֶץ חֲבִית שֶׁל תְּרוּמָה בְּשִׂאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה וְאָמַר: הַפְּרִשְׁתִּי בְּתוֹכָהּ קִדְּשׁ, אֶפְלוּ רְבִיעִית⁴⁶ - מִתּוֹף שְנֵאֱמָן עַל טְהַרְת הַקִּדְּשׁ נֶאֱמָן עַל הַפְּלִי⁴⁷. אֶפְלוּ בְשִׁעַת הַגִּתוֹת וְהַבְּדִים, שְעַמִי הָאָרֶץ

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ג' ט"ו סיון - ספר טהרה - הל' מטמאי משכב ומושב עה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

42) הלכה זו שנויה במחלוקת תנאים במסכת פרה פ"ה מ"א, אולם בתוספתא שם פ"ה ה"א מסיים: "זו משנה הראשונה, רבותינו אמרו: פותח ונוטל ואינו נמנע, והחבר (גירסת הכסף-משנה "שהחבר") בא אפילו לאחר שלושה ימים ונוטל". ופסק רבינו כרבותינו בתוספתא (ראה כסף-משנה). (43) השורה הראשונה. (44) כל זמן שלא הוצאו ממנו, ולפיכך מותר לחבר להשתמש בכלים שהוא עצמו מוציאם מן הכבשן.

21 ט. טמאת עם הארץ⁴⁵ ברגל⁴⁶ פטהורה היא חשוכה, שכל ישראל חברים הן פרגלים⁴⁷, וכליהם פלם ואכליהם ומשקיהן טהורים ברגל, מפני שהפל מטהרין עצמן ועולים לרגל. לפיכך הן נאמנים פל ימות הרגל בין על הקדש בין על התרומה. משעבר הרגל חוזרין לטמאתן.

22 23 24 25 26 (45) משנה חגיגה כו, א. (46) בפסח, שבועות וסוכות, והמבורכ בירושלים. (47) ר' יהושע בן לוי, דורש שם את הכתוב (שופטים כ, יא): "ויאסף כל איש ישראל אל העיר כאיש אחד חברים" - הכתוב עשאו כולם חברים.

27 י. הפותח⁴⁸ חביתו⁴⁹ ברגל והמתחיל בעסתו⁵⁰ ועבר הרגל - הרי שאר החבית ושאר העסה בחזקת טמאה⁵¹, שהרי נגעו בו עמי הארץ. ואף על פי שלא נגע בה אלא בזמן שהיא פחורה⁵² - אינה טהורה אלא בימי הרגל בלבד⁵³.

28 29 30 31 (48) משנה שם. (49) חבר שפתח חבית יין למכור בקימיעונו, והקונים - וביניהם גם עמי הארץ - נוגעים בחבית ובכלים. (50) למכור לכל הבא. (51) פסק כחכמים. (52) כלומר, ברגל. (53) ולאחר הרגל, טמאים למפרע הטהרות שנגע בהם ברגל. ראה הלכה הבאה. בגמרא שם, שאלו אם מותר להניח את החבית לרגל הבא. ובמסקנא אמרו שמותר להניח. ורבינו סתם, ומשמע שאין להניחה. [קשה להבין מה בין זה להלכה ב. ראה כסף-משנה כאן].

32 יא. אחר הרגל⁵⁴ במוצאי יום טוב היו מטבילין פל הכלים שהיו במקדש, מפני שנגעו בהן עמי הארץ ברגל בשעת החג⁵⁵. ולפיכך היו אומרים להן: אל תגעו בשלחן, בשעה שמראין אותו לעולי רגלים⁵⁶, כדי שלא יהיה טמא במגעו אחר הרגל, ונמצא צריך טבילה⁵⁷ והערב שמש, ונאמר בלחם הפנים: לפני פתמיד⁵⁸. וכל הכלים היו טעונים טבילה והערב שמש, חוץ ממזבח הזהב ומזבח הנחשת⁵⁹, מפני שצפונייהן כבטלין לגביהן⁶⁰.

33 34 35 36 37 38 39 40 (54) משנה שם. (55) ראה הלכה הקודמת, ובהערה שם. (56) בגמרא שם עמוד ב: "מלמד שמגביהים אותו ומראים בו לעולי רגלים לחם הפנים, ואומרים להם: ראו חיבתכם לפני המקום, סילוקו כסידורו". פירוש, הלחם היה טרי בשעת סילוקו מן השולחן כמו ביום סידורוהו על השולחן לפני שבוע ימים, ומראים לעולי רגל את הנס הזה המעיד

(ראה רש"י שם). (28) סיום הברייתא הנזכרת. (29) לייצור כלי חרס. (30) ומוכרחים להשתמש בכלים המובאים ברובם בידי עמי הארץ מחוץ לירושלים.

1 ו. מן המודיעית³¹ ולפנים - נאמנים על פלי חרס³²; מן המודיעית ולחוץ - אינן נאמנין. והמודיעית עצמה³³ - פעמים פלחוץ ופעמים פלפנים. כיצד? הנה חבר נכנס³⁴ ועם הארץ יוצא³⁵ וכלי חרס בידו - הרי זה נאמן במודיעית לומר שהוא טהור³⁶ לקדש³⁷; היו שניהן נכנסין³⁸ או שניהן יוצאין³⁹ - אינו נאמן עד שיהא לפנים מן המודיעית.

(31) משנה שם כה, ב. ושם כתוב "המודיעים" (שם עיר רחוקה חמשה עשר מיל מירושלים - פסחים צג, ב). (32) משמע בין גסים ובין דקים, אולם בברייתא שם כתוב: "נאמנים בכלי חרס הדקים". ורש"י מפרש, מפני שכל אדם צריך לכלים קטנים, הקלו בהם וטהרום מן המודיעים ולפנים, אבל בגסים משתמשים רק אלה המספקים יין לנסכים, ולפיכך טיהרו רק בירושלים עצמה. ודעת הראב"ד כרש"י. ראה כסף-משנה. [החזון-איש כותב שצ"ל "כלי חרס הדקים", ובטעות נשמטה המלה "הדקים", ורבינו מחלק בין ירושלים עצמה ובין לפנים מן המודיעים, וגסים טהורים רק בירושלים בלבד. וראיה חזקה לדבריו, מאריכות הלשון בהלכה ו, שהיה לו לכתוב בקיצור: מן המודיעים ולפנים - כירושלים. ומוכח מזה שמחולקים בדין כלים גסים]. (33) ברייתא שם. (34) בא מחוץ למודיעים, ונכנס לתוכה על-מנת להמשיך וללכת לירושלים. (35) מצד ירושלים. (36) מפני שהקדר לא יחזור לירושלים, ורצוי הדבר לקנות כליו ולהכניסם לירושלים. (37) אבל לא לתרומה. (38) יכול החבר לחכות עד שיגיעו לפנים מן המודיעים ולקנותם שם. (39) יכול היה לקנותם לפני שנכנסו לעיר, ואם לא עשה כך - אין מתירין לו (כסף-משנה), ונימוק שני: החבר אינו חוזר לירושלים אלא הולך לביתו, ואם כן אינו קונה לצרכי ירושלים, והתירו משום צרכי רבים בירושלים בלבד, וכל-שכן אם קדר נכנס וחבר יוצא.

8 ז. קדר⁴⁰ שהביא קדרות והניחן לפנים מן המודיעית, ובאו הלוקחין והוא אומר להן שטהורות הן: לקח קדרה ונכנס בה - הרי היא טהורה לקדש אבל לא לתרומה, כמו שבארנו⁴¹; לקח קדרה ויצא בה חוץ למודיעית - הרי זו טמאה בין לקדש בין לתרומה. אף על פי שהן הם הקדרות והוא הקדר עצמו, אינו נאמן אלא לפנים מן המודיעית.

(40) משנה שם כה, ב. (41) כמה פעמים בפרק זה.

16 ח. הלוקח⁴² פלי חרס מן הפכשן פכל מקום - הרי אלו טהורין בין לקדש בין לתרומה, ואין אומרים שמא נגע בהן עם הארץ. ואפלו לקח מן הסדר הראשון⁴³, ואף על פי שהפכשן פתוח וכבר נלקח חציו; שלא גזרו טמאה על כלים שבפכשן⁴⁴.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אם אמר שלא נטמא, אמרנו למעלה שאפילו אם אינו מכירו נאמן. (ויש לתמוה על דברי רבינו בפירושו למשנה הנ"ל שכתב: "והוא נאמן באמרו לא נטמא במת", ומשמע שאם לא אמר כלום - טמאים. וצ"ע).

- ב. המניח? כליו בפני עם הארץ ואמר לו: שומר לי את אלו - הרי אלו טמאין מדרס וטהורין מטמא מת.⁸ הניחן על פתפו" - טמאין מדרס וטמא מת. שכח כליו בבית הנקסט - הרי הן טהורין, שאינו רשות עם הארץ גמורה. הניח כליו במרחץ ובא ומצאן פמות שחן - טהורין. ומלמדין אותו שלא יעשה כן. הניח גתו ובורו, אף על פי שנקנס לעיר ובא ומצא עם הארץ בצדו - טהורין, מפני שאין לו רשות שיקנס.

7) כל הלכה זו, מקורה בתוספתא שם ה"ז. (8) כך היא גירסת רבינו שם (ראה ראב"ד ווסף-משנה). ומשמע אפילו לא אמר "טהורים הם". ואין זה דומה למפקיד ומוסר לאומן שבהלכה א, מפני ששם מסר את הכלים לרשות עם-הארץ, אבל כאן רק את השמירה הטיל עליו ולא יותר. ואעפ"כ מטמא מדרס, מפני שהם קצת ברשותו. (9) הרי מסרם לרשותו.

- ג. המוסר¹⁰ מפתח ביתו לעם הארץ - כל שבבית טהור, שלא מסר לו אלא שמירת המפתח.

(10) משנה, טהרות פ"ד מ"ב.

- ד. המניח¹¹ כליו בחלונות של מרחץ¹² ונעל עליהם¹³, אף על פי שנתן המפתח לעם הארץ - כליו טהורין¹⁴. וכן אם חתם על החלון או עשה לו סימן, אפלו מצא החותם מקלקל - הרי כל אלו טהורין¹⁵.

(11) שם, מ"ז. (12) במרחצאות שלהם היו כעין חלונות סתומות מבחוץ, ולהם דלתות מבפנים, והבלן מסר לכל מתרחץ חלון להניח שם בגדיו. (13) במפתח. (14) ואפי"ם מסרו לבלן, לא יעיו לפתוח ולנגוע בבגדי המתרחצים, שהרי לא מסר לו אלא שמירת מפתח, כמו שאמרנו בהלכה הקודמת, אבל אם לא נעל במפתח, הרי סמך על שמירתו של הבלן שהוא עם-הארץ ולפיכך כליו טמאים. פסק כחכמים במשנה, שם. (15) תוספתא, שם פ"ח ה"ו.

- ה. המניח¹⁶ עם הארץ בתוך ביתו לשמרו וישב הוא מרחוק: בזמן שהוא¹⁷ רואה את הנקנסין ואת היוצאין - הרי כל שבבית מן האכלין והמשקין וכלי חרס שאינו מקף צמיד פתיל טמאין¹⁸, אכל המשפכות והמרכבות¹⁹ וכלי חרס המקף צמיד פתיל²⁰ טהורין²¹; ואם אינו רואה לא את הנקנסין ולא את היוצאין - כל שבבית טמא. אפלו היה פפות או פרות ידים ורגלים²² - הפל טמא, מפני שהן פרשות עם הארץ²³.

(16) שם, מ"ה. (17) השומר. (18) כדין מוסר לעם-הארץ

שישראל חביבים אצל הקדוש-ברוך-הוא ועושה להם נסים. (57) וצריך להוריד ממנו את הלחם. (58) ואסור להסירו מן השולחן לפני השבת הבאה. במשנה שם נאמר: "ואומרים להם הזהרו שלא תגעו בשולחן". ופירש"י, לכהנים עמי הארץ אמרו, שהרי לויים וישראלים אסורים בכניסה להיכל שבו עמד השולחן. ורבינו מפרש "להם" לעולי רגל. שהרי כתב "שמראין אותו", וכהנים בלא-הכי רואים אותו כשנכנסים להיכל להשתחוות (ראה 'תוספות' שם). (59) שנעשו מעץ, וכלי עץ העומד בקביעות על מקום אחד ואין מזיזים אותו ממקומו, נקרא "כלי עץ העשוי לנחת" ואינו מקבל טומאה, ואע"פ שהמזבחות היו מצופים מתכת, העץ עיקר, כמו שמסיים רבינו כאן. (60) גמרא שם כז, א.

- יב. עם הארץ שאמר⁶¹: טהור אני מטמאת מת, או שאמר: פלי זה טהור מטמאת מת - נאמן⁶², ומטבילין אותו משום טמאת עם הארץ בלבד, וצריך הערב שמש ואינו צריך הזאה. במה דברים אמורים? בששאלו ואמר טהור הוא; אבל הלוקח פלי סתם מרשות עם הארץ - חוששין לו שטמא טמא מת הוא, ומזין עליו שלישי ושביעי בכל הפלים הנמצאים בכל מקום חוץ לירושלים; שלא גזרו טמאה על הפלים הנמצאים בירושלים, כמו שיתבאר⁶³ בטמאת הספקות.

(61) חגיגה כב, ב. (62) לא האמינו אותם בטומאת זיבה, והאמינום בטבילת טומאת מת. ראה גמרא שם. (63) בפ"ג מהלכות אבות הטומאות ה"ד וה"ה.

פרק שנים עשר

(1) יבאר המפקיד כלי אצל עם הארץ או הנותן כלי לאומן עם הארץ, שכח כליו בבית המרחץ או הניחם במרחץ, והמוסר מפתח בית לעם הארץ, ודין המניח עם הארץ בתוך ביתו לשומרו, ועם הארץ ששאל מחבר מיטה לישן עליה, ודין חבר שאמר לעם הארץ שמור לי פרה זו שלא תיכנס לבית, גבאי מלכות שנכנסו לתוך הבית למשכן, והגבאים והגנבים שעשו תשובה ואמרו לא נגענו רק בזה, ודין המניח ביתו פתוח ומצאו נעול או איפכא, והדר עם עם הארץ בחצר, קדר שהכניס קדירותיו למכור ויצא לשתות.

- א. המפקיד² פלים אצל עם הארץ³ או שנתן פלי לאמן עם הארץ - הרי אלו טמאים טמא מת⁴ וטמאין מדרס. ואם מפורס⁵ שהוא אוכל בתרומה - טהורין מטמא מת⁶ אכל טמאים מדרס, מפני שאשתו נדה יושבת עליהם שלא מדעתו, שהרי אין נזהרין מן הטמאות בבתי עמי הארץ.

(2) טהרות פ"ח מ"ד. (3) תוספתא, שם. (4) ואינם נטהרים עד שיזו עליהם מי אפר פרה אדומה ביום השלישי והשביעי. ומדובר, כשלא אמר שהם טהורים, אבל אם אמר שלא נטמאו - נאמן, כמבואר בסוף הפרק הקודם. (5) הנפקד מכיר את המפקיד, ויודע שהוא כהן ואוכל תרומה. (6) מפני שהנפקד נזהר שלא יטמאו בטומאת מת. ונראה, שאפילו לא אמר כלום, הכלים בחזקת טהרה, שהרי

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לנגוע בהם כשהוא שוכב על מקומו. והטעם, מפני שכבר ראה את הכלים לפני השינה, אינו מעוניין למשמש בהם אחרי שהתעורר. [ה'חזון איש' מקשה, מה בין דין זה לדין של מיטה שבה"ז. ראה שם]. ואם הניחו ישן ומצאו ישן אין חוששים שמא התעורר בינתיים ונגע בכלים. (32) יש לחשוש שמא נגע בדברים שלא ראה אותם לפני כן, כדי להתבונן בהם, אבל אין חוששים שמא ירד מן המיטה ונגע בדברים המרוחקים, ופסק כחכמים. (33) שם, מ"ג. (34) כשהם עומדים על הקרקע בכל מקום שבבית, שאומנים אינם עומדים על מקום אחד כמו טוחנת (ראה ה"י). (35) כחכמים, נגד דעת רבי מאיר.

י. אֵשֶׁת חֵבֶר³⁶ שֶׁהִנִּיחָה אֵשֶׁת עִם הָאָרֶץ טוֹחֶנֶת²⁴
בְּתוֹךְ בֵּיתָהּ, אֶפְלוּ פְּסָקָה³⁷ הָרְחִים וְאֶפְלוּ הָיוּ²⁵
שָׁפְתִים³⁸ - אֵין טָמֵא אֶלָּא מְקוֹם שֶׁיְּכֹלֵין לְפָשֵׁט אֶת²⁶
יָדוֹ וְלָגַעַ, וְאֵין אוֹמְרִין: שֶׁמָּא הָאֵחָת טוֹחֶנֶת וְהַשְּׁנִיָּה²⁷
בְּלִשָּׁה כֹּל שֶׁבְּבֵית וְשָׁמָּא נִתְּלַת וְעַלְתָּה בְּמְקוֹמוֹת²⁸
הַגְּבוּהוֹת.²⁹

(36) שם, מ"ד. (37) הפסיקה את הטחינה, אין חוששין שמא בזמן שלא טחנה הסתובבה בבית הריחיים ומשמשה בכלים. ולפיכך טהורים גם הכלים שיכולה לנגוע בהם מבלי לעלות על כסא, משא"כ באומנים. (38) שתי נשים טוחנות.

יא. הָאִשָּׁה³⁹ שֶׁנִּכְנְסָה לְהוֹצִיא פֶת לְעֵנִי, יֵצֵאת³⁰
וּמֵצֵאת⁴⁰ עוֹמֵד בְּצַד פְּכוּרוֹת⁴¹, אֶפְלוּ תְרוּמָה - הָרִי³¹
הֵן טְהוֹרוֹת, שְׁאֵין חֲזָקָתוֹ לָגַע שְׁלֵא בְרִשׁוֹת. וְכֵן³²
הָאִשָּׁה⁴² שֶׁיֵּצְאָה וּמֵצְאָה אֵשֶׁת עִם הָאָרֶץ חוֹתָה³³
נְחָלִים מִתַּחַת הַקְּדָרָה - הָרִי הַקְּדָרָה טְהוֹרָה⁴³.³⁴

(39) שם, מ"ט. (40) את עס-הארץ שהיה לפני כן במקום מרוחק מן הכירות. (41) ששינה את מקומו. (42) שם. (43) ואפילו היא של תרומה. מחלוקת רבי עקיבא וחכמים שם, ופסק כרבים.

יב. גִּבְאֵי⁴⁴ מְלָכוֹת⁴⁵ שֶׁנִּכְנְסוּ לְתוֹךְ הַבַּיִת לְמִשְׁפָּן -
כֹּל שֶׁבְּבֵית טָמֵא⁴⁶. אִם יֵשׁ עִמָּהֶם עוֹבֵד כּוֹכְבִים -
נְאֻמָּנִים לֹא נִגְעָנוּ, מִפְּנֵי שְׁאֵימַת הָעוֹבֵד³⁷
כּוֹכְבִים עֲלֵיהֶן⁴⁷. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים?⁴⁸ בְּזִמְן שֵׁישׁ³⁸
שֶׁם יָדִים שֶׁנִּכְנְסוּ אוֹ שֶׁהָיָה הַמִּשְׁכּוֹן בִּידָם; אֲבָל³⁹
אִם אֲמָרוּ הֵן מֵעֲצָמָן: נִכְנְסָנוּ אֲבָל לֹא נִגְעָנוּ -
נְאֻמָּנִין, שֶׁהָיָה שְׁאֲסָר⁴⁹ הוּא הָפָה שֶׁהִתִּיר⁵⁰.⁴¹

(44) שם, פ"ז מ"ו. (45) גובי מס, ואפילו חברים שביניהם דינם כעמיה-הארץ (ראה למעלה פ"י ה"ח). (46) מפני שרגילים למשמש כל מה שאפשר למשכן. (47) תוספתא, שם פ"ח ה"ד. במשנה שם מפרש רבינו, שהגבאים מפחדים למשמש כשהגוי עמהם, וגם כאן הוא מקיים פירושו זה, אבל קשה מאוד להבין למה מפחדים מפני הגוי (ראה השלמות). (48) נמשך לבכא ראשונה "כל שבבית טמא". (49) שאמר נכנסנו. (50) באמרו לא נגענו, כי אלמלא אמרו

שמירת כליו (ראה ה"ב), ואפילו כלי חרס שאינו מיטמא מגבו, שמא הכניס ידו לתוכו, ומובן שכל-שכן כלי שטף המיטמאים מגבם. (19) שנעשים אב הטומאה, אם ישב עליהם זב וכיוצא בו. (20) מהודק יפה. (21) המשכבות והמרכבות טהורים מטומאת משכב ומושב, שלא גזרו על עס-הארץ שיטמא טומאה חמורה זו, ואין חוששים שמא נכנסה אשה נדה וישבה עליהם, אבל טמאים משום נגיעת עס-הארץ בכלים האחרים שבבית (ראה ה"ג והערות שם). וכלי חרס מוקפים צמיד פתיל טהורים ממש, מפני שא"י אפשר לו לנגוע בתוכם והם אינם מיטמאים מגבם. ואע"פ שהזב מטמא כלי חרס מוקפים צמיד פתיל (ראה למעלה פ"ח ה"ג) טומאת היסט, לא גזרו על עס-הארץ טומאה זו (ראה 'תפארת ישראל' שם 'יכין' אות כא). (22) במשנה כתוב: ואפילו היה "מובל", פירוש, אדם שמובילים אותו. (23) ולא חילקו חכמים בין אדם שיכול לנגוע לשאינו יכול.

ו. חֵבֶר²⁴ שֶׁהָיָה יֵשֵׁן בְּבֵיתוֹ שֶׁל עִם הָאָרֶץ, וְהָיוּ¹
כָּלִים²⁵ מְקַפְּלִים וּמְנַחֲיִין תַּחַת רֵאשׁוֹ, וְסַנְדְּלוֹ וְחֵבִיתוֹ²
לְפָנָיו - הָרִי אֵלוֹ טְהוֹרִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּחֻזְקַת שְׁמִירַת³
בְּעֲלֵיהֶן, וְלֹא יִגַּע בָּהֶן עִם הָאָרֶץ, שֶׁהָרִי הוּא אוֹמֵר:⁴
עֲתָה יַעֲזוֹר וְיַבִּיט בִּי.⁵

(24) תוספתא, טהרות פ"ח ה"ב. (25) של החבר.

ז. עִם הָאָרֶץ²⁶ שֶׁשָּׂאֵל מִחֵבֶר מִטָּה שְׁיִישֵׁן עֲלֶיהָ וְיֵשֵׁן⁶
עֲלֶיהָ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל חֵבֶר - אֵין טָמֵא אֶלָּא אוֹתָהּ⁷
הַמִּטָּה וְעַד מְקוֹם שֶׁהוּא יְכוֹל לְפָשֵׁט אֶת יָדוֹ מֵאוֹתָהּ⁸
הַמִּטָּה וְלָגַעַ.⁹

(26) שם. (27) ואין חוששים שמא ירד מן המיטה ונגע בדברים המרוחקים, מפני שהחבר מסר לרשותו רק את המיטה הזו, ירא הוא לדרת ממנה ולנגוע בכלים המרוחקים.

ח. חֵבֶר²⁸ שְׁאֲמַר לְעַם הָאָרֶץ: שְׁמֹר לִי פֶרֶה זוֹ שְׁלֵא¹⁰
תִּכְנַס לְבֵית אוֹ שְׁלֵא תִשְׁבֵּר אֶת הַכָּלִים - הָרִי הַבַּיִת¹¹
וְהַכָּלִים טְהוֹרִים, שְׁלֵא מִסַּר לוֹ אֶלָּא שְׁמִירַת הַפֶּרֶה.¹²
אֲבָל אִם אָמַר לוֹ: שְׁמֹר לִי בֵית זוֹ שְׁלֵא תִכְנַס בוֹ¹³
הַפֶּרֶה, וְכָלִים אֵלוֹ שְׁלֵא תִשְׁבְּרֶם - הָרִי הֵן טָמֵאִין.²⁹¹⁴

(28) תוספתא, שם. (29) מפני שמסר לעס-הארץ את שמירתם.

ט. הַמְּנִיחַ³⁰ עִם הָאָרֶץ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וְיֵצֵא: הַנִּיחוֹ עַר¹⁵
וּמֵצְאוֹ עַר, יֵשֵׁן וּמֵצְאוֹ יֵשֵׁן, אוֹ שֶׁהִנִּיחוֹ עַר וּמֵצְאוֹ¹⁶
יֵשֵׁן - כֹּל שֶׁבְּבֵית טְהוֹרִין³¹; הַנִּיחוֹ יֵשֵׁן וּמֵצְאוֹ עַר -¹⁷
כֹּל מְקוֹם הַקְּרוֹב מִמֶּנּוּ שֶׁהוּא יְכוֹל לְפָשֵׁט אֶת יָדוֹ¹⁸
וְלָגַע בוֹ טָמֵא³². וְכֵן הַמְּנִיחַ אֲמִנִין³³ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ -¹⁹
אֵין טָמֵא אֶלָּא עַד מְקוֹם שֶׁיְּכֹלֵין לְפָשֵׁט אֶת יָדֵיהֶן²⁰
וְלָגַעַ³⁴, וְאֵין אוֹמְרִים: שְׁמָא עָלוּ עַל גְּבִי כֶּסֶף אוֹ²¹
עַל סֶלֶם וְנָגְעוּ בַּכָּלִי אוֹ בְּאֶקְלִין הַתְּלוּיִין לְמַעְלָה²²
בְּכַתְּלָהּ.³⁵²³

(30) משנה, שם פ"ז מ"ב. (31) ואפילו הדברים שיכול

20 אָפְלוּ חֲבִיּוֹת מְקַפּוֹת צְמִיד פְּתִיל אוֹ תַנּוּר מְקַף צְמִיד
 21 פְּתִיל - הָרִי אֵלוֹ טְמֵאִין⁶², עַד שִׁיעֲשֶׂה לַתַּנּוּר מַחִיצָה
 22 גְבוּהָהּ עֲשֶׂה טַפְחִים⁶³, כְּדִי שְׂלֵא יִהְיֶה בְּרִשּׁוֹת עִם
 23 הָאֶרֶץ.

61) שם פ"ח מ"א. (62) ואין זה דומה לדינים שלמעלה
 ה"ה וה"ט, שמוקפים צמיד פתיל טהורים, מפני שכאן
 דירתו הקבועה של עם-הארץ ומעיו להסיר את הכיסוי
 ולהחזירו ולהדביקו. כך מפרש רבינו במשנה, והר"ש שם
 מפרש מפני שאשתו מסיטתו, ונדה מטמאה בהיסט גם
 מוקפים צמיד פתיל. ואפילו תנור מחובר שאי-אפשר
 להסיטו, גזרו עליו טומאה משום שאינו מחובר. וכן פירש
 גם ה'ברטנורא'. (63) פסק כרבי יוסי.

24 יח. חֲבֵרָה⁶⁴ שֶׁהִיְתָה לוֹ מַחִיצָה אוֹ סִפָּה לְפָנֵי פְתָחוֹ
 25 שֶׁל עִם הָאֶרֶץ, אוֹ שֶׁהִיְתָה מַחִיצָה אוֹ סִפָּה שֶׁל עִם
 26 הָאֶרֶץ לְפָנֵי פְתָחוֹ שֶׁל חֲבֵר - פְּלִים שְׂבֻסְפָה אוֹ פְּלִים
 27 שְׂבֻמַּחִיצָה טְמֵאִים, מִפְּנֵי שִׁישׁ לְעִם הָאֶרֶץ בְּסִפָּה זוֹ
 28 אוֹ בְּמַחִיצָה זוֹ רְשׁוּת⁶⁵.

64) תוספתא, טהרות פ"ט ה"א. (65) להיכנס שם, ושמא
 נגע בכלים.

29 יט. חֲבֵרָה⁶⁶ שֶׁהִיָּה גָגוֹ לְמַעְלָה מִגָּגוֹ שֶׁל עִם הָאֶרֶץ -
 30 הָרִי זֶה שׁוֹטֵחַ שָׁם פְּלִים וּמְנִיחַ טְהוּרוֹת וְהֵן בְּחֻזְקָתָן,
 31 אֵף עַל פִּי שְׁעַם הָאֶרֶץ יְכוּל לְפַשֵּׁט יָדוֹ וְלַגְעוֹ⁶⁷. וְכֵן
 32 בְּעוֹבֵד כּוֹכְבִים אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לֹא מִשׁוּם טְמֵאָה וְלֹא
 33 מִשׁוּם יֵינן נִסְתָּה⁶⁸. הֵינן הַגָּנוֹת זֶה בְּצַד זֶה אוֹ שֶׁהִיָּה
 34 גָּגוֹ שֶׁל עִם הָאֶרֶץ לְמַעְלָה, וְשׁוֹטֵחַ הַחֲבֵר פְּלִים אוֹ
 35 הַנִּיחַ טְהוּרוֹת בְּגָגוֹ - הָרִי כֹל מְקוֹם שֶׁיְכוּל עִם הָאֶרֶץ
 36 לְפַשֵּׁט אֶת יָדוֹ וְלַגְעַת בְּחֻזְקָת טְמֵאָה⁶⁹.

66) שם. (67) מפני שאם יפשוט ידו ויגע, ייתפס כגנב.
 (68) עבודה זרה ע, ב. (69) שאם ייתפס, יאמר שנפל לו
 משהו והתגלגל לגג החבר והושיט ידו, כדי לחפש אותו
 ולקחתו.

37 כ. שְׁתֵּי חֲצוֹת⁷⁰ זוֹ לְפָנִים מִזֵּו, הַפְּנִימִית שֶׁל חֲבֵר
 38 וְהַחִיצוֹנָה שֶׁל עִם הָאֶרֶץ - חֲבֵר מְנִיחַ שָׁם פְּלִים
 39 וְשׁוֹטֵחַ שָׁם פְּרוֹת אֵף עַל פִּי שִׁיד עִם הָאֶרֶץ מִגְעַת
 40 לְשָׁם, מִפְּנֵי שְׁנִתְפַּשֵּׁ עֲלָיו כְּגַנְבִי⁷¹.

70) עבודה זרה, שם. (71) שהרי אין לו רשות להיכנס שם.

41 כא. חֲצֵר⁷² הַחֲלוּקָה בְּמִסְפָּס⁷³, וְחֲבֵר בְּצַד זֶה וְעַם
 42 הָאֶרֶץ בְּצַד זֶה - טְהוּרוֹתָיו טְהוּרוֹת אֵף עַל פִּי שִׁיד
 43 עִם הָאֶרֶץ מִגְעַת, מִפְּנֵי שֶׁהֵם בְּרִשּׁוֹת הַחֲבֵר⁷⁴.

72) שם. (73) מחיצה נמוכה. (74) ועם-הארץ ייתפס כגנב
 כשיושיט ידו לשם.

44 כב. חֲבֵרָה⁷⁵ שֶׁנִּפְּל דָּלָיו לְתוֹךְ בּוֹרוֹ שֶׁל עִם הָאֶרֶץ⁷⁶
 45 וְהֵלֵךְ לְהִבִּיא בָּמָה יַעֲלֶנּוּ - הָרִי זֶה טְמֵא⁷⁷, מִפְּנֵי
 46 שֶׁהֵנַח בְּרִשּׁוֹת עִם הָאֶרֶץ שְׁעָה אַחַת.

לא נכנסו היו נאמנים. בלשון התלמוד והפוסקים "מיגו"
 (מתוך, מפני).

1 יג. הַגְּנָבִים⁵¹ שֶׁנִּכְנְסוּ לְתוֹךְ הַבַּיִת - אֵין טְמֵא אֲלֵא
 2 מְקוֹם רִגְלֵי הַגְּנָבִים⁵², מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְפַחְדִּין מִלְּבַלֵּשׁ
 3 אֲלֵא (דְּבַר) שְׁנוּטְלִין בְּמִזְמֵן. וְמָה הֵן מְטַמְּאִין
 4 בְּמְקוֹם הַלִּיכָתָן? הָאֲבָלִין וְהַמְשָׁקִין וְכִלֵּי הָרֶס
 5 הַפְּתוּחִים⁵³; אֲבָל הַמְשָׁכּוֹת וְהַמְרַפְּכוֹת וְכִלֵּי הָרֶס
 6 הַמְקַפִּין צְמִיד פְּתִיל - טְהוּרִין⁵⁴. וְאִם יֵשׁ עִמָּהֵן
 7 עוֹבֵד כּוֹכְבִים⁵⁵ אוֹ אֲשֶׁה - הַפֵּל טְמֵא⁵⁶.

51) משנה, שם. 52) הרא"ש מפרש: בחדר שממנו גנבו
 הכל טמא, אבל אין חוששים שמא נכנסו לחדרים אחרים,
 מפני שהם מפחדים שמא יש שם אדם. 53) והוא-הדין
 בכלי שטף בין פתוחים ובין מוקפים צמיד פתיל.
 54) משכבות ומושבות טהורים מטומאת מדרס. ראה ה"ה
 ובהערות שם. 55) שטמא מדרבנן כזב. 56) משכבות
 ומושבות נעשו אב הטומאה. ואין זה דומה לגנב משכב
 וישב עליו שאינו טמא (רבינו בפכ"ד מהל' כלים ה"ז,
 ומקורו בבבא-קמא סו, ב) מפני שכאן לא גנב את המשכב,
 והתורה מיעטה רק גנב וגזול, אבל שאינו שלו לא מיעטה
 (ראה משנה-למלך שם, ו'תפארת ישראל' 'בועז' אות ו').

8 יד. הַגְּבָאִים⁵⁷ וְהַגְּנָבִים שֶׁעָשׂוּ תְּשׁוּבָה וְהִחְזִירוּ
 9 מַעֲצָמָן, לֹא מַחֲמֵת יְרָאָה, וְאָמְרוּ: לֹא נִגְעָנוּ בְּכֹל מָה
 10 שֶׁהִיָּה בַּבַּיִת כְּשֶׁנִּכְנְסוּ - הָרִי אֵלוֹ נְאֻמָּיִם וְאֶפְלוֹ עַל
 11 מְקוֹם רִגְלֵיהֶן.

57) משנה וגמרא, חגיגה כו, א.

12 טו. הַמְּנִיחַ⁵⁸ אֶת בֵּיתוֹ פְּתוּחַ וּמַצְאוֹ פְּתוּחַ אוֹ
 13 שְׂמַצְאוֹ נְעוּל, אֶפְלוֹ הַנִּיחוֹ נְעוּל וּמַצְאוֹ פְּתוּחַ, וְלֹא
 14 נִגְנַב מִמֶּנּוּ כְּלוֹם - כֹּל שֶׁבִּפְתֵי טְהוּרִין⁵⁹; שְׂאֵנֵי אוֹמְרֵ:
 15 הַגְּנָבִים פְּתוּחוֹהוּ וְנִמְלְכוּ וְהִלְכוּ לָהֶם וְלֹא נִכְנְסוּ.

58) משנה, טהרות פ"ח, ד. 59) בנעול ומצאו פתוח,
 מטמא רבי מאיר, ורבינו פסק כחכמים.

16 טז. קְרָדֵם⁶⁰ שֶׁאֲבַד בַּבַּיִת, אוֹ שֶׁהִנִּיחוֹ בְּזוּיָת זוֹ וְבָא
 17 וּמַצְאוֹ בְּזוּיָת אַחֲרָת - הַבַּיִת טְמֵא; שְׂאֵנֵי אוֹמְרֵ:
 18 אֲדָם טְמֵא נִכְנַס לְשָׁם וְנִטְלוּ.

60) פסחים י, ב. כתב 'כסף משנה' ששאלו את רבינו, מה
 בין זה לכיכר של תרומה (במס' נדה ד, א) שהניחו למעלה
 ומצאו במקום אחר (ואפילו אם דבר טמא מונח למטה
 ממנו) טהור, שאני אומר טהור נכנס לשם והעביר את הכיכר
 למקום אחר, כדי שלא יפול על הטמא המונח תחת הדף.
 והשיב, שבקורדום אנו אומרים שאדם נכנס ולקח את
 הקורדום והשתמש בו והחזירו למקומו, ושואל שלא מדעת,
 דינו כגזלן ואין תלות שחבר עשה זאת, אבל שם אין דרכו
 של אדם לקחת כיכר ולהחזירו, ולפיכך אנו תולים שטהור
 עשה זאת כדי שלא יפול (השאלה ותשובת רבינו, נדפסו
 במילואן ב'תשובות רבינו', הוצאת פריימן סי' קמט).

19 יז. הָדָר⁶¹ עִם עִם הָאֶרֶץ בְּחֵצֵר וְשָׁכַח פְּלִים בְּחֵצֵר,

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ד' ט"ז סיון - ספר טהרה - הל' מטמאי משכב ומושב עט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

2) טהרות פרק ז משנה ז ושם כתוב סתם "המניח" ורבינו מפרש שהמדובר, בכהן המקבל לתוך כליו יין תרומה מעם הארץ והשאריו כליו בגיתו של עם הארץ, אולם הר"ש והרא"ש גורסים: "בגוי כליו טהורים". ופירשו שאין חוששים ליין נסך, אבל לטומאה חוששים. (3) בחזקת טהרה. (4) עם הארץ יודע שהכהן אוכל טהרות ויזהר, שלא לנגוע בכליו. (5) חבר. (6) שמתו לב ושמרתו.

21 ב. הרוצה לעשות יינו בטְהַרָה באַמְנִין עִמִּי הָאָרֶץ
22 - הָרִי זֶה מְטַבֵּיל אֶת הַבּוֹצְרִים.⁷ וְכֵן אִם הָיָה עוֹשֶׂה
23 שָׁמֶן - מְטַבֵּיל אֶת הַבְּדִדִין.⁸ וְצִרְדָּה לְעֵמֹד עַל
24 הָאֲמִנִים עַד שִׁיטְבְּלוּ בְּפָנָיו, שֶׁהָרִי אֵינָן יוֹדְעִים⁹
25 הַלְכוֹת טְבִילָה וְחֻצְצִיָּה.¹⁰ יֵצְאוּ חוּץ לְפֶתַח בֵּית הַבַּד
26 וְנִפְנוּ אַחֲרָיו הַגָּדָר וְחֻזְרוּ - הָרִי אֵלָיו בְּטְהַרְתָּן. עַד
27 כִּמָּה יִרְחִיקוּ וְהֵם טְהוֹרִין? עַד כְּדֵי שֶׁלֹּא יִסְתְּרוּ
28 מְעִינָיו. אֲבָל אִם נִסְתְּרוּ מְעִינָיו - חֻזְרוּ לְטַמְאָתָם,
29 עַד שִׁיטְבִילֵם פַּעַם אַחֶרֶת וְיַעֲרִיב שִׁמְשׁוֹן.

7) הקוטפים את הענבים מן הגפנים, שהענבים מקבלים טומאה משעת ביצרתם מפני שהוכשרו במשקה היוצא מעצמו מן הענבים. (8) שדורכים את הזיתים בבית הבר ואז כבר הוכשרו, אבל מוסקי (קוטפי) הזיתים אינם צריכים טבילה, שהרי הזיתים לא הוכשרו ומעט המוהל הנסחט בסלים אינו מכשיר. לקמן יתבאר שאוכלין אינם מקבלים טומאה כל זמן שלא הורטבו באחד משבעת המשקין (הלכות טומאת אוכלין פרק א הלכה א). (9) אבל אם היו בקיאים היינו מאמינים להם שטבלו שלא בפני החבר. (10) מה הם הדברים החוצצים בין הטובל ובין המים והטבילה אינה מועילה, כגון אם משהו דבוק בכשרו וכדומה.

30 ג. הַבְּדִדִין וְהַבּוֹצְרִים שֶׁנִּמְצְאוּ טַמְאָה לְפָנֵיהֶן -
31 נִאֲמָנִין לֵאמֹר לֹא נִגְעָנוּ. וְכֵן בְּתִינוּקוֹת שֶׁלָּהֶם.¹¹

11) נאמנים לומר התינוקות לא נגעו ביין ובשמן.

32 ד. הַמְטַהֵר אֶת הַבְּדִדִין וְהַכְּנִיסֵן לְבֵית הַבַּד וְנָעַל
33 עָלֵיהֶן, אִם הָיוּ שָׁם פְּלִים שֶׁנִּמְצְאוּ בְּמִדְרָס - הָרִי
34 בֵּית הַבַּד פָּלוּ טָמֵא, שֶׁמָּא נִגְעוּ בְּאוֹתָן הַפְּלִים.¹²
35 וְאִפְלוּ רָאָה אוֹתָם מְקַדְּם נִזְהָרִין מְאוֹתָם הַפְּלִים מִפְּנֵי
36 טַמְאָתָן - הָרִי בֵּית הַבַּד טָמֵא, שֶׁמָּא הִסִּיטוּ¹³ וְהֵן
37 מְדַמִּין שֶׁאֵין הַמְּסִיט טָמֵא, שֶׁאֵין עִמִּי הָאָרֶץ בְּקִיאִין
38 בְּטַמְאָת הַסֵּט.¹⁴

12) ואחר כן נגעו בזיתים ובשמן. (13) הזיוזו אותם ממקומם בלי נגיעה. (14) ולפיכך גם הכלים שבבית הבר טמאים, שמא נגעו בהם לפני שפירשו מהטומאה שאם נגעו בהם אחר שפירשו אינם מטמאים אותם, שהרי הם ראשון לטומאה ואין ראשון מטמא כלים.

39 ה. הָיוּ חֲמָרָיו¹⁵ וּפּוֹעֲלָיו טוֹעֲנִין טְהוֹרוֹת וְעוֹבְרִין
40 לְפָנָיו, אֶף עַל פִּי שֶׁהַפְּלִיגוּ¹⁶ יָתֵר מִמִּיל¹⁷ - הָרִי אֵלָיו
41 טְהוֹרוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּחֻצְקָה שְׁהוּא שׁוֹמְרֵן, וְהֵן

75) טהרות פ"ח מ"ג. (76) ואע"פ שהדלי בתוך הבור ואין עם הארץ יכול ליגע בו. והטעם, מפני שלא חילקו חכמים וטימאו את כל הכלים שהם ברשות עם הארץ (רבינו, שם). (77) טומאת מת, וטעון הזאת מי פרה בשלישי ובשביעי (רבינו בפירושו למשנה, שם).

1 כג. אֲשֶׁת עִם הָאָרֶץ⁷⁸ שֶׁנִּכְנְסָה לְתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל הַכֹּהֵן
2 לְהוֹצִיא בָנוּ אוֹ בָתּוֹ אוֹ בְּהִמְתּוֹ שֶׁל הַכֹּהֵן - כָּל
3 שְׂבִיבַת טְהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁנִּכְנְסָה שְׂלֵא בְּרִשׁוֹת⁷⁹. קָדָר
4 הַכֹּהֵן⁸⁰ שֶׁהִכְנִיס קְדוּתוֹ לְמִכְר וְיָרַד לְשִׁתּוֹת - הָרִי
5 הַפְּנִימִיּוֹת טְהוֹרוֹת וְהַחִיצוֹנוֹת טָמְאוֹת. בְּמָה דְּכָרִים
6 אֲמוּרִים? בְּשֶׁהִנִּיחַ⁸¹ סְמוּךְ לְרִשׁוֹת הַרְבִּים, מִפְּנֵי
7 שֶׁהַעוֹבְרִים וְהַשְּׂבִים נוֹגְעִים בְּחִיצוֹנוֹת בְּשִׁעַת
8 הַלִּיכָה⁸²; אֲבָל הָיוּ רְחִיקוֹת מִרִּשׁוֹת הַרְבִּים: אִם הָיוּ
9 פְּלִי אֲמָנוֹתוֹ בִּידוּ⁸³ - הַכֹּל טָמְאוֹת, מִפְּנֵי שֶׁפְּלִי
10 מוֹכִיחִין שֶׁהִנְחוּ לְמִכְר וְיָד הַכֹּל⁸⁴ מִמִּשְׁמֹשׁוֹת בְּהֵן;
11 אֵין פְּלִי אֲמָנוֹתוֹ בִּידוּ - הַכֹּל טְהוֹרוֹת, חֻזְקָתָן שֶׁלֹּא
12 נִגְעָ בְּהֵן אָדָם⁸⁵. הַכֹּהֵן שֶׁהִנִּיחַ⁸⁶ אֲכָלִין וּמִשְׁקִין עַל
13 פֶּתַח חֲנוּתוֹ וְנִכְנַס - הָרִי אֵלָיו טָמְאִים, מִפְּנֵי
14 שֶׁהַעוֹבְרִים וְהַשְּׂבִים מִמִּשְׁמֹשִׁין בְּהֵן⁸⁷.

78) שם, מ"ה. (79) רבינו שם מפרש: "אם נכנסה שלא ברשות אלא להוציא הענין הפלוני וכו' אימת בעל הבית עליה ולא תשלח ידה לדבר". (80) שם פ"ז מ"א. (81) כתובות כד, ב. (82) שלא ככוונה. (83) כגון המחק למחוק את המידות. (84) שמעוניינים לקנות. (85) מפני שחושבים שאינם עומדים למכירה, ויזהרו מלנגוע בהם. (86) תוספתא, טהרות פ"ט ה"ב. (87) מקומם מוכיח שלמכירה הם עומדים.

יום ד' ט"ז סיון ה'תשע"ו

פֶּרֶק שְׁלֹשָׁה עָשָׂר

1) יבאר כהן שטיהר כליו לגת זו והניחם לגת הבאה, הרוצה לעשות יינו או שמנו בטהרה באומנים עמי הארץ, הבדדים והבוצרים שנמצאת טומאה לפניהם אם נאמנים לומר לא נגענו, המטהר הבדדים והכניסם לבית הבר ונעל בפניהם, חמריו ופועליו טעונים טהרות ועברו לפניו והפליגו ממנו, חבר שהיה לבוש חלק ועטוף בטלית ומהלך ואמר בדעתי היה לשמור החלוק ולא הטלית, ודין היה משתמש מן החבית בטהרה בחזקת שהיה חולין ונמצאת תרומה, נתחלפו לה כלים של חול בכלים של שבת ולבשם, חבר שהניח טהרות או כלים ומת, ומי שאמר לו עד אחד נטמאו טהרותיך, ודין היה עושה עמו בטהרות ולאחר זמן אמר לו טהרות שעשיתי עמך נטמאו.

15 א. פֶּהֶן² שֶׁטְהַר פְּלִי לְגַת זוֹ וְהִנִּיחֵן לְגַת הַבָּאָה -
16 הָרִי אֵלָיו בְּחֻצְקָתָן³; שֶׁאֵין עִמִּי הָאָרֶץ נוֹגְעִין בְּכָלִים
17 שֶׁל כֶּהֵן זֶה שֶׁהֵן בְּתוֹךְ גִּתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אוֹכַל
18 טְהוֹרוֹת⁴. אֲבָל שֶׁל יִשְׂרָאֵל⁵ טָמְאוֹת, עַד שִׁיאִמַּר:
19 בְּלִפְנֵי הָיָה לְשִׁמּוֹר⁶ עִם הָאָרֶץ שִׁיפְנִס לְגַת שֶׁלֹּא יִגַּע
20 בְּכָלִים.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 מִפְּחָדִין לַגֵּעַ וְאוֹמְרִים: עֲכָשׁוּ יָבוֹא¹⁸, שֶׁהָרִי הוּא
2 אַחֲרֵינוּ. אֲבָל אִם אָמַר לָהֶם: צֵאוּ וְאִנִּי אָבוֹא
3 אַחֲרֵיכֶם¹⁹ - פִּינּוֹן שֶׁנִּתְפַּסּוּ מֵעֲנִיּוֹ הָרִי הֵן טְמֵאוֹת²⁰.
15) נוהגי חמורים. (16) שהרחיקו. (17) מיל הוא אלפיים
אמה ואין בעל הבית יכול לראות אם הם נוגעים.
18) שהרי הוא הולך אחריהם והם אינם יודעים, שמרחק רב
כזה מפריד ביניהם (כסף משנה). (19) אחר זמן מה.
20) בטוחים הם שלא יבוא כל כך מהר ואינם מפחדים
לנגוע.

4 ו. חֲבַר שֶׁהָיָה לְכוֹשׁ בְּחֻלּוֹק וְעֵטוֹף בְּטָלִית וּמְהַלֵּךְ,
5 וְאָמַר: בְּלִבִּי הָיָה לְשֹׁמֵר אֶת הַחֻלּוֹק וְהִיִּיתִי נֹזֵהֵר בּוֹ,
6 וְהִפְחַתִּי דַעְתִּי מִן הַטָּלִית - הָרִי הַחֻלּוֹק בְּטָהֳרָתוֹ
7 וְהַטָּלִית טְמֵאָה, שֶׁמָּא נִגַּע בָּהּ עִם הָאֲרִיץ. הָיָה סָלֵל²¹
8 עַל כְּתָפוֹ וּמְגֵרְפָה²² בְּתוֹךְ הַסֵּל, וְאָמַר: בְּלִבִּי הָיָה
9 לְשֹׁמֵר אֶת הַסֵּל²³, וְלְשֹׁמֵר אֶת הַמְּגֵרְפָה מִדְּבַר
10 הַמְּטֵמְאָה²⁴ אֲבָל לֹא מִדְּבַר הַפּוֹסְלָה²⁵ - הַסֵּל טָהוֹר²⁶,
11 וְהַמְּגֵרְפָה טְמֵאָה²⁷, וְכָל תְּרוּמָה שֶׁבִּפְסָל פְּסוּלָה, מִפְּנֵי
12 הַמְּגֵרְפָה שֶׁפּוֹסְלָתָהּ הָאֲכָלִין שֶׁבִּפְסָל. הָיָה מִשְׁתַּמֵּשׂ מִן
13 הַחֲבִית בְּטָהֳרָה בְּחֻזְקָתָהּ שֶׁהִיא חֲלִין וְאַחַר כֵּן נִמְצְאָתָה
14 תְּרוּמָה, אִף עַל פִּי שֶׁהִיא טָהוֹרָה - הָרִי הִיא אֶסְוֶרָה
15 בְּאֲכִילָה, שֶׁמָּא נִגַּע בָּהּ טְבוּל יוֹם²⁸, שֶׁהוּא פּוֹסֵל
16 בְּתְרוּמָה וְטָהוֹר בְּחֻלּוֹן כְּמוֹ שִׁיתְבָּאֵר, וְאִינוּ דוֹמָה
17 מִשְׁמֵר תְּרוּמָה לְמִשְׁמֵר חֲלִין. וְאִם אָמַר: בְּלִבִּי הָיָה
18 לְשֹׁמֵרָה אֲפִלוּ מִדְּבַר הַפּוֹסְלָה - הָרִי זֶה מִתְּרַת
19 בְּאֲכִילָה. נִתְחַלְפוּ לוֹ גְּלִים שֶׁל שֶׁבֶת בְּכָלִים שֶׁל חַל
20 וְלִבְשָׁן - נְטֵמְאוּ, שֶׁאִינוּ מִשְׁמֵר כָּלִים שֶׁל חַל בְּכָלִים
21 שֶׁל שֶׁבֶת²⁹. מֵעֲשֵׂה בְּשֵׁתֵי נָשִׁים חֲבֵרוֹת שֶׁנִּתְחַלְפוּ לָהֶן
22 כְּלִיָּהֶן בְּבֵית הַמֶּרְחָץ, וְכֹא מֵעֲשֵׂה לְפָנֵי חֲכָמִים וְטֵמְאוּ
23 הַכֵּל³⁰. אֲפִלוּ נִפְלָה מֵעֲרֹתָהּ³¹ מִמְּנָה וְאָמְרָה לְחֲבֵר:
24 תְּנֵה לִי, וְנִתְּנָה לָהּ - נְטֵמְאָתָה. גִּזְרָה שֶׁמָּא יִתְּנָה לָהּ עִם
25 הָאֲרִיץ, אוֹ שֶׁלֹּא יִהְיֶה הַחֲבֵר מִשְׁמֵרָה; שֶׁאִין אָדָם
26 מִשְׁמֵר כָּלִים שֶׁאִינָן שְׁלוֹ בְּכָלִיו, אֲלֹא אִם בֶּן הוֹדִיעַ
27 שֶׁסָּמַךְ עָלָיו.

32) אוכלין ומשקין. (33) חבר אינו משהה בביתו אוכלין
טמאים, כדי שלא יבוא לידי מכשול. (34) בכלים החמירו
מפני שאפשר לטהרם על ידי הזאה וטבילה ולא חילקו בין
כלי לכלי ולפיכך טימאו אף כלי חרס, שאין להם טהרה
כלל. (35) כל הספיקות הללו נאמרו בתוספתא שם.
36) וטעונים הזאה ארבעת הימים הראשונים, שכל אחד הוא
ספק שביעי. (37) וטעונים טבילה אחר כל ההזאות.
38) המלה בשביעי לכאורה מיותרת.

39) והמדובר, בעושה עימו חנם, אבל אם הוא מקבל שכר
נאמן אפילו בפגישה שנייה מפני שהוא מפסיד את שכרו
ולפיכך אנו אומרים מתוך שנאמן להפסיד שכרו נאמן גם
לטמא את הטהרות, כמו סופר שכתב ספר תורה בשכר ואמר
שהקלף לא היה מעובד לשמו והספר פסול.

בְּרִיף רַחֲמָנָא דְסִיעֵן

הַלְכוֹת שְׂאֵר אֲבוֹת הַטְּמֵאוֹת

יֵשׁ בְּכֻלְלָן שְׁלֹשׁ מִצְוֹת עֲשֵׂה², וְזֶה הוּא פְּרָטָן: (א)
דִּין טְמֵאָת נְבִלָה. (ב) דִּין טְמֵאָת שְׂרָץ. (ג) דִּין טְמֵאָת
שֶׁכָּבַת זֵרַע. וְעֲבוּדָה זָרָה מְטֵמְאָה פְּשָׁרִץ, וְטְמֵאָתָהּ
מִדְּבַרֵי סוֹפְרִים.

וּבִאֵוָר מִצְוֹת אֵלּוּ בְּפָרְקִים אֵלּוּ:

1) רבינו בהקדמתו לפירוש המשנה סדר טהרות מונה אחד
עשר סוגי אב הטומאות, והם: טומאת מת, טומאת מי
חטאת (מים שנתנו עליהם אפר פרה אדומה), חטאת
(בספרים שבידינו כתוב "חטאת", וצ"ל "חטאות", והכוונה
לחטאות שמזים דמם בהיכל), טומאת צרעת, זב, זבה, נדה,
יולדת, נבילה, שרץ ושכבת זרע. דיניהם של שמונת
הראשונים נתבארו בארבע ההלכות הקודמות, ודיני שלושת
אב הטומאות הנשארים יתבארו בהלכה זו, ומכאן השם
"שאר אבות הטומאות." (2) כשאנו קוראים בתורה

(21) ובו תאנים. (22) כלי ברזל שמשתמשים בו להפריד את
התאנים המודבקות זו בזו. (23) מכל טומאה. (24) פירש
בכסף משנה, מדבר הנותן לה כוח טומאה לטמא אוכלין
שיפסלו אוכלין אחרים שיגעו בהם. (25) שנותן לה כוח
לפסול את הנוגע בה (פסול אינו פוסל אחרים). (26) שהרי
שמר עליו מכל דבר טמא. (27) פירוש, לפסול אוכלין אבל
לא לטמאם (פירוש זה דחוק, שהרי פתח ב"הפוסלה" וסיים
ב"טמאה", אולם לא מצאתי פירוש אחר להלכה זו).
28) טמא שטבל ביום וטרם שקעה השמש, טהור לחולין
ופסול את התרומה והוא שמר רק שמירת חולין.
29) ומכיוון שהסיח דעתו מהשמירה הדייקנית הרי זה כאילו
הסיח דעתו לגמרי משמירה (רש"י שם). (30) מפני שלא
שמרה על כליה של השנייה כמו על כליה. ואפשר לפרש
שהמדובר, כשלא ידעה האחת את האחרת היא חבירה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(ראשון לטומאה). (11) ונעשים ראשון לטומאה כמו האדם, אבל כלים שנגע בהם אחרי שפירש מן הטומאה לא נטמאו. וכל זמן שלא פירש מן הטומאה, מטמא כל כלים שהוא נוגע בהם, ולא דוקא בגדים. שם, פרשת ד, ה"ט: מנין לעשות שאר כלים ככגדים? (בתורה כתוב: יכבס בגדיו), תלמוד לומר "טמא" (צ"ל יטמא - הגר"א). (12) שם: "יכול יטמא אדם וכלי חרס? תלמוד לומר בגד, בגד הוא מטמא ואינו מטמא אדם וכלי חרס". (13) פרק ו.

ב. אַחַד¹⁴ בַּהֶמָּה וַחֲיָהּ, בֵּין הַמִּתְרִין בְּאֲכִילָהּ בֵּין הָאֲסוּרִין¹⁵, אִם מֵתוּ - פֶּלֶן בְּשָׂרָן מְטַמָּא בְּכַזִּית. וְשִׁחִיטָת בַּהֶמָּה טְהוֹרָה וַחֲיָה טְהוֹרָה מְטַהֲרֵת¹⁶ פְּכָל מְקוֹם. וְאִפְלוּ שִׁחַט חֲלִין פְּעוּזָה וְקִדְשִׁים בַּחוּץ¹⁷ - הָרִי אֵלוּ טְהוֹרִין. וְאִם אֶרֶץ פְּסוּל בְּשִׁחִיטָה - הָרִי זֶה נִבְלָה¹⁸ וּמְטַמָּא בְּמִשְׁאָא¹⁹, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת שִׁחִיטָה²⁰.

(14) בין בהמה ובין חיה. (15) בגמרא חולין ע, ב למדו זה מן הכתוב. (16) אפילו אם היא אסורה באכילה ע"י אחד משמונה עשרה טריפות. שם עב, ב (ראה לקמן ה"ג). (17) שהם אסורים גם בהנאה (זבחים סח, א). (18) כר' יהושע, במשנה חולין לב, א. (19) השחיטה אינה מועילה אפילו לטהר מטומאת משא החמורה. (20) פ"ג הלכה יח.

ג. בַּהֶמָּה טְמֵאָה וַחֲיָה טְמֵאָה אֵין הַשְּׁחִיטָה מוּעֵלָת בָּהּ²¹, וְאֶחָד הַשּׁוֹחֲטָה או הַנּוֹתְרָה או הַחוֹנְקָה או שְׂמֵתָה בְּדִרְכָּה - הָרִי זֶה נִבְלָה. וְכָל הַנְּבִלּוֹת מְצַטְרְפוֹת²² לְעֵנַן טְמֵאָה לְכַזִּית, אֶחָד טְמֵאוֹת וְאֶחָד טְהוֹרוֹת²³.

(21) משנה שם עב, ב. (22) משנה מעילה א, ב. (23) כחצי זית מטמאה מצטרף עם כחצי זית מטהורה לענין טומאה, אבל אין מצטרפים לחייב מלקות על אכילתם (ראה הלכות מאכלות אסורות פ"ד הלכה יז, והשלמות להלכה יב).

ד. מִזֶּה הָרִי הוּא כְּבִשְׂרָא²⁴. וְדָם הַנְּבִלָה אֵינוּ מְטַמָּא²⁵ כְּנִבְלָה, אֲלֵא הָרִי הוּא כְּמִשְׁקִין טְמֵאִים, שְׂאֵינוּ מְטַמָּא לֹא אָדָם וְלֹא בָּלִים²⁶ מִן הַתּוֹרָה²⁷.

(24) חולין קכה, א. (25) עדיות פ"ח מ"א. העיר ר' יהושע בן בתירה על דם נבילות שהוא טהור. (26) כוונת רבינו ברורה, שאינו מטמא מן התורה כלל אפילו בשיעור רביעית הלוג שהוא גדול פי שלושה מכזית. וחזר בו מפירושו למשנה זו (וכן פירש גם הרע"ב שם) שטהור מלטמא בכזית כבשר אבל ברביעית מטמא, מפני שבברייתא (מנחות קג, ב) נאמרה עדות זו בשם ר' יהושע (בן חנניה) ור' יהושע בן בתירה, והוסיפו מעשה שהיה, שלא טימאו חכמים דם נבילה אפילו בשיעור גדול (ראה 'תוספות יום טוב' בעדויות שם, וראה הלכות טומאת אוכלין פ"י הלכה ג בהשלמות). (27) משמע שמדרבנן מטמא כלים כמשקין טמאים. אולם מלשונו בפ"י מטומאת אוכלין ה"ג, משמע שאינו משקה.

ה. חֲלָב²⁸ בַּהֶמָּה טְהוֹרָה שְׂמֵתָה - טְהוֹר. שְׂנֵאָמַר:

(ויקרא, יא) נמצא ציויים רבים, אולם רבינו ב'ספר המצוות' כלל שביעי, מודיע לנו שיטתו במנין המצוות, וקובע שאין למנות את פרטי המצוות כמצוות בפני עצמן, אלא כולן נמנות כמצוה אחת הכוללת דינים הרבה, והשיג על 'בעל הלכות גדולות' שמנה פרטים במספר תרי"ג המצוות. בהתאם לשיטתו זו, יצאו לו כאן רק שלוש מצוות-עשה.

פֶּרֶק רֵאשׁוֹן

(1) יבאר שהנבילה איב מאבות הטומאות, ומה מטמאה, ואי זו היא נבילה. ודין אם שחיטה מועילה בבהמה וחיה טמאה, ואם הנבלות מצטרפות לטמא בכזית. מוח וחלב ודם בהמה טהורה שמתה או חלב בהמה טמאה. חלב הכוי והדברים שאין מטמאין מן הנבילות והבהמות שעורותיהן כבשרן. ודין אם עיבדן או הלך בהם כדי עיבוד או עשה מעשה שבתלם. ודין עד כמה יהיה העור חיבור ועור שיש עליו כזית נבילה. ודין עור שיש עליו שני חצאי זיתים, ובשר נבילה יבש או שהיה סרוח מעיקרו. ודין שיליא וקיבה וחלב של נבילה, ובהמה ששפעה חררת דם, ונבילה שנתערבה בשחוטה.

1 א. הַנְּבִלָה - אָב² מֵאֲבוֹת הַטְּמֵאוֹת. כַּזִּית³ מִבְּשָׂרָהּ⁴
2 מְטַמָּא אָדָם וְכָלִים כְּמַגְעָא⁵, וְכָלִי חָרָס בְּאֹיִר⁶.
3 וּמְטַמָּא אֶת הָאָדָם בְּמִשְׁאָא⁷ לְטַמָּא בְּגָדִים, כְּמִרְכָּב
4 הַזָּב⁸. כִּיצַד? אָדָם שֶׁנִּגְעַת בְּנִבְלָה - נְטַמָּא, וְהָרִי הוּא
5 רֵאשׁוֹן לְטַמָּאָה. וְאִם נִגַּע בְּכָלִים אִפְלוּ בְּשִׁעַת מַגְעוֹ
6 בְּנִבְלָה - הָרִי הֵן טְהוֹרִין⁹. וְכֵן פְּלִים שְׁעָלֵיו טְהוֹרִין.
7 לְפִי שֶׁהוּא וְלָד¹⁰, וְאֵין וְלָד מְטַמָּא פְּלִים. אֲבָל
8 הַנוֹשָׂא אֶת הַנְּבִלָה מְטַמָּא פְּלִים בְּשִׁעַת נְשִׂיאָתוֹ¹¹,
9 שְׂנֵאָמַר: וְהַנּוֹשָׂא אֶת נִבְלָתָם יְכַבֵּס בְּגָדָיו. וְאִתָּן
10 הַבְּגָדִים רֵאשׁוֹן לְטַמָּאָה. וְאֵינוּ מְטַמָּא לֹא אָדָם וְלֹא
11 כָּלִי חָרָס וְאִפְלוּ בְּשִׁעַת נְשִׂיאָתוֹ¹², כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ
12 בְּמִטְמָאֵי מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב¹³.

(2) כלים פ"א מ"ב. (3) 'תורת כהנים' פרשת שמיני פרשתא יוד, ה"ו: "למה נאמר (ויקרא יא, מ) האוכל מנבלתה? ליתן שיעור לנוגע ונושא, מה האוכל - כזית, אף הנוגע והנושא כזית" (סתם אכילה - כזית). (4) ולא עצמות - 'תורת כהנים' שם פרק י: "מנבלתם" ולא מן העצמות. (5) כתוב בתורה (שם, כז): כל הנוגע בנבלתם יטמא עד הערב. (6) אם נכנס כזית מן הנבילה לאוירו של כל חרס, נטמא הכלי וכל מה שבתוכו, אף-על-פי שלא נגע בדופניו. כתוב בתורה (שם, לג): "וכל כלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו יטמא", ודרשו ב'תורת כהנים' (שם פרשתא ז ה"ה): "מתוכו הוא מטמא ואינו מטמא מאחוריו". (7) אם האדם נשא את הנבילה, אף-על-פי שלא נגע בה, כגון שהיה דבר מבדיל בין גופו ובין הנבילה, שנאמר (שם, כח): "והנושא את נבלתם יכבס בגדיו וטמא עד הערב". (8) שהנוגע בו אינו מטמא בגדים, והנושאו מטמא בגדים. ובוה נבדל מרכב ממשכב וממושב, שגם נגיעתם מטמאה בגדים (ראה הלכות מטמאי משכב ומושב פ"ו הלכה ב). (9) ב'תורת כהנים' (שם פ"ו הלכה ז): "הנוגע יטמא עד הערב", ואין הנוגע מטמא בגדים. (10) הנוגע באב הטומאה נעשה ולד

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

45) חיה אכלה את הבשר, והשאירה חתיכות קטנות דבוקות בעור. (46) כשהפריד בסכין את הבשר מהעור, נפלטו החתיכות מתחת חודו של סכין ונשארו במקומם בעור. (47) כנס את החתיכות הקטנות, והניחן יחד. (48) כרב הונא אליבא דרבי יהודה (שם קכא, א. ראה ראב"ד וכסף-משנה). והמדובר כשכנסו אדם בכוונה, וע"י מעשהו גילה דעתו שלא ביטלו לגבי העור. אבל אם כונס שלא בכוונה, כגון ע"י תינוקות, אינו מטמא (רש"י שם).

ט. ואלו⁴⁹ בהמות שעורותיהם כבשרם: עור תזיר²⁵ של ישוב, ועור חטוטרת הגמל הרפה, ועור בית הבשת, ועור השליל⁵⁰, ועור שתחת האלה. הרי אלו מטמאין מן הנבלה. ואם עבדן או הלף ביהן⁵¹ פדי עבודה⁵² - הרי אלו טהורים. ואם עשה ביהן מעשה שבטלן⁵³ - טהורין אף על פי שלא הלף ביהן פדי עבודה. כיצד? און חמור שטלאה⁵⁴ לכפיפתו - טהורה. במה הוא פדי עבודה? ארבעה מילין⁵⁵. ואי זו היא חטוטרת רפה? כל זמן שלא טענה⁵⁶. הגיע זמנה לטעון⁵⁷ ולא טענה, או שטענה קדם שנגיע זמנה⁵⁸ - הרי זה ספק⁵⁹.

49) משנה שם קכב, א. (50) העובר שבמעי אמו. רבינו השמיט עור הראש של עגל הרך, ועור הפרסות שנימנו (שם) בין אלה שעורותיהם כבשרם. וטעמו, מפני שר' יוחנן אמר (שם קכב, ב) שדעת יחיד היא, ואין הלכה כאותו יחיד. (51) יש שוטחים את העורות, כדי שידרוס עליהם, ועל-ידי זה הם מתקשים ונעשים ראויים למלאכת עור. (52) אולי צריך להיות: עיבודם. (53) על-ידי מעשה זה, ביטל אותם מתורת בשר הראוי לאכילה. (54) השתמש בה כטלאי לסל וכדומה. (55) גמרא שם. (56) שלא הניחו עליה משא. (57) הגמל גדל, וכוחו אתו לישא משאות. (58) הטעינו משא בעורו צעיר וחלש. (59) בעיא שם שלא נפשטה.

י. המפשיט⁶⁰ נבלת בהמה או חיה, בין טמאה בין טהורה, בין דקה בין גסה: אם לשטיחה⁶¹ הפשיט - פיון שהפשיט מן העור פדי אחיזה, והוא שני טפחים⁶², הנוגע בעור זה שהפשט טהור⁶³; ועד שלא הפשיט שני טפחים - הנוגע בעור פנוגע בפשר. הפשיטה פדי לעשות מן העור חמת⁶⁴ - הרי העור חבור⁶⁵ עד שיפשיט את כל החזה. ואם הפשיטה מרגליה⁶⁶ בלבד - הרי העור פלו חבור, והנוגע בעור פנוגע בפשר, עד שיפריש העור פלו מעל הפשר. וכן המפשיט בשרצים⁶⁷ - חבור עד שיפשיט פלו. עור שעל הצואר - חבור⁶⁸ עד שיפשיט פלו. וכל עור שהוא חבור לטמא⁶⁹ - כף הוא חבור להתטמא, שאם היתה שחווטה ונגעה טמאה בעור זה שהוא חבור - נטמא הפשר.

60) משנה שם קכג, א. (61) שהעור ישמש לו שטיח. בהפשט כזה, קורעים את העור מן הזנב עד הצואר ואחר-כך מפרידים אותו מן הבשר בסכין. (62) גמרא שם.

1 וְחֵלֶב נִבְלָה וְחֵלֶב טְרֵפָה יַעֲשֶׂה לְכָל מְלֹאכָה²⁹ וְאָכַל
2 לֹא תֹאכְלוּהוּ - מִי שְׁאִסְרוּ מִשּׁוּם נִבְלָה וְטְרֵפָה³⁰.
3 וְאִם הִכְשֵׁר בְּמִשְׁקֵינָם הַמְכֻשְׁרִינָם³¹ - הָרִי הוּא כְּאֹכְלִין
4 טְמֵאִין³², וְאִינוּ כְּבִשָׁר נִבְלָה. וְהַנוֹגֵעַ בְּחֵלֶב הַחוּפָה
5 אֶת הַפְּלִיא קִדְּם הַפְּרִשָׁה³³ - הָרִי זֶה טְמֵא פְּנוֹגֵעַ
6 בְּפִלְיָא עֲצָמָה, שְׁהָרִי בְּמָה חוּטִין נִמְשְׁקִין מִמֶּנָּה³⁴
7 בְּחֵלֶב. אָבֵל בְּהֵמָה טְמֵאָה וְהַחִיָּה בֵּין טְהוֹרָה³⁵ בֵּין
8 טְמֵאָה - אֶחָד בְּשָׂרָה וְאֶחָד חֵלְבָה לְטְמֵאָה, וּמִטְמֵא
9 אָדָם וְכֹלִים בְּכֹזֵית כְּבִשָׁר הַנִּבְלָה.

(28) פסחים כג. (29) משמע אפילו למלאכת קודש שאסור לטמאו. (30) זה נימוק לטומאת חלב בהמה טמאה שנתנבלה, שנאמרה בסוף הלכה זו. (31) אוכלין אינם מקבלים טומאה כל זמן שלא נרטבו באחד משבעת המשקין שמנאם רבינו בפ"א מהלכות טומאת אוכלין הלכה ב [חלב שחוטה אינו צריך הכשר, מפני ששחיטתו מכשירתו]. (32) ואפילו אם לא נגע בטומאה, הרי הוא מטמא טומאת אוכלין כראשון לטומאה (רבינו בפירושו, עוקצין פ"ג מ"ט. ראה השלמות). (33) לפני שהפרידו מן הכליה. (34) מן הכליה, וחוטים אלה בשר הם. (35) שחלבה מותר באכילה כשנשחטה.

10 ו. הפוי³⁶ - חֵלְבּוֹ מִטְמֵא כְּבִשָׁרוֹ, וְטְמֵאָתוֹ בְּסִפְקָא³⁷.
11 לְפִיכָף אֵין שׁוֹרְפִין עָלָיו תְּרוּמָה וְקִדְּשִׁים, וְאֵין חֵיבִין
12 בְּרַת עַל טְמֵאָתוֹ וְעַל³⁸ בִּיאַת הַמְקַדְּשִׁי³⁹ אוֹ עַל אֲכִילַת
13 קִדְּשִׁין⁴⁰.

36) בברייתא חולין (פ, א) נחלקו תנאים במהותה של בריה זו, יש אומרים שהוא נולד מתיש וצביה (אביו בהמה, ואמו חיה). ור' יוסי אומר בריה בפני עצמה היא, ולא הכריעו בה חכמים אם היא מין חיה או מין בהמה. (37) שמא מין בהמה הוא, שחלבה טהור. (38) צ"ל "על". (39) פירוש, אם נטמא בחלב נבלת כוי ונכנס למקדש, אינו חייב כרת כמו טמא ודאי. (40) קדשי המקדש.

14 ז. ואלו דברים שאין מטמאין מן הנבלות:
15 העצמות, והקרנים והטלפים, אפלו עקרן הרך שאם
16 יחתך מן החי יוצא דם, והעור, אף על פי שאינו
17 מעבד, והאגל⁴² והגידיים, והמרק והתבלין
18 שמתבשלין עמה. במה דברים אמורים? בזמן
19 שפרשו מן הנבלה; אכל הנוגע באחד מכל אלו
20 קשה מחרבין בפשר - הרי זה טמא⁴³. והוא שיהיה
21 בפשר פזית, שאין אחד מכל אלו מצטרף לכוזית⁴⁴.

41) משנה חולין קיז, ב. (42) חתיכות קטנות של בשר שנשארו דבוקות בעור אחר הפשטתו. (43) שם קיח, א. והטעם, מפני שהם כיד לבשר, שנוטלים אותו והבשר ניטל עמו. (44) שם.

22 ח. האגל, בין שפלטתו חיה⁴⁵ בין שפלטתו סכין⁴⁶
23 - אינו מצטרף לכוזית. ואם פנסו⁴⁷ והיה בו פזית -
24 מטמא⁴⁸.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ואינן מצטרפות, כמבואר למעלה (כסף-משנה. ראה השלמות). (86) בתנאי. זה נמשך לדין נושא, כלומר: אימתי טמא הנושא? (87) ע"י דפיקות או לחץ חזק. (88) אם יגביה חלק אחד, יעלה השני עמו (ראה השלמות).
 16 יג. בְּשׂוֹרֵי 89 נְבִילָה שֶׁנִּפְסְדוּ וְהַבְּאִישׁ וְנִפְסְלוּ מִלְּאֵכֶל
 17 הַכֶּלֶב - טְהוֹרִים 90. לְפִיכָךְ, נִצְּלוּ 91 הַנְּבִילָה - סֶפֶק אִם
 18 מְטֵמָא בְּכִזִּית אִם לֹא 92. בְּשׂוֹרֵי נְבִילָה שֶׁיִּבְשׂוּ 93: אִם
 19 יָכוֹל לְשָׂרֹת בְּפוֹשְׁרֵין מֵעֵת לְעֵת לְחֹזֵר לַח וְרֵאיוּ
 20 לְכֶלֶב - מְטֵמָא; וְאִם לֹא - טְהוֹר, וְאֶפְלוּ פְּאֶקְלִין 94
 21 טְמֵאִין אֵינוּ מְטֵמָא.

(89) בכורות כג, א. (90) ואם הוא ראוי לכלב, אע"פ שאינו ראוי לאכילת אדם, מטמא בין במגע ובין במשא. פסק כר' יוחנן שם (כסף-משנה. וראה לקמן פ"ג הי"א ופ"ד הי"ב). (91) בשר שנימוח וקרש. (92) הלכה למשה מסיני, שכזית ניצל מן המת מטמא כבשר (משנה זיר מט, ב), ובנבילה בעיא היא (שם נ, א) שלא נפשטה. ופסק רבינו, כדרכו בכל בעיא שלא נפשטה, שטמא מספק. [בגמרא שם משמע, שניצל אינו ראוי לאכילת אדם, אבל ראוי לאכילת כלב, ולפיכך אין מקום לבעיא זו לדעת בר פדא שנבילה שאינה ראויה לגר (לאכילת אדם) אינה מטמאה, ונשאלה לדעת ר' יוחנן, שהיא מטמאה, ופירושו ב'תוספות' שם (וכן גם בפירוש המיוחס (בטעות) לרש"י), שניצל, אע"פ שהוא ראוי לאכילת כלב אין דינו כבשר הנבילה, מפני שהוא כעפר ("עפרא בעלמא"), ושאל השואל, אם ניצל מנבילה כלול גם כן בהלכה שניצל מטמא אע"פ שהוא עפרא בעלמא או לא. ולפי פירושם, קשה להבין כוונת המילה "לפיכך" בדברי רבינו. ונראה שלדעת רבינו ניצל נפסל מאכילת כלב, ונמסרה הלכה שטמא, ושאלו אם גם ניצל של בהמה נכללה בה]. (93) משנה נדה נד, ב. (94) צ"ל כאוכלין. פירוש שאינו מטמא אפילו במגע, ואפילו אוכלין ומשקין.

22 יד. בְּשׂוֹרֵי 95 נְבִילָה שֶׁהָיָה סְרוּחַ מֵעֲקָרוּ וְאֵינוּ רְאוּי
 23 לְמֵאֵכֶל אָדָם - הָרִי זֶה טְהוֹר; שֶׁנֶּאֱמַר: לְגַר אֲשֶׁר
 24 בְּשַׁעֲרֵיךָ תִּתְנַגַּח וְאֶכְלָה - עַד שֶׁתִּהְיֶה תִּחְלָתָהּ רְאוּיָהּ
 25 לְגַר.

(95) בכורות כג, ב.

26 טו. שְׁלֵיָא 96 שֶׁל נְבִילָה - הָרִי הִיא כְּפָרֶשׁ וְכִרְעִי
 27 וְאֵינָה מְטֵמָאָה פְּנִיבְלָה 97. וְאִם חָשַׁב עָלֶיהָ לְאֶכְלָה -
 28 מִתְטַמָּאָה טְמֵאָת אֶכְלִין 98. הַקְּבָה 99 וְהַחֶלֶב 100 שֶׁל
 29 נְבִילָה - טְהוֹרִין מִכֹּלָם 101.

(96) העור שהעובר מונח בו. (97) משנה חולין עז, א. (98) אם נגעו בטומאה, שהמחשבה עושה אותה אוכל, אבל אין המחשבה מועילה שתטמא טומאת נבילות. (99) פירוש, חלב קרוש שנמצא בקיבת נבילה, אבל עור הקיבה מטמא. (100) חלב צלול שבקיבה. (101) חולין קטז, ב. רבינו קיבל גירסת הרי"ף שם: והילכתא... אבל מעמידין בקיבת נבילה וכו'. מאי טעמא? חלב המכונס בה

(63) כרב שם. (64) כעין שק גדול, שהרועים נותנים בו חפציהם, ויש משתמשים בו גם למשקין. בהפשט זה אין קורעים את העור לאורך הבהמה, אלא מרגל לרגל, ומפשיט ממטה למעלה באופן שיצא העור שלם בהיקפו, ואחר-כך קושרים במשיחה את המקום הפתוח. (65) אם נגע בעור הנבילה נטמא, כאילו נגע בבשר. (66) כשרוצים לעשות נוד (נוד קטן מחמת) מעור כבש, מתחילים להפשיט מן הרגלים, וממשיכים באופן שיצא העור כולו שלם, וקושרים את מקום הרגליים וממלאים אותו מים ומשקין אחרים (על פי פירוש רבינו במשנה). (67) ברייתא שם קכג, ב. (68) אם הפשיט כל העור, והשאיר עור הצוואר - העור מטמא. כחכמים במשנה. (69) שהנוגע בעור נבילה נטמא.

1 יא. עוֹרֵי 70 שֵׁשׁ עָלָיו כְּזִית נְבִילָה - הַנוֹגֵעַ בְּצִיבֵי
 2 הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ 72 וּבְשַׁעֲרוֹ שֶׁנִּגְדָּו 73 מֵאֲחוּרֵי הָעוֹר
 3 נְטֵמָא, מִפְּנֵי שֶׁהָעוֹר בְּשַׁעֲרוֹ שׁוֹמֵר לְבִשְׂרָה 74. בְּמָה
 4 דְּבָרִים אֲמֹרִים? שֶׁפְּלִטָתוֹ תִּהְיֶה; אֲבָל פְּלִטָתוֹ סִפְיָהּ 75,
 5 אִם הָיָה מְרֻדָּה 76 - בְּטַל אֲגַב הָעוֹר 77.

(70) משנה שם קכד, א. (71) חוט דק. (72) מן העור, והוא נוגע בבשר (רבינו בפירושו. ורש"י מפרש, שיוצא מן הבשר). (73) שכנגד הכזית. (74) והשומר מטמא כבשר עצמו. לא נתבאר דין הנוגע בשער כנגד הציב, ויש פנים לכאן ולכאן. (75) אנו אומרים שביטלו אצל העור. (76) דק מאוד וארוך ורחב, שאם תצרפו יחד יהיה בו כזית (רש"י). (77) שאין דרכו של אדם לטרוח ולכנס שיכבה דקה של בשר ולפיכך בטלו, אבל פלטתו חיה לא ביטלו אדם.

6 יב. עוֹרֵי 78 שֵׁשׁ עָלָיו פֶּשְׁנֵי חֲצָאֵי זִיתִים בְּשׂוֹרֵי נְבִילָה
 7 - הָעוֹר מִבְּטָלָן 79, וְאֵינֶן מְטֵמָאִין לֹא בְּמִגַּע וְלֹא
 8 בְּמִשָּׂא 80; שֶׁפֶל שְׂאִינוּ מְטֵמָא מִן הַנְּבִילָה בְּמִגַּע -
 9 אֵינוּ מְטֵמָא בְּמִשָּׂא 81. אֲבָל שְׁנֵי חֲצָאֵי זִיתִים שֶׁתִּתְּכֶן
 10 בְּקִיסָם 82 - הַנוֹשֵׂאֵן טְמֵא 83, שֶׁהָרִי נִשָּׂא פְּזִית, וְהַנוֹגֵעַ
 11 טְהוֹר, שְׂאִין חֲבוּרֵי אָדָם 84 חֲבוּרֵי 85. וְהוּא 86 שֶׁהָיָה
 12 שֶׁנִּיחֶן מְרֻדִין 87 וְדִבְקִין זֶה בְּזֶה עַד שֶׁיִּנְטָלוּ
 13 כְּאֶחָד 88; אֲבָל אִם הָיָה חֲצִי זִית זֶה בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ וְזֶה
 14 בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ בְּקִיסָם אֶחָד, אֶפְלוּ הוֹלִיף וְהִבִּיא כֹּל
 15 הַיּוֹם פְּלוּ - טְהוֹר.

(78) משנה שם. (79) כמות קטנה שכזו בטלה לגבי העור. (80) כר' עקיבא, שם. (81) נימוק זה נאמר בברייתא שם עמוד ב בשם ר' עקיבא, ופירושו: אף-על-פי שהוא נושא כזית שלם בבת אחת אינו טמא, מפני שהמגע אינו מטמא. ולמה אין המגע מטמא? מפני שאין כאן נגיעה אחת בכזית שלם אלא שתי נגיעות - כל אחת בחצי זית - ושתי נגיעות אינן מצטרפות. (82) הכוונה לכזית שלם שחתכו לשנים, או חתך חצאי זיתים מנתח גדול, ולא באותם החצאים שהיו על העור (ראה שם קכב, בגמרא, רש"י ותוספות ד"ה דאמר). (83) במשנה שם קכד, א: ומודה ר' עקיבא וכו'. (84) חיבור מלאכותי. (85) ודינם כשני חצאים נפרדים. ואפילו אם נגע בשניהם - טהור, מפני ששתי נגיעות הן

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מפרכסת אם מטמאה טומאת נבילה. ודין חלק הבהמה לשנים או שניטלה ירך וחלל שלה, ובהמה שמת עוברת במיעיה. בשר או אבר הפורש מבהמה כשהיא חיה. ואם יש שיעור לאיברים. הבשר או האבר המדולדלים בבהמה או חיה שאינם יכולים לחיות. טריפה שנשחטה שחיטה כשרה. והשוחט בהמה ומצא בה עובר מת או בן שמונה חי. ודין השוחט את הבהמה ומצא בה בן ט' חי קודם שיהלך על גבי קרקע. טריפה שנשחטה אם מטמאה קודש. ובהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו וחתכה וכו'. ודין שחיטת נכרי וישראל עומד על גביו. וקולית נבלה שניקבה או חישב לנוקבה.

- 11 א. בהמה² או חיה טמאה שנשחטה³ - אינה¹¹
- 12 מטמאה משום נבלה פל זמן שהיא מפרקסת⁴, עד
- 13 שיתיו אות ראשה⁵, והרי היא פאכלין טמאין⁶.
- 14 נחרה⁷ והרי היא מפרקסת - אין בה אפלו טמאת
- 15 אכלין⁸ פל זמן שהיא מפרקסת. ואיבר⁹ הפורש מן
- 16 המפרקסת¹⁰ - אסור לבני נח פפורש מן החי¹¹,
- 17 ובשר הפורש ממנה - פפורש מן החי. וכן טהורה
- 18 שנפסלה בשחיטתה ועדין היא מפרקסת, או שחט
- 19 בה אחד¹² או רב אחד - אין לה טמאה פלל עד
- 20 שתמות¹³. חלק בהמה לשנים¹⁴ או שנטלה¹⁵ ירך
- 21 וחלל שלה¹⁶ - הרי זו נבלה ומטמאה במשא ובמגע,
- 22 אף על פי שהיא עדין פחיים. וכן אם קרעה מגפה
- 23 או שנשברה מפרקת ורב בשר עמה - הרי זו נבלה
- 24 לכל דבר¹⁷.

(2) משנה, חולין קיז, ב. (3) בידי ישראל, שחיטה המתירה בהמה טהורה לאכילה. (4) שם, קכא, ב - אמרו: "מפרכסת יצאה מכלל חיה, ולכלל מתה לא באה". (5) אם התיו את ראשה הרי היא כנבילה אף-על-פי שהיא מפרכסת. (6) אם נגעה באב הטומאה נטמאה ומטמאה אוכלין אחרים - אפילו של חולין - גם בעודה מפרכסת. ואם נגעה בוולד הטומאה פוסלת את התרומה, מפני ששחיטה כזו מתירה בהמה טהורה לאכילה לישראל, היא מועילה בבהמה טמאה לעשותה כאוכל המקבל טומאה ומטמא. (7) אפילו ישראל (שם קכא, ב). (8) מפני שנחירה אינה מתירה לאכילה את המפרכסת, לא לישראל אפילו בטהורה ולא לגוי, אין עליה תורת אוכל. וכן גוי ששחט שחיטה כדניה, שהרי שחיטתו נבילה והרי היא כנחירה. (9) שלם. (10) אפילו מטהורה שנשחטה ע"י ישראל (רבינו בהל' מלכים פ"ט הי"ג), אע"פ שהיא מותרת לישראל. וטעמו של דבר, מפני שהשחיטה מתירה לישראל גם את המפרכסת, אבל לגויים שלא ניתנה להם מצוות שחיטה, לא יצאה הבהמה מכלל חיה כל זמן שלא מתה. (11) שאבר מן החי וכן בשר מן החי, הם משבע המצוות שנצטוו עליהם הגויים. (12) סימן אחד, וישט או קנה. (13) בהמה אינה ניתרת באכילה בשחיטת סימן אחד, ולכן אין עליה תורת אוכל. [ראה הל' טומאת אוכלין פ"ג ה"ד, פרטי דינים נוספים בענין זה. ודילג עליהם רבינו כאן, מפני שאינם נוגעים לטומאת נבילות, שבה אנו עוסקים כאן]. (14) גיסטרא בלשון הגמרא (שם כא, א).

פירשא בעלמא הוא (ראה פ"ד מהלכות מאכלות אסורות הט"ו והי"ט, ומגיד-משנה שם).

- 1 טז. בהמה ששפעה¹⁰² חררת דם¹⁰³, אף על פי
- 2 שנפטר מן הכוונה¹⁰⁴ - אינה מטמאה¹⁰⁵ לא במגע
- 3 ולא במשא עד שיהיה בה צורת נפל, לפי שהיא
- 4 בטלה ברב היוצא עמה¹⁰⁶, לפיכך היא טהורה אף
- 5 על פי שהיתה ראיה לגר¹⁰⁷ אגב אמה¹⁰⁸.

(102) הפילה. (103) חתיכה כעין דם קרוש, ויש בה בשר עובר שנימוק. (104) הוולד שתלד אחר-כך אינו קדוש ככבור, אפילו אם טרם ילדה בכלל (משנה בכורות כא, ב) מפני שאינו פטר רחם. (105) אף-על-פי שהחררה נידונת כוולד לענין בכורה. (106) הדם וגופים אחרים שאינם מגוף הנפל שנימוק (ר' יוחנן שם כב, א). ואם יש בה צורת ולד נפל, הרי אינו מעורב עם הגופים האחרים ואינם מבטלים אותו. (107) למעלה (בהלכה יד) אמרנו, שסרוחה מעיקרה ולא היתה ראיה לגר לפני הפלחה, ומטמאה עד שתיפסל מאכילת כלב (שם כג, ב). (108) כל זמן שהחררה היא במעי אמה אינה נמאסת על האדם אלא עם יציאתה, ואז חלה עליה הטומאה, ואם כן לא נפסלה לאכילה לפני חלות הטומאה.

- 6 יז. נבלה שנתערבה בשחוטה, אם רב מן השחוטה
- 7 - בטלה הנבלה בשחוטה¹⁰⁹, ואין הפל מטמא
- 8 במגע; אבל אם נשא הפל - נטמא¹¹⁰. שאי אפשר¹¹¹
- 9 לשחוטה שתתזר נבלה¹¹², אבל הנבלה אפשר
- 10 שתטהר בשתסרח, לפיכך תבטל.

(109) שם כג, א תני ר' חייא. (110) מפני שהטומאה ישנה כאן במציאות, והוא נשא אותה. ואין זה דומה לחררת דם (בהט"ז) מפני שנימוק הבשר ונתערב עם הגופים הטהורים ואינו בעין (הר"י קורקוס). (111) זהו נימוק לדין מגע. (112) בגמרא נאמר טעם זה לפי דעת ר' יהודה, שמין במינו אינו בטל, וכאן בטל מפני שאינו מין במינו ממש, שזו שחוטה, ולעולם לא תהיה נבילה שמתמאה במגע ובמשא (ראה השגת הראב"ד וכסף-משנה). והר"י קורקוס (מובא בכסף-משנה כאן) מסביר את ההבדל בין מגע למשא. במגע הרי כל חתיכה היא נגיעה בפני-עצמה בבשר טהור מפני הביטול ברובו, ואפילו אם נוגע בבת אחת הרי נגיעות אינן מצטרפות, אבל במשא נשיאה אחת היא. [ומה בין זה לשני חצאי זיתים (בהי"ב) שאינו מטמא במשא אלא במרודד, ואין אנו אומרים נשיאה אחת היא? חצי זית אינו מטמא כלל, ושני חצאי זיתים מצטרפים רק כשנישאו ביחד, והתורה אמרה (לפי דרשת עולא הנ"ל), שאם מגביה חלק מהכזית ואין כולו נישא עמו - אין זה נידון כנישאו ביחד, אבל כאן הוא נשא בבת אחת שיעור המטמא, אלא שאין אנו יודעים איזה כזית הוא הטמא ולכן הוא טמא, שהרי נשא כזית שלם בבת אחת, וחסרון ידיעה אינו מועיל לטהרו].

פרק שני

(1) יבאר בהמה או חיה טמאה ששחטה או נחרה והיתה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ד' ט"ז סיון - ספר טהרה - הל' שאר אבות הטומאות פה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

15) שם. (16) כל הבשר החופה את עצם הקולית. 17) שם. 29) והבשר הפורש מאיבר מן הנבלה - מטמא בכזית. 30) במגע ובמשא. וזה וזה⁴³ שוין לשעור⁴⁴.

33) משנה, חולין קכז, א. (34) בשר מן החי אפילו פירש לגמרי מן הבהמה אינו מטמא (למעלה ה"א), ונכתב כאן במדולדל להשמיענו שטמא טומאת אוכלין אף-על-פי שעודנו מדולדל בבהמה חיה (ר"י קורקוס). (35) הורטבו באחד משבעת המשקין (ראה הל' טומאת אוכלין פ"א ה"ב) אחרי שנידלדלו. (36) בכת"י תימן, וכן בדפוס רומא: "במקומן", פירוש, כשהם תלויים בבהמה. (37) כרבי מאיר במשנה שם, נגד דעת רבי שמעון [בעירובין מו, ב שאלו: רבי מאיר ורבי שמעון, הלכה כמי? ולא נפשטה הבעיה, ולפיכך פסק רבינו לחומרא]. (38) גמרא, שם. (39) בלשון התלמוד: "שחיטה אינה עושה ניפול" (חולין עג, ב). ואסורים באכילה, שהשחיטה מועילה להם רק לטהרם אבל לא להתירם לאכילה (שם). (40) אם לא הוכשר לפני שמתה. (41) שמיטה עושה ניפול, והרי הוא כאילו פורש לגמרי מן הבהמה רגע לפני מיתתה. (42) מובן מאליו, שהבשר המדולדל אינו מטמא כלל אם לא נגע בטומאה. (43) אבר מן החי ואבר מן הנבילה. (44) מטמאים בכל שהוא, אם יש בהם גידים ועצמות ובשר כדי להעלות ארוכה, כלמעלה בה"ג.

31) ו. טרפה שנשחטה⁴⁵ שחיטה פשרה, אף על פי שהיא אסורה באכילה - הרי היא טהורה. וכן השוחט את הבהמה ומצא בה עבר מת⁴⁶ - שחיטת אמו מטהרתו מידי נבלה⁴⁷. מצא בה בן שמונה חיים⁴⁸ - נטרף⁴⁹. אף על פי שנשחט⁵⁰ אחר שנטרף - אין שחיטתו מטהרתו מידי נבלה, לפי שאין למינו שחיטה⁵¹. לפיכך, ולד בהמה⁵² שלא שהה שבועה זמים גמורין, אם שחטו בתוך שבועה - אין שחיטתו מטהרתו מידי נבלה, מפני שהוא פנפול⁵³.

45) משנה, שם עב, ב. (46) אפילו בן תשעה חדשים (בהמה גסה טהורה יולדת לתשעה - כאדם). (47) משנה, שם עב, א. רבינו בהל' מאכלות אסורות פ"ה הי"ג י"ד פסק שמותר באכילה, וכתב כאן "מטהרתו מידי נבילה" משום סיפא: "מצא בה בן שמונה חי וכו' אין שחיטתו מטהרתו". ולא הקפיד רבינו להודיע שמותר באכילה, מפני שכאן אנו עוסקים בדיני טומאה וטהרה בלבד. (48) מדובר כשלא נשחטה אמו כדון, וקרעה והוציא ממנה עובר בן שמונה חדשים, אבל אם נשחטה אמו הותר העובר אפילו לאכילה, וכל-שכן שאינו מטמא. (49) פירש, נאסר באכילה כטריפה. (50) ואמרנו למעלה שטריפה שנשחטה - טהורה. (51) בן שמונה חדשים אין לו שחיטה כלל, אלא ניתן בשחיטת אמו. וזה שהוציא והוא לפני שחיטת אמו אין לו כל שחיטה, ולפיכך אינו דומה לטריפה ששחטה. (52) שנולד באופן טבעי. (53) כנולד לפני זמנו. [בשבת קלד, ב - אמרו שהוא ספק נפל. ונראה, שגם רבינו התכוון לכך]. ידעו חכמים, שנפל אינו חי שבועה ימים שלמים, ולכן אם עברו עליו שבועה ימים יצא מחשש נפל.

ז. השוחט⁵⁴ את הבהמה ומצא בה בן תשעה חי, 40

1) ב. בהמה¹⁸ שמת עברה בתוך מעיה והושיט הרועה את ידו ונגע בו, בין בבהמה טמאה בין בטהורה - 2) הרי זה הנוגע טהור¹⁹, עד שייצא הנפל לאויר העולם. 4

18) שם ע, ב. (19) בגמרא שם דרשו דין זה מהמקרא, אולם לדעת רבינו (בהל' טומאת מת פ"כ ה"א), שטומאה בלועה אינה מטמאה, דרשה זו מיותרת, ונאמרה שם אליבא דרבי עקיבא (שם עב, א) שעובר במעי אשה טמא. ולא נתברר לשם מה העתיק רבינו משנה זו.

5) ג. בשר הפורש מבהמה וחייה כשהן חיים, בין טהורין בין טמאין - טהור ואינו מטמא כנבלה²⁰. 6) אבל איבר מן החי הפורש מהן - מטמא²¹ כנבלה, 7) אחד איבר מן החי הפורש מן הבהמה עצמה או 8) איבר הפורש מן השליל²² שבבטנה²³. והאיברים אין להן שעור²⁴, אפלו הינה פשעורה או פחות - מטמא. 9) והוא שיהיה האיבר כבדיתו²⁵, בשר וגידין ועצמות²⁶, ויהיה עליו בשר כדי להעלות ארוכה²⁷; 12) הנה הבשר פחות מהעלות ארוכה פחי או חסר עצמו²⁸ - טהור²⁹. 14

20) ברייתא, חולין קכח, ב. (21) משנה, שם קכז, ב. (22) עובר. (23) משנה, שם עב, א. (24) אהלות פ"א מ"ז. (25) בשלימותו הטבעית. ראה 'כסף משנה' הל' טומאת מת פ"ב ה"ג. (26) חולין קכח, ב. (27) כדי שיתרפא הפצע (כלים פ"א מ"ה). (28) ניטל קצת מן העצם. (29) אהלות פ"ב מ"ה, בדין אבר מן האדם. ובתוספתא שם (פ"א ה"ב) אמרו שגם בבהמה הדין כך (ראה הל' טומאת מת פ"ב).

15) ד. הפליג³⁰ והלשון והשפה וכיוצא בהן, אף על פי שהן איברים ואין עושין חליפין³¹, הואיל ואין בהם עצם - הרי הן כבשר³². 17

30) חולין קכח, ב. (31) אם נחתכו, אין אחרים גדלים במקומם. (32) מן החי שאינו מטמא כלל. פסק כרבי שם (ראה כסף-משנה).

18) ה. הבשר³³ או האיבר המדלדל מן הבהמה או חייה שאינן יכולין לחיות ולהדבק בשאר הגוף - אינן מטמאין כנבלה³⁴ כל זמן שהבהמה פחיים; והרי הן פשאר אכלין, אם הכשרו³⁵ - מקבלין טמאה במקומן³⁶. נשחטה הבהמה - הכשרו בשחיטה³⁷ ואינן מטמאין כנבלה³⁸, שאין השחיטה עושה אותן כמו שפרשו מחיים³⁹. אבל אם מתה הבהמה - הבשר שהיה מדלדל בה צריך הכשר⁴⁰, והאיבר מטמא משום איבר מן החי⁴¹ ואינו מטמא משום איבר מן הנבלה⁴². ומה בין איבר מן החי לאיבר מן הנבלה? שהבשר הפורש מאיבר מן החי - טהור, 28

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

22 וְאֶפְלוּ יִשְׂרָאֵל עוֹמְדֵי עַל גְּבִי וְשָׁחַט⁷⁴ בְּסַפִּינַי יָפָה
23 שְׁחִיטָה כְּרָאוּי. אֶחָד הַעוֹבֵד פּוֹכְכִים וְאֶחָד הַפּוֹתִי⁷⁵
24 אוֹ גֵר תּוֹשֵׁב⁷⁶ שְׁחִיטָתוֹ נִבְלָה⁷⁷. וְקָרוֹב בְּעֵינַי, שְׂאֵף
25 זֶה מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים⁷⁸. שְׁתֵּרֵי טִמְאָת עֲבוּדָה זָרָה
26 וְטִמְאָת תְּקַרְבָּתָהּ מִדְּבָרֵיהֶם, כְּמוֹ שְׂחִיטָתָא⁷⁹, וּבְגִלָּל
27 עֲבוּדָה זָרָה נִתְרַחֲקוּ הַפּוֹתִים וְנֶאֱסְרָה שְׁחִיטָתוֹ. וְאִם
28 תֹּאמַר: וְהֲלוֹא הִיא אֶסְוֵרָה בְּאִכְלָהּ דִּין תּוֹרָה! לֹא
29 כָּל הָאֶסְוֵר בְּאִכְלָהּ מִטִּמְאָה, שְׁתֵּרֵי הַטְּרֵפָה אֶסְוֵרָה
30 וְיִטְהוֹרָה. וְאִי אֶפְשָׁר לְחַיֵּב כֶּרֶת עַל טִמְאָה זוֹ עַל
31 בִּיאַת מְקַדָּשׁ וְאִכְלִילַת קִדְשׁוֹ אֶלָּא בְּרִאֲיָה בְּרוּרָה⁸⁰.

(73) משנה, שם יג, א. (74) אפילו שחט. (75) הגויים שהושיב סנחריב במדינת אפרים, שקיבלו עליהם מצוות כישראל ולא קיימו אותן. וחכמים השוו דנים לדין גויים (שם, ו, א). (76) שקיבל עליו שבע מצוות בני נח, ואפילו אם הוא מקיימן. (77) לאכילה ולטומאה. (78) הכוונה לטומאה, אבל באכילה כותב רבינו לקמן שאסור מן התורה (ראה הל' שחיטה פ"ד הי"א, שלוקים על אכילתה). [בתוספתא חולין פ"א הי"א, למדו מן הכתוב (דברים יב, כא) "וזבחת... ואכלת" ולא זבחת הגוי ולא זבחת הקוף. ורבינו בהל' שחיטה, מביא דרשה אחרת מהמקרא (שמות לד טו): "וקרא לך ואכלת מזבחו". ונראה שרבינו הביא את הכתוב "ואכלת מזבחו", כדי לנמק למה לוקה על אכילתה, הלא על 'עשה' אין לוקים, אולם בשמות שם כתוב "פך", ויפך" דינו כלא-תעשה]. (79) לקמן פ"ו. (80) מלשון זה יש ללמוד, שרבינו עצמו מפקפק בדבר אם טומאתו מן התורה או מדבריהם (ראה ראב"ד וכסף-משנה).

32 יא. קולית הנבלה⁸¹ - הנוגע בה או נושאה טהור⁸²; שְׁפַל דְּבָרָה⁸³ מִן הַנְּבֵלָה שְׂאִינוּ מִטִּמְאָה בְּמַגֵּעַ - אֵינוֹ
33 מִטִּמְאָה בְּמַשָּׂא. נִקְבָּה כָּל שֶׁהוּא - הַנוֹגֵעַ בָּהּ אוֹ
34 נוֹשְׂאָהּ טִמְאָה⁸⁴. בְּמַה דְּבָרִים אֲמוּרִים⁸⁵? בְּשִׁהֲיָה הַמּוֹחַ
35 שְׂבָה מִתְקַשְׁשָׁק⁸⁶, שְׁתֵּרֵי אֵינָה מַעֲלָה אֲרוּכָה⁸⁷; אֶבֶל
36 אִם הָיָה עוֹמֵד בְּמִקוּמוֹ, אִם יָשׁ בּוֹ כְּדִי לְהַעֲלוֹת
37 אֲרוּכָה לְעֵצָם מִבְּחוּץ⁸⁸ - הָרִי זוֹ מִטִּמְאָה בְּמַגֵּעַ
38 וּבְמַשָּׂא כָּל הָאֵיבָרִים⁸⁹. וּכְבָר פְּרָשְׁנוּ, שֶׁהַקּוֹלִית הִיא
40 הַעֵצָם הַסֹּתוּם מִכָּל צְדָדָיו.

(81) משנה, שם קכה, א. קולית = עצם הירך. (82) עצמות נבילה אינן מטמאות (שם עז, ב) ובמוח שבה אינו יכול ליגע, ולפיכך אינה מטמאה אפילו מדין שומר לטומאה. (83) נימוק למה אינה מטמאה במשא. (84) שם. ובברייתא (שם קכו, ב): "בנבלתה" ולא בקולית סתומה, יכול (יכול אתה לחשוב) אפילו ניקבה? תלמוד-לומר "הנוגע יטמא", את שאפשר ליגע - טמא, ואת שאי-אפשר ליגע - טהור. אם הקולית נקובה אפילו כל שהוא, אפשר להכניס שערה דרך הנקב ולנגוע במוח, ולפיכך גם הנגיעה בעצם הקולית מטמאה, שהרי היא כשומר לטומאה (ראה עוקצין פ"א מ"א). (85) שקולית שלא ניקבה טהורה. (86) המוח ניתק מחיבורו בעצם הקולית בפנים, ומקשקש כשמנדנדים את הקולית. (87) בחי. ידעו חכמינו ז"ל, שעצם שנקלף מעליה

1 קֶדֶם שְׂיִהְיֶה עַל הַקְּרָקַע, אֵף עַל פִּי שְׂאִין צְרִיף
2 שְׁחִיטָה כְּמוֹ שְׂבָאֲרוֹנוֹ⁵⁵, שְׁתֵּרֵי שְׁחִיטָת אִמּוֹ
3 מְטַהֲרֵתוֹ, אִם נִטְמָאת אִמּוֹ⁵⁶ - לֹא נִטְמָא הוּא⁵⁷, וְאִם
4 נִתְנַבְּלָה אִמּוֹ - הָרִי הוּא טְהוֹר⁵⁸; שְׂאִין הַחַי מִתְטַמָּא
5 לֹא טִמְאָת אֶכְלִין וְלֹא טִמְאָת נְבִלוֹת וְאֵף עַל פִּי
6 שֶׁהוּא כְּאֵיבָר מְאִיבְרִיהָ⁵⁹. וְאִם מֵת קֶדֶם שְׂיִפְרִיס⁶⁰
7 עַל גְּבִי קְרָקַע - הָרִי הוּא טְהוֹר⁶¹, שְׁשְׁחִיטָת אִמּוֹ
8 מְטַהֲרֵתוֹ.

(54) משנה, שם עד, א. (55) בהל' מאכלות אסורות פ"ה הי"ד. (56) נגעה בדבר המטמא אוכלין לפני שהוציאו מתוכה את העובר. (57) מפני שהוא גוף בפני עצמו. כרבי יוחנן בדעת חכמים במשנה (כסף-משנה). (58) לגמרי טהור, אין דנים אותו כנבילה כחלק מגוף הבהמה, וגם לא נטמא בנגיעה באמו. (59) שהרי שחיטתה מתיר אותו באכילה בלי שחיטת עצמו. (60) שהעמיד פרסותיו. (61) שם עד, א. מדובר בבהמה שנשחטה, בין כשירה ובין טריפה, אבל לאכילה יש הבדל ביניהן. כשאמו כשירה הוא מותר באכילה, ובטריפה אסור (ראה כסף-משנה).

9 ח. טְרֵפָה שְׁנֹשְׁחָטָה⁶², אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא טְהוֹרָה מִן
10 הַתּוֹרָה, אִם נִגַּע בָּהּ הַקִּדְשׁ - נִטְמָא מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים.
11 זֶוּ מַעֲלָה יִתְּרָה שְׁעָשׂוּ בְּקִדְשׁ.
(62) שם עג, א.

12 ט. בְּהִמָּה⁶³ הַמְקַשָּׁה לִילֵד, וְהוֹצִיא הָעֵבֶר אֶת יָדוֹ
13 וְחִתְּקָהּ, וְאַחַר כֵּן שָׁחַט אֶת אִמּוֹ - הָאֵיבָר שְׁנֹחַתָּהּ
14 נִבְלָה⁶⁴, וְשְׂאֵר בֶּשֶׂר הָעֵבֶר טְהוֹר⁶⁵. שָׁחַט אֶת אִמּוֹ
15 וְאַחַר כֵּן חִתְּקָהּ⁶⁶ - הָאֵיבָר פְּטוּרָה שְׁנֹשְׁחָטָה⁶⁷,
16 וְשְׂאֵר בֶּשֶׂר הָעֵבֶר מַגֵּעַ טְרֵפָה שְׁחוּטָה⁶⁸, שֶׁהִיא
17 מִטִּמְאָה אֶת הַקִּדְשׁ⁶⁹ אֶבֶל לֹא אֶת הַתְּרוּמָה⁷⁰.
18 הוֹצִיא הָעֵבֶר אֶת יָדוֹ בֵּין שְׁחִיטָת סִימָן לְשְׁחִיטָת
19 סִימָן⁷¹ וְחִתְּכוֹ - מִצְטָרֵף⁷² שְׁחִיטָת סִימָן לְסִימָן
20 לְטִהַר הָאֵיבָר מִיַּד נִבְלָה.

(63) ברייתא, שם סח, א. (64) כלומר, מטמא כנבילה מפני שהוא אבר מן החי (ראה למעלה ה"ג). (65) מפני שלא נגע אחר שחיטה באבר מן החי. (66) שם. ומשנה, שם עב, א. (67) שהשחיטה מטהרתה מטומאת נבילות אף-על-פי שהיא אסורה באכילה. שם סח, א - דרשו מהכתוב (שמות כב, ל): "ובשר בשדה טריפה לא תאכלו", שהאבר שיצא לפני שחיטה, דינו כטריפה. המילה "בשדה" נדרשה חוץ למקומו הטבעי. (68) כחכמים, שם. (69) כמבואר בה"ח. (70) חכמים גזרו אחת-עשרה מעלות יתירות בקודש שלא גזרון בתרומה, ומנאן רבינו לקמן בפ"ב. (71) בעיה של אילפא שם סט, א. שאל, אם אפשר לצרף לענין טומאה שחיטת הסימן הראשון שבא להתיר באכילה, לשחיטת הסימן השני שאינו מתיר באכילה את האבר היוצא. (72) כרבא, שם.

21 י. שְׁחִיטָת עוֹבֵד פּוֹכְכִים⁷³ - נִבְלָה וּמִטְמָאָה בְּמַשָּׂא,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אף נבלת עוף הטמא ... תלמוד לומר "אשר תאכל נבילה וטריפה" ... נבילה שיש לה טריפה יצא עוף טמא שאין לו טריפה (איסור טריפה חל רק על עוף טהור). (5) עיקר הנאת הנפש היא בבית הבליעה. (6) פירוש, אפילו שאר כלים שאינם של חרס. (7) שקיעת החמה. טמא שטבל אינו טהור לכל דבר עד שתשקע החמה ונקרא "טבול יום". (8) מפני שכלים אינם מקבלים טומאה מראשון לטומאה אלא מאב הטומאה.

- ב. אין נבלת העוף הטהור צריכה מחשבה לטמא טמאה זו החמורה¹⁰, אלא פיון שבלע ממנה כזית מפל מקום - הרי זו מטמאה בבית הבליעה. חשב עליה לאכילה - הרי זו מטמאה טמאת אכלין¹¹, והרי היא כאכל ראשון לטמאה אף על פי שלא נגע בה טמאה אחרת¹², ואינה צריכה הכשר.

(9) ישנם סוגי אוכלין שאינם מטמאים טומאת אוכלין עד שהאדם יחשוב לאכלם (ראה לקמן) ומשמיענו רבינו שנבלת עוף טהור מטמאה בבית הבליעה בלי מחשבה כזו. (10) שמטמאה בגדים. (11) אם נגעה באוכלין - נטמאו, אבל אם לא חישב לאוכלה אין דינה כאוכל, מפני שאין דרכם של בני אדם לאכול נבלת עוף. [בעוקצין פרק ג משנה ג שנינו, שלא אמרו דין זה אלא בכפרים, אבל בשווקים שמתאסף שם עם רב, נאכלת (על ידי גויים), ולפיכך מטמאה גם בלי מחשבה מיוחדת. וכן פסק רבינו בהלכות טומאת אוכלין פרק ג הלכה ג]. (12) נידה נא, א: אינה צריכה לא הכשר שרץ ולא הכשר מים. פירוש, מטמאה טומאת אוכלין אפילו לא נגעה בשרץ (או בדבר טמא אחר) ואפילו לא נרטבה באחד משבעת המשקין שמכשירים את האוכלין לקבל טומאה, וטעמו של דבר, מפני שבבית הבליעה היא מטמאה טומאה חמורה לטמא בגדים, וכל דבר שסופו לטמא טומאה חמורה אינו צריך הכשר. כתנא דבי רבי ישמעאל שם.

- ג. פרה אדמה¹³ ושעירים הנשרפים אין פן. אף על פי שהן מטמאין המתעסק בהן, אם חשב עליהן לאכילה - צריכין שתגע בהן טמאה¹⁴ ואחר כך יטמאו טמאת אכלין.

(13) יש להוסיף: ופרים. (14) נבלת עוף טהור מטמאה אוכלין בנגיעה אפילו לא נגעה בטומאה, מפני שמטמאה טומאה חמורה בבית הבליעה כל אדם שהוא, אבל פרה ופרים שאינם מטמאים טומאה חמורה כל אדם, אלא את המתעסקים בהם, אינם מטמאים אוכלין אם לא נגעו בטומאה.

- ד. כזית מנבלת הבהמה שתחבו בכוש¹⁵ והכניס לתוף מעי האשה מלמטה, או שהכניסו לתוף בליעתו של חברו במקום שנבלת העוף הטהור מטמאה - הרי זה טמאו משום נושא¹⁶, לא משום נוגע, כמו שבארנו בתחלת הספר.

(15) בפלך. (16) רבינו לשיטתו, שמשא מטמא אפילו כשלא הזיז את הטומאה ממקומה. פסק כרבא שם,

הבשר, ויש בו מוח בריא בפנים, היא מעלה ארוכה (מתרפאת), אבל מוח שניתק ממקומו בפנים העצם אינה מרפא את העצם. (88) כמותו ואיכותו מספיקות כדי לרפאות ולהעלות עליה בשר. (89) אפילו במגע, מפני שנגע באבר שלם. פסק כרבי יוחנן שם.

- יב. קולית⁹⁰ שחשב עליה לנקבה ועדין לא נקבה - הרי הנוגע בה ספק טמא; שהרי יש בדבר ספק, אי מחסר נקיבה ממחסר מעשה או לא⁹¹.

(90) שם קבו, ב - בעיה של רבי אושעיא. (91) בספרים שלנו, הגירסא שם "הדר פשטה (חזר ופשט בעצמו את בעייתו) מחוסר נקיבה לאו כמחוסר מעשה", ובספרי רבינו אין הסיום הזה.

יום ה' י"ז סיון ה'תשע"ו

פרק שלישי

(1) יבאר שנבלת עוף טהור מטמאה מן התורה, וכיצד היא טומאתה. ודין נבלת עוף טהור אם צריכה מחשבה. ואם חישב עליה אם צריכה הכשר. תחב כזית נבלת בהמה למקום שנבלת העוף מטמא. הכורך כזית נבלת העוף בחזרת או בסיב ובלעו. הבולע נבלת עוף טהור ואחר שבלעה הקיאה. ואם בלע ממנה אבר שלם ואין בו כזית. ודין הדברים שמצטרפים לכזית עם הבשר בעוף והראויים לאכילה או לשתייה. נבלת העוף שנפסדה מאכילת כלב, ועוף שנטרף ונשחט. נבלת העוף הטמא, ואבר מן החי הפורש ממנה או מן הטהורה.

- א. נבלת העוף הטהור מטמא מן התורה. מפי השמועה² למדו, שזה שנאמר: וכל נפש אשר תאכל נבלה וטרפה באזרח ובגר וכבס בגדיו ורחץ במים - אינו מדבר אלא באוכל נבלת העוף הטהור בלבד, שהוא אסור משום נבלה וטרפה⁴. וכיצד היא מטמאה? אינה מטמאה לא במגע ולא במשא ולא כשהיא בתוף הפה, אלא בתוף בית הבליעה. שנאמר: וכל נפש אשר תאכל - אינה מטמאה אלא כשהיא בבית הנפש⁵; וזה שנאמר 'תאכל' - לתת שעור לטמאתה כשעור אכילה שהוא כזית. והרי נאמר בה: וכבס בגדיו - מלמד, שהמתטמא בה מטמא בגדיו עד שיפירש ממטמאיו, כמו שבארנו. כיצד? הבולע כזית מנבלת העוף הטהור ונגע בכלים בשעת בליעתו - מטמאים ונעשו ראשון לטמאה. הרי נוגע באדם ובכלי חרס בשעת בליעתו - לא טמאן, כמו שבארנו בשאר אבות הטמאות. ואחר שבלע אינו מטמא שאר פלים⁶, שהרי הוא פכלי ראשון לטמאה אחר שפרש ממטמאיו, שאף על פי שהוא טעון טבילה והעבר שמש⁷ - אינו מטמא פלים⁸.

(2) כל הדינים שבהלכה זו מקורם בתורת כהנים פרשת אחרי פרק י"ב ומובאים במקומות שונים בש"ס. (3) איש מפי איש עד משה רבינו. (4) בתורת כהנים שם הלכה ז: יכול

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

26) הביצים הקטנות כשהן דבוקות בשידרה. (27) חתך כזית בשר מעוף חי ואכלו. (28) הבשר שעל השידרה מבפנים. שהביצים דבוקות בו. (29) השומן. (30) שומן שניתך בחום השמש התקלקל ונפסל לאכילה.
 יא. נבלת העוף הטהור³¹ שנפסדה מלאכל הפלב -
 32 טהורה. וכן אם יבשה פחרס ואינה יכולה להשרות -
 33 בפושרין מעת לעת לחזור לכמות שהיתה - הרי זו
 34 טהורה. והאוכל נצלל³² של נבלת העוף הטהור - הרי
 35 זה טהור.

31) מבואר למעלה פרק א הלכה יג בדין נבלת בהמה.
 32) למעלה (שם) כתב רבינו ניצל של בהמה טמא מספק מפני שבעיני היא שלא נפשטה, וכאן, בניצל של עוף, פסק שאינו מטמא מפני שהבעיני היא בניצל של בהמה בלבד, וסובר רבינו שניצל של עוף מאוס יותר משל בהמה.
 יב. עוף טהור שנשרף ונשחט שחיטה פשרה -
 36 שחיטתו מטהרתו, ואפלו נשחט בעורה. ואם נמלק
 37 ונמצא טרפה - אין מליקתו מטהרתו.³³ נמצאת
 38 אומר³⁴: שהשוחט עוף טהור, בין פחוץ בין בפנים,
 39 בין קדשים בין חלין - הרי זה טהור³⁵; והמולק
 40 חלין בפנים³⁶ או שמלק קדשים פחוץ - הרי אלו
 42 מטמאין³⁷ בגדים בבית הבליעה.

33) בין בפנים ובין בחוץ. (34) יוצא מזה. (35) ואף על פי שקדשים טעונים מליקה מפני שהשוחט עוף קדשים בחוץ חייב כרת (שם קז, א) הרי החשיבה תורה את שחיטת העוף בחוץ ולפיכך מטהרת מידי נבילה גם בפנים, שבפנים ובחוץ דינם שווה בכל ענייני טומאת נבלת העוף. (36) וכל שכן בחוץ, שלא מצאנו שם מליקה בכלל. (37) משנה שם סח, א. והטעם, מפני שאין מליקה מועילה לחולין בשום מקום, וקדשים בחוץ נלמד (שם) מן הכלל המקובל: "לא היה פסולו בקודש, מטמא בגדים בבית הבליעה".

יג. המולק³⁸ קדשים בפנים, אם היו ראויין לקרבן
 43 ולא נמצאו בהן מומין שבארנו במקומו - הרי אלו
 44 טהורין. פיוצא בו, עגלה ערופה³⁹ שנערפה
 45 פהלקתה - טהורה. פפרה פתיב בה⁴⁰ פקדשים⁴¹. וכן
 46 אם נשתטה⁴² אחר ירידתה לנחל, אף על פי
 47 שאסורה בהנאה - הצילה אותה שחיטתה מידי
 49 נבלה.

38) ברייתא שם. והיא מלמדת, שלא תאמר, אמנם התורה התירה מליקה בקדשים למזבח ולכהנים, אולם לאחרים לא יצאה מכלל נבילה. (39) שם ע, ב. אם נמצא אדם הרוג ולא נודע מי רצחו מביאים בית דין עגלה, מורידים אותה לנחל ועורפים אותה. (40) שם: כפר לעמך ישראל. (41) ועשיית מצוותה מטהרתה מידי נבילה כמו מליקה בעוף. (42) שם. מפני ששחיטתה מתירה בחולין, היא מועילה לטהר בעגלה ערופה.

יד. נבלת העוף הטמא - טהורה⁴³ ואינה מטמאה
 50 בבית הבליעה⁴⁴. ואם חשב עליה לאכילה והקשרה⁴⁵

שמקומות אלה דינם כבית הסתרים שמתמא במשא ולא במגע בניגוד לדעת אב"י שדינם כבלוע שאינו מטמא כלל.

ה. הפורף פזית מבושר נבלת העוף הטהור פחזרת
 1 וכיוצא בה ובלעו, אף על פי שלא נגע בגרונו -
 2 הרי זה טמא¹⁷. פרכו פסיב¹⁸ ובלעו - הרי זה
 3 טהור¹⁹.

17) שדרך אכילה היא. דרכם של בני אדם לאכול בשר בחזרת, ולכן אין החזרת חוצצת. (18) כעין חוטים רכים הכרוכים על אילנות. (19) מפני שהטומאה לא נגעה בבית הבליעה והסיב חוצץ.

ו. הבולע נבלת העוף הטהור ואחר שבליעה הקיאה
 5 קדם שתתעפל - הרי זה אינו מטמא בגדים פשתצא
 6 לגרונו פשעה שמקיאה; שאינה מטמאה בבית
 7 הנפש אלא בפשעת בליעה, לא בפשעה שמקיאה.
 8

ז. מעי של נבלת העוף הטהור שבליעו, מקצתו
 9 בבית הבליעה ומקצתו בחוץ לתוף פיו: אם יש
 10 בבית הבליעה פזית - הרי זה טמא, ואם לאו -
 11 טהור.

ח. פלע²⁰ ממנה איבר שלם שאין בו פזית - אינו
 13 מתטמא. אפלו נטל צפור ואכלה: אם יש בה פזית
 14 - נטמא, ואם לאו - טהור.
 15

20) תוספתא זבים פרק ה הלכה ו. נאמר בה "אשר תאכל" ופחות מכזית אינה אכילה.

ט. הפנפים²¹ והנוצה²², אף על פי שהן פאכלים
 16 ומתטמאין ומטמאין טמאת אכלין - אינן
 17 מצטרפין²³ בנבלת העוף הטהור לכזית. אכל
 18 המקומות הרבים הקרובים לפשו מן החרטום
 19 והצפרנים - הרי הן פבושר ומצטרפין לכזית. ראשי
 20 אגפים²⁴ וראש הזנב והעצמות, אפלו הרפות - אינן
 21 מצטרפין²⁵.

21) הנוצה הדקה הנשארת בעוף אחר מריטת הנוצה הגסה.
 22) הדקה מן הדקה הנשארת אחרי מריטת הכנפיים.
 23) אם אכל פחות מכזית בשר, והנוצה שאכל עימו משלימה לכזית - טהור. (24) יבשים הם ונוהגים לחתכם ולזרקם. (25) אבל מטמאים ומיטמאים. כל הלכה זו מקורה בטהרות פרק א משנה ב.

י. האוכל מנבלת העוף הטהור מן העצמות הרפין
 23 או מן הגידין ומן השלל של ביצים²⁶ ומן הדם
 24 ומבושר מן החי²⁷ ממנו - טהור. אכל האוכל מן
 25 האשכול²⁸ של ביצים ומן הקרקבן ומן פני
 26 המעים, או שהמחה את החלב²⁹ באור וגמעו -
 27 הרי זה טמא פאוכל מבושר; שהשותה בכלל
 28 אוכל. המחהו פחמה וגמעו - טהור, שהרי
 29 הסריחו³⁰.

30

2) לא עלה בידי אנשי המדע לקבוע בוודאות, שאפשר לסמוך עליה להלכה, את זהותם של שמונת השרצים ושמותיהם בזמננו.

ב. השרץ³ - אב מאבות הטומאות. מטמא אדם וכלים⁴ במגע, וכלי חרס באויר⁵, ואינו מטמא במשא⁶, והנוגע בו אינו מטמא בגדים⁷ בשעת מגעו⁸. ושעור טמאתו בכעדשה⁹. וכל השרצים מצטרפין לכעדשה¹⁰.

3) כלים פ"א מ"א. 4) ככל אב הטומאה. 5) אם השרץ היה תלוי בחוט והכניסוהו לאויר כלי חרס ולא נגע בדופנו - נטמא הכלי. 6) אם לא נגע (שם). 7) בתורה כתוב (ויקרא יא, לא): "הנוגע בהם במום יטמא עד הערב", ולא נאמר "יכבס בגדיו" כמו שנאמר בטומאות אחרות. 8) כלומר, אפילו בשעת מגע בשרץ, ומכל-שכן אחר שפירש ממנו. 9) כשיעור תחילת ברייתו של החומט. ברייתא חגיגה יא, א. 10) חצי עדשה משרץ זה וחצי עדשה משרץ אחר - מצטרפים ומטמאים (מעילה טו, ב).

ג. האיברים¹¹ אין להן שעור¹². איבר מן השרץ פברקתו¹³.

11) אהלות פ"א מ"ז. 12) מטמאים בכל שהם. 13) כשהוא שלם, כמו שנברא (ראה למעלה פ"ב ה"ג).

ד. בשר¹⁴ וגידים ועצמות, שהוא פחות מפעדשה, בין שפרש מן החי בין שפרש מן המת - מטמא טמאתו¹⁵. והוא שיהיה בבשר שעליו או במת שבפעם פדי להעלות ארוכה¹⁶.

14) זה פירוש להלכה הקודמת. 15) טומאת שרץ. 16) ראה למעלה פ"ב ה"א.

ה. בשר¹⁷ מן החי הפורש מן השרץ - טהור¹⁸; שאין מטמא אלא איבר הדומה לשרץ פלו: מה שרץ - בשר וגידים ועצמות, אף איבר הפורש - בשר וגידים ועצמות.

17) בלי גידים ועצמות. 18) ברייתא חולין קכח, ב.

ו. הכליא¹⁹ והקבד והלשון וכיוצא בהן, אף על פי שהן איבר ואין עושין חליפין²⁰ - הרי הן בבשר, ואם פרושו מן החי - טהורין.

19) חולין שם. ראה למעלה פ"ב ה"ד. 20) אם נחתכו אינם חוזרים וגדלים. ראה למעלה פ"ב ה"ד.

ז. דם השרץ²¹ - בבשר²², ומצטרף לכעדשה פל זמן שהוא מחבר בבשר²³.

21) משנה מעילה יז, א. 22) מטמא כבעדשה. 23) אבל אם פירש מן הבשר אינו מצטרף, כרב חנין בגמרא שם, וכפירוש ה'תוספות' שם ד"ה אמר.

ח. עצמות השרץ²⁴ וגידיו וצפרניו - טהורין. ועור החלד והעכבר והצב והתנשמת - טהור²⁵, אף על

1 - הרי היא פאכלין טמאין שהן ראשון לטמאה⁴⁶.
2 וכנפים והנוצה והמקומות הרבים מן החרטום ומן הצפרנים שלה - הרי הן בבשרה⁴⁷.

43) בברייתא חולין (ק, ב) למדו זה מן הכתוב "נבילה וטריפה לא יאכל לטמאה בה" (ויקרא כב, ח) מי שאיסורו משום נבילה, יצא זה שאיסורו משום כל תאכל טמאה. 44) שטומאה זו נאמרה בעוף טהור בלבד, כל דבר שאינו מיוחד למאכל אדם אינו מטמא טומאת אוכלין אלא אם חישב עליו לאכילת אדם (הלכות טומאת אוכלין פרק א) ונבלת עוף טמא רוב בני אדם אינם אוכלים אותה ולפיכך צריכה מחשבה. 45) לשון המשנה טהרות פרק א, ג: "צריכה מחשבה והכשר" ופירש הר"י קורקוס, שהכוונה להכשר מים והכשר שרץ, היינו, שתורטב במשקין ותיגע אחרי כן בשרץ. אולם בכסף משנה כאן כתב, שמשלשון רבינו משמע שצריכה הכשר מים בלבד. 46) הר"י קורקוס פירש: כשנגעה באב. 47) מיתטמאים ומטמאים ומצטרפים (טהרות שם משנה ג'). בעוף טהור אמרנו למעלה (בהלכה ט) שהכנפיים והנוצה אינן מצטרפות. הרא"ש מנמק את ההבדל: נבלת עוף טמא אין אוכליה מצויים ולפיכך מניחים אותה כמו שהיא עם הכנפיים והנוצות עד שיימצאו אוכלים ולפיכך הם חשובים כחלק מן העוף.

טו. אחד העוף הטהור ואחד העוף הטמא - איבר מן החי הפורש מהם טהור, ואין בו טמאה פלל. שניאמר: ולא לה תטמאו, לכל בהמה⁴⁸ - להוציא את העוף שאין לו פרסה. ומפי השמועה למדו, שלא בא הפתוב אלא לטמא איבר מן החי של בהמה או תיה⁴⁹.

48) והכתוב ממשיך: "אשר היא מפרסת פרסה". 49) ומפני שכתוב "פרסה" ממעטים אבר מן העוף.

טז. איבר מן המת⁵⁰ מן העוף - הרי הוא נפגלת העוף שפרש ממנו: אם היתה נבלת עוף טהור - מטמאה טמאה חמורה בבית הבליעה בכזית; ואם חשב עליו לאכילה - מטמא טמאת אכלין. ואם היתה נבלת עוף טמא - מטמא טמאת אכלין, אם חשב עליו והכשר. ואינו מטמא אכלין אחרים עד שיהיה בו כביצה, כשעור פל האכלין לטמא, כמו שיתבאר.

50) אבר מן העוף אינו כלול במה שאמרו במשנה (אהלות פרק א משנה ז): "האיברים אין להם שיעור".

פרק רביעי

1) יבאר טומאת שמונה שרצים האמורים בתורה ושיעורה וכל דיניה.

א. שמונה שרצים האמורים בתורה, והן: החלד² והעכבר והצב והאנקה והלטאה והכח והתנשמת והחמט - טמאת פלן שוה, והן הנקראין שרץ לענן³ טמאה.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- נד, ב. (39) תבניתו נשארה שלימה וניכרת. (40) שם נו,
א. (41) סברת עצמו, ללא מקור בתלמוד ובגאונים. בגמרא
שם למדו זה מן המקרא, ודעת רבינו שהדרשה היא
"אסמכתא בעלמא" (חכמים הסמיכו גזירתם על הכתוב).
- יג. פזית מן הנבלה או פעדשה מן השרץ שצמקו
והסרו - טהורין⁴². פחות מפעדשה מן השרץ ופחות
מפזית מן הנבלה שתפחו ועמדו על פשעור -
מטמאין מדברי סופרים⁴³. היו בתחלה פשעור
וצמקו, וחרזו ותפחו עד שהגיעו לשעורן - הרי
אלו מטמאין פשהיו דין תורה⁴⁴. וכן אתה אומר
בפזית מן המת.
- (42) טהרות פ"ג מ"ד. (43) מנחות נד, א. (44) שם עמוד
ב, נפרכה שיטת ר' שמעון ברבי וריש לקיש שאמרו יש
דיחוי באיסורין. פירוש, אם ירד האיסור או הטומאה
מחתיכה זו מפני שצמקה לפחות מכשיעור, שוב לא יחזור
אפילו אם תפוח ותחזור לשיעורה הקודם (ראה הלכות
טומאת אוכלין פ"ד ה"ה וה"ו).
- יד. השרץ⁴⁵ אינו מטמא עד שזימות. התזו ראשיהן,
אף על פי שעדין הראש מערה בעור הגוף⁴⁶, אף
על פי שהן מפרסין פזנב הלטאה⁴⁷ - מטמאין.
שאר שקצים ורמשים⁴⁸ פלן, כגון הצפרדע והנחש
והעקרב וכיצא בהן, אף על פי שהן אסורין
באכילה - הרי הן טהורין מכלום, ואפלו פאכלין
טמאין אינן⁴⁹. ואין לה בכל השרצים מה שצמקו
במותו חוץ משמונת המינים המפרשין בתורה.
- (45) אהלות פ"א מ"ו. (46) אבל נמלקו שני הסימנים (קנה
ורוט). פסק כריש לקיש בחולין כא, א. ושם משמע, שריש
לקיש מקפיד רק על מליקת שני הסימנים, אבל העור לא
מעלה ולא מוריד. (47) שנחתך והופרד לגמרי מגוף
הלטאה מפרס עוד זמן מסוים, ואף-על-פי שאין בו כל
חיות. (48) שלא נמנו בהלכה א בין השמונה. (49) אפילו
אם נגעו בטומאה, אינם מטמאים אוכלין ומשקין.
- פרק חמישי**
- (1) יבאר טומאת שכבת זרע הנוגע בה או הרואה אותה, ומתי
היא מטמאה וכל דיניה.
- א. שכבת זרע² - מאבות הטמאה. מטמאה אדם
ובלים במגע, וכלי חרס באויר, ואינה מטמאה
במשא³, ואין המתטמא בה מטמא בגדים⁴ בשעת
מגעו⁵. ואחד הנוגע בה⁶ ואחד הרואה אותה
בבשרו⁷ - שניהן ראשון לטמאה⁸ דין תורה. וכמה
שעורה? לנוגע - בכעדשה⁹, ולרואה - בכל
שהוא¹⁰. ואין הרואה טמא עד שתצא ממנו¹¹ ויחתם
ממנו פי אמה¹², שנאמר: אשר תצא ממנו שכבת
זרע. לפיכך¹³, אפלו ראה בקיסם¹⁴, הואיל והגיעה
לפי אמה - נטמא. ואחד הרואה מחמת פשרו¹⁵ או
הרואה באנס¹⁶ - טמא.
1. פי שהוא לח ועדין לא עבדו ולא הלף בו²⁶. אבל
עור האנקה והפח והלטאה והחמט - כבשרן,
ומטמא ככעדשה. ואם עבדן או שהלף בהן כדי
עבודה - טהורין. וכמה היא פדי עבודה? כדי הלוף
ארבעה מילין.
- (24) ב'תורת כהנים' פרשת שמיני פ"י ה"ב, שנינו: "וכל
אשר יפול מנבלתם עליו יטמא", לא מן העצמות ולא מן
הציפורניים. ורבינו מוסיף גידים. (25) במשנה חולין קכב,
א נמנו השרצים שעוותיהם מטמאים, ולא מנו תנשמת.
ראה שם עמוד ב. (26) ראה למעלה פ"א ה"ט.
- ט. קולית השרץ²⁷ - הנוגע בה טהור, אף על פי
שהיא מלאה מת. והוא שיהיה המח מתקשקש²⁸,
שאינו מעלה ארוכה; אבל אם היה עומד במקומו
ויש בו כדי להעלות ארוכה בה מבחוץ - הרי הנוגע
בה טמא, ככל האיברים שיש בהן כדי להעלות
ארוכה, כמו שבארנו²⁹. נקבה הקולית בכל שהיא -
הנוגע בה מכל מקום טמא³⁰.
- (27) משנה שם קכה, א. (28) ראה למעלה פ"ב הי"א.
(29) שם. (30) חולין שם.
- י. ביצת השרץ³¹ המרקמת³², אף על פי שהשרץ
נראה מתוכה³³ - טהורה. נקבה כל שהיא - הנוגע
בה טמא.
- (31) שם ככו, ב. יש שרצים שמולידים ולדות חיים, ויש מהם
(חומט צב ולטאה) שמטילים ביצים. (32) שהתרקמה בה
תבנית בעל-חי. (33) דרך קליפת הביצה השקופה.
[בתוספתא חולין פ"ח ה"ה, אמרו: "וכמה היא ריקומה?
כדי שייראה השרץ מתוכה". ומפרש רבינו, שאפילו במצב
שכזה - טהורה, כל זמן שלא ניקבה. והטעם נאמר בברייתא
שם, מפני שאי-אפשר לנוגע בשרץ עצמו].
- יא. שרץ³⁴ שחציו פשור וחציו אדמה - הנוגע בפשור
טמא, ובאדמה טהור. ואם השרץ על פני פלו³⁵ -
אף הנוגע באדמה, שעדין לא נגמרה צורתו,
טמא³⁶.
- (34) משנה שם. (35) לכל ארכו, אבל לא לכל רחבו.
(36) כו' יהודה במשנה, לפי פירושו של ר' יהושע בן לוי
שם.
- יב. בשר השרץ שנפסד³⁷ והבאיש ונפסל מלאכל
הפלב - טהור. יבש³⁸ עד שנעשה פחרש: אם יכול
להשרות בפושרין מעת לעת ולחזור לח פשהיה -
מטמא; ואם לאו - טהור, ואפלו פאכלים טמאים
אינו מטמא. כמה דברים אמורים? במקצת השרץ;
אבל שרץ שויבש ושלדו קיים³⁹, או שנושרף ושלדו
קיים, הואיל ותבנית פלו עומדת - הרי זה מטמא⁴⁰.
וקרוב בעיני⁴¹, שטמאה זו מדבריהם.
- (37) ראה למעלה פ"א הי"ג בדין נבילה. (38) משנה, נדה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ה' י"ז סיון – ספר טהרה – הל' שאר אבות הטומאות צא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

10 ה. המהרהר²³ בלילה וראה ששמש מטה בחלום
 11 ועמד ומצא בשרו²⁴ חם, אף על פי שלא מצא
 12 שכבת זרע - הרי זה טמא. בין שהרגיש ששמש
 13 בחלום כבר ראה בהרגשה, ולפיכך מצא בשרו חם;
 14 והיתה מעט ונתקנתה בבשרו או בכליו, ולפיכך לא
 15 מצא לחלוותה. הרהר ולא מצא בשרו חם, או
 16 שמצא בשרו חם ולא הרהר - טהור²⁵.

23 מקוואות פ"ח מ"ג, כפירושו של רב הונא, נדה שם.
 24 אבר המין. 25 תוספתא, שם פ"ו ה"ג.

17 ו. המטיל מים²⁶ וראה מים חלוקין²⁷ או עכורים
 18 בתחלה²⁸ - טהור; ראה אותם באמצע או בסוף -
 19 הרי זה טמא²⁹. היו המים שהטיל כלם מתחלה ועד
 20 סוף חלוקין או עכורים - הרי זה טהור. היו לבנים
 21 ונמשכין³⁰ - טמא. והמטיל טפים עבות מתוך
 22 האמה - טהור³¹.

26 משתי (שם מ"ב). 27 טיפות טיפות. נראה שמדובר
 באדם בריא שדרכו להטיל מים בקילוח, אבל כשהפסקת
 הזרם באה מחמת מחלה, שאין לה קשר לזיבה, טהור אפילו
 כשההפסקות באות בסוף. 28 בהתחלת ההטלה ואחר-כך
 הטלה נורמלית כזרם בלתי נפסק. 29 השינוי הזה מוכיח
 ששכבת זרע יצאה עם השתן. 30 כלובן ביצה. 31 שם
 (מ"ג) שנינו: "טמא, דברי רבי אלעזר חסמא". ומזה למד
 רבינו, שחכמים חולקים עליו ומטהרים, ופסק כמותם
 (כסף-משנה).

23 ז. בעל קרי שטבל³² ולא הטיל מים קדם שיתבל -
 24 לשטייל מים³³ טמא, מפני צחצוחי שכבת זרע
 25 שאינו יוצאין אלא פשטייל מים. פמה דברים
 26 אמורים? בחולה או בזקן; אבל ילד³⁵ בריא -
 27 טהור, מפני שהוא יורה שכבת זרע בחזקה פחץ
 28 והיא בלה ננתקת מן האמה³⁶. עד פמה³⁷ הוא ילד?
 29 כל זמן שהוא עומד על רגלו אחת ונועל או חולץ
 30 מנעלו. ואם אינו יכול לעשות בן מפני חליו³⁸ - הרי
 31 זה חולה לענן זה.

32 שם מ"ד. 33 אחר הטבילה. 34 כרבי יוסי, שם.
 35 אדם צעיר. 36 אבר המין. 37 חולין כד, ב.
 38 חולשתו.

32 ח. וכל אשה³⁹ ששמש מטה וירדה וטבלה קדם
 33 שתקנתה עצמה יפה יפה - הרי היא בטמאתה⁴⁰.

39 מס' מקוואות, שם. 40 שאי-אפשר שלא תפלוט
 שכבת זרע, והפולטת - טמאה. ראה בהלכה הבאה.

34 ט. אחד האיש ואחד האשה ששמשו מתן -
 35 שניהן טמאים, ושניהן ראשון לטמאה דין תורה⁴¹.
 36 ואין האשה טמאה משום נוגעת⁴² בשכבת זרע,
 37 שנגיעת בית הסתרים⁴³ אינה נגיעה, אלא המשמשות
 38 הרי היא כרואה קרי⁴⁴. והוא שתהיה פת שלש שנים
 39 ויום אחד, שנאמר: [ואשה⁴⁵ אשר ישכב איש

(2) של אדם (כלים פ"א מ"א). (3) שם. (4) שם.
 (5) פירוש, אפילו בשעת מגעו. (6) בשכבת זרע של אדם
 אחר. בנדה מג, ב - למדו מהכתוב שהנוגע טמא.
 (7) האדם שיצאה ממנו. (8) זבים פ"ה מ"א. (9) נדה שם,
 מימרא של רבי חניליא. למדו זה מנוגע בשרץ.
 (10) משנה, שם מ, א. (11) שם. (12) נקב האבר. רבינו
 דייק בלשונו וכתב: ויחתום "ממנו" פי אמה, ולא התכוון
 לומר שהחתים כל פי האמה אלא משהו ממנו הגיע עד לפי
 אמה וסתם חלק ממנו (ב'תורת כהנים' פרשת זבים פ"א
 ה"ג, דרשו: "החתים" אפילו כל שהוא. ומכאן שאפילו לא
 סתם את כל פי האמה, נקרא "החתים"), להוציא אם לא
 הגיע לפי האמה ולא נסתם כלום ממנו. פסק כ'סתם משנה'
 (שם מ, א) וכרב חניליא (שם מג, ב) ולא כשמואל (ראה
 שם). ומיושבת בזה השגת הראב"ד (ראה כסף-משנה, וראה
 גם שתי ההערות הבאות). (13) מפני שמטמאה בכל שהיא.
 (14) הכניס קיסם לחלל האבר, ועבר עליו הזרע על לפי
 האבר. [ביאור הדברים: בגמרא שם כב, א שאל רבה:
 הרואה קרי (שכבת זרע) בקיסם מהו? ממנו אמר רחמנא
 (התורה אמרה "אשר תצא ממנו") עד דנפיק (שיצא) מבשרו
 ולא בקיסם, או דילמא (או אפשר) האי ממנו (תיבת "ממנו")
 זו עד שתצא טומאתו לחוץ? אמר ליה, תיפוק ליה (יצא
 לו דין זה) דהוא עצמו אינו מטמא אלא בחתימת פי האבר.
 ופירש רש"י, שדעת רבה כשמואל, שצריכה שיעור כחתימת
 פי האמה, והקיסם התופס מקום בפי האמה מקטין את
 שיעור הזרע שהגיע לשם, ואם כן הדבר פשוט שאינו
 מטמא. וגם רבינו מפרש כך, ומפני שדעתו שמטמא במשהו,
 פסק שרואה בקיסם - טמא. ביאור זה מיישב גם תמיהת
 הכסף-משנה ד"ה ומ"ש]. (15) מתוך קישוי אבר.
 (16) אכילה ושתייה מרובה, קפיצה, בהלה. אלה גורמים
 לפעמים להוצאת זרע (נדה לה, א).

1 ב. אין שכבת זרע¹⁷ של קטן מטמאה עד שיהיה בן
 2 תשע שנים ויום אחד¹⁸.

(17) 'תורת כהנים' פרשת זבים פ"ו ה"א (וראה נדה לב, ב).
 (18) בהל' מטמאי משכב ומושב פ"א ה"ד והי"ב נתבאר,
 שזיבה של קטן בן יום אחד מטמאה.

3 ג. שכבת זרע אדמה - טהורה¹⁹, עד שתהיה לבנה
 4 ונמשכת²⁰.

(19) נדה לב, ב. (20) כלובן ביצה טריה (תוספתא, זבים
 פ"ב ה"ב).

5 ד. וכל שכבת זרע²¹ שזרע שאין גופו של אדם מרגיש בה
 6 - אינה מטמאה. לפיכך, אם ראה בלא קשוי ובלא
 7 תארה - אינה מטמאה משום שכבת זרע. נעקרה
 8 בהרגשה, אף על פי שיעתה שלא בהרגשה -
 9 טמא²².

(21) מימרא של שמואל (נדה מג, א). בלשון אחרון אמרו
 בשם שמואל, שאפילו בלא הרגשה מטמאה ואף-על-פי-כן
 פסק רבינו כלשון ראשון, מפני שרבה סובר כך (כסף-
 משנה). (22) כשמואל בלשון ראשון גירסא שנייה (ראה
 כסף-משנה).

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

פלטה זרע בתוך שבעת הימים, אינה סותרת את כל הימים הנקיים אלא אותו היום אינו נחשב במספר הנקיים, וצריכה להוסיף רק יום אחד בלבד, אפילו אם פלטה ביום השביעי (נדה מב, א). (54) כזב הסופר שבעה נקיים וראה קרי (ראה דיני זב וזבה בהל' איסורי ביאה פ"ו). (55) שם. (56) מקום בגוף האשה למעלה מבית החיצון. (57) אם נעקר ממקומו במקור ולא יצא לחוץ.

17 יב. שִׁכְבַת זֶרַע עֲצָמָה שֶׁנִּפְלְטָה בְּתוֹךְ הַשֶּׁלֶשׁ עוֹנוֹת
18 מִטְּמֵאָה אַחֲרֵים שֶׁנִּגְעוּ בָּהּ, כְּדָרְךָ שֶׁטְּמֵאָה הָאִשָּׁה
19 שֶׁפְּלְטָה אוֹתָהּ. וְאִם פְּלְטָה אַחַר שֶׁלֶשׁ עוֹנוֹת - הֲרִי
20 הָאִשָּׁה טְהוֹרָה, וְכֵן שִׁכְבַת זֶרַע שֶׁנִּפְלְטָה טְהוֹרָה,
21 שֶׁכָּבַר נִפְסְדָה צִוְּיָתָה.⁵⁸

(58) ראה למעלה הערה נ.

22 יג. וְכַמָּה⁵⁹ הִיא עוֹנָה? יוֹם אוֹ לַיְלָה. וְאִין הַעוֹנָה
23 שֶׁנִּבְעָלָה בָּהּ מִן הַמְּנִיץ. פִּיֶּצֵד? נִבְעָלָה בְּלֵיל הַשַּׁבָּת
24 - שֶׁלֶשׁ עוֹנוֹת שָׁלָה: יוֹם הַשַּׁבָּת, וְלֵיל אֶחָד בַּשַּׁבָּת,
25 וְאֶחָד בַּשַּׁבָּת. אִם פְּלְטָה בְּתוֹךְ זְמַן זֶה - טְמֵאָה;
26 פְּלְטָה מְלֵיל שְׁנֵי וְהִלָּאָה - טְהוֹרָה. וְהָאִישׁ שֶׁפָּרְשָׁה
27 מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת זֶרַע אֶפְלוּ לְאַחַר כְּמָה עוֹנוֹת - הֲרִי זוֹ
28 טְמֵאָה⁶⁰ כֹּל זְמַן שֶׁהִיא לְחָה, וְהַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ טְמֵאָה.⁶¹

(59) שבת פו, א. (60) מימרא של רב חסדא, שם. ופירשו רבינו חננאל ורבינו שם, שהכוונה בזכר שנרבע ופלט שכבת הזרע של הרובע. ונראה שגם רבינו מפרש כך. (61) נראה שכוונתו, שהאיש טמא כרואה קרי ולא כנוגע בלבד. ונפקא-מינה, שטמא בכל שהיא, ראה למעלה ה"א.

29 יד. שִׁכְבַת זֶרַע אֵינָה מִטְּמֵאָה אֲלָא כִּשְׁהִיא לְחָה⁶².
30 יִבְשָׁה כְּחֵרֶס - טְהוֹרָה. וְאִם יְכוֹלָה לְשָׂרוֹת מַעַת לַעַת
31 בְּפוֹשְׂרִין וְלַחֲזוֹר לְכַמּוֹת שֶׁהִיתָה - הֲרִי זוֹ טְמֵאָה.

(62) משנה, נדה נד, ב.

32 טו. כִּכְר בְּאַרְנוּ בְּפָרֶק זֶה, שֶׁהָרוּאָה קָרִי וְהָאִשָּׁה
33 שֶׁשָּׁכְבָה אִישׁ אוֹתָהּ שִׁכְבַת זֶרַע וְהוֹנֵעַ בְּשִׁכְבַת זֶרַע
34 טְמֵאִים מִן הַתּוֹרָה. וְכֵן⁶³ הָאִשָּׁה שֶׁפְּלְטָה בְּתוֹךְ שֶׁלֶשׁ
35 עוֹנוֹת - הֲרִי הִיא טְמֵאָה מִן הַתּוֹרָה כְּרוּאָה קָרִי. אֲבָל
36 שָׂאָר הָאֲמוּרִין בְּפָרֶק זֶה שֶׁהֵן טְמֵאִים, כְּגוֹן מְהַרְהֵר
37 וּמְטִיל מַיִם - אֵינָן טְמֵאִין אֲלָא מִדְּבָרֵיהֶם, וְלֹא גְזֵרוּ
38 עֲלֵיהֶם טְמֵאָה אֲלָא לְתוֹרָמָה, אֲבָל לְחֵלִין - טְהוֹרִין.⁶⁴

(63) ברייתא, שם מא, ב. (64) תוספתא, מקוואות פ"ו ה"ד.

39 טז. נִכְרִית⁶⁵ שֶׁפְּלְטָה שִׁכְבַת זֶרַע שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ
40 הַשֶּׁלֶשׁ עוֹנוֹת, וְכֵן הִבְהֵמָה⁶⁶ שֶׁפְּלְטָה שִׁכְבַת זֶרַע שֶׁל
41 יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ זְמַן זֶה - הֲרִי אוֹתָהּ הַנִּפְלְטָת טְמֵאָה.⁶⁷
42 פְּלִטָתָה⁶⁸ לְאַחַר זְמַן זֶה - הֲרִי הִיא סָפֵק נִסְרָחָה אוֹ
43 עֵדִין לֹא נִסְרָחָה.⁶⁹

(65) משנה, מקוואות פ"ח, ד. (66) שבת פו, ב. (67) רב פפא שואל שם, אם נפלטה אחר שלושה ימים מה דינה.

1 אִתָּה]. הִיתָה קִטְנָה מִבֵּית שְׁלֹשׁ שָׁנִים - אֵינָה
2 מִטְּמֵאָה בְּשִׁכְבָּהּ⁴⁶, אֲבָל מִטְּמֵאָה בְּנִגְיַעַת שִׁכְבַת
3 זֶרַע אִם נִגְעָה⁴⁷ בְּכִשְׁרָה מִבְּחוּץ. [לְפִיכָךְ, הַבוֹעֵל
4 גְּדוּלָה שֶׁלֹּא כְּדָרְכָהּ - טְהוֹרָה];⁴⁸ שֶׁלֹּא טְמֵא אוֹתָהּ
5 הַכְּתוּב בְּטְמֵאָת בֵּית הַסְּתָרִים אֲלָא כְּדָרְכָהּ.

(41) מן הכתוב (ויקרא טו, יח) ואשה אשר ישכב איש אותה שכבת זרע, ורחצו במים וטמאו עד הערב. (42) נדה מא, ב. (43) מקום שאינו נראה. נתבאר כבר (בהל' טומאת מת פ"א ה"ג), שנגיעת טומאה בבית הסתרים אינה מטמאה. (44) דינה כאיש שיצאה ממנו שכבת זרע. גזירת הכתוב היא (שם). (45) ב'תורת כהנים' פרשת מצורע (פ"ו ה"ז): "אשה", פרט לקטנה. יכול שאני מוציא בת שלוש שנים ויום אחד? תלמוד-לומר "ואשה". פירוש, סתם אשה משמע גדולה, והוא"ו המיותרת מרבה בת שלוש שנים ויום אחד, אבל למטה מגיל זה אינה ראויה לביאה. (46) מן הכתוב: ואשה אשר ישכב איש אותה וכו'. (47) צ"ל: נגעה. (48) יבמות לד, ב.

6 ל. הַבוֹעֵל⁴⁹ אֵת הָאִשָּׁה וְלֹא הוֹצִיא שִׁכְבַת זֶרַע -
7 טְהוֹר, אֶף עַל פִּי שֶׁהֵעֵרָה. וְכֵן הָאִשָּׁה טְהוֹרָה עַד
8 שִׁיּוּצֵיא הָאִישׁ.

(49) 'תורת כהנים' שם ה"ח.

9 יא. הָאִשָּׁה⁵⁰ שֶׁפְּלְטָה שִׁכְבַת זֶרַע⁵¹, אִם פְּלְטָה אוֹתָהּ
10 בְּתוֹךְ שֶׁלֶשׁ עוֹנוֹת⁵² - הֲרִי הִיא טְמֵאָה כְּרוּאָה קָרִי.
11 לְפִיכָךְ סוֹתֵרֶת יוֹם אֶחָד, אִם הִיתָה זָכָה⁵³, כְּאִישׁ
12 שָׂרְיָה קָרִי⁵⁴. וּמִטְּמֵאָה כֹּל שֶׁהוּא⁵⁵. אֶף עַל פִּי
13 שֶׁלֹּא יִצְאָת לְחוּץ אֲלָא נִעְקָרָה וְהִגִּיעָה לְבֵין הַשָּׁנִים⁵⁶
14 - נְטֵמָה; שֶׁהִרִי שִׁכְבַת זֶרַע כְּדָמָה: מַה דָּמָה מִטְּמֵא
15 בְּפָנִים⁵⁷, אֶף שִׁכְבַת זֶרַע שֶׁתְּפִלֵּט תְּטַמֵּא אוֹתָהּ
16 בְּפָנִים.

(50) מס' מקוואות שם מ"ג. (51) שקיבלה מזכר. (52) עונה – יום או לילה. שכבת זרע מטמאה כל זמן שהיא ראויה להיקלט בגוף האשה ולהוליד, ואחר זמן מסוים היא מתקלקלת ואינה "זרע" ואינה מטמאה. ונחלקו תנאים בדבר, כמה זמן יעבור ותתקלקל. ופסק רבינו כרבי אלעזר בן עזריה במשנה, שאמר: "הפולטת זרע ביום שלישי (מהבעילה) טהורה". ובפירושו למשנה הוא מבאר, כגון שנבעלה ביום ראשון, והעונה הראשונה מתחילה בליל שני, ואחריה יום שני וליל שלישי הרי שלוש עונות, ואם תפלוט ביום שלישי היא טהורה. ולמה העדיף דעת רבי אלעזר בן עזריה על דעת רבי עקיבא ורבי ישמעאל שם? מפני שבגמרא שבת (פו, ב) אמר רבי יוחנן, שכך היא דעת חכמים. [ויש ספרים שכתוב בהם שם "שש עונות", אבל רבינו גורס "שלוש"]. (53) אשה שראתה דם בשלושה ימים זה אחר זה בימים הראויים לזיבה, הרי זו זבה וטמאה וצריכה לספור שבעה ימים נקיים מראיית דם וטובלת ונטהרת. ואם ראתה דם באחד מימים אלה, היא סותרת את הימים הנקיים, ועליה לספור שבעה ימים נקיים אחרי יום הראייה האחרונה. ומלמדנו רבינו, שאם לא ראתה דם אלא

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ו' י"ח סיון - ספר טהרה - הל' שאר אבות הטומאות צג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

19 וּכְלֵי הָרֶס בְּאֹיֶר, וְאֵינָהּ מִטְמְאָה בְּמִשְׁא, פְּשָׁרִין,
20 שְׁנָאָמֶר: שְׁקֵץ תִּשְׁקָצְנוּ. וְשַׁעֲוָה פְּזִית. לֹא תִהְיֶה זֹו
21 חֲמוּרָה מִן הַמֵּת. אָבָל אִם הִיָּה הַצְּוֵרָה פְּחֻתָּה
22 מְפִזִּית - טְהוּרָה.

6) משמע שדינה כשקץ. (7) שאינו מטמא בפחות מכזית (הלכות טומאת מת פרק ב הלכה ב). (8) גוף הפסל.

23 ג. קֶצֶץ אֵיבֵר מִמְּנָה, אֶפְלוּ הִיָּה כְּמִרְדֵּעַ⁹ - הָרִי זֶה
24 טְהוּר; שְׁעִבּוּדָה זָרָה אֵינָה מִטְמְאָה לְאֵיבָרִים, אֶלָּא
25 הַצְּוֵרָה פְּלָה פְּשִׁיָּה שְׁלֵמָה. שְׁנָאָמֶר: תִּזְרֹם כְּמוֹ
26 דָּוָה¹⁰ - מֵה דָּוָה אֵינָה מִטְמְאָה לְאֵיבָרִים¹¹, אָף
27 עֲבוּדָה זָרָה אֵינָה מִטְמְאָה לְאֵיבָרִים. כְּגַלִּי אַבּוֹת
28 הַטְּמָאוֹת דָּנוּ בָּהָ¹², מִפְּנֵי שֶׁטְמָאָתָהּ מְדַבְּרִיהֶם.
29 עֲשֹׂאוּהָ פְּשָׁרִין שְׁאִינוּ מִטְמָא בְּמִשְׁא, וְכִמֵּת שְׁאִינוּ
30 מִטְמָא אֶלָּא בְּכִזִּית¹³, וְכִנְדָה שְׁאִינָה מִטְמְאָה
31 לְאֵיבָרִים.

9) איבר גדול כמו העץ שנותנים על צוואר החמור כדי לכוון הילוכו (ויש מפרשים: מחרישה, ולהלכה כאן אין הבדל בין שני הפירושים). (10) נידה. (11) אם נחתך אבר מנידה אינו מטמא כנידה אלא ככל אבר מן החי. ראה פרק ח מהלכות טומאת משכב ומושב הלכה ד. (12) כל ההקלות שישנן באבות הטומאות השונות הקילו חכמים בטומאת עבודה זרה. (13) לא כשרץ שטמא בכעדשה.

ד. נְתַפְרָקָה¹⁴ עֲבוּדָה זָרָה, אָף עַל פִּי שֶׁהִדְיוּט¹⁵
יָכוֹל לְהַחְזִירָה וְהָרִי כָּל אֵיבָרֶיהָ קְנִימִים¹⁶ - אֵינָה
מִטְמְאָה¹⁷.

14) פסל עשוי חוליות ונתפרקו (שם). (15) שאינו אומן. (16) וכל אדם יכול לחבר את החוליות ויחזור הפסל כמו שהיה. (17) בעיני שלא נפשטה. אולם נאמר שם שלפי דעת חכמים שאבר ממנה אינו מטמא אין מקום לבעיני זו, וברור שאינה מטמאה. ומכיוון שרבינו פסק בהלכה הקודמת כחכמים כתב כאן "אינה מטמאה" (ראה משנה למלך).

ה. כָּל מִשְׁמָשִׁי עֲבוּדָה זָרָה - פְּשָׁרִין. מִטְמְאִין אָדָם
וְכֵלִים בְּמִגְע, וְכֵלֵי הָרֶס בְּאֹיֶר, וְאֵינָן מִטְמְאִין
בְּמִשְׁא. וְשַׁעֲוֹר טְמָאָתָן בְּכִזִּית. וְאֶפְלוּ קֶצֶץ
מִמִּשְׁמָשִׁיָּה פְּזִית מִן הַפְּלִי - מִטְמָא פְּשָׁרִין. זֹו חֲמוּר
בְּמִשְׁמָשִׁיָּה יוֹתֵר מֵעֲבוּדָה זָרָה עֲצָמָה. וְכִית עֲבוּדָה
זָרָה עֲצָמוֹ, אָבְנָיו וְעֲצָיו וְעַפְרוֹ - מִטְמְאִין בְּכִזִּית¹⁸
בְּמִגְע כָּל הַמִּשְׁמָשִׁין.

18) משנה עבודה זרה מז, ב. ומכאן למדנו דין קצץ ממשמשיה.

ו. הַמְּכַנִּים רִאשׁוֹ וְרִבּוֹ לְבֵית עֲבוּדָה זָרָה - נְטִמָּא
כְּנֹגֵעַ. וְכֵן פְּלֵי הָרֶס שֶׁהַכְּנִים אֹוִירוֹ לְבֵית עֲבוּדָה
זָרָה - נְטִמָּא. סְפָסְלִים וְקַתְדְּרָאוֹת¹⁹ שֶׁהַכְּנִים רָבָן
לְבֵית עֲבוּדָה זָרָה - טְמָאִים. וְכֵלֵן רִאשׁוֹן לְטְמָאָה²⁰.

19) כיסאות. (20) מפני שנגעו באב הטומאה.

ומשמע שבתוך שלושה ימים ברור שמטמאה. (68) הגויה או הבהמה. (69) בעיה של רב פפא, ונשארה בתיקו. [רב פפא שואל שם, מה דין נכרית שפלטת שכתב זרע של ישראל אחר שלושה ימים, והוא ממשיך ואומר: "אם תימצי לומר, כיון דאכלי שקצים ורמשים חביל גופייהו (גופם חם)" פירוש ודינן כדין ישראלית, "במעצי בהמה מה היא?" ומכיון שרבינו פוסק בכל מקום הלכה כ'אם תימצי לומר, יש לתמוה למה פסק כאן הרי היא ספק?]

1. יז. כְּבָר בְּאֶרְנוּ בְּהִלְכוֹת מִטְמְאֵי מִשְׁבָּב וּמוֹשָׁב⁷⁰,
2. שֶׁשְׁכַבְתָּ זָרְעוֹ שֶׁל עוֹבֵד פּוֹכְכִים טְהוּר מְפִלּוּם.
3. לְפִיכָּה, בֵּית יִשְׂרָאֵל שֶׁפְּלִטָה שְׁכַבְתָּ זָרַע שֶׁל עוֹבֵד
4. פּוֹכְכִים, אֶפְלוּ בְּתוֹךְ שְׁלֹשׁ עוֹנוֹת - טְהוּרָה⁷¹.

(70) פ"ב ה"י. (71) מס' מקוואות פ"ח מ"ד.

5. יח. עוֹבֵד פּוֹכְכִים שֶׁהִרְגִישׁ⁷², וְנִתְגַּיֵר וְיָרַד וְטָבַל⁷³,
6. וַיִּצְאָה מִמֶּנּוּ שְׁכַבְתָּ זָרַע שֶׁהִרְגִישׁ בָּהּ אַחֵר שֶׁטָבַל⁷⁴
7. - הָרִי זֶה סֶפֶק טְמָא⁷⁵.

(72) בעיה במס' נדה מג, א. (73) לשם גירות. (74) יצאה אחר שטבל. (75) הבעיה לא נפשטה.

8. יט. גְּדוּלָה⁷⁶ שֶׁשְׁכַב אֹתָהּ קָטָן פְּחוֹת מִכֵּן תִּשַׁע [או
9. עוֹבֵד פּוֹכְכִים אוּ בְּהֵמָה] - הָרִי זֹו טְהוּרָה⁷⁷;
10. שְׁנָאָמֶר: [וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ] - עַד שֶׁיִּהְיֶה
11. הַשּׁוֹכֵב אִישׁ וּמִיִּשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁבְּאֶרְנוּ⁷⁸.

(76) למעלה משלוש שנים. (77) 'תורת הכהנים' פרשת מצורע פ"ו ה"ח. (78) בהלכה יז.

יום ו' י"ח סיון ה'תשע"ו

פְּרָק שְׁשִׁי

1) יבאר שארבע אבות הטומאות יש בעבודה זרה, וכיצד היא טומאתם, ושקולי אבות הטומאות דנו בה. אב הטומאה שטמא במגע ואינו מטמא במשא או שטמא במגע ובמשא. הנוגע באב מאבות הטומאות המושלך בתוך המקווה. זב שדרס על המשכב שהוא מונח במקווה.

12. א. טְמָאָת עֲבוּדָה זָרָה מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים. וַיֵּשׁ לָהּ רִמּוֹ
13. בְּתוֹרָה: הַסְּרוּ² אֶת אֱלֹהֵי הַגִּבּוֹר אֲשֶׁר בְּתַכְכֶּם
14. וְהִטְהַרוּ³ וְהִחְלִיפוּ שְׁמֹלֵתֵיכֶם. וְאַרְבַּעָה אַבּוֹת
15. הַטְּמָאוֹת יֵשׁ בָּהֶן: עֲבוּדָה זָרָה עֲצָמָה, וּמִשְׁמָשִׁיָּה⁴,
16. וְתַקְרַת שְׁלֵה⁵, וַיִּזֵּן שְׁתַּנְּסֵף לָהּ. וְטְמָאָת כְּלֵן
17. מְדַבְּרִיהֶן.

2) במשנה עבודה זרה מז, ב הסמיכו על הכתוב (דברים ז, כו): "שקץ תשקצנו" (שקץ ושרץ היינו הך). ורבינו עצמו מביא רמז זה להלן בהלכה ב. (3) משמע שאלוהי הנכר מטמאים. (4) הכלים שמשתמשים בהם לצרכי עבודת אלילים. (5) הקרבנות שהקריבו לה. פרטי דיניהם מבוארים בהלכות הבאות.

18. ב. עֲבוּדָה זָרָה עֲצָמָה מִטְמְאָה אָדָם וְכֵלִים בְּמִגְע,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 ז. תקרבת עבודה זרה²¹ מטמאה במגע ובמשא²²
 2 כנבלה. ושעורה בכזית. כל דבר שמקריבין לה, בין
 3 בשר בין שאר אכלים ומשקין - הכל כנבלה,
 4 שהפתוב קראן זבחי מתים²³. ואף על פי שאין
 5 תקרבת עבודה זרה של אכלין בטלין²⁴ לעולם
 6 להתירה בהנאה, אם בטלה - הרי זו ספק לטמאה²⁵.
 7 אכל קלי שהיא תקרבת עבודה זרה שבטלו -
 8 טהור²⁶. וכן עבודה זרה ומשמשיה שבטלן -
 9 טהורין.

21 כל דבר שהוגש כקרבן לאליל. (22 אבל אינה מטמאה
 באוהל. כרבנן בעבודה זרה לב, ב וכלשון אחרון של רבא
 (חולין יג, ב) בפירוש המשנה. (23 ויצמדו לבעל פעור
 ויאכלו זבחי מתים". והכוונה לתקרובת עבודה זרה (עבודה
 זרה כט, ב). (24 פסל של גוי שקטע ראש אונה, ראש
 חוטמה או מעשים אחרים המוכיחים יחס של ביוזי, הותר
 הפסל בהנאה. מפני שביטל את איכותו כאליל והוא כגוש
 פשוט. וכן כלים ומשמשים אם שברם, הותרו בהנאה, אבל
 אוכלין אינם בטלים ואסורים בהנאה (הלכות עבודת
 כוכבים פרק ח הלכה ט והלכה י). (25 בעיני של רבי
 יוחנן (עבודה זרה נב, א) אם מה שאמרו אוכלין ומשקין
 אינם בטלים נוגע גם לענין טומאה או לאיסור הנאה בלבד
 שהוא מן התורה, אבל טומאה שהיא גזירת חכמים - בטלה.
 הבעיני נשאה בתיקו ולכן אומר רבינו: "הרי זו ספק
 לטומאה". ואף על פי שספק דרבנן - להקל, החמיר רבינו
 בטומאת עבודה זרה. (26 גמרא שם. רש"י שם מפרש,
 שהכוונה למשמשים, ונראה שלדעתו כלים שהם תקרובת
 אינם בטלים, ורבינו מפרש כתוספות (שם עמוד ב דיבור
 המתחיל כיוון) שגם תקרובת בכלל (כסף משנה).

33 כגון שרץ. (34 פירוש אם נגע בכגדים בשעה שהוא
 נוגע בשרץ.

יב. וכל אב טמאה שמשמא במגע ובמשא, בין אב
 של תורה³⁵ בין אב של דבריהם³⁶ - אדם הנוגע בו
 או הנושא או מטמא בגדים³⁷ בשעת מגעו ובשעת
 נשיאתו, ועושה אותן ראשון לטמאה³⁸. וכן אם נגע
 באכלין - עשאן ראשון כל זמן שלא פירש
 ממשמאיו. פירש ממשמאיו - הרי הוא ראשון
 לטמאה לכל דבר, ואינו מטמא בגדים³⁹, ואם נגע
 באכלין - הרי הן שני. במה דברים אמורים? בשאר
 כל האבות חוץ מן הנבלות והמזרוב⁴⁰. אכל הנבלה
 והמזרוב, אף על פי שמשמאין במגע ובמשא -
 הנוגע בהן אינו מטמא בגדים בשעת מגעו⁴¹, ואם
 נגע באכלין - הרי הן שני לטמאה⁴²; והנושא
 מטמא בגדים בשעת נשיאתו⁴³, ואם נגע באכלין עד
 שלא פירש - הנה ראשון לטמאה, כמו שבארנו.

35 בכלום כתוב: "וכיבס בגדיו". (36 תיקנו כעין
 דאורייתא. (37 והוא הדין לכל כלים שהוא נוגע בהם.
 (38 כאילו נגעו הם עצמם באב. (39 מפני שראשון אינו
 מטמא אלא אוכלין ומשקין בלבד. (40 דבר שרכב עליו
 הזב. (41 בנוגע לא כתבה תורה יכבס בגדיו אלא "טמא
 עד הערב". (42 אבל אם נגע במשקין, בין בשעת מגעו
 ובין אחר שפירש נעשו ראשון מדרבנן. (43 בנושא כתבה
 תורה כיבוס בגדים.

יג. מי חטאת⁴⁴ שיש בהן פדי הנזאה⁴⁵, אף על פי
 שהן כנבלה וכמזרוב שאין מטמאין בגדים אלא
 הנושאן - הרי הנוגע בהן מטמא בגדים בשעת
 מגעו משום נושא; שאי אפשר שיגע במים שלא
 יסיט⁴⁶ אותן, וכבר בארנו שאחד הנושא ואחד
 המסיט. וכן הנוגע בצמר הנבלה או שנגע בגימל⁴⁷
 המזרוב - מטמא בגדים בשעת מגעו משום נושא;
 שאי אפשר לנגע בדברים אלו שלא יסיט אותן,
 ולפיכך מטמא בגדים עד שלא פירש פדי הנושא.

10 ח. זין שנתנסף לעבודה זרה מטמא אדם וכלים
 11 במגע, וכלי חרס באויר, ומטמא אדם במשא²⁷
 12 כנבלה, וטמאתו בכזית. שגאמר: אשר חלב זבחימו
 13 יאכלו, ישנתו זין נסיכם. הרי זין נסיכם כחלב
 14 זבחימו. ואין מטמא טמאה זו אלא זין שנתנסף
 15 ביד²⁸ לפני עבודה זרה; אכל סתם זין²⁹ של עובדי
 16 כוכבים - מטמא טמאה קלה בשאר כל משקין
 17 טמאין³⁰.

27 אבל לא באוהל. ורש"י כתב כאן שמשמא גם באוהל.
 28 שהושיט ידו לזין ושכשך. (29 שאין אנו יודעים אם
 נתנסך או לא. (30 ושיעורו ברביעית הלוג שהיא כשלושה
 זיתים (שם ל, א).

28 ט. מכל הדברים שבארנו מתחלת הספר³¹ עד פאן
 19 אתה למד, שאבות הטמאות - מהן אבות של תורה,
 20 ומהן אבות של דברי סופרים.

(31 ספר טהרה.

21 י. כל המתטמא מחמת אב של תורה - הרי הוא ולד

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

במשא עושה אוכלין ראשון, אבל אלה שטומאתם מגובלת אינם מטמאים את האוכלין להיות כמותם אפילו בחיבורים, והם מיטמאים בנגיעתם בהאדם שהוא ראשון ועושה אותם שני לטומאה, ולמד הבדל זה מדיוק לשונו של רבי יהושע.

טז. הנוגע באב מאבות הטמאות המשלך בתוך המקוה, כגון נבלה או שרץ או משקב⁵² שהוא במקוה⁵³ ונגע בו - הרי זה טמא. שנאמר: אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור, ונגע בנבלתם יטמא - אפלו פשהן בתוך המקוה מטמאין. וכשיעלה מן המקוה זה הנוגע יטהר⁵⁴. [הנושאן מטמא בגדים בשעת נשיאתם, ואם נגע באכלים עד שלא פרש - הרי הן ראשון לטמאה, כמו שבארנו]. וכן זב שדרס על המשקב שהוא מנח במקוה - הרי המשקב טמא; וכשיעלה המשקב מן המקוה יטהר⁵⁵, שהרי עלתה לו טבילה⁵⁶. וזה הנוגע במשקב פשהו במקוה, אם פשט ידו ונגע חוץ למקוה - הרי זה מטמא בגדים. ואין צריך לומר שהוא מטמא אכלין ומשקין.

(52) דבר ששכב עליו הזב והדומה לו. (53) ואפילו שניהם - הטומאה והאדם - בתוך המקוה. (54) אם יפרוש מן הטומאה כשכולו עודנו בתוך המים, אבל אם הוציא חלק מגופו לפני שפירש מן הטומאה לא נטהר. ודרך אגב משמיענו רבינו שהטובל אינו נטהר עד שיעלה מן המקוה וכל זמן שהוא במקוה נשאר בטומאתו. (55) המשכב. (56) אחר פרישתו מן הזב. מובן שאם לא פירש מן הזב לפני שחלק ממנו יצא מן המים - לא נטהר (ראה הלכות מטמאי משכב ומושב פרק ו הלכה ב).

פרק שביעי

(1) יבאר שהאוכלין והמשקין מתטמאים, ואם מטמאים אוכלין או משקין, וכל דיניהם.

א. דבר מפרש בתורה, שהאכלין והמשקין מתטמאין. שנאמר: מפל האכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים יטמא, וכל משקה אשר ישתה ככל כלי יטמא. ואין האכל שנטמא מטמא אכל אחר מן התורה², ולא המשקין שנטמאו מטמאין דבר אחר מן התורה³. אכל מדברי סופרים גזרו על האכל הטמא, שאם נגע באכל אחר - טמאהו; וכן אם נגע אכל הטמא במשקין - טמאין⁴. ואין אכל מטמא כלי שנגע בו לעולם ואפלו מדברייהם⁵. וכן גזרו⁶ על המשקין הטמאים שיטמאו אכלין או משקין או פלים שנגעו בהן⁷.

(2) והוא הדין שאינו מטמא משקין. (3) לכאורה אפשר ללמוד משינוי הלשון - גבי אוכל כתב: "אינו מטמא אוכל", וכאן כתב: "דבר אחר" - שאוכל טמא מטמא משקין. אולם אין הדבר כן, שהרי ממשך וכתב: "מדברי סופרים גזרו וכו', וכן אם נגע אוכל הטמא במשקין - טמאין", ברור

מים שנתנו עליהם אפר פרה אדומה כדי להזות על טמאי מת. (45) בכלים פרק א משנה ב שנינו: "למעלה מהם (דרגת טומאה גבוהה יותר משרץ ושכבת זרע וכו') נבילה ומי חטאת שיש בהם כדי הזיהה, שהם מטמאים את האדם במשא לטמא בגדים במגע (פירוש, האדם הנושא מטמא בגדים במגעו בשעת המשא) וחשוכי בגדים במגע". ופירש רבינו שם "חשוכי בגדים במגע": בגדים נמנעים מליטמא כשהאדם נוגע בנבילה או במי חטאת, מלשון חשכת נפשי משחת (ישעיה לח, יז) [ובספרי התנ"ך שלנו כתוב "חשקת" בקוף. ותמוה הדבר, שרבינו דילג על הפסוקים שבתורה ואחשון גם אני (בראשית כ, ו) ולא חשכת (שם כב, טו)]. ומלמדנו רבינו כאן שאינו מטמא בגדים מדין טומאת מגע אבל מטמאים מדין טומאת משא, מפני שאי אפשר לנגוע ולא להזיז. והרי"י קורקוס מובא בכסף משנה כאן, שואל, מה לי אם הטומאה היא משום נוגע או משום נושא, ומבאר שההבדל הוא במים קרושים בקור, שאפשר לנגוע בהם מבלי להסיטם. (46) יזיז. (47) השערות (חוטמים דקיקים) הכולטות מן האריג.

יד. הבולע נבלת עוף הטהור - בשעת בליעתו מטמא בגדים, כמו שבארנו, והן ראשון לטמאה⁴⁸.
 וכן אם נגע באכלין - הרי הן ראשון לטמאה. ואחר שבלע⁴⁹ - הרי זה פרש מן הטמאין.

(48) במשנה שם: "מטמא שניים ופוסל אחד", פירוש, הבולע מטמא את הבגדים ונעשים ראשון והם מטמאים אוכלין להיות שני ואוכלין אלה פוסלים אחרים). ויוצא מזה, שהבולע מטמא שניים (את הבגדים ואת האוכלין שנגעו בהם) ונוסף על זה פוסל את התרומה שנגעה באוכלין. (49) במשנה שם: "הקיאה או בלעה מטמא אחד ופוסל אחד". נבלת עוף טהור מטמאה רק בזמן שהיא נמצאת בבית הבליעה של אדם (למעלה פרק ג הלכה א) ולפיכך אחר שבלעה, הרי זה כאילו פירש ממנה ודינו כראשון לטומאה, כמו שנתבאר למעלה בהלכה י"ב.

טו. השורף פרה אדמה ושעירים הנשרפים והמשלח את השעיר, אף על פי שבשעת מעשיהן מטמא בגדים, כמו שבארנו, אם נגעו⁵⁰ באכלין אפלו בשעת מעשיהן - הרי הן שני לטמאה⁵¹.

(50) השורף והמשלח. (51) וכן כתב רבינו בפירושו למשנה זבים פרק ה משנה ט: "ודע, כי שורף פרה ופרים והמשלח השעיר מטמאים בגדים כאשר ביארנו בפתיחה, אמנם עם זה אינם מטמאים שניים ופוסלים אחד אלא מטמאים אחד ופוסלים אחד כמו כל ראשון לטומאה (פירוש, האוכלין שנגעו בהם נעשים שני). ואל תחשוב שזה סותר הכלל שאמר רבי יהושע (שכל המטמא בגדים בשעת מגעו מטמא שניים ופוסל אחד), לפי שזה מבואר ואמר "כל המטמא בגדים בשעת מגעו" ולא אמר כל המטמאים בגדים גרידא (בלבד), ואלה (שורף ומשלח) לא במגע יטמאו בגדים אלא בהתעסקם עסק מיוחד, והבן זה". ברור, שרבינו מחלק בין דבר המטמא בגדים תמיד בנגיעה (או במשא) ובין דבר שמטמא בזמן עסק מסויים בלבד. המטמא בנגיעה או

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

15) כלים פכ"ה מ"א. ראה פירוש רבינו שם. 16) אם נגעו בצד הפנימי של הכלי - נטמא כולו. 17) אפילו לא נגעו בדופןו. 18) גזרו שמשקין הם ראשון. 19) בדופן הכלי. 20) שאינם מטמאים מאוירם אלא בנגיעה ממש. 21) אף-על-פי שמשקה הזב אינו מטמא כלי חרס בנגיעה מגבו (מאחוריו), וכל עיקרה של טומאת משקין היא גזירה משום משקה הזב, החמירו חכמים גזירתם יותר משל תורה. רבינו למד דין זה, ממה שאמרו (בכורות לח, א): "מה כלי חרס נטמא גבו לא נטמא תוכו, אף כלי שטף נטמא גבו לא נטמא תוכו" (ראה ראב"ד וכסף-משנה). 22) כלים שם מ"ט.

ד. **כָּבֵד בְּאַרְנוֹתָ²³, שְׁהֶאֱכַלְתָּ אֵין מִטְמְאִין פְּלִים,** 19
וְהַמְשַׁקֵּין מִטְמְאִין. וְלָמָּה עָשׂוּ בְטֻמְאַת מְשַׁקֵּין הַכֹּר 20
זֶה וְאָמְרוּ, שְׁהֶפְלִי שְׁנִגְעוּ מְשַׁקֵּין טְמְאִין בְּאַחֲזָרֵיו - 21
לֹא נִטְמָא תוֹכוֹ לְתַרומָה? לְהוֹדִיעַ שְׁטֻמְאַת פְּלִים 22
אֵלוֹ מְדַבְּרֵיהֶם, שְׁלֹא יִשְׁרְפוּ עֲלֶיהָ תְרוּמָה 23
וְקִדְשֵׁים.²⁴ 24

23) בהלכה א. 24) התורה אסרה לשרוף תרומה וקדשים טהורים.

ה. **כָּבֵד בְּאַרְנוֹתָ²⁵, שְׁהֶאֱכַלְתָּ וְהַמְשַׁקֵּין שְׁנִגְעוּ בָאֵב 25**
מְאָבוֹת הַטְּמְאוֹת - הֲרִי הֵן רֵאשׁוֹן לְטֻמְאָה. וְכֵן אִם 26
נָגַע אֶכֶל בְּאָדָם אוֹ בְּכָלִי שְׁנִטְמָא בָאֵב - הֲרִי אוֹתוֹ 27
הֶאֱכַל שְׁנֵי לְטֻמְאָה. וְאֶכֶל שְׁנִגְעַת בְּזֶה הַשְּׁנֵי - נִקְרָא 28
שְׁלִישִׁי לְטֻמְאָה. וְאִם נָגַע הַשְּׁלִישִׁי בְּאֶכֶל רְבִיעִי - 29
הֲרִי זֶה נִקְרָא רְבִיעִי לְטֻמְאָה. בְּמָה דְבָרִים אֲמֹרִים? 30
בְּאֶכְלָיו; אֶבֶל הַמְשַׁקֵּין, אֶחָד מְשַׁקָּה שְׁנִגְעַת בָּאֵב 31
הַטְּמְאָה אוֹ שְׁנִגְעַת בְּרֵאשׁוֹן אוֹ שְׁנִגְעַת בְּשְׁנֵי - הֲרִי 32
אוֹתוֹ הַמְשַׁקָּה תַּחֲלָה לְטֻמְאָה²⁶, וּמִטְמָא אֶת חֲבֵרוֹ, 33
וְחֲבֵרוֹ אֶת חֲבֵרוֹ, אֶפְלוֹ הֵן מְאָה²⁷, שְׁאִין מוֹנִין 34
בְּמְשַׁקֵּין. כִּיצַד? יֵין שְׁנִגְעַת בָּאֵב הַטְּמְאָה אוֹ בְּרֵאשׁוֹן 35
אוֹ בְּשְׁנֵי - הֲרִי יֵין זֶה בְּרֵאשׁוֹן לְטֻמְאָה. וְכֵן אִם נָגַע 36
יֵין זֶה בְּשִׁמּוֹ, וְשִׁמּוֹ בְּחֶלֶב, וְחֶלֶב בְּדָבָשׁ, וְדָבָשׁ 37
בְּמִים, וּמִים בְּיֵין אַחֵר, וְכֵן עַד לְעוֹלָם - כֵּלָּן רֵאשׁוֹן 38
לְטֻמְאָה, וְכֵאלוֹ כֵּל אֶחָד מֵהֵן נִטְמָא בָּאֵב תַּחֲלָה, 39
וְכֵלָּן מִטְמְאִין אֶת הַפְּלִים²⁸. וְכֵן פְּלֵי שְׁנִטְמָאוּ 40
אַחֲזָרֵיו בְּמְשַׁקֵּין²⁹, וְנִגְעוּ מְשַׁקֵּין אַחֲרֵים בְּאַחֲזָרֵי 41
הַפְּלִים הַטְּמְאִין, אֶפְלוֹ הֵיוּ מְשַׁקֵּין חֲלִין³⁰ - נַעֲשׂוּ 42
הַמְשַׁקֵּין הָאֲחֵרִים תַּחֲלָה לְטֻמְאָה, וּמִטְמְאִין פְּלִים 43
אַחֲרֵים וְעוֹשִׂין אוֹתָן שְׁנֵימִים, וְאִין צְרִיךְ לוֹמַר שְׁהֵן³¹ 44
מִטְמְאִין אֶכְלִין וּמְשַׁקֵּין אַחֲרֵים. 45

25) בהלכות טומאת מת פ"ה ה"ח. 26) משנה פרה פ"ח, ז: "כל הפוסל את התרומה, מטמא משקין להיות תחילה (ראשון)", ושני פוסל את התרומה. 27) תוספתא טבול-יום פ"א ה"ב. 28) בפרה פ"ח מ"ה, שנינו: "כל ולד הטומאות אינו מטמא כלים אלא משקה". כל ולד הטומאות - פירוש, ראשון ושני, ומסיימת המשנה: "נטמא משקה - טימאן", כלומר, אם נטמא משקה באלה - נטמא ומטמא כלים. 29) טהרות פ"ח מ"ז, מחלוקת ר' אליעזר ור'

איפוא, שמתמא משקין מדברי סופרים בלבד. ולקמן בפ"ה ה"י כתב: "וכן אם נגעו המשקין בוולד הטומאה, "בין אדם ובין כלים" נטמאו מדברי תורה", מכאן שאם נגעו באוכל ראשון - לא נטמאו מן התורה (ע' ביאורנו שם בענין שלישי ורביעי). [ודעת רש"י פסחים יט, א, שאוכל מטמא משקה מן התורה. ע' שם]. 4) צ"ל: טימאן (כת"י תימן). 5) נדה ז, ב. 6) שם. 7) הנימוק יבואר בהלכה ב.

ב. **אֵין לָךְ⁸ וְלֹד טְמְאָה⁹ שְׁמֻטְמָא פְּלִים אֶלָּא 1**
מְשַׁקֵּין טְמְאִים בְּלִבְד. וְטֻמְאָה זוֹ מְדַבְּרֵיהֶם¹⁰. 2
וְהוּא¹¹ שִׁיְהִיו אוֹתָן הַמְשַׁקֵּין טְמְאִין מִחֻמַּת אֵב 3
מְאָבוֹת הַטְּמְאוֹת¹², בֵּין שֶׁל תּוֹרָה בֵּין שֶׁל 4
דְּבָרֵיהֶם. וּמִפְּנֵי מָה גָזְרוּ עַל הַמְשַׁקֵּין טְמְאִין 5
שִׁיטְמְאוּ פְּלִים? גָּזְרָה מִשׁוּם מְשַׁקָּה הַזָּב¹³, שֶׁהוּא 6
אֵב וּמִטְמָא פְּלִים דִּין תּוֹרָה, שְׁנִאֲמַר: וְכִי יִרַק 7
הַזָּב בְּטַהוֹר, כְּמוֹ שְׁבִאֲרֵינוּ¹⁴. 8

8) פרה פ"ח מ"ה. 9) כל דבר שנגע באב הטומאה - בין כלים בין אוכלין ומשקין - נעשה ולד הטומאה. 10) נדה שם. 11) וזה נאמר. 12) פירוש, הטומאה למשקין אלה הגיעה מאב הטומאה שהיה הראשון לשלשלת הטומאות, ואפילו מאה חוליות באותה השלשלת, כגון שנגעו משקין באב הטומאה, ונגעו המשקין בכלים ואחרי-כך נגעו משקין אחרים באותם הכלים וכן הלאה, הרי זה בגדר "מחמת אב הטומאה", למעט משקין שנגעו בידיים שחכמים גזרו עליהם טומאה, משקין אלה אינם מטמאים כלים. ובהקדמתו לפירוש המשנה סדר טהרות, כותב רבינו: "אבל בתנאי שיהיו אלו המשקין יתטמאו מחמת השרץ, ר"ל שיהיה נסמך בטומאתו אליו (אל השרץ) כמו שיטמאוהו האב או הראשון או השני, כמו שקדם, לא שיהיה נטמא בידיים טמאות, לפי שידיים טמאות מטמאין את המשקין גם כן כמו שהתבאר . . . וזה ענין אמרם בתלמוד (שבת יד, ב) "ראיטמו מחמת שרץ", כאשר (כאילו) אמרו ז"ל שאלו המשקין טמאים לא יתטמאו בידיים טמאות וכו'". ברור שהתכוון למה שכתבנו למעלה. ורבינו שם מודיע שמקור דין זה בירושלמי חגיגה פ"ג ה"א. [בכסף-משנה מוסר מקור זה בשם עצמו, וכנראה לא הגיעה לידו הקדמה זו בתרגומה העברי]. 13) נזולים היוצאים מגופו של זב, כגון רוקן ומימי רגליו. 14) בהלכות טומאת משכב ומושב פ"א הי"ד וט"ו.

ג. **כִּשְׁגָזְרוּ¹⁵ עַל הַמְשַׁקֵּין שִׁיטְמְאוּ אֶת הַפְּלִים, גָזְרוּ 9**
שִׁיְהִיו מִטְמְאִין אֶת הַפְּלִים מִתּוֹכָן¹⁶. כִּיצַד? אִם נָפְלוּ 10
לְאֹוִיר פְּלֵי חֲרָס¹⁷ - נִטְמָא כֵּל וְהֲרִי הוּא שְׁנֵי¹⁸; וְאִם 11
נָגְעוּ¹⁹ בְּשָׂאֵר פְּלִים²⁰ מִתּוֹכָן - מִטְמָא כֵּלָּן וְנַעֲשׂוּ 12
שְׁנֵימִים. אֶבֶל אִם נָגְעוּ מְשַׁקֵּין טְמְאִים בְּאַחֲזָרֵי הַכָּלִי 13
שִׁישׁ לוֹ תוֹךְ, בֵּין בְּכָלִי חֲרָס בֵּין בְּכָלִי שִׁטְף וּכְלֵי 14
מִתְכּוֹת - נִטְמָאוּ אַחֲזָרֵיו בְּלִבְד²¹, וְהֲרִי אַחֲזָרֵיו שְׁנֵי, 15
וְלֹא נִטְמָא תוֹכוֹ. בְּמָה דְבָרִים אֲמֹרִים? לְתַרומָה; 16
אֶבֶל לְקִדְשֵׁי²², פְּלֵי שְׁנִטְמָאוּ אַחֲזָרֵיו - נִטְמָא כֵּלָּו, 17
וְהֲרִי כֵּלָּו שְׁנֵי לְטֻמְאָה. 18

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

7) שם. (8) שהוא אב הטומאה, והנכנסים לתוכו נעשו ראשון. (9) כגון הנושא את הנבילה וכדומה, והבגדים נעשים ראשון. (10) אבל גופו לא נטמא, כמו שנתבאר למעלה פ"ו הי"א.

ג. הפגול והנותר¹¹ וצריד של מנחות¹² - הרי הן פראשון לטמאה, ומונין בהן ראשון ושני, לפיכך¹³ מטמאין את הידים בכביצה¹⁴. ואין הפגול והנותר מצטרפין¹⁵, אף על פי ששעורן שנה בכביצה¹⁶, הואיל וטמאת הידים מדבריהן¹⁷. אבל שאר האכלין מצטרפין¹⁸. שאין¹⁹ אכלים טמאין מטמאין את הידים עד שיהיו כביצה.

11) משנה, פסחים קכ, ב. (12) קרטים דיקים של קמח שנדבקו יחד לגושים עבים, שאינם סופגים את השמן שבמנחה ולא הוכשרו לקבל טומאה, מפני שלא נרטבו במשקה, אבל חיבת הקודש מכשירה אותם לקבל טומאה כשיגעו בדבר המטמא. ובמנחות (קב, ב) אמרו, שמדרבנן מונים בהם ראשון ושני (ראה השלמות פ"ב הי"ד).

13) מפני שהם ראשון (ראה ה"א). (14) בפסחים שם, נחלקו אמוראים בשיעורם של פיגול ונותר, אם הוא בכזית כשיעור איסור אכילתם או כשיעור טומאת אוכלין ככל מקום – בכביצה. והלכה בכביצה. [לא נתבאר למה כלל רבינו צריד של מנחות עם פיגול ונותר, הלא שני ענינים נפרדים הם, פיגול ונותר טמאים מחמת עצמם, ובצריד של מנחות מדובר כשנגע בטומאה (ראה ראב"ד)]. (15) משנה, מעילה יז, ב. (16) וכלל אמר רבי יהושע (שם עמוד א): כל שטומאתו ושיעורו שווה, מצטרפים. (17) נימוק זה נאמר בגמרא שם בשם שמואל. (18) שם במשנה. (19) נימוק למה צריכים צירוף.

ד. קולית²⁰ הפגול או הנותר, אף על פי שהיא סתומה²¹ - הנוגע בה בידיו נטמא ידיו²²; שהעצמות של קדשים ששמשו נותר או פגול²³ מטמאין את הידים, הואיל ונעשו בסיס לדבר האסור²⁴.

20) עצם הירך, ויש בה הרבה מוח. (21) ואמרנו למעלה (פ"ב הי"א), שקולית הנבילה אינה מטמאה במגע כשלא ניקבה. (22) משנה, חולין קכה, א. שנינו שם: "וקולית המוקדשים - הנוגע בהם, בין סתומים בין נקובים - טמא". ומפרש רבינו שם, שמדובר בנותר (וכן פירש רש"י). (23) שימש כבסיס למוח שהוא נותר או פיגול. (24) גמרא, שם.

ה. בשר קדש²⁵ שיצא חוץ למחיצתו²⁶ - הרי הוא ספק אם מטמא את הידים או לא²⁷. לפיכך אינו מטמא, שספק טמאת הידים טהור, פמו שיתבאר²⁸. ואם בשר פסח שיצא חוץ לבית הוא - הרי הוא טהור. בני חבורה²⁹ זריזין הן³⁰.

25) פסחים פה, ב. (26) התורה קבעה מחיצות לבשר קודש, מחיצת עזרת ישראל לקדשי קדשים, ומחיצת חומת

יהושע באוכלין שנגעו באחורי הכלים, ושניהם מטמאים את המשקין שנגעו באחורי כלים שנטמאו במשקין. (30) ומכל-שכן של תרומה או קודש. (31) המשקין.

1. אַחֲרֵי הַכְּלִי שֶׁנְּטַמְאוּ בַּמִּשְׁקִין, וְנִגְעוּ אֶכְלִין³² בְּאַחֲרֵי הַכְּלִי הַטָּמֵא, אֶפְלוּ אֶכְלֵי תְּרוּמָה - הָרִי הֵן טְהוּרִין. שֶׁהַכְּלִי שֶׁנְּטַמְאוּ אַחֲרָיו בְּלֶבֶד אֵינוּ מְטַמְאוּ אֶת הָאֶכְלִין אֲלָא לְקֹדֶשׁ בְּלֶבֶד; שֶׁהַכְּלִי שֶׁנְּטַמְאוּ אַחֲרָיו - הָרִי זֶה טָמֵא כְּלוּ לְקֹדֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁפָּאֲרָנוּ³³, וְלִפְיָכֶּן מְטַמְאוּ אֶכְלֵי הַקֹּדֶשׁ.

(32) בזה נחלקו ר' אליעזר ור' יהושע, ופסק כר' אליעזר, מפני שבנדה ז, ב אמרו: הלכה כר' אליעזר, ופירשו שם, שר' אליעזר מטמא משקין אפילו של חולין, ומטהר אוכלין אפילו של תרומה. (33) למעלה ה"ג. ומשמע בנדה שם, שגם תוכו מטמא אכלי קודש, אף-על-פי שהכלי נטמא ממשקין שנגעו באחוריו. ראה רש"י שם.

פָּרָק שְׁמִינִי

1) יבאר הנוגע בידיו בראשון לטומאה, ושהידיים שניות מדברי סופרים. ודין הפיגול והנותר וצריד של מנחות ובשר קודש שיצא חוץ למחיצתו. אם יש טומאת ידיים במקדש, ומי שנטמאה ידו אחת ונגעה באחרת. ששלמה המלך ובית דינו גזרו על כל הידיים שיהיו שניות. לט אדם ידיו במפה ואוכל תרומה בלא נטילה. שגזרו על כל אדם שאכל או שתה אוכלין טמאים, שיהיו שני לטומאה. אם כל האוכלין מצטרפים לכחצי פרס וכל המשקין לרביעית.

א. כָּל הַנוֹגֵעַ בְּיָדָיו בְּרֵאשׁוֹן לְטָמְאָה³⁴, בֵּין שֶׁהָיָה אוֹתוֹ רֵאשׁוֹן אָדָם אוֹ כְּלִי אוֹ אֶכְלֵי אוֹ מִשְׁקִין טָמְאִין - נְטַמְאוּ יָדָיו בְּלֶבֶד עַד הַפֶּרֶק³⁵. וְכֵן הַמְּכַנֵּס יָדָיו לְאוֹרֵי כְּלֵי חֵרֶס שֶׁנְּטַמְאוּ בָּאֵב הַטָּמְאָה, אוֹ שֶׁהִכְנִיס יָדָיו לְבֵית מִגְנֵעַ³⁶ - נְטַמְאוּ יָדָיו. וְטָמְאָת הַיָּדִים מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים.

2) זבים פ"ה מ"ב: "אלו פוסלים את התרומה . . . והידיים". פירוש, עושים את התרומה שלישי מפני שהידיים שניות. ומדובר כשכל הגוף לא נטמא, כגון שנגעו בראשון לטומאה שאינו מטמא אדם וכלים. וטומאה זו היא אחד משמונה-עשר דבר שגזרו ביום שרבו בית שמאי על בית הלל (ראה משנה, שבת יג, ב). (3) אבל אם נגעו בשני לטומאה, לא נטמאו. כחכמים במשנה, ידיים פ"ג, א. (4) מקום חיבור כף היד והזרוע. משנה, שם פ"ב, ג. (5) שם פ"ג מ"א. (6) בית שיש בו נגע והוסגר או הוחלט לטומאה על-פי כהן, הוא אב הטומאה ומטמא מן התורה את כל הבא לתוכו להיות ראשון (ראה הל' טומאת צרעת פט"ז). כמה דברים אמורים, כשהכניס ראשו ורובו, אבל בפחות מזה לא נטמא מן התורה, וגזרו חכמים טומאה על הידיים שהוכנסו.

ב. הַיָּדִים שְׁנוֹת³⁷ מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים לְעוֹלָם. שְׁאִין טָמְאָתָן אֲלָא מְדַבְּרֵיהֶם, וְכִשְׁגָּזְרוּ טָמְאָה עֲלֵיהֶן גָּזְרוּ שְׁיָהוּ כְּשֵׁנִי לְטָמְאָה. אֶפְלוּ הַכְּנִיס יָדָיו לְבֵית הַמִּגְנֵעַ³⁸, אוֹ שֶׁנִּגְעַ בְּיָדָיו בְּאָדָם שֶׁמְטַמְאוּ בְּגָדִים³⁹ עַד שֶׁלֹּא פָּרַשׁ מִמְטַמְאוּ - הָרִי יָדָיו שְׁנוֹת⁴⁰.

25) פסחים פה, ב. (26) התורה קבעה מחיצות לבשר קודש, מחיצת עזרת ישראל לקדשי קדשים, ומחיצת חומת

18 וְאִם נִגְעַת בְּתְרוּמָה קִדְּם שְׁיִטַּל יָדָיו - פְּסוּלָהּ,
19 וְנִשְׂרְפֶתָה עַל טִמְאָה זֹאת.⁴⁶

(43 שבת יד, ב. 44) רגילות לנגוע ולהתעסק בכל דבר, וחוששים אנו שמא נגעו בדבר המטמא. [רש"י שם דחה פירוש זה, ומפרש שדרכן לנגוע בגוף ובמקומות מלוכלכים, וגנאי הוא לתרומה שתגיע בלכלוך, ומלשונו של רבינו משמע שחששו לנגיעה בטומאה, ואף-על-פי-כן לא גזרו אלא טומאת ידים ולא טומאת כל הגוף]. (45) שם טו, א. (46) נתבאר כבר, שאין שורפים תרומה וקדשים שנטמאו טומאה דרבנן, אבל בטומאת ידים גזרו חכמים בפירוש שריפה (מימרא של אילפא, שם).

20 ט. לְטֹטְאֵם יָדָיו בְּמִפְּהָ וְאוֹכַל תְּרוּמָה בְּלֹא נְטִילַת
21 יָדָיִם,⁴⁸ וְאִין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא יִגְעוּ.⁴⁹ אֲבָל לֹא יַעֲשֶׂה כֵּן
22 בְּחֻלִּין שְׁנַעֲשׂוּ עַל טְהוּרַת הַקֹּדֶשׁ אוֹ עַל טְהוּרַת
23 תְּרוּמָהוֹ,⁵⁰ גְּזָרָה שְׁמָא יִגְעוּ, לְפִי שְׁאִינוּ מְקַפְּדִין
24 עֲלֵיהֶן.⁵¹

(47) כורך. (48) חולין קז, ב: "התירו מפה לאוכלי תרומה, ולא התירו מפה לאוכלי טהרות". (49) בידים עצמם, מפני שכהנים זריזים הם, ונזהרים מלנגוע בתרומה בידים טמאות. (50) פרושים היו נוהגים להזהר בטהרת חולין כמו בטהרת תרומה או קודש. (51) אינו מקפיד על טהרתם כמו על טהרת קודש ממש או תרומה, ולפיכך יש לחשוש שיגע בידים ממש מתוך חוסר זהירות. מלשונו משמע שחולין שלא נעשו על טהרת הקודש או תרומה, מותר לאכול במפה. וכן כתב רבינו בפירוש בהל' ברכות פ"ו הי"ח (ראה ראב"ד וכסף-משנה שם).

25 י. הוֹאִיל וְהַיָּדִים שְׁנִיּוֹת,⁵² אִם נִגְעוּ בְּמִשְׁקָה -
26 עֲשָׂאוּם תְּחִלָּה. וְאִם נִגְעוּ מִשְׁקִין אֵלָיו בְּאֲכָלִין -
27 עוֹשִׂין אוֹתָן שְׁנִי, וְאִם נִגְעוּ בְּמִשְׁקִין אַחֲרֵים - עוֹשִׂין
28 אוֹתָן תְּחִלָּה; שְׁהַמִּשְׁקִין תְּחִלָּה לְעוֹלָם, כְּמוֹ
29 שְׁבִאֲרֵינוּ.⁵³ אֲבָל אִין מִשְׁקִין אֵלָיו שְׁנַטְמָאוּ מִחֲמַת
30 הַיָּדִים מִטְּמָאִין פְּלִים,⁵⁴ שְׁעָקַר טְמֵאת הַיָּדִים
31 מִדְּבָרֵיהֶם. וְכֵן גְּזָרוּ חֲכָמִים⁵⁵ עַל כָּל אֶדָם שְׂיֵאכַל
32 אֲכָלִין טְמָאִין, בֵּין שְׂאֵכַל אֲכָל רֵאשׁוֹן אוֹ אֲכָל שְׁנִי,
33 וְעַל כָּל הַשׁוֹתֶה מִשְׁקִין טְמָאִים,⁵⁶ שְׂיִהְיֶה שְׁנִי
34 לְטִמְאָה עַד שְׂיִטְבֹּל.⁵⁷ וְאִם נִגְעוּ בְּאֲכָלִין - עֲשָׂאוּן
35 שְׂלִישִׁים;⁵⁸ וְאִם נִגְעוּ בְּמִשְׁקִין, אֲפִלּוּ מִשְׁקָה חֻלִּין -
36 עֲשָׂאוּן תְּחִלָּה לְטִמְאָה אֲכָלִין וּמִשְׁקִין אַחֲרֵים,⁵⁹ אֲבָל
37 לֹא לְטִמְאָה פְּלִים, הוֹאִיל וְעָקַר טְמֵאת אֶדָם זֶה
38 מִדְּבָרֵיהֶם.⁶⁰ וּמִפְּנֵי מָה גְּזָרוּ⁶¹ טְמָאָה עַל הָאוֹכַל
39 אֲכָלִין טְמָאִים? שְׁמָא יֵאכַל אֲכָל רֵאשׁוֹן אוֹ שְׁנִי
40 וְיִשְׁתֶּה עֲלָיו מִשְׁקָה תְּרוּמָה, וְנִמְצָא הַמִּשְׁקָה תְּרוּמָה
41 טְמָא בְּאֲכָל שְׂבִפּוֹ. וְכֵן הַשׁוֹתֶה מִשְׁקִין טְמָאִין -
42 שְׁמָא יֵאכַל עִמָּהּ אֲכָל תְּרוּמָה, וְנִמְצָא טְמָא בְּמִשְׁקִין
43 שְׂבִפּוֹ. וְכִבָּר בְּאֲרָנוּ בְּתְרוּמוֹת⁶², שְׂאִסוּר לְאֲכָל
44 תְּרוּמָה טְמָאָה.

(52) ונתבאר למעלה בפ"ז ה"ה, שמשקין הנוגעים בשני,

ירושלים לקדשים קלים, והבשר שיצא מחוץ למחיצות אלו - נפסל. בגמרא: "נפסל ביוצא". (27) בעיה שם שנשארה בתיקו. (28) לקמן פי"ד ה"א. (29) פסח אינו נאכל ביחיד אלא בחבורה של בני אדם שנמנו עליו, ונקראים "בני חבורה" (הל' קרבן פסח פ"ב ה"א). (30) גמרא, שם: "בפסח לא מיבעיא לן (אין אנו שואלים) דלא גזרו רבנן טומאה, מאי טעמא (מה הוא הנימוק)? בני חבורה זריזין הן". פירוש: הבעיה ביוצא, מנומקת שם בזה שגזרו טומאה על נותר, כדי שיהווה הכהנים לאכול את הקודש בזמנו ולא יבוא לידי נותר, שהכהנים היו מקפידים מאוד על טומאה. ושאל השואל אם גם ביוצא גזרו. אפשר לומר שבנותר חששו שיתעצלו ולא יאכלו את הבשר בזמן הקבוע, אבל יוצא הוא מעשה בידים ולזה לא חששו. ומאידך אפשר לומר, שלא חילקו חכמים וחששו גם להוצאה בידים, ולא גזרו בפסח הנאכל בחבורה ומזוזים אחד את השני ואין יוצא שכית, וחכמים לא גזרו בדבר שאינו שכית. ויוצא מזה שנותר שכית גם בפסח, כגון בחבורה קטנה שקשה להם לאכול הכול.

1 ו. אִין טְמֵאת יָדָים בְּמִקְדָּשׁ³¹. שְׁבִשְׂעָה שְׁגָזְרוּ טְמָאָה
2 עַל הַיָּדִים, לֹא גְזָרוּ בְּמִקְדָּשׁ. אֲלֹא הַנּוֹגֵעַ בְּאֲכָלִין
3 טְמָאִים³² וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, בֵּין שְׁנִגְעוּ בְּמִקְדָּשׁ בֵּין שְׁנִגְעוּ
4 חוּץ לְמִקְדָּשׁ, וְנִגְעוּ בְּקִדְּשִׁים בְּמִקְדָּשׁ - לֹא טְמָאוּ.
5 וְאִם נִגְעוּ חוּץ לְמִקְדָּשׁ - הָרִי זֶה מִטְּמָא אֶת הַקֹּדֶשׁ
6 וּפְסוּל אֶת הַתְּרוּמָה, כְּמוֹ שְׂיִתְבָּאֲרָא.³³

(31) פסחים יט, א: אמר רבי עקיבא, זכינו שאין טומאת ידים במקדש. (32) משמע, שאם נגע במשקין טמאים, ידיו מטמאות גם במקדש. (33) לקמן פי"א ה"ג-ד.

7 ז. מִי שְׁנַטְמָאת³⁴ יָדוֹ אַחַת וְנִגְעָה בְּאַחַת³⁵ -
8 הָאַחַת טְהוּרָה, וְנוֹטַל³⁶ אֶת הַטְּמָאָה וְיָדָיו³⁷. בְּמָה
9 דְּבָרִים אֲמֹרִים? לְתְרוּמָה³⁸; אֲבָל לְקֹדֶשׁ, אִם
10 נְטֵמָאת יָדוֹ אַחַת וְנִגְעוּ בְּשְׁנֵיהֶם - טְמָאָה³⁹, וְשְׂתִיחֶן
11 צְרִיכוֹת טְבִילָה⁴⁰ לְקֹדֶשׁ. אֲבָל לְתְרוּמָה - בְּנְטִילַת
12 יָדָים בְּלִבְדוֹ⁴¹ וְיִטְהַרוּ יָדָיו.⁴²

(34) משנה, חגיגה כ, ב. (35) במשנה כתוב: "בתרומה, אם נטמאת אחת מידי - חברתה טהורה". ופירושה: אם נגעו היד הטמאה ביד השניה, אין השניה מטמאה תרומה. (36) שופך עליה רביעית הלוג מים. (37) לטהר אותה לתרומה. (38) שם. (39) לקמן פי"ב ה"ב ו"ב. (40) טבילת שתי הידים במקווה שיש בו ארבעים סאה מים. וכשלא נגעו בשנייה, מטביל את הטמאה בלבד. (41) אפילו אם נטמאו שתייהן. (42) משנה, שם יח, ב: "נוטלים לידיים לחולין ולמעשר ולתרומה, ולקודש מטבילים".

13 ח. שְׁלֵמָה הַמְּלֻךְ⁴³ וְבֵית דִּינוֹ גְּזָרוּ עַל כָּל הַיָּדִים
14 שְׂיִהְיוּ שְׁנִיּוֹת, וְאָף עַל פִּי שְׂלֵא יִדַע בְּדָאִי שְׁנַטְמָאוּ,
15 מִפְּנֵי שְׂהַיָּדִים עֲסָקְנִיּוֹת⁴⁴. וְלֹא גָזַר שְׁלֵמָה עַל הַיָּדִים
16 טְמָאָה אֲלֹא לְקֹדֶשׁ⁴⁵, וְאַחַר כֵּן גְּזָרוּ חֲכָמִים שְׂאֲחֲרֵיו
17 אָף לְתְרוּמָה. וּלְפִיכֵן צָרִיךְ נְטִילַת יָדָים לְתְרוּמָה.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק י"ט סיון - ספר טהרה - הל' שאר אבות הטומאות צט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אחר-כך (כסף משנה). ולמה לא גזרו עליה טומאה? שמה תימנע מאכילה כדי שלא תיטמא - ותסתכן ('אור שמח'). ומה שאמר "פחות מכשיעור ואפילו אוכלת הרבה" נראה לפרש, שלכתחילה מאכילים אותה פחות פחות מכשיעור, אבל גם כשהיא אוכלת הרבה אינה צריכה טבילה. ונאפשר גם לפרש, שמדקדקים להאכילה פחות פחות מכשיעור אף-על-פי שברור לנו שתצטרך לאכול הרבה. ראה השלמות].

נעשו ראשון. (53 למעלה, שם. 54) דין זה נאמר כבר למעלה (שם ה"ב) בקיצור, וכאן כפל הדבר בתוספת ביאור (ראה הערות שם). (55 טהרות פ"ב מ"ב. 56) זבים פ"ה, יב. (57) ואינו צריך הערב שמש (ראה פ"ט ה"א). (58) מכאן הוכחה שמדובר בתרומה, שהרי בחולין אין שלישי. (59) אף-על-פי שיעקר טומאת גוף האדם הוא מגזירת חכמים. (60) ואפילו אם אכל או שתה דברים שהם טמאים מן התורה. (61) שבת יד, א. (62) פ"ז ה"ג.

יום ש"ק י"ט סיון ה'תשע"ו

פֶּרֶק הַשִּׁיעוּי

1 יבאר שגזרו על הבא ראשו ורובו במים שאובים או שנפלו עליו שלשת לוגים מים שאובים שהוא טמא. מי שנפלו עליו שלשת לוגים מים משני כלים, או נפלו על ראשו ולא על רובו וכו'. ודין הספרים שמטמאים התרומה והידיים.

1 יא. אינו מתטמא⁶³ עד שיאכל מאכלים טמאים
2 כחצי פרס⁶⁴, שהוא כביצה ומחצה שוחקת⁶⁵. וכן
3 השותה אינו מתטמא עד שישתה ממשקין טמאין
4 רביעית⁶⁶. וכל האכלין מצטרפין⁶⁷ לכחצי פרס
5 לפסל את הגויה⁶⁸, וכל המשקין מצטרפין
6 לרביעית. ואם אכל או שתה פחות משעור זה -
7 טהור. אכל מעט ושתה וְאָכַל מְעוֹט: אִם יֵשׁ
8 מתחלה ועד סוף פְּדֵי אֲכִילַת פֶּרֶס⁶⁹ - מצטרפין,
9 ואם לאו - אין מצטרפין. וכן אם שתה מעט
10 ושתה ושתה מעט: אִם יֵשׁ מִתְחִלָּה וְעַד סוֹף פְּדֵי
11 אֲכִילַת פֶּרֶס - מצטרפין, ואם לאו - אין
12 מצטרפין⁷⁰. אכל פחות משעור וטבל⁷¹ ועלה,
13 ואכל מעט מיד, אם לא שתה ביניהן והרי בין
14 אכילה שלפני טבילה ושלֹאֲחֵר טבילה בְּכַדֵי אֲכִילַת
15 פֶּרֶס - הרי אלו מצטרפין⁷².

א. הבא ראשו ורובו²⁴ במים שאובין²⁵, או שנפלו על
24 ראשו ועל רבו שלשה לוגין²⁶ מים שאובין - הרי הוא
25 כשני לטמאה עד שייטבל²⁷. ואם נגע באכלין²⁸ -
26 עשאן שלישי; ואם נגע במשקין טמאים²⁹ - עשאן³⁰
27 תחלה³¹ לטמא אכלים ומשקין אחרים, אכל לא
28 לטמא בליים³². ומפני מה גזרו טמאה על אדם זה?
29 מפני שהיו טבולי יום³³ טובלין במערות שמיימיהן
30 רעים³⁴, ואחר כך היו רוחצין במים שאובים יפים
31 דרך נקיות. ופשט המנהג כך, עד שהיו רב העם
32 מדמים שמים שאובים שרוחצין בהן באחרונה הן
33 שמטהרין, לא הטבילה שבמי מקוה, והיו טובלין
34 בזלזול בלא פונדה³⁵. וליפיה גזרו, שכל שבא ראשו
35 ורבו במים שאובים או שנפלו על ראשו ורבו -
36 נטמא ונעשה כשני לטמאה. אפלו טהור³⁷ שאינו
37 טבול יום, אם נפלו על ראשו ורבו שלשת לוגין
38 מים שאובין או שבא ראשו ורבו במים שאובין -
39 הרי זה כשני לטמאה עד שייטבל. טבל - אינו צריך
40 הערב שמש, מפני שעקר טמאה זו מדבריהן. וכן
41 האוכל אכלין טמאים והשותה משקין טמאין וטבל
42 - אינו צריך הערב שמש. וכן בליים שנטמאו
43 במשקין - פין שמטבילין טהור, ואין צריכין הערב
44 שמש. מפני שטמאות אלו עקרן מדבריהן.
45

(63) משנה, מעילה יז, ב. (64) דעת רבינו שפרס הוא שלוש ביצים. [ודעת רש"י (כריתות יב, ב) שפרס הוא כארבע ביצים]. (65) יותר קצת, בריווח. (66) רביעית הלוג. לוג = שש ביצים. (67) משנה, שם. (68) לטמא את הגוף ולעשותו שני. (69) זמן אכילה רגילה של שלוש ביצים. (70) כריתות יג, א. (71) שם. (72) ואין אנו אומרים, שהטבילה הועילה לבטל את פעולת חצי השיעור הראשון, ונשאר רק החצי השני ואין בו שיעור לטמא. והטעם, מפני שבחצי זית אינו מטמא כלל, לא עשתה הטבילה כל פעולה.

16 יב. אשה⁷³ שהיא ראשון לטמאה ומניקה את בנה
17 - הרי הן טהור⁷⁴, ולא גזרו עליו טמאה⁷⁵. שאפלו
18 תאמר שניק רביעית, אפשר שיש מתחלה ועד סוף
19 יתר מפדי אכילת פרס, שהרי אינו יוגק בבת אחת⁷⁶.

(73) שם. (74) אינו מיטמא מנגיעת אמו, מפני שראשון אינו מטמא אדם. (75) משום שניק חלב טמא. (76) אלא לאט לאט, ובספק לא גזרו.

20 ג. המעברת⁷⁷ התירו לה לאכל אכלין טמאין פחות
21 ממשעור, ואף על פי שהיא אוכלת הרבה, מפני
22 הספנה. ואינה צריכה טבילה, אלא הרי היא
23 טהורה.

(2) רוב הגוף בלי הראש. (3) ממים שנשאבו בכלים. פרטי דיניהם ראה בהלכות מקוואות. (4) לא נתברר אם גם בבא ראשו צריך שלושה לוגין. ראה לקמן הלכה ד. (5) אבל אינו צריך הערב שמש, כמו שיתבאר לקמן. (6) של תרומה. (7) יש לתקן את התיבה "טמאים" ולגרוס "טימאים". (8) צריך להיות "ועשאן" וכן הגירסא בדפוס רומא ("ר"מ). (9) נתבאר בפרק הקודם, שכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה (ראשון לטומאה). (10) הטעם מבואר בסוף הלכה זו. (11) טמאים שטבלו בו

(77) ברייתא, שם: "התירו לה לעוברת לאכול פחות מכשיעור מפני הסכנה", ומוסיף רב פפא: אפילו טובא (הרבה). ומפרש רבינו, שהתירו לה לאכול ולא לטבול

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

27 הסְפָרִים, וְאוֹמְרִים: זֶה קֹדֶשׁ וְזֶה קֹדֶשׁ. וּבָאִין
28 הַעֲכָבְרִים וְקוֹרְעִין אֶת הַסְּפָרִים. לְפִיכָף גָּזְרוּ, שְׁפֹל
29 תְּרוּמָה שֶׁתִּגַּע בְּאֶחָד מִכֹּתְבֵי הַקֹּדֶשׁ - נִטְמָאת, וְהָרִי
30 הִיא כְּשֶׁלִּישֵׁי לְטַמְּאָה כְּאֵלוֹ נִגְעוּ בְּשָׁנִי. וְנִמְצְאוּ כֹל
31 כֹּתְבֵי הַקֹּדֶשׁ פּוֹסְלִין אֶת הַתְּרוּמָה כְּשָׁנִי. וְלֹא עוֹד,
32 אֲלֹא מִי שֶׁהָיָה יָדָיו טְהוֹרוֹת וְנִגַּע בְּאֶחָד מִכֹּתְבֵי
33 הַקֹּדֶשׁ - נִעְשָׂו יָדָיו שְׁנִיּוֹת וּמִטְמְאִין אֶת הַתְּרוּמָה
34 וְאֶת הַמִּשְׁקִין. וְאִף עַל פִּי שְׂאִין הַיָּדִים מִתְטַמְּאוֹת
35 אֲלֹא מֵרֵאשׁוֹן לְטַמְּאָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ - הֵן מִתְטַמְּאוֹת
36 מִן הַסְּפָרִים.²⁰

(20) שהוא עצמו שני.

37 ו. רצועות תפלין עם התפלין²¹, וגליון שבספר²²
38 שלמעלה ושלמטה²³ שבתחלה ושבסוף²⁴ פשהן
39 מחברין לספר²⁵, וספר שנמחק ונשתיר בו שמנים
40 וקחש אותיות, ומגלה שפתיב בה מן התורה שמנים
41 וקחש אותיות, כפרשת ויהי פנסע הארץ²⁶ - הרי
42 אלו מטמאין את הידים. ולא דברי תורה בלבד,
43 אלא כל כתיב הקדש, אפלו שיר השירים וקהלת
44 פשהן דברי חקמה, מטמאין את הידים.

(21) כשהן מחוברות לתפלין. (22) המקומות שנשאר ללא
כתב. (23) וכל שכן הגליון שבין דף לדף. (24) שבתחילת
הספר ושבסופו. בבבא בתרא יג, ב אמרו שצריך להשאיר
גליון בתחילת הספר ובסופו. (25) למעט הגליונות
שנחתכו (שבת קטז, א). (26) בפרשה זו ישנן שמונים
וחמש אותיות והוא ספר שלם בפני עצמו ולפיכך יריעה
שכתוב בה 85 אותיות נתקדשה.

45 ז. תרגום שבעזרא²⁷ ושבדניאל²⁸ - הרי הוא מפלל
46 כתיב הקדש. אכל תרגום²⁹ שפתבו עברית ועברית
47 שפתבו תרגום, או שפתב כתיב הקדש ככתב עברי³⁰
48 - אינן מטמאין את הידים, עד שיהיו פתובים
49 אשורית על העזר ובדיו.

(27) פרק ד מפסוק ז ואילך עד סוף הפרק, כל פרק ה וי"ט
פסוקים הראשונים מפרק ו כתובים ארמית. (28) פרקים ב
עד ז. (29) מה שנכתב בכתבי הקודש בלשון ארמית.
(30) כתב עתיק מאוד ואמרו (בסנהדרין כא, ב) שבתחילה
ניתנה התורה בכתב זה ובימי עזרא נשתנה ברוח הקודש
לכתב אשורי, הוא הכתב שלנו.

50 ח. הפותב הלל³¹ ושמע³² לתינוק להתלמד בו, אף
51 על פי שאינו רשאי³³ - הרי אלו מטמאין את הידים.

(31) פרקי הלל שבספר תהלים (קיג-ק"ח). (32) פרשת שמע
ישראל (דברים 1). (33) שאסור לכתוב פרשיות אלא
ספרים שלמים (הלכות ספר תורה פרק ז הלכה י"ד).

52 ט. המשיחות³⁴ והרצועות שתפרן לספר³⁵, אף על
53 פי שאינו רשאי לקמץ³⁶ - כל זמן ששהן מחברין
54 לספר מטמאין את הידים.

ביום וטרם שקעה השמש נקראים "טבולי יום".
(12) מזוהמים. בקיץ קשה היה למצוא בארץ ישראל בור
שיש בו ארבעים סאה מים נקיים. (13) לא דקדקו לטבול
כדין. (14) במשנה זבים שם נאמר: "הבא ראשו ורובו
במים שאובים וטהור שנפלו על ראשו שלושה לוגים מים
שאובים", משינוי סגנון זה בין רישא לסיפא, הרישא אומרת
"הבא" סתם והסיפא אומרת "וטהור שנפלו וכו'" למדו
בתוספות שבת שם דיבור המתחיל וטהור, שטהור הבא
ראשו ורובו במים שאובים לא נטמא, ודעת רבינו אינה כן
ואינו מחלק בין טבול יום ובין טהור.

1 ב. מי שנפלו עליו שלשה לגין מים שאובין משני
2 פלים או משלשה: אם התחיל השני עד שלא פסק
3 הראשון - מצטרפין, ואם לאו - אין מצטרפין. נפלו
4 מארבעה פלים - אין מצטרפין, ואף על פי
5 שהתחיל זה עד שלא פסק זה - הרי זה טהור. נפלו
6 על ראשו אכל לא על רבו, או שנפלו על רבו ולא
7 על ראשו, או שנפלו על ראשו בלבד מלמעלה ועל
8 רבו נפלו מן הצד או מלמטה - הרי זה טהור, עד
9 שיפלו על ראשו ועל רבו הסמוך לראשו כדרבנן¹⁵.
10 וכן אם בא ראשו במים שאובין ולא בא רבו, או
11 בא רבו ולא בא ראשו, או שפא ראשו בלבד ובא
12 משאר גופו ורבו במים שאובין מלמטה או מן הצד
13 - הרי זה טהור, עד שיבוא ראשו ורבו הסמוך
14 לראשו כדרבנן.

(15) על השכיח בלבד גזרו, ולא גזרו על הבלתי שכיח, ואין
הדבר שכיח, שאדם יתרחץ באופן משונה כזה.

15 ג. הבא מראשו ורבו החצוי¹⁶ במים שאובין ונפלו
16 על החצוי האחר מים שאובין, הואיל וחציו בנפילה
17 וחציו בביאה - טהור¹⁷.

(16) החצי מראשו ורובו. (17) בעיני אנשאה בתיקו שם,
ומפני שטומאה זו גזירת חכמים היא, פסק רבינו לקולא.

18 ד. היו שלשת הלגין שנפלו עליו או שפא בהן
19 מקצתן שאובין ומקצתן אינן שאובין, או שנתערב
20 בהן יין דבש וחלב - הרי זה טהור, עד שיהיו
21 השלשה פלן מים שאובין. שלשת לגין אלו¹⁸
22 שנפלו על הטהור או שפא בהן וטמאוהו, פיון
23 שנעשה פשני לטמאה - הרי המים האלו טמאין,
24 שיהרי נגעו בשני. והרי אלו המים אומרין לזה
25 הטהור: טמאנו אותך וטמאנו¹⁹.

(18) פירוש, שהם כולם שאובים. התיבה "אלו" אינה נמשכת
לשאובים מעורבים שבתחילת הלכה זו. (19) שנינו היינו
טהורים ואנחנו טמאנו אותו תחילה ואחר כך הוא טימא
אותנו. [בתוספות יום טוב זבים פרק ה משנה י"ב למד
מלשונו של רבינו בהלכה זו - "שלושת הלוגין שנפלו עליו
או שבא בהן" - ששיעור זה נאמר גם בבא ראשו ורובו].

26 ה. בראשונה היו מניחין כפרות של תרומה בצד

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק י"ט סיון - ספר טהרה - הל' שאר אבות הטומאות קא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ממש, הטבילה לכהן מטהרת בלי הערב שמש, כמו ששינוי (פרה פ"א מ"ה): "כל הטעון ביאת מים (טבילה) מדברי סופרים . . . לאחר ביאתו (לאחר שטבל) מותר בכלולן (חולין, תרומה וקודש)". והמשנה מתכוונת לטומאות של דבריהם ממש. [אמנם גם במשנה מצאנו שקראו "דברי סופרים" לדינים שהם מן התורה ולא נכתבו במקרא, כגון: חמורים דברי סופרים מדברי תורה (סנהדרין פח, ב), אבל מקרים נדירים הם].

(34) חוטים. (35) תפר בהן את יריעות ספרי קודש. (36) שאין תופרים את הספרים אלא בגידים. [ויש מפרשים שתפרם לספר ממש על מנת לקשור בהם את הספר].

1 י. תיק של ספר ומטפחות ספרים בזמן שהן
2 תפורות³⁷ - מטמאין את הידים. אבל הפרכות, אף
3 על פי שיש בהן מאותיות של שם ומענינים הרבה
4 של תורה - אינן מטמאין את הידים.

(37) לספר.

ג. טבול יום⁹ פוסל¹⁰ אכלי תרומה ומשקה תרומה,
19 ואכלי הקדש ומשקה הקדש, פוסל הפל¹¹. כיצד?
20 טבול יום שנגע באכלין של תרומה - עשאן שלישי
21 לטמאה, מפני שהוא שני. וכן אם נגע במשקין של
22 תרומה - טמאין, והרי הן שלישי¹² לטמאה. נגע
23 טבול יום במשקין של קדש - טמאן, והרי הן רביעי
24 לטמאה. וכן אם נגע באכלי הקדש - עשאן רביעי.
25 אבל אם נגע באכלי חלין ומשקה חלין - הרי הן
26 טהורין. ודין מחסר פפורים¹³ וטבול יום בנגיעת
27 הקדש אחד הוא. הרי נתבאר לה מקל אלו הדברים,
28 שאין שם¹⁴ משקין שניות לעולם, אלא המשקין
29 תחלה לעולם; חוץ ממשקין שנגע בהן טבול יום,
30 שהן שלישי אם היו תרומה, או רביעי אם היו קדש.
31

5 יא. ספרי המינים³⁸ - אינן מטמאין את הידים.
6 פרשת סוטה³⁹, הואיל ולמחיקה עומדת - אינה
7 מטמאה את הידים.

(38) כנראה הכוונה לכופרים בקדושתם של ספרי התנ"ך ומכל שכן אלה שכותבים לשם אלילים. (39) הפרשה בספר במדבר פרק ה, הנמחקת למים המאורים שמשקים את הסוטה, ויש בה יותר מן 85 אותיות.

פרק עשירי

1 יבאר הטעון הערב שמש מן התורה או מדברי סופרים.
טבול יום מה פוסל. ומשקין היוצאים מכל המטמאים. אם
שלישי שבתרומה ורביעי שבקודש מטמאים משקה או אוכל
אחר. מה שהאדם למד מכל מה שהקדמנו למעלה.

8 א. כל המתטמא באב מאבות הטמאות, בין אדם
9 בין פלים - הרי הוא ראשון לטמאה, כמו שבארנו²,
10 עד שטבל. טבל - הרי הוא פשני לטמאה³ עד
11 שיעריב שמשו. שנגמר: במים יובא וטמא עד
12 הערב וטהר. הפתוב קרא לטבול יום טמא⁴.

2 (בהלכות טומאת מת פ"ה ה"ח. 3) פסחים יד, א: "שמן שנפסל בטבול-יום, מאי הוי? שלישי". ומכאן שטבול-יום דינו כשני. (4) ומכאן שמשמא מדאורייתא (שבת יד, ב).

13 ב. אחד טבול יום⁵ מטמאה חמורה, כגון שטבל
14 מזיבות מטמאת מת וצרעת⁶, ואחד טבול יום
15 מטמאת שרץ⁷ וכיוצא בו, כל הטעון הערב שמש,
16 בין אדם בין פלים, בין מדברי תורה בין מדברי
17 סופרים⁸ - הרי הוא פשני לטמאה עד שיעריב
18 שמשו.

5) תוספתא טהרות פ"א ה"ג. 6) כל אלה טומאה חמורה הם, והאדם הוא אב הטומאה. (7) טומאה קלה, שהאדם הוא ראשון לטומאה. (8) רבינו מגדיר בכמה מקומות במונח "דברי סופרים", דברים שלא נכתבו בתורה שבכתב בפירוש, ואף-על-פי שהם מדאורייתא (ראה פיה"מ כלים פ"ז מ"ב, כסף-משנה הלכות אישות פ"א ה"ד, ויד מלאכי כללי רמב"ם אות ו). ונראה שגם כאן התכוון לטומאות של תורה שאינן כתובות בפירוש, כגון כל הטומאות מהדרשה של "חרב הרי הוא כחלל", [ראה הלכות טומאת מת פ"ה ה"ג. ושם בהלכה ה, כותב רבינו בפירוש: ואף-על-פי שהן דברי קבלה, אינן דברי תורה]. אבל בטומאות שהן מדרבנן

9) פרה פ"א מ"ה. 10) כל מקום שנאמר "פסול", הכוונה שהדבר עצמו נטמא, אבל אינו מטמא אחרים (לקמן פ"א ה"א). 11) ואינו מטמא, אף-על-פי שטבול-יום הוא כשני (למעלה ה"א), ושני מטמא את הקודש להיות שלישי, ושלישי עושה רביעי בקודש. כחכמים במעילה ח, ב. ונתפרש שם טעמם, מכיוון שטבל - טומאתו קלושה ואין כוחה יפה לטמא אלא לפסול. 12) בניגוד לכלל שבידינו: כל הפוסל את התרומה, מטמא משקין להיות תחילה (שם). [בהלכה זו משתמש רבינו במונחים "טמאים" "טימאם", במקום "פסולים" "פוסלים", אלא שהוא מבאר מיד שאינם פוסלים אחרים]. 13) יולדת, זב וזבה ומצורע מחוייבים להביא קרבנות אחר שטבלו והעריב שמשם, וכל זמן שלא הקריבו קרבנותיהם נקראים "מחוסרי כפרה" (ראה הלכות משכב ומושב פ"ה ה"ד, בהערות והשלמות). והמדובר במחוסרי כיפורים שאינו טבול-יום, אבל לפני הערב שמש דינו כראשון לגבי קודש. [בדפוס רומא (ר"מ) חסרה כל פיסקא זו של דין מחוסר כיפורים. ונראה שמחקה מפני שהיא נראית סותרת את דברי רבינו בהלכות משכב ומושב שם. אולם פירושינו כאן ושם - מסלקים את הסתירה]. 14) צורה סגנונית ערבית, והכוונה היא חזוק השלייה, כאילו אמר: לא ימצא לעולם. ראה הלכות יסודי התורה פ"א ה"א.

ד. כל המטמאין¹⁵, בין חמורין בין קליין¹⁶, משקין
32 היוצאין מהן, כגון רגן ומימי רגליהן - הרי הן
33 כמשקין שנגעו בהן. אלו ואלו ראשון לטמאה, כמו
34 שבארנו. חוץ מזב וחכריי¹⁷, שמשקין היוצאין מהן
35 - אב טמאה, ומשקין שהזב וחכריי נוגעין בהן -
36

22 ועושה אותן תחלה לטמא אכלין ומשקין, כמו
23 שבארנו³². ומאחר שמשקה שניצא מטבול יום -
24 כמשקין שנגע בהן, טבול יום שנפל מרקו או מימי
25 רגליו על כפר של תרומה - הרי זה טהור³³, מפני
26 שהן כמשקין שנגע בהן.

(30 בין . . . ובין. (31 מגזירת ידיים. (32 למעלה פ"ח
ה"ג. (33 משנה, נדה עא, ב.

27 ז. מפל אלו הדברים³⁴ שהקדמנו לבארם אתה למד,
28 שהאדם יהיה אב לטמאה ויהיה ראשון לטמאה
29 מדברי תורה. ולעולם לא יהיה האדם שני אלא
30 מדברי סופרים. והוא האוכל אכלין טמאים או
31 השותה משקין טמאין או הפא ראשו ורבו במים
32 שאובין, שפל אלו פשני לטמאה מדבריהם. וכן
33 שאר כל הפלים חוץ מפלי חרס³⁵ יהיו אב טמאה
34 ויהיו ראשון לטמאה מדברי תורה. ולא יהיה הפלי
35 לעולם שני לטמאה אלא מדברי סופרים. שאם
36 יטמא כמשקין טמאים - יהיה שני מדבריהן, כמו
37 שבארנו.

(34 ראה הלכות טומאת מת פ"ה. (35 שאינו אב הטומאה
לעולם, ואפילו אם נגע במת. ראה הלכה ח.

38 ח. כבר בארנו³⁶, שפלי חרס לא יהיה אב טמאה
39 לעולם, לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים. ויהיה
40 ראשון לטמאה מדברי תורה, ושני מדבריהן, אם
41 נטמא כמשקין, כשאר הפלים. ולא יהיה האדם ולא
42 הפלים שלישי ולא רביעי לעולם, לא מדברי תורה
43 ולא מדברי סופרים.

(36 שם ה"ח.

44 ט. האכלים לא יהיו אב טמאה לעולם, לא מדברי
45 תורה ולא מדבריהם. ויהיו ראשון ושני מדברי
46 תורה. שהאדם או הפלי שהוא ראשון לטמאה, אם
47 נגע באכל - עשאהו שני³⁷. והאכלין יהיו שלישי³⁸
48 ורביעי³⁹ לטמאה מדבריהן בלבד⁴⁰.

(37 מן התורה. ודווקא אדם או כלי, אבל אוכל ראשון שנגע
באוכל - לא טימאהו מן התורה אלא מגזירת חכמים,
ולפיכך דייק רבינו וכתב: שהאדם או הכלי (ראה למעלה
פ"ו ה"א). (38 תרומה וקודש. (39 בקודש. (40 וכן
כתב בסוף הפרק גבי טבול-יום שפוסל מדבריהם. ודבריו
אלה נראים נוגדים דברי עצמו בפרק יא ה"ג וה"ד, שלמד
שלישי מן הכתוב ורביעי מקל-וחומר, ומקור דבריו שם
בברייתא פסחים יח, ב: "למדנו שלישי בקודש מן התורה,
ורביעי מקל-וחומר" [ראה צ"ח פסחים בסוגיא ר' חנינא
סגן הכהנים אות סט, ומנחת-חינוך מצוה קמה, וראה
בביאורנו לקמן בפ"א].

49 י. המשקין יהיו אב טמאה מדברי תורה, כגון מי
50 חטאת ורק הזב ומימי רגליו. ויהיו ראשון לטמאה

1 תחלה. אפלו אוכל אכלין טמאין או שותה משקין
2 טמאין, המשקין היוצאין ממנו קדם שיטבול - כמו
3 המשקין שנגע בהן, שהן תחלה¹⁸. וכן טבול יום,
4 משקין היוצאין ממנו - כמשקין שהוא נוגע בהן,
5 שאין מטמאין אחרים כלל¹⁹; אלא אם נגע²⁰
6 כמשקה חלין - הרי הן טהורין, ואם נגע כמשקה
7 תרומה - הרי הן שלישי, ואם נגע כמשקה קדש -
8 הרי הן רביעי.

(15 טבול-יום פ"ב מ"א. (16 בחולין פח, א פירשו: קלין
- שרץ; חמורין - זב. (17 זבה, נדה, יולדת ומצורע.
(18 אף-על-פי שטומאתם גזירת חכמים. לדעת רבינו, מה
שאמרו שם "קלין - שרץ", הכוונה משרץ ולמטה, למעט
מת, שמקומו בין החמורים, אבל גם טמאים מדרבנן בכלל.
(19 אבל פוסלים תרומה וקודש, כמבואר לקמן. ואפילו אם
נגע כמשקין או אוכלין של תרומה ונעשו שלישי, אין
אוכלים אלו פוסלים את הקודש, ואף-על-פי ששלישי
לטומאה עושה רביעי בקודש. ונראה להסביר טעמו, מפני
שאילו נגע טבול יום בקודש, היה עושהו רביעי שאינו פוסל
קודש אחר בניעתו, אין הדבר מתקבל על הדעת כנגע
בתרומה שתפסול את הקודש. ואין לדמות זה לאותם
הדברים שהומלץ עליהם במשנה (פרה פ"ח): "מטמאין לא
טימאוי - ואתה טימאתני". (20 טבול-יום.

9 ה. ועתה יתבאר לך²¹, שאין שלישי שבתרומה ולא
10 רביעי שבקדש מטמא משקה אחר²² או אכל אחר,
11 ואין צריך לומר שאין מטמאין פלים. לפיכך, קדשה
12 שמשלה משקין²³ ונגע בה²⁴ טבול יום: אם היה
13 משקה חלין - הפל טהור, ואם היה משקה תרומה
14 - המשקין פסולין והקדשה טהורה. ואם היו ידיו
15 טמאות²⁵ - המשקה טמא²⁶, בין משקה תרומה בין
16 משקה חלין. וזה חמר בידים מבטבול יום²⁷. וחמר
17 בטבול יום מבידים טמאות: שספק טבול יום -
18 פוסל מספק²⁸, וספק הידים - טהור, כמו
19 שיתבאר²⁹.

(21 טהרות פ"ב מ"ג, ד' וה'. (22 הסגנון אינו מדוייק,
שהרי שלישי שבתרומה מטמא משקין של קודש, כמבואר
במשנה ו שם, וכן פסק רבינו לקמן פ"א ה"ח. ורבינו
התכוון לדומה לה בדרגת הקדושה, כגון תרומה. או הכוונה
לנגעו טבול-יום. (23 טבול-יום פ"ב מ"ב. (24 במה
שבתוכה. (25 מגזירת ידיים (ראה למעלה פ"ח ה"ח).
(26 אבל הקדירה טהורה. [דעת רבינו שמשקין שנגעו
בידיים - אינם מטמאים כלים. ומה שאמרו במשנתנו "הכל
טמא", מפרש רבינו שם בין חולין ובין תרומה. ודעת הר"ש
משנץ שכן מטמאין, ומפרש "הכל טמא" היינו המשקין
והקדירה]. (27 שידיים מטמאות משקה חולין, וטבול-יום
אינו מטמא. (28 משנה זבים פרק ב, ב. וראה לקמן פ"ג
ה"ט. (29 לקמן פ"ד ה"א.

20 ו. אהד טהור שהיה ידיו טמאות או³⁰ טבול יום
21 שידיו טמאות³¹ - הרי זה מטמא משקה חלין

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק י"ט סיון - ספר טהרה - הל' שאר אבות הטומאות קג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ג. הראשון⁸ והשני שבתרומה - טמאים ומטמאים⁹.
השלישי - פסול ולא מטמא. ואין שלישי עושה
רביעי בתרומה. מניין לאכל שלישי שהוא פסול¹⁰
בתרומה? שנאמר: וְבֹא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהַר וְאַחַר יֵאָכֵל מִן
הַקֶּדֶשׁ. נמצא טבול יום אסור בתרומה עד שיעריב
שמשו¹¹, ואם נגע בה - פסלה, וטבול יום פשני
לטמאה הוא. הא למדת, שהשני עושה שלישי
בתרומה.

(8 טהרות, שם. 9) השני פסול אוכלין ואינו מטמא, ונקט
לשון "מטמא" מפני שהוא מטמא משקין. (10) צ"ל פסול.
(11) יבמות עד, ב.

ד. הראשון¹² והשני והשלישי בקדש - טמאין
ומטמאין¹³. הרביעי - פסול ואינו מטמא. ואין רביעי
עושה חמישי לעולם. ומניין לשלישי בקדש שהוא
טמא? שנאמר: וְהַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר יִנְעַם כָּל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל;
וְכִבֵּר קָרָא הַכְּתוּב לַשֵּׁנִי טָמֵא, שְׁנֵאמַר: כֹּל אֲשֶׁר
בְּתוֹכוֹ יִטְמָא. הא למדת, שבשר הקדש שנגע בשני -
נטמא וישרף. ומניין לרביעי בקדש שהוא פסול? מקל
וחמר¹⁴: ומה מחסר בפורים, שהוא מתר בתרומה,
אסור בקדש עד שייבא בפרתו; השלישי, שהוא פסול
בתרומה, אינו דין שיעשה רביעי בקדש? אכל
החמישי טהור.

(12) טהרות, שם. (13) ראה הערה ח. (14) פסחים יח, ב.

ה. בשר תאורה¹⁵, אף על פי שהוא טהור, גזרו
עליו¹⁶ שיהיה פשלישי לטמאה: מטמא את
הקדש¹⁷, ואינו פוסל את התרומה. ויראה לי, שלא
גזרו עליו אלא כדי שלא יערבוהו עם בשר הקדש
ויבואו לטעות ולשגוג בו, וידמו שהבשר זה¹⁸ הוא
חל והוא קדש¹⁹ ויאכלנו בטמאה.

(15) בשר חולין נקרא "בשר תאורה", מלשון הכתוב (דברים
יב, כ): כִּי תֹאֲהוּ נִפְשָׁךְ לֵאכֹל בֶּשֶׂר. (16) תוספתא, נדה
פ"ט ה"י. (17) פירוש - פוסל (כסף-משנה בשם הר"י
קורקוס). (18) בשר הקודש. (19) והרי הוא קודש.

ו. חבורי אכלין²⁰ על ידי משקין²¹ - הרי הן חבור
לטמא טמאת אכלין²². והדבר ספק, אם חשובים
כגוף אחד למנות בהן ראשון ושני ושלישי²³, או
חושבים זה האכל שנגעה בו הטמאה ראשון,
והאכל המחבר לו שני.

(20) איבעיא בזבחים קה, ב. (21) שתי חתיכות אוכלין,
ובניהם משקה הנוגע בשניהם. (22) אם נגעה טומאה
באחד מהם - נטמא גם השני (כך מפרש רבינו האיבעיא
שם, ולא כפירוש רש"י). (23) פירוש, הדבר ספק אם
שניהם כגוף אחד ממש גם לענין מנין דרגות הטומאה, ואם
נגעה נבילה בחתיכה אחת נעשתה גם השניה ראשון
לטומאה ועושה שני.

מדברי תורה, כגון שנגעו באב מאבות הטמאות. וכן
אם נגעו המשקין בולד הטמאה, בין אדם בין פלים
- נטמאו מדברי תורה, והרי הן בראשון לטמאה
לטמא אחרים מדבריהן⁴¹. וכן אם נגעו בשני, בין
אדם בין פלים בין פאכלין - נעשו ראשון לטמא
אחרים מדבריהם, כמו שבארנו⁴². והיה⁴³ המשקין
שלישי ורביעי מדבריהם. כיצד? אם נגע טבול יום
במשקה תרומה - עשאהו שלישי, ואם נגע במשקה
קדש - עשאהו רביעי. ואין אתה מוצא משקין
שניות לעולם, ולא משקה שאינו תחלה⁴⁴, חוץ
ממשקה טבול יום⁴⁵ או מחסר בפורים בקדש, כמו
שבארנו, שהוא⁴⁶ פוסל מדבריהם⁴⁷ ואינו מטמא.

(41) נתבאר למעלה פ"ז ה"ה. וראה שם ה"א. (42) שם.
(43) ויש גם אפשרות שיהיו. (44) שיהיו שלישי או רביעי.
(45) הסגנון משובך קצת, וכונתו ברורה: שניות לא יהיו
לעולם. אבל שלא יהיו תחילה, יש אפשרות - כגון נגיעת
טבול-יום. (46) טבול-יום. (47) ראה מה שכתבנו בסוף
ה"ט.

פרק אחד עשר

1) יבאר כל מקום שנאמר באוכלין "פסול" - מה דינו. אם
שני עושה שלישי בחולין ואם שלישי עושה רביעי בתרומה
או רביעי וחמישי בקודש וכו'. ודין בשר תאווה אם מטמא
הקודש ופוסל התרומה. וחיבורי אוכלין ע"י משקין אם הם
חיבור. שני שבחולין ושלישי שבתרומה ורביעי שבקודש
מה פוסלים. האוכל שלישי שבתרומה עצמה או חולין
שנעשו על טהרת תרומה. כל קודש האמור בענין אוכלין
ומשקין. כל דבר שוודאי מטמא את החולין מן התורה.

א. כל מקום² שנאמר פאכלין פסול - הוא שיהיה
האכל עצמו טמא, ולא יטמא אכל אחר; אלא אם
נגע פאכל אחר - הרי הוא טהור.

(2) טהרות פ"ב מ"גו.

ב. הראשון שבחלין³ - טמא ומטמא. השני - פסול
ולא מטמא. ואין שני עושה שלישי בחלין. מנין
לאכל שני שהוא פוסל בחלין? שנאמר: וְכִּלִּי חֲרָשׁ
אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם אֶל תּוֹכוֹ, כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא.⁴
נמצא השרץ אב, וכלי חרס שנפל השרץ לאוירו
ראשון, והאכל שבפלי שני, והרי הוא אמר יטמא.
וכן שרץ⁶ שנפל לאויר התנור⁷ - הפת שנגיה,
שהתנור ראשון.

(3) שם. (4) שם. (5) במה דברים אמורים, ששני בחולין
פסול מן התורה? כשנגע בכלי או באדם שהוא ראשון או
אב, אבל אוכל ראשון אינו פוסל את השני מן התורה אלא
מדרבנן (למעלה פ"ז ה"א). (6) לא נתבאר מה זה מוסף
על האמור למעלה. (7) התנורים בתקופת המשנה היו של
חרס.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שלישי בתרומה פוסל את האוכלו לאכול בתרומה, אע"פ שאינו פוסל תרומה בנגיעה, כך גם ברביעי בקודש].
 (35) שרביעי אינו עושה חמישי. (36) של חולין או תרומה. (37) בקודש. (38) פרס הוא חצי ככר לחם ששיעורו שש ביצים. וכזית בכדי אכילת פרס - פירוש, שנתערב כזית (כחצי ביצה) קודש בחמשה כזיתים של התבשיל, וביחד הם ששה (ויש אומרים: כזית בששה כזיתים). (39) אף-על-פי שבדינים אחרים אינו נידון כאילו הוא בעין. (40) פירוש, אדם שאכל רביעי של קודש, לא יאכל תערובת זו. (41) הוא-הדין שיותר לאוכלו בלי כל תערובת. רבינו מפרש מה ששינו: "והחמישי נאכל בנידן הקודש", הכוונה למעט רביעי שאינו נאכל אפילו בתערובת, אבל אינו ממעט חמישי בלי תערובת. וכאן נקט - כדרכו - לשון המשנה. (42) למעלה ה"ד.

21 יא. האוכל שלישי שבתרומה עצמה או של חלין
 22 שנעשו על טהרת תרומה - הרי זה אסור לאכל את
 23 התרומה⁴³ עד שיטבול⁴⁴, ומתיר לגע בתרומה⁴⁵ והרי
 24 היא טהורה. באכילה עשו מעלה, בנגיעה לא עשו
 25 מעלה. במה דברים אמורים? בתרומה עצמה; אבל
 26 תבשיל שנתערבה בו תרומה, אם אין שם פזית בכדי
 27 אכילת פרס - הרי זה מתיר לאכל מאותו תבשיל⁴⁶
 28 כדרך שמתיר לגע בתרומה.

(43) מימרא של עולא, חולין לד, ב. (44) ואינו צריך הערב שמש. (45) זבחים צט, ב: "באכילה עביד (עשו) רבנן מעלה (טהרה מסוג גבוה), בנגיעה לא עביר רבנן מעלה". (46) טהרות פ"ב מ"ג: "והשלישי נאכל בנידן הדמע", פירוש, בתבשיל שנתערבה בו תרומה. ובחולין שם אמרו, שמדובר כשאין בתבשיל כזית תרומה בכדי אכילת פרס, ומכאן המקור להלכה זו.

29 יב. האוכל⁴⁷ שלישי שבתרומה או של חלין שנעשו
 30 על טהרת התרומה, אף על פי שהוא טהור לנגיעת
 31 תרומה - הרי הוא פשוט לענין קדוש⁴⁸; שטהרת
 32 תרומה טמאה היא אצל הקדוש⁴⁹. אבל האוכל
 33 שלישי שבתרין שנעשו על טהרת הקדוש - הרי הוא
 34 טהור⁵⁰; שאין לה דבר שעושה רביעי בקדוש אלא
 35 קדוש מקדוש⁵¹ בלבד.

(47) שם מ"ב כרבי יהושע. כדי להסביר הלכה זו, עלינו לבאר מתחילה את דברי רבי יהושע במשנה שם על-פי פירושו של רבינו. שינו שם: "רבי יהושע אומר, אוכל אוכל ראשון ואוכל שני - שני, שלישי - שני לקודש ולא שני לתרומה, בחולין שנעשו על טהרת תרומה". פירוש, אדם שאכל דבר מאכל שהוא ראשון לטומאה או שני לטומאה, נעשה גופו שני לטומאה ואסור לאכול תרומה וקודש, ואם נגע בתרומה - נפסלה, ואם נגע בקודש - נטמאה. אם אכל דבר שהוא שלישי לטומאה, נעשה גופו שני לענין קודש, ואם נגע בקודש עשהו שלישי, אבל לענין תרומה אינו שני אלא שלישי ואסור לאכול תרומה, כמו שנתבאר בהלכה הקודמת, ומותר לנגוע בה. ומסיים רבי יהושע, שכל זה אמור בחולין שנעשו על טהרת תרומה.

1 ז. השני שבתרין²⁴ פוסל אכלי תרומה ועושה אותן
 2 שלישי. ואם נגע במשקה חלין - טמא²⁵. ואין
 3 צריך לומר, אם נגע במשקה תרומה או במשקה
 4 קדש, שהוא מטמא את הכל.

(24) טהרות פ"ב מ"ו. (25) נעשו ראשון. נתבאר כבר כמה פעמים, שכל הפוסל את התרומה - מטמא משקין להיות תחילה.

5 ח. השלישי שבתרומה²⁶ שנגע באכלי קדש - פסול
 6 ונעשו רביעי. ואם נגע במשקה הקדש - טמא
 7 ונעשו תחלה²⁷. אבל אם נגע שלישי שבתרומה
 8 במשקה תרומה - הרי הוא טהור²⁸. וכן רביעי
 9 שבקדש, אם נגע במשקה קדש - הרי זה טהור.

(26) שם. (27) שכל משקה שנטמא הוא ראשון (ראה למעלה פ"ה ה"). (28) שאין רביעי בתרומה.

10 ט. חלין שנעשו על טהרת תרומה²⁹ - השלישי
 11 שבהן פסול בתרומה³⁰, ואם נגע³¹ בקדש - אינו
 12 עושהו רביעי³², ואפלו משקה קדש אינו פוסל.
 13 וחלין שנעשו על טהרת הקדש - השלישי שבהן
 14 טהור כחלין³³.

(29) נזהרו לעשותן בטהרה כמו בעשיית תרומה. (30) הלכה פסוקה היא בחולין דף לג ודל, שחולין שנעשו על טהרת תרומה דינם כתרומה. (31) המשקה. (32) טהרות פ"ב מ"ו, ראה פירוש המשנה שם. (33) חולין לג, ב - לפי דעת רבי יהושע. בטהרות שם קובע רבינו, שכל מקום שנאמר בו חולין שנעשו על טהרת הקודש הם כקודש, הכוונה לפי שיטת משנה ראשונה בנדה עא, ב - שטבול יום אסור לנגוע במים שהוכנו לשטוף בהם את הפסח, אבל משנה אחרונה מתירה לנגוע מפני שטבול יום הוא כשני, ואינו פוסל את המים שהם חולין, ואף-על-פי שנעשו על טהרת הקודש. וכן כתב גם בפירושו לחגיגה יח, ב. ופסק כאן כמשנה אחרונה. ולמה החמירו בחולין שנעשו על טהרת תרומה יותר משנעשו על טהרת הקודש? מפני שכהנים רגילים לאכול גם חולין בטהרת תרומה, ולפיכך חלה על חולין אלה קדושת תרומה, מה שאין-כן בטהרת הקודש, שרק יחידים נוהגים שמירה קפדנית זו, בטלה דעתם ולא חלה כל קדושה על אותם החולין (רש"י חולין, שם).

15 י. האוכל רביעי שבקדש - אסור לו לאכל את
 16 הקדש³⁴, ומתיר לגע בקדש ואינו פוסל³⁵. אפלו
 17 תבשיל³⁶ שנתערב בו הקדש ואין בו³⁷ פזית בכדי
 18 אכילת פרס³⁸ - הרי זה לא יאכל³⁹ ברביעי של
 19 קדש⁴⁰, אלא בחמישי⁴¹, שהוא טהור כמו
 20 שבארנו⁴².

(34) גזרו חכמים שאדם האוכל יהיה טמא כטומאת המאכל, ואע"פ שהמאכל אינו מטמא אוכלין בנגיעה (חולין לד, א) ואסור לו לאכול קודש. [שם מדובר בשלישי לענין תרומה (ראה הלכה הבאה) ורבינו למד מתרומה לקודש, כשם

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק י"ט סיון - ספר טהרה - הל' שאר אבות הטומאות קה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

צריך להביא עמו ארבעים לחם אפוי מארבעה מינים (ויקרא ז, יב). (56) נזיר שהשלים ימי נזירותו, מביא שלושה קרבנות, ועמהם עשרים לחם מצה משני מינים (במדבר ו, טו). דיניהם מפורשים בהל' מעשה הקרבנות ס"ט. [לא נתבאר לי למה קורא רבינו ללחמי תודה "חלות" וללחמי נזיר "רקיקים", בעוד שהמקריב תודה, וכן גם הנזיר מביאים חלק חלות וחלק רקיקים, וההבדל בין חלות ורקיקים הוא, שהחלות נילושות בשמן והרקיקים במים, ומושחים אותם בשמן אחר אפיתם והלחם סופגן]. (57) שחיטת הקרבנות מקדשת את הלחמים בקדושה מלאה. (58) הבאות בפני עצמן, לא כתוספת לקרבן. (59) שנתנו אותן בכלי שרת שבמקדש. (60) ההציבור מקריב בחג השבועות. (61) שנים עשר לחמים שמניחים בכל שבת על השולחן שבהיכל, ומחלקים אותם לכהנים בשבת שלאחריה (ויקרא כד, ה). (62) שעלה עליהם קרום מחום התנור. שתי הלחם ולחם הפנים מתקדשים קדושה מלאה עם תחילת אפיתם שהיא העלאת הקרום. (63) שם.

9 יד. החלה⁶⁴ והבפורים⁶⁵ ותשלומי תרומה⁶⁶
10 [ותמשה] - הרי הן פתומה⁶⁷.

(64) שמפרישים מן העיסה (במדבר טו, כ). (65) פירות העץ והאדמה הראשונים (דברים כו, ב). (66) זר (לא כהן) שאכל תרומה, מחוייב לשלם לכהן את מחירה עם תוספת חומש המחיר. (67) חלה עליהם קדושת תרומה לכל דבר. תוספתא שם ה"ה.

11 טו. הטבל⁶⁸ והמדמע⁶⁹ וגדולי תרומה⁷⁰, ומעשר
12 שני וראשון⁷¹, ועפה הטבולה לחלה⁷² - הרי הן
13 כחלין⁷³, והראשון טמא בהן, והשני פסול, ואין
14 בהן שלישי.

(68) תבואה ופירות ארץ ישראל לפני הפרשת תרומות ומעשרות. (69) תרומה שנתעברה בחולין ואין בחולין פי מאה. מן התורה בטלה התרומה ברוב חולין, וחכמים גזרו שלא תיבטל אלא במאה. (70) תרומה שנזרעה והצמיחה תבואה, התבואה החדשה אסורה מגזירת חכמים (שבת ז, ב). (71) מצוה מן התורה להפריש שתי מעשרות מגידולי קרקע האמורים למעלה, מעשר ראשון ניתן ללויים, ומעשר שני מעלים לירושלים ונאכל שם בטהרה לכל אדם מישראל. (72) לפני הפרשת חלתה. (73) טבל, גידולין ומעשרות, נשנו בתוספתא שם. וטבול לחלה, נאמר בסוטה ל, ב בלשון שני.

15 טז. כל דבר⁷⁴ שווא⁷⁵ מטמא את החלין מן התורה
16 - גזרו על ספקו בחלין הטבולין לחלה שתעשה
17 אותה העפה בטורה. ומפרישים ממנה חלה,
18 וחלתה תלויה, לא נאכלת⁷⁶ ולא נשרפת⁷⁷.

(74) נדה ז, א. מסקנת אביי. (75) אם טומאתו וגם נגיעתו ודאי. (76) שאסור לאכול חלה טמאה כמו תרומה טמאה. (77) שמא היא טהורה, ואסור לאבד בידיים תרומה וחלה טהורה.

ומבאר רבינו שם, שהוא-הדין בתרומה ממש. ולתוספת ביאור ייאמר, שרבי יהושע משמיענו ריבואתא, שאפילו בשלישי שבחולין שנעשו על טהרת תרומה גם-כן עושים שני לקודש. ורבינו מוסיף כאן ריבואתא, שאפילו אם אכל שלישי של תרומה, שהיא פסולה מן הדין, אף-על-פי-כן מותר בנגיעת תרומה. מתוך ביאור זה מוסברים דברי רבינו מאליהם. ראה בהערה הבאה. (48) משמע שהוא עושה שלישי וזה עושה רביעי, ואין כל הבדל בזה בין תרומה ממש ובין חולין על טהרת תרומה. [בפירושו למ"ו שם בדין נגיעה, מחלק רבינו בין שני אלה ואומר, שחולין על טהרת תרומה אינם עושים רביעי בקודש (וכן פסק למעלה ה"ט)]. ואילו כאן באוכל לא חילק. ונראה טעמו, שבאוכל החמירו חכמים ונתנו עליו טומאה חמורה יותר מטומאת הדבר שאכל, הרחיבו גזירתם גם על חולין בטהרת תרומה, מה-שאי-כן בנגיעה]. (49) בחולין לה, א - אמר רבי יצחק בר שמואל בר מרתא, האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקודש, טהור לאכול בקודש, שאין לך דבר שעושה רביעי בקודש אלא קודש מקודש (פירוש, קדושת גופו ממש) בלבד. והקשו עליו מהמשנה שהבאנו למעלה: "שלישי שני לקודש ולא שני לתרומה, בחולין שנעשו על טהרת תרומה" והרי חולין אלה אינם קודש מקודש, ועושים שני בקודש? והשיב רבי יצחק: "הנח לתרומה, שטהרתה טומאה אצל הקודש", כלומר לא נעשה שני מפני שהחולין היו שלישי, אלא מפני שלא נעשו על טהרת הקודש. פירוש, לא נזהרו לשמרם שמירה מעולה מפני הטומאה כמו ששומרים על קודש, אלא שמירה פחות קפדנית כעין שמירת תרומה. ומפני שרבינו פסק למעלה (ה"ט), שחולין שנעשו על טהרת הקודש, השלישי שבהן טהור (ראה שם בביאורנו טעמו של דבר), וכן בסוף הלכה זו הוא מביא להלכה את דברי רבי יצחק, הוכרח לקבל גם נימוקו למה נעשה שני. (50) ומותר לו לאכול קודש. למעלה בהלכה ט, כתב רבינו דין זה לענין נגיעה, וכאן מלמדנו שגם לענין אכילה הדין כן, שלא תטעה לומר שדינם כרביעי שאינם פוסלים את הקודש בנגיעה, והאוכלם נפסל גופו מלאכול קודש (ראה ה"י). (51) מקודש קדושה מליאה (ראה הי"א) ולא חולין שנעשו על טהרת הקודש. [ומדובר במעלות היתירות שגזרו בקודש, אבל טומאות שהם מעיקר הדין, כגון שלישי שבתרומה - עושה רביעי, כמו שנתבאר למעלה בה"ח].

1 יג. כל קדש⁵² האמור בענין טמאת אכלין ומשקין
2 הוא קדשי מקדש המקדשין, פגון בשר קדשי
3 קדשים⁵³ ובשר קדשים קלים⁵⁴, וחלות תודה⁵⁵
4 ורקיקי נזיר⁵⁶ שגשחט עליהן הזבח⁵⁷, והמנחות⁵⁸
5 שקדשו בקלי⁵⁹, ושתי הלחם⁶⁰ ולחם הפנים⁶¹
6 משקרמו בתנור⁶²; אבל חלות תודה ורקיקי נזיר
7 שלא גשחט עליהן הזבח, והמנחות שלא קדשו
8 בקלי - אינן לא פקדש ולא פחלין אלא פתומה⁶³.

(52) תוספתא, טהרות פ"א ה"ד (ראה שם גירסת הגר"א). (53) עולות, חטאות ואשמות ושלמי ציבור, שמקריבים בחג השבועות. (54) תודה ושלמים. (55) המביא קרבן תודה,

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - י"ג י"ט סיון תשע"ו

הִלְכוֹת בְּכוֹרוֹת

יום ראשון י"ג סיון ה'תשע"ו

פֶּרֶק חֲמִישִׁי

1 יבאר דין רחל שלא בכרה וילדה שני זכרים, ואין ידוע איזה מהם יצא ראשון.

1 א. רַחֵל שְׁלֵא בְּכָרָה² וְיִלְדָה שְׁנֵי זָכָרִים³, אֶפְלוּ יִצְאֹו
2 שְׁנֵי רֵאשִׁיחַן כְּאֶחָד - אִי אֶפְשֶׁר שְׁלֵא קִדָּם אֶחָד⁴.
3 הוֹאִיל וְאִין יָדוּעַ אִי זֶה מֵהֶם יִצְאֵן רֵאשׁוֹן - הִפְהֵן
4 נוּטֵל אֶת הַפְּחוּשִׁי⁵, וְהַשְּׁנִי סִפֵּק בְּכוֹר⁶. מֵת אֶחָד מֵהֶן
5 - אִין לִפְהֵן פְּלוּם; שְׁזָה הַחֵי סִפֵּק הוּא⁷, וְהַמוֹצִיא
6 מִחִבְרוֹ עָלָיו הָרֵאָיָה. וְכֵן אִם יִלְדָה זָכָר וּנְקֵבָה - הָרֵי
7 הַזָּכָר סִפֵּק, שְׁמָא הַנְּקֵבָה יִצְאֵת תַּחֲלָה. לְפִיכֵךְ אִין
8 לִפְהֵן פְּלוּם, שְׁהַמוֹצִיא מִחִבְרוֹ עָלָיו הָרֵאָיָה.

2 כלומר, לא נתעברה לפני זה, והעיבור הנוכחי הוא הראשון אצלה. 3 בבת אחת. 4 כחכמים במשנה (בכורות יז). הסוברים שאי אפשר לצמצם שיצאו שניהם כאחת ושיהיו שניהם בכורים, אלא האחד הקדים את השני במשהו, ולנו לא ידוע אי זהו שקדם. 5 כרבי עקיבא במשנה שם, שעל היפה אומר הישראל לכהן הבא ראה שהוא הבכור ואתננו לך (שם יח. בגמרא). 6 וירעה עד שיפול בו מום, ויאכל לבעליו. 7 שמא המת יצא תחילה והחי איננו בכור כלל.

9 ב. שְׁתֵּי רַחֲלוֹת שְׁלֵא בְּכָרוּ וְיִלְדוּ שְׁנֵי זָכָרִים - שְׁנֵי הֵן
10 לִפְהֵן⁸. זָכָר וּנְקֵבָה - הַזָּכָר לִפְהֵן⁹. שְׁנֵי זָכָרִים וּנְקֵבָה¹⁰
11 - הִפְהֵן נוּטֵל אֶת הַפְּחוּשִׁי¹¹, וְהַשְּׁנִי סִפֵּק בְּכוֹר¹². וְאִם
12 מֵת אֶחָד מֵהֶן - אִין לִפְהֵן פְּלוּם; שְׁזָה הַזָּכָר הַחֵי סִפֵּק
13 בְּכוֹר הוּא¹³, וְהַמוֹצִיא מִחִבְרוֹ עָלָיו הָרֵאָיָה. יִלְדוּ שְׁתֵּי
14 נְקֵבוֹת וְזָכָר אוֹ שְׁנֵי זָכָרִים וּשְׁתֵּי נְקֵבוֹת¹⁴ - הָרֵי
15 הַזָּכָרִים סִפֵּק בְּכוֹר, שְׁאֵינִי אוֹמֵר: שְׁמָא הַנְּקֵבָה נוֹלְדָה
16 תַּחֲלָה וְאַחַר כֵּן הַזָּכָר. לְפִיכֵךְ אִין כְּאֵן לִפְהֵן פְּלוּם,
17 שְׁהַמוֹצִיא מִחִבְרוֹ עָלָיו הָרֵאָיָה. אַחַת בְּכָרָה וְאַחַת
18 שְׁלֵא בְּכָרָה¹⁵ וְיִלְדוּ שְׁנֵי זָכָרִים¹⁶ - אֶחָד לוֹ וְאַחַד
19 לִפְהֵן¹⁷, וְכָל אֶחָד מֵהֶן סִפֵּק בְּכוֹר, וְהִפְהֵן נוּטֵל אֶת
20 הַפְּחוּשִׁי¹⁸. מֵת אֶחָד מֵהֶן - אִין כְּאֵן לִפְהֵן פְּלוּם, שְׁזָה
21 הַחֵי סִפֵּק הוּא. וְכֵן אִם יִלְדוּ זָכָר וּנְקֵבָה¹⁹ - אִין כְּאֵן
22 לִפְהֵן פְּלוּם, שְׁזָה הַזָּכָר סִפֵּק בְּכוֹר הוּא²⁰.

8 משנה שם יח: ואף כי לא ראינו את הלידות, אין אנו חוששים שמא אחת ילדה את שני הזכרים והשנייה לא ילדה אלא טנפה, ולא יהיה לכהן אלא בכור אחד. 9 ואין אומרים שאחת ילדה את שניהם והשנייה רק טנפה והזכר הוא ספק והמוציא מחבירו עליו הראיה, אלא אנו אומרים שכל אחת מהן ילדה: זו את הזכר וזו את הנקבה. ואם כן,

הזכר הוא בכור וודאי. 10 ונמצא שאחת ילדה תאומים והשנייה רק אחד - ויש כאן ספק אם שני הזכרים בכורות, או שרק אחד מהם בכור, בין אם הנקבה היא מהתאומים ולא ידוע איזה מן הזכרים הוא מהתאומים ואיזה הוא שנולד יחיד ובין אם הנקבה נולדה יחידה והזכרים תאומים ולא ידוע איזה יצא ראשון או אפילו באופן שיצאו שניהם כאחת שהדין הוא שאי אפשר לצמצם ואחד מהן קדם את חבירו במשהו ורק אחד מן הזכרים הוא בוודאי בכור והשני ספק. 11 שהישראל אומר לו הבא לי ראה שהיפה הוא הבכור. 12 וירעה עד שיפול בו מום ויאכלוהו הבעלים. 13 שאולי רק אחד מהן הוא בכור ואפשר שזהו שמת. 14 וספק הוא אם יש כאן בכור: שמא נולד הזכר בתאומים עם הנקבה, והיא יצאה תחילה. 15 יש לו שתי בהמות, אחת הייתה כבר מעוברת פעם אחת וכשילדת עכשיו זכר אינו בכור, ואחת שזו לה העיבור הראשון. 16 ולא ידוע איזה מהן נולד מן הבהמה שלא ביכרה. 17 ושניהם ירעו עד שיפול בהם מום. 18 כרבי עקיבא במשנה שם, שהמוציא מחבירו עליו הראיה שהיפה הוא הבכור. 19 האחת שביכרה והאחת שלא ביכרה ילדו זכר ונקבה ואין ידוע איזה מהן ילדה את הזכר. 20 ספק נולד מן הבהמה שביכרה כבר, או מזו שלא ביכרה כבר, או מזו שלא ביכרה עוד.

ג. כָּל בְּכוֹר שֶׁהוּא סִפֵּק - דִּינֹו שְׁיִרְעָה עַד שְׁיִפֵּל בּוֹ
23 מוּם וְיֵאָכֵל לְבַעְלָיו. וְאִם תִּפְשׁוּ הִפְהֵן - אִין מוֹצִיאִין
24 אוֹתוֹ מִיָּדוֹ, וְאוֹכֵל אוֹתוֹ²¹ בְּמוֹמוֹ. אָכַל אֵינֹו
25 מִקָּרִיבוֹ; שְׁאִין מִקָּרִיב לְעוֹלָם אֶלָּא בְּכוֹר וְדַאי, שְׁמָא
26 יִשְׁחוּט חֲלִין בְּעִזָּה²².
27

21 הכהן שתפס. 22 פשוט הוא (כסף משנה).

ד. מִי שֶׁהִיָּה בְּעִדְרוֹ מִבְּכָרוֹת וְשְׁאִינֵן מִבְּכָרוֹת,
28 וְיִלְדוּ²³ וְאִין שֵׁם אָדָם²⁴, וְנִכְנַס וּמִצָּא אֶת
29 הַמִּבְּכָרוֹת מְנִיקוֹת נִקְבוֹת וְאֵת שְׁאִינֵן מִבְּכָרוֹת
30 מְנִיקוֹת זָכָרִים - אֵינֹו חוֹשֵׁשׁ שְׁמָא בְּנָה שֶׁל זֹו
31 כָּא לוֹ אֶצֶל זֹו וּבְנָה שֶׁל זֹו כָּא לוֹ אֶצֶל זֹו, אֶלָּא
32 הָרֵי הַדָּבָר בְּחִזְקָתוֹ שֶׁכָּל אַחַת מְנִיקָה בְּנָה²⁵.
33

23 נקבות וזכרים. 24 שיראה מי מהן ילדו את הזכרים ומי מהן ילדו הנקבות. 25 ומכיוון שהזכרים יונקים מבהמות שאינן מבכורות, הרי הם בוודאי פשוטים, ולא בכורות.

ה. שְׁנַיִם שֶׁהִפְקִידוּ שְׁנֵי זָכָרִים אֶצֶל הָרוּעָה²⁶, הָאֶחָד
34 בְּכוֹר וְהַשְּׁנִי פְּשוּט, וּמֵת אֶחָד מֵהֶן²⁷ - מְנִיַת הָרוּעָה
35 הַשְּׁנִי בִּיגִיחֵן וּמִסְתַּלֵּק, וְהָרֵי הוּא סִפֵּק בְּכוֹר, וּשְׁנֵי הֵן
36 חוֹלְקִין אוֹתוֹ, שְׁאִין אֶחָד מֵהֶן מְפִיר אֶת שְׁלוֹ.
37

26 בבבא מציעא לו: "אמרו שהניחו שלא מדעתו של הרועה ולכך הרועה פטור, שאם לא כן חייב הרועה משום

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

כשפודים אותם יוצאים לגמרי לחולין, ובהמת חולין חייבת בבכורה, ודווקא אם ילדו אחר שנפדו, אף על פי שנתעברו קודם פדיונם, אבל אם ילדו קודם פדיונם, קדושת דמים שבהם פוטרם מבכורה. (37) "כגון החזוית והגרבר והשטמת הפרק והשבורה שאפשר להירפא". וזה כמו שאיננו כלל וכשהקדושו למזבח חלה עליו קדושה חמורה. (38) כמו שנאמר (דברים יב, טו) "רק בכל אבות נפשך תזבח ואכלת בשר וכו' יאכלנו כצבי וכאיל", ואמרו בבכורות טו. שזה מדובר בקדשים שנפל בהם מום ודרשו שם "תזבח, ולא גיזה, בשר, ולא חלב", ולמדו שם פסולי המוקדשין מצבי, מה צבי פטור מן הבכורה שהרי כתוב אצל בכור (דברים יב, יז) "בכורות בקרך וצאנך", ולא מן הצבי, אף פסולי המוקדשין שהוקדשו ואחרי כן נפל בהם מום, שעדיין יש להם קדושה שאסור ליגזז ולעבוד בהן, שפטורים מן הבכורה.

ט. הלוקח בהמה ממענות מעשר שני בירושלים - 18
 חיבת בבכורה³⁹. אבל הלוקח בהמה מפרות 19
 שביעית⁴⁰ - הרי זו פטורה מן הבכורה⁴¹. לפי שאינו 20
 רשאי לעשות סחורה בפרות שביעית, שהרי נאמר 21
 בה: לאכלה, לאכלה - ולא לסחורה; ואם תהיה 22
 חיבת בבכורה - הרי זה משתפר בבכור, שהרי יצא 23
 מתורת פרות שביעית⁴². וכבר בארנו בהלכות 24
 מאכלות אסורות, שאסור לעשות סחורה בדברים 25
 האסורים באכילה. וכן בארנו בתרומות, שאסור 26
 לעשות סחורה בתרומות. וכן אסור לעשות סחורה 27
 בבכורות⁴³, אף על פי שמתר למכרן⁴⁴ על דרך 28
 שבארנו⁴⁵.

(39) ואף על פי שמעשר שני ממון גבוה, ובכור אינו נוהג במוקדשין כמו שאמרנו למעלה - כיוון שהוא לקוח בירושלים לצורך אכילה הרי הוא כחולין לענין בכורה, וכן כתב הכסף-משנה בפרק ו מהלכות ביכורים הלכה ד, שבירושלים הוא ממון הדיוט. (40) שמתר ליקח בעד פירות שביעית בהמה טהורה שהרי הבהמה היא לאכילה ואין זה חשוב סחורה. (41) אם ילדה. (42) ומרוויח שלא יצטרך לבערו בזמן הביעור (שעל בכור בוודאי לא חלו דיני שביעית), ונתנו לכהן ויש לו מזה טובת הנאה. "ונראה שדעת הרמב"ם דפירות שביעית שהם הפקר לא נתנה התורה בהם זכות אלא לאכילה ולא לדבר אחר, ואם לוקח בהמה מדמי שביעית והרי הוא משתכר בבכור ועובר על "לאכלה ולא לסחורה" - הדמים הם הפקר וכן הבהמה, לפיכך היא פטורה מן הבכורה כמפורש בתוספתא פרק ב דבכורות - בהמת המדבר (של הפקר) כו' ובהמת הגר שמת ואין לו יורשים פטורה מן הבכורה". (43) כלומר, כדי להרוויח. "שאין עושין סחורה בפירות שביעית ולא בבכורות" וכו'. (44) בלא ריווח. (45) למעלה בפרק א הלכות י"ח: תם בזמן הזה ובעל מום בין בזמן הזה ובין בזמן הבית.

י. לקח⁴⁶ בכור⁴⁷ למשתה בנו או לרגל⁴⁸ ולא צריך³⁰
 לו - מתר למכרו⁴⁹. 31

שהיה לו לדייק. (27) ולא ידוע אם הבכור הוא שמת, או הפשוט מת.

1. הפקיד בכור אצל בעל הבית, והניחו בעל הבית 1
 עם פשוט שלו²⁸, ומת אחד מהן ואין ידוע איזהו - 2
 המוציא מחברו עליו הראיה²⁹, והרי הוא ספק 3
 בכור. ואפלו רועה פהן שהניח בכורו פחצר בעל 4
 הבית עם פשוט של בעל הבית³⁰, ומת אחד מהן - 5
 המוציא מחברו עליו הראיה, ואין מוציאין מחצר 6
 בעל הבית אלא בראיה; שהרי מדעת בעל הבכור 7
 הניחו עמו הפשוט של בעל הבית³¹. 8

(28) בידיעת המפקיד. (29) כלומר על המפקיד להביא ראיה שהחי הוא הבכור שלו (בכורות שם). (30) אין אנו אומרים שבעל הבית מקנה לו מקום לכהן בחצירו, והרי הוא עומד ברשות שניהם ויחלוקו (כדעת רבי טרפון שם). אלא כרבי עקיבא שבעל הבית הוא המוחזק והרועה הוא המוציא, ועליו להביא ראיה. (31) שמדעת המפקיד הניח בעל הבית את הפשוט שלו על יד הבכור, אבל אילו הניחו שלא בידיעתו של המפקיד, וודאי חייב בעל הבית - שהוא עירבם.

9. לא נחשדו ישראל על הבכורות³². לפיכך נאמן 9
 הישראל לומר: זה ספק בכור הוא³³, וראין לו 10
 מומיו³⁴ ואוכל אותו במומו. 11

(32) להטיל מום בבכורות בניגוד לכהנים החשודים על כך. (33) והמדובר כשיש לו בכור וודאי ובכור ספק ונתעברו ונאמן הוא לומר זהו הספק, שאילו בכור וודאי ביד ישראל - אין רואין מומו, וגם חוששים שמא הוטל בו המום בידי, עד שיעיד עליו הישראל שנפל בו המום מעצמו. אבל בספק בכור, אין צריך עדות שנפל המום מאיליו, שכל איסור בכור שהטילו בו מום אינו אלא מדרבנן משום קנס - בספק אין איסור, שספק דרבנן להקל, אבל מפני שיש כאן בתערובות וודאי בכור, הרי זה כהקובע האיסור ואין אומרים בו ספק דרבנן לקולא ולפיכך צריכים אנו לעדותו של הישראל שזהו ספק בכור, אבל אינו צריך להעיד שהמום נפל מאיליו, מפני שספק דרבנן לקולא. ואילו הכהנים החשודים להטיל מום בבכור, אינם נאמנים גם בזה, שמא בכור וודאי הוא והטיל בו מום, ומכיון שידוע הוא שלא יקבלו עדותו, משקר ואומר שהוא ספק בכור, בכדי שיתירוהו מחמת ספק. (34) כנ"ל שבוודאי בכור אין רואין לו מומו.

12. כל הקדשים שקדם להם מום קבוע להקדשן³⁵
 ונפדו - חיבין בבכורה³⁶. ואם קדם מום עובר 13
 להקדשן³⁷ או שהקדישן תמימים ואחר כך נולד 14
 להם מום קבוע ונפדו - פטורין מן הבכורה; שהרי 15
 לא יצאו לחלין לכל דבר, מפני שהן אסורין בגזיה 16
 ועבודה³⁸, כמו שבארנו בהלכות מעילה. 17

(35) אם היה להם מום קבוע, כגון שנחתך להם אחד מהאיברים ונפרש מן הגוף, ואחר כך הקדיש אותם קדושת דמים, למכרם ולהביא מדמיהם קרבן למזבח. (36) שבשעה שהוקדשו לא חלה עליהם קדושה חמורה,

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אסור להקריבו על גבי המזבח (וראה למעלה פ"א הלכה ה לענין בכור בחוצה לארץ), ורבינו שהעתיק המשנה כלשונה, נראה שדעתו דלא כר"ע (תוי"ט שם פרק ט משנה א). (6 שם במשנה. 7 שם: "אי הכי, האידינא נמי וכו' אל לא אמר רבה משום תקלה". 8) ראה בפ"א מהלכות שגגות ה"ד, ובהערות שם. 9) "כן מוכח בירושלמי שקלים (פ"ח הלכה ד), ובבבלי בסוף בכורות (סא.), וכמו שכתבו שם התוס' ד"ה במעשר בזה"ז (יד איתן). ועיין עוד בפ"ח מהלכות ערכין וחרמין הלכה ת. 10) אף שבסוף מסכת בכורות שם אמרו שמעשר בהמה בזמן הזה ימות - סמך רבינו על מה שנאמר בתוספתא בכורות פרק ז: "בהמה שנתערב בה ספק מעשר בזה"ז, ירעו כולן עד שיסתאבו" (אור שמח, וראה ב"נודע ביהודה" מהדורה תנינא חלק יורה-דעה סימן קפט).

16 ג. הפל תיבין במעשר בהמה: פהנים¹¹ לויים¹²
17 וישראלים.

11) שהרי רבי אלעזר בן עזריה היה כהן (מעשר שני פ"ה משנה ט), ועשירי לעזרא (ברכות כז:). ועיין בהמותיו (ביצה כג). ועיין שם בתוספות סוף ד"ה תליסר). וכן בסוף פרק הגזול עצים (בבא קמא קי:). נסתפקו אם נפל לו לכהן עשר בהמות בגזול הגר, אם מחוייב להפריש מהן מעשר (ראה להלן הי"ג). הרי מבוואר שכהנים חייבים במעשר בהמה (רבינו בתשובתו, הוצאת פריימן סימן קלה). וכן כתב רבינו בפירוש המשנה לבכורות פ"ה (לו:). ראה להלן פ"ו הלכה ט. אבל רבינו חננאל גרס בחולין קלו: "מסתברא ממעשר הוה ליה למילף, שכן זכרים טמאים [כהנים] וכו'" ופירש שכהנים פטורים ממעשר בהמה (הובאו דבריו ברמב"ן ורשב"א שם, וכן הוא בערוך ערך זכר ב). וראה במנחת חינוך מצוה שס, שיישב דברי ר"ח שלא תקשה עליהם מהא דביצה כג. ובבא קמא קי:

18 ד. ודין מעשר בהמה שיהיה נשחט פעזרה¹²,
19 וזורקין את דמו זריקה אחת¹³ כנגד היסוד¹⁴,
20 ומקטירין אמורי¹⁵, ושאר הבשר נאכל לפעלים
21 בירושלים פשאר קדשים קלים¹⁶. ואין לפהנים בו
22 פלום, אלא פלו לפעלים כפסח¹⁷. ואם היה בעל
23 מום, בין שנפל בו מום בין שהפרישו בתחלה
24 במומו¹⁸ - הרי זה נאכל בכל מקום¹⁹.

12) משנה בזבחים נו: 13) כלומר שפייכה אחת. ראה פ"ה מהלכות מעה"ק הי"ז. 14) שם במשנה. "ובמסכת מדות (פ"ג מ"א ומ"ב) יתבאר לך שפינות המזבח יש מהן שיש להן יסוד, ויש מהן שאין להן יסוד" (רבינו בפיה"מ בזבחים שם). 15) על המזבח. בזבחים שם: "תניא ר' יוסי הגלילי אומר, חלבו לא נאמר (במדבר יח, יז, לענין בכור) אלא חלבם, דמו לא נאמר אלא דמם, לימד על בכור ומעשר ופסח שטעונין מתן דמים ואימורין לגבי מזבח". 16) זבחים שם במשנה "הבכור נאכל לכהנים, והמעשר לכל אדם, ונאכלין בכל העיר". 17) כלומר, אפילו חזה ושוק אינו מחוייב לתת לכהן, וכן כתב רש"י בבכורות סא. 18) שחלה קדושה גם על בעל מום, שהרי נאמר (ויקרא כז,

46) קנה. 47) בעל מום אבל תם הרי אסור לאכלו עד שיפול בו מום. 48) לאכול בחג. 49) ואף על פי שנראה שהוא סוחר בזה. ובתוספתא קתני ר' אומר, אומר אני לא ימכרו אלא לדמיו, כלומר בדמים שקנאו שלא ירוויח בהן". אבל לקנות על מנת למכור, אף אם לא ירוויח - אסור, שזוהי עשיית סחורה.

1 יא. אין שמין⁵⁰ בכורות תמימים לישראל⁵¹, אכל
2 שמין להן בכורות בעלי מומין. ושמין בכורות
3 תמימים לכהנים בזמן הזה⁵², שהן עומדין להאכל
4 במומן; ואין צריך לומר ששמין להן בעלי מומים.

50) שומא היא שמוכר את הבהמה בסכום קצוב בתנאי שהקונה יטפל במזונותיה עד זמן ידוע ואחרי כן ימכרו הבהמה ומה שירוויחו יותר מן הסכום הקצוב יתחלק ביניהם. 51) משום שזוהי כמו מכירה, ואסור למכור תם חי לישראל. 52) בתוספתא שם: "שמין בכורות תמימן לכהנים ואין צריך לומר בעלי מומין". וסובר רבינו שהמדובר בזמן הזה, שאילו בזמן שבית המקדש קיים אין לכהן בו זכות למכור והוא הדין שאינו שם אותו. וגם בזמן הזה לא הותר אלא לכהנים שידעו להיזהר בו עד שיפול בו מום אבל לא לישראל שלא יידע להיזהר בו.

יום שני י"ד סיון ה'תשע"ו

פרק נש"י

1) יבאר מעשר בהמה במה נוהג ומי חייב בו ואנה נשחט ושסור למכרו.

5 א. מצות עשה להפריש אחד מעשרה מכל בהמות
6 טהורות שיולדו לאדם בכל שנה ושנה². ואין מצוה
7 זו נוהגת אלא בבקר וצאן בלבד, ושנאמר: וכל
8 מעשר בקר וצאן וגומר³.

2) "ואין מעשרים מן הנולדים בשנה זו על הנולדים בשנה אחרת" (ראה להלן פ"ז הלכה ה). 3) "כל אשר יעבור תחת השבט, העשירי יהיה קודש לה".

9 ב. מעשר בהמה נוהג בחלין, אכל לא במקדשין⁴.
10 ונוהג בארץ ובחוצה לארץ⁵, בפני הפית ושללא בפני
11 הפית⁶. אכל חכמים אסרו לעשר בהמה בזמן הזה,
12 ותקנו שאין מעשרין אלא בפני הפית. גזרה שמה
13 לאכלהו תמים⁷ ונמצא בא ליד אסור פרת, שהיא
14 שחיטת קדשים בחוץ⁸. ואם עבר ועשה בזמן הזה
15 - הרי זה מעשר⁹ ונאכל במומו¹⁰.

4) משנה בבכורות נג. "ואפילו היו קדשים קלים, ואפילו על דעת האומרים (ר' יוסי הגלילי שם): קדשים קלים מומן בעלים" (רבינו בפיה"מ שם), מפני שנאמר (שם) "העשירי יהיה קודש לה" - "יהיה קודש אמר רחמנא, ולא שכבר קדוש" (גמרא שם). 5) במשנה שם. "ובגמרא שם אמרו, שמשנה זו אינה אליבא דרבי עקיבא הסובר שמעשר בהמה אינו נוהג בחוצה לארץ אלא לענין חלות הקדושה, אבל

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שני י"ד סיון - ספר קרבנות - הלכות בכורות קט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

למכור בעל מום שחוט מן התורה, ורק חכמים גזרו עליו שלא למכרו, גזירה שמא ימכרו גם לפני שחיתה. אבל יש להבין שהרי גם לרבא וגם לרשב"י גם בעל מום חי אין איסור למכור כ"אם מדברי סופרים (מנחת חינוך מצוה שסא, והרש"ש שם לא.). (28) מכיון שאסור למכור מעשר בהמה בכל אופן. (29) "חלק כחלק, כגון שיחלקו אותה לששה או לשבעה חלקים, ונותנים חלק בכך זה וחלק בכך זה, ר"ל כפות המאזנים" וכו' (רבינו בפי"מ בכורות לא.). (30) ראה למעלה פ"א הלכה יח. (31) במשנה שם, אמרו "ושוקלין מנה כנגד מנה בבכור, ומשמע שדווקא בכור אבל לא מעשר" (כסף-משנה). וראה ר"ט אלגזי ריש פרק חמישי אות לו.

ז. ומעשר בהמה של יתומים שנשחט במומו³² - 12
מתר למכרו³³ פדרבו³⁴. מפני השבת אבדה ליתומים 13
לא גזרו עליו³⁵. 14

(32) אבל נשחט בתמימותו, אסור. ראה למעלה הלכה ה. (33) ברייתא שם: (34) אף בלא שיבליע את דמי הבשר בדמי העור, החלב והגידין, ראה להלן הלכה ח ובכורות לא: (35) שם, כתירוצו של רב ששת. ופירש"י השבת אבדה שאין יכולין לאוכלו כולו ויסריח. ויש להבין שבגמרא שם אמרו, שמה שאמרו במשנה "הבכור והמעשר אין נמכרין באטליז" שמשמע מזה שמעשר בהמה נמכר בבית - המדובר בהמת יתומים, אם כן לא התירו למכור בהמת יתומים אלא בבית ולא באטליז. ורבינו כאן לא מזכיר כלל מזה, ואדרבה מסתימת דבריו משמע שיותר למוכרו אפילו באטליז.

ח. מעשר בהמה שנשחט במומו³⁶ - מתר למכר 15
חלבו וגידיו ועורו ועצמותיו, ולא אסרו למכר אלא 16
בשרו בלבד³⁷. ואם הבליע דמי הבשר בדמי העור 17
והחלב והגידין ומכר הפל בהבלעה - מתר³⁸. ואם 18
היו דמי העצמות יקרים, והבליע דמי הבשר בדמי 19
העצמות - מתר³⁹. 20

(36) אבל תם שנשחט אסור במכירה, ראה למעלה. (37) כלומר, לא גזרו חכמים אלא בדבר הנישום מחיים, כגון הבשר שכל חשיבות הבהמה היא בבשר, אבל לא בדבר שאינו נישום מחיים, כגון העור והגידין, שאין חשיבות בהמה חיה, בשעת שומא, בהן (שם לא: לב.). (38) פירוש, אם דמי העור והגידין וכו' היו עשרים זוז, ודמי הבשר עשרים זוז, ואמר המוכר ללוקח שמוכר לו את העור והגידים במחיר של ארבעים זוז, ואת הבשר הוא נותן לו במתנה - מותר (ברייתא שם לא:). (39) בעיא שם לב. אם מותר להבליע בעצמות, ופשוטה שם שבמקום שעושין מהם כלים, מבליעין בהן את הבשר שהרי הם יקרים, אבל במקום שאין עושים מהם כלים ומחירים מוזל מאד, ולכן במקום זה אין מבליעים בהם את הבשר, שלא שייך הבלעה אלא כשנבלע בדבר שהוא חשוב יותר או לכל הפחות דומה בחשיבותו, אבל בדבר שהוא פחות חשוב אין הדבר החשוב יכול להיבלע בו.

ט. הפל נאמנים על מומי מעשר לומר: מום זה 21

(ג) "לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו", ודרשו בגמרא (בכורות נז.) שבעל מום לא פסול לענין מעשר בהמה, וראה להלן הלכה יד. (19) בתורת מעשר, ואסור להגזו ולהעבד (רש"י בפירוש החומש שם).

ה. מעשר בהמה אסור למכרו בשהוא תמים²⁰ 1
שנאמר בו: לא יגאל. מפי השמועה למדו²¹, שזה 2
שנאמר 'לא יגאל' - אף אסור מכירה במשמע, 3
שאינן נגאל ואינו נמכר כלל. ויראה לי, שהמוכר 4
מעשר - לא עשה פלום ולא קנה לוקח²², ולפיכך 5
אינו לוקח²³. כמוכר חרמי פהנים שלא קנה לוקח²⁴, 6
וכמוכר יפת תאר²⁵, כמו שיתבאר במקומו²⁶. 7

(20) מעשר שני פ"א משנה ב "מעשר בהמה אין מוכרין אותו תמים חי", ובכורות לא: מפורש שאינו נמכר לא חי ולא שחוט. אלא שיש אומרים שלאחר שחיתה לא נאסרה מכירתו מן התורה אלא מדרבנן (כסף-משנה). וראה במנחת חינוך מצוה שסא. וכן נראה להלן בהלכה ז שכתב "ומעשר בהמה של יתומים שנשחט במומו מותר למכרו", הרי שרק בנשחט במומו מותר, אבל בתם אסור. (21) בכורות לב. "אמר רב דימי אמר ר' יוחנן, נאמר לא יגאל במעשר, ונאמר ולא יגאל בחרמים. מה להלן מכירה עמו (שהרי שם נאמר ויקרא כז, כח) "לא ימכר ולא יגאל", אף כאן מכירה עמו". (22) כן מוכח מתוספתא קידושין (פ"ד) שהמקדש בכור מעשר אינה מקודשת. ורבנן הפקיעו הקידושין לאחר שחיתה, כמו דהוי מן התורה מחיים, ומוכרח שלא קנה לוקח. וכן משמע בכורות (לב): ולכתוב רחמנא לא ימכר וכו' הוה-אימינא איזדבונן הוא דלא מזדבן, אבל כו' קמ"ל לא יגאל, דלא איזדבונן מזדבן ולא איפרוקי מפרק - הרי שגם בדיעבד לא מועילה המכירה (אור שמח). (23) כלומר, כיון שהלוקח לא קנה, נמצא שלא עשה כלום ולכן אינו לוקח. אלא שצריך עיון, הרי לרבא שאמר (תמורה ד: ד) כל מה שאמרה התורה לא תעביד, אי עביד לא מהני, ובכל זאת הוא חייב מלקות משום שעבר על צו התורה, וראה לחם-משנה. (24) פירוש, אם אמר אדם על דבר השייך לו, שיהיה חרם, צריך ליתנו לכהן ואין לו פדיון לעולם, ראה בפ"ו מהלכות ערכין וחרמין הלכות א-ד. ומה שאמרו בזבחים ט. "למילקא עליה בלא יגאל" (עיין תוספות שם ד"ה למאי), הרי שלוקחין על לאו זה - לפי נוסחת הספרים שלנו אינו כן. וראה בהערת הגר"ח הליר לספר המצוות ל"ת רסג. (25) שהתירה התורה לחלוצי הצבא לקחת אתם לאשה מבנות הנכר שראו בשביה (דברים כא, יב). ואסור למכרה לאחר, ואם מכרה אין זו מכירה. ומכאן כי הנוסחא הנכונה בספר המצוות שם היא כאותם הספרים שלא העתיקו שם "ואם מכרה לוקח". ועיין משנה-למלך. (26) בפ"ח מהלכות מלכים הלכה ו.

ו. מדברי סופרים שאסור למכרו בעל מום ואפלו 8
שחוט, גזרה שפא ימכרנו חי²⁷. לפיכך²⁸ אין 9
שוקלין מנה כנגד מנה²⁹ במעשר פדרך ששוקלין 10
בכור³⁰, מפני שהוא נראה פמוכר³¹. 11

(27) בכורות שם לא: ולב. גם לרבא וגם לרשב"י מותר

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(שם) שהוא לענין מעשר בהמה. (49) לפי שלקוח פטור מן המעשר. (50) [ראה בפ"ד מהלכות שלוחין ושותפין הלכה א, ובהוספה להערה י שם]. (51) במשנה שם: "האחים והשותפין שחייבים בקלבון, פטורים ממעשר בהמה", אבל רש"י גורס "האחים השותפין" וכו'.

(52) לשותף השני, ומה שנלמד בגמרא שם מהפסוק (במדבר יח, טו) "ייהיה לך ולא של שותפות", הכוונה שהפסוק מלמדנו שגם שותפות הוא בגדר של לקוח (קרית ספר). (53) במשנה שם. (54) שכל טלה הוא כמכור לכל אחד מהאחים, כיון שיש לכולם חלק בו (קרית ספר). (55) שם במשנה "קנו מתפיסת הבית חייבים, ואם לאו פטורים" ומפרש רבינו בפי"ה מ"תפיסת הבית, היינו הממון המשותף בין האחים, קודם שחלקו ירושת אביהם", ודברי המשנה מתבארים כך, שאם השתתפו בבהמות או שירשו את הבהמות, וכמו כן אם נשתתפו או ירשו מעות (וטרם חלקו) וקנו במעות אלו בהמות, הרי הבהמות פטורים מן המעשר. רק באם ילדו בהמות אלו, הנוולדים חייבים במעשר, שהרי הנוולדים אינם לקוחים, אבל ראה בפירוש"י שמפרש אחרת לגמרי את דברי המשנה, וראה בקרית-ספר כאן. (56) שם במשנה "האחים והשותפין שחייבים בקלבון, פטורים מן המעשר". וראה בפי"ה מ"שמפרש את המשנה גם באופן זה, שחייבים בקלבון ופטורים מן המעשר, כשחילקו ביניהם השותפין בבהמות שנוולדו ברשותם ושוב נשתתפו. (57) אין אומרים שבחלוקה זו הוברר שזהו המגיע לכל שותף ושותף או לכל אח ואח עוד משעה ראשונה (כבר ענן שם), אלא שגם זה נחשב ללקוח ופטורים מן המעשר (כדברי רב נחמן שם). (58) אין אומרים שהוברר שזה חלק של כל אחד ואחד מהשותפים ומהאחין המגיע להם משעה ראשונה (רבי אלעזר שם), אלא שגם זה נחשב ללקוח ופטורים מן המעשר (דברי ר' יוחנן שם).

26 יא. האחין והשותפין שחלקו בפספים ולא חלקו
27 בפיהמה - חייבין במעשר, שעדיין לא נעשו בהמהות
28 לקוחין. אבל אם חלקו בהמהות, אף על פי שעדיין
29 לא חלקו בפספים - הרי אלו פטורין⁵⁹.

(59) דברי ר' ירמיה שם נו: אבל יש להבין לשם מה הביא רבינו דין זה, מהיכא תיתי לומר אחרת. הרי גם בגמרא שם מקשה על ר' ירמיה - פשיטא! ומתרצת הגמרא כי ר' ירמיה אמר דין זה רק משום קלבון, והוא כשחלקו בבהמות ולא חלקו בכספים שפטורים מקלבון, ולא אומרים כיון שחלקו בבהמות עומדים הם ליחלק גם בכספים, ויהיה חייב בקלבון עיי"ש, הרי שלענין מעשר בהמה אין שום סברא לומר שאם חלקו בבהמות ולא חלקו בכספים שיהיו חייבים במעשר בהמה, ודבר ברור שהם פטורים, ולשם מה הביא רבינו דין זה?

30 יב. הלוקח עשרה עפרים במעי אמן - פלן נכנסין
31 לדיר להתעשר⁶⁰, שהרי ברשותו נולדו⁶¹.

(60) מימרא של ר' יוחנן שם נו. (61) ומה שהלקוח פטור מן המעשר (ראה למעלה הלכה י) אינו אלא כשלקח לאחר שנולדו, אבל אם לקח כשהם עדיין עוברים ונולדו ברשותו,

1 מאליו פאו⁴⁰ ולא נעשה לדעת⁴¹. ואפלו אלו שאינן
2 נאמנים על הבכור⁴² - נאמנים על המעשר. ורואה
3 אדם מומי מעשר שלו ומתירו, אם היה ממחה⁴³.
4 שאם ירצה, יטיל מום בכל עדרו ואחר כך יעשר⁴⁴,
5 ונמצא המעשר בעל מום מתחילתו⁴⁵.

(40) משנה שם לו: (41) שאסור להטיל מום בקדשים, משום שנאמר (ויקרא כב, כא) "כל מום לא יהיה בו", ולמדו מזה (שם לג:): שאסור להטיל מום בקדשים. וכשם שהמטיל מום בבכור קנסו אותו (למעלה פ"ב הלכה ז), כמו כן המטיל מום במעשר בהמה בכוונה - קנסוהו. (42) כגון בעליו כהן (פירוש המשניות לרבינו שם), ראה למעלה פ"ב הלכה יז, שבככור אינו נאמן. ומכאן שכהן חייב במעשר בהמה, ראה למעלה הלכה ג. (43) ואין חשד שיאמרו שהוא התיר אף-על-פי שלא היה מום קבוע (שם לא), אע"פ שבככור אין הדין כן (למעלה פ"ג הלכה א). (44) גמרא שם ושם. שכל זמן שלא עישר, אין איסור להטיל בו מום, שהרי עדיין לא נתקדש. וזהו טעם לשני הדינים הנ"ל. (45) מתחילת עישורו. ראה להלן הלכה יד שגם כבעל מום, מצוה להפריש מעשר.

6 י. הלוקח טלאים שנוולדו בשנה זו⁴⁶ או שנתנו לו
7 במתנה - הרי הם פטורים מן המעשר⁴⁷, עד שיוולדו
8 ברשותו⁴⁸. לפיכך⁴⁹, השתפין שגשתתפו בהמהות,
9 והביא זה מאה טלאים וזה מאה טלאים וערכום⁵⁰
10 ונשתתפו בהן - הרי המאמים פטורים מן המעשר⁵¹,
11 שכל טלה מהן כמכור⁵². וכן האחים שירשו טלאים
12 מאביהם⁵³ - הרי הן פטורין מן המעשר⁵⁴. אבל
13 הנוולדים להם בשתפות לאחר מפאן מאלו בהמהות,
14 בין לשתפין בין לאחים - חייבין במעשר⁵⁵. וכן אם היו
15 שתפין במעות וקנו בהמות ממעות השתפות, והאחים
16 שקנו בהמות ממעות הירשה - הרי הנוולדים מהם
17 לאחר מפאן חייבין במעשר. שהרי ברשותן נולדו,
18 והרי הן פאיש אחד. חלקו האחים והשתפין אחר
19 שנוולדו להן בהמהות ברשותן וחרזו ונשתתפו - הרי
20 אלו פטורין מן המעשר⁵⁶. שבשעה שחלקו נעשו הפל
21 לקוחין והלקוח פטור, וכשחזרו ונשתתפו - הרי
22 נשתתפו בהמהות, ועדיין לא ילדו להן ברשותן אחר
23 שתוף זה השני. ואף על פי שחלקו גדיים כנגד גדיים
24 וטלאים כנגד טלאים⁵⁷ ועשרה כנגד עשרה⁵⁸ - הפל
25 פטורין מן המעשר והרי הן פלקוחין.

(46) כלומר, לאחר שהם ראויים להתעשר, ולא שלוקח טלאים בשבעת הימים הראשונים ללידתם, ראה להלן הלכה טו. (47) משנה שם נה: "הלוקח או שנותן לו במתנה, פטור ממעשר בהמה". (48) שהרי נאמר (שמות כב, כח-כט) "בכור בניך תתן לי, כן תעשה לשורך לצאנך". ודרשו בגמרא (שם נו:): "מה בניך אין בלקוח ומתנה, אף צאנך ובקרך אינו בלקוח ומתנה (אלא עד שיוולדו ברשותו)" ואף-על-פי שפסוק זה נאמר בבכור - קיבלו חז"ל

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שלישי ט"ו סיון - ספר קרבנות - הלכות בכורות קיא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

74) פירוש, בתוך שבעת ימי היולדו, ונלמד שם בגמרא ממה שכתוב (שם) לענין שאר כל הקדשים "והיה שבעת ימים תחת אמו" - פרט למחוסר זמן, שאינו נקרב על המזבח. ונלמד בגזירה-שוה כנ"ל שמחוסר זמן אינו מתעשר. [ואמרו בזבחים יב. שביליל שמיני הוא נכנס לדיר להתעשר, ורבינו השמיט דבר זה, מפני שלא אמרו כן אלא למי שסובר "לילה אינו מחוסר זמן" (שם), ואילו רבינו פסק ש"לילה מחוסר זמן", להלן פ"ג מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ד. וראה בבספ"מ-משנה כאן]. (75) כלומר, שלא היתה שעה אחת עם אמו אחר הלידה. (76) במשנה שם: "והיתום, ואיזהו יתום, כל שמתה אמה או שנשחטה ואחר-כך ילדה, ר' יהושע אומר אפילו שנשחטה אמה וכו'", "ואין הלכה כר' יהושע" (רבינו בפיה"מ). ובגמרא שם למדו זאת ממה שכתוב בכל הקדשים "תחת אמו" - פרט ליתום שאינו נקרב, ונלמד גז"ש כנ"ל שיתום אינו מתעשר. (77) כלומר, אינם מפורשים בתורה, אלא קבלום חכמים ולמדום מגזירה-שוה.

חייב לעשר, שכן כתוב (שמות כב, כט) "כן תעשה לשורך לצאנך", לא הקפידה התורה שלקוח פטור ממעשר אלא כשלקח בשעת עשייה (כלומר, בעת שראויין להתעשר), שהוא אחר הלידה. אבל במצי אמו, אי-אפשר עדיין להתעשר (בגמרא שם).

1 יג. פהין⁶² שִׁנְפְּלוּ לוֹ עֶשֶׂר בְּהֵמוֹת בְּגֹזֶל הַגֵּר⁶³ -
2 פְּטוּרִים מִן הַמַּעֲשֶׂר; שְׁמֵתָנוֹת פְּהִינָה מִתְּנוֹת הֵם⁶⁴,
3 וְכִבֵּר בְּאַרְנוֹי⁶⁵ שְׁהֵנוֹתָן מִתְּנֵה פְּטוּר⁶⁶ מִן הַמַּעֲשֶׂר.

62) ראה למעלה הלכה ג, שכהנים חייבים לעשר את בהמותיהם. 63) הגוזל את הגר ונשבע הגוזלן לשקר שלא גזל, ומת הגר והתוודה הגוזלן, משלם קרן וחומש לכהנים וכו' (בבא קמא קי.). 64) ולא ירושה. ובעיא היא בגמרא שם, אם הכהנים לענין גזל הגר נחשבים כיורשים וחייבים, או כמקבלי מתנות ופטורין, ופשטוה שם שהם כמקבלי מתנות ולא כיורשים. 65) למעלה הלכה י. 66) המקבל.

4 יד. הפל נכנסין לְדִיר⁶⁷ לְהַתְעַשֵּׂר⁶⁸: בֵּין תְּמִימִים בֵּין
5 בְּעַלֵי מוֹמִינ⁶⁹, וְכָל אֶסְרֵי מִזְבֵּחַ⁷⁰; חוּץ מִן
6 הַפְּלָאִים⁷¹ וְהַטְרֵפָה⁷² וְיוֹצֵא דַפְּן⁷³ וּמְחַסֵּר זְמַן⁷⁴,
7 שֶׁכָּל אֵלוֹ פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשֶׂר. וְכֵן הֵיטוֹם שְׁמֵתָה
8 אָמוֹ אוֹ נִשְׁחָטָה עִם לְדָתוֹ⁷⁵ - אֵינוֹ מִתְעַשֵּׂר⁷⁶.
9 וְדִבְרֵים אֵלּוֹ מִפִּי הַשְּׁמוּעָה הֵם⁷⁷.

67) "הוא מקום המוקף שמכניסים בו הצאן והבקר בשעת מעשר, ולפעמים יהא מוקף בנין או קנים וכיוצא בזה" (רבינו בפיה"מ). וראה להלן פ"ז הלכה א סדר הפרשת מעשר בהמה. 68) משנה בכורות נו. 69) בגמרא שם למדו כן מהפסוק (ויקרא כז, לג) "לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו" - מכאן שבעל מום חייב במעשר. 70) כמו הרובע והנרבע, המוקצה לעבודה-זרה ושנעבד בו עבודה-זרה, ואתנן ומחיר כלב, ולפי שכל אלו אינם אסורים אלא בדבר שבעל מום אסור בו, כמו שנאמר (שם כב, כה) "כי משחתם בהם מום בם, לא ירצו לכם" ואין השחתה אלא עבודה-זרה וערוה וכו', ומעשר בהמה הואיל ואין חוששין בו למום, אין חוששין לכל אלו (שם). 71) במשנה שם, ונלמד בבבא קמא שם גבי שאר כל הקדשים מן הפסוק (ויקרא כב, כז) "שור או כשב" פרט לכלאים שאינו נקרב על המזבח, ונלמד בגזירה-שוה: נאמר לענין קדשים "תחת אמו", ונאמר לענין מעשר בהמה "תחת השבט" שכלאים אינו מתעשר, וכלאים זהו מי שאביו מין אחר ואמו מין אחר, וכמו תייש הבא על הרחל שהולד כלאים. 72) כגון שנחתכה רגלה מן הארכובה ולמעלה, ושאר מיני הטריפות המובאות בהלכות שחיטה בפרקים ה"ג. ונלמד שם בגמרא, שהטריפה אינה נכנסת להתעשר, משום שנאמר (שם כז, לב): "כל אשר יעבור תחת השבט" - פרט לטריפה שאינה עוברת, "לפי שהיא חולה" (רבינו בפיה"מ). 73) שנוולד לא דרך הרחם, אלא חתכו את בטן אמו והוציאו. וראה בדברינו למעלה פ"ב הלכה ד. ונלמד בגמרא שם ממה שכתוב לענין שאר כל הקדשים (שם, כז) "שור או כשב או עז כי יולד" - פרט ליוצא דופן, שאינו קרב למזבח, ובגזירה-שוה הנ"ל למדו ש"יוצא דופן" אינו מתעשר.

10 טו. אין הלוקח פְּטוּר⁷⁸ אֶלָּא אִם פֶּן נִלְקַח אַחַר
11 שְׁנוּרָאָה לְהַתְעַשֵּׂר⁷⁹. לְפִיכָן, הַלּוֹקֵחַ טְלָאִים בְּתוֹךְ
12 שְׁבַעַת יָמֵי הַלְדָּה - כְּשִׁנְיָעֵה זְמַנָּם⁸⁰ חֵיב לְעֶשְׂרָן;
13 שְׁפִינֵן שְׂאִין מְחַסֵּר זְמַן רְאוּי לְהַתְעַשֵּׂר, הֲרִי זֶה כְּמִי
14 שְׁלָקַח עֲפָרִים וְנוֹלְדוּ בְּרִשׁוֹתָיו⁸¹.

78) לעשר את הבהמות שלקח, ראה למעלה הלכה י. 79) בכורות נו. "אמר רבא, אמר קרא (שמות כב, כט) תעשה" ("בכור בניך תתן לי, כן תעשה לשורך לצאנך", שממנו למדו פטור לוקח, ראה למעלה הלכה י), בשעת עשיה מיעט הכתוב. ופירש"י "בשעה שהן ראויין להתעשר, מיעט הכתוב שלא יהו לקוחין". וברייתא שנאמר בה שגם לקוח לפני זמנו פטור מלעשר, אינה אלא דעת יחיד. 80) כלומר, ביום השמיני. 81) ראה למעלה הלכה יב.

15 טז. כָּל בְּהֵמָה שֶׁהִיא סִפְקָא אִם בֵּת מַעֲשֶׂר הִיא אוֹ
16 אֵינָה בֵּת מַעֲשֶׂר - הֲרִי הִיא פְּטוּרָה מִן הַמַּעֲשֶׂר⁸².
17 לְפִיכָן, טְלָאִים שְׁנֵתְעָרַב בֵּהֶן יְתוּם אוֹ לְקוּחַ וְכִיּוֹצֵא
18 בֵּהֶן - הֲרִי כֵּלָן פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשֶׂר⁸³, שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶן
19 סִפְקָא הוּא.

82) שנאמר (ויקרא כז, לב) "העשירי יהיה קודש", ודרשו (בבא מציעא ז.) "עשירי ודאי אמר רחמנא, ולא עשירי ספק". כלומר, "הצריך הכתוב לעשר את הודאי, ולא הצריך לעשר את הספק" (רש"י שם). 83) תוספתא בכורות פ"ז: "נתערב בהן יתום או לקוח - הרי כולן פטורין". וראה להלן פ"ח הלכה יד.

יום שלישי ט"ו סיון ה'תשע"ו

פְּרָק שְׁבִיעִי

1) יבאר כיצד מפרישין מעשר בהמה, ואם היו לו חמשה טלאים בירושלים וחמשה בעכו אם מצטרפין.

א. מִי שֶׁהָיוּ לוֹ עֶשְׂרֵה טְלָאִים וְהִפְרִישׂ אֶחָד מֵעֶשְׂרֵה²,

1 הי' לו מאה והפריש עשרה למעשר - אין אלו
 2 מעשר³. אלא כיצד עושה? כונס כל הטלאים⁴ או כל
 3 העגלים⁵ לדיר⁶, ועושה לו פתח קטן כדי שלא יצאו
 4 שנים פאחד⁷. ואמותיהן מעמיד מבחוץ⁸ והן גועות,
 5 ושישמעו הטלאים קולן ויצאו מן הדיר לקראתן;
 6 שגאמר: כל אשר יעבר תחת השבט - שיעבר מעצמו,
 7 ולא שיוציאו בידו⁹. וכשיצאו מן הדיר זה אחר זה,
 8 מתחיל ומנה אותן בשבט¹⁰: א' ב' ג' ד' ה' ו' ז' ח'
 9 ט'; והיוצא עשירי - בין זכר בין נקבה¹¹, בין תמים
 10 בין בעל מום¹² - סוקרו בסקרא¹³ ואומר: הרי זה
 11 מעשר¹⁴. לא סקרו בסקרא ולא מנאן בשבט, או
 12 שגמאן רבוצים¹⁵ או עומדים¹⁶ - הרי אלו מעשר¹⁷;
 13 הואיל ומנאם עשרה עשרה וקדש עשירי - הרי זה
 14 מעשר¹⁸.

22 מִכָּאן וְתִשְׁעָה מִכָּאן וְאֶחָד בְּאֲמַצְעֵי²⁶ - הַרִי שְׁלֹשֶׁתָן
 23 נִכְנְסִין לְדִיר לְהַתְעֵשֶׂר.
 24 באופן שהמרחק בין שני החיצונים הוא שלשים ושנים
 מיל. (25) שהעדר האמצעי מצרף אליו את שני העדרים
 החיצוניים, שהרי המרחק מן האמצעי לכל אחד מהחיצוניים
 אינו יותר משה עשר מיל, וכן הוא במשנה שם.
 26 כרב, שם בגמרא, שצריך שיהא בעדר האמצעי ביחד עם
 כל אחד ואחד מהחיצוניים שיעור מעשר. ודלא כשמואל
 שאמר אפילו חמש מכאן וחמש מכאן ואחד באמצע -
 מצטרפים.

24 ד. אין מעשרין מן הצאן על הפקר ולא מן הפקר
 25 על הצאן²⁷. אבל מעשרין מן הפכשים על העזים
 26 ומן העזים על הפכשים²⁸; ושגאמר: וכל מעשר פקר
 27 וצאן - משמע כל צאן אֶחָד²⁹, ששניהם נקראים שָׁה
 28 וְהַרִי הֵם כְּמִין אֶחָד.

27 משנה, שם נג, א. ובגמרא שם נד, ב - למד זאת אביי
 ממה שנאמר (ויקרא כז, לב) "וכל מעשר בקר וצאן וגו'
 העשירי יהיה קודש לה", תן עשירי לזה ותן עשירי לזה.
 כלומר, שסמך "כל מעשר" ל"בקר" ו"עשירי" ל"צאן",
 באופן שכתוב מעשר אצל כל אחד ואחד, להודיע שאין
 מעשרין מבקר על צאן ולא מצאן על בקר, ורבא למד זאת
 (שם) ממה שנאמר (דברים יד, כב) "עשר תעשר", בשתי
 מעשרות הכתוב מדבר, אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן,
 ומקיש מעשר בהמה למעשר דגן, מה מעשר דגן אין
 מעשרים ממין על שאינו מינו, אף מעשר בהמה כן.
 28 משנה, שם. (29) שם.

29 ה. אין מעשרים מן הנולדים בשנה זו על הנולדים
 30 בשנה אחרת³⁰, כשם שאין מעשרין בזרע הארץ מן
 31 הקדש על הישן ולא מן הישן על הקדש³¹;
 32 שגאמר: הוצא השדה שנה שנה³². ויראה לי, שאם
 33 עשור בהמה משנה על שנה - הרי זה מעשר, מפני
 34 חמרת הקדשים, שהרי לא הקפידה תורה על מעשר
 35 בהמה בפירוש שיהיה שנה שנה³³.

30 שם. וראה להלן (ה"ו) שהשנה החדשה לענין מעשר
 בהמה מתחילה באחד בתשרי. (31) מסכת תרומות פ"א
 מ"ה, ופ"ה מהל' תרומות ה"א. (32) ומזה למדו (שם נג):
 שאין מעשרין מעשר דגן מן החדש על הישן ולא מן הישן
 על החדש. ומעשר בהמה נלמד בהיקש ממעשר דגן (שם).
 33 כשם שהקפידה בפירוש בזרע הארץ, ואמרה "היוצא
 השדה שנה שנה", שלפיכך אם עישר משנה לשנה אינו
 מעשר, כמפורש בהל' תרומות שם - ואילו במעשר בהמה
 לא נאמר כן בפירוש אלא בהיקש למדו כן ממעשר דגן,
 ולפיכך אם עישר הרי זה מעשר. ובלחם-משנה הקשה
 מכמה דברים שלא נלמדו אלא בהיקש, ואעפ"כ לא כתב
 בהם רבינו שאם עישר הרי זה מעשר.

36 ו. פל הנולדים פאחד בתשרי עד עשורים ותשעה
 37 באלול - מצטרפין ומעשרין מאלו על אלו³⁴. נולדו

(2) כלומר, לא מנה אותם אחד שנים וכו' אלא נטל אחד
 מהם בלי למנותם. (3) משנה, בכורות נח, ב - כדברי
 חכמים, ולא כרבי יוסי ברבי יהודה שם, שאמר שכשם
 שתרומה ניטלת באומד ובמחשבה, כמו כן מעשר בהמה.
 (4) שנולד בשנה זו. (5) ככהערה הקודמת. (6) מקום
 מוקף אבנים או קנים וכיוצא בזה. (7) ואם יצאו כן, ראה
 להלן פ"ח ה"ד. (8) ברייתא, שם. (9) גמרא, שם.
 (10) ברייתא, שם: "מצוה למנותן בשבט". שבט הוא המקל
 שביד הרועה. (11) תוספתא שם פ"ו, וכן הוא בחולין קלו,
 א. שבמצות מעשר בהמה לא הבדילה התורה בין זכר
 לנקבה, כמו שהבדילה בכבור. (12) ראה למעלה פ"ו
 ה"ד. (13) צובעו בצבע אדום, שיהיה ניכר. (14) שם,
 במשנה. (15) שוכבים. (16) כלומר, ולא כשיצאו מן
 הדיר. (17) שם, במשנה ובברייתא. (18) שם, בברייתא:
 "תלמוד-לומר העשירי קדש, מכל-מקום".

15 ב. אין צריך לצרף כל בהמה שנולדה ברשותו לדיר
 16 אֶחָד, אלא מצרף כל עדר ועדר לבדו³⁵. היו לו חמשה
 17 טלאים בירושלים וחמשה טלאים בעכו - אין
 18 מצטרפין³⁶, וכלן פטורין מן המעשר³⁷. וכמה יהיה בין
 19 אלו לאלו ויצטרפו? ששה עשר מיל³⁸.

19 אם הן רחוקות זו מזו יותר משה עשר מיל, כדלהלן.
 20 ושיעור המרחק ביניהם שיהיה עדר, מבואר להלן: ששה
 עשר מיל, ולא יותר. (21) בתוספתא שם פ"ז (הובאה
 בגמרא שם נה): "היו לו חמש בכפר חנניא, וחמש בכפר
 עותני - אין מצטרפות". ורבינו נקט "ירושלים ועכו"
 להשמיענו שאף מארץ ישראל ומחוצה לארץ (שהרי עכו
 חוצה לארץ היא - פ"א מהל' תרומות ה"ט) מצטרפים, אם
 הם קרובים ששה עשר מיל, ודלא כרבי מאיר (במשנה שם
 נד): שאמר: "הירדן מפסיק למעשר בהמה" (וגם התוספתא
 שם סברה כוותיה). וכן כתב רבינו בפירוש המשנה שם,
 שאין הלכה כרבי מאיר. (22) שבכל עדר ועדר אין עשרה
 שיתחייבו במעשר. (23) משנה, שם.

20 ג. היו שלשה עדרים, בין פל אֶחָד וְאֶחָד ששה עשר
 21 מיל³⁴ - הרי שלשתן מצטרפין³⁵. כיצד? היה תשעה

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום רביעי ט"ז סיון - ספר קרבנות - הלכות בכורות קיג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ליה גורן? דטבלה כגורן" (בגמרא שם נח.). שהרי מדרבנן הרי הוא כטבל, ואסור למכור ולשחוט עד שיעשר (רש"י שם). וכן כתב רבינו בפירושו המשנה, שם. (48 דברי רבי תנחום בריה דרב חייא איש כפר עכו (שם)).

ט. הכניס פל הצאן או הפקר לדיר והתחיל למנות ולקדש עשירי עד שגשאריו בתוך הדיר פחות מעשרה - הרי זה מניחן לגרן אחר⁴⁹, והן מצטרפין לאלו שיוצרו, ויתעשרו הכל בגרן אחד⁵⁰. ואף על פי שהוא יודע שאלו ישארו במנין - חייב להכניס הכל לדיר, והנשאר ישאר⁵¹.

(49) שבשנה זו, אבל לא לגורן שבשנה הבאה. שהרי אין מעשרים משנה לשנה, ראה למעלה ה"ה. (ומה שאמרו בתוספתא פ"ז (הוצאת צוקרמנדל, עמ' 30, 542) "והשאר יתעשרו לשנה הבאה", צ"ל "לעונה הבאה" וראה ב"ה המוריה). (50) ברייתא, ודברי רבא, שם נט, ב. (51) שם.

יום רביעי ט"ז סיון ה'תשע"ו

פרק שמיני

(1) יבאר המונה וטעה במנין, אם נתקדש, והעושה שליח וטעה.

א. המכניס צאן לדיר² והתחילו לצאת אחת אחת והוא מונה כמו שבארנו, וטעה במנין וקרא לשמיני או לשלמטה ממנו עשירי, או שקרא לשנים עשר או לשלמעה ממנו עשירי - לא נתקדשו⁵. אבל אם קרא לתשיעי או לאחד עשר⁶ עשירי - נתקדשו. ודבר זה הלכה מפני הקבלה נשמע⁷, שהטעות מתקדשות למעשר שלמעה ממנו ושלמטה ממנו, אבל לא שלפניהם ושלאחריהם. אפלו קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי⁸, בין בטעות בין בכונה - שלשתן מקדשים⁹.

(2) כדי להפריש מעשר בהמה. (3) כלומר, השביעי והשישי וכו'. (4) כלומר, השלושה-עשר והארבעה-עשר וכו'. (5) בקדושת מעשר בהמה. (6) שהם סמוכים לעשירי. וראה להלן הלכה ג שלפעמים אם קרא ל"א עשירי - שאינו קדוש. (7) בבכורות ס: "תנו רבנן מנין שאם קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד-עשר עשירי ששלשתן מקודשים? תלמוד לומר (ויקרא כז, לב) וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבור תחת השבט, העשירי יהיה קודש לה' (משמע בין שקראו הוא עשירי, בין שהיה עשירי למנין ולא קראו עשירי - רש"י), יכול שאני מרבה אף שמיני ו"ב שקראם עשירי, אמרת הואיל והוא קדוש וטעותו מתקדשת מה הוא אינו מקודש אלא בסמוך לו (כלומר, הוא עצמו, שאין לך סמוך יותר מגופו), אף טעות אינה מתקדשת אלא בסמוך (כגון תשיעי ואחד עשר שהם סמוכים לעשירי, מלפניו ומלאחריו). (8) כלומר, לא רק אם קרא "עשירי" לתשיעי לבדו, שהוא קדוש, אלא אפילו אם קרא גם לאחד עשר "עשירי" - כיוון שקרא לעשירי "תשיעי", ולא עשירי

1 חמשה טלאים בעשרים ותשעה פאלול וחמשה
2 באחד בתשירי - אין מצטרפין³⁵. ילדו תולדות בתוך
3 שנתן³⁶ - הרי היא ובתה נכנסים לדיר להתעשר³⁷.

(34) משנה, שם נז, ב. וזהו לפי דעת רבי אלעזר ורבי שמעון החולקים על רבי מאיר, וסוברים שא' בתשירי הוא ראש השנה גם למעשר בהמה. ולמדו כן בהיקש (בר"ה ח). "עשר תעשר" - בשתי מעשרות הכתוב מדבר: מעשר דגן ומעשר בהמה, מה מעשר דגן ר"ה שלו א' תשירי, כן גם מעשר בהמה ר"ה שלו א' תשירי. (35) בכורות שם, ומשום שאלו שנוולדו בכ"ט אלו שייכים לשנה החולפת, והחמישה שנוולדו למחר בא' בתשירי שייכים לשנה החדשה, ואין מעשרין מן הנולדים בשנה זו על הנולדים בשנה אחרת, ראה למעלה ה"ה. (36) כלומר, אלה שנוולדו בתוך שנה זו, נתעברו וילדו גם הם. (37) כן הוא בתוספתא בכורות פ"ז (הובאה בבכורות כ:), גדייה שילדה שלש בנות ובנות שלש שלש נכנסות לדיר להתעשר" (כסף-משנה). וכן מפורש בחולין קיד, א - שהאם נכנסת להתעשר עם הבת (יד איתן').

4 ז. אין הטלאים הנולדים כמו הטבל³⁸ שאסור לאכל
5 ממנו עד שיעשר, כמו שבארנו במקומנו³⁹, אלא
6 מתר למפרו⁴⁰ ולשחט כל מה שירצה⁴¹ עד שיעשר,
7 ויהיה המעשר קדוש⁴² ויאכל בהלכתו⁴³, כמו
8 שבארנו⁴⁴.

(38) "כל אוכל שחייב להפריש ממנו תרומה ומעשרות, קודם שיפריש ממנו נקרא טבל" (פ"י מהל' מאכלות אסורות הי"ט). (39) בהל' מאכלות אסורות, שם. (40) ואילו טבל אסור למכור (פ"ו מהל' מעשר הי"ו). (41) משנה, בכורות נז, ב. והכמים קבעו זמנים לעשר, וכשהגיע הזמן אסרו למכור ולשחוט עד שיעשר (להלן ה"ח, מהמשנה שם). וקודם שהגיע הזמן - גם מדרבנן מותר למכור ולשחוט. (42) כלומר, ואז אסור למכור (למעלה פ"ו ה"ה). (43) כלומר, אוכלו בירושלים כשאר קדשים קלים. (44) למעלה שם ה"ד.

9 ח. קבעו חכמים שלשה זמנים בשנה למעשר
10 בהמה, ומשיגיגע זמן מהן אסור לו למכור או לשחט
11 עד שיעשר. ואם שחט - הרי זה מתר⁴⁵. ואלו הן
12 השלשה זמנים: ביום חמשה עשר קדם הפסח,
13 וביום חמשה עשר קדם עצרת, וביום חמשה עשר
14 קדם החג⁴⁶. וכל זמן מאלו נקרא גרן מעשר
15 בהמה⁴⁷. נמצאת אומר, שהגרנות של מעשר בהמה
16 ביום אחרון מחדש אדר וביום שלשים וחמשה
17 מספירת העמר וביום אחרון מחדש אלול. ולמה
18 קבעו הגרנות בימים אלו? כדי שתהיינה הבהמות
19 מצויות לעולי רגלים. שאף על פי שמתר למכור
20 קדם שיעשר, כמו שבארנו, היו נמנעים למכור עד
21 שיעשרו ויעשו המצוה⁴⁸.

(45) משנה, שם. (46) כרבי עקיבא, שם. (47) "ואמאי קרי

25 שְׁנַתְעַרְב בְּשִׁלְמִים²² וַיֵּאָכְלוּ בְּמוֹמָן²³, כְּמוֹ שִׁפְאָרְנוּ
26 בְּהִלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין; וְאִם קָרְאָן²⁴ אֶחָד עֶשֶׂר -
27 הָרִי הַעֲשִׂירִי וְהַחֲלִין מְעַרְבִין זֶה בְּזֶה²⁵, וַיֵּאָכְלוּ
28 בְּמוֹמָן²⁶.

18) דברי רבא שם ס: שתשיעי ועשירי מעורבים זה בזה ושניהם קדושים שהרי קרא לשניהם עשירי, וראה למעלה הלכה א שאם קרא לתשיעי: "עשירי" - הוא קדוש. 19) בגמרא שם: "אמר רבא - קראן תשיעי, עשירי וחולין מעורבין זה בזה - קראן עשירי, עשירי ותשיעי מעורבים זה בזה". ואם כן מה שכתב רבינו "שניהם מוקדשין", וזה מוסב על שתי הבבות הנ"ל, - על כרחנו שאין הכל שווה, שהרי קראם עשירי שניהם מוקדשים וודאי (העשירי מעשר והתשיעי קודש ואינו קרב), אבל קראם תשיעי אינם קדושים אלא מספק, שהרי התשיעי שלא קראו עשירי, לא נתקדש כלל. 20) שהרי התשיעי גם אם הוא קדוש (כשקראו עשירי), אינו קרב אלא נאכל במומו (למעלה הלכה ב), ומשום שלא ידוע איזהו התשיעי לכן שניהם אינם קרבים, ונאכלים במומם. 21) ושניהם קדושים בוודאי והגוזז והעובר אף באחד משניהם לוקה ארבעים (רש"י שם). 22) שהרי האחד-עשר (שקראו עשירי) קרב שלמים. 23) וצריך פדיון, כדין פסולי המוקדשין. ואינם קרבים, אף כי גם העשירי וגם האחד-עשר ראויים להקרבה כשלא נתערבו - אם נתערבו אסור להקריבם, שהרי מעשר בהמה אינו טעון הרמת חזה ושוק וכולו נאכל לבעלים, אבל שלמים טעונים הרמת חזה ושוק ואינם נאכלים אלא לכהנים ומכיוון שהכהנים מועטים הן שמא לא יהיו כהנים מצויים ויבוא לידי נותר, וקיימא לן אין מביאים קדשים לבית הפסול. 24) לעשירי ולאחד-עשר שיצאו כאחד. 25) שהרי העשירי קדוש מאיליו והאחד עשר הוא חולין גמור שהרי לא קראו עשירי. 26) וכאן אין צריך פדיון, כדין מעשר בהמה שנפל בו מום, ולפיכך לא כלל רבינו שתי ההלכות האחרונות ביחד, כשם שכלל את שתי ההלכות הראשונות - "שאלה האחרונות אינן שוות" לענין פדיון.

29 ה. הַתְּחִיל לְמִנּוֹת וַיֵּצְאוּ תַחֲלָה שְׁנַיִם שֶׁהֵן רֵאשׁוֹן
30 וְשֵׁנִי - הָרִי זֶה מוֹנֶה הַכֹּל זֹגַג וְזֹגַג וּמִקְדָּשׁ זֹגַג
31 עֲשִׂירִי²⁷. וְכֵן אִם מִנְאָן שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה כָּכֵל פְּעַם
32 וּפְעַם אוֹ חֲמִשָּׁה חֲמִשָּׁה - מִקְדָּשׁ הַפֶּת הַעֲשִׂירִית²⁸.

27) ושניהם מעשר. משנה שם ס. "יצאו שניים כאחת מונה אותם שניים שניים", וכן כתב רבינו בפירוש המשנה שם. אבל יש גורסים שם מונה אותם "שניים" ולא "שניים שניים", ולפי זה פירושו להיפך, שאינו מונה זוג זה כיחידה אחת אלא כשניים. 28) כלומר, הכת העשירית של שלושה או של חמישה וכו'.

33 ו. יֵצְאוּ בְּתַחֲלָה שְׁנַיִם וּמִנְאָן אֶחָד²⁹, וְקָרָא הַשְּׁלִישִׁי
34 שִׁיבְצָא אַחֲרֵיהֶן שְׁנֵי, וּמִנָּה כְּדַרְכּוֹ אֶחָד אֶחָד - הָרִי
35 הַתְּשִׁיעִי וְהַעֲשִׂירִי מִקְדָּשִׁין, וַיֵּאָכְלוּ בְּמוֹמָן³⁰.
36 הַתְּשִׁיעִי - מִפְּנֵי שֶׁהוּא הַעֲשִׂירִי הַיְּהוּדָאִי, שֶׁהָרִי שְׁנַיִם
37 יֵצְאוּ בְּתַחֲלָה; וְזֶה שֶׁקָּרָאוּ עֲשִׂירִי הוּא אֶחָד עֶשֶׂר,

- קדושים גם התשיעי וגם האחד-עשר, מפני שקראם עשירי, והעשירי מאיליו קדוש, אף שקראו תשיעי.

1 ב. וְהֵיאָף הַיָּנֵם? הַתְּשִׁיעִי אֵינוֹ קָרַב, אֲלָא נֶאֱכַל
2 בְּמוֹמוֹ, וְהַעֲשִׂירִי מִעֶשֶׂר⁹, וְהָאֶחָד עֶשֶׂר יִקְרַב
3 שְׁלָמִים¹⁰. וְטַעוֹן נֹסְכִים בְּשִׁלְמִים¹¹, וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה
4 תְּמוּרָה¹², מִפְּנֵי שֶׁהוּא עֲצֻמוֹ כְּתְמוּרָה¹³. בְּמָה דְּבָרִים
5 אֲמוּרִים? בְּשֶׁהֵיחָה הַמוֹנֶה הוּא פֶּעַל הַבְּהֵמוֹת; אֲבָל
6 הַעוֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְעֶשֶׂר לוֹ וְטַעַה, בֵּין בְּתְשִׁיעִי בֵּין
7 בְּאֶחָד עֶשֶׂר, אֵין מִקְדָּשׁ אֲלָא הַעֲשִׂירִי הַיְּהוּדָאִי בְּלֶבֶד;
8 שְׁלֵא עֲשָׂהוּ שְׁלִיחַ לְטַעוֹת וְלַהֲפָסִיד¹⁴, אֲלָא לְקָדֵשׁ
9 כְּרֵאוּי¹⁵.

9) ראה למעלה פרק שישי הלכה ד, מה דינו של מעשר. 10) למדו כן ממה שנאמר (ויקרא ג, א) "ואם זבח שלמים קרבנו אם מן הבקר הוא וגו'" - "לרבות אחד עשר לשלמים". וכן הוא בתורת כהנים (ויקרא פרק טז הלכה ד). ושם: "מן הבקר להוציא את התשיעי" (שאינו קרב שלמים אלא יאכל במומו). 11) נלמד ממה שנאמר (במדבר טו, ה) "ויין לנסך רביעית ההין תעשה על העולה או לזבח לכבש האחד", ו"האחד" זה אחד עשר של מעשר שקרב שלמים. 12) כלומר, אם אמר על בהמה אחרת שתהא תמורת זו - אינו כלום. 13) ואין תמורה עושה תמורה. 14) בהאחד-עשר, שמקריב שלמים, מפסיד הוא את החזה והשוק, שצריך ליתנם לכהן, ובתשיעי הוא מפסיד בזה שצריך להמתין עד שיפול בו מום, ועוד שאסור לגזוז ולעבוד בו כפירוש רש"י שם. 15) את העשירי. כן הוא בגמרא שם סא. "לתיקוני שדרתיך ולא לעוותי" (=לתקן שלחתיך ולא לקלקל).

10 ג. זֶה שִׁפְאָרְנוּ, שְׁאִם קָרָא לְאֶחָד עֶשֶׂר עֲשִׂירִי
11 נִתְקַדָּשׁ - כְּשֶׁקָּרָא לְעֲשִׂירִי תְשִׁיעִי; אֲבָל אִם קָרָא
12 לְעֲשִׂירִי עֲשִׂירִי וְקָרָא אַחֲרָיו לְאֶחָד עֶשֶׂר עֲשִׂירִי - לֹא
13 נִתְקַדָּשׁ אֶחָד עֶשֶׂר, שֶׁהָרִי הַעֲשִׂירִי הַיְּהוּדָאִי לֹא עָקַר
14 שֵׁם עֲשִׂירִי מִעֲלָיו¹⁶. וְאִפְלוּ יֵצְא הַעֲשִׂירִי וְלֹא קָרְאָהוּ
15 לֹא עֲשִׂירִי וְלֹא אֶחָד עֶשֶׂר אֲלָא שְׂתַק, וְאֶחָד כֶּף יֵצְא
16 אֶחָד עֶשֶׂר וְקָרְאָהוּ עֲשִׂירִי - לֹא נִתְקַדָּשׁ, שֶׁהַעֲשִׂירִי
17 מִעֲצָמוֹ נִתְקַדָּשׁ; וְאָף עַל פִּי שְׁלֵא קָרְאָהוּ עֲשִׂירִי,
18 הוֹאִיל וְלֹא עָקַר שֵׁם עֲשִׂירִי מִעֲלָיו - אֵין אֶחָד עֶשֶׂר
19 מִקְדָּשׁ¹⁷.

16) משנה שם "זה הכלל כל שלא נעקר שם עשירי ממנו, אין אחד עשר מקודש". 17) בגמרא (שם ס:): "זה הכלל (=הנאמר במשנה: "זה הכלל כל שלא נעקר שם עשירי ממנו אין אחד עשר מקודש") לאתויי מאי, לאתויי יצא עשירי ולא דיבר, ויצא י"א ואמר עשירי, אין י"א מקודש".

20 ד. יֵצְאוּ תְשִׁיעִי וְעֲשִׂירִי כְּאֶחָד, בֵּין שֶׁקָּרָא שְׁנֵיהֶם
21 עֲשִׂירִי¹⁸ בֵּין שֶׁקָּרָאָם תְשִׁיעִי - שְׁנֵיהֶם מִקְדָּשִׁין¹⁹,
22 וַיֵּאָכְלוּ בְּמוֹמָן וְאֵינָן קָרְבִין²⁰. וְכֵן אִם יֵצְא עֲשִׂירִי
23 וְאֶחָד עֶשֶׂר כְּאֶחָד: אִם קָרְאָן עֲשִׂירִי - הָרִי עֲשִׂירִי
24 וְאֶחָד עֶשֶׂר מְעַרְבִים זֶה בְּזֶה²¹, וְהֵם כְּמוֹ מַעֲשֶׂר

- 1 וְהִקְרָא לְאֶחָד עֶשְׂרֵי עֶשְׂרֵי - נִתְקַדֵּשׁ,³¹ כְּמוֹ
2 שְׂבָאֲרָנָה.³²
- 30 אֶחְרִיָּהוּ בִּפְתַח שְׁנֵי פְטוּרִין, שְׁפַל אֶחָד מֵהֶן נִמְנָה
31 מִנְּיָן הָרְאוּי לְמַעֲשֵׂר, שֶׁהָרִי נִשְׂאָרוֹ שֵׁם בְּדִיר אַחֲרִים
32 לְהַשְׁלִים הַמְּנִין וְלַעֲשֹׂר; אָבַל אֵלּוּ הָאֲרֻבָּעָה
33 שֶׁנִּשְׂאָרוֹ, אֵף עַל פִּי שִׁינְאָו וְנִמְנָו מִפְּתַח הָרְאוּשׁוֹן -
34 אֵינוֹ מִנְּיָן הָרְאוּי⁴⁶, לְפִיכֶךָ מִצְטַרְפִּין לְגִרְןָּ אַחֵר.
35 יִצְאוּ אֲרֻבָּעָה מִפְּתַח זֶה וְאֲרֻבָּעָה מִפְּתַח שְׁנֵי וְנִשְׂאָרוֹ
36 שֵׁם שֵׁשָׁה: אִם יִצְאוּ הַשֵּׁשָׁה מֵאֶחָד מִשְׁנֵי הַפְּתָחִים
37 - נוֹטֵל מֵהֶן אֶחָד מִעֶשֶׂר וְכֹלֵן פְּטוּרִין⁴⁷; וְאִם יִצְאוּ
38 הַשֵּׁשָׁה בְּשְׁנֵי הַפְּתָחִים⁴⁸ - הָרִי הַשֵּׁשָׁה מִצְטַרְפִּין
39 לְגִרְןָּ אַחֵר, וְהַשְׂמוּנָה שִׁינְאָו תִּחְלָה מִכָּאן וּמִכָּאן
40 פְטוּרִין; שְׁפַל אֲרֻבָּעָה מֵהֶן נִמְנָו מִנְּיָן הָרְאוּי
41 לְהַשְׁלִים עָלָיו עֲשָׂרָה וְלַעֲשֹׂר, שֶׁהָרִי שֵׁשָׁה הָיוּ שֵׁם
42 נִשְׂאָרִים בְּתוֹף הַדִּיר.
- 37 כלומר, אלה שטרם יצאו מהדיר להימנות. (38 שיצאו
במניין. (39 שעדיין לא יצאו. (40 שעדיין לא נפטרו מן
המעשר ויהיו ביחד עשרה. (41 בראשונה. (42 בשנייה,
אבל אם יצאו השישה בראשונה ואחריהם הארבעה בפתח
השני, ונשארו ארבעה בדיר, אם יצאו אלו שנשארו דרך
הפתח שיצאו בהם השישה, הם והשישה פטורים, והארבעה
הראשונים מצטרפים לגורן אחר, אבל אם נשארו בדיר או
יצאו דרך פתח אחר, הרי השישה פטורים והארבעה
הראשונים וכן הארבעה האחרונים מצטרפים לגורן אחר.
(43 למעשר. (44 כל הארבעה-עשר. (45 שהרי אחר
שיצאו הארבעה הראשונים נשארו בדיר מספר מספיק
למניין, ושאר הארבעה וכן השישה הרי הם יצאו בפתח
אחד והם מניין כדין. (46 שלא היו שם עשרה, שהרי
השישה יצאו לפני זה מפתח שני. (47 שהרי מהעשרה
שבפתח אחד הופרש אחד למעשר, והארבעה שיצאו
מהפתח השני פטורין משום מניין הראוי, שבעת שיצאו
נשארו עוד בדיר מספר מספיק כדי שיוכל לעשר מהן.
(48 שנחלקו השישה לשניים ויצאו שני הראשונים מהששה,
בבת אחת זה מפתח אחד והשני מפתח השני.
- 38 כלומר, אלה שיצאו מן הדיר להימנות. (36 כיוון
שמקודם היו בתוך הדיר עשרה חיים.
- 17 ל. מֵת אֶחָד מֵאֵלּוּ שֶׁבְתוֹף הַדִּיר³⁷ - אֵלּוּ שֶׁנִּמְנָו³⁸
18 פְטוּרִין, מִכְּפִי שֶׁהַמְּנִין הָרְאוּי לְמַעֲשֵׂר פּוֹטֵר אֵף עַל
19 פִּי שְׁלֹא הִפְרִישׁ עֲלֵיהֶן, כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנָה, וְאֵלּוּ שֶׁבְתוֹף
20 הַדִּיר³⁹ מִנִּיחֵן לְגִרְןָּ אַחֵר עַד שִׁינְצַרְפוּ לְאַחֲרִים⁴⁰.
21 וְכֵן מִי שֶׁהָיוּ לוֹ אֲרֻבָּעָה עֶשֶׂר טְלָאִים וְהִכְנִיסֵן לְדִיר,
22 וְיִצְאוּ אֲרֻבָּעָה⁴¹ וּמִנְּאָן בִּפְתַח זֶה, וְיִצְאוּ שֵׁשָׁה⁴²
23 וּמִנְּאָן בִּפְתַח אַחֵר, וְנִשְׂאָרוֹ שֵׁם אֲרֻבָּעָה בְּתוֹף הַדִּיר:
24 אִם יִצְאוּ הָאֲרֻבָּעָה הַנִּשְׂאָרִים מִן הַפְּתַח שִׁינְאָו בּוֹ
25 הַשֵּׁשָׁה - נוֹטֵל מֵהֶן אֶחָד⁴³ וְכֹלֵן פְטוּרִין⁴⁴; שְׂאוֹתָן
26 הָאֲרֻבָּעָה שִׁינְאָו תִּחְלָה מִפְּתַח רִאוּשׁוֹן מִנְּיָן הָרְאוּי
27 פְטוּרִין⁴⁵. וְאִם יִצְאוּ אֵלּוּ הָאֲרֻבָּעָה הַנִּשְׂאָרִים מִן
28 הַפְּתַח שִׁינְאָו בּוֹ הָאֲרֻבָּעָה תִּחְלָה - הָרִי אוֹתָם
29 הָאֲרֻבָּעָה שִׁינְאָו בְּתַחֲלָה וְאוֹתָן הַשֵּׁשָׁה שִׁינְאָו
- 43 יא. הָיוּ לוֹ תִּשְׁעָה עֶשֶׂר טְלָאִים בְּתוֹף הַדִּיר, וְיִצְאוּ
44 תִּשְׁעָה בִּפְתַח זֶה וְתִשְׁעָה בִּפְתַח שְׁנֵי - נוֹטֵל הָאֶחָדוֹן
45 לְשֵׁם מַעֲשֹׂר⁴⁹ וְכֹלֵן פְטוּרִין; שְׂאוֹתָן תִּשְׁעָה⁵⁰ נִמְנָו
46 מִנְּיָן הָרְאוּי⁵¹.
- 49 כלומר, מוציאו מאיזה פתח שהוא, והוא מעשר.
50 כלומר, אותן שהעשירי לא יצא מפתחם.
51 שכשיצאו התשעה נשארו בדיר לצרף לעשרה.
- 47 יב. הָיָה מוֹנֵה וְהוֹצִיא הַטְּלָה רִאשׁוֹ וְרָבּוּ מִן הַדִּיר
48 וְחִזַּר - הָרִי הוּא כְּמוֹנֵי לְכָל דָּבָר.
- 49 יג. הָיָה מוֹנֵה וְהִפְסִיק הַמְּנִין מִכְּפִי חִבְרוּ שְׂדֵבֵר עִמּוֹ
50 אוּ שִׁחְשְׁכָה לַיִל שֶׁבֵּת⁵² - הָרִי זֶה חוֹזֵר וּמִשְׁלִים
51 מִנְּיָנוֹ אַחֵר כֶּךָ.
- 52 שאסור לעשר מעשר בהמה בשבת ויום טוב משום
הסקרא (=הצבע) שסוקרין אותו בעת המניין.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אופנים: א) שחשב על איסור מן האיסורים המפורטים להלן בהלכה ד - שהוא מותר, או שידע שהוא אסור אבל לא ידע שחייבים עליו כרת (להלן פ"ב הלכה ב). ב) שלא נודע לו שזוהי עבירה, כגון: הבא על אשה ולא ידע שהיא אמו או אחותו, וכן העושה מלאכה ולא ידע שהיום שבת. 3) למעט מצוות-עשה שיש בהן כרת, ראה להלן. 4) למעט מגדף (להלן הלכה ב). 5) אם עבר עליה בזדון. ובמצות לא-תעשה שחייבין עליה מיתת בית-דין, אם עבר עליה בעדים והתראה - כשעבר עליה שלא בעדים והתראה, שאז חייבים עליה כרת. 6) שנאמר (ויקרא ד, כד-כח): "ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשותה אחת ממצות ה' אשר לא תעשינה ואשם וגו' והביא קרבנו שעירת עזים תמימה נקבה על חטאתו אשר חטא", ונאמר (במדבר טו, כט): "תורה אחת יהי לכם לעושה בשגגה", הרי שאינו חייב חטאת אלא אם עבר בשגגה על לאו שיש בו מעשה (כריתות ב). במשנה, וראה להלן בהלכה ב). ובספרא (ויקרא תחילת דבורא דחובה הלכה ז) "אשר לא תעשינה, יכול דברים שזדונן כרת ודברים שאין זדונן כרת, ת"ל תורת אחת יהיה לכם לעושה בשגגה, הרי כל העושה בשגגה בעבודה-זרה: מה עבודה-זרה מיוחדת מעשה שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת, אף כל מעשה שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת". 7) לא מובן מה נתחדש כאן, הרי כבר כתב: "חייב להביא קרבן חטאת".

ב. וְכַל עֲבֵרָה שֶׁחִיבִין עָלָהּ זְדוּנָהּ כָּרַת - חֵיבִין עָלָהּ שִׁגְגָתָהּ חֲטָאתָהּ⁸, חוץ מִשְׁלֹש עֲבֵרוֹת: מְגַדֵּף⁹ וּמְבַטֵּל מִלָּה¹⁰ וְקָרְבֵן פֶּסַח¹¹. הַפֶּסַח וְהַמִּלָּה¹² - מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְחֲטָאת אֵין מְבִיאִין אֲלָהּ עַל שִׁגְגַת לֹא תַעֲשֶׂה¹³, שְׁנֹאמֵר: אַחַת מִפְּלֵ מִצְוֹת¹⁴ יֵי אֲשֶׁר לֹא תַעֲשֶׂינָהּ¹⁵; וְהַמְגַדֵּף - מִפְּנֵי שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה¹⁶, וְנֹאמֵר: לַעֲשֶׂה בְּשִׁגְגָה¹⁷ - יֵצֵא מְגַדֵּף שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה¹⁸. לְפִיכֵן, הַמְקַבֵּל עֲבוּדָה זָרָה בְּאֵלוֹהֵי, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא חֵיב כָּרַת, וְאֵם הִיָּה מְזִיד - נִסְקָל¹⁹, אֵם קָבַל בְּשִׁגְגָה - פֶּטוּר מִן הַקְּרָבָן²⁰, לְפִי שֶׁלֹּא עֲשֵׂה מַעֲשֶׂה, וְנֹאמֵר: פַּעֲשָׁתָהּ אַחַת²¹.

8) משנה בכריתות שם, וספרא שם. 9) הוא מברך את השם, ראה בפ"ב מהלכות עבודה זרה הלכה ז. 10) תינוק שלא נמול, מוטל עליו חיוב למול את עצמו לכשיגדל, ואם לא מל עצמו במזיד - ביטל מצוות-עשה, שחייב כרת, כמו שנאמר (בראשית יז, יד) "וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה הנפש ההיא מעמיה", ואף-על-פי-כן אינו חייב חטאת, אם לא מל עצמו בשגגה (כגון שלא ידע שיש עליו חיוב למול עצמו). 11) שביטל מצות הקרבת קרבן פסח. ואף-על-פי שחייב כרת אם ביטל במזיד, כמו שנאמר (במדבר ט, יג) "והאיש אשר הוא טהור וברדך לא היה, וחדל לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההיא מעמיה", - אינו חייב חטאת אם ביטלה בשוגג, כשלא ידע שהוא מחויב להקריב קרבן פסח או שלא ידע שערב פסח היום. 12) אף אם בטלו את המצוה ע"י מעשה, וכגון שטמא את עצמו בערב פסח בשגגה (ראה אור-שמח כאן). 13) כריתות ג. וספרא פ' ויקרא (תחילת דיבורא דחובה הלכה ה). 14) כן

1 יד. הִיָּה מוֹנֶה הַיּוֹצֵאִין אֶחָד אֶחָד וּמְקַדֵּשׁ עֲשִׂירִי, 2 וְקַפֵּץ אֶחָד מִן הַמְּנִיִּין⁵³ לְתוֹךְ הַדִּיר, לְתוֹךְ אֱלוֹ 3 שְׁעָדִין לֹא נִמְנָו וְלֹא נִתְעַשְׂרוּ - נִפְטְרוּ הַכֹּל; שְׁפָל 4 אֶחָד מֵהֵן סִפֵּק אֵם הוּא הַמְּנִוִי שֶׁקַּפֵּץ⁵⁴ או אֶת־הוּ, 5 וְכָבֵר בְּאַרְנוֹ שְׁפָל הַמְּנִוִּין פֶּטוּרִין.

53) משנה שם נח: "קפץ אחד מן המנויין לתוכן הרי אלו פטורים". ומפרש רבינו שהמדובר הוא שמנה כבר עשרה וקידש העשירי ואחר כך קפץ אחד מן התשעה לתוך הדייר. אבל ברש"י שלפנינו מפורש שהמדובר גם כשקפץ אחד מן המנויין לפני שקדש עשירי שנפטרו במניין הראוי. 54) שכבר נפטר במניין הקודם ונמצא מפריש מן הפטור על החיוב. ואפילו אם יקרה שהעשירי יהיה אחד מן החייבים - שמא זה המנוי הוא בין התשעה, והעשירי אינו עשירי ומכיוון שיש ספק בדבר לא חייבתו התורה, שהרי נאמר (ויקרא כז, לב) "העשירי יהיה קודש" - "עשירי וודאי ולא עשירי ספק".

6 טו. קַפֵּץ אֶחָד מִן הַעֲשִׂירִים⁵⁵ לְתוֹךְ הַדִּיר - פֶּלֶן 7 יִרְעוּ עַד שְׁפָל בָּהֶן מוֹם⁵⁶ וַיֵּאָכְלוּ בְּמוֹמָן⁵⁷.

55) אחד מאלו שנתקדשו בקדושת מעשר בהמה. 56) שעל כל אחד ואחד יש ספק שמא הוא המעשר. 57) לבעלים כדין מעשר בהמה שאין לכהן בו כלום. סליקו להו הלכות בכורות בסיעתא דשמיא

יום חמישי י"ז סיון ה'תשע"ו

הַלְכוֹת שִׁגְגוֹת

8 יֵשׁ בְּכֻלָּן חֲמֵשׁ מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְזֶה הוּא פְּרָטָן: א) 9 שְׁיִקְרִיב הַיְחִיד קָרְבֵן חֲטָאת קְבוּעָה עַל שִׁגְגָתוֹ. ב) 10 שְׁיִקְרִיב אֲשֶׁם מִי שְׁלֹא נוֹדַע לוֹ אֵם חֲטָא אֵם לֹא חֲטָא, עַד שְׂיֻדַּע לוֹ וַיְבִיא חֲטָאתוֹ. וְזֶהוּ הַנִּקְרָא 11 אֲשֶׁם תְּלוּי. ג) שְׁיִקְרִיב הַחוּטָא אֲשֶׁם עַל עֲבֵרוֹת 12 יְדוּעוֹת. וְזֶהוּ הַנִּקְרָא אֲשֶׁם וְדָאִי. ד) שְׁיִקְרִיב 13 הַחוּטָא קָרְבֵן עַל עֲבֵרוֹת יְדוּעוֹת. אֵם הִיָּה עֲשִׂיר - 14 בְּהֶמָּה, וְאֵם הִיָּה עֵנִי - עוֹף אוֹ עֲשִׂירִית הָאֵיפָה. 15 וְזֶהוּ הַנִּקְרָא קָרְבֵן עוֹלָה וַיִּוְרַד. ה) שְׁיִקְרִיבו 16 הַסְּנֵהֲדָרִין קָרְבֵן אֵם טַעוּ וְהוֹרוּ שְׁלֹא כְּהִלְכָה בְּאַחַת 17 מִן הַתְּמוּרוֹת. 18

19 וּבְאֹר מִצְוֹת אֱלוֹ בְּפָרְקִים אֱלוֹ:

פְּרָק רֵאשׁוֹן

1) יבאר העובר בשגגה על מצוה שחייבין עליה כרת, ומה היא חטאת קבועה וקרבן עולה ויורד. 21 א. פֶּל הָעוֹבֵר בְּשִׁגְגָה² עַל אַחַת מִמִּצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה³ 22 שִׂישׁ בָּהּ מַעֲשֶׂה⁴ שֶׁחֵיבִין עָלֶיהָ כָּרַת⁵ - הִרִיָּה זֶה חֵיב 23 לְהִקְרִיב קָרְבֵן חֲטָאתוֹ⁶. וּמִצְוֹת עֲשֵׂה שְׁיִקְרִיב חֲטָאתוֹ 24 עַל שִׁגְגָתוֹ⁷.

2) שנעלם ממנו שדבר זה אסור לו, וזה אפשר בשני

17 על אַחֹתוֹ שֶׁהִיא בַת אִשְׁתּוֹ אֲבִיו⁴⁴. (יג) הִבָּא עַל
18 אַחֹת אֲבִיו. (יד) הִבָּא עַל אַחֹת אִמּוֹ⁴⁵. (טו) הִבָּא עַל
19 אַחֹת אִשְׁתּוֹ⁴⁶. (טז) הִבָּא עַל אִשְׁתּוֹ אֲבִיו⁴⁷. (יז) הִבָּא
20 עַל אִשְׁתּוֹ אֲחִי אֲבִיו⁴⁸. (יח) הִבָּא עַל אִשְׁתּוֹ בְּנוֹ⁴⁹. (יט)
21 הִבָּא עַל אִשְׁתּוֹ אֲחִיו⁵⁰. (כ) הִבָּא עַל אִשְׁתּוֹ אִישׁוֹ⁵¹. (כא)
22 הִבָּא עַל הַנְּדָה⁵². (כב) הַשּׁוֹכֵב עִם זָכָר⁵³. (כג) הִבָּא
23 עַל אֲבִיו⁵⁴. (כד) הִבָּא עַל אֲחִי אֲבִיו⁵⁵. (כה) הַשּׁוֹכֵב
24 עִם בְּהֵמָה⁵⁶. (כו) הָאִשָּׁה שֶׁמְבִיאָה עָלֶיהָ אֶת
25 הַבְּהֵמָה⁵⁷.

נכון, וכ"ה בדפוס רומי ובכ"י תימן. והוא בויקרא שם לענין נפש כי תחטא, ובדפוסים חדשים "אחת מכל מצות" והיא טעות סופר. (15) ספרא שם. (16) כחכמים במשנה כריתות ב., ולא כר' עקיבא (שם ז. וראה בלחם-משנה). (17) שיעבור על הלאו על-ידי מעשה. (18) שם במשנה, ובספרא שם פרק א הלכה ג. (19) כן צריך להיות. והיינו אם התרו בו. ולמדו כן (סנהדרין שם) ממה שנאמר (שמות לב, ח) "וישתחוו לו ויזבחו לו ויאמרו אלה אלהיך וכו'". הוקשה אמירה להשתחווה. (20) סנהדרין סג. לפי דעת חכמים, ולא כר' עקיבא. (21) למעלה כתב רבינו "לעשות בשגגה", ושני כתובים למה? (הגהות עמק המלך).

1 ג. כַּל פְּרָתוֹת²² שֶׁפְּתוּרָה חוּץ מִשְׁלֵשׁ פְּרָתוֹת
2 שֶׁבְּאַרְנוֹ²³, אִם עָבַר הַיָּחִיד עַל אַחַת מֵהֵן בְּשִׁגְגָה -
3 מְבִיא חֲטָאת קְבוּעָה²⁴. חוּץ מִטְּמֵא שְׂאֵכֵל קֹדֶשׁ²⁵
4 וְטֵמֵא שֶׁנֶּכְנַס לְמִקְדָּשׁ²⁶, שֶׁשְׁנֵיהֶם אֵין מְבִיאִין חֲטָאת
5 קְבוּעָה אֲלָא קֶרְבֵּן עוֹלָה וְיוֹרֵד²⁷, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר²⁸.

(22) איסורים שחייבים עליהם כרת. (23) למעלה הלכה ב: מגדף, מבטל מילה ומבטל קרבן פסח. (24) ראה להלן הלכה ד, מה היא חטאת קבועה. (25) אכל בשר קדשים וחשב שהוא בשר חולין, ואילו אכל במזיד - חייב כרת, שנאמר (ויקרא ז, כ): "והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה הנפש ההיא מעמיה" (מכות יד: וראה להלן פ"י הלכה ה). ורש"י במשנה כריתות ב. מביא ממה שנאמר (ויקרא כב, ג) "אמור אליהם לדורותיכם כל איש אשר יקרב וגו' אל הקדשים וגו' וטומאתו עליו ונכרתה הנפש ההיא". וראה בשבועות ז. (26) היינו מפתח עזרת ישראל ולפנים, שאילו עשה כן במזיד - חייב כרת (פ"ג מהלכות ביאת מקדש הלכה יב), כמו שכתוב (במדבר יט, כ) "ואיש אשר יטמא ולא יתחטא ונכרתה הנפש ההיא מתוך הקהל, כי את מקדש ה' טמא" (להלן פ"י הלכה ה), וכתוב עוד (שם יט, יג) "כל הנוגע במת בנפש האדם וגו' ולא יתחטא את משכן ה' טמא ונכרתה הנפש ההיא מישראל" (מכות שם, וברש"י במשנה כריתות ב). (27) משנה בכריתות שם. וראה להלן הלכה ד, מה הוא קרבן עולה ויורד. (28) להלן פ"י הלכה ה. שמה שכתוב (ויקרא ה, ב-ג, וז, יא) שאם נטמא ונעלמה ממנו טומאתו שחייב קרבן עולה ויורד - המדובר כשטמא זה נכנס למקדש או אכל קדשים ולא ידע, וראה שבועות ו:

6 ד. חֲטָאת קְבוּעָה הִיא הַבְּהֵמָה מִן הַבְּהֵמָה²⁹ בְּלִבְדָּ³⁰,
7 וְקֶרְבֵּן עוֹלָה וְיוֹרֵד הוּא קֶרְבֵּן שְׂאִינוֹ קְבוּעַ, אֲלָא אִם
8 הָיָה עֶשְׂרִי - מְבִיא חֲטָאת בְּהֵמָה, וְאִם הָיָה עֲנִי -
9 מְבִיא עוֹף³¹ או עֲשִׂירִית הָאִפָּה³², כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר³³.
10 נִמְצְאָתָה לְמַד, שֶׁכָּל הָעֵבְרוֹת שֶׁהַיָּחִיד מְבִיא עַל
11 שְׁגָגָתוֹ חֲטָאת קְבוּעָה אֲרֻבַּעִים וְשִׁלְשִׁים³⁴. וְאֵלוֹ הֵן:
12 (א) הִבָּא עַל אִמּוֹ³⁵. (ב) הִבָּא עַל אִם אִשְׁתּוֹ³⁶. (ג) הִבָּא
13 עַל אִם אִמָּה³⁷. (ד) הִבָּא עַל אִם אֲבִיהָ³⁸. (ה) הִבָּא עַל
14 בְּתוּלוֹ³⁹. (ו) הִבָּא עַל בֶּת בְּתוּלוֹ. (ז) הִבָּא עַל בֶּת בְּנוֹ⁴⁰.
15 (ח) הִבָּא עַל בֶּת אִשְׁתּוֹ⁴¹. (ט) הִבָּא עַל בֶּת בְּתוּלוֹ. (י)
16 הִבָּא עַל בֶּת בְּתוּלוֹ⁴². (יא) הִבָּא עַל אַחֹתוֹ⁴³. (יב) הִבָּא

(29) ראה להלן בסוף ההלכה, שמפרט איזו בהמה מביא בעבודה-זרה, ואיזו בשאר חייבי כריתות. וכן ההבדל בין הדיוט למלך וכהן משוח, לענין שאר חייבי כריתות. (30) ולא מן העוף ולא מן הסולת כקרבן עולה ויורד. (31) שתי תורים, או שני בני יונה. (32) סולת, כשאין ידו משגת גם לעוף. (33) להלן פ"י הלכה ד. (34) במשנה (שם) אמרו: "שלושים ושש כריתות", משום שהמשנה מונה "אשה ובתה" לאחת, ואילו רבינו מפרט בכלל "אשה ובתה": חמותו, אם חמותו, אם חמיו, בת אשתו, בת בתה, בת בנה (לחם-משנה). (35) במשנה שם. ובין אם היתה נשואת אביו (שחייב שתיים: משום אמו ומשום אשת אב, ראה הלכות איסורי ביאה פ"ב ה"ב) ובין אם היתה אנוסת אביו, שאינו חייב אלא אחת, משום בא על אמו, שנאמר (ויקרא יח, ז) "וערות אמך לא תגלה אמך היא", וחייב כרת אם היה במזיד בלא עדים והתראה, שנאמר בסוף פרשת העריות (שם יח, כט): "כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו הנפשות העושות מקרב עמם", ובשוגג - חייב חטאת קבועה, שכל שבמזיד חייב כרת, בשוגג חייב חטאת קבועה (למעלה הלכה ב). (36) חמותו, במשנה שם "הבא על אשה ובתה", וכתוב (ויקרא יח, יז) "ערות אשה ובתה לא תגלה", וחייב כרת במזיד בלא התראה ככל העריות (שם, כט), וחטאת בשגגה ככל חייבי הכריתות. (37) של אשתו, שנאמר (שם, יז): "ערות אשה ובתה לא תגלה וגו' ואת בת בתה לא תקח לגלות ערותה" וגו' ואין הבדל בין אם נשא אותה קודם שבא על בת בתה, לבין אם נשא בת בתה ואח"כ בא עליה, אבל אם אמו היא שני מדברי סופרים, ראה בפ"א מהלכות אישות הלכה ו. (38) שנאמר (שם): "אשה ובתה לא תגלה, את בת בנה וגו' לא תקח לגלות ערותה" וגו' ואין נפק"מ מי קדם למי. (39) בין שהיא בתו מנשואתו (=מאשתו) שהיא גם בכלל "אשה ובתה" וחייב שתיים, ובין שהיא מאנוסתו (ואינה אשתו מן הנישואין, שאינה בכלל אשה ובתה), אף שאין זה מפורש בתורה - אסורה היא עליו מן התורה בקל-וחומר: אם בת הבת אסורה, בתו לא כל-שכן (פ"ב מה' איסורי ביאה הלכה ו, עיין שם). ובגמרא (יבמות ג. וכריתות ה. ועוד) למדו אותה גם מגזירה-שוה. (40) ובתו ובנו שנולדו לו, בין מנשואתו (וחייב שתיים, גם משום בת בתה ובת בנה, ראה להלן) בין מאנוסתו, שנאמר (שם, י): "ערות בת בנך או בת בתך לא תגלה ערותך", וחייב כרת במזיד כמפורש (שם, כט), ואם שגג חייב חטאת קבועה, כנ"ל. (41) אף אם היא אינה בתו, שנאמר (שם, יז): "ערות אשה ובתה לא תגלה",

טומאתה לא תקרב לגלות ערותה". (53) שם, שנאמר (שם, כב) "ואת זכר לא תשכב משכבי אשה תועבה היא". ואחד הבא על הזכר, ואחד המביא זכר עליו (פ"א מהלכות איסורי ביאה הלכה יד). וחייב כרת במזיד בלא התראה ככל העריות (שם, כט). ואם היה שוגג, מביא חטאת קבועה ככל חייבי כריתות. (54) מלבד מה שעבר על הלאו של "ואת זכר לא תשכב משכבי אשה" (שלמעלה), חייב גם משום "ערות אביך וגו' לא תגלה" (שם, ז), ובסנהדרין נד. מבואר שהכוונה לאביו ממש, לחייבו שתי חטאות אם עבר בשוגג, ראה גם להלן פ"ד הלכה א. (55) גם זה, מלבד מה שעבר על הלאו של "ואת זכר לא תשכב משכבי אשה", חייב גם משום "ערות אחי אביך לא תגלה" (שם, יד). ואם שגג חייב שתי חטאות, שם, וראה גם להלן פ"ד שם. (56) כריתות שם. ובין שבא על הבהמה (בין זכר ובין נקבה), ובין שהביא את הבהמה עליו, שנאמר (שם, כג): "ובכל בהמה לא תתן שכבתך לטמאה בה". ואחד בהמה ואחד חיה ועוף (פ"א מה' איסורי ביאה הלכה טז). וחייב כרת במזיד בלא עדים והתראה, ככל חייבי העריות (שם, כט). ובשוגג חייב חטאת ככל חייבי הכריתות. (57) כריתות שם, שנאמר (שם, כג): "ואשה לא תעמוד לפני בהמה לרבעה תבל הוא". והיא חייבת כרת במזיד בלא עדים והתראה ככל העריות (שם, כט), וחטאת בשוגגת ככל חייבי הכריתות. ולולא שאסרה תורה מפורש באשה, לא היתה האשה נאסרת מהפסוק של הזכרים שלמעלה (=ובכל בהמה לא תתן שכבתך וגו'). ראה בספר המצוות ל"ת שטט.

- 1 נִמְצְאוּ כָּל כְּרִיתוֹת שְׂפֵעֵרִיּוֹת עֶשְׂרִים וְשֵׁשׁ.⁵⁸
- 2 וּבִשְׂאֵר הָעֲבֻרוֹת שֶׁבַע עֶשְׂרֵה, וְאֵלוֹ הֵן: א) הַעֹבֵד
- 3 עֲבוּדָה זָרָה.⁵⁹ ב) הַנּוֹתֵן מִזְרָעוֹ לַמִּלֶּקֶת.⁶¹
- 4 ג) פֶּעַל אוֹכֵל.⁶² ד) פֶּעַל יִדְעוֹנִי בְּמַעֲשֵׂהָ.⁶³ ה) הַמְחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת.⁶⁴ ו) הָעוֹשֶׂה מְלֶאכֶה בְּיוֹם הַכְּפֻרִים.⁶⁵ ז) הָאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה בְּיוֹם הַכְּפֻרִים.⁶⁶ ח) הָאוֹכֵל נוֹתֵר.⁶⁷ ט) הָאוֹכֵל הֶמֶץ בְּפֶסַח.⁶⁸ י) הָאוֹכֵל חֶלֶב.⁶⁹ יא) הָאוֹכֵל דָּם.⁷⁰ יב) הָאוֹכֵל פֶּגוּלָה.⁷¹ יג) הַשּׁוֹחֵט קֶדְשִׁים חוּץ לְעִזְרָה.⁷² יד) הַמַּעֲלֶה קֶרֶן חוּץ לְעִזְרָה.⁷³ טו) הַמַּפְטֵם אֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה.⁷⁴ טז) הַמַּפְטֵם אֶת הַקֶּטֶרֶת.⁷⁵ יז) הַסֹּף בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה.⁷⁶

(58) בכ"י תימן: "שישה ועשרים", וכ"ה בדפוס רומי ובמגדל עוז. ואמנם כן אתה מוצא בפרטן, ולפי הגירסא שלנו נתמעטו שלשה שחייב בהם כרת גם מצד אחר, והם: הבא על אביו ועל אחי אביו, שיש בהם כרת משום השוכב עם הזכר. והבא על אחותו, שהיא בת אשת אביו, שיש בו כרת משום הבא על אחותו. ובאותם הדברים לא באה אזהרה מיוחדת כ"אם לחייבם שתי חטאות בשגגה, נמצא שלחשבון החטאות הם עשרים וששה, ולמנין הכריתות אינם אלא עשרים ושלוש (משנה-למלך). (59) כריתות שם. שכתוב (שמות כ, ה): "לא תשתחוה להם ולא תעבדם" (ראה בספר המצוות ל"ת ה'ז). וחייב כרת במזיד בלא עדים והתראה, שנאמר (במדבר טו, לא): "כי דבר ה' בזה ואת מצותו הפר, הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה". ובסנהדרין צט. אמרו שפסוק זה מדבר לענין עבודה-זרה, דתנא דבי ר'

ואם היא בתו חייב שתיים, אחת משום בתו ואחת משום אשה ובתה (הלכות איסורי ביאה שם). וחייב כרת במזיד וחטאת בשוגג כנ"ל. (42) של אשתו. אף אם הבת והבן אינם שלו, שנאמר (שם): ערות אשה ובתה לא תגלה, את בת בנה ואת בת בתה לא תקח לגלות ערותה" וגו', ואם היא גם בתו חייב שתיים: אחת משום בת בתה, ואחת משום בת בתו. (43) בין אחותו מאביו ובין אחותו מאמו. וכמו כן בין מן הנישואין, שהיא נולדה לאביו או לאמו בדרך הנישואין, ובין מזנות שזנתה אמו או אביו עם אחרים והיתה לו אחות מזנות הרי זו ערוה עליו, כמו שנאמר (שם, ט): "ערות אחותך בת אביך או בת אמך, מולדת בית או מולדת חוץ, לא תגלה ערותך". וכשנולדה לאביו דרך הנישואין הוא חייב שתיים, גם משום ערות אחותו בת אשת אביו שבסמוך. וראה בהלכות איסורי ביאה שם הלכות ב"ד. (44) כלומר, בת אשת נשואת אביו, שנאמר (שם, יא): "ערות בת אשת אביך מולדת אביך אחותך היא, לא תגלה ערותה", וחייב גם משום ערות אחותו שלמעלה (ראה בהלכות איסורי ביאה שם). אבל על אחותו מאנסות אביו, אינו חייב אלא משום ערות אחותו, ולא משום ערות אחותו בת אשת אביו, שאנסותו אינה כאשתו. (45) כריתות ב. במשנה. ובין שהיא אחותה מן הנישואין, בין מזנות, הרי זו ערוה עליו (הלכות איסורי ביאה שם הלכה ה), שנאמר (שם, יב-יג): "ערות אחות אביך לא תגלה, שאר אביך היא. ערות אחות אמך לא תגלה, כי שאר אמך היא". (46) במשנה שם. והיינו דווקא בחיי אשתו. ובין כשהיא אחותה מאמה בין אחותה מאביה, בין מן הנישואין ובין מזנות, אבל לאחר מות אשתו מותר באחותה (הלכות איסורי ביאה שם הלכה ט), שנאמר (שם, יח): "ואשה אל אחותה לא תקח, לצרור לגלות ערותה עליה בחייה". (47) אפילו אינה אמו, בין בחיי אביו (שהוא חייב שתיים, גם משום אשת אביו, וגם משום אשת איש), בין לאחר מותו, בין מן האירוסין בין מן הנישואין, בין שנתגרשו בין שלא נתגרשו (הלכות איסורי ביאה שם הלכה א), שנאמר (שם, ח): "ערות אשת אביך לא תגלה, ערות אביך היא". ואם אשת אביו זו, היתה גם אמו, חייב גם משום בא על אמו. (48) משנה שם, שנאמר (שם, יד): "ערות אחי אביך לא תגלה, אל אשתו לא תקרב דודתך היא". ודוקא אשת אחי אביו, מן האב, אבל אשת אחי אביו מן האם בלבד, וכמו כן אשת אחי אמו, בין שהוא אח אמו מהאב, ובין שהוא אח אמו מן האם, אינן אסורות כ"אם מדרבנן, ראה בפ"א מהלכות אישות הלכה ו. (49) שם, שנאמר (שם, טו): "ערות כלתך לא תגלה אשת בנך היא לא תגלה ערותה". (50) שם, שנאמר (שם, טז) אשת אחיך לא תגלה, ערות אחיך היא", וכגון שמת אחיו והניח אחריו בנים, או כגון שגרשה שאין כאן מצות יבום. וכל אלו: אשת אחיו, אשת בנו ואשת אחי אביו, הם עליו ערוה בין מן האירוסין בין מן הנישואין, בין שנתגרשו בין שלא נתגרשו, בין בחיי בעליהן בין לאחר מותן (חוץ מאשת אחיו שלא הניח בן), ואם בא על אחת מהן בחיי בעלה, חייב שתיים. גם משום שאר בשר, וגם משום אשת איש, ראה בהלכות איסורי ביאה שם הלכה א. (51) שם, שנאמר (שם, כ): "ואל אשת עמיתך לא תתן שכבתך לזרע לטמאה בה". (52) שם, שנאמר (שם, יט) "ואל אשה בנדת

דברים שעתידים להיות" (הלכות ע"ז שם ה"ב) והוזהר על זה בתורה, וחייב כרת במזיד כמו שנאמר (שם): "והנפש אשר תפנה אל האובות ואל הידעונים וגו' והכרתי אותו מקרב עמו". וחייב חטאת בשוגג ככל יתר חייבי הכריתות. ומה שכתב רבינו בעל ידעוני במעשה, שפסק כריש לקיש (כריתות ג: וסנהדרין סה.), שלפיכך נאמר במשנה (כריתות ב.) "בעל אוב" ולא "בעל ידעוני", משום שבעל ידעוני אין בו מעשה. שמשים עצם בפיו ואינו מדבר בשעת שימת העצם אלא לאחר כך (כפירוש סנהדרין שם). ואינו מקטיר ועושה מעשים (מרכבת-המשנה הלכות עבודה-זרה שם ה"א) ואינו חייב קרבן בלא מעשה. לפיכך כתב רבינו "בעל ידעוני במעשה", אבל בעל אוב סתמו יש בו מעשה (לחם-משנה כאן, ומשנה-למלך להלן פ"ד הלכה א.). (64 משנה כריתות שם, ובגמ' ג. שעבר ועשה אחת מל"ט המלאכות או תולדותיהן (ראה פ"ז מהלכות שבת הלכה א), נאמר (שמות כ, י): "ויום השביעי שבת לה' וגו' לא תעשה כל מלאכה", וחייב כרת במעשה במזיד בלא עדים והתראה, כמו שנאמר (שם לא, יד): "ושמרתם את השבת וגו' כי כל העושה בה מלאכה ונכרתה הנפש ההיא מקרב עמיה", ואם עבר ושגג חייב קרבן חטאת ככל חייבי הכריתות. (65 במשנה שם. וכגון שעבר ועשה אחת מל"ט המלאכות או תולדותיהן שחייבין עליהן בשבת (ראה פ"א מה' שביית עשור הלכה ב), "שאיין בין שבת ליוהכ"פ אלא שזה (=שבת) זדונו בידי אדם (=מיתת ב"ד, אם היה בעדים והתראה), וזה (=יוהכ"פ) זדונו כרת" (משנה מגילה ז:), ונאמר (ויקרא כג, כח): "וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה, כי יום כיפורים הוא לכפר עליכם" וגו' וחייב כרת במזיד כמו שנאמר (שם, ל): "וכל הנפש אשר תעשה כל מלאכה בעצם היום הזה והאבדת את הנפש ההיא מקרב עמה", ובשוגג חייב חטאת. (66 כריתות שם. וחייב כרת אם אכל או שתה במזיד, כמו שנאמר (שם, כט): "כי כל הנפש אשר לא תעונה בעצם היום הזה ונכרתה מעמיה", ועיניו זה הוא אכילה ושתייה שלמדים גזירה-שוה "עיניו עינוי", שכתוב כאן עינוי, וכתוב (דברים ח, יג) "ויענך וירעבך". מה שם עינוי רעבון, אף כאן עינוי רעבון (יומא עד:), והאוכל ושותה בשגגה חייב חטאת, כיתר חייבי הכריתות, כנ"ל (וראה בספר המצוות ל"ת קצו). ושיעור אכילה ביוהכ"פ הוא ככותבת הגסה שהיא פחות מכביצה, ושיעור השתייה, הוא כמלוא לוגמיו של כל אחד ואחד, והוא כדי שיסלקם לצד אחד בפיו ויראה מלא לוגמיו (ראה פ"ב מה' שביית עשור הלכה א.). (67 כריתות שם. והוא מה שנשאר מבשר קדשים אחרי הזמן שקבעה התורה לאכילתם, שעליו נאמר (שמות כט, לד): "ושרפת את הנותר באש, לא יאכל כי קודש הוא", והאוכלו במזיד חייב כרת, כמו שנאמר (ויקרא יט, ח): "ואוכליו עונו ישא, כי את קודש ה' חלל ונכרתה הנפש ההיא מעמיה", ואם אכל בשוגג חייב חטאת קבועה, ככל חייבי הכריתות (וראה בספר המצוות ל"ת קלא). (68 שם, והיינו כזית חמץ (פ"א מהלכות חמץ ומצה הלכה ז). שנאמר (שמות יג, ג): "ולא יאכל חמץ", והאוכלו במזיד חייב כרת, שנאמר (שם יב, טו): "כי כל אוכל חמץ ונכרתה הנפש ההיא מישראל", והאוכלו בשוגג חייב חטאת קבועה ככל חייבי הכריתות

ישמעאל "כי דבר ה' בזה", זה המבזה דיבור שנאמר לו למשה מסיני "אנכי ה' אלהיך, לא יהי' לך אלהים אחרים" (שמות כ, ג), ואם עבד עבודה-זרה בשגגה, כגון שחשב שהתורה אסרה רק זיבוח וקטור לע"ז, אבל לא אסרה השתחוואה וניסוך (רש"י כריתות ב.) מביא חטאת קבועה, כמו שנאמר (במדבר טו, כב): "וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות האלה", ואמרו בהוריות ח. "איזו היא מצוה שהיא שקולה ככל המצוות, הוי אומר זו עבודת כוכבים", ונאמר (שם כז): "ואם נפש אחת תחטא בשגגה והקריבה עז בת שנתה לחטאת". (60 וכגון שהשתחוה, או הקריב או ניסך או הקטיר לע"ז, אפילו אין דרך עבודת עבודה-זרה זו בכך, וכן אם עבד ע"ז במעשה בכל אופן שהוא דרך שעובדים ע"ז זו (ראה פ"ג מהלכות ע"ז, הלכות ב"ג), אבל המקבל בשוגג את הע"ז לאלוה, אע"פ שהוא חייב כרת במזיד, אינו מביא קרבן, לפי שלא עשה מעשה, ונאמר שם (טו, כט): "תורה אחת יהי' לכם לעושה בשגגה", ראה למעלה הלכה ב. (61 כריתות שם. ובהלכות ע"ז פ"ו הלכה ג, כתב רבינו: "כיצד היו עושים, מדליק אש גדולה ולוקח מקצת זרעו ומוסרו לכהניהם עובדי האש, ואתן הכהנים נותנים הבן לאביו, אחר שנמסר בידם, להעבירו באש ברשותו, ואבי הבן הוא שמעביר בנו על האש ברשות הכהנים ומעבירו ברגליו מצד זה לצד אחר בתוך השלכתה, לא שורפו למולך כדרך ששורפין בניהם ובנותיהם לעבודה-זרה אחרת, אלא בהעברה בלבד היתה עבודה זו". ואסרה התורה דבר זה, שכתוב (ויקרא יח, כ): "ומזרעך לא תתן להעביר למולך"; "לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש" (דברים יח, י), וחייב סקילה בעדים ובהתראה. ואם לא נסקל או שלא התרו בו, דינו בכרת, שכתוב (ויקרא כ, ב"ג): "ואל בני ישראל תאמר, איש איש מבני ישראל וכו' אשר יתן מזרעו למולך מות יומת, עם הארץ ירגמוהו באבן, ואני אתן את פני באיש ההוא והכרתי אותו מקרב עמו כי מזרעו נתן למולך", ואם העביר את בנו למולך בשגגה, שחשב שהתורה לא אסרה זאת, חייב להביא קרבן חטאת קבועה, שהרי כל חייבי כריתות למדים מע"ז (שבת סט.). שהשוגג חייב חטאת. (62 כריתות שם. "כיצד הוא מעשה האוב? זה שהוא עומד ומקטיר קטורת ידועה, ואוחז שרביט של הדס בידו ומניפו, והוא מדבר בלאט בדברים ידועים אצלם, עד שישמע השואל כאילו אחד מדבר עמו ומשיבו על מה שהוא שואל, בדברים מתחת הארץ, בקול נמוך עד מאד, וכאילו אינו ניכר לאוזן אלא במחשבה מרגיש בו, וכן הלוקח גולגולת המת ומקטיר לה ומנחש בה עד ששמע כאילו קול יוצא מתחת שחיו, שפל עד מאד, ומשיבו" (הלכות ע"ז הלכה א.). וכתוב (ויקרא יט, לא): "אל תפנו אל האובות ואל הידעונים", וחייב כרת במזיד בלא עדים והתראה, שכתוב שם (כ, ו): "והנפש אשר תפנה אל האובות ואל הידעונים לזנות אחריהם ונתתי את פני בנפש ההיא והכרתי אותו מקרב עמו", ואם היה בשוגג חייב חטאת קבועה. ולא כתב רבינו כאן "בעל אוב במעשה", כמו שכתב להלן בבעל ידעוני, לפי סתמו של אוב הוא במעשה, ואין סתמו של ידעוני במעשה, ראה להלן. (63 "מניח עצם עוף ששמו: "ידוע" בפיו, ומקטיר ועושה מעשים אחרים עד שיפול כנכפה (=חולי נפל) וידבר בפיו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מעשה הקטורת. ואם עשה קטורת במזיד, כדי להריח בה, אע"פ שלא הריח בה - חייב כרת על עשייתה (הלכות כלי המקדש שם הלכה ט), אבל עשה כדי להתלמד בה או למסרה לציבור - פטור (שם). שנאמר (שמות ל, לז-לח): "והקטורת אשר תעשה במתכונתה לא תעשו לכם, קודש תהי' לך לה', איש אשר יעשה כמוה להריח בה ונכרת מעמיו", והעושה כן בשוגג חייב חטאת קבועה. (76 כריתות שם. כלומר סך כזית משמן המשחה שעשה משה, על זר שאינו כהן ולא מלך ממלכי בית דוד (ראה פ"א מהלכות כלי המקדש הלכה ה"ז), חייב כרת במזיד, שנאמר (שם, לב-לג): "ואשר יתן ממנו על זר ונכרת מעמיו", והסך בשוגג חייב חטאת קבועה.

הַרִי אֱלוֹ אַרְבָּעִים וְשֵׁשׁ עֶבְרֹת שְׁמֵבִיאִין עַל שְׁגָגָתָן חֲטָאת קְבוּעָה. וְמָה הוּא הַקָּרְבָן שְׁמֵבִיא הַשּׁוֹגֵג בְּאַחַת מֵאֵלוֹ? אִם שֶׁגָּג בְּעִבּוּדָה זָרָה - מִבֵּיא עֵז פֶּת שְׁנֵתָה לְחֲטָאת, וְהִיא הָאֲמוּרָה בְּפָרֶשֶׁת שְׁלַח לְדָג⁷⁸. בֵּין שְׁהִיָּה הַחֹטֵא הַדְּיוּט⁷⁹ אוּ מִלֶּלֶךְ אוּ פֶהֶן גְּדוּל אוּ מְשִׁיחַ מִלְחָמָה⁸⁰ - הַכֹּל שְׁוִין בְּשִׁגָּגַת עִבּוּדָה זָרָה⁸¹. אֲבָל אִם שֶׁגָּג בְּאַחַת מִשְׁאָר אַרְבָּעִים וְשֵׁשִׁים: אִם הָיָה הַדְּיוּט - מִבֵּיא שְׁעִירַת עִזִּים אוּ נִקְבָּה מִן הַכֹּכְבָשִׁים⁸², וְזוֹ הִיא חֲטָאת שֶׁל אֶהָד מְעַם הָאָרֶץ הָאֲמוּרָה בְּפָרֶשֶׁת וַיִּקְרָא⁸³; וְאִם הַמֶּלֶךְ הוּא שֶׁשֶׁגָּג בְּאַחַת מֵהֶן - מִבֵּיא שְׁעִירַת⁸⁴ עִזִּים לְחֲטָאת; וְאִם פֶּהֶן מְשִׁיחַ הוּא⁸⁵ - מִבֵּיא פָר בֶּן בָּקָר לְחֲטָאת⁸⁶, וְהוּא נִשְׂרָף⁸⁷, כְּמוֹ שֶׁנִּתְפָּרֵשׁ שָׁם⁸⁸.

(77 ראה למעלה הערה נז. (78 במדבר טו, כז: "ואם נפש אחת תחטא בשגגה, והקריבה עז בת שנתה לחטאת". (79 שאינו לא מלך ולא כהן גדול. (80 בעת מלחמה היו ממנין כהן לדבר אל העם, ומושחין אותו בשמן המשחה (פ"ז מהלכות מלכים הלכה א). ובכתי' תימן: "או מלך או כהן משיח". וכן נכון, שהרי לפי גירסתנו נשמע שרק בעבודה-זרה אין הבדל בין הדיוט לבין משוח מלחמה, ואילו בברייתא (הוריות יב:) מפורש שאף בשאר חייבי חטאות אין הבדל ביניהם. (81 משנה הוריות ט. שנאמר (שם): "ואם נפש אחת תחטא", אחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח - כולן בכלל "נפש אחת" הן (שם ח). (82 משנה בהוריות ט. (83 ד, כז-כח, לב: "ואם נפש אחת תחטא מעם הארץ וגו' והביא קרבנו שעיר עזים תמימה וגו' ואם כבש יביא קרבנו לחטאת נקבה תמימה יביאנה". (84 כן צריך להיות, וכן הוא בכ"י תימן, שנאמר (שם, כב-כג): "אשר נשיא יחטא ועשה אחת מכל מצות ה' וגו' בשגגה וגו' והביא את קרבנו שעיר עזים זכר תמים", בהוריות י: "איזהו נשיא, זה מלך" וכו'. (85 כהן גדול שנמשח בשמן המשחה. אבל מימות יאשיהו ואילך שנגזר שמן המשחה (שם יב), והיו ממנים כהן גדול בלבישת שמונה בגדים בלבד, אינו מביא פר בן בקר (פ"ד מהלכות כלי המקדש הלכה יד). (86 במשנה שם. שנאמר (שם, ג): "אם הכהן המשיח יחטא וגו' והקריב פר בן בקר לחטאת". (87 ראה בפ"א מהלכות מעשה הקרבנות הלכה טו, ובפ"ז שם, שיש

(ראה בהלכות חמץ ומצה שם הלכה א, ובספר המצוות ל"ת קצו). (69 במשנה שם. וכגון שאכל כזית (פ"ז מהלכות מאכלות אסורות הלכה א) חלב שעל הקרב ושעל שתי הכליות ושעל הכסלים (שם הלכה ה) של שור או כשב או עז (שם הלכה א), שנאמר (ויקרא ז, כג): "כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו", והאוכלו במזיד חייב כרת, שנאמר (שם ז, כה): "כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריב ממנה אשה לה', ונכרתה הנפש האוכלת מעמיה, ובשוגג חייב קרבן חטאת קבועה. (70 "היוצא בשעת שחיטה ונחירה או בשעת התזת הראש, כל זמן שיש בו אדמומית, וכן דם הכנוס בתוך הלב וכו'". (פ"ו מהלכות מאכלות אסורות הלכה ג) ושיהיה כזית, מבהמה חיה ועוף (שם הלכה א). ונאמר (שם, כז): "כל נפש אשר תאכל כל דם, ונכרתה הנפש היא מעמיה", ובשוגג חייב חטאת קבועה. (71 הם קדשים שחשב בעת שעשה אחד מד' עבודות (שחיטה, קבלה, הולכה ורויקת הדם) על-מנת לאכול (הבשר) או להקריב (האימורים) לאחר הזמן הראוי לכך (פ"ח מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ו), והאוכלו במזיד חייב כרת, שנאמר (שם, יח) "ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי וגו' לא יחשב לו פיגול יהי' והנפש האוכלת ממנה עונה תשא", ואמר רבי אליעזר (זבחים כט). שהכתוב הנ"ל מדבר במחשב על זבחו לאכלו ביום השלישי, ולמדו (בכריתות ה). בגזירה-שוה "עון עון" מנותר: נאמר כאן "והנפש האוכלת ממנו עונה תשא", ונאמר בנותר (שם יט, ח) "ואוכליו עונו ישא כי את קודש ה' חלל ונכרתה הנפש היא מעמיה", כשם שנותר חייב עליו כרת, אף פיגול חייב עליו כרת. והאוכלו בשוגג חייב חטאת קבועה. (72 כריתות שם. שנאמר (שם יז, ג-ד): "איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כבש וגו' מחוץ למחנה, ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לה' לפני משכן ה' וגו' ונכרת האיש ההוא מקרב עמו", והשוחטם בשוגג חייב חטאת קבועה. (73 כריתות שם. כלומר הקטירו על האש מחוץ לעזרה. שנאמר (דברים יב, יג): "השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה", והמעלהו במזיד חייב כרת, שנאמר (ויקרא שם, ח-ט): "ואליהם תאמר, איש איש וגו' אשר יעלה עולה או זבח, ואל פתח אהל מועד לא יביאנו לעשות אותו לה' ונכרת האיש ההוא מעמיו", והמעלה בשוגג חייב חטאת קבועה. (74 כריתות שם. פירוש שעשה שמן המשחה, וכגון שלקח שמן זית, הין, ויערב בתוך השמן מר דרוור וקנמון, וקנה בשם וקדה באותו משקל ומדה כמו שעשה משה למשוח את הכהנים וכלי המקדש (ראה שמות ל, כג-ל), ונאסר לעשותו כמו שנאמר (שם, לב): "ובמתכונתו לא תעשו כמוהו", והעושהו במזיד חייב כרת, שנאמר (שם, לג): "איש אשר ירקח כמוהו וגו' ונכרת מעמיו" (ודוקא אם עשה כדי להמשח בו, אבל אם עשהו להתלמד או ליתנו לאחרים פטור, פ"א מהלכות כלי המקדש הלכה ד) והעושה בשגגה חייב חטאת קבועה כיתר חייבי הכריתות כנ"ל. ו"המפטם" היינו "המשמין", כלומר שמשמין את השמן עם ריח טוב, על-ידי-זיה שהוא מערב בו סממנים (תפארת ישראל כריתות פ"א משנה א). (75 שם. ראה בפ"ב מה' כלי המקדש,

18 יָדַע אִם חֵיבִין עָלֶיהָ קָרְבָּן אִם לֹא - הָרִי זֶה מִזִּיד; 18
19 שְׂשֻׁגַת קָרְבָּן אֵינָה שְׂשֻׁגָה⁹ בְּעִבְרוֹת אֱלוֹ שְׂחִיבִין
20 עָלֶיהָ פְּרִת¹⁰.

חטאות הנאכלות ויש חטאות הנשרפות. (88 שם, יב: "והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה וגו' ושרף אותו על עצים באש".

8) כרבי יוחנן, אליבא דרבנן של מונבו (שבת ט.ו.) ולא כריש לקיש שם שאינו חייב אלא אם שגג גם בלא-תעשה. (9) כרבנן, ולא כמונבו - הסובר ששגגת קרבן הרי היא שגגה לחייבו קרבן חטאת (שבת, שם). (10) אבל בעבירה שאין חייבין עליה כרת במזיד, ובשוגג חייבים עליה חטאת, כמו שבועת ביטוי לשעבר (= שנשבע שלא אכל ואכל, שחייבין על שבועה זו בשוגג קרבן חטאת) ובאופן שנשבע שלא אכל והוא יודע שאכל ויודע גם כי שבועה זו אסורה, אבל אינו יודע אם חייבין עליה קרבן, נחשב זה לשגגה וחייב חטאת (פ"ג מהל' שבועות ה"ז), וכרב נחמן בשבועות כה, ב - ולא כאב"י (שבת, שם) שאמר שאף בשבועה אין שגגת קרבן שמה שגגה (לחם-משנה).

ג. מי שלא נודע לו עצמו של חטא שחטא, אף על פי שידע בודאי שעבר¹¹ על לא תעשה שיש בו פרת - הרי זה פטור מקרבן חטאת¹²; שְׂשֻׁגָה: אִשְׁר חֲטָא בְּהָ¹³ - עד שידע החטא שחטא בו¹⁴. פִּיעֵד? חֲלָב וְנוֹתָר¹⁵ לְפָנָיו, וְאָכַל אֶת אֶחָד מֵהֶם¹⁶ וְאֵין יָדוּעַ אֵי זֶה אָכַל; אֲשֶׁתוֹ נָדָה¹⁷ וְאֶחָתוֹת¹⁸ בְּבֵית¹⁹, וְשָׁגָג וְכָא עַל אַחַת מֵהֶן²⁰ וְאֵין יָדוּעַ אֵי זֶה מֵהֶן בָּעַל; שֶׁבֶת וְיוֹם הַכַּפּוּרִים לְפָנָיו, וְעָשָׂה מְלֶאכֶה בְּאֶחָד מֵהֶן וְאֵין יָדוּעַ בְּאֵי זֶה מֵהֶן עָשָׂה - הָרִי זֶה פְּטוּר מִקָּרְבָּן חֲטָאת²¹.

1 ה. אֶחָד יָחִיד שְׂשֻׁגַג בְּאַחַת מֵאֱלוֹ אוֹ מְרִבִּין⁸⁹, שְׂשֻׁגָה: תּוֹרָה אַחַת תִּהְיֶה⁹⁰ לָכֶם לַעֲשׂוֹת בְּשֻׁגָה. פִּיעֵד? אֲנִשֵּׁי מְדִינָה שְׂשֻׁגָגוּ וְדָמּוּ שְׁהִיּוּם חֵל וְהָרִי הוּא יוֹם הַכַּפּוּרִים, וְכָל אֶכְלוּ וְעָשׂוּ מְלֶאכֶה - כָּל אֶחָד מֵהֶן מְבִיא שְׁתֵּי חֲטָאוֹת⁹¹, כְּבָשׂוֹת אוֹ שְׁעִירוֹת. וְכֵן אִם שְׂשֻׁגָגוּ בְּלֶן וְהִקְטִירוּ לְעֹבְדָה זָרָה - כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִן הָעֹבְדִים מְבִיא עֵז בַּת שְׁנֵתָה לְחֲטָאת⁹².

89) ברייתא ביבמות ט. ואינם כציבור להביא פר (שם, יד). אלא הרי הם כיחידים, משום שלא עשו על פי הוראת בית-דין. (90) לפנינו (שם): "יהיה". (91) אחת על עשיית מלאכה ביום הכיפורים, ואחת על אכילה באותו יום. (92) אבל אם שגגו הציבור על-פי הוראת טעות של בית-דין, אם שגגו בעבודה-זרה - מביא כל שבט ושבט פר לעולה ושעיר לחטאת, ובשאר חייבי כריתות מביא כל שבט ושבט פר חטאת (להלן פ"ב הלכה א).

יום שישי י"ח סיון ה'תשע"ו

פרק עניו

1) יבאר שאין אדם חייב חטאת עד שיהא שוגג מתחילה ועד סוף, ומי שלא נודע לו עצמו של חטא שחטא בו ואם נודע לו וחזר ושכחו.

11) בשוגג. (12) כרבי יהושע במשנה, כריתות יט, א. (13) "או הודע אליו חטאתו אשר חטא בה והביא את קרבנו". (14) בגמרא שם, לפי דברי רבי יהושע. (15) במשנה, שם. וראה למעלה (פ"א ה"ד) כי האוכל חלב או נותר במזיד חייב כרת, ובשוגג חייב חטאת. (16) בשוגג. (17) וראה למעלה (שם) כי הבא על הנדה במזיד חייב כרת, ובשוגג חייב חטאת. (18) וראה למעלה (שם) כי הבא עליה במזיד חייב כרת, ובשוגג חייב חטאת. (19) במשנה, שם. (20) בשוגג. וראה למעלה (שם), כי העושה מלאכה בשבת או ביוה"כ פ במזיד חייב כרת, ובשוגג חייב חטאת. (21) שם. וראה להלן פ"ח ה"ה שגם אשם תלוי אינו מביא, שאין אשם תלוי בא בספק חטא, וכאן הרי יודע בוודאי שחטא.

ד. חֲטָאת²² וְנוֹדַע לּוֹ חֲטָאתוֹ וְחָזַר וְשָׁכַחוּ²³ - הָרִי זֶה מְבִיא חֲטָאת לְשֵׁם מָה שֶׁהוּא²⁴, וְתֹאכַל כֶּסֶף אֶת חֲטָאוֹת הַנְּאָכְלוֹת²⁵.

22) בשוגג. (23) כלומר, שכח איזה חטא עשה. (24) "כלומר, ישחטנה ויאמר הרי זה לשם חטאת שאני חייב, אע"פ שאיני זוכר מה הוא. יהיה לשם מה שאני חייב" (כסף-משנה). וזה בתוספתא כריתות פ"ב (הוצאת צוקרמנדל עמ' 25, 565). והלכה זו היא אפילו לרבי יהושע (השגות הראב"ד כאן) הסובר שצריך שידע עצמו של החטא

8 א. אֵין אָדָם חֵיב חֲטָאת עַל שְׂגָגָתוֹ עַד שֶׁיִּהְיֶה שׁוֹגֵג מִתְחִלָּה וְעַד סוֹף; אָכַל אִם שָׁגַג בְּתַחֲלָה וְהִזִּיד בְּסוֹף אוֹ הִזִּיד בְּתַחֲלָה וְשָׁגַג בְּסוֹף - פְּטוּר מִקָּרְבָּן חֲטָאת². פִּיעֵד? כִּגוֹן שֶׁהוֹצִיא חֶפֶץ מֵרְשׁוֹת לְרְשׁוֹת³ בְּשֶׁבֶת⁴, עֶקֶר בְּזֵדוֹן וְהִנִּיחַ בְּשֻׁגָה⁵ אוֹ שְׁעָקַר בְּשֻׁגָה וְהִנִּיחַ בְּזֵדוֹן⁶ - פְּטוּר, עַד שֶׁיַּעֲקֹר בְּשֻׁגָה וְיִנִּיחַ בְּשֻׁגָה. וְכֵן כָּל פִּיעֻצָא בְּזָה⁷.

2) משנה, שבת קב, א. וראה גם פ"א מהל' שבת הי"ט. (3) מרשות היחיד לרשות הרבים או להיפך, ראה פ"ב שם ה"ט. (4) וראה שם ה"ח, כי הוצאה מרשות לרשות היא אחת מל"ט מלאכות שנאסרו בשבת. (5) עקר את החפץ והוציאו מרשות אחת בזדון והניחו ברשות השניה בשוגג, שחשב בלבו שכל האיסור הוא רק העקירה, ולא ההנחה. וראה בהל' שבת שם ה"ט. כי איסור ההוצאה בשבת הוא שיעקור מרשות זו ויניח ברשות האחרת, אבל אם עקר ולא הניח ברשות אחרת או הניח ולא עקר מרשות אחרת - אינו חייב. (6) שחשב בלבו שכל האיסור של הוצאה בשבת היא ההנחה ברשות האחרת, ולא העקירה. (7) בכל חיובי החטאות.

15 ב. עֶבֶר עֲבָרָה יוֹדַע שֶׁהִיא בְּלֹא תַעֲשֶׂה אָכַל אֵינוֹ יוֹדַע שְׂחִיבִין עָלֶיהָ פְּרִת - הָרִי זֶה שְׂשֻׁגָה וּמְבִיא חֲטָאת⁸. אָכַל אִם יָדַע שֶׁהִיא בְּכָרַת וְשָׁגַג בְּקָרְבָּן וְלֹא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

18 ז. השוגג בלא פונה³⁸ בעריות או במאכלות אסורות
19 - חיב חטאת³⁹; בשבת⁴⁰ - פטור מחטאת⁴¹. כיצד?
20 היה מתעסק עם אשה ובעלה בלא פונה לבעילה⁴²,
21 והרי היא ערוה עליו; דמה שזה שפניו רק הוא
22 ובכלו בלא פונה לשם אכילה בעולם, והרי הוא
23 חלב - הרי זה חיב חטאת. נתפנו להגביה את
24 התלוש וחתך את המחבר בלא פונה לחתיכתו⁴³ -
25 פטור; מלאכת מחשבת אסרה תורה⁴⁴, כמו שבארנו
26 במקומו⁴⁵.

38) זהו "מתעסק" שבתלמוד. ואינו דומה לשוגג סתם, כי שוגג סתם, הוא שמכוון לעשות את הדבר שעשה, אלא ששגג וחשב כי הוא מותר. אבל מתעסק, הוא שלא חשב כלל לעשות דבר זה שעשה, וראה רש"י כריתות יט, ב. (39) משום שנהנה מן האיסור (דברי רב נחמן, בכריתות שם). (40) ששגג בלא כוונה לעשות מלאכה זו, כנ"ל. (41) המשך דברי רב נחמן, שם. (42) 'רבינו גרשום' פירש שם, שנפל מן הגג ונתקע בתוך האשה, ורש"י פירש, שהיו אשתו ואחותו בבית ונתכוון לבוא על אשתו, ונשמטה אשתו ולא ידע ובה על אחותו. (43) שהתכוון להגביה דבר מאכל תלוש מן הקרקע, וחתך את המאכל המחובר לקרקע, והרי לא התכוון כלל לחתוך. והזכיר כאן רבינו אופן זה משום שהוא לדברי הכל (שבת עב:), אבל הוא-הדין אם מתכוון לחתוך את התלוש, וחתך את המחובר - שהוא פטור, שאף כי מתכוון לעצם החיתוך, הרי לא התכוון אלא לחיתוך של היתר ולא לחיתוך של איסור, ואין זה מלאכת מחשבת, וכדעת רבא (שבת, שם). וכן כתב רבינו להלן פ"ז הי"א (כסף-משנה). (44) בשבת, כלומר, שיעשה את המלאכה במחשבה תחילה לכן. וטעם זה הוא לפי דברי רבי יהושע (כריתות, שם) הלומד ממה שכתוב (ויקרא ד, כג) "אשר חטא בה" עד שיוודע לו במה חטא (ראה למעלה ה"ג), לכן דורש כמו רב נחמן שמתעסק בשבת פטור, משום שמלאכת מחשבת אסרה תורה, אבל רבי אליעזר לומד (שם) דין מתעסק בשבת פטור, מהפסוק "אשר חטא בה". וראה 'קריית ספר' כאן. (45) פ"א מהל' שבת ה"ח, ולהלן פ"ז הי"א.

27 ח. כל העושה מצוה מן המצוות ובכלל עשייתה
28 נעשית עברה שחייבין עליה פרת⁴⁶ בשגגה⁴⁷ - הרי
29 זה פטור מחטאת, מפני שעשה ברשות⁴⁸. כיצד?
30 הפא על יבמתו⁴⁹ והרי היא נדה והוא לא ידע - הרי
31 זה פטור מחטאת, שהרי עשאה ברשות⁵⁰. אבל אם
32 פא על אשתו⁵¹ והרי היא נדה - חיב חטאת⁵², מפני
33 שלא שאלה⁵³ ואחר כך יבעל. אבל יבמתו - אינו
34 רגיל בה פדי שישאל לה⁵⁴. וכן מי שהיו לו שני
35 תינוקות, אחד למול בשבת ואחד למול בערב שבת
36 או באחד בשבת, ושכח⁵⁵ ומל שניהן בשבת⁵⁶ -
37 פטור מחטאת; שהרי יש לו רשות למול אחד מהן
38 בשבת, ושבת דחוייה היא אצלו, ומצוה עשה⁵⁷; אף
39 על פי שהם שני גופין⁵⁸, הואיל וזמנו בהול⁵⁹ אינו

(ורבינו פוסק כמותו למעלה ה"ג, ולהלן פ"ח ה"ה) שהרי נודע לו עצמו של החטא, אלא ששכחו אחר-כך. (25) שם בתוספתא.

1 ה. שגג בשם אחד והם שני גופין - חיב. כיצד?
2 שתי נדות²⁶ ושגג באחת מהן²⁷ ואין ידוע אי זו
3 היא²⁸, שתי אחיות ושגג באחת מהן²⁹ ואין ידוע אי
4 זו היא³⁰ - חיב חטאת³¹, שהרי ידע עצמו של חטא.
5 למה זה דומה³²? לשתי גרות דולקות שפכה אחת
6 מהן³³ ואין ידוע אי זו נר היא, או לשני תמחויין³⁴
7 של חלב שאכל מאחד מהן ואין ידוע מאי זה
8 תמחוי מהן אכל - שהוא חיב. וכן כל פיוצא פנה.

(26) שתי נשים נדות שהיו עמו בבית. (27) בא על אחת מהן בשגגה, כגון שחשב שהן טהורות. (28) שנודע לו אחר-כך שהיו טמאות נדה, ולא נודע לו אי זו מהן בעל. (29) כלומר, לא ידע שהן אחיותיו. (30) שנודע לו אחר-כך שהן אחיותיו, ולא נודע לו אי זו מהן בעל. (31) במשנה, כריתות יט, א: "ר"ש ור"ש בן זוררי אומרים לא נחלקו (רבי יהושע ורבי אליעזר) על דבר שהוא משם אחד (= מלאו אחד) שהוא חיב". (32) (בשתי נדות אין הדבר פשוט כל כך, שהרי אם בא על שתיהן, חיב על כל אחת ואחת, הואיל והן גופים מוחלקים (להלן פ"ה ה"ג) והיה מקום לומר, שידיעת ספק על אחת משתיהן, אינה ידיעה לחיבו קרבן, אבל בשתי נרות שגם אם כיבה שתיהן, ובשני תמחויין של חלב אם אכל שתיהן, שהגופים אינם מחלקים, ואינו חיב אלא אחת (להלן פ"ו ה"א-ב), פשוט הדבר, שידיעת ספק על אחת משתיהן היא ידיעה לחיבו קרבן). (33) בשבת. וראה פ"ב מהל' שבת ה"ב, כי המכבה בשוגג - חיב חטאת. (34) שתי קערות.

9 ו. כל המחייב חטאת קבועה על שגגתו ועשה
10 בשגגה ונודע לו אחר שחטא, אף על פי שלא היתה
11 לו ידיעה בתחלה שזה חטא הוא - הרי זה חיב
12 חטאת³⁵. כיצד? תינוק שנשפה לבין העובדי כוכבים
13 וגדל והוא אינו יודע מה הם ישראל ולא דתם,
14 ועשה מלאכה בשבת ואכל חלב ודם וכיוצא בהן,
15 כשיודע לו שהוא ישראל ומצוה על כל אלו - חיב
16 להביא חטאת על כל עברה ועברה³⁶. וכן כל פיוצא
17 פנה³⁷.

(35) כרב ושמואל, ולא כרבי יוחנן וריש לקיש (שבת סח:); האומרים שפטור הוא מקרבן, מאחר שלא ידע מעולם, והרי הוא כאנוס. ואף-על-פי שכלל בדינו, הלכה כרבי יוחנן במקום רב ושמואל - פסק רבינו כאן כרב ושמואל לפי שדבריהם כדברי חכמים, ואילו דברי רבי יוחנן וריש לקיש כמונבו, והלכה כרבים נגד יחיד, ראה כסף-משנה, לחם-משנה ומעשה-רוקח. (36) ברייתא שם, כרבנן ולא כמונבו, כלומר: מביא חטאת אחת על כל חילולי השבת שחילל במשך הזמן, וכן על כל אכילות חלב ודם שאכל במשך הזמן. (37) חטאת אחת על כל איסור, אף כי עבר עליו כמה וכמה פעמים.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום שישי י"ח סיון – ספר קרבנות – הלכות שגגות קכג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

למול בשבת. (65) ואין השבת נדחית. והחובל בשבת, שלא במקום מצוה, חייב חטאת (פ"ח מהל' שבת ה"ז), ואע"פ שלא גמר המצוה אין זה מקלקל, שהרי המעשה שעשה מצטרף עם מה שיעשה אח"כ, לעשותו מהול, ועי' 'מאירי' שם. (66) בשבת קלג, ב - אמרו שהוא חייב כרת, וצריך עיון. וראה בהגהות הגרע"א. (67) כלומר, משום כך אינו אנוס וחייב חטאת, ואינו כמזיד, כיון שלא נתכוין לעבור (כספ-משנה).

- 11 י. המוציא⁶⁸ את הלולב⁶⁹ ביום טוב הראשון של חג
- 12 שחל להיות בשבת⁷⁰ פדי לצאת בו⁷¹ והעבירו⁷²
- 13 ארבע אמות ברשות הרבים בשוגג⁷³ - פטור⁷⁴,
- 14 שהרי ברשות הוציא⁷⁵. וכן השוחט את הפסח ביום
- 15 ארבעה עשר שחל להיות בשבת⁷⁶, ונדודע לו אחר
- 16 פן שמשכו הבצלים את ידיהם⁷⁷ או שמתו או
- 17 נטמאו⁷⁸ קדם שחיטה, או שנמצא⁷⁹ טרפה בפטור⁸⁰,
- 18 כגון נקוב מעים או ראה⁸¹ - הרי זה פטור, מפני
- 19 ששחט ברשות⁸². אבל נמצא בעל מום או שהיתה
- 20 טרפה גלויה⁸³ - הרי זה חייב חטאת, מפני שהיה לו
- 21 לבדק ואחר כך ישחוט⁸⁴. וכן כל פיוצא פזה.

(68) סוכה מא, ב - במשנה. (69) מביתו לרשות הרבים. (70) שבזמן שבת המקדש קיים, היה לולב ניטל ביום הראשון שחל להיות בשבת (פ"ז מהל' לולב ה"ו), ורק לאחר שחרב בית המקדש, אמרו חכמים ליטול את הלולב בשבת (שם ה"ז). (71) ידי חובת מצות נטילת לולב. ועתה בהוצאתו זו לא קיים המצוה, כגון שנטלו שלא כדרך גדילתו (סוכה מב. ופ"ז מהל' לולב ה"ט). ולפי דעת הסוברים "מצוות צריכות כוונה", לא יצא משום שלא כיוון לצאת. וראה בפ"ב מהל' שופר ה"ד ('הר המוריה'). (72) כלומר: או העבירו. וכן פירש 'מאירי' (פסחים עב:). מה שאמרו במשנה (סוכה, שם) "יום-טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת, ושכח והוציא את הלולב לרשות הרבים", דהיינו: או שהוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, או שהעביר ארבע אמות ברשות הרבים. (73) ששכח כי שבת היום. (74) מקרבן חטאת. (75) דברי רבי יוסי, במשנה שם. כלומר: היה טרוד במצוה ומחשב ועסוק וממהר לעשותה, ומתוך כך טעה ושכח שהוא שבת, וטעה בדבר מצוה ושגג בדבר כרת פטור מקרבן, כיון שסוף סוף עשה מצוה, שנטל הלולב בהוצאה זו (רש"י שם, ושם מב. וראה למעלה ה"ח). (76) שהרי אם "חל י"ד להיות בשבת – כמעשהו בחול, כך מעשהו בשבת" (פ"א מהל' קרבן פסח ה"ט). (77) כלומר, אלו שנמנו על פסח התחרטו ונמנו על פסח אחר לפני שחיטתו של זה, ופסח זה שנשחט בלי מנויים פסול הוא (פ"ד מהל' קרבן פסח ה"ג) ואינו דוחה את השבת. (78) המנויים, שלא ניתנה השבת להידחות בשחיטת כבש זה. (79) הכבש, אחר שחיטתו. (80) במקום מוסתר בגוף שאין לראותו לפני הפשטתו. (81) ראה פ"י מהל' שחיטה ה"ח. והוברר שלא עשה מצוה בשחיטה זו ששחט בשבת. (82) משנה, פסחים עא, ב. ואע"פ שהוא טועה בדבר מצוה ולא עשה מצוה – פטור

1 מְדַקְדֵק⁶⁰. אָבַל אִם לֹא הָיָה אֶחָד מֵהֶן רְאוּי לְמוֹל
2 בְּשַׁבָּת⁶¹, וְשָׁכַח וּמַל בְּשַׁבָּת מִי שְׁאִינוּ רְאוּי לְמוֹל
3 בְּשַׁבָּת - חַיֵּב חֲטָאת⁶².

(46) אם היה עושה אותה במזיד, וכל שחייבים עליה כרת במזיד, חייבים עליה קרבן חטאת בשוגג (למעלה פ"א, ה"א). (47) כלומר, זה לא עשה במזיד כי-אם בשגגה, וכגון שעשה גם את המצוה וגם את העבירה, ופסק כרבי יהושע לפי דעת רבי שמעון בן אלעזר, שבת קלז, א - שטעה בדבר מצוה ועשה מצוה - פטור מחטאת (לחם-משנה). (48) כי הרי היה צריך לעשות המצוה. (49) כדי לקיים מצות ייבום, להקים שם לאחיו שמת בלא זרע (דברים כה, ה' ז). (50) דברי רבי יוחנן, פסחים עב, ב: "יבמתו נדה בעל פטור". (51) אפילו בשעת עונתה, שמקיים מצות עונה. (52) אף כי טעה בדבר מצוה ועשה מצוה (כי גם בהיותה נדה, אם בא עליה שוגג יש לו מצות שמחת עונה יחד עם איסור נדה, ולא כדעת ה'תוספות' – לחם-משנה) – אינו פטור אף לרבי יהושע (דברי רבי יוחנן, בפסחים שם). (53) שאדם רגיל באשתו ואינו מתבייש ממנה לשאול אותה אם היא טהורה (שם). וסובר, שלפי טעם זה, אף אם קיים מצוה בביאה זו, וכגון שבא עליה בשעת עונתה – חייב חטאת (כספ-משנה). (54) כי הוא מתבייש ממנה (פסחים, שם). (55) שאחד מהם אינו עומד למול בשבת, אלא חשב שזמנם של שניהם למול בשבת. (56) זה מוסב על האופן השני, שהיה לו למול אחד בשבת, ואחד באחד בשבת, לכן כתב "ומל שניהם בשבת", שאם לא מל אלא התינוק של אחד בשבת, חייב חטאת, שהרי לא עשה מצוה. אבל באופן הראשון שהיה לו למול אחד בשבת ואחד בערב שבת, אף אם טעה והחליף ומל את של שבת בערב שבת, ובשבת מל רק את של ערב שבת, אף כי מילה שלא בזמנה אינה דוחה שבת, כיון שסוף סוף עשה מצוה - פטור מחטאת (לחם-משנה). (57) כלומר, כיון שצריך למול את של שבת, שהיא מילה בזמנה ודוחה שבת ועושה ברשות, הוא פטור גם על מה ששגג ומל את של האחד בשבת, שהוא טועה בדבר מצוה, וגם עשה מצוה בזה שמל את של שבת. (58) והוא עשה מצוה בשל שבת, ולא עשה מצוה בשל אחד בשבת. (59) כלומר, הוא טרוד וממהר לקיים המצוה. (60) ומל גם את של האחד בשבת, ולפיכך הוא פטור. (61) שלא ניתנה שבת להידחות אצלו כלל. (62) שהרי הוא טועה בדבר מצוה ולא עשה מצוה, גם רבי יהושע מודה בזה שחייב.

- 4 ט. אֶמְנָן⁶³ שָׁבַא לְמוֹל לְפָנֹת הַיּוֹם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת⁶⁴,
- 5 וְאָמְרוּ לוֹ: לֹא נִשְׂאָר פְּנָאֵי בְּיוֹם פְּדֵי שְׁתַּמּוּל, וְאִם
- 6 תִּתְחַיל לְמוֹל - לֹא תִשְׁלִים עַד יִצְיֵאת הַשַּׁבָּת,
- 7 וְנִמְצְאתָ חֻבֵּל בְּשַׁבָּת וְלֹא עוֹשֶׂה מְצוּהָ⁶⁵, וְאָמַר:
- 8 רְגִיל אֲנִי וְזָרִיז וּבְמַהְרָה אָמוּל, אִם לֹא הִשְׁלִים אֶלָּא
- 9 עַד יִצְיֵאת הַשַּׁבָּת - הָרִי זֶה חַיֵּב חֲטָאת⁶⁶, שְׁהָרִי הִתְרוּ
- 10 בּוֹ⁶⁷.

(63) מוהל מומחה. (64) לתינוק בן שמונה ימים, שזמנו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

משום שהוא אנוס, עי' ברע"ב שם, ב'לחם משנה' ובי'הר המוריה'. (83) ראה בהל' שחיטת שם, פירוט כל הטריפות הנסותרות והגלויות. (84) משנה, פסחים שם.

1 יא. שְׁחַט אֶת הַפֶּסַח בַּשֶּׁבֶת⁸⁵ שְׁלֹא לְשִׂמוּ⁸⁶ בַּטָּעוֹת⁸⁷
 2 - פְּטוּר⁸⁸, מִפְּנֵי שֶׁהִזְבַּח בְּשִׂרָה⁸⁹; שֶׁעֲקִירַת שְׂמוֹ
 3 בַּטָּעוֹת - אֵינָה עֲקִירָה⁹⁰, כִּמּוֹ שֶׁבָּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת
 4 פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין⁹¹.

(85) כשחל יום י"ד בניסן להיות בשבת. (86) אלא לשם זבח אחר. (87) שחשב על הפסח כי הוא שלמים. (88) מקרבן חטאת. (89) ועלו לבעלים לשם חובת הפסח (פט"ו מהל' פסולי המוקדשין ה"א) ולא חילל שבת. (90) אבל אם שחט את הפסח שלא לשמו בזדון (וכגון שחשב כשם שמותר לשוחטו לשם פסח בשבת, כן מותר לשחוט את הפסח בשבת לשם זבח אחר. רש"י פסחים ע"א:) חייב חטאת שעקר שם פסח מהקרבן, ואינו מותר לשחוט כ"י-אם לשם פסח ולא לשם קרבן אחר, וזה ששחט לשם קרבן אחר חילל את השבת וחייב חטאת, שלא שחט ברשות ולא עשה מצוה, שהרי הוא פסול (הל' פסולי המוקדשין שם), והוא במשנה, פסחים שם: "הפסח ששחטו שלא לשמו בשבת, חייב עליו חטאת". ואמרו בגמרא (שם ע"ב.) כי כוונת המשנה לעוקר שם הפסח בזדון, אבל אם עקרו בטעות, אינו חייב חטאת, שעקירה בטעות אינה עקירה, ולא חילל את השבת. (91) שם.

15 יג. הַשּׁוֹחֵט בַּשֶּׁבֶת קָרְבַּן צְבוּר¹¹⁰ שְׁלֹא לְשִׂמוּ¹¹¹ -
 16 הָרִי זֶה חֵיב חֲטָאת¹¹², וְיִקְטִיר אֲמוּרִים לְעֵרֶב¹¹³. וְכֵן
 17 אִם שְׁחַט יָתֵר עַל חוֹבַת הַיּוֹם¹¹⁴ - חֵיב חֲטָאת עַל
 18 הַתּוֹסֶפֶת¹¹⁵.

19 יב. שְׁחַט זִבְחִים אֲחֵרִים⁹² לְשֵׁם פֶּסַח בַּטָּעוֹת⁹³: אִם
 20 רְאוּיִן הֵם לְקָרְבַּן פֶּסַח⁹⁴ - פְּטוּר מִקָּרְבַּן חֲטָאת⁹⁵,
 21 מִפְּנֵי שֶׁשְׁחַט בְּרִשּׁוּת⁹⁶; אִם אֵינָן רְאוּיִן, כְּגוֹן
 22 שֶׁהִיָּתָה נִקְבָּה אוֹ בֶּן שְׁתַּיִם⁹⁷ - חֵיב חֲטָאת, שֶׁהָרִי
 23 אֵינּוּ רְאוּי לְקָרְבַּן פֶּסַח⁹⁸. וְכֵן אִם שָׁגַג וְשָׁחַט בַּשֶּׁבֶת
 24 שְׁלֹא לְאוֹכְלָיו⁹⁹ אוֹ שְׁלֹא לְמִנּוּיָיו¹⁰⁰ אוֹ לְעֹרְלִים¹⁰¹
 25 אוֹ לְטִמְאִים¹⁰² - חֵיב חֲטָאת¹⁰³. שְׁחַטוֹ לְאוֹכְלָיו
 26 וְשְׁלֹא לְאוֹכְלָיו¹⁰⁴, לְמִנּוּיָיו וְשְׁלֹא לְמִנּוּיָיו¹⁰⁵,
 27 לְמוֹלִים וְלְעֹרְלִים¹⁰⁶, לְטִמְאִים וְלַטְהוּרִים¹⁰⁷ -
 28 פְּטוּר¹⁰⁸, שֶׁהָרִי הַפֶּסַח בְּשִׂרָה¹⁰⁹. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.

(92) כגון שלמים. (93) שחשב שהקדישו לשם פסח. (94) כגון שהיה זכר בן שנה (ראה פ"א מהל' קרבן פסח ה"א). וזה גרם לו לטעות שזהו קרבן הפסח. (95) אף שאסור להקריב זבחים אחרים בשבת, פטור מקרבן חטאת, כפי שיתבאר להלן. (96) שהרי יש עליו מצוה לשחוט פסח, והוא חשב שזהו הפסח, ואף כי אינו עולה לו לשם פסח, וצריך להביא פסח אחר - כיון שטעה בדבר מצוה ועשה מצוה, שהרי הקריב קרבן, פטור מן החטאת, כרבי יהושע במשנה, פסחים ע"א, ב. וסובר רבי יהושע (שם ס"ב:) כל הזבחים שזנבחו שלא לשמן כשרים, ואף הנשחט לשם הפסח (רש"י שם). וראה בפט"ו מהל' פסולי המוקדשין ה"ב, ובי'מאירי' פסחים שם. (97) ושחב שמותר לשחוט אחרים לשם פסח בשבת, או שנתעלמה ממנו שהיום שבת (רש"י ו'מאירי' שם). (98) ואין זה טועה בדבר מצוה, שהרי כולם יודעים שאין הפסח בא מאלו, ואין זה נחשב לשוחט ברשות (רש"י, שם). (99) כגון שכל המנויים על

(110) כגון התמיד או המוסף של שבת, שצריך להקריב בשבת לשמם. (111) לשם קרבן אחר, שלא עלה לציבור לשם חובה (פט"ו מהל' פסולי המוקדשין ה"א). ואינו אלא כנדבה שאינה דוחה את השבת. (112) שחילל את השבת, והוא בתוספתא פסחים פ"ה: "השוחט את התמיד בשבת שלא לשמו - חייב". (113) במוצאי שבת. אם עבר וזרק את הדם בשבת, ראה להלן הי"ד. (114) ששחט שלשה תמידים ומוספים במקום שנים. (115) במשנה, פסחים ע"א, ב. נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע על רבי מאיר, כששחט זבחים אחרים לשם תמידין ומוספין בשבת, אם חייב חטאת או לא, וסובר רבי יהושע (שרבינו פוסק כמותו) שמכיון שקרבנות הציבור האמורים בשבת יש להם קצבה (= מספר מוגבל, שהם שני תמידין ושני מוספין), אף-על-פי שעשה מצוה, שהרי כל הזבחים שזנבחו שלא לשמן כשרים, אין זה טועה בדבר מצוה, שהרי אינו רואה הרבה אחרים עסוקים בשחיטתן, וכיון שנשחטו התמידים או המוספים, יודע הוא שאין צורך לשחוט יותר, אלא נחשב לשוגג (שחשב שאף שאין צורך יותר, מותר לשחוט עוד) וחייב חטאת (רש"י, שם). ואין הבדל בין אם הקרבנות שמוסיף נקבעו לשם זבח אחר או שנקבעו לכתחילה לשם תמידין ומוספין, ורק שחטן אחר שקיים כבר חובת היום. ובתוספתא פסחים פ"ה מפורש "השוחט שתי חטאות לציבור, ואין צריכין אלא אחת - חייב על האחרונה, שתי עולות לציבור ואין צריכין אלא אחת - חייב על האחרונה". ומסתבר כי הדברים אמורים בשוחט בשבת.

92 יב. שְׁחַט זִבְחִים אֲחֵרִים⁹² לְשֵׁם פֶּסַח בַּטָּעוֹת⁹³: אִם
 93 רְאוּיִן הֵם לְקָרְבַּן פֶּסַח⁹⁴ - פְּטוּר מִקָּרְבַּן חֲטָאת⁹⁵,
 94 מִפְּנֵי שֶׁשְׁחַט בְּרִשּׁוּת⁹⁶; אִם אֵינָן רְאוּיִן, כְּגוֹן
 95 שֶׁהִיָּתָה נִקְבָּה אוֹ בֶּן שְׁתַּיִם⁹⁷ - חֵיב חֲטָאת, שֶׁהָרִי
 96 אֵינּוּ רְאוּי לְקָרְבַּן פֶּסַח⁹⁸. וְכֵן אִם שָׁגַג וְשָׁחַט בַּשֶּׁבֶת
 97 שְׁלֹא לְאוֹכְלָיו⁹⁹ אוֹ שְׁלֹא לְמִנּוּיָיו¹⁰⁰ אוֹ לְעֹרְלִים¹⁰¹
 98 אוֹ לְטִמְאִים¹⁰² - חֵיב חֲטָאת¹⁰³. שְׁחַטוֹ לְאוֹכְלָיו
 99 וְשְׁלֹא לְאוֹכְלָיו¹⁰⁴, לְמִנּוּיָיו וְשְׁלֹא לְמִנּוּיָיו¹⁰⁵,
 100 לְמוֹלִים וְלְעֹרְלִים¹⁰⁶, לְטִמְאִים וְלַטְהוּרִים¹⁰⁷ -
 101 פְּטוּר¹⁰⁸, שֶׁהָרִי הַפֶּסַח בְּשִׂרָה¹⁰⁹. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.

92 יב. שְׁחַט זִבְחִים אֲחֵרִים⁹² לְשֵׁם פֶּסַח בַּטָּעוֹת⁹³: אִם
 93 רְאוּיִן הֵם לְקָרְבַּן פֶּסַח⁹⁴ - פְּטוּר מִקָּרְבַּן חֲטָאת⁹⁵,
 94 מִפְּנֵי שֶׁשְׁחַט בְּרִשּׁוּת⁹⁶; אִם אֵינָן רְאוּיִן, כְּגוֹן
 95 שֶׁהִיָּתָה נִקְבָּה אוֹ בֶּן שְׁתַּיִם⁹⁷ - חֵיב חֲטָאת, שֶׁהָרִי
 96 אֵינּוּ רְאוּי לְקָרְבַּן פֶּסַח⁹⁸. וְכֵן אִם שָׁגַג וְשָׁחַט בַּשֶּׁבֶת
 97 שְׁלֹא לְאוֹכְלָיו⁹⁹ אוֹ שְׁלֹא לְמִנּוּיָיו¹⁰⁰ אוֹ לְעֹרְלִים¹⁰¹
 98 אוֹ לְטִמְאִים¹⁰² - חֵיב חֲטָאת¹⁰³. שְׁחַטוֹ לְאוֹכְלָיו
 99 וְשְׁלֹא לְאוֹכְלָיו¹⁰⁴, לְמִנּוּיָיו וְשְׁלֹא לְמִנּוּיָיו¹⁰⁵,
 100 לְמוֹלִים וְלְעֹרְלִים¹⁰⁶, לְטִמְאִים וְלַטְהוּרִים¹⁰⁷ -
 101 פְּטוּר¹⁰⁸, שֶׁהָרִי הַפֶּסַח בְּשִׂרָה¹⁰⁹. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.

(85) כשחל יום י"ד בניסן להיות בשבת. (86) אלא לשם זבח אחר. (87) שחשב על הפסח כי הוא שלמים. (88) מקרבן חטאת. (89) ועלו לבעלים לשם חובת הפסח (פט"ו מהל' פסולי המוקדשין ה"א) ולא חילל שבת. (90) אבל אם שחט את הפסח שלא לשמו בזדון (וכגון שחשב כשם שמותר לשוחטו לשם פסח בשבת, כן מותר לשחוט את הפסח בשבת לשם זבח אחר. רש"י פסחים ע"א:) חייב חטאת שעקר שם פסח מהקרבן, ואינו מותר לשחוט כ"י-אם לשם פסח ולא לשם קרבן אחר, וזה ששחט לשם קרבן אחר חילל את השבת וחייב חטאת, שלא שחט ברשות ולא עשה מצוה, שהרי הוא פסול (הל' פסולי המוקדשין שם), והוא במשנה, פסחים שם: "הפסח ששחטו שלא לשמו בשבת, חייב עליו חטאת". ואמרו בגמרא (שם ע"ב.) כי כוונת המשנה לעוקר שם הפסח בזדון, אבל אם עקרו בטעות, אינו חייב חטאת, שעקירה בטעות אינה עקירה, ולא חילל את השבת. (91) שם.

92 יב. שְׁחַט זִבְחִים אֲחֵרִים⁹² לְשֵׁם פֶּסַח בַּטָּעוֹת⁹³: אִם
 93 רְאוּיִן הֵם לְקָרְבַּן פֶּסַח⁹⁴ - פְּטוּר מִקָּרְבַּן חֲטָאת⁹⁵,
 94 מִפְּנֵי שֶׁשְׁחַט בְּרִשּׁוּת⁹⁶; אִם אֵינָן רְאוּיִן, כְּגוֹן
 95 שֶׁהִיָּתָה נִקְבָּה אוֹ בֶּן שְׁתַּיִם⁹⁷ - חֵיב חֲטָאת, שֶׁהָרִי
 96 אֵינּוּ רְאוּי לְקָרְבַּן פֶּסַח⁹⁸. וְכֵן אִם שָׁגַג וְשָׁחַט בַּשֶּׁבֶת
 97 שְׁלֹא לְאוֹכְלָיו⁹⁹ אוֹ שְׁלֹא לְמִנּוּיָיו¹⁰⁰ אוֹ לְעֹרְלִים¹⁰¹
 98 אוֹ לְטִמְאִים¹⁰² - חֵיב חֲטָאת¹⁰³. שְׁחַטוֹ לְאוֹכְלָיו
 99 וְשְׁלֹא לְאוֹכְלָיו¹⁰⁴, לְמִנּוּיָיו וְשְׁלֹא לְמִנּוּיָיו¹⁰⁵,
 100 לְמוֹלִים וְלְעֹרְלִים¹⁰⁶, לְטִמְאִים וְלַטְהוּרִים¹⁰⁷ -
 101 פְּטוּר¹⁰⁸, שֶׁהָרִי הַפֶּסַח בְּשִׂרָה¹⁰⁹. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.

(92) כגון שלמים. (93) שחשב שהקדישו לשם פסח. (94) כגון שהיה זכר בן שנה (ראה פ"א מהל' קרבן פסח ה"א). וזה גרם לו לטעות שזהו קרבן הפסח. (95) אף שאסור להקריב זבחים אחרים בשבת, פטור מקרבן חטאת, כפי שיתבאר להלן. (96) שהרי יש עליו מצוה לשחוט פסח, והוא חשב שזהו הפסח, ואף כי אינו עולה לו לשם פסח, וצריך להביא פסח אחר - כיון שטעה בדבר מצוה ועשה מצוה, שהרי הקריב קרבן, פטור מן החטאת, כרבי יהושע במשנה, פסחים ע"א, ב. וסובר רבי יהושע (שם ס"ב:) כל הזבחים שזנבחו שלא לשמן כשרים, ואף הנשחט לשם הפסח (רש"י שם). וראה בפט"ו מהל' פסולי המוקדשין ה"ב, ובי'מאירי' פסחים שם. (97) ושחב שמותר לשחוט אחרים לשם פסח בשבת, או שנתעלמה ממנו שהיום שבת (רש"י ו'מאירי' שם). (98) ואין זה טועה בדבר מצוה, שהרי כולם יודעים שאין הפסח בא מאלו, ואין זה נחשב לשוחט ברשות (רש"י, שם). (99) כגון שכל המנויים על

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שישי י"ח סיון - ספר קרבנות - הלכות שגגות קכה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

21 וְהֵעֵלָה תִּינוּק - הָרִי זֶה פְּטוּר מִחֻטָּאת, אֵף עַל פִּי
22 שְׂלֵא הִיְתָה פְּנִיתוֹ אֲלֵא לְצוּד¹⁴⁰, מִפְּנֵי שְׂהִיָּה
23 שׁוּגְגָה¹⁴¹. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.

124) דברי רבה, מנחות סד, א. ומדובר כאן בשבת.
125) כגון ר"ח שחל בשבת או שבת חוה"מ, שמקריבין
שעיר לחטאת. 126) שמקריבין בשבת כמה עולות תמידין
ומוספין (ראה ב'תוספות' שם ד"ה שחט). וכגון שגמר
להקריב את העולות חוץ מאחת שלא הקריב עדיין.
127) שחשב שמתור לשחוט את הקרבן השני, אף-על-פי
שאחרי ששחט את קרבן הציבור, אין הקרבן השני ראוי
לציבור. 128) שכתוב (מלאכי א, ח) "הקריבהו נא
לפחתך, הירצך? או הישא פניך? אמר ה' צבאות". הרי
שצריך להקריב לה' מן המובחר, והמקריב מן הפחות
במקום שיש לו מובחר, הקרבן פסול, ראה רש"י מנחות שם.
129) אחר ששחט את הכחושה. 130) שם, דברי רבה,
ומטעם הנ"ל, שלא הקריב בראשונה מן המובחר ולא יצא
די חובתו, והותרה שבת אצל עבודה, אפילו למצוה מן
המובחר ('אור שמח'). 131) שיצאו ידי חובתם.
132) שם, דברי רבה. וראה למעלה הי"ג. 133) ולפי רצונו
התכוון בעת ששחט את הכחושה, לשחיטה אסורה.
134) כיון שהתברר שהקרבן הראשון פסול. 135) במנחות
שם: "א"ל רבינא לרב אשי, נמצאת הראשונה כחושה בבני
מעיים מהו, בתר מחשבתו אזלינן וגברא לאיסורא קא
מכוון, או דילמא בתר מעשיו אזלינן. א"ל לאו היינו דרבה
ורבא כו', ואיכא דאמרי א"ל היינו פלוגתייהו דרבה ורבא
וכו' רבה אמר פטור, זיל בתר מעשיו". ומפרש רבינו
"נמצאת הראשונה כחושה" - שהיתה טריפה (ולא כפירוש
רש"י שם). ופסק כרבה, לפי הלשון השני שבגמרא (וראה
כסף-משנה, לחם-משנה ו'קריית ספר' כאן). 136) ראה פ"ז
מהל' שבת ה"א, שצידה היא אחת משלשים ותשע אבות
מלאכות. 137) שחשב שמתור לצוד בשבת, או שנעלם
ממנו ששבת היום. 138) שטבע בים, ומצד הצלת התינוק
מותר לפרוס מצודה. 139) שלא היתה כוונתו אלא לצוד
דגים. 140) שהולכים אחר מעשיו, ונתברר שמעשיו נעשו
בהיתר שהרי הציל את התינוק. שם, מחלוקת רבה ורבא,
ופסק כרבה לפי הלשון השני שבגמרא. 141) כלומר, לא
נתכוין להציל את התינוק, אלא עשה כן מחמת שוגג שלא
ידע ששבת היום או שאין איסור בצידה.

24 טז. מִי שְׂהִיָּה לְפָנָיו בְּלִילֵי הַפֶּסַח צְלִי שֶׁל פֶּסַח¹⁴²
25 וְנוֹתֵר מִן הַקָּדָשִׁים¹⁴³, וְנִתְּפֵן לְאָכֵל צְלִי שְׂהוּא
26 מְצוּהָ¹⁴⁴ וְשָׂגַג וְאָכַל הַנוֹתֵר - הָרִי זֶה חַיֵּב חֻטָּאת¹⁴⁵,
27 שְׂהִיָּה לֹא עֲשָׂה מְצוּהָ בְּאֲכִילָהּ זו. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא
28 בְּזָה.

142) בפסחים עב, ב: "נתחלף לו שפוד של נותר בשפוד
של צלי ואכלו - חייב". ושם לפי לשון אחד אין בזה שום
פלוגתא (כסף-משנה). ואע"פ ששם לא מפורש שמדובר
בפסח, סובר רבינו שכיון שאמרו "שפוד של צלי", בוודאי
בפסח איירי, שדרכו בכך, כמפורש במשנה שם עד. (צל"ח,
שם). 143) והאוכל נותר בשוגג חייב חטאת (למעלה פ"א

1 יד. שְׂחַט קֶרְבָּנוֹת יְחִיד¹¹⁶ שְׂאִין דוּחִים אֶת הַשֶּׁבֶת¹¹⁷
2 בְּשֶׁבֶת בְּשָׂגָה - חַיֵּב חֻטָּאת¹¹⁸, וְהַבֶּשֶׂר מִתֵּר
3 בְּהִנָּה¹¹⁹, וְאִין זוֹרְקִין אֶת הַדָּם¹²⁰. וְאִם עֵבֶר וְזָרַק
4 דָּמָם לְשִׁמּוֹן¹²¹, בֵּין בְּשׁוּגַג בֵּין בְּמִזִּיד - עָלוּ לְבַעֲלִים
5 לְשֵׁם חוּבָה, וְיִקְטִיר אֲמוּרִין לְעֵרֶב, וְהַבֶּשֶׂר יֵאָכֵל¹²²,
6 וְיִבֵּיא הַשּׁוֹחֵט חֻטָּאת עַל שְׂגָגָתוֹ¹²³.

116) כגון נדרים ונדבות, וגם עולת ראה ושלמי שמחה
ושלמי חגיגה. ראה פ"א מהל' חגיגה ה"ח. 117) כלומר,
קרבנות יחיד אינם דוחים השבת, לפי שאין להם זמן קבוע
בקרבנות ציבור, ואפשר להקריבם אחר השבת, ראה הל'
חגיגה שם. 118) תוספתא שם "חטאת יחיד ועולת יחיד
ששחטן בשבת לשמן, וזרק דמן (שלא) לשמן, הרי זה חייב
והורצו הבעלים". וכ"ה בתוספתא מנחות פ"ה.
119) תוספתא, מנחות שם. שאף-על-פי שאינו נאכל, שהרי
לא נזרק הדם (ר"י קורקוס מובא בכסף-משנה) - מותר
ליהנות ממנו אחר שתעובר צורתו ויוצא לבית השריפה,
שאינן דין אלו, כדון קדשים שמתו שנקברים ואסורים (ראה
פ"ט מהל' פסולי המוקדשין הי"א). כי בקדשים קלים אין
מועלין לפני זריקת הדם ('מרכבת המשנה'). 120) אף
שאינן זו מלאכה, אסור חכמים לזרוק הדם, שהרי הוא מתיר
הבשר באכילה (ראה פ"א מהל' מעשה הקרבנות ה"ד, כי
אסור לאכול הבשר לפני הזריקה) לצורך מוצאי שבת, שהרי
בשבת אסור לבשל ולצלוח. ראה ביצה כ, ב - שרבא חולק
על רבה בר רב הונא, וסובר שאם עבר ושחט נדרים ונדבות
ביום-טוב, וזרק את הדם רק ע"מ להתיר בשר באכילה
(שמותר לצלות ולבשל ביו"ט) ולא התיר את האימורין
להקטיר בערב, שאם נטמא או נאבד הבשר לא יזרוק, וגם
ראה ברייתא שם כי כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן בשבת,
לא יזרוק הדם. 121) בתוספתא שם לפנינו: וזרק דמן
"שלא" לשמן, וצ"ל: "וזרק דמן לשמן" ('חסדי דוד'). וכעין
זה בתוספתא מנחות פ"ה. 122) תוספתא, שם: "בשבת
לא יזרוק ומותר בהנאה, ואם זרק את הדם בין בשוגג בין
במזיד, הבשר יאכל ויקטיר אימורים למוצאי שבת".
123) אף-על-פי שעלו לבעלים לשם חובה (תוספתא, שם).

7 טו. הָיָו לְפָנָיו שְׂתֵי בְּהֵמוֹת שֶׁל צְבוּר¹²⁴, אַחַת
8 כְּחוּשָׁה וְאַחַת שְׂמֵנָה, וְהִיְתָה חוּבָת הַיּוֹם בְּאַחַת, בֵּין
9 חֻטָּאת¹²⁵ בֵּין עוֹלָה¹²⁶, וְשָׂגַג וְשָׂחַט הַשְּׂתֵים¹²⁷: אִם
10 שְׂחַט כְּחוּשָׁה בְּתַחֲלָה וְאַחַר כֶּף שְׂחַט הַשְּׂמֵנָה -
11 פְּטוּר מִקֶּרְבֵּן חֻטָּאת¹²⁸. וְלֹא עוֹד, אֲלֵא שְׂאֲמָרִים
12 ל¹²⁹: הֵבֵא שְׂמֵנָה וְשָׂחַט לְכַתְּחִלָּה¹³⁰. אֲבָל אִם
13 שְׂחַט הַשְּׂמֵנָה תַּחֲלָה¹³¹ וְאַחַר כֶּף הַכְּחוּשָׁה - חַיֵּב
14 חֻטָּאת עַל הַתּוֹסֵפֶת¹³². נִמְצָאת הָרֵאשׁוֹנָה הַשְּׂמֵנָה
15 טְרִפָּה בְּבָגֵי מַעִים, אֵף עַל פִּי שְׂלֵא יָדַע שְׂהִיָּה טְרִפָּה
16 בְּעַת שְׂשֻׂחַט הַכְּחוּשָׁה¹³³ וְלֹא לָזָה נִתְּפֵן, הוֹאִיל
17 וְנִשְׂחַטָּה הָאֲחֵרוֹנָה כְּמִצְוֹתָהּ¹³⁴ - הָרִי זֶה פְּטוּר
18 מִחֻטָּאת¹³⁵. וְכֵן הַפּוֹרֵס מְצוּדָה לְהַעֲלוֹת דָּגִים מִן
19 הַיָּם¹³⁶ בְּשָׂגָה¹³⁷, וְהֵעֵלָה תִּינוּק¹³⁸ עִם הַדָּגִים, בֵּין
20 שְׂשֻׂמֵע שְׂטָבַע תִּינוּק בֵּין שְׂלֵא שְׂמַע¹³⁹, הוֹאִיל

קכו שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שבת קודש י"ט סיון - ספר קרבנות - הלכות שגגות

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אחד?" (משנה למלך). ואף על פי שער אחד אינו נאמן אלא להתיר ולא לאסור - זה אינו אלא בדבר שיש לו חזקת היתר, אבל חתיכה זו מעולם לא הייתה בחזקת היתר, ולכן נאמן הוא להעיד עליה שהיא חלב.

ג. כָּבֵד בְּאֲרֵנוּ בְּהִלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין, שְׁהִמְפְּרִישׁ 16
חֲטָאתוֹ עַל הַחֶלֶב שְׂאֵכֵל - לֹא יִבְיָאָה עַל הַשֶּׁבֶת 17
שְׁחָלֵל אוֹ עַל הַדָּם שְׂאֵכֵל; שְׁנֵאמַר: וְהִבִּיא קֶרְבָּנוֹ 18
שְׁעִירֵת עִזִּים וְגוֹמֵר עַל חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא - עַד 19
שְׁיִהְיֶה קֶרְבָּנוֹ לְשֵׁם חֲטָאוֹ, לֹא שְׁיִקְרִיבָהּ מִחֲטָא עַל 20
חֲטָא. וְאִם הִקְרִיב - פְּסָלָהּ¹⁵. יֵתֵר עַל זֶה אָמְרוּ: 21
הַפְּרִישׁ חֲטָאתוֹ עַל חֶלֶב שְׂאֵכֵל אֲמַשׁ - לֹא יִבְיָאָה 22
עַל חֶלֶב שְׂאֵכֵל הַיּוֹם; וְאִם הִבִּיא - כִּפֹּר. וְאֵין צָרִיף 23
לוֹמֵר, שְׂאֵם הַפְּרִישָׁה אֲבִיו וְמֵת, וְהָיָה הַבֵּן מְחֻיָּב 24
בְּאוֹתוֹ הַחֲטָא¹⁶ - שְׁלֹא יִבְיָאָה הַבֵּן עַל חֲטָאוֹ¹⁷, כְּמוֹ 25
שְׁנֵתְבָאָר שָׁם¹⁸. 26

15) כן הוא בכריתות כז: "הפריש בהמה על החלב והביאה על הדם, על הדם והביאה על החלב הרי לא מעל ולא כיפר וכו' קרבנו על חטאתו עד שיהא קרבנו לשם חטאו". ובזבחים ט: אמרו: "רב אחא בריה דרבא מתני כולהו (=חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם, לשם חטאת עבודה זרה, לשם חטאת נזיר) לפסולא, מאי טעמא (ויקרא ד, לב) ושחט אותה לחטאת, לשם אותה חטאת". 16) לפי נוסחה אחת בדברי רבינו אם הפריש חטאת על חלב שאכל אמש והביאה על חלב שאכל היום - אם הביא כיפר, ולפי זה משמיענו כאן שחטאת של אב אינה מכפרת על הבן אפילו באותו החטא (לחם משנה שם). [ולפי הנוסחה השנייה שם ש"אם הביא לא כיפר", צריך לומר, שבחטאת של אב היה מקום לטעות, כי הבן עומד במקום האב, ומשמיענו כי אין הדבר כן]. 17) דקדק לכתוב על חטאו (=על חטאו שלו) שעל חטאו של אביו בוודאי שאין להביא, שהרי חטאת שמתו בעליה תמות. ונלמד בכרייתא שם ממה שנאמר (ויקרא ד, כח) "קרבנו" - "בקרבנו הוא יוצא ואינו יוצא בקרבן אביו". 18) [פרק ד הלכה א, שחטאת שמתו בעליה - תמות. הרי שאין היורשים מקריבים אותה לעצמם].

ד. הַמְּבִיא חֲטָאתוֹ¹⁹ עַל שְׁנֵי חֲטָאִים²⁰ - תְּרַעָה עַד 27
שְׁיִפֹּל בָּהּ מוֹם וְתִמְכַּר²¹, וְיָבִיא בְּדָמֵי חֲצִיָּהּ לְחֲטָא 28
זֶה וּבְדָמֵי חֲצִיָּהּ לְחֲטָא הַשֵּׁנִי. וְכֵן שְׁנַיִם שֶׁהִבִּיאוּ 29
חֲטָאת אַחַת עַל שְׁנֵי חֲטָאֵיהֶם²² - תְּרַעָה עַד שְׁיִפֹּל 30
בָּהּ מוֹם וְתִמְכַּר, וְיָבִיא זֶה חֲטָאתוֹ בְּדָמֵי חֲצִיָּהּ וְיָבִיא 31
זֶה חֲטָאתוֹ בְּדָמֵי חֲצִיָּהּ. 32

19) כלומר, הפריש חטאת אחת. 20) וכיוון שפירש כי חטאת זו על שני החטאים הללו, אי אפשר להקריבה, שהרי נאמר "קרבנו על חטאתו" ולא קרבנו על שני חטאים, ולהקריבו על חטא אחד גם כן אי אפשר, שהרי הפריש אותו על שני חטאים ואין זה קרבנו על חטאתו. 21) שהרי אסור לפדות קדשים הראויים למזבח עד שיפול בהם מום. 22) שאי אפשר להקריבו בשותפות על שני חטאיהם, שהרי

ה"ד. 144) שנאמר (שמות ב, ח) "ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש וגו'". 145) ואין זה דומה לאוכל תרומת חמץ בערב הפסח, שפטור מלשלם מפני שזמנה בהול ("פ"י מהל' תרומות הי"ב) - שחמץ בערב הפסח אינו מותר אלא עד ארבע שעות, אבל אכילת פסח היא עד חצות הלילה (וראה "צל"ח שם, ותוספת הגרע"א בתרומות פ"ח מ"א).

יום שבת קודש י"ט סיון ה'תשע"ו

פְּרָק שְׁלִישִׁי

1) יבאר מי שהעידו עליו עדים שחטא חטא שחייבין עליו חטאת קבועה ולא התרו בו.

א. מִי שֶׁהֵעִידוּ עָלָיו עֵדִים² שְׁחָטָא³ חֲטָא שְׁחִיבִין 1
עָלָיו חֲטָאת קְבֻעָה, וְלֹא הִתְרוּ בּוֹ⁴ אֶלָּא אָמְרוּ: 2
רְאִינוּךָ שְׁעִשִׂית מְלֹאכָה בְּשֶׁבֶת אוֹ שְׂאֵכֵלְתָּ חֶלֶב, 3
וְהוּא אוֹמֵר: אֲנִי יוֹדֵעַ בְּיָדָי שְׁלֹא עֲשִׂיתִי דָּבָר זֶה 4
- אִינוּ חֵיֵב חֲטָאת. הוּאֵל וְאִם יֹאמֵר מִזִּיד הִיִּיתִי - 5
יִפְטֹר מִן הַקֶּרְבָּן, כְּשֵׁאמַר לְהֵן לֹא אֶכְלֵתִי וְלֹא 6
עֲשִׂיתִי - נַעֲשֶׂה כְּאוֹמֵר לֹא אֶכְלֵתִי בְּשִׁגְגָה אֶלָּא 7
בְּזוּזוֹן⁵, שְׁהוּא פְּטוּר מִן הַקֶּרְבָּן, וְלֹא הִכְחִישׁ אֶת 8
הָעֵדִים⁶. 9

2) שני עדים או יותר. 3) בשוגג. 4) שאילו התרו בו הרי הוא מזיד, ואינו מביא חטאת. 5) במשנה שם: "אמרו לו [חכמים לרבי מאיר]: מה אם ירצה לומר מזיד הייתי פטור, ופירשו בגמרא שם יב. שהוא נאמן משום "מיגו", ופירשו בתוספות (דיבור המתחיל או) שהכוונה בזה, שמתוך דיבורו, שמה שאמר לא אכלתי, היינו לא אכלתי שוגג אלא מזיד, שאם לא כן הרי הוא "מיגו במקום עדים" ואינו נאמן וכן דברי רבינו. 6) אבל אם מכחיש את העדים ואומר לא אכלתי לא שוגג ולא מזיד אינו נאמן, וחייב חטאת.

ב. שְׁתַּקּוּ וְלֹא הִפְלִיגוּ⁷ אֶת הָעֵדִים⁸, (אֶלָּא) אֶפְלוּ 10
אָמְרָה לוֹ אִשָּׁה⁹: אֶכְלֵתְתָּ חֶלֶב אוֹ עֲשִׂיתְתָּ מְלֹאכָה 11
בְּשֶׁבֶת, וְשָׁתַק - חֵיֵב לְהִבִּיא חֲטָאתוֹ¹⁰. אָמַר לוֹ עַד 12
אָחָד: חֶלֶב הוּא זֶה, וְשָׁתַק¹¹, וְחָזַר וְאָכַל בְּשִׁגְגָה - 13
מְבִיא חֲטָאת. וְאִם הִתְרוּ בּוֹ¹² - לוֹקָה עָלָיו¹³, אֶף עַל 14
פִּי שְׁעַקַר הָעֵדוֹת בְּעַד אָחָד¹⁴. 15

7) כלומר, לא חלק על העדים = לא הכחישם. 8) בין עד אחד בין שני עדים. 9) ואף שנשים פסולות לעדות נתרבו כאן נשים, בתורת כהנים (פרק ז) ממה שנאמר (ויקרא ד, כח): "או הודע אליו חטאתו" - אפילו אמרה לו אשה אפילו אמרה לו שפחה. 10) שם בגמרא: "עד אומר אכל והוא אומר לא אכלתי פטור - טעמא דמכחיש ליה, אבל שתיק מיחייב". 11) שאם מכחישו אין העד נאמן. 12) בשני עדים. 13) כדין אוכל חלב בהתראה, שחייב מלקות, נוסף על עונש כרת. 14) כן הוא בירושלמי (סוטה פרק ו הלכה ב ונזיר פרק ח הלכה א): "אמר לו עד אחד: חלב הוא, והתרו בו שניים - לוקה. ועיקר עדותו לא בעד

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שבת קודש י"ט סיון - ספר קרבנות - הלכות שגגות קז

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שב מידיעתו. (32) לא מצד שהוא רוצה לעבור על האיסור בזדון, כדי להכעיס, אלא בגלל שהוא מתאוה לאכול בשר, וכיוון שאין לו בשר של היתר - אוכל של איסור.

18 ח. מי ששגג³³ והפריש חטאתו ואחר פה³⁴ נעשה
19 מומר³⁵ וזר בתשובה, או נשתטה³⁶ וזר ונשתפה³⁷,
20 אף על פי שנדחה הקרבן בינתיים³⁸ - הרי זה חזר
21 ונראה³⁹; שאין בעלי חיים נדחין⁴⁰, כמו שבארנו
22 בהלכות פסולי המקדשין. לפיכך יקריבה עצמה.
23 וכשם שאם נולד בו מום עובר⁴¹ ונתרפא - יחזור
24 לכשרותו⁴², כך אם נדחו הפעלים וזרו ונראו -
25 יקרב.

33) ועשה אחד מן הדברים האסורים ועונשם בשוגג חטאת. (34) אחר שהפריש ולפני שהקריב. (35) לכל התורה, או לעבודה זרה וחילול שבת בפרהסיא, שאין מקריבין קרבנו. (36) אחר שהפריש את החטאת ואז אין מקריבין קרבנו, מפני שצריך שיהיה בשעת הכפרה בדעה צלולה. (37) נתרפא וחזר לאיתנו. (38) שאין להקריב את הקרבן לא בשעת היותו מומר, ולא בשעה שהיה שוטה. (39) הקרבן חוזר להיות ראוי להקרבה אחרי חזרו בתשובה, ואחרי שנשתפה. (40) כלומר, אין אומרים שמכיוון שנדחה פעם מהקרבה, שוב לא יוכלו להקריבו לעולם - אלא מיד שמסתלק הסיבה לדיחוי שוב ראוי הוא להקרבה, וכרב ביומא סד. הסובר שבעלי חיים אינם נדחים, ולא כר' יוחנן שאמר (בזבחים שם) שאם אכל חלב והפריש קרבן והמיר את דתו וחזר בתשובה, או נשתטה וחזר ונשתפה, שאין הקרבן חוזר ונראה. (41) כלומר, מום העובר במשך הזמן, אבל כל זמן שלא עבר - אין להקריבו. (42) שנאמר (ויקרא כב, כח): "כי משחתם בהם מום בם לא יירצו לכם", ולמדו מזה: "מום בם הוא דלא יירצו" (=כל זמן שמום בהם לא יירצו) הא עבר מומן יירצו".

26 ט. חזבי חטאות⁴³ ואשמות ודאים שעבר עליהן יום
27 הפפורים - חזבין להביא לאחר יום הפפורים⁴⁴,
28 וחזבי אשמות תלוין - פטורים⁴⁵. שנאמר: מכל
29 חטאתיכם לפני ה' תטהרו. כך למדו מפי
30 השמועה⁴⁶, שכל חטא שאין מכיר בו אלא ה'
31 נתפס לו. לפיכך⁴⁷, מי שפא על ידו ספק עברה⁴⁸
32 ביום הפפורים, אפלו עם חשכה⁴⁹ - פטור מאשם
33 תלוי, שכל היום מכפר⁵⁰. נמצאת למד, שאין
34 מביאין על לא הודע של יום הפפורים אשם תלוי,
35 אלא אם לא כפר לו יום הפפורים כמו שיתבאר.

43) שעברו בשוגג על דבר שחייבין על זדונו כרת. (44) ואף על פי שכתב רבינו בהלכות תשובה, כי יום הכיפורים מכפר לשבים על כל העבירות (שם פרק א, הלכה ג) - אם נתחייב קרבן או מלקות, אין יום הכיפורים מכפר אלא אם מביא קרבנו, או ילקה. (45) להביא אשם תלוי אחר שעבר עליהם יום הכיפורים וגם זה במשנה שם. ואם נודע לו אחר יום הכיפורים, שבוודאי חטא בשוגג, חייב להביא חטאת. (46) שם כה: בשם ר' אלעזר. רוב תחליפא

כתוב "קרבנו על חטאתו" ואם אחד אינו יכול להביא קרבן אחד על שני חטאי - כל שכן שני אנשים על שני חטאיהם, ולהקריבו לשם אחד בלבד גם כן אי אפשר, שהרי גם השני הפרישו לחטאת שלו ואין אדם יוצא בקרבנו של חברו.

1 ה. הביא שתי חטאות על חטא אחד - יקריב אי זו
2 שירצה, והשניה תרעה עד שיפול בה מום, ויפלו
3 דמיה לנדרבה²³.

(23) והרי זה כמפריש שתי חטאות לאחריות (שם תאבד האחת יביא את השנייה), שמתכפר באיזו שירצה, והשנייה תרעה עד שיפול בה מום, ויפלו דמיה לנדבה (=שנותן המעות בתיבה מיוחדת שהייתה לשם כך במקדש, ובית דין מקריבים באותם המעות שכתובה עולות נדבה).

4 ו. הביא שתי חטאות על שני חטאים²⁴ - זו תשחט
5 לשם חטא האחד, והשניה לשם החטא השני.

(24) הפריש סתם ולא פירש איזו מהן על חטא זה ואיזו מהן על חטא זה.

6 ז. כפר בארנו בהלכות מעשה הקרבנות, שהמומר
7 לעבודה זרה²⁵ או לחלל שבתות בפרהסיא²⁶ - אין
8 מקבלין ממנו קרבן כלל²⁷, והמומר לעברה²⁸ משאר
9 עבירות²⁹ - אין מקבלין ממנו חטאת על אותו
10 החטא³⁰. פיצד? מומר לאכל חלב שאכל חלב
11 בשגגה והביא חטאתו - אין מקבלין ממנו עד
12 שיחזור בתשובה³¹. אפלו היה מומר לאכל חלב
13 לתאבון³², ונתחלף לו חלב בשמן ואכלו, והביא
14 קרבן - אין מקבלין ממנו. שמשאכל בזדון, בין
15 להכעיס בין לתאבון, הרי הוא מומר. היה מומר
16 לאכל חלב ושגג ואכל דם - מקבלין ממנו, כמו
17 שבארנו.

(25) שכל המודה בה הרי הוא ככופר בכל התורה כולה. (26) שהוא ככופר במעשיו של הקדוש-ברוך-הוא ומעיד עדות שקר, שח"ו לא ברא את עולמו ולא שבת במעשה בראשית. (27) אף על עבירה אחרת. ודינו כמומר לכל התורה כולה, שנתמעט מן הקרבן ממה שנאמר (ויקרא א, ב) "אדם כי יקריב מכס קרבן", מכס, ולא כולכם, להוציא המומר (גמרא חולין שם). (28) עבירה אחת לעבור עליה בזדון. (29) "והוא מפורסם וידוע לעשותה והורגל בה". (30) שם ה: "רבי שמעון בן יוסי אומר משום רבי שמעון, אשר לא תעשינה בשגגה ואשם (ויקרא ד, כב), השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו, אינו שב מידיעתו, אינו מביא קרבן על שגגתו" (=כלומר שוגג כזה, שאם היה יודע שדבר זה אסור היה נזהר ונבדל מלעבור - מקבלים ממנו קרבן על שגגתו. אבל שוגג כזה, שאם היה יודע כי דבר זה אסור גם כן היה עובר, אין מביא קרבן על שגגתו) ודווקא על אותו החטא אינו מביא קרבן, אבל על חטא אחר מביא. (31) מה שכתב רבינו "עד שיחזור בתשובה", היינו שאחרי שיחזור בתשובה וייכשל בשוגג יביא אז חטאת, אבל על החטאים שחטא בהיותו מומר אינו מביא קרבן, שהרי אינו

מתוך מהדורת חזק

משמו של רבא למד מדקדוק פסוק זה על חייבי קרבנות שמכירים בהם, כגון חטאות ואשמות וודאים - שחייבים. (47) כיוון שחייבי אשמות תלויין, שעבר עליהם יום הכיפורים, פטורים מקרבן. (48) שנסתפק אם עבר בשוגג על אחת מחייבי כריתות. (49) קודם שתחשך (ראה שבת לר. ופרק ה מהלכות שבת הלכה ג). כשאחר מעשה העבירה יש עוד שהות מן היום. אבל אם חטא סמוך לשקיעת החמה שאין עוד שהות מן היום, אין יום הכיפורים מכפר (שבועות יג:). (50) ואין צריך ליום שלם, אלא כל שעה ושעה שלו מכפרת.

1 י. אין יום הכפורים ולא החטאת ולא האשם
2 מכפרין אלא על השבמים⁵¹ המאמינים בכפרתן; אבל
3 המבעט בהן - אינן מכפרין בו. כיצד? היה מבעט
4 והביא חטאתו או אשמו והוא אומר או מחשב בלבו
5 שאין אלו מכפרין, אף על פי שקרבו כמצותן - לא
6 נתכפר לו, וכשיחזר בתשובה מבעיטתו צריך להביא
7 חטאתו ואשמו⁵². וכן המבעט ביום הכפורים⁵³ -
8 אין יום הכפורים מכפר עליו. לפיכך, אם נתחייב
9 באשם תלוי ועבר עליו יום הכפורים והוא מבעט
10 בו - הרי זה לא נתכפר לו, וכשיחזר בתשובה אחר
11 יום הכפורים חייב להביא כל אשם תלוי שהיה חייב
12 בו⁵⁴.

17 יב. מי שהוא מחייב חטאת או אשם והרי הוא יוצא
18 מבית דין להרגו⁶¹: אם היה זבחו זבוח⁶² - משהין
19 אותו עד שיזרק הדם ואחר כך יתרג; ואם עדין לא
20 נשחט הזבח - אין משהין אותו עד שיקריבו עליו⁶³.

(61) שחוזן ממה שעבר עבירה בשוגג, עשה גם אחד מהדברים שחייבים עליהם מיתת בית דין. והמדובר בכל עבירות שבתורה חוץ מעבודה זרה וחילול שבת בפרהסיא, שאף אם עבד עבודה זרה וחילל שבת פעם אחת נעשה מומר ואין מקבלין ממנו קרבן. (62) כלומר, שנגמר דינו אחר שנשחט קרבנו. (63) ברייתא בערכין ז. ומפרש ר' יוסף (שם) שלכך אין משהין אותו עד שישחטו ויזרק הדם - משום שאסור לענות את הדין, אלא משנגמר דינו הורגין אותו מיד, אבל אם זבחו זבוח כבר, שהשהיה היא קצרה, משהין אותו עד שייזרק הדם כדי שיתכפר על החטא.

(51) שגמרו לשוב אל ה' מדרכם הרעה. [וראה שם הלכה ב שעל מצוות קלות, כגון לא תעשה ועשה שאין בהן כרת, שעיר המשתלח מכפר בלי תשובה]. (52) שהרי לא נתכפר בקרבן שבעט בו. (53) שאמר או חשב בליבו, שאין יום הכיפורים, מכפר. (54) כיוון שיום הכיפורים לא כיפר עליו.

13 יא. כל אשמות שבתורה מעכבין את הכפרה⁵⁵, חוץ
14 מאשם נזיר⁵⁶. ספק נזיר⁵⁷ וספק מחסרי כפרה⁵⁸
15 וספק סוטה⁵⁹ - כלם מביאין קרבנותיהן אחר יום
16 הכפורים⁶⁰.

(55) כלומר, כל חייבי אשמות שבתורה אינם מתכפרים עד שיביאו את קרבנם [וברייתא היא בנזיר יח: "לפי שמצינו

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – י"ג-י"ט סיון תשע"ו

יום שני י"ד סיון ה'תשע"ו

מצות עשה קו.

23 המצוה הק"ו — הצווי שנגצטוינו להיות זכה
24 מטמאה, ומצוה זו כוללת הלכות הדברים שבהם היא
25 נעשית זכה, ואיך מטמאה זולתה אחר שנגצטה זכה.

יום ראשון י"ג סיון ה'תשע"ו

מצות עשה ק.

21 המצוה המשלמת מאה — הצווי שנגצטוינו להיות
22 היולדת טמאה. ומצוה זו כוללת כל-דיני היולדת.

מטמאה, ומצוה זו כוללת טמאת נבלה וכל-דיניה. והנני
 מזכיר לך עתה הקדמה, אשר ראוי שתזכרנה בכל
 מה-שיזכר לקמן ממיני הטמאות, והוא: זה שאנו מונים
 כל-מין ומין מן-הטמאות כמצות עשה, אין ענינו שאנו
 תזכרים להטמא בטמאה זו, וגם לא שאנו מזכרים
 מלהטמא בה, עד שיהיו (או בכלל) מצות לא-תעשה, אלא
 זה שהתורה אמרה כי הנוגע במין זה נטמא, או שדבר
 זה מטמא באופן כזה, למי שנגע בו — מצות עשה,
 כלומר: דין זה שנוצטוינו בו הוא מצוה, הינו שאנו
 אומרים שהנוגע בדבר פלוני באופן כזה נטמא; ואם הוא
 במצב אחר, אינו נטמא. אף עצם ההטמאות הוא דבר של
 רשות: אם רוצה מטמא ואם לאו אינו מטמא. ולשון
 ספרא (פרשת שמיני): "ובגבלתם לא תגעו" (ויקרא יא, ח)
 — "יכול אם נגע אדם בגבלה ילקה ארבעים? תלמוד
 לומר: "ולאֵלה תטמאו" (שם יא, כד); יכול אם ראה אדם
 נבלה ילך ויטמא לה? תלמוד לומר: "ובגבלתם לא
 תגעו", הא כיצד? הוי אומר: רשות". אם כן המצוה היא
 — הדין אשר נצטוינו בדינים אלו ונאמר לנו שהנוגע
 בזה נטמא ונעשה טמא וחיבב בכל-חייבי הטמאים: לצאת
 חוץ למחנה שכינה (מעזרת ישראל שבמקדש ופנימה)
 ושלא לאכל קדש ולא לנגע בו וכיוצא בזה — וזהו
 הצווי, כלומר: שנעשה טמא אם נגע בדבר זה, או אם
 היה בקרבתו באופן כן. וזכור ענין זה בכל-מין ממיני
 הטמאה.

יום שישי י"ח סיון ה'תשע"ו

מצות עשה צו.

המצוה הצ"ז — הצווי שנוצטוינו להיות שמונה
 מינים מן השרצים מטמאין. ומצוה זו כוללת טמאת
 שרץ ודיניה.

יום שבת קודש י"ט סיון ה'תשע"ו

מצות עשה צו.

המצוה הצ"ז — הצווי שנוצטוינו להיות שמונה
 מינים מן השרצים מטמאין. ומצוה זו כוללת טמאת
 שרץ ודיניה.

יום שלישי ט"ו סיון ה'תשע"ו

מצות עשה קד.

1 המצוה הק"ד — הצווי שנוצטוינו להיות הזב
 2 מטמא, ומצוה זו כוללת כל-דיני הדברים שבהם הוא
 3 נעשה זב, ובאיזה אופן הוא מטמא לזולתו.

יום רביעי ט"ז סיון ה'תשע"ו

מצות עשה קד. צו.

4 המצוה הק"ד — הצווי שנוצטוינו להיות הזב
 5 מטמא, ומצוה זו כוללת כל-דיני הדברים שבהם הוא
 6 נעשה זב, ובאיזה אופן הוא מטמא לזולתו.

7 המצוה הצ"ו — הצווי שנוצטוינו להיות הנבלה

8 מטמאה, ומצוה זו כוללת טמאת נבלה וכל-דיניה. והנני

9 מזכיר לך עתה הקדמה, אשר ראוי שתזכרנה בכל

10 מה-שיזכר לקמן ממיני הטמאות, והוא: זה שאנו מונים

11 כל-מין ומין מן-הטמאות כמצות עשה, אין ענינו שאנו

12 תזכרים להטמא בטמאה זו, וגם לא שאנו מזכרים

13 מלהטמא בה, עד שיהיו (או בכלל) מצות לא-תעשה,

14 אלא זה שהתורה אמרה כי הנוגע במין זה נטמא, או

15 שדבר זה מטמא באופן כזה, למי שנגע בו — מצות

16 עשה, כלומר: דין זה שנוצטוינו בו הוא מצוה, הינו שאנו

17 אומרים שהנוגע בדבר פלוני באופן כזה נטמא; ואם הוא

18 במצב אחר, אינו נטמא. אף עצם ההטמאות הוא דבר

19 של רשות: אם רוצה מטמא ואם לאו אינו מטמא. ולשון

20 ספרא (פרשת שמיני): "ובגבלתם לא תגעו" (ויקרא יא, ח)

21 — "יכול אם נגע אדם בגבלה ילקה ארבעים? תלמוד

22 לומר: "ולאֵלה תטמאו" (שם יא, כד); יכול אם ראה אדם

23 נבלה ילך ויטמא לה? תלמוד לומר: "ובגבלתם לא

24 תגעו", הא כיצד? הוי אומר: רשות". אם כן המצוה היא

25 — הדין אשר נצטוינו בדינים אלו ונאמר לנו שהנוגע

26 בזה נטמא ונעשה טמא וחיבב בכל-חייבי הטמאים:

27 לצאת חוץ למחנה שכינה (מעזרת ישראל שבמקדש

28 ופנימה) ושלא לאכל קדש ולא לנגע בו וכיוצא בזה —

29 וזהו הצווי, כלומר: שנעשה טמא אם נגע בדבר זה, או

30 אם היה בקרבתו באופן כן. וזכור ענין זה בכל-מין ממיני

31 הטמאה.

יום חמישי י"ז סיון ה'תשע"ו

מצות עשה צו.

32 המצוה הצ"ו — הצווי שנוצטוינו להיות הנבלה

ישעיה פרק כז וי

וּ הַבָּאִים יִשְׂרָשׁ יַעֲקֹב יִצְיִן וַפְּרַח יִשְׂרָאֵל וּמְלֹאוֹ פְּנֵי־תַבַּל תְּנוּבָה: (פ) ז הַכְּמֶכֶת מִכְּהוּ מִכְּהוּ אִם־פְּתָרוֹג
הֲרָגוּ הָרֹג: ה בְּסֹאסְאָה בְּשִׁלְחָה תְּרִיבְנָה הָגָה בְּרוּחוֹ הַקֶּשֶׁה בְּיוֹם קָדִים: ט לָכֵן בּוֹזֵאת יִכְפֹּר עֲוֹן־יַעֲקֹב
וְזֹה פְּלִיפְרֵי הַסֵּר חֲטָאתוֹ בְּשׁוּמוֹ | פְּלִיאֲבָנִי מִזִּבְחַת פְּאֲבַנֵי־גֹר מְנַפְצוֹת לֹא־יִקְמוּ אֲשֵׁרִים וְחַמְנִים: י פִּי
עִיר בְּצוּרָה בְּרֹד גְּזֹה מִשְׁלַח וְנַעֲזֹב כַּמְדַּבֵּר שֵׁם יִרְעָה עֵגֶל וְשֵׁם יִרְבֵּץ וְכֹלָה סַעֲפִיָּה:

רש"י

ויולך ה' את הים ברוח קדים עזה (שמות יד):
(ט) לכן. גם עתה בזאת היה מתכפר עון יעקב לזכות
להגאל כמאז: וזה כל פרי. הטוב לו להסיר חטאתו
אם ישים כל אבני מזבחות במותיו כאבני גיר מנופצות
מדוקרות וכן (תהלים קלז) ונפץ את עולליך וכן (ירמיה
יג) ונפצתים איש אל אחיו, גיר מין צבע הוא: לא
יקומו אשרים וחמנים. למען לא יקימו להם עכו"ם:
(י) כי עיר בצורה בדד. כי בעשותם זאת עיר בצורה
של ישמעאל תהיה בדד והנוה יהיה משולח ונעזב
כמדבר: שם ירעה עגל. אפרים ירשנו שקרוי עגל
שנא' (ירמיה לא) כעגל לא לומד: וכלה סעיפיה.
ענפיה:

מצודת ציון

(ו) יציץ. כעין הפרח וגדול ממנה וכן נאמר ויצא פרח ויצץ
ציץ (במדבר י"ז): תנובה. כמו כתנובה ותחסר הכ"ף כמו
יטיב גהה (משלי וז) ומשפטו כגהה, ותנובה ענינו צמחי
השדה כמו מתנובות שדי (איכה ד): (ח) בסאסאה. מלשון
סאה והיא מלה כפולה כמו ירקרק אדמדם: בשלחה. הוא שם
כולל לשדות ולגנות וכן שלחך פרדס רימונים (ש"ה ד):
תריבנה. מלשון מריבה: הגה. ענין הסרה כמו הגו רשע לפני
מלך (משלי כה): (ט) גיר. הוא הס"ד וכן על גירא די כתל
היכלא (דניאל ה): מנופצות. ענין רציצה וכתיתה כמו ונפץ
הכדים (שופטים ז): אשרים. אילן הנעבד: וחמנים. דמות מה
עשוי לעבודת החמה: (י) בצורה. מלשון מבצר וחוזק: בדד.
יחידה מבלי יושביה כמו איכה ישבה בדד (איכה א): נוה.
ענין מדור כמו נוה איתן (ירמיה מט): משולח. מגורש וכן הן
ישלח איש את אשתו (שם ג): ירבץ. ענין השכיבה לנוח:
וכלה. מלשון כליון: סעיפיה. ענפיה כמו בסעפותיו קננו
(יחזקאל לא):

אשרים וחמנים: (י) כי עיר בצורה. כי בעשותם זאת אז העיר
הבצורה היא כרך גדול וכו' תהיה בדד מיושביה והנוה שלו תהיה משולח מיושביה ונעזב מהם כמדבר הנעזב מאנשים וכפל
הדבר במ"ש: שם. במקום העיר הבצורה ירעה עגל וירבץ שמה ויכלה ענפי האילנות אשר יגדלו שמה:

(ו) הבאים ישרש יעקב. הלא ידעתם מה עשיתי
בראשונה הבאים למצרים אשר השריש יעקב צצו
ופרחו שם עד (אשר) מלאו פני תבל תנובה:
(ז) הכמכת מכהו הכהו. הראיתם בגבורתי שכמכת
המכה יעקב הכתיו הם טבעום במים ואני טבעתים
במים יש תמיהות שהם מתקיימות כגון זו וכגון
(שמואל א ב') הנגלה נגלתי אל בית אביך (יחזקאל ח)
הרואה אתה מה המה עושים: אם כהרג. ישראל שהיו
הרוגין של פרעה הורג פרעה ועמו: (ח) בסאסאה.
באותה מדה: בשלחה תריבנה. כששילחה מצרים את
ישראל תריבנה המדה בסאה שלה: הגה ברוחו
הקשה. הגה. דבר בדברו הקשה: ביום קדים. ביום

מצודת דוד

(ו) הבאים. תחסר מלת בימים ור"ל בימים הבאים ומעצמו
יובן החסרון וכאומר אם מאז לא הערתי כל חמתי כ"ש בימי
הגאולה ארחם עליהם ויתן יעקב את שרשו להיות מתפשט
למרחוק וישראל יציץ ויפרח ר"ל ימשלו עד למרחוק ויגדלו
עד מאד: תנובה. כצמחי האדמה: (ז) הכמכת. ר"ל אף מאז
שהכה בו וכי הכה בו באכזריות כמו שהכה המצרים שהכו
את ישראל: אם כהרג הרוגיו. וכי הורג הוא כמו שהרג את
המצרים שהרגו בו והוא כפל ענין במ"ש: (ח) בסאסאה. ר"ל
במדה שחטאו במדה ההיא נפרע מהם ולא העיר כל חמתו:
בשלחה תריבנה. כשהיה מריב עמה להפרע ממנה היה שופך
חמתו על השדות והגנות לשלוח בהם שידפון וארבה ולא פגע
בנפשות תחלה: הגה. הסיר הפרי ברוחו הקשה ביום
שמנשבת בו רוח קדים העזה שברוחות: (ט) לכן. הואיל
ורחמי עליו אעשה לו גם זאת להתכפר בדבר קל: וזה כל
פרי. זה יהיה לו פרי טוב להסר ממנו חטאתו להיות נמחל
לו: בשומו. במה שיתוץ המזבחות העשויות לעבודת כוכבים
וישים אבניהם מנופצות כדרך שמנפצים אבני גיר הדק היטב:

לא יקומו. ר"ל בתנאי שלא יחזרו לסורם ולא יקימו מעתה
הבצורה היא כרך גדול וכו' תהיה בדד מיושביה והנוה שלו תהיה משולח מיושביה ונעזב מהם כמדבר הנעזב מאנשים וכפל
הדבר במ"ש: שם. במקום העיר הבצורה ירעה עגל וירבץ שמה ויכלה ענפי האילנות אשר יגדלו שמה:

איוב פרק ג יב

י כִּי לֹא סָגַר דְּלִתִּי בִטְנִי וַיִּסְתֵּר עֲמֹל מַעֲיִנִי: יא לָמָּה לֹא מָרַחֵם אֲמוֹת מִבֶּטֶן יִצְאֵתִי וְאֶגְוַע: יב מִדּוֹעַ קִדְמוֹנֵי בְרִפְּיִם וּמַה־שְּׂרִידִים כִּי אֵינְךָ: יג כִּי־עָתָה שָׁכַבְתִּי וְאֶשְׁקוּט יִשְׁנֵנִי אֲזוּ | יְנוּחַ לִּי: יד עַם־מַלְכִים וַיַּעֲצֵי אֶרְץ הַבְּנִיִּים חֲרֻבֹת לָמוֹ: טו אֲזוּ עַם־שְׂרִירִים וְהֵב לָהֶם הַמַּמְלָאִים פְּתִיהֶם בְּסָף: טז אֲזוּ כִנְפֵל טְמוֹן לֹא אֶהְיֶה פְּעֻלָּיִים לֹא־רָאוּ אֹר: יז שֶׁם רִשְׁעִים חִדְלוּ רַגְזוּ וְשֶׁם יְנוּחוּ יִגְעֵי כַח: יח יַחַד אֲסִירִים שְׂאֲנֵנוּ לֹא שָׁמְעוּ קוֹל נִגְשׁ: יט קִטְן וְגִדּוֹל שֶׁם הוּא וְעֶבֶד חֲפָשִׁי מֵאֲדֹנָיו: כ לָמָּה יִתֵּן לְעַמִּל אֹר וְחַיִּים לְמַרְי

נֶפֶשׁ:

רש"י

או הלואי שלא נודעתי ואהיה כנפל ומה שכתב לא אהיה כנפל טמון מפני שעומד על לשון שהתחיל לדבר בלשון תימה ומוסב על למה לא מדוע קדמוני ברכים או מדוע לא אהיה כנפל טמון: (טז) כעוללים. תינוקות ולכך קורא אותם עוללים שכולם שחוק וליכולך כמו (לקמן טז) ועוללתי בעפר וכמו ויתעללו בה כל הלילה (שופטים ט): (יז) חדלו רוגזו. נמנעים מרוגזם שהיו נוהגים ורגילים להרגיז בארץ: ושם ינוחו. ושם נחו, דבר ההווה כתבו בלשון עתיד: (יט) קטן וגדול שם. שם ניכר מי חשוב ומי שפל ולפי שאותה גדולה גדולת עולם הוא ואותו שפלות שפלות עולם היא: (כ) למה יתן. (הנחון והוא הקב"ה): לעמל אור. למי שגדל בעמל וצרה למה נותן לו אור עולם ולא המיתו בהוולדו:

מצודת ציון

(יא) אמות. אמר דבריו כאלו ידבר עד לא יולד: ואגוע. ואמות כמו כי גוע אהרן (במדבר כ): (יב) קדמוני. באו לפני כמו ולא יקדמנה מגן (ישעיה לז): ומה. ענינו כמו למה וכן מה יתאונן אדם (איכה ג): (יד) למו. לעצמם: (טז) טמון. מכוסה ונסתר: כעוללים. כן יקרא התינוק הרך כמו עוללי טפוחים (שם ב) וכן יקרא במעי האם: (יח) שאננו. מל' שאנן והשקט: נוגש. מל' נגישה וכפיה: (יט) חפשי. ענין חרות כמו יצא לחפשי חנם (שמות כא): (כ) למה יתן. מי שבידו ליתן, וקיצר בדבר המובן מאליו וכמוהו רבים:

שדים לאמי להניק אותי הלא טוב ה' לי בהעדרם כי מיד הייתי מת ברעב: (יג) כי עתה. א"כ היה הייתי א"כ עתה שוכב בקבר בהשקט וכאשר הייתי ישן בקבר אז היה לי מנוחה וכפל הדבר במ"ש: (יד) עם מלכים. הייתי א"כ שוכב עם מלכים ודומה להם כי לא ניכר בקבר יתרון לזה על זה: הבונים וגו'. דרך המלכים והגדולים לבנות ערים חרבות ושוממות למען היות להם לזכרון: (טז) או עם שרים. או הייתי שוכב דומה לשרים בעלי הזהב וכאומר הנה בקבר לא היה ניכר יתרון עלי לא לבעלי הממשלה ולא לבעלי העושר אבל עתה אל מי אדמה ואשוח: (טז) או כנפל טמון. מוסב על למה האמור בתחילת הענין לומר או למה כנפל טמון לא אהיה ר"ל למה לא הייתי נפל והוא הנופל מרחם קודם זמנו עד לא כלו חדשיו בעוד לא נתפשטו איבריו ועדיין הוא מקופל וטמון קצתו בקצתו: כעוללים וגו'. הם הנפלים אשר לא ראו אור העולם וכפל הדבר במ"ש: (יז) שם. ר"ל מה שאתאווה לשכון בקבר הוא בעבור כי שם חדלו הרשעים מרגזם ולא יוסיפו להתרגז ולכעוס על אנשים ומצאו א"כ שוכני הקבר מרגוע מן הרשעים: יגיעי כח. אותם שהיה כחם יגע ועיף מן העמל הנה שם ישכנו במנוחה: (יח) יחד. האנשים שהיו במאסר עד לא מתו הנה שם כולם יחד בהשקט ושאנן ואין מי ישמע שם קול נוגש המכריז לעבודת המלך: (יט) קטן וגו'. ר"ל שם שוה הקטן להגדול ואין יתרון לזה על זה ושם נעשה העבד חפשי מאדונו כי לא יעבדנו עוד: (כ) למה יתן. ר"ל ואם אמנם הקבר הוא מקום מנוח ומרגוע למה יתן אור העולם למי שנפשו עמל בצרות ולמה יתן חיים וגו' וכפל הדבר במ"ש:

(י) כי לא סגר. מי שיכולת בידו לסגור וגם זה מן המקראות דומין להלילה אמר: דלתי בטני. שיצאתי ממנו שאם עשה כן ויסתר עמל מעיני: (יא) למה לא מרחם אמות. מיציאתי מרחם (הייתי סא"א) מוכן למות מיד ומדבר בלשון עתיד כאילו עומד עכשיו ביום יציאת הרחם ואומר (למה) לא אמות עתה. ולמה לא מבטן יצאתי ואגוע. למה לא היתה לי גויעה מוכנת: (יב) מדוע קדמוני. ברכי אמי קודם למיתה: כי אינך. נגזר עלי לינק מהם לפי שהוא מדבר ביום לידה הוא מזכיר דברים של אחריו בלשון עתיד: (יג) שכבתי. הייתי שוכב בקבר: (יד) הבונים חרבות למו. זהו דרך למעמידי שם לבנות ערים נחרבות לזכרון להם כמו (ישעיה נח) ובנו ממך חרבות עולם וקורא לך גודר פרץ כלו' עם שרים ובעלי שם

מצודת דוד

(י) כי לא סגר. ר"ל בעבור זה יהיו מקוללים כן על אשר לא שפטו אז מערכת השמים לסגור דלתי בטני הוא הטבור אשר דרך בו יבא המאכל להזנת הולד כ"א היה נסגר הייתי אז מת במעי אמי והיה א"כ נסתר מעיני העמל אשר אני עתה בו: (יא) למה לא מרחם אמות. כאומר ואם בעבור סכנת אמי נשארתי חי במעיה למה לא מתי מיד בצאתי מן הרחם: מבטן. כאשר יצאתי מבטן היה לי לגוע ולמות וכפל הדבר במ"ש: (יב) מדוע קדמוני. מדוע באו לפני ברכי המילדות כמשפט המילדת לקבל אותי מצאתי מן הרחם כמשפט המילדת הלא טוב היה לי ליפול בארץ ולמות: ומה שדים. למה נמצאו

ד יִשְׂרָאֵל שֶׁקֶבֶל מִכְּהֵן וּמְלוֹי, הַמַּעֲשָׂוֹת לְבַעְלִים. רַבִּי יִשְׁמַעֲאֵל אָמַר: הַקֶּרְתָּנִי שֶׁקֶבֶל שָׂדֶה מִירוּשְׁלָמִי, מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שָׁל יְרוּשְׁלָמִי. וְחֻכְמִים אֹמְרִים: יָכוֹל הוּא הַקֶּרְתָּנִי לְעֹלוֹת וּלְאֲכָלוֹ בִּירוּשְׁלָמִים.
ה הַמִּקְבֵּל זֵיתִים לְשֶׁמֶן – כֶּשֶׁם שְׁחֹלְקִין בְּחֵלִין, כֶּף חֹלְקִין בְּתְרוּמָה. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: יִשְׂרָאֵל שֶׁקֶבֶל מִכְּהֵן וּמְלוֹי זֵיתִים לְשֶׁמֶן לְמַחְצִית שֶׁכֶר – הַמַּעֲשָׂוֹת לְבַעְלִים.
ו בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים: לֹא יִמְכֹּר אָדָם אֶת זֵיתָיו אֶלָּא לְחֵבֵר. בֵּית הַלֵּל אֹמְרִים: אֵף לְמַעֲשֵׂר. וְצִנּוּעֵי בֵּית הַלֵּל הֵיוּ נוֹהֲגִין בְּדַבְרֵי בֵּית שְׁמַאי.

פירוש ברטנורא

ד המעששות לבעלים. בהא אפילו רבנן דפליגי עליה דר"א מודו, דכיון דשדה של בעלים מקום מעשר שיוירי שירייה: הקרתני. לשון קריה, כלומר האיש היושב בקריה בכפרים, שכן דרך בני הכפרים לקבל שדה מבני הכרכים: יכול הוא הקרתני וכו'. הלכך כל אחד נוטל חלקו במעשר שני, וכן הלכה:
ה המקבל זיתים לשמן. ישראל שקבל זיתים מכהן או מלוי: כשם שחולקין בחולין כך חולקים בתרומה. ואע"ג דלעיל לבעלים, הכא שאני דלא קיבל קרקע אלא אילנות, ורבנן לא עבדי זיתים כקרקע: או למחצית שכר. שימכר השמן ויחלקו הרווח לאמצע: המעששות לבעלים. דר' יהודה עבדי זיתים כקרקע. ואין הלכה כרבי יהודה:

ו לא ימכור אדם זיתיו. זיתים שנתלשו מן האילן ולא הוכשרו לקבל טומאה, כגון שעדיין לא הויעו זיעת המעטמן שהיא מכשרתן לקבל טומאה: אלא לחבר. לפרוש המוחזק לטהרות ולא ימכרם למי שאינו חבר שלא ירוך אותם בטומאה: אף למעשר. אף למו שלא קיבל עליו אלא לעשר אבל לא קבל עליו להיות מוחזק לטהרות יכול למכורם, דכיון דאכתי לא הוכשרו אימור שמא יאכלם קודם שיויעו. ואע"ג דרוב זיתים אין עומדין לאכלן כד, בעלילה כל

משניות מבוארות – קהתי

גם במעששות. – יש מפרשים, שמשנתנו אינה עוסקת בעצי זיתים אלא בבייתם תלושים, היינו בפירות, וטעמו של תנא קמא, שהואיל ולא הפריש מהזיתים, את המעששות לעצמו ונתן הכל לאריס לעשות מהם שמן, הרי זה מוכיח שעל מנת כן נתן שיחלקו ביניהם גם המעששות (**משנה ראשונה**). לפי הגירסא בדברי רבי יהודה "או למחצית שכר" משמע, שרבי יהודה בא לחלוק על תנא קמא אפילו ככהן ולוי שקיבלו מישראל, ששינו לעיל (משנה ג): "כשם שחולקין בחולין כך חולקין בתרומה", ואומר רבי יהודה: במה דברים אמורים שחולקים בתרומה? במקבל על מנת לתת פירות לבעל השדה, מחצה או שליש או רביע, אבל המקבל על מנת למכור את הפירות ולהתחלק ברווחים, לעולם המעששות לבעלים, שלא נכנסו לשותפות אלא במה שעומד להימכר לשם שכר ורווחים, אבל המעששות אינם עומדים לשכר. נמצא רבי יהודה חולק על תנא קמא בשני דברים: א) בישראל המקבל מכהן או מלוי זיתים לשמן, שלדעתו המעששות לבעלים. ב) במקבל למחצית שכר, אפילו כהן או לוי שקיבל מישראל, המעששות לבעלים, בין בבייתם ובין בתבואה ובפירות אחרים (**משנה ראשונה**). ואין הלכה כרבי יהודה.

באור משנה ו

אגב המשנה הקודמת, שמדובר בה בענין המקבל זיתים לשמן. מביאה משנתנו מחלוקת בית שמאי ובית הלל בענין מכירת זיתים; ומדובר כאן בבייתם תלושים שעדיין לא הוכשרו לקבל טומאה.

בית שמאי אומרים: לא ימכור אדם את זיתיו אלא לחבר – שהוא נזהר בענין טהרות ונאמן עליהן, אבל לא ימכרם למי שאינו חבר שמא ידרכם בטומאה. **בית הלל אומרים: אף למעשר** – מותר למכור זיתים אף למי שהוא נאמן על המעששות בלבד, אף על פי שאינו נאמן על הטהרות. בירושלמי מבואר טעמם של בית הלל, לפי שאנו אומרים, שהוא קונה את הזיתים לאכילה, ויאכלם קודם שיוכשרו – על ידי המהול (המיץ) היוצא מהם – לקבל טומאה. ואף על פי שרוב הזיתים אין אוכלים אותם כך, מכל מקום הואיל ואפשר לתלות בסיבה כל שהיא כדי להחזיר המכירה, הקילו בית הלל. יש מפרשים, שטעם המחלוקת הוא, אם מותר לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל, שלדעת בית שמאי אסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל, ולכן אסור למכור זיתים אלא לחבר הזהיר בענין טומאה וטהרה, שאם ימכרם למי שאינו חבר, שמא יטמאם בשעת דריכה, כשיוכשרו לקבל טומאה. ובית הלל סוברים, שמותר לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל, הלכך מותר למכרם למי שהוא נאמן על המעששות, אף שאינו נאמן בענין טומאה וטהרה. אמנם שנינו (לעיל

באור משנה ד

ישראל שקבל – שדה באריסות, **מכהן ומלוי** – או מלוי, **המעששות לבעלים** – אם בעל השדה הוא כהן התרומה שלו, ואם הוא לוי, המעשר שלו; ואפילו חכמים הסוברים ככהן ולוי שקיבלו שדה מישראל שחולקים בתרומה ובמעשר (במשנה הקודמת), מודים כן שהמעששות לבעלים, שהאיל והשדה שלהם אנו אומרים שעל מנת כן מסרו את השדה לאריס, המעששות יהיו שלהם. בתוספתא נתפרשה הלכה זו: "ישראל שקיבל שדה מכהן – תרומה לכהן, ומעשר ראשון ומעשר שני חולקים בשווה. קיבל שדה מלוי – מעשר ראשון ללוי, תרומה ומעשר שני חולקים בשווה. לוי שקיבל שדה מכהן – מעשר ראשון ומעשר שני חולקים בשווה. לוי שקיבל שדה מלוי – מעשר ראשון ללוי, תרומה ותרומת מעשר ומעשר שני חולקים בשווה." **רבי ישמעאל אומר: הקרתני** – בן הקריה, היינו אדם הגר מחוץ לירושלים, **שקבל שדה מירושלמי** – באריסות; ויש מפרשים: הקרתני – בן הכפר, שכן דרך בני הכפרים לקבל שדות מבני הכרכים; **מעשר שני** – שצריך לאוכלו בירושלים, **של ירושלמי** – הוא, ואין חולקים בו, שמן הסתם על מנת כן מסר לו את השדה, שיהא המעשר השני שלו, הואיל והוא יושב בירושלים. **וחכמים אומרים: יכול הוא הקרתני לעלות ולאכלו בירושלים** – לפיכך חולקים אותו ביניהם בהתאם לתנאי האריסות. והלכה כחכמים.

באור משנה ה

המקבל זיתים – אילני זיתים, **לשמן** – לעשות שמן מהזיתים שילקט, על מנת לקבל בשכר טרחתו חלק מהשמן, בין ישראל שקיבל מכהן או מלוי, בין כהן או לוי מישראל, **כשם שחולקין בחליון, כף חולקין בתרומה** – ובמעשר, שהאיל והאריס טורח לדרוך את הזיתים ועושה מהם שמן, שחשיבותו מרובה, אינו מותר על חלקו גם במעששות. **רבי יהודה אומר: ישראל שקבל מכהן ומלוי** – או מלוי, **זיתים לשמן** – להוציא שמנים, **למחצית שכר** – רוב המפרשים גורסים: או למחצית שכר – שימכרו את השמן ויחלקו ביניהם את הרווח, **המעששות לבעלים** – בירושלמי מבואר, שרבי יהודה משווה זיתים לשדה תבואה, וכשם שבשדה תבואה שנינו (במשנה הקודמת): "ישראל שקיבל מכהן ומלוי, המעששות לבעלים", אף בבייתם כך, אבל תנא קמא אינו משווה זיתים לשדה, שהמקבל זיתים לשמן, אינו נתון לבעלים את הפירות כמו שגדלו בשדותיהם, אלא טורח להוציא מהם שמן, שהוא תוצר חשוב, לפיכך חולקים הם

ז שְׁנַיִם שֶׁבְּצֵרוּ אֶת פְּרִמְיָהֶם לְתוֹךְ גַּת אַחַת, אֶחָד מֵעֵשֶׂר וְאַחַד שְׂאִינוֹ מֵעֵשֶׂר – הַמֵּעֵשֶׂר מֵעֵשֶׂר אֶת שְׁלוֹ וְחִלְקוֹ בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא.

ח שְׁנַיִם שֶׁקָּבְלוּ שָׂדֶה בְּאַרְיִסוֹת, אוֹ שִׁירְשׁוּ, אוֹ שֶׁנִּשְׁתַּתְּפוּ – יְכוּל הוּא לֹמַר: טַל אֶתָּה חֲטִיִּים שֶׁבְּמִקוֹם פְּלוֹנִי וְאֵינוֹ חֲטִיִּים שֶׁבְּמִקוֹם פְּלוֹנִי, אֶתָּה יֵין שֶׁבְּמִקוֹם פְּלוֹנִי וְאֵינוֹ יֵין שֶׁבְּמִקוֹם פְּלוֹנִי. אֲבָל לֹא יֹאמַר לוֹ: טַל אֶתָּה חֲטִיִּים וְאֵינוֹ שְׂעוּרִים, טַל אֶתָּה יֵין וְאֵינוֹ אֶטְל שְׁמֶן.

פירוש ברטנורא

דהו דמצינן לתלות תלינן. ורמב"ם מוקי פלוגתייהו דבית שמאי ובית הלל דב"ש סברי אסור לגרום טומאה לחולין שבא"י וכו"ה סברי מותר לגרום טומאה לחולין שבא"י: וצנועי בית הלל. ותיקון המדקקים במצות שהיו בב"ה:

א אחד מעשר. נאמן על המעשרות: ואחד אינו מעשר. אינו נאמן על המעשרות: המעשר מעשר את שלו. מתקן החצי מכל מה שגדל בכרם של שניהם: וחלקו בכל מקום שהוא. בירושלמי מפרש דהכי קאמר וחלקו של חברו דהיינו של זה שאינו מעשר בכל מקום שהוא דמאי הוא. ומשום דאין ברירה חיישין שמא חצי חלקו של המעשר ביד חברו שאינו מעשר וחצי חלקו חברו בידו, הלכך א"פ שכבר תיקן החצי מכל מה שגדל בכרם חייב לתקן בתורת דמאי חצי חלקו חברו שבידו:

ב טול אתה חטין שבמקום פלוני. הכא מיירי שחלקו שדה בקמותיה וענבים המחוברים בכרם הלכך יש ברירה ואמרינן והו חלקו המגיע והמעשר מעשר את שלו ודיו. ולעיל איירי שחלקו בתלוש והתם אין ברירה דכל קלח וקלח של שותפים הוא וצריך לעשר דמאי על חלקו חברו שבידו: אבל לא יאמר לו טול אתה חטין ואני שעורים. דלכא למימר הכא זהו חלקו המגיעו אלא הו כמחליפין זה לזה, ונמצא זה המעשר מוכר חלקו למו שאינו מעשר:

משניות מבוארות – קהתי

פירוש זה אין כאן בכלל ענין של ברירה. אבל בעל "כסף משנה" כותב בפירושו לדברי הרמב"ם (הל' מעשר ט, יא): "...נמצא שחצי היין שלקח זה המעשר, יש לומר בו שהוא מחלקו של חברו, משום שאין ברירה. ולכך מפרש עליו דמאי". ברם, בעל "תוספות יום טוב" מבאר דברי "כסף משנה", שמה שחוששים שיש חצי חלקו חברו בידו משום שאין ברירה, אינו ענין ליש ברירה ואין ברירה (כלומר למחלוקת הדעות אם יש ברירה או אין ברירה), כי הואיל וחילקו הענבים ואחר כך חזרו ועירבם בגת, וודאי שלדברי הכל יש לנו לומר שנתערבו, ואין לומר שהוברר שמה שיחזור זה ויקח ויחזור זה ויקח, שלכל אחד חוזרו אותו חלק עצמו שנתן לגת, שדבר זה אין הדעת נותנת. פירוש הדברים, שהסברו של "כסף משנה" לשיטת הרמב"ם "משום שאין ברירה". לדברי הכל הוא, כלומר שבכגון זה, כפי שהרמב"ם מפרש משנתנו, הכל מודים שאין ברירה. אמנם כפי מה שביארנו בראשונה, שמדובר במשנתנו בשניים שהיו להם כרמים בשותפות ולא חלקו הענבים תחילה אלא נתנו את הכל לתוך גת אחת, ואחר כך חילקו ביניהם את היין, לדעת הסובר יש ברירה אין הנאמן חייב לעשר אלא היין שנטל מן הגת לחלקו, שאנו אומרים: הוברר הדבר, בשעת חלוקת היין, שכל אחד מה שנטל, חלקו הוא נטל. מכאן בארנו בראשונה שמשנתנו היא לדעת הסובר אין ברירה (וכך פירשו הר"ם, הוא"ש והרב מברטנורא).

באור משנה ח

שְׁנַיִם – אחד נאמן על המעשרות ואחד שאינו נאמן, שֶׁקָּבְלוּ שָׂדֶה בְּאַרְיִסוֹת – לעבדה במשותף, או שִׁירְשׁוּ – שדה, או שֶׁנִּשְׁתַּתְּפוּ – שלקחו שדה בשותפות; כשהם באים לחלק ביניהם את היבול, יְכוּל הוּא – הנאמן, לֹמַר – לשאינו נאמן: טַל אֶתָּה חֲטִיִּים שֶׁבְּמִקוֹם פְּלוֹנִי וְאֵינוֹ חֲטִיִּים שֶׁבְּמִקוֹם פְּלוֹנִי, או טול אֶתָּה יֵין שֶׁבְּמִקוֹם פְּלוֹנִי וְאֵינוֹ יֵין שֶׁבְּמִקוֹם פְּלוֹנִי – שהואיל ושניהם לוקחים מאותו המין, אין אנו אומרים שמחליפין את חלקיהם והרי זה כמוכר טבל לשאינו נאמן, אלא אנו אומרים, שכל אחד נוטל את חלקו המגיע לו, והנאמן אינו צריך לעשר אלא את שלו. אֲבָל לֹא יֹאמַר לוֹ – הנאמן לשאינו נאמן: טַל אֶתָּה חֲטִיִּים וְאֵינוֹ שְׂעוּרִים, או טַל אֶתָּה יֵין וְאֵינוֹ אֶטְל שְׁמֶן – שהואיל וכל אחד לוקח מין אחר, הרי הם כאילו מחליפין את חלקיהם, שהנאמן נותן לשאינו נאמן את חלקו בחיטים או ביין, ושאינו נאמן נותן לנאמן את חלקו בשעורים או בשמן, שהרי לשניהם יש חלק בכל המינים, ונמצא הנאמן מוכר חלקו בטבלים לשאינו נאמן, והרי

ב, ג): "המקבל עליו להיות חבר, אינו מוכר לעם הארץ לח ויבש", ופירשו המפרשים, לפי שאסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל, אבל אין ההלכה כמשנה זו, אלא כדעת בית הלל שבמשנתנו, שהיא משנה אחרונה, שמותר לגרום טומאה לחולין (רמב"ם) – מדברי בית הלל "אף למעשר" משמע, שמדובר כאן בזיית טבל, שאם לא כן הרי גם למי שאינו מעשר מותר למכרם. ואף על פי ששינונו (לעיל ה, ח) שאסור למכור טבל, מכל מקום אמרו שם שלצורך מותר (עיי' שם), ואף כאן מדובר איפוא שמוכר לצורך ("משנה ראשונה"). וְצִנּוּעֵי פִּית הַלֵּל – המדקקים במצוות שבבית הלל, הִיוּ נוֹהֲגִין פְּדֻבְרֵי פִּית שְׂמָאִי – שלא היו מוכרים זיתיהם אלא לחבר.

באור משנה ז

שְׁנַיִם שֶׁבְּצֵרוּ אֶת פְּרִמְיָהֶם לְתוֹךְ גַּת אַחַת – שהיו להם כרמים בשותפות ובצרו אותם לתוך גת אחת, אֶחָד – מהם, מֵעֵשֶׂר – נאמן על המעשרות, וְאַחַד שְׂאִינוֹ מֵעֵשֶׂר – אינו נאמן על המעשרות, הַמֵּעֵשֶׂר – הנאמן על המעשרות, מֵעֵשֶׂר אֶת שְׁלוֹ – היינו החצי מכל מה שגדל בכרמים, וְחִלְקוֹ בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא – בירושלמי מבואר: וחלקו בכל מקום שהוא דמאי. כלומר שנוסף על מה שהוא מעשר מחצית מה שגדל בכרמים, חייב הוא עוד לעשר חצי מהיין שהוא נוטל לחלקו מן הגת בתורת דמאי. הטעם הוא לפי שאין ברירה, כלומר שאין אנו אומרים: הוברר הדבר למפרע שכל אחד קיבל חלקו הוא, וחוששים אנו שמא מה שנטל מן היין חציו שלו וחציו של חברו, וכיון שחבירו אינו נאמן למעשרות, הרי הוא חייב לעשר את חלקו חברו שבידו משום דמאי. אמנם יש דעה, שדבריהם שהם מדרבנן יש ברירה, והרי דמאי מדרבנן הוא, אבל משנתנו מתפרשת לדעת הסובר שאף בדרבנן אין ברירה. ויש מפרשים משנתנו בדרך אחרת, שהמדובר כאן בכגון שחילקו ביניהם את הענבים לאחר הביצירה, ואחר כך עירבם בגת ודרכום יחד, ובאה המשנה ללמדנו, שהנאמן מעשר תחילה את הענבים שלו קודם שמכניסם לגת, ונמצא שחצי היין שבגת מעושר, ואחר כך כשהוא נוטל חלקו מן היין, הואיל והיין נבלל כולו, שהרי לדברי הכל יש כשהוא נטל בדברים לחים, נמצא שכל טיפת יין שבגת חצייה מעושרת ודאי וחצייה דמאי, שמא חבירו לא עישר ענבים שלו, הלכך חייב הוא לעשר דמאי על מחצית היין מחלקו שהוא נוטל, לפי שהחצי ממה שהוא נוטל – חלקו חברו הוא שאינו נאמן למעשרות. וזה ששינונו "בכל מקום שהוא", היינו שיאמר בשעה שהוא מעשר דמאי על מחצית יינו: "בכל מקום שהוא הדמאי בתוך היין הזה הרי זה מעשר עליו" (רמב"ם עפ"י "משנה ראשונה"). לפי

זו חֵבֶר וְעַם הָאָרֶץ שִׁירְשׁוּ אֶת אֲבֵיהֶם עִם הָאָרֶץ, יָכוֹל הוּא לֹמַר לוֹ: מִלְּאֵתָה חֲטִיִּים שֶׁבְּמִקּוֹם פְּלוּנִי וְאֲנִי חֲטִיִּים שֶׁבְּמִקּוֹם פְּלוּנִי, אֵתָה יִין שֶׁבְּמִקּוֹם פְּלוּנִי. אָבֵל לֹא יֹאמַר לוֹ: מִלְּאֵתָה חֲטִיִּים וְאֲנִי שְׁעוּרִים, מִלְּאֵתָה הִלַּח וְאֲנִי אֶטֶל אֶת הַיֵּבֶשׁ.

י גַּר וְגוֹי שִׁירְשׁוּ אֶת אֲבֵיהֶם גּוֹי, יָכוֹל הוּא לֹמַר: מִלְּאֵתָה עֲבוּדָה זָרָה וְאֲנִי מְעוֹת, אֵתָה יִין וְאֲנִי פְרוֹת. וְאִם מִשְׁפָּאוֹ לְרִשׁוֹת הַגֵּר – אָסוּר.

יב הַמּוֹכֵר פְרוֹת בְּסוּרְיָא וְאָמַר: מִשָּׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הֵן – חֵיב לְעֵשֶׂר; מִעֲשָׂרִין הֵן – נֶאֱמָן; שְׁהַפָּה שְׁאָסַר הוּא

פירוש ברטנורא

ט חֵבֶר. הנאמן לטהרות ואין צריך לומר למעשרות: שירשו את אביהן עם הארץ. ופירות שהניח הוו דמאי ובחזקת טמאים: טול אתה בלח. שהוכשר לקבל טומאה ואני ביבש שלא הוכשר לקבל טומאה לפי שאסור לחבר למכור לעם הארץ לח ויבש כרתגן לעיל בפרק שני:
 י טול אתה עבודת כוכבים ואני מעות. אע"פ דחלופי עבודת כוכבים ויין נסך אסורים בהנאה הכא שרי עד שלא באו לידו משום דירושת גר את אביו אינה מן התורה אלא מדברי סופרים. ולא דמי לחבר ועם הארץ שירשו את אביהם עם הארץ דאפילו קודם שבאו לידו אסור לומר לו טול אתה חטים ואני שעורים, דהתם הוויא ירושה דאורייתא והווי כאילו בא לידו:
 יב סורי. הם ארצות שכבש דוד שלא היו מארץ ישראל כגון ארם נהרים וארם צובה, ולפי שעדיין לא נכבשה כל א"י לפיכך לא קדשו בקדושת הארץ

משניות מבוארות – קהתי

אחיו הגוי ואינו חשוב כמחליף, כפי שיבאר במשנה. – והלכה היא שעבודה זרה וכל הדברים שמשמשים בהם הגויים לעבודה זרה או שמקריבים לה אסורים לישראל בהנאה: כן גזור חכמים על יינם סתם שהוא אסור בהנאה משום אסור יין נסך, שמא הוקדש על ידי הגוי לנסך לעבודה זרה.

גַּר וְגוֹי שִׁירְשׁוּ אֶת אֲבֵיהֶם גּוֹי – והם באים לחלוק ביניהם את נכסי הירושה, יָכוֹל הוּא – הגר, לֹמַר – לגוי: טל אֵתָה עֲבוּדָה זָרָה וְאֲנִי אֶטֶל מְעוֹת, טול אֵתָה יִין וְאֲנִי אֶטֶל פְרוֹת – אף על פי שהם שני מינים, אין אנו אומרים שהדברים שנטול הגר הם חליפי עבודה זרה וחליפי יין נסך שאסורים בהנאה, לפי שאין הגר יורש את אביו מדין תורה אלא מדברי סופרים, וכל זמן שנכסי הירושה לא באו לרשותו עדיין לא זכה בהם, הלכך אין כאן חילופין כלל. אמנם בחבר ועם הארץ שירשו את אביהם עם הארץ שנינו במשנה הקודמת, שאסור לחבר לומר לעם הארץ: טול אתה חטים ואני שעורים, לפי שהם יורשים את אביהם מן התורה, והרי זה כאילו חלקו של כל אחד בירושה בא לרשותו, הלכך אם הוא יטול כל החיטים ואחיו כל השעורים הרי הם כמחליפים את חלקיהם, כמו שבארנו שם. לא כן הדבר בגר וגוי שירשו את אביהם גוי, שירושת הגר את אביו אינה מן התורה, "לפי שאין ביניהם קירבה, שהרת מבדילה ביניהם. אלא שירוש אותו מתקנת חכמים, שמא ימיר ויחזור לדתו כדי לרשת את אביו" (דמב"ם), הלכך מותר לו לומר לאחיו הגוי: טול אתה עבודה זרה ואני אטול המעות, אתה יין ואני פירות, שהואיל ועדיין לא באו לרשותו אינו כמחליף. וְאִם מִשְׁפָּאוֹ לְרִשׁוֹת הַגֵּר – אבל אם הדברים הללו האסורים בהנאה באו כבר לרשות הגר, אָסוּר – לו לומר לגוי אחיו: "טול אתה עבודה זרה ואני מעות" וכיוצא בזה, לפי שכבר זכה בה ונמצא כאילו בא להחליפם, והרי אסורים הם בהנאה.

בירושלמי מסופר: "עקילס הגר חילק עם אחיו והחמיר על עצמו והוליך חלקו לים המלח..." – ושלושה אמוראים חלוקים בזה: אחד אמר: דמי עבודה זרה הוליך לים המלח, ואחד אמר: דמי חלקו של עבודה זרה הוליך לים המלח, ואחד אמר: עבודה זרה עצמה הוליך לים המלח, בשביל לעקור עבודה זרה מבית אבא.

באור משנה יא

ארצות ארם שכבש דוד המלך וסיפחן לארץ ישראל (כמסופר בשמואל ב פרק י, ובדברי הימים א פרק יט), נקראות בתלמוד: סורי. ואין דינה של סוריא כדין ארץ ישראל לכל דבר, שהואיל ודוד כבש אותה קודם שנכבשה כל ארץ ישראל, לא נתקדשה בקדושת הארץ. ואמנם יצאה מכלל חוץ לארץ, אבל לכלל קדושת ארץ ישראל לא הגיעה, כמו שמוכר בספרי (לפרשת עקב): "מפני מה כבש דוד ארם נהרים וארם צובה ואין מצותו ונהגותו שם (כמו בארץ ישראל)? אמרו (חכמים): דוד עשה שלא כחורה. התורה אמרה: משתכבשו ארץ ישראל תהיו רשאים לכבש חוץ לארץ – שנאמר (דברים יא, ג): "ורשמתם גוים גדולים ועצומים מכם", ואחר כך (שם שם, כד): "כל המקום אשר תדרך כף רגלכם בו לכם יהיה" – שלא תהא

אסור למכור דבר שאינו מתוקן. – יש נפרשים. שלאחר שלמדנו במשנה הקודמת בשניים שבצרו כרמיהם לתוך גת אחת שמעשר את שלו וחלקו בכל מקום שהוא, לפי שאין ברירה, כמו שבארנו שם, באה משנתנו ללמד, שלא אמרו אין ברירה אלא בכגון שנתנו את כל הענבים לגת אחת ונתערב הכל במקום אחד, אבל בכגון זה שאחד נוטל חטים שבמקום פלוני ושני נוטל חטים שבמקום פלוני, הואיל והחיטים בשני מקומות מיוחדים הם, לדברי הכל הקילו בדמאי לומר יש ברירה, כלומר שאנו אומרים: הוברר הדבר למפרע, שמה שנטל כל אחד, זהו חלקו המגיע לו, ולכן הנאמן על המעשרות אינו מעשר אלא מה שנטל לחלקו (ר"ש; דא"ט). ויש מפרשים שמדובר כאן שחלקו השדה בקמתה והענבים המחוברים בכרם, ולא אמרו אין ברירה אלא כשחלקו בתלוש, ומה שגדל גדל בשותפות, כמדובר במשנה הקודמת (לפי הפירוש הראשון), אבל כשחלקו במחזק, יש ברירה (ברטנורא).

באור משנה ט

חֵבֶר – הנאמן על המעשרות ואף מודקק בענין טהרות, וְעַם הָאָרֶץ – שאינו נאמן על המעשרות ומכל שכן שאינו נוהר בטומאה וטהרה, שִׁירְשׁוּ אֶת אֲבֵיהֶם עִם הָאָרֶץ – שפירותיו דמאי ובחזקת טמאים, יָכוֹל הוּא – החבר, לֹמַר לוֹ – לאחיו עם הארץ: טל אֵתָה חֲטִיִּים שֶׁבְּמִקּוֹם פְּלוּנִי וְאֲנִי אֶטֶל חֲטִיִּים שֶׁבְּמִקּוֹם פְּלוּנִי – שירדע הוא שאלו לא הוכשרו לקבל טומאה, או טול אֵתָה יִין שֶׁבְּמִקּוֹם פְּלוּנִי וְאֲנִי אֶטֶל חֲטִיִּים שֶׁבְּמִקּוֹם פְּלוּנִי – שבכגון זה כל אחד נוטל את חלקו המגיע לו, ואין אנו אומרים שהחבר החליף חלקו בשל אחיו, שהרי שניהם נטלו מאותו המין, כמו שבארנו במשנה הקודמת. אָבֵל לֹא יֹאמַר לוֹ – החבר לעם הארץ: טל אֵתָה חֲטִיִּים וְאֲנִי אֶטֶל שְׁעוּרִים – שבתורת יורשים יש לכל אחד מהם חלק בכל מין ומין, וכשלווקת החבר כל החיטים ונותן לאחיו עם הארץ כל השעורים, הרי הוא כמחליף את חלקו בשעורים כחלק אחיו בחיטים, וחליפין הם כמכר, ואסור לחבר למכור דמאי לעם הארץ; וכן לא יאמר לו: טל אֵתָה הִלַּח – היינו מה שכבר הוכשר לקבל טומאה, וְאֲנִי אֶטֶל אֶת הַיֵּבֶשׁ – שלא הוכשר עדיין לקבל טומאה, מהטעם שבארנו, שאסור למכור לעם הארץ דמאי, ולח ויבש נחשבים גם הם כשני מינים. ויש מבארים הטעם, לפי שאסור לחבר למכור לעם הארץ לח ויבש (ברטנורא), כמו ששינונו (לעיל ב, ג).

באור משנה י

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת בחבר ועם הארץ שירשו את אביהם עם הארץ, שאסור לחבר לחלקו עם אחיו בצורת "חילופי" מיני תבואה שונים שיש בנכסי הירושה, באה משנתנו ללמד בגר וגוי שירשו את אביהם גוי, שמותר לגר ליטול מהירושה דברים המותרים לו בהנאה כנגד דברים האסורים בהנאה לישראל שנטול

קלה
 מסכת דמאי פרק ששי משנה יב
 הִפֵּה שֶׁהִתִּיר. מִשְׁלֵי הֵן – חֵיב לְעֵשֶׂר; מְעַשְׂרִין הֵן – יָאֵמְרוּ, שֶׁהִפֵּה שְׁאֶסֶר הוּא הִפֵּה שֶׁהִתִּיר. וְאִם יָדוּעַ שֵׁשִׁי לֹא שָׂדֶה אַחַת בְּסוּרְיָא – חֵיב לְעֵשֶׂר.
 יב עִם הָאָרֶץ שְׁאֶמֶר לְחֶבְרִי: קַח לִי אֲגָדַת יִרְקָה, קַח לִי גִלְסָקִין אַחַת – לֹקֵחַ סֶתֶם וּפְטוּר. וְאִם אָמַר: שְׁלִי זֶה וְזֶה שֶׁל חֶבְרִי, וְנִתְעַרְבוּ – חֵיב לְעֵשֶׂר, וְאִפְלוּ הֵן מֵאָה.

פירוש ברטנורא

אף על פי שהיה כבוש של רבים ובמקצת דינים היא כארץ ישראל ובמקצת דינים היא כחוצה לארץ. והקונה פירות בסוריא אינו חייב להפריש מהן דמאי לפי שרוב פירות הנמכרים בסוריא מחו"ל הן באים, הלכך כי אמר מעושרין הן נאמן מנו דאי בעי אמר של חו"ל הן והיה נאמן כרתנן בפ"ק מכיוב ולהלן נאמן, השתא נמי כי אמר של א"י הם ועשרתים נאמן: **שהפה שאסר**. כשאמר של א"י הם וחיובים במעשר, הוא הפה שהתיר כשאמר עשרתים וכי היכי דמהמנינן ליה במאי דאסר כשאמר של א"י הם נהמניה נמי כמה שהתיר כשאמר עשרתים: משלי הן. מן השדה שיש לי כאן בסוריא חייבים לעשר דבפירות של סוריא גזרו על הדמאי כשידוע שגדלו שם: **ואם ידוע שיש לו שדה**. אין כאן הפה שאסר הוא הפה שהתיר, דכיון שידוע שיש לו שדה מסתמא משרהו הביא הפירות ולא היה נאמן לומר מחו"ל הם באים הלכך כי אמר עשרתים אינו נאמן דליכא מנו:

יב עם הארץ שאמר לחבר קח לי. כגון שהיה החבר הולך לשוק לקנות ירק לעצמו ואמר לו עם הארץ קח לי ג"כ אגודה של ירק ולקח חבר שתי אגודות סתם ולא פירש לו ז' עם הארץ, פטור מלעשר אותה שנותן לעם הארץ דיש ברירה בשנותנה לעם הארץ שזו היא אותה שלקח מתחילה לצרכו ואין חבר מחליפה בשלו. פירוש אחר מן הירושלמי עם הארץ שאמר לחבר קח לי אגודת ירק והמוכר חבר הוא. וידוע שזה הלוקח בשביל עם הארץ הוא לוקח ולא לקח החבר לעצמו כלום, פטורה האגודה הזאת ממעשר דמאי שכיון שהמוכר חבר וידוע שלצורך עם הארץ הוא קונה אינו מוכר לו אלא אם כן עישר, דהכי אמרינן לעיל פרק ב' שאסור למכור לעם הארץ אלא אם כן עישר תחלה. אבל אם קנה החבר אחת לעצמו ואחת לעם הארץ ונתערבו, חייב לעשר דשמא מה שמכר לו לעצמו אינו מעושר, שהמוכר לחבר אינו צריך לעשר והקונה עליו מוטל לעשר כדאמרן לעיל פרק ב': **ואפילו הן מאה**. ואפילו נתערבה אחת שלו במאה של עם הארץ: **גלוסקין**. כבר לחם יפה:

משניות מבוארות – קהתי

עצמו: **קח לי אגדת ירק**, או: **קח לי גלסקין אחת** – כיכר לחם ממין משובח או עוגת סולת (לחמניה), **לוקח סתם** – הריהו קונה סתם לעצמו ולעם הארץ, ואינו מפרש: זו בשבילי וזו בשביל עם הארץ, **ופטור** – מלעשר מה שהוא נתון אחר כך לעם הארץ, שסובר התנא של משנתנו: יש ברירה, כלומר: הוברר הדבר למפרע שמה שנתן לו, זהו שקנה לכתחילה בשביל עם הארץ, ואין החבר אלא שלוחו של עם הארץ, ולא משלו הוא נתון לו, הלכך אינו חייב לעשרו. **ואם אמר** – החבר בשעת הקנייה: **שלי זו וזו של חברי** – שפירש, שאגודת ירק זו או גלוסקה זו הוא קונה בשבילו וזו בשביל עם הארץ, **ונתערבו** – אחר כך, **חייב לעשר** – מה שהוא נתון לעם הארץ, שמא הוא נתון לו את שלו, ואסור לחבר להוציא מידו דבר שאינו מעושר. **ואפילו הן מאה** – אפילו אם לקח בשביל עם הארץ מאה אגודות ירק או גלוסקות, ובשביל עצמו לא לקח אלא אחת, וזו נתערבה במאה של עם הארץ, חייב לעשר את הכל, שבכל אחת חוששים שמא היא זו שקנה לעצמו (בבלי **עירובין לו, א**). ויש מפרשים משנתנו (**על פי הירושלמי**), שהמדובר כאן גם במוכר שהוא חבר והוא יודע שחבר זה בא לקנות אצלו בשביל עם הארץ, ולפיכך אם הוא לוקח סתם, הריהו פטור מלעשר, שהואיל והמוכר ידע שהוא בא בשליחותו של עם הארץ, וודאי לא נתן לו אלא דברים מתוקנים, שהיי המוכר חבר הוא, ואין חבר מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן. אבל אם אמר החבר למוכר: שלי זו וזו של חברי ונתערבו, חייב לעשר. שמא מה שנתן המוכר בשבילו לא היה מתוקן, שאמנם אסור לחבר למכור דמאי וכל שכן טבל לעם הארץ, אבל מותר לו למכור לחבר, לפי שידוע שיתקן בעצמו. הלכך חייב הוא לעשר הכל משום דמאי. ואפילו נתערבה אגודה אחת שקנה בשבילו במאה אגודות שקנה לעם הארץ, חייב להפריש מהכל מעשר דמאי, ואין אנו אומרים שהאחת בטלה במאה, לפי שדבר שאפשר לתקן אינו בטל (**רמב"ם, תפארת ישראל**).

באור משנה א

כבר הזכרנו שבשבת אסור להפריש תרומות ומעשרות אפילו מן הדמאי, מפני שנראה כמתקן דבר שלא היה מתוקן. והוא הדין ביום טוב. משנתנו באה ללמד, שיכול אדם בשעת הצורך להתנות מערב שבת להפריש המעשרות בשבת, כלומר שבערב שבת קורא שם למעשרות, כפי שיבואר במשנה, ואז מותר להפרישם בשבת. ויש בענין זה הברל בין דמאי לטבל ודאי, שבטבל ודאי אין אדם מתנה אלא על מה שברשותו, ואילו בדמאי יכול אדם להתנות אפילו על מה שאינו ברשותו (ירושלמי). ומשנתנו עוסקת בדמאי.

ארץ ישראל מטמאה בגלוליהם, ואתם חוזרים ומכבישים חוץ לארץ – אבל הוא (דוד המלך) לא עשה כן, אלא חזר וכבש ארם נהרים וארם צובא, ואת היבטי שהיה סמוך לירושלים לא הוריש. אמר לו הקב"ה: סמוך לפסגות שכן לא הורשת. היאך אתה חוזר ומכבש ארם נהרים וארם צובא?... מכאן, יש דברים שסוריא היא בהם כארץ ישראל, ויש דברים שהיא בהם כחוץ לארץ (עין גיטין ת, א). הקונה שדה בסוריא כקונה בארץ ישראל לענין תרומה ומעשרות ושביעית. אבל הלוקח פירות בסוריא אינו צריך לעשרם דמאי, לפי שרוב הפירות הנמכרים בסוריא באים מחוצה לארץ. ויש אומרים הטעם, מפני שרוב הפירות שבסוריא משל נכרים הם (הראב"ד). אבל אם יודע שהפירות גדלו שם בשדה של ישראל, חייבים לעשרם דמאי. – משנתנו דנה בני משוכר פירות בסוריא ואומר שהפירות הם מארץ ישראל או משל שדהו שבסוריא.

המוכר פרות בסוריא – שסתם פירותיה פטורים ממעשר דמאי, כמו שבארנו לעיל, **ואמר** – המוכר: **משל ארץ ישראל הן** – פירות אלו הובאו לכאן מארץ ישראל, **חייב** – הלוקח ממנו, **לעשר** – להפריש מהפירות מעשרות דמאי. **מעשירין הן** – אם אמר המוכר: הפירות הם מארץ ישראל אבל מעושרים הם, **נאמן** – על דבריו, **שהפה שאסר הוא הפה שהתיר** – אותו הפה שאסר את הפירות באמרו "הם מארץ ישראל", הוא הפה שהתירם באמרו "מעושרים הם", וכשם שמאמינים לו על האיסור, כך מאמינים לו על ההיתר. ככל זה "הפה שאסר הוא הפה שהתיר" מבואר בגמרא בדרך "וינוג" (מתוך), כלומר שמאמינים לו על כל מה שאמר, מותר שיכול היה לשתוק ולא לומר כלום, ואף אז היה הלוקח פטור מלעשרם דמאי, כמו שזכרנו לעיל. **משלי הן** – אם אמר המוכר: הפירות הם משל שדי שבסוריא, **חייב** – הלוקח, **לעשר** – שגם בפירות של סוריא גזרו על הדמאי, אם ידוע שגדלו שם בשדה ישראל, כמו שהזכרנו לעיל (בהקדמה למשנתנו). **מעשירין הן** – ואם אמר: משלי הם ועשרתים, **נאמן** – על כך, **שהפה שאסר** – באמרו "משלי הם", **הוא הפה שהתיר** – באמרו "מעושרים הם", כמו שבארנו לעיל. **ואם ידוע שיש לו שדה אחת בסוריא** – שאף בלא אמירתו "משלי הם" היינו אומרים מן הסתם משרהו הביא את הפירות, ונמצא שאין כאן הפה שאסר הוא הפה שהתיר, **חייב** – הלוקח, **לעשר** – את הפירות דמאי, שהואיל ואין כאן "מינוג", שאף אילו המוכר היה שותק, היה הלוקח חייב לעשרם, לפיכך אין המוכר נאמן לומר "מעושרים הם".

באור משנה יב

עם הארץ שאמר לחבר – שהלך לשוק ליקח ירק או לחם בשביל

פ ר ק ש ב י ע י

א המזמין את חברו שיאכל אצלו, והוא אינו מאמינו על המעשרות – אומר מערב שבת: "מה שאני עתיד להפריש מחר, הרי הוא מעשר, ושאר מעשר סמוך לו; זה שעשיתי מעשר עשוי תרומת מעשר עליו, ומעשר שני בצפוני, או: בדרומי, ומחלל על המעות".

ב מזוג לו את הכוס, אומר: "מה שאני עתיד לשיר בשולי הכוס הרי הוא מעשר, ושאר מעשר סמוך לו; זה שעשיתי מעשר עשוי תרומת מעשר עליו, ומעשר שני בפיו ומחלל על המעות".

ג פועל שאינו מאמין לבעל הבית, נוטל גרוגרת אחת ואומר: "זו ותשע הבאות אחריה, עשויות מעשר על תשעים שאני אוכל; זו עשויה תרומת מעשר עליהן, ומעשר שני באחרונה ומחלל על המעות". וחושף גרוגרת

פירוש ברטנורא

א המזמין את חברו. אומר מע"ש וכו'. והיבא דהתנה מע"ש מותר להפריש בשבת אבל לא התנה אסור דתנן ספק חשיבה מעשרים את הדמאי הא ודאי חשיבה לא. והבא מיירי בהומינו חברו ולא היירו דאי היירו הא אמרינן לעיל פ"ד אוכל עמו בשבת ראשונה אע"פ שאינו מאמינו על המעשרות. א"נ התם בשבת ראשונה של בחור שנשא בתולה והבא בשאר שבתות: הרי הוא מעשר. ותרומה גדולה אינו צריך להפריש דלא נחשדו עמי הארץ עליה כדפרשין בפ"ק. ועל אחד ממאה שמפריש למחר אומר הרי הוא מעשר ראשון ושאר מעשר דהיינו תשעה שהוא חייב עדיין כדי שיהו עשרה למאה מודד לו האחד ואח"כ אומר זה האחד שעשיתי תחילה מעשר עשוי תרומת מעשר על תשעה המוכים לו: מעשר שני. יהיה בצפוני או בדרומי ומחולל יהיה על המעות, ונמצא למחר שאין צריך להפריש כי אם תרומת מעשר בלבד ואוכל ושותה את השאר:

ב מזוג לו את הכוס. כיום השבת. אומר וכו'. ואין די לו כמה שהתנה מערב שבת אבל צריך לחזור ולומר בשבת כשבא לאכול ולשתות מה שאני עתיד לשיר מן הכוס וכו'. בירושלמי פרך אם באומר מעכשיו תהא תרומה הרי הכל מתערב יחד ונעשה מרומע ואם באומר לכשאתה הא לא הוי תרומה אלא לאחר ששתה ונמצא שותה טבל, ומשני באומר מעכשיו ולכשאתה תהא תרומה ונמצא שלא שתה טבל וגם לא היה מדומע: בפיו. בפי הכוס:

ג שאינו מאמין לבעל הבית. על המעשרות: וחושף גרוגרת אחת. נמנע מלאכול גרוגרת אחת כנגד אותה של תרומת מעשר שהפריש שלא יהא גזול

משניות מבוארות – קהתי

(כוס – מין זכר בלשון המשנה), ומחלל על המעות – שפדיתי בהן את המעשר שני אתמול. בעל "תוספות יום טוב" מעיר, שבכוס אומר "ומעשר שני בפיו", לפי שלא שייך כל כך לומר בכוס "בצפוני או בדרומי", וכשאומר "בפיו" יש בזה יותר קביעת מקום. בירושלמי מבואר, שצריך לומר: "מעכשיו לכשאתה תהא תרומת מעשר", שכן אם אומר "מעכשיו" בלבד, נמצא תרומה וחולין מעורבים הם, והרי זה מדומע, ואסור לשתותו. ואם אומר: "לכשאתה" בלבד, כלומר מה שישאר בשולי הכוס לאחר ששתה, נמצא שלא הפריש תרומה אלא לאחר השתיה, והרי הוא שותה טבל. אבל כשהוא אומר: "מעכשיו לכשאתה" נמצא שלא שתה טבל וגם לא מדומע.

בארנו משנתנו כפי שפירושה הרב מברטנורא, בעל "תפארת ישראל" ועוד. אבל הגר"א מקשה על פירוש זה: אם באה המשנה ללמד שצריך לחזור ולומר בשבת את נוסח ההפרשה, למה נקטה "מזוג לו כוס" ולא "נתנו לו לאכול" כענין המשנה הקודמת? ועוד, הרי לפי המסקנה בירושלמי אסור לומר זה בשבת, לפי שהוא נראה כמתקן, וצריך רק שיהא נתן דעתו בשעת ההפרשה בשבת על התנאי שלו. לפיכך מפרש הגר"א, שגם משנתנו עוסקת בתנאי שהוא מתנה בערב שבת, אלא שהיא באה להשמיענו שלענין מדינת הכוס צריך הוא לומר בתנאי, שמקום התרומה והמעשר יהא בשולי הכוס, ומקום מעשר שני – בפיו. וזה ששנינו "מזוג לו את הכוס" אין כוונת הדברים: כשמזוג לו את הכוס בשבת, אלא המובן הוא שאם התברר חושש שיהיו מוזגים לו כוס, הרי הוא מתנה בנוסח זה. וכן משמע גם מהירושלמי, שמפרשים: "וזוג לו את הכוס" – לענין מדינת הכוס. הרמב"ם פוסק: "וצריך לרוחש בשפתיו בשעה שמפריש זו אחר זו ואינו כמתקן בשבת, שהרי הקדים תנאו". אבל ההלכה שבמשנתנו הוא מביא תחילה לענין חול, ואחר כך הוא מוסיף: וכן אם זימנו חבירו לשתות בשבת מתנה בתנאי זה מערב שבת על כל מה שירצה שייסעד אצלו (הלי מעשר ט, ט, יא).

ב א ו ר מ ש נ ה ג

פועל שאינו מאמין לבעל הבית – על המעשרות, ומזונותיו על בעל הבית, נוטל גרוגרת אחת – כלומר שהוא מעשר דמאי מה שהוא אוכל משל בעל הבית, וכגון אם הוא בא לאכול מאה גרוגרות, הרי הוא נוטל גרוגרת אחת, ואומר: "זו – גרוגרת זו שנטלתי, ותשע הבאות אחריה – ועוד תשע גרוגרות הבאות אחריה, עשויות מעשר על תשעים שאני אוכל" – שיחד עם המעשר

המזמין את חברו – לפני השבת, שיאכל אצלו – בשבת, והוא המזמין, אינו מאמינו – למזמין, על המעשרות – ואף על פי כן נענה להזמנתו מפני דרכי שלום, מה יעשה ויאכל אצלו מתוקן? אומר מערב שבת: "מה שאני עתיד להפריש מחר – אחד ממאה, ממה שאוכל ואשתה, הרי הוא מעשר – חלק ממעשר ראשון, ושאר מעשר – ועוד תשעה ממאה, כדי להשלים את שיעור המעשר הראשון, סמוך לו – יהא מעשר בסמוך לאחר ממאה שעשיתי מעשר, והרי הכל מעשר ראשון. זה שעשיתי מעשר – תחילה, היינו האחד ממאה, עשוי תרומת מעשר עליו – על כל המעשר הראשון, ומעשר שני בצפוני, או: בדרומי, ומחלל על המעות" – מעשר שני זה אני פודהו במעות והוא יוצא לחולין (עיין לעיל ה, א – שם בארנו נוסח זה לפרטיו). נמצא למחר בשבת מפריש תרומת מעשר בלבד, ואוכל ושותה את השאר כשהוא מתוקן. ותרומה גדולה אינו צריך להפריש, שלא נחשדו עליה עמי הארץ, כמו שכבר הזכרנו בכמה מקומות במסכתנו.

ב א ו ר מ ש נ ה ב

משנה זו היא המשך המשנה הקודמת, והיא באה ללמד, שלא די כמה שהתנה בערב שבת להפריש המעשרות בשבת, לפי שבאותה שעה עדיין לא היה המאכל או המשקה לפניו, אלא בשעה שמגישים לפניו בשבת המאכלים והמשקאות צריך הוא לחזור ולומר בלחש את נוסח הפרשת המעשרות, כפי שהתנה בערב שבת, שכן תנאו מערב שבת לא בא אלא להחיר את ההפרשה בשבת. אמנם מעשר עוסקת בכוס יין לקידוש שמקבל האורח, אבל הוא הדין לאוכלים ולמשקים אחרים שמגישים לו. ולא נקטה המשנה "מזוג לו את הכוס" אלא משום שסעודת השבת מתחילה בקידוש על הכוס. ועוד, כדי להשמיענו, שלגבי כוס יש שינויים בנוסח קביעת המקומות למעשרות כפי שיבואר. ברם, יש מפרשים משנתנו בדרך אחרת, כפי שניבא להלן.

מזוג לו – לחבר שהוזמן לסעודת השבת בביתו של עם הארץ (כפי המשנה הקודמת), את הכוס – יין, אומר – הריהו חוזר ואומר בשבת לפני שתיית היין, כפי שהתנה כבר בערב שבת: "מה שאני עתיד לשיר בשולי הכוס הרי הוא מעשר – חלק ממעשר ראשון, ושאר מעשר סמוך לו – המשלים את כל המעשר הראשון, זה שעשיתי מעשר – תחילה בשולי הכוס, עשוי תרומת מעשר עליו – על כל המעשר הראשון, ומעשר שני בפיו – של הכוס

אחת. רבן שמעון בן גמליאל אומר: לא יחשד, מפני שהוא ממעט מלאכתו של בעל הבית. רבי יוסי אומר: לא יחשד, מפני שהוא תנאי בית דין.
 ד הלוקח יין מבין הכותים, אומר: "שני לגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה, ועשרה – מעשר, ותשעה – מעשר שני"; מחל ושותה.

פירוש ברטנורא

את בעל הבית: לא יחשד. ויקנה גרוגרת אחת ויאכל שאם לא יאכל מרעוב עצמו וממעט מסוערתו ונמצא ממעט בכך מלאכתו של בעל הבית שלא יוכל לעשות מלאכה: לא יחשד מפני שהוא תנאי בית דין. שתהא תרומת מעשר משל בעל הבית ומעשר שני משל פועל הלכך חייב בעל הבית ליתן לו הגרוגרת שהפריש לתרומת מעשר:

ד הלוקח יין מבין הכותים. קודם שגורלו על יין והיה יין ודאי מבל, והכא איירי בלוקח ערב שבת בין השמשות או שלקח מבעוד יום ושכח להפריש עד בין השמשות ואז אסור להפריש רתגן ספק חשיבה אין מעשרין את הודאי הלכך אסור לקבוע לו מקום דקביעות מקום חשוב כהפרשה ואסור בין השמשות, ומשום הכי לא קתני כסיפא ומעשר שני מחולל על המעות, דכיון דאינו ראוי לקבוע לו מקום בצפון או בדרומו אי אפשר לחללו, אבל לקרות שם דאמר שאני עתיד להפריש שרי דכולי האי לא גזרו בין השמשות: שאני עתיד להפריש. הכא לא קתני שאני עתיד להפריש למחר כדקתני לעיל גבי המומין את חבירו, דרוקא כשאינו מתקן אלא מה שאוכל ושותה התיירו להפריש למחר ממותר אכילתו ושתיתו הנשאר בשולי הכוס אבל לתקן את כל הנאר בשבת לא התיירו. והכא אינו קורא שם לתרומת מעשר כמו בבבא של דמאי וכדלעיל גבי המומין את חבירו משום דגבי דמאי דמעשרין והן שלו קורא שם לתרומת מעשר כדי לתקן את המעשר ולאכלו, אבל כאן שהוא מבל ודאי צריך ליתן המעשר ללוי והלוי יקרא שם לתרומת מעשר: ועשרה מעשר ראשון ותשעה מעשר שני. לאו דוקא, שהרי לאחר שהפריש ממאה ב' לוגין לתרומה גדולה ונשאר צ"ח לא יתיר המעשר אלא ל' לוגין פחות חומש ומעשר שני שמנה

משניות מבוארות – קהתי

העיר: מהי הסיבה שהוא ישן ביום? אמרו לו: מפני שהוא יושב בתענית. אמר לו ר' יוחנן למלמד: אסור לך, ומה אם במלאכת בשר ודם אסור (שכן שנינו: "לא יחשד הפועל אפילו גרוגרת אחת"), במלאכתו של הקב"ה לא כל שכן".

באור משנה ד

לאחר שלמדנו במשניות הקודמות, כיצד מתנה אדם על הדמאי, באה משנתנו ללמד, כיצד מתנה על יין שלקח מן הכותים. וכבר הזכרנו שהכותים היו אמנם זהירים להפריש תרומה ומעשרות ממה שאכלו בעצמם, אבל מה שהיו מוכרים לא היו מעשרים כלל. שלא חששו למכור טבל משום "ולפני עור לא תתן מכשול" (ויקרא יט, יד), הואיל ולא פירשו פסוק זה אלא כפשוטו ממש. ועוד, שסמכו על מה שדרשו חכמים: "עשר תעשר את כל תבואת זרעך... ואלת" (דברים יד, כב) – "ואכלת" ולא מוכר, כלומר שהגומר פירותיו למכרם, אינו חייב מן התורה לעשרם (אלא מדרבנן). לפיכך פירות הנלקחים מן הכותי, אין דינם כדמאי אלא כטבל ודאי, וחייב הלוקח להפריש מהם תרומה גדולה לכהן, מעשר ראשון ללוי, ומעשר שני כדי לאכלו בירושלים.

הלוקח יין מבין הכותים – שהוא טבל ודאי, כמו שבארנו לעיל; וכגון שלקח מהם מאה לוג יין בערב שבת ולא הספיק להפריש מבעוד יום תרומה ומעשרות עד שהגיעה שעת בין השמשות, או שכח להפריש עד אותה שעה, והרי בין השמשות אסור כבר לעשר טבל ודאי כמו ששינו (שבת ב, ז): "ספק חשכה ספק אינה חשכה, אין מעשרין את הודאי"; ואפילו לקבוע מקום למעשרות אסור, שקביעת מקום חשובה כהפרשה, – מה יעשה איפוא, כדי שיוכל לתת מן היין בשבת? אומר: "שני לגין שאני עתיד להפריש" – לאחר שבת, הרי הן תרומה – גדולה על מאה הלוגים; בברטנורא מבואר שאינו אומר "שאני עתיד להפריש למחר", כמו במשנה א, לפי ששם בחבר המוזמן לעם הארץ, אינו מתקן בשבת אלא מה שאוכל ושותה אצלו, ולכן התיירו לו להפריש למחר, אבל לתקן את כל נאד היין בשבת לא התיירו, ועשרה – לוג, מעשר – ראשון; ויתנם ללוי והוא יפריש מהם תרומת מעשר. ותשעה מעשר שני – מה שנקטה משנתנו "עשרה מעשר שני" ותשנה מעשר שני" אינו מדויק, שהרי לאחר שתרם שני לוגים לתרומה גדולה לא נשארו אלא תשעים ושמנה לוגים, והמעשר מהם הוא פחות מעשרה לוג (= 9.8); וכך מעשר שני אינו מפריש אלא עשירית ממה שנשאר אחרי הפרשת המעשר הראשון. **מחל** – רש"י מפרש שמחלל את המעשר השני על המעות, היינו שאומר: "ומחולל על המעות" כמו ששינו (במשנה א), כי מה שיש בידו לתקן יתקן, ושותה – מיד מן היין. ויש חולקים על רש"י וסוברים, שאינו יכול לחלל מיד את המעשר שני, משום שלא קבע לו מקום (רוב מפרשי המשנה), ולכן מפרשים הם: וחזל – מתחיל,

הן מאה גרוגרות, ז' – הגרוגרת שנטלתי, ועשויה תרומת מעשר עליהן – על עשר הגרוגרות שהן מעשר ראשון, ומעשר שני באחתה – כלומר בגרוגרות הבאות אחרי עשר הגרוגרות שעשיתי מעשר (תוספתא). ומחלל על המעות" – ומעשר שני זה אני פודה במעות והוא יוצא לחולין. וחושד גרוגרת אחת – כלומר הואיל ועשה גרוגרת אחת תרומת מעשר והוא צריך ליתנה לכהן, הרי הוא חוסך אותה מאכילתו, שבמקום מאה גרוגרות לא יאכל משל בעל הבית אלא תשעים ותשע, שכן משלו הוא צריך ליתן את תרומת המעשר ולא משל בעל הבית, שהרי בעל הבית אומר שעשר. רבן שמעון בן גמליאל אומר: לא יחשד – מאכילתו גרוגרת אחת כנגד הגרוגרת של תרומת מעשר, מפני שהוא ממעט מלאכתו של בעל הבית – שאם הוא ממעט ממנתו הקצובה לו ואינו אוכל די שבעו, אינו יכול לעשות מלאכה כראוי, ונמצא ממעט בכך מלאכתו של בעל הבית, אלא יקנה גרוגרת אחת וישלים בה מנת אכילתו כנגד הגרוגרת שנטל לתרומת מעשר. רבי יוסי אומר: לא יחשד – מאכילתו גרוגרת אחת, אלא יאכל כל המנה הקצובה לו משל בעל הבית, מאה גרוגרות, שהגרוגרת שנטל לתרומת מעשר אינה על חשבונו כי אם על חשבון בעל הבית, מפני שהוא תנאי בית דין – תקנת בית הדין היא שתהא תרומת מעשר משל בעל הבית. בירושלמי אומר: "תנאי בית הדין הוא שתהא תרומת מעשר משל בעל הבית ומעשר שני משל פועל". הרמב"ם מפרש: (חושן – ומחס; ולפי פירושו דעת תנא קמא היא שמחסר את הגרוגרת לתרומת מעשר משל בעל הבית; ורבן שמעון בן גמליאל אומר: לא יחסנה ממון בעל הבית, מפני שהוא ממעט בזה ממונו, ולשון "ממעט מלאכתו" היינו ממעט ממונו, כמו "לרגל המלאכה אשר לפני" (בראשית לג, יד), אלא יחסנה ממה שהוא אוכל, כלומר ממנין הגרוגרות הקצוב לו; וחולק רבי יוסי על רבן שמעון בן גמליאל, ואומר, שתנאי בית דין הוא, שתהא תרומת מעשר משל בעל הבית, ואין רבי יוסי חולק על תנא קמא אלא משמינו טעם דבריו, שתנאי בית דין הוא (פירוש המשניות להרמב"ם).

בעל ספר "חרידים" (ר' אלעזר אזכרי) כותב: הרמב"ם שהיה רופא הוקשה לו על דברי רבן שמעון בן גמליאל (לפי פירושו של הר"ש והרא"ש, כמו שבארנו לעיל), שלא ייתכן לומר, שאם ימנע אדם עצמו מלאכול גרוגרת אחת נוספת על תשעים ותשע גרוגרות שאכל, יחלש כוחו. הלכך נדחק הרמב"ם לפרש כמו שפירש. ברם, מהירושלמי משמע שלא כדעת הרמב"ם, שכן אגב דבריו של רבן שמעון בן גמליאל מובאת שם תוספתא: "לא יחרוש אדם בפרתו בלילה וישכינה לאחרים ביום, ולא יעשה בשל עצמו בלילה וישכיר עצמו ביום, לא ירעב ולא יסגף עצמו, מפני שממעט מלאכתו של בעל הבית. ר' יוחנן בא למקום אחד, מצא מלמד תינוקות שהיה ישן ביום, שאל את בני

ה הִיוּ לוֹ תְּאֵנִים שֶׁל מִבֵּל בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְהוּא בְּבֵית הַמְדַרְשׁ אוֹ בַּשְּׂדֵה – אָמַר: "שְׁתֵּי תְּאֵנִים שְׂאֵנִי עֲתִיד לְהַפְרִישׁ הֲרֵי הֵן תְּרוּמָה, וְעֵשֶׂר – מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן, וְתִשְׁעָ – מַעֲשֵׂר שְׁנִי". הִיוּ דְמָאֵי – אָמַר: "מָה שְׂאֵנִי עֲתִיד לְהַפְרִישׁ לְמַחֵר הֲרֵי הוּא מַעֲשֵׂר, וְשֶׁאֵר מַעֲשֵׂר סְמוּךְ לוֹ; זֶה שְׁעָשִׂיתִי מַעֲשֵׂר עֲשׂוֹי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עָלָיו; וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי בְּצִפּוֹנוֹ, אוֹ: בְּדְרוּמוֹ, וּמִחֻלָּל עַל הַמְּעוֹת".

פירוש ברטנורה

לוגין ושמנה עשירות וחומש עשירות: מיחל ושותה. מתחיל ושותה. פירוש אחר מוגז ושותה, מיחל כמו מיהל ל' סבאך מהול במים (ישעיה א). וסתם מתניתין אתיא כר"מ דאמר אף בדאורייתא יש ברירה וזה שנשאר בשולי הכוס הוי כאילו הופרש מתחלה. ואינה הלכה אלא ק"ל דברבנן יש ברירה אבל בדאורייתא אין ברירה הלכך בודאי טבל לא יאכל ולא ישתה עד שיפריש: **ה והוא כבית המדרש.** כערב שבת ומתירא שמא יקדש עליו היום ולא יוכל לעשר:

משניות מבוארות – קהתי

ב א ו ר מ ש נ ה ה

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת, כיצד מתנה אדם על יין שהוא לוקח מן הכותים, באה משנתנו ללמד, שהוא הדין לגבי תאנים של טבל שיש לו בביתו, שיכול בשעת הרחק להתנות כך ולאכול מהתאנים בשבת.

הִיוּ לוֹ תְּאֵנִים שֶׁל מִבֵּל בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ – כגון מאה תאנים, וְהוּא בְּבֵית הַמְדַרְשׁ אוֹ בַּשְּׂדֵה – בערב שבת, ואין השעה מספקת לילך לבית לעשרם לפני התקדש היום, אָמַר: "שְׁתֵּי תְּאֵנִים שְׂאֵנִי עֲתִיד לְהַפְרִישׁ – לאחר שבת, הֲרֵי הֵן תְּרוּמָה – גדולה, וְעֵשֶׂר – תאנים, הֲרֵי הֵן מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן – ואינו קורא שם לתרומת מעשר, שהרי מדובר בטבל ודאי, ומעשר ראשון שלו חייב המפריש ליתן ללוי, והוא יתן תרומת המעשר לכהן, וְתִשְׁעָ מַעֲשֵׂר שְׁנִי" – כמו שבארנו במשנה הקודמת. הִיוּ דְמָאֵי – אבל אם התאנים היו דמאי, שלקחן מעם הארץ, ואינו צריך להפריש מהם אלא תרומת מעשר ומעשר שני, אָמַר: "מָה שְׂאֵנִי עֲתִיד לְהַפְרִישׁ לְמַחֵר – לפי רוב המפרשים אין גורסים כאן "למחר", וכן מבואר בברטנורה במשנה הקודמת, שאמנם אם אינו מתקן אלא מה שהוא אוכל ושותה התיירו לו להפריש למחר, אבל לתקן כל הנאד בשבת לא התיירו, ואף כאן הרי הוא בא לתקן כל הכרי, ולפיכך אסור לו להפריש בשבת (ברטנורה: "תוספות יום טוב"); הֲרֵי הוּא מַעֲשֵׂר – כלומר תאנה אחת שאני עתיד להפריש ממאה תאנים, הרי הוא מעשר, וְשֶׁאֵר מַעֲשֵׂר סְמוּךְ לוֹ – ועוד תשע תאנים יהיו מעשר בסמוך לתאנה האחת ונמצא הכל מעשר ראשון, זֶה שְׁעָשִׂיתִי מַעֲשֵׂר – תחילה, היינו התאנה האחת, עֲשׂוֹי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עָלָיו – על המעשר הראשון, וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי בְּצִפּוֹנוֹ, אוֹ: בְּדְרוּמוֹ, וּמִחֻלָּל עַל הַמְּעוֹת" – והמעשר שני מחולל כבר מעתה על המעות שיחדתי לפדיון מעשר שני.

ושותה – מיד, או כמו שפירש רב האי גאון: מחל – כמו מהל. מלשון "סבאך מהול במים" (ישעיה א, כב), כלומר מוזג יין במים ושותה מיד. – יש דעה, שאינו מחלל המעשר שני על מעות, לפי שבטבל ודאי אסור לחללו קודם להפרשת התרומה והמעשר. ברם, בדמאי שאינו מפריש תרומה גדולה, ומעשר ראשון דיי בקריאת שם בלבד, הלכך מחלל את המעשר שני לאחר שקרא שם לתרומת מעשר, כמו ששינונו לעיל (במשניות הקודמות). יש מפרשים משנתנו גם בלוקח את היין בימות החול, אלא שאין לו כלים להפריש בהם עכשיו תרומה ומעשרות והוא רוצה לשתות מן היין (ענין ורש"י יומא נה, א; חולין יד, א). – טעם הלכה זו ססומך אדם על מה שאמר "שני לוגין שאני עתיד להפריש" וכי' ושותה מן היין, לפי שסתם משנתנו היא כרבי מאיר הסובר יש ברירה אפילו בדברים שהם מן התורה, כלומר שכשהוא מוציא יין לשתיתו או אומרים, שזהו הנברר לחולין, ומה שיפריש לאחר השבת הוא הנברר לתרומה. ברם, בתוספתא מובא (דמאי ת, ז): "דבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוסרים" – לעשות כן, שלדעתם אין ברירה, ולכן אין לנו לומר שעכשיו הוא שותה חולין, ומה שמפריש אחר כך הוא התרומה, שאין סומכים על מה שיחבר אחר כך, וחוששים שמא שותה עכשיו תרומה או טבל. ויש סוברים, שלא משום שאין ברירה חולקים התנאים הללו על רבי מאיר, אלא משום שחוששים שמא ייבקע הנאד קודם שסיפק להפריש ולא יבוא לידי בירור כלל ונמצא שותה טבל ודאי, שכן מובא בתוספתא (שם): "אמרו לו לרבי מאיר: אי אתה מודה שאם ייבקע נאדו ששותה טבל? אמר להם: לכשיבקע" (אז נדון, כלומר שאינו חושש שמא ייבקע הנאד).

אגרות קודש

בי"ה, י"ז סיון, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום הראשון, בו כתב בהנוגע להמשך לימודו.

ומובן וגם פשוט שעליו ללמוד בישיבה, בה לומדים תורת הנגלה והחסידות גם יחד, וענין יחד מובן, כי בלימוד הנגלה צ"ל ניכר שלומד אברך חסידותי, ובלימוד החסידות צ"ל ניכר שלומד זה שחלק לו בלימוד הנגלה כדבעי. וכמובן מהמבואר באיזהו מקומות ומהם בלקו"ת בענין אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, שבשנים דיוק בדבר צ"ל תלמוד (כפשוטו - נגלה) ובידו דוקא שלא נשאר למטה בעולם הזה (תניא ריש פרק מ"ם) וק"ל.

בברכה לבשו"ט.

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף מה עמוד ב. **וְאָמַר חֲזָקִיָּה אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה מְשׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי, יְכוּל אֲנִי לְפַמּוֹר אֶת כָּל הָעוֹלָם כּוּלוֹ מִן הַדִּין מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָאתִי עַד עַתָּה, שֵׁשׁ בַּח כְּזוּיוֹתַי, לִסְבוּל אֶת עוֹנוֹת כָּל יוֹשְׁבֵי הָעוֹלָם וְלִהְיוֹן עֲלֵיהֶם, וְאֵילְמָלִי (אֲלֵעִזָּר) [אֲלֵעִזָּר] בְּנֵי עַמִּי - אִם אֲצַרְף עִמִּי אֶת אֲלֵעִזָּר בְּנֵי, נוֹכַל לְפַטּוֹר בְּזַכוּיוֹתַי אֶת הָעוֹלָם מִן הַדִּין מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם וְעַד עַכְשָׁיו, וְאֵילְמָלִי יוֹתֵם בֶּן עוֹזִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עַמָּנוּ, כּוּחוֹנוּ לִהְיוֹן עַל הָאֲנָשִׁים מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם עַד סוּפּוֹ - עַד שִׁישִׁיתִים הָעוֹלָם.**

וְאָמַר חֲזָקִיָּה אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה מְשׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי, רֵאִיתִי בְּנֵי עֲלִיָּה - צְדִיקִים הַרְאוּיִים לְהִיּוֹת מֵהַכַּת הַמִּקְבֶּלֶת פְּנֵי שְׂכִינָה [וְהִן מוֹעֲמִינִן], כְּלוּמַר שְׂרָאָה לְפִי מַעֲשֵׂי הַבְּרִיּוֹת שֶׁבְדוֹר הַהוּא שְׁבִנִי עֲלֵיהֶם מוֹעֲטִים הֵם, אִם אֶלְפָּה הֵן בְּנֵי הָעֲלִיָּה, מוֹבַטַח אֲנִי שֶׁאֲנִי וּבְנֵי מִתְּחִלָּה - מֵאוֹתָם בְּנֵי עֲלִיָּה, אִם מֵאֵת הֵם אֲנִי וּבְנֵי מִתְּחִלָּה, אִם שְׁנַיִם הֵן אֲנִי וּבְנֵי הֵן. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְכִי זִמְרִי בּוֹלֵי הָאֵי - וְכִי הַצְּדִיקִים מִקְבְּלֵי פְּנֵי שְׂכִינָה מוֹעֲטִים כָּל כֶּךָ, וְהָאֵת אָמַר רַבָּא, תִּמְנֵי סְרִי אֶלְפֵי דְרָא הָוָה דְקָמִיָּה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא - שְׁמוֹנָה עֶשֶׂר אֲלֵף שׁוֹרוֹת שֶׁל צְדִיקִים יוֹשְׁבִים לְפָנָיו הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר 'סְבִיב שְׁמֵנָה עָשָׂר אֲלֵף', וְכִיצַד הַסְּתַפֵּק רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַי יוֹחִאי שְׂמַא הַצְּדִיקִים שֶׁבְכָל הַדּוֹר אֵינֶם אֵלָּא שְׁנַיִם. מֵתַרְצַת הַגְּמָרָא: לֹא קָשְׁיָא, הָא - אוֹתָם שֶׁהֵם מוֹעֲטִים הֵם הַצְּדִיקִים דְּמִסְתַּבְּלֵי בְּאַסְפַּקְלָרְיָא הַמְּאִירָה - שֶׁהַמְּחִיצָה הַחוּצָצַת בְּיֵנֵיהֶם לְשְׂכִינָה מֵאִירָה, הֵם מוֹעֲטִין וּבּוֹדֵדִים, הָא - דְּבֵרֵי רַבָּא שֵׁשׁ שְׁמוֹנָה עֶשֶׂר אֲלֵף שׁוֹרוֹת, הֵם הַמְּחִיצִים דְּלֹא מִסְתַּבְּלֵי בְּאַסְפַּקְלָרְיָא הַמְּאִירָה וְאֵינֶם רּוֹאִים בְּבִירוֹר. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: הַצְּדִיקִים דְּמִסְתַּבְּלֵי בְּאַסְפַּקְלָרְיָא הַמְּאִירָה מִי זִמְרִי בּוֹלֵי הָאֵי שִׁיתֵּכֵן שְׂאִינֶם אֵלָּא שְׁנַיִם, וְהָאֵת אָמַר אַבְיָי, לֹא פְּחוּת עֲלֵמָא מִתְּלַתִּין וְשִׁיתָא צְדִיקֵי [שְׁלוּשִׁים וְשֵׁשׁ צְדִיקִים] בְּכָל דּוֹר דְּמִקְבְּלֵי אֶפְיֵי שְׂכִינָה בְּכָל יוֹם - שְׁמִקְבְּלִים פְּנֵי שְׂכִינָה כָּל יוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר 'אֲשֶׁרִי כָּל חוֹבֵי לֹא' לֹא בְּגִימְרֵיָא תְּלַתִּין וְשִׁיתָא הָוֹן, וְדוֹרֵשׁ אֶת הַכְּתוּב אֲשֶׁרִי הַצְּדִיקִים הַמְּחִכִּים לְכַת הַרּוּאָה פְּנֵי שְׂכִינָה שֶׁהִיא כִּמְנִין לֹא. מֵתַרְצַת הַגְּמָרָא: לֹא קָשְׁיָא הָא דְעֵיילֵי בְּבַר - בְּרִשׁוֹת, שְׂאִינֶם חֲשׁוּבִים כָּל כֶּךָ וּמֵתַעֲכָבִים בַּחוּץ עַד שִׁימְלֹכוֹ הַמְּלָאכִים בְּשְׂכִינָה אִם לִיתֵן לָהֶם רִשׁוֹת לְהִכְנֹס, הֵם מְרֻבָּבִים וּבְכָל דּוֹר יֵשׁ לֹא פְּחוּת מִלֹּא צְדִיקִים בְּדַרְגָּה זוֹ, הָא דְעֵיילֵי בְּלֹא בַר - שְׂאִין מִי שִׁיעֲכַב בְּעֵדָם וְהֵם נִכְנָסִים מִיַּד לְלֹא נְטִילַת רִשׁוֹת, הֵם מוֹעֲטִים.

דף מו עמוד א. **וְאָמַר רַבִּי יְזִרָא וְאֵיתִימָא רַבִּי חֲנִינָא בְּרַי פֶּפְאָ, בָּא וְרָאָה שְׂלֵא כְּמִדַּת הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִדַּת בְּשָׂר וְדָם, מִדַּת בְּשָׂר וְדָם אִם יֵשׁ לוֹ כְּלֵי רִיקוֹן מְחִיזִיק מַה שְׁנוֹתֵינִן לְתוֹכוֹ, אֲבָל אִם יֵשׁ לוֹ כְּלֵי מְלֵא אֵינּוּ מְחִיזִיק מַה שְׁמוֹסִיף עֲלָיו. אֲבָל מִדַּת הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵינוֹ כֵּן אֵלָּא כְּלֵי מְלֵא - אֲדָם הַמֵּלֵא דְבֵרֵי תוֹרָה, אִם מוֹסִיפִים עֲלָיו דְּבֵרֵי תוֹרָה וְחֻכְמָה מְחִיזִיק, וְכֵלֵי רִיקוֹן - אֲדָם בּוֹר שְׂאִינוֹ חֻכְמָה, אִם שׁוֹמֵעַ דְּבֵרֵי תוֹרָה, אֵינוֹ מְחִיזִיק, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כח א) 'וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע וְגו' בְּקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ', כְּפִילוֹת לְשׁוֹן שְׁמִיעָה בָּאָה לְלַמְדֵינוּ שְׂאֵם שְׁמוֹעַ - אִם הוֹרְגַלַת לְשׁוֹמֵעַ, תִּשְׁמַע - תּוֹכַל לְשׁוֹמֵעַ וְלִהוֹסִיף עַל חֻכְמָתְךָ, וְאִם לֹא - שְׂלֵא הִטִּית אוֹזְךָ בִּלְדוֹתְךָ, לֹא תִשְׁמַע - לֹא יִסְפִּיקוּ בִידְךָ לְשׁוֹמֵעַ אֶף לְאַחַר זְמַן. דְּבַר אַחַר יֵשׁ לְדַרְוֵשׁ 'וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ' שְׂאֵם שְׁמוֹעַ בִּישָׁן לְחֹזֵר עַל תְּלַמּוּדְךָ, תִּשְׁמַע בְּחֶדֶשׁ - תִּתְחַכֵּם בּוֹ לְהִבִּין דְּבָרִים חֲדָשִׁים מִתּוֹךְ הַיּוֹשִׁינִים, וְאִם יִפְנָה לְבַבְךָ לְבַטְלָה וְלִהְתִּיאַשׁ מִלְּחֹזֵר עַל לִימוּדְךָ, שׁוּב לֹא תִשְׁמַע - אִין מְשִׁמְעִים אוֹתְךָ דְּבֵרֵי תוֹרָה חֲדָשִׁים, שְׂנֵאמַר (דְּבָרִים ל יז) 'וְאִם יִפְנָה לְבַבְךָ וְלֹא תִשְׁמַע', שְׂאֵם מִפְּנֵה לְבוֹ מְחֹזְרָה עַל הִישָׁן שׁוּב אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ בְּחֶדֶשׁ.**

בְּחֶדֶשׁ - תִּתְחַכֵּם בּוֹ לְהִבִּין דְּבָרִים חֲדָשִׁים מִתּוֹךְ דְּבָרִים יְשִׁנִּים. וְאִם יִפְנָה לְבַבְךָ - לְהִתִּיאַשׁ עַל מַה שְׁלַמְדַת כְּבַר, מִלְּחֹזֵר עֲלָיו.

לְפַמּוֹר - בְּזַכּוּתִי אֲנִי סוֹבֵל כָּל עוֹנוֹתֵיהֶם, וּפּוֹטְרֵן מִן הַדִּין. יוֹתֵם בֶּן עוֹזִיָּהוּ - צְדִיק הִיָּה, וְעֵנִי יוֹתֵר מִשְׂאֵר מְלָכִים, וְזוֹכֵה בְּכִיבוֹד אֲבִיו, וְעֲלָיו נֵאמַר "בֶּן יַכְבֵּד אֲב" (מְלָאכִי וְעַל הַיָּמִים שֶׁהִיָּה אֲבִיו מְצוּרַע וְהוּא הִיָּה שׁוֹפֵט עִם הָאָרֶץ, כְּדַכְתִּיב (מְלָכִים ב טו), "וְיוֹתֵם (בְּנֵי) שׁוֹפֵט" וְגו' לֹא נִטַל עֲלָיו כְּתַר מְלָכוֹת בַּחֲיָיו, וְכָל דִּינֵין שֶׁהִיָּה דָן - אוֹמְרֵן בְּשֵׁם אֲבִיו. וְעַד סוּפּוֹ - עַד שִׁיכְלָה הָעוֹלָם. רֵאִיתִי בְּנֵי עֲלִיָּה וְהֵן מוֹעֲמִין - רּוֹאָה אֲנִי לְפִי מַעֲשֵׂה הַבְּרִיּוֹת שְׁבִנִי עֲלֵיהֶם, כֵּת הַמִּקְבְּלִין פְּנֵי שְׂכִינָה - מוֹעֲטִים הֵם. סְבִיב שְׁמֵנָה עָשָׂר אֲלֵף - סִפְיָה דְקָרָא "ה' שְׂמֵה" דְאָף עַל גַּב דְּבִירוֹשָׁלַיִם שְׁלַעֲתִיד לְבָא כְּתִיב קָרָא, דְרִשִׁינָן לִיָּה נְמִי לְהַכִּי, דְמִקּוֹם שֶׁשְׂכִינָה שְׂמָה סוֹבְבִין אוֹתוֹ שְׂמֵנָה עָשָׂר אֲלֵף, וְהֵם הַצְּדִיקִים הַנְּתוּנִים לְפָנִים מִמְּלָאכִי הַשְּׂרַת, שְׂנֵאמַר (בְּמַדְבָּר כג) "כַּעַת יֵאמַר לִיעֲקֹב וְלִישְׂרָאֵל מַה פֶּעַל אֲלִי" וְאוֹמַר (ישַׁעִיָּהוּ כג) "לִישׁוּבִים לְפָנָי ה' יִהְיֶה סַחְרָה" וְאוֹמַר (שֵׁם ל) "וְהָיוּ עֵינֶיךָ רּוֹאוֹת אֶת מוֹרִיךְ". אֲסַפְקָלְרִיא - מְחִיצָה שְׁחוּצָצַת בְּיֵנֵיהֶם לְשְׂכִינָה. מֵאִירָה - כְּמֵרָאָה זוֹ שְׂרוֹאִין בָּהּ. וְיֵשׁ צְדִיקִים שְׂאִין מֵאִירָה לָהֶם כָּל כֶּךָ, וְאִין יְכוּלִין לְרֹאוֹת מִמֶּשׁ. אֲשֶׁרִי כָּל חוֹבֵי לוֹ - הַמְּחִכִּים לְכַת שְׂהוּא כִּמְנִין לוֹ. בְּבַר - בְּרִשׁוֹת. דְעֵיילֵי בְּלֹא בַר - בְּלֹא רִשׁוֹת, מוֹעֲטִים הֵן, וּבִהְנָהוּ קָאמַר אֲנִי וּבְנֵי מֵהֶם. מְחִיזִיק - מַה שְׁנוֹתֵינִן לְתוֹכוֹ. מְלֵא אֵינוֹ מְחִיזִיק - מַה שְׁתוֹסִיף עֲלָיו. אִם שְׁמוֹעַ תִּשְׁמַע - אִם הוֹרְגַלַת לְשׁוֹמֵעַ - אִז תִּשְׁמַע, תּוֹכַל לְלַמּוֹד וְלִהוֹסִיף. וְאִם לֹא - שְׂלֵא הִטִּית אוֹן בִּלְדוֹתְךָ לְשׁוֹמֵעַ. לֹא תִשְׁמַע - לְאַחַר זְמַן לֹא יִסְפִּיקוּ בִידְךָ. דְבַר אַחַר אִם אֵתָּה שׁוֹמֵעַ בִּישָׁן - מְחֹזְרָה עַל תְּלַמּוּדְךָ שְׁמַעֲתָ. תִּשְׁמַע בְּחֶדֶשׁ - תִּתְחַכֵּם בּוֹ לְהִבִּין דְּבָרִים חֲדָשִׁים מִתּוֹךְ דְּבָרִים יְשִׁנִּים. וְאִם יִפְנָה לְבַבְךָ - לְהִתִּיאַשׁ עַל מַה שְׁלַמְדַת כְּבַר, מִלְּחֹזֵר עֲלָיו.

57 ולפיכך סובר שיש לחייב את בעל הבהמה לשלם נזק שלם אף על נזקי
58 כח כחה. תיקו:
59 שנינו במשנה, היתה הבהמה מבעטת, או שהיו צרורות מנתוין
60 מתחת רגליה ושברה את הכלים, משלם חצי נזק;
61 איבעיא להו, היכי קאמר – כיצד היא כוונת דברי המשנה, האם
62 כוונתה לומר שאם היתה הבהמה מבעטת בכלים והיכה אותם
63 בביעוטה בלא התות צרורות, או שהתיה צרורות פאוהיהו – על
64 ידי שהלכה כדרכה, בשני אופנים אלו משלם חצי נזק, באופן הראשון
65 משום נזקי קרן, שהרי בעיטה דבר משונה הוא בבהמה, ובאופן השני,
66 אף שדרכה הוא, כן הוא הדין בנוזקי צרורות שאין משלם אלא חצי נזק,
67 ונמצא לפי זה שהמשנה כדעת רבנן היא, הסוברים שעל נזקי צרורות
68 משלם חצי נזק, או הלקט – או שמא יש לבאר את המשנה באופן כזה,
69 היתה הבהמה מבעטת והיכה בביעוטה, או שהיתה מבעטת בקרקע
70 וניתו צרורות מתחת הביעוט והזיקו את הכלים, משלם חצי נזק,
71 ובשני האופנים החיוב הוא משום נזקי קרן, וניתן לדייק מכך, הא כי
72 אוהיה – שאם התיה הבהמה צרורות כשהלכה כדרכה, משלם נזק
73 שלם, ומני סומכוס היא – ונמצא שמשנתנו סוברת כדעת סומכוס,
74 שעל נזקי צרורות רגילים יש לשלם נזק שלם.
75 הגמרא מנסה לפשוט ספק זה מן הסיפא של המשנה: הא שמע
76 מסיפא, שבה שנינו שאם דרסה הבהמה על הכלי ושברתו, ונפל
77 השבר על כלי אחר ושברו, הדין הוא שעל הכלי הראשון משלם נזק
78 שלם כדון נזקי רגל, ועל הכלי האחרון משלם חצי נזק כדון נזקי
79 צרורות. ואי משנתנו סוברת כסומכוס, מי אית ליה – האם הוא
80 סובר לדין תשלום חצי נזק על נזקי צרורות. ומאחר שהסיפא היא
81 כדעת חכמים, בהכרח יש להעמיד אף את הרישא בנוזקי צרורות
82 רגילים, וכדעת חכמים.
83 וכי תימא שאף הסיפא של המשנה היא כדברי סומכוס, וכוונת
84 המשנה באומרה שעל הראשון משלם נזק שלם, אינה על הכלי
85 שדרסה עליו הבהמה ברגליה, אלא על הכלי הראשון להתנה –
86 שנשבר מחמת שברי הכלי שהתיה הבהמה ברגליה, ועל כך משלם
87 נזק שלם כסומכוס, וכוונת המשנה באומרה שעל הכלי השני משלם
88 חצי נזק, היינו הכלי השני להתנה – שנשבר מחמת השרב שניתו
89 הכלי הראשון, והטעם שמורה סומכוס בזה משלם רק חצי נזק, משום
90 דשאני ליה לסומכוס בין כחו לכח כחו – סומכוס מחלק בין נזק
91 שעושה הבהמה בכחה, שבוה הוא מחייב בתשלום נזק שלם, לבין נזק
92 הנעשה בכח כחה שאינו מחייב אלא בתשלום חצי הנזק, ומאחר
93 שהסיפא כסומכוס ניתן לבאר אף את הרישא בצרורות משונים דוקא,
94 כדבריו.
95 אמנם אי אפשר לומר כך, אלא הא דבעי רב אשי – שאם כן, ספק זה
96 שנסתפק בו רב אשי לעיל, האם כח כחו לדעת סומכוס ככחו דמי
97 ומשלם נזק שלם, או לאו ככחו דמי ואינו משלם אלא חצי נזק,
98 תפשוט ליה דלאו ככחו דמי – היה לו לרב אשי לפשוטו מן הסיפא
99 של המשנה, שממנה מוכח שעל הכלי השני שנשבר בכח כחה של
100 הבהמה מורה סומכוס שאינו משלם אלא חצי נזק.
101 דוחה הגמרא, שלא ניתן לפשוט מכך את ספיקו של רב אשי, מאחר
102 שרב אשי פרבנן מזקי לה – רב אשי מעמיד את כל המשנה כדעת
103 חכמים, ובעי לה הכי – והסתפק בהבנת דברי המשנה באופן אחר,
104 האם יש לבאר את המשנה כך, היתה הבהמה מבעטת והיכה
105 בביעוטה, או שהתיה צרורות פאוהיהו – בהליכתה כדרכה,
106 משלם חצי נזק, וניתן לדייק מכך, הא מתמת ביעוט – שאם התיה
107 צרורות שלא בדרך הילוכה, אלא על ידי שבעטה ברגליה בקרקע
108 ניתו צרורות ושברו הכלים, אינו משלם אלא רביעי נזק, מאחר
109 שצרורות משונים הם, ויש דין שנוי בצרורות לשלם רביעי נזק, או
110 דלקט – או שיש לפרש כך, היתה הבהמה מבעטת והיכה בביעוטה,
111 או שהתיה צרורות מתחת ביעוט משלם חצי נזק, ואין דין שנוי
112 לצרורות לשלם רביעי נזק. תיקו:

1 ובהא קמיפלגי, מר ו-רמי בר יחזקאל קבר יש דין העדאה לצרורות
2 לשלם נזק שלם, ומר ו-רב קבר אין דין העדאה לצרורות, ואינו
3 משלם אלא חצי נזק.
4 דוחה הגמרא: לא, יתכן שנחלקו פחד וימנא – שלא הזיקו באופן זה
5 אלא פעם אחת, ובפלוגתא דסומכוס ורבנן קמיפלגי – ונחלקו
6 במחלוקת סומכוס וחכמים בדין נזקי צרורות, האם משלם נזק שלם או
7 חצי נזק בלבד.
8 מקשה הגמרא: והא משונה הוא שיכניס התרנגול ראשו לתוך כלי
9 ויצעק בקול, ואף לדעת סומכוס אין צריך לשלם אלא חצי נזק כדון
10 נזקי קרן, ומדוע חייב רמי בר יחזקאל את בעל התרנגול לשלם נזק
11 שלם.
12 מתרצת הגמרא: האית ביה פורני – הברייתא עוסקת באופן שהיו
13 זרעים בתוך הכלי, שדרך התרנגול להכניס את ראשו לכלי כדי
14 לאכלם, ולאחר שמכניס ראשו דרכו לצעוק שם בקול, ואין זה משונה.
15 ספק בדיני צרורות: בעי רב אשי, יש דין שנוי לצרורות לשלם רביעי
16 נזק, או אין דין שנוי לצרורות לשלם רביעי נזק. דהיינו, יש להסתפק
17 לדעת חכמים הסוברים שכאשר התיה הבהמה צרורות כדרכה משלם
18 בעליה חצי נזק, מה יהא הדין כאשר התיה הצרורות בשניו, כגון
19 שבעטה בקרקע ומחמת כך ניתו צרורות, האם גם באופן כזה עליו
20 לשלם חצי מן הנזק, או שדי בתשלום רבע הנזק.
21 צדי הספק: האם יש לדון את הבהמה המתיה צרורות כדרכה
22 כמועדת לנזק זה, ומאחר שעל העדאתה משלמים הבעלים חצי נזק,
23 יש לומר שאם התיה בשניו ואינה מועדת לכך אינו משלם אלא רבע
24 נזק, כדון שור תם המשלם מחצית מחיובו של שור המועד, או שאין
25 לומר דין תמות והעדאה לענין צרורות, מאחר שלא מצינו תם המשלם
26 פחות ממחצית הנזק.
27 הגמרא מנסה לפשוט ספק זה מדברי רבא: תפשוט ליה מדרבא, דבעי
28 רבא (לעיל יד), יש דין העדאה לצרורות לשלם נזק שלם אחר שלש
29 פעמים, או שאין דין העדאה לצרורות, מכלל – ויש ללמוד מתוך
30 דבריו, שסובר דאין שנוי לצרורות לשלם רביעי נזק, שאילו היה סובר
31 שעל צרורות משונים יש לשלם בפעם הראשונה רבע נזק, כיצד יתכן
32 לומר שאחר שהועדה הבהמה בכך שלש פעמים ישלם נזק שלם,
33 האם מאחר שהתם משלם רבע נזק על הפועד לשלם חצי נזק,
34 ובהכרח, שלדעת רבא דין תשלום חצי נזק של צרורות שמתיה
35 הבהמה כדרכה הוא מדין תמות ולא מדין העדאה, ולפיכך נסתפק
36 שמא לאחר שהועדה להזיק שלש פעמים בצרורות עליו לשלם נזק
37 שלם.
38 דוחה רב אשי: דלקט רבא אם תמצי לומר קאמר – יתכן שרבא
39 הסתפק האם יש העדאה לצרורות בדרך אם תרצה לומר, דהיינו,
40 שהסתפק בין לענין שינוי בצרורות ובין לענין העדאה בצרורות,
41 ולפיכך אמר שאם תמצי לומר שאין דין שנוי בצרורות לרבע נזק,
42 ונמצא שחצי נזק צרורות הוא מדין תמות, אזי יש מקום להסתפק האם
43 לאחר שהתיה הבהמה שלש פעמים יש דין העדאה לצרורות לשלם
44 נזק שלם, או אין דין העדאה ולעולם אינו משלם אלא חצי נזק. תיקו.
45 ספק נוסף בדין צרורות: בעי רב אשי, כח כחו לסומכוס ככחו דמי
46 או לא. דהיינו, בהמה שהזיקה בכח כחה, כגון, שהתיה צרורות על
47 כלי ונשבר, וניתו שבר מן הכלי על כלי אחר ושברו. האם לדעת
48 סומכוס יש לדון כאילו הזיקה הבהמה את הכלי השני בכחה ממש,
49 וכשם שלשטתו יש לשלם על נזקי צרורות נזק שלם, כך יסבור אף
50 לגבי נזק זה, או שמורה סומכוס שבאופן כזה אינו משלם אלא חצי נזק
51 בלבד.
52 צדי הספק: מי נמיר הלכה ומוקי לה כבת כחו – האם קיבל סומכוס
53 מרבותיו שישנה הלכה למשה מסיני שעל נזקי צרורות משלמים חצי
54 נזק, אלא שסובר שיש להעמיד הלכה זו רק באופן שהזיקה הבהמה
55 בכח כחה, אך כשהזיקה בכחה משלם נזק שלם, או דלקט לא נמיר
56 הלכה כלל – או שמא לא קיבל סומכוס כלל הלכה זו מרבותיו,

אָבֵל

קָשְׁרוּ אֶדָם חַיִּיב. פִּי בָתַר דְּנִיחַ וּמְשֹׁם בּוּר וְלֹא דוֹקָא קָשְׁרוּ אֶלָּא כֵּל הַיָּבֵא דְלֹא אֲצַנְעִיהַ כְּקָשְׁרוּ דְמִי כְּדָקָאמַר אִי דְלֹא אֲצַנְעִיהַ פּוֹשַׁע הוּא:

אֶלָּא

מַתְנִי בְדִאֲרֵייהָ אֲרִיזִי. וְאִיִּרִי בְדִלִיל הַפֶּקֶר אוֹ דְחִבְרִיהַ וְאֲצַנְעִיהַ: וְכִי אֲתַמַּר דְּרַב הוּנָא בְעֵלְמָא אֲתַמַּר. דְּלֹא מִתּוֹקְמָא אֲמַתְנִי דְקָשְׁרוּ אֶדָם חַיִּיב מִשְׁמַע הַכֵּל וּבְדִאֲרֵייהַ

אֲרִיזִי נִמִּי חַיִּיב בְּעַל תְּרַגְלוּ וּבְקוֹטְרַס פִּי דְלֹא

מִתּוֹקְמָא אֲמַתְנִיתִין מִשּׁוֹם שֶׁהַקִּישׁוּר הִיךְ פְּטוּר בִּינָן

דְּאֲרֵייהָ אֲרִיזִי שְׁלֹא נִתְקַל אֶדָם בְּבוּרוֹ וְקָשַׁה לְפִי

מִיִּמָּ לִיחַיִּיב מִשּׁוֹם אִשׁוּ דְהוּי בְּאִבְנֵי וְסָכִינוּ וּמִשְׁאֵו

שֶׁהֵינִיק בְּרֹאשׁ גּוּג וְנִפְלוּ בְרוּחַ מְצִינְהַ וְהִיזִיק בְּהַדִּי

דְּאֲזִילִי דְהֵאִי תְרַגְלוּ הָרִי בְרוּחַ מְצִינְהַ מִדְּפָרֶךְ אִי

דְּלֹא אֲצַנְעִיהַ פּוֹשַׁע הוּא:

נְקִישׁוּר פְּטוּר. דְּאִישׁ בּוּר וְלֹא שׁוּר בּוּר:

אֶדָם חַיִּיב. לֹא דוֹקָא קָשְׁרוּ דְהֵדִי אִם

הִיךְ בְּמִקּוּם הַמוֹצֵעַ וְהֵיחֹזוּ בְּמִקּוּם

הַתּוֹרֵפָה שֶׁשֶּׁשֶׁשׁ בּוּר וְאִפִּי לֹא הִגְבִּיהוּ וְלֹא קָנָאוּ

וְדִלֹּא כְמוֹ שֶׁפִּירֵשׁ הַקּוֹטְרַס דְקֵנִי בְּהַגְבָּהָה

כְּשֶׁקָשְׁרוּ וְשֶׁ לוֹ מִיֵּהָא דְלִיל בְּעֵלִים דְכָל תְּקֵלָה

שֶׁהֵינִיחָה בְּרַהִיר מִיִּחִיב בִּיהַ מִשּׁוֹם בּוּר אֶע״ג שְׁלֹא

זָכָה בָּהּ דַּעַב כַּאֲן לֹא פְלִגְנִי רַב וְשׁוּמַל לִקְמַד ד'

כַּחַס אֶלָּא בְּדִילָא אֲפָקְרִי אֶבֶל כְּדֹאפָקְרִי בִּין לְרַב

בִּין לְשׁוּמַל הֵינֵנו בּוּר:

וְחִזּוּר שְׁאֵכַל חֲתִיבָה שֶׁל בִּשְׂר. אֶכִּילָה ע״י

הַדְּחַק הֵיא בְּדַמְסִיק וְהָא דְהֵנָּן גְּבִי

מִדּוֹרוֹת הַנְּבָרִים וּמֵינִיחֵי לֵה בְּפֶרֶק קָמַא דְפִסְחִים

(דף טו.) כֵּל מִקּוּם שְׁחִיר וְחוֹלְדָה יְכוּלִין לְחַלֵּק אִין

צְרִיכִין כְּדָרְקָה אוֹמַר רִיחַ דְּשִׁאנֵי דְרַבִּינִי:

מִתְנַגְלַל

וְהָאֲמַר ר' יוֹהַנָּן אִין חֲצִי נֶזֶק חֲלוּק לֹא לְרִשׁוֹת הַיְחִיד

וְלֹא לְרִשׁוֹת הַרְבִּים מֵאִי לֹא הוֹיָה בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים

וְהוֹיָקָה בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים לֹא הוֹיָה בְּרַהִיר וְהוֹיָקָה

בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד וְהָאֲמַרְתָּ עֲקָרָה אִין פֶּאן הַנְּחָה יֵשׁ פֶּאן

אִ"ל הַדְּרִי בִי אִיבְעִית אִימָא כִּי אָמַר רַבִּי יוֹהַנָּן אֶרְנָן

יְתִיב רַבִּי יְהוּדָה נְשִׂיאָה וְרַבִּי אוֹשְׁעִיא אֶקְוִיעָא דְרַבִּי

יְהוּדָה נֶפֶק מִיֵּלְתָא מְבִינִיהוּ בְּשִׁבְשֵׁה בּוֹנְבָה מַהוּ אִ"ל

אִידָךְ וְכִי יֵאחֲזֶנָּה בּוֹנְבָה וְלָךְ אִי חֲכִי קָרָן נִמִּי יִנְיָא

וְכִי יֵאחֲזֶנָּה בְּפָרָן וְלָךְ חֲכִי הַשְׁתָּא קָרָן לֹא אוֹרְחִיהַ

הָא אוֹרְחִיהַ וְכִי מֵאַחַר דְּאוֹרְחִיהַ מֵאִי מְבַעֵיא לִיהַ

כְּשֶׁפּוֹשַׁע יְתִירָא מְבַעֵיא לִיהַ: בְּעִי רַב עֵינָא כְּשִׁבְשֵׁה

בְּאַמְתָּה מַהוּ מִי אֲמַרִינָן מִיִּדֵי דְהוּה אֶרְנָן קָרָן לֹא

יִצְרָא קְתֻקִּיף לִיהַ חֲכָא נִמִּי לֹא שְׁנָא אוֹ דְלִקְמָא קָרָן

פּוֹנְנָתוּ לְהוֹיָק הָא אִין פּוֹנְנָתָה לְהוֹיָק תִּיקוּ: הַתְּרַגְנָלוּיִן

מוֹעֲדֵינָן לְהַלָּךְ פְּדָרְכָן וְלִשְׁבַר וְכִי: אָמַר רַב הוּנָא לֹא

שָׁנֵו אֶלָּא שְׁנַקְשֵׁר מֵאִלּוּי אֶבֶל קָשְׁרוּ אֶדָם חַיִּיב נְקִישׁוּר

מֵאִלּוּי מֵאִן חַיִּיב אִילּוּמָא בְּעַל תְּדִלִיל הַיְכִי דְמִי אִי

דְּאֲצַנְעִיהַ אָנוּם הוּא וְאִי לֹא אֲצַנְעִיהַ פּוֹשַׁע הוּא אֶלָּא

חַיִּיב בְּעַל תְּרַגְנול מֵאִי שְׁנָא בּוֹלִיָה נֶזֶק דְּלֹא דְכֻתִּיב כִּי יִפְתַּח אִישׁ בּוּר וְלֹא שׁוּר בּוּר חֲצִי

נֶזֶק נִמִּי אִישׁ בּוּר וְלֹא שׁוּר בּוּר אֶלָּא מַתְנִי בְּדִאֲרֵייהַ אֲרִיזִי וְכִי אֲתַמַּר דְּרַב הוּנָא בְּעֵלְמָא

אֲתַמַּר דְּלִיל הַפֶּקֶר אָמַר רַב הוּנָא נְקִישׁוּר מֵאִלּוּי פְּטוּר קָשְׁרוּ אֶדָם חַיִּיב מִשּׁוֹם מֵאִי חַיִּיב

אָמַר רַב הוּנָא בְּרַ מְנוּחַ מִשּׁוֹם בּוּרוֹ הַמְתַּנְגְּלַל בְּרַגְלֵי אֶדָם וּבְרַגְלֵי בְּהֵמָה: מַתְנִי בִּיצֵד

הַשֵּׁן מוֹעֲדָתָה לֵאכּוֹל אֵת הַרְאִוִי לֵה תְּבַהֲמָה מוֹעֲדָתָה לֵאכּוֹל פִּירוֹת וְיִרְקוֹת אֶבְלָה כְּסוּת אוֹ

כְּלִים זֶשֶׁלֶם חֲצִי נֶזֶק בְּמָה דְבָרִים אָמּוּרִים בְּרִשׁוֹת הַנִּזְיָק אֶבֶל בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים פְּטוּר וְאִם

נִהְיִית מִשְׁלֵמַת מַה שְׁנֵהְיִית בִּיצֵד מִשְׁלֵמַת מַה שְׁנֵהְיִית אֶבְלָה מִתּוֹךְ הַרְחֵבָה מִשְׁלֵמַת מַה

שְׁנֵהְיִית מִצְדֵי הַרְחֵבָה מִשְׁלֵמַת מַה שְׁהוֹיָקָה מִפְּתַח הַתְּנִיחַ מִשְׁלֵמַת מַה שְׁנֵהְיִית מִתּוֹךְ

הַחֲנוּת מִשְׁלֵמַת מַה שְׁהוֹיָקָה: נִבְּמ' תְּנֵו רַבְנָן הַשֵּׁן מוֹעֲדָתָה לֵאכּוֹל אֵת הַרְאִוִי לֵה בִּיצֵד בְּהֵמָה

שְׁנֵהְיִית לְחֲצֵי הַנִּזְיָק וְאֶבְלָה אוֹכְלִין הַרְאִוִין לֵה וְשִׁתְּתָהּ מִשְׁקֵין הַרְאִוִין לֵה מִשְׁלֵם נֶזֶק שְׁלֵם

וְכֵן חָיָה שְׁנֵהְיִית לְחֲצֵי הַנִּזְיָק וְטָרְפָה בְּהֵמָה וְאֶבְלָה בִּשְׂר מִשְׁלֵם נֶזֶק שְׁלֵם וּפְרָה שְׁאֶבְלָה

שְׁעוּרִין וְחִמּוּר שְׁאֶבֶל פְּרִשְׁיָן וְכָל שְׁלִיקָן אֵת הַשֵּׁמֶן וְחִזּוּר שְׁאֶבֶל חֲתִיבָה שֶׁל בִּשְׂר מִשְׁלֵמִין

נֶזֶק שְׁלֵם אָמַר רַב פֶּפֶא הַשְׁתָּא דְאֲמַרְתָּ כֵּל מִיִּדֵי דְלֹא אוֹרְחִיהַ וְאֶבְלָה לִיהַ ע״י הַדְּחַק

שְׁמִיָה אֶכִּילָה הָאִי שׁוֹנְרָא דְאֶכֶל תְּמִיר וְחִמְרָא דְאֶכֶל בִּינִיתָא מִשְׁלֵם נֶזֶק שְׁלֵם הוּא חִמְרָא

דְּאֶכֶל נִהְמָא וּפְלִסְיָה לְסָלָא חַיִּיבִיהַ רַב יְהוּדָה לְשֵׁלֶם נֶזֶק שְׁלֵם אֲנַחְמָא וְאֶסְפָּלָא חֲצִי נֶזֶק

וְאִמָּאִי בִּינָן דְּאוֹרְחִיהַ לְמִיכָל נִהְמָא אוֹרְחִיהַ נִמִּי לְפִלוּסִי סָלָא דְאֶכֶל וְהַדְּר פְּלִים וּפַת אוֹרְחִיהַ

הוּא וְרַמְיָנְהוּ אֶבְלָה פַת וּבְשֵׁר וְתַבְשִׁיל מִשְׁלֵם חֲצִי נֶזֶק מֵאִי לֹא בְּבַהֲמָה לֹא בְּחִיָה חָיָה

כְּשֶׁר אוֹרְחִיהַ הוּא דְמַטְוִי וְאִיבְעִית אִימָא כְּמַבְיָא וְאִיבְעִית אִימָא לְעוֹלָם בְּבַהֲמָה וּבַפְתוּרָא

הוּא

הַסֵּל עֲמֹ: בְּחִיָה. שְׁאִין דְרַבָּה בַּת אֶפִּילוּ ע״י הַדְּחַק אֶבֶל חִמּוּר דְרַבִּי בְּכִי: דְמַטְוִי. צִלִי אִשׁ: כְּמַבְיָא. צְבִי אִין דְרַבִּי בַּת וּבְשֵׁר: וּבַפְתוּרָא. שְׁעַל הַשְּׁלֵחַן אֶבְלָה שְׁאִין דְרַבִּי בְּכִי: הוּא

וְהָאֲמַר רבי יוֹהַנָּן. לִקְמַן בְּהָאִי פִּירְקִין (דף כו:) כִּי קָאֲמַר רַבִּי יוֹהַנָּן. אִין חֲצִי נֶזֶק חֲלוּק עַל חֲצִי

נֶזֶק דְקָרָן קָאֲמַר דְכֻתִּיב יִחְצוּן וְיִחְצוּ תְרֵי יִזְמִינִי לֹאפּוֹקִי מִמָּאִן דְפִרְדִּי לִקְמַן וְלֹא תְהֵא קָרָן

בְּרַהִיר חֲתִיב כְּלוּם מְקוֹ אֶבֶל חֲצִי נֶזֶק דְצִירוֹת לְעוֹלָם פְּטוּר בְּרַהִיר: אֶקְוִיעָא. פְּרַק"א

שְׁלַפְנֵי הַבַּיִת: כְּשִׁבְשֵׁה בּוֹנְבָה מַהוּ. אִרְחָה הוּא וְפְטוּרָה בְּרַהִיר אוֹ לֹא: וְכִי יֵאחֲזֶנָּה. בְּעֵלָה

בּוֹנְבָה וְיָךְ וְדֵאִי פְטוּר בְּרַהִיר: הָא אוֹרְחָה הֵיא.

וְתוֹלְדָה דְרָגַל הֵיא: כְּשִׁבְשֵׁה יְתִירָא מְבַעֵיא לִיהַ.

אִי אוֹרְחִיהַ הוּא אוֹ לֹא: שְׁנֵו. חֲדָצִי נֶזֶק וְהוֹ

לֹא: אִילָא שְׁנַקְשֵׁר מֵאִלּוּי. הַדְּלִיל בְּרַגְלֵי הַתְּרַגְנול:

אֶבֶל קָשְׁרוּ אֶדָם חַיִּיב. הַקִּישׁוּר נֶזֶק שְׁלֵם דְהוּי בּוּר

וְאִם נִתְקַל בּוּ אֶדָם חַיִּיב בְּנֶזֶק: נְקִישׁוּר מֵאִלּוּי.

דְּמַתְנִיתִין: מֵאִן חַיִּיב. לְשִׁלּוּמֵי חֲצִי נֶזֶק: אִי בְּעַל

תְּדִלִיל. שְׁאִין הַתְּרַגְנול שְׁלֹה פּוֹשַׁע הוּא. וְכוּלִיָה

נֶזֶק כְּעִי לְשִׁלּוּמֵי שְׁחָרִי בּוּרוֹ הוּא שֶׁהִשְׁלִיכוּ

לְרַהִיר: אִילָא דְאֲצַנְעִיהַ. כְּבִיתוֹ וְהוֹצִיָאוּ הַתְּרַגְנול

מִבֵּיתוֹ וְחַיִּיב בְּעַל הַתְּרַגְנול: אִישׁ בּוּר וְלֹא שׁוּר

בּוּר. כִּי יִבְרַה אִישׁ בּוּר אָמַר רַחֲמָנָא וְלֹא כִּי יִבְרַה

שׁוּר בּוּר וְהָאִי דְלִיל תְּרַגְנול כְּרַה: אֶלָּא מַתְנִי:

לֹא מִתּוֹקְמָא אֶלָּא בְּאֲרֵייהַ אֲרִיזִי שְׁזָרַק הַתְּרַגְנול

הַדְּלִיל וְשִׁבַר בּוֹרְקוּתָה כְּלִים דְהוּו צִירוֹת

וְאִפְשֵׁר קָשְׁרוּ אֶדָם נִמִּי לֹא מִשְׁלֵם אֶלָּא חֲצִי בְּעַל

הַתְּרַגְנול וְהַקִּישׁוּר פְּטוּר שְׁלֹא נִתְקַל אֶדָם בְּבוּרוֹ

וְדַרְב הוּנָא לֹא מִתּוֹקְמָא אֲמַתְנִי אֶלָּא בְּעֵלְמָא

אֲתַמַּר וְהַיְכִי אֲתַמַּר דְלִיל הַפֶּקֶר כִּי: נְקִישׁוּר מֵאִלּוּי.

בְּתַרְגְּנול וְנִתְקַל בּוּ אֶדָם פְּטוּר דְמֵאִן לִיחַיִּיב

דְלִיל לִית לִיהַ לִית בְּעֵלִים בְּעַל הַתְּרַגְנול נִמִּי אִישׁ

בּוּר אָמַר רַחֲמָנָא וְלֹא שׁוּר בּוּר: קָשְׁרוּ אֶדָם חַיִּיב.

הַקִּישׁוּר דְקִנְיָה בְּהַגְבָּהָה מְשֶׁ לוֹ לְהֵאִי דְלִיל

בְּעֵלִים: מִשּׁוֹם מֵאִי מַתְנִי. דְהָא לֹא בּוּר מְעֵלְפָא

הוּא שְׁחָרִי לֹא חוּזִק בְּמִקּוּם שְׁקִישׁוּר שֶׁם

שֶׁהַתְּרַגְנול גָּרַר לְמִקּוּם אַחֵר: בּוּרוֹ הַמְתַּנְגְּלַל

דְּמֵיִתִּין לִיהַ בְּפִי' (ד' ו) בְּהַצַּד הַשְּׁוֹת:

מַתְנִי בִיצֵד הַשֵּׁן מוֹעֲדָתָה. וּמִשְׁנֵי לֵאכּוֹל אֵת

הַרְאִוִי לֵה: מִשְׁלֵמַת חֲצִי. דְמַשְׁוֹףֵה הֵיא: אֶבֶל

בְּרַהִיר פְּטוּר. דְּבַעֲדֵין וְכַעַר בְּשַׂדָּה אַחַר וְאִבְסוּת

וְכִלְמִי נִמִּי פְטוּר בְּגִמְרָא מִפְּרַשׁ לֵה: מַה שְׁנֵהְיִית.

לֹא תְשַׁלּוּמִין מְעֵלְפָא נִנְדָוּהוּ כְּדַמְקַרְשׁ בְּגַמִּי: מַצְדִּי

הַרְחִיב מִשְׁלֵמַת מַה שְׁהוֹיָקָה. כְּדִין קָרָן תַּם חֲצִי

נֶזֶק וּמוֹעֵד נֶזֶק שְׁלֵם וּבְגַמִּי מִפְּרַשׁ לֵה: גְּבִי וְפָרָה

שְׁאֶבְלָה שְׁעוּרִין. שְׁחַן מֵאֶבֶל חִמּוּר. וְחִמּוּר שְׁאֶבֶל

כְּרִשְׁיָן. שְׁחַן מֵאֶבֶל פָּרָה וְכֵן חִזּוּר וְכָלֵב וְאֶע״ג

דְּאִין רִגְלִין כְּכִי הוּאִיל וְאוֹרְחִיָהוּ לְמִיכָלִינְהוּ

ע״י הַדְּחַק כְּשֶׁחַן רַעֲבִין רִאִוִין לְהֵן קָרָן בִּיָה כֵּל

מִיִּדֵי דְלֹא אוֹרְחִיהַ. לְמִיכָל כֵּל שְׁעָה: וְאֶבְלָה ע״י

הַדְּחַק. כְּלוֹמַר וְאוֹרְחִיהַ לְמִיכָל ע״י הַדְּחַק כִּי הַיְכִי

שְׁמִיָה אֶכִּילָה. וְאִפְשֵׁר

57 לכשכש באמתה כאשר יצרה תקיף בקרבה, **אִי דְלָמָא** – או שיש לומר
 58 שאין לדמות נזק זה לקרן, מאחר ששור הנוגח בקרן **בְּזוּנְתוֹ** היא
 59 **לְהוּיָק**, אבל **הָא** – בהמה המכשכשת באמתה **אִין בְּזוּנְתָהּ לְהוּיָק**,
 60 **תְּקוּף**;
 61 שנינו במשנה, **הַתְּרַנְגוּלִין מוּעָדִין לְהַלֵּף בְּדַרְכָן וְלִשְׁפַר זְכוּיָהּ**, היה
 62 דליל ו-1 חפץ כלשהו קשור ברגליו, או שהיה מהדס ומשבר את
 63 הכלים, משלם חצי נזק;
 64 מתחילה סברה הגמרא, שכונת המשנה היא שאם היה דליל קשור
 65 ברגל התרנגול, והיה התרנגול מוליכו ברשות הרבים ממקום למקום,
 66 ונתקל אדם בדליל זה וניזוק, יש בזה חיוב תשלומים משום נזקי בור.
 67 ועל כך מביאה הגמרא: **אָמַר רַב הוּנָא, לֹא שָׁנוּ** – שאין חיוב לשלם
 68 אלא חצי נזק בלבד, **אֲלָא** באופן שנקשר הדליל **מֵאֲלִיו** ברגל
 69 התרנגול, **אֲמַל** אם קָשְׁרוּ אֲדָם, תְּיִיב הקושר בתשלום הנזק במלואו,
 70 כדן החופר בור ברשות הרבים, שעליו לשלם את כל הנזק שנגרם
 71 מבור.
 72 מבררת הגמרא: באופן שנקשר הדליל **מֵאֲלִיו** ברגל התרנגול, **מֵאִין**
 73 תְּיִיב בתשלום חצי הנזק, **אִילֵימָא שְׂבַעַל הַדְלִיל** הוא החייב, על אף
 74 שנקשר הדליל מאיליו ברגל התרנגול, לא יתכן לומר כן, **דְּהִיבֵי דְמֵי**
 75 – יש לברר באיזה אופן שמר על הדליל שברשותו, **אִי דְאֲנַעְיָה** – אם
 76 הצניעו במקום המשתמר, ואף על פי כן נטלו התרנגול, אם כן **אָנוּם**
 77 **הוּא** נזק זה, ואין מוטל עליו לשלם מאומה, **וְאִי לֹא דְאֲנַעְיָה** – ואם
 78 לא הצניעו במקום המשתמר, אם כן **פּוֹשְׁעַ הוּא**, ועליו לשלם את
 79 מלוא הנזק, שהרי בורו הוא שהזיק, ומדוע מבואר במשנה שאינו
 80 משלם אלא חצי נזק.
 81 **אֲלָא** בהכרח צריך לומר, שהתְּיִיב בתשלום הוא **כְּעַל הַתְּרַנְגוּל**, שהרי
 82 התרנגול שלו הוא זה שיצר את התקלה. אך גם על כך יש להקשות,
 83 **מֵאִי שָׁנָא בּוֹלִיָהּ נֹזֵק דְלֵא** משלם, משום דְּכַתִּיב (שמות כא לג) **כִּי**
 84 **יִפְתַּח אִישׁ בּוֹר**, ודרשו חכמים (להלן נא). איש בור ולא שור בור,
 85 שחייב אדם רק על נזקי בור שחפר הוא עצמו, ולא על נזקי בור שחפר
 86 שורו, ולפיכך אין לחייב את הבעלים לשלם את מלוא הנזק על נזקי
 87 הבור שיצר התרנגול, ואם כן **חֲצִי נֹזֵק נִמְי** לא ישלם, שהרי יש לדרוש
 88 אף לגבי זה **אִישׁ בּוֹר וְלֹא שׂוֹר בּוֹר**.
 89 ומחמת קושיות אלו, חוזרת בה הגמרא ממה שסברה בתחילה,
 90 ומבארת שאין כונת המשנה שנתקל אדם בדליל והחיוב הוא משום
 91 בור, **אֲלָא מְתַנְיִין בְּדִאֲרֵיהּ אֲדוּנֵי** – המשנה עוסקת באופן שזרק
 92 התרנגול את הדליל ושבר בזריקתו כלים, שבאופן זה יש לחייב את
 93 בעל התרנגול בתשלום חצי הנזק מדין צרורות, **וְכִי אֲתָמַר דְרַב הוּנָא**
 94 **כְּעַלְמָא אֲתָמַר** – ודברי רב הונא לא על משנתו נאמרו, אלא כדן
 95 בפני עצמו. תרנגול שהיה קשור ברגלו **דְלִיל הַפְּקָר** ונתקל בו אדם
 96 וניזוק, מה דינו, **אָמַר רַב הוּנָא**, אם נקָשַׁר הדליל **מֵאֲלִיו** ברגל
 97 התרנגול **פְּטוֹר** בעליו משלם, משום 'איש בור ולא שור בור', אך אם
 98 **קָשְׁרוּ אֲדָם** ברגל התרנגול, תְּיִיב הקושר בתשלום מלוא הנזק, שהרי
 99 בורו הוא שהזיק.
 100 מקשה הגמרא, **מִשּׁוּם מֵאִי תְּיִיב** – מדוע יש לחייב את הקושר משום
 101 בור, הרי לא הזיק הדליל במקום שבו קשרו, אלא התרנגול נטלו
 102 למקום אחר והזיק שם, ואין זה דומה לבור רגיל שחייבה התורה
 103 שבמקום שבו כרה הבור שם אירע הנזק.
 104 מתרצת הגמרא, **אָמַר רַב הוּנָא בְּרַ מְנֻתָהּ**, יש לחייב הקושר אף באופן
 105 כזה **מִשּׁוּם בּוֹרוֹ הַמְתַּלְגָּל בְּרַגְלֵי אָדָם וּבְרַגְלֵי בְהֵמָה**, שהרי שנינו
 106 לעיל (ו) שיש לחייב את המניח תקלה ברשות הרבים משום נזקי בור,
 107 אף באופן שלא הזיק הבור במקום שבו הניחו, אלא נתלגל למקום
 108 אחר ברגליו אדם או בהמה והזיק שם;
 109 נתבאר בתחילת הפרק, שפוק זה מבאר את חמשת סוגי המזויקים
 110 שנזכרו בדברי המשנה לעיל (טו) שהינם מועדים לשלם נזק שלם: שן,
 111 רגל, קרן לאחר שנשחט שלש פעמים, קרן ברשות הניזק לדעת רבי
 112 טרפון, ואדם המזויק. משנה זו מבארת את דיני השן.

1 **וְהָאֵמַר רַבִּי יוֹהָנָן** (להלן כו.) **אִין דִּין תְּשִׁלוּם חֲצִי נֹזֵק חֲלוּק לֹא**
 2 **לְרִשּׁוֹת הַחֵידִי וְלֹא לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים**, והיינו, שבמקום שישנו חיוב
 3 לשלם חצי נזק, חייב בין ברשות היחיד ובין ברשות הרבים, ויש להוכיח
 4 מדבריו שחייב אף על נזקי צרורות ברשות הרבים.
 5 מבררת הגמרא, **מֵאִי לֹא** – האם אין כונת רבי יוחנן לומר שחייב אף
 6 באופן שהתְּיִיב הבהמה צרורות **בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים וְהוּיָקָה בְּרִשּׁוֹת**
 7 **הַרְבִּים**, ושלא כדברי רבי זירא.
 8 משיב רבי זירא, **לֹא**, אין רבי יוחנן מחייב אלא כשהתְּיִיב צרורות
 9 **בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים וְהוּיָקָה בְּרִשּׁוֹת הַחֵידִי** – שניתנו הצרורות עד לרשות
 10 היחיד והזיקו שם, ולפיכך חייבים הבעלים בתשלום חצי הנזק, אך
 11 כשהזיקו ברשות הרבים פטור לגמרי.
 12 שב רבי ירמיה והקשה לרבי זירא, **וְהָאֲמַרְתָּ שְׂמַאחַר וְעָקְרָה אִין פֵּאן**
 13 **וכי הִנְחָה יֵשׁ פֵּאן**, והיינו, שאף באופן שהתחזה ברשות הרבים והזיקה
 14 ברשות היחיד פטורים הבעלים מתשלום.
 15 **אָמַר לִיה רַבִּי זִירָא, תְּדַרְי בִי** – חזורני בי מדין זה, וסובר אני שאין
 16 לפטור את בעל הבהמה אלא באופן שהיה הנזק עצמו ברשות הרבים,
 17 אך אם התחזה ברשות הרבים והזיקה ברשות היחיד, חייב.
 18 תירוץ נוסף על הקושיא מדברי רבי יוחנן: **וְאֲנַעְיָת אִימָא, בִּי אָמַר**
 19 **רַבִּי יוֹהָנָן אֲתָרְן** – שלא אמר רבי יוחנן שאין חצי נזק חלוק בין ברשות
 20 היחיד ובין ברשות הרבים, אלא לענין תשלום חצי נזק על נזקי קרן, אך
 21 לענין חצי נזק צרורות אף הוא מודה שפטור ברשות הרבים.
 22 ספק בדין נזקי בהמה: **יְתִיב** – יושבים היו **רַבִּי יוֹהָדָה נְשִׂיאָה וְרַבִּי**
 23 **אוֹשְׁעִיא, אֲמַרְיָא** – בכניסת ביתו **דְרַבִּי יוֹהָדָה נְשִׂיאָה, נִפְקַ מִיִּלְתָּא**
 24 **מְבַנְיָיָהוּ** – יצא דבר מביניהם, והיינו, ששאל אחד מהם לחבירו,
 25 בהמה ששִׁבְשְׁבָהּ – טילטלה וניערהו **בְּזוּנְתָהּ** ברשות הרבים, ושיברה
 26 את הכלים, **מָהוּ** – האם חייב בעל הבהמה בתשלום הנזק או לא.
 27 צדדי הספק: האם דרך הבהמה לעשות כן, ולפיכך יש לפטור את
 28 בעליה כדן נזקי רגל ברשות הרבים, או שאין דרכה לעשות כן,
 29 ותולדת קרן הוא, ויש לחייב על כך אף ברשות הרבים.
 30 **אָמַר לִיה אֲדָרְךָ** – ענה לו חבירו, **וְכִי יֵאָחֲזֶה בְּזוּנְתָהּ וְנִלְף** – וכי מחויב
 31 בעל הבהמה לאחוז בזנב בהמתו כשהולך עמה ברשות הרבים, ודאי
 32 אין הדבר כן, ומאחר שאינו מחויב לשומרה בזה, יש לפטורו אם
 33 הזיקה.
 34 חזר השואל והקשה, **אִי הָבִי** שיש לפטור הבעלים משום שאינו מחויב
 35 לאחוז בזנבה, **בְּקָרְן נִמְי נִימָא** – אף לגבי נזקי קרן ברשות הרבים יש
 36 לומר כן, **וְכִי יֵאָחֲזֶה בְּקָרְנוֹ וְנִלְף** – האם חייב אדם לאחוז בקרן בהמתו
 37 כשהולך עמה ברשות הרבים, ודאי שלא, ואם כן יש לפטור אף על נזקי
 38 קרן ברשות הרבים, והלא אין הדין כן.
 39 השיב לו רעהו, **הָבִי שְׂתָתָא** – כיצד הִנֵּן מדמה נזקי קרן לכשכוש בזנב,
 40 הרי **בְּקָרְן לֹא אוֹרְתִיָה** – אין דרך בהמה ליגח בקרניה, **הָא אוֹרְתִיָה** –
 41 אבל דרכה לכשכש בזנבה, ולפיכך יש לדון נזק זה כתולדת הרגל
 42 שפטורה ברשות הרבים.
 43 מקשה הגמרא, **וְכִי מֵאֲחַר דְאוֹרְתִיָה** לכשכש בזנבה, **מֵאִי מְבַעֲיָא לִיה**
 44 – אם כן במה נתפסק השואל, הרי ודאי תולדת רגל היא ופטורה
 45 ברשות הרבים.
 46 מתרצת הגמרא, **כְּשִׁבּוּשׁ תִּימָא מְבַעֲיָא לִיה** – אכן לא הסתפק השואל
 47 אלא לגבי כשכוש מרובה מן הרגיל, שבוזה יש לדון אם משונה הוא
 48 ותולדת קרן וחייב ברשות הרבים, או שדרכה בכך ותולדת רגל הוא
 49 ופטור ברשות הרבים.
 50 ספק נוסף: **כְּעַ רַב עֵינָא, כְּשִׁבְשָׁה הַבְּהֵמָה בְּאֲמָתָה** – בגיד שלה,
 51 והזיקה כלים ברשות הרבים, **מָהוּ** – האם יש לחייב את הבעלים בנזק
 52 זה.
 53 צדדי הספק: **מִי אֲמַרִינֵן מִיִּדֵי דְתוֹה אֲתָרְן** – האם יש לדון נזק זה כדן
 54 נזקי קרן החייבים ברשות הרבים, והטעם לדמותו להם, מאחר ששָׂרְן
 55 **לֹא יִצְרָא קְתָקוּף לִיה** – וכי אין הבהמה נוגחת בקרניה אלא משום
 56 שיצרה תקיף בקרבה, **הָכָא נִמְי לֹא שָׁנָא** – אף זה כן, שדרך הבהמה

59 אַבְלָהּ בַּחוּץ פְּטוּרָהּ.
 60 מבררת הגמרא, מֵאֵי לֹא – האם אין הברייתא עוסקת באופן שהיה
 61 מְתַגַּלְגֵּל מֵאֵתִי – שגילגלה הבהמה את השק מרשות לרשות, וכוונת
 62 הברייתא כך היא, אבלתו בפנים, דהיינו שגילגלתו מרשות הרבים
 63 לרשות היחיד ואבלתו שם, חייבת, מאחר שאבלתו ברשות היחיד, אף
 64 על פי שנטלתו מרשות הרבים, אך אם אבלתו בחוץ, דהיינו שגילגלתו
 65 מרשות היחיד לרשות הרבים, פטורה, מאחר שאכלתו ברשות הרבים,
 66 ואם כן, ניתן לפשוט מברייתא זו את ספיקו של רבי זירא, שיש לדון
 67 הבהמה לפי המקום שבו אכלה.
 68 דוחה הגמרא: לֹא – לא ניתן לפשוט ספק זה מדברי הברייתא, דִּאִימָא
 69 – מאחר שיתכן לומר בכוונת הברייתא להיפך, שאם גילגלה הבהמה
 70 מרשות לרשות ואַבְלָהּ, אזי הדין כך הוא, עַל מַה שֶׁבִּפְנֵים – על מה
 71 שהיה מונח בתחילה ברשות היחיד ונטלתו משם, חַיִּיבָתָא אף שאכלתו
 72 ברשות הרבים, ואילו עַל מַה שֶׁבַּחוּץ – שנטלתו מרשות הרבים,
 73 פְּטוּרָהּ אף כשאכלתו ברשות היחיד, מאחר שיש לדון לפי המקום
 74 שממנו נטלה, ולא לפי המקום שבו אכלה בפועל.
 75 אִיבְעִיתִי אִימָא – ואם תרצה לומר ניתן לדחות ראייה זו באופן אחר, כִּי
 76 קָאָמַר רַבִּי תַּיִיבָא בְּפִתְלֵיהּ דְּאַבְסָקְתָא – חבילת עלי שחת ארוכים.
 77 דהיינו, הברייתא שהביא רבי חייה אינה עוסקת בשק מלא גרעיני
 78 שעורים שגילגלתו הבהמה מרשות לרשות, אלא בחבילת שחת
 79 שעליה ארוכים, שזיתה מונחת מקצתה ברשות היחיד ומקצתה
 80 ברשות הרבים, וכאשר אוכלת הבהמה מצד אחד של העלים נמשך
 81 ממילא אף הצד השני אחריו, ולפיכך נידונית כל החבילה כמונחת
 82 במקום שבו אוכלת הבהמה, אך אין להוכיח מכאן לגבי גרעיני שעורים
 83 שאינם נמשכים מעצמם זה אחר זה, אלא הבהמה היא זו שמגלגלתם
 84 מרשות לרשות.
 85 שנינו במשנה, שהשן מועדת לאכול את הראוי לה, ומשלם בעליה נזק
 86 שלם, ואם אַבְלָהּ הבהמה בְּסוּת או כלים הרי זה משונה, ומשלם
 87 הבעלים חצי נזק, וְכוּ', במה דברים אמורים ברשות הניזק אבל ברשות
 88 הרבים פטור:
 89 הגמרא מבררת באיזה אופן יש לפטור את השן האוכלת ברשות
 90 הרבים:
 91 אֲתֵיָא – על איזה אופן השנוי במשנה נאמר שיש לפטור את השן
 92 ברשות הרבים, האם רק על האופן השנוי ברישא לגבי שן האוכלת
 93 כדרכה, או אף על האופן המבואר בסיפא לגבי שן שאכלה כסות או
 94 כלים.
 95 אָמַר רַבִּי, אַבְלוּהוּ – דין זה נאמר על כל האופנים השנויים במשנה,
 96 שאף האוכלת כסות או כלים ברשות הרבים פטורה. מֵאֵי מַעְמָא –
 97 ומזה טעם הדבר, הרי בהמה האוכלת כסות או כלים דבר משונה הוא,
 98 וחייבת מתורת קרן, ומדוע יש לפטרה ברשות הרבים. משום שְׂכָל
 99 הַמְּשַׁנָּה וְכֵן אַחַר וְשִׁינָה בּוּ פְטוּרָהּ. דהיינו, כל העושה דבר משונה
 100 ברשות הרבים, כגון אדם המניח שם כסות או כלים, שאין דרך לעשות
 101 כן, ובא אדם או בהמה ושינה בהם, כגון באופן זה שאכלתם בהמה,
 102 פטור הבעלים מלשלם את דמי הניזק, מאחר שאף הראשון עשה שלא
 103 כהוגן.
 104 וְשִׁמוּאֵל אָמַר לֹא שֶׁנּוּן שֶׁהֵשֵׁן פְּטוּרָהּ בְּרֵשׁוֹת הַרְבִּים, אֲלֵא בְּאִפּוֹן
 105 הַמְּבוּאָר בְּרִישָׁא שֶׁאֲכָלָה פִּידוֹת וְיִרְקוֹת, אֲבָל אִם אֲכָלָה בְּסוּת וְכָלִים
 106 חַיִּיבָתָא, מאחר שחייבה מתורת קרן הוא, וקרן חייבת אף ברשות הרבים.
 107 הגמרא מביאה את שיטת ריש לקיש בענין זה: וְכֵן אָמַר רִישׁ לְקִישׁ
 108 כְּדַבְּרֵי רַב, פְּטוּרָהּ שֵׁן בְּרֵשׁוֹת הַרְבִּים נִאֲמַר אַבְלוּהוּ – על כל הדינים
 109 המבוארים במשנה, ואף אם אכלה כסות או כלים.
 110 וְאִזְדָּרִישׁ לְקִישׁ לְמַעְמֵיהּ – וסובר ריש לקיש בזה כשיטתו, דִּאִמָּר
 111 רִישׁ לְקִישׁ (להלן כד): שְׁתֵּי פְּרוֹת הַשְּׁהוּת בְּרֵשׁוֹת הַרְבִּים, אַחַת
 112 רְבוּצָה וְ-רֹבְצָת וְאַחַת מְתַגַּלְגֵּת, וְיַעֲמֵהּ הַפְּרָה הַמְּתַגַּלְגֵּת בְּפָרָה
 113 הַרְבוּצָה, פְּטוּרָהּ, אף שחיוב בעיטה מתורת קרן הוא, וקרן חייבת
 114 ברשות הרבים, מאחר שהפרה הרובצת שינתה מן הדרך הרגילה
 115 ברשות הרבים, וכל המשנה ובא אחר ושינה בו פטור, אך אם בעטה
 116 הַפְּרָה הַרְבוּצָה בְּפָרָה הַמְּתַגַּלְגֵּת, חַיִּיבָתָא.

1 מעשה נוסף לגבי בהמה שהזיקה בדרך אכילתה: הֵהוּא בְּרָחָא –
 2 מעשה היה בעו, דְּהוּא לִיפְתָא אֶפְסוּמָא דְּרָנָא – שראתה לפת ו- מין
 3 ירקן המונחת על פי החבית, סִרְיָה סְלִיק – נאחזה העו בחבית ברגליה
 4 וטיפסה ועלתה עליה, אַבְלָהּ לִיפְתָא וְתַבְרִיהּ לְרָנָא – אכלה את
 5 הלפת ושברה את החבית, חַיִּיבָתָא רַבָּא – חייב רבא את בעל העו
 6 לשלם אִלִּיפְתָא וְאֶרְנָא – גם על הלפת וגם על החבית נזק שלם.
 7 מבררת הגמרא: מֵאֵי מַעְמָא חַיִּיבו רבא אף על החבית נזק שלם, הרי
 8 אין דרכה של עו לשבור חביות ומשונה הוא, והיה לו לחייבו חצי נזק
 9 משלו קרן, ומבארת, דְּכִיּוֹן דְּאִוְרְחֵיהּ לְמִיבֵל לִיפְתָא – כיון שדרכה
 10 של עו לאכול לפת, אִוְרְחֵיהּ נִמְוֵי לְסְרוּבֵי וְלְמַסְלָק – דרכה גם כן
 11 היאחזו בחבית ולטפס עליה כדי להגיע לפת, ולפיכך אין זה משונה.
 12 דין בהמה האוכלת מעל גבי חברתה: אָמַר אִילְפָא, בְּהֵמָה שְׁעַמְדָה
 13 בְּרֵשׁוֹת הַרְבִּים, וְפִשְׁמָהּ אֵת צְנֹאֲרָהּ וְאַבְלָהּ דָּבָר מֵאֲכָל שְׁהִיָּה מוֹנַח
 14 מַעַל גַּבֵּי חֲבֵרְתָהּ, חַיִּיבָתָא בְּנֹזֵק שֶׁלֵּם כְּדִין שֵׁן בְּרֵשׁוֹת הַנִּיזֵק, מֵאֵי
 15 מַעְמָא, משום שגַּבֵּי חֲבֵרְתָהּ בְּחֵצֵר הַנִּיזֵק דְּמֵי, שרשותו של בעל
 16 הבהמה היא, והמזיקו שם חייב נזק שלם.
 17 לִימָא מְסִיעֵי לִיהּ – לכאורה ניתן להביא הוכחה לדינו של אילפא מן
 18 הברייתא, שבה שנינו, שאם הִתְהָה קוֹפְצוֹ ו- תיבה שמניח בה את
 19 חפציו מוֹפְשֵׁלֵת לְאַחֲרָיו, דהיינו, שנשאה מאחורי גבו, וְפִשְׁמָהּ
 20 בהמה את צְנֹאֲרָהּ וְאַבְלָהּ מִמֶּנּוּ, חַיִּיבָתָא, ומוכח כאילפא, שאף שהנוזק
 21 היה ברשות הרבים, מכל מקום מאחר שאכלת הבהמה מתוך כלי
 22 היה זה נידון כשן ברשות הניזק, ומשלם בעל הבהמה נזק שלם.
 23 דוחה הגמרא, בְּדִאִמָּר רַבָּא בְּקוֹפְצָתָא, הֵכָא נִמְוֵי בְּקוֹפְצָתָא – כשם
 24 שמצינו במקום אחר שהעמיד רבא בבהמה קופצת, כך ניתן להעמיד
 25 אף בברייתא זו, שעוסקת באופן שקפצה הבהמה ואכלה מתוך קופתו,
 26 ומאחר ששינוי הוא זה משלם בעל הבהמה חצי נזק, כדן קרן שחייבת
 27 אף ברשות הרבים, אך אין להוכיח מכאן שאם אכלה הבהמה כדרכה
 28 ישלם בעליה נזק שלם כדן שן ברשות הניזק.
 29 מבררת הגמרא: וְהִיכָא אִתְמַר דְּרָחָא – היכן נאמרה מימרא זו של
 30 רבא שהעמיד בקופצת, ומבארת, אֲהֵא דִּאִמָּר רַבִּי אוֹשְׁעִיא – על דין
 31 זה שאמר רבי אושעיא, שְׂבֵהֵמָה האוכלת ברשות הרבים, אם הִלְכָה
 32 וְאַבְלָהּ, פְּטוּרָהּ, כְּדִין שֵׁן בְּרֵשׁוֹת הַרְבִּים, אף אם עָמְדָה וְאַבְלָהּ,
 33 חַיִּיבָתָא.
 34 מקשה הגמרא: מֵאֵי שְׁנָא הִלְכָה – מדוע אם הלכה הבהמה ואכלה
 35 תוך כדי הליכתה פטורה, דְּאִוְרְחֵיהּ הוּא – מאחר שדרכה של בהמה
 36 לאכול תוך כדי הילוכה, ושן ברשות הרבים פטורה, עָמְדָה נִמְוֵי
 37 אִוְרְחֵיהּ הוּא – אם כן, אף כשעמדה ואכלה יש לפטורה מטעם זה,
 38 שהרי דרך הבהמות לאכול אף בשעת עמידתן.
 39 מתרצת הגמרא: אָמַר רַבָּא, בְּקוֹפְצָתָא. דהיינו, אין כוונת רבי אושעיא
 40 לבהמה העומדת ואוכלת כדרכה, שבאופן כזה ודאי יש לפטור
 41 הבעלים כדן שן ברשות הרבים, אלא כוונתו 'עמדה ואכלה' היינו
 42 שקפצה ונעמדה על רגליה האחוריות, שאין דרכה לעשות כן, ולפיכך
 43 יש לחייב הבעלים בתשלום חצי הנוזק כדן קרן, החייבת אף ברשות
 44 הרבים.
 45 ספק לגבי דבר מאכל המתגלגל מרשות לרשות: בְּעֵי רַבִּי זִירָא,
 46 מְתַגַּלְגֵּל מֵהוּ – מה דין הבהמה שגילגלה דבר מאכל מרשות אחת
 47 לאחרת ואכלתו שם, האם יש לדונה כפי המקום שממנו נטלה את
 48 המאכל, או כפי המקום שבו אכלה אותו.
 49 מבררת הגמרא: הִיבֵי דְּמֵי – באיזה אופן יש להסתפק, ומבארת, כְּגוֹן
 50 דְּכִיּוּמָא עָמִיר – שעמדה חבילת קש או תבן בְּרֵשׁוֹת הַיְחִיד, והבהמה
 51 עמדה ברשות הרבים, וְכֵן מְתַגַּלְגֵּל וְאֵתִי מְרֵשׁוֹת הַיְחִיד לְרֵשׁוֹת
 52 הַרְבִּים – וגילגלה הבהמה עמיר זה מרשות היחיד לרשות הרבים
 53 ואכלתו שם, מֵאֵי הוּא, האם יש לדון לפי רשות היחיד שממנו נטלתו
 54 וחייבת, או לפי רשות הפתוחה שבו אכלתו פטורה.
 55 הגמרא מנסה לפשוט ספק זה מדברי הברייתא: תָּא שְׁמַע, דְּתַנִּי רַבִּי
 56 חַיִּיא, מִשׁוּי – חבילת של דבר מאכל, כגון שק מלא גרעיני שעורים,
 57 שהיה מְקַצְתוֹ עוֹמַד בְּפָנִים – ברשות היחיד, וּמְקַצְתוֹ עוֹמַד בַּחוּץ –
 58 ברשות הרבים, הדין הוא שאם אַבְלָהּ בהמה ממנו בְּפָנִים חַיִּיבָתָא, ואם

תהוה ברהמא. עו: בקופצת. שקפצה ואכלה על צוארה שאין דרכה בכך ותולדה דקרן הוא ותייבת חצי נוק קאמר: כגון דקריפא עמיר ברשות הניזק. ובהמה ברשות הרבים ומגלגלת ואתי מרשות היחיד לרשות הרבים: מאי. בטר אכילה אוליגן ופטורה או בטר דשקלה ליה אוליגן ותייבת וזאת הדין גמי אי בהמה ברשות הניזק ועמיר ברשות הרבים וגלגלתו

מרשות הרבים לרשות היחיד אי בטר אכילה אוליגן תייבת ואי בטר דשקלה ליה אוליגן פטורה: משוי. קס"ד אמתחת מלאה שעורין ואכלה בפנים תייבת: מאי לאו. כגון שאכלתו כולו והכי קאמר אכלתו בפנים כגון שגלגלה את כולו בפנים תייבת גלגלתו לחוץ פטורה אלמא בטר אכילה אוליגן: אימא אכלה על מה שבחוץ פטורה. על מה שהיה מוחזק מתחילה בחוץ פטורה ועל המוחזק בתחילה בפנים תייבת דבטר דשקלה ליה אוליגן בין היא בפנים בין היא בחוץ: ואיבעית אימא. לעולם כדקתני אכלתו בפנים תייבת על כולו אכלתו בחוץ פטורה על כולו ולא פתשטו דגלגול מלקתא הוא דכי א"ר חייא בפתיחה דאספסתא משוי של שחח שעליו ארופין וראשו אחד בפנים וראשו של אחד בחוץ דכין דהאי רישא כי גריר ליה אול איך בתריה קמאן דמנח כולו בחד דובתא דמי הלכך אוליגן בטר בהמה כי קמיעביא לן כגון שעורין דכוליה גרעין קאי בפנים או בחוץ וכי אכלה התי לא אולל התי בתריה אי לא מגלגלה ליה: פתיחה. על שם דארזך הוא קרי ליה פתיחה: אבוליה. הא דקתני מתניתין ברה"ר פטורה אפוליה קאי ואפילו אכסות וכלים דשיני הנה ותולדה דקרן: כל המשנה. כגון זה שהניח כסותו וכליו ברה"ר: וקא אחר וישנה בו. כגון זו אפוליה: בעשה מהלכת ברבועה פטורה. ואף על גב דברה"ר תייבת הקא פטורה דכל המשנה כגון זו שרבעה ברה"ר וקא אחר בו: מתפחי. עומדין לפוש: בהמה לאו אורחה. לרבוץ: דמי עמיר. שאם אכלה שעורין כד שביעתה אינו משלם לו אלא דמים שהיה צריך ליתן בקשין ובתכן להאכילה דאמר ליה אי אפשי להאכילה שעורין אלא קשין ותכן: דמי שעורין כולל. כפי שהיה צריך ליקח שעורין למאכלה אם היה רוצה להאכילה שעורין ולא יתן לו כשער שבשוק דלקא אידו לא מאכיל לה שעורין אלא כולל יתן בדאמרינן בפרק מי שמת (כ"ב קמ"ו) וכל וזאן חשיב בארבע דנקי דהיינו שני שלישי הדמים: אע"פ שאינו גייל. להאכילה שעורין אלא עמיר משלם לו דמי שעורין כפי מה שאדם אחר גייל ליתן לבהמתו קב או קבשים: לפיכה. כיון דמשערין בדרך תראו לה: אכלת חמים או כל דבר תרע לה. דלא נהנית פטורה ברשות הרבים: פתחומא. לא היית קרוב אצלנו שתוכל לבא. ל"א בתחומא בבית המדרש. ראשון שמעתי: ה"ג א"י גיטא בחצר דלא קיימא לאגרא ונברא דלא עבד למיגר לה לא נהנה וזה לא חסר. דלא עבד

תהוה ברהמא דהוא לפתא אפומא דדנא סריך סליק אכלה ללפתא ותבריה לדנא חייביה רבא אליפתא ואדנא נוק שלם מאי טעמא כיון דאורחיה למיכל לפתא אורחיה נמי לסרוכי ולמסלק אמר אילפא בהמה ברשות הרבים ופשטה צוארה ואכלה מעל גבי חברתה חייבת מאי טעמא גבי חברתה בחצר הניזק דמי לימא מסייע ליה היתה קופתו מופשלת לאחוריו ופשטה צוארה ואכלה ממנו חייבת כדאמר רבא בקופצת הקא נמי בקופצת והיכא איתמר דרבא אהא דאמר רבי אושעיא בהמה ברשות הרבים הלכה ואכלה פטורה עמדה ואכלה חייבת מאי שנא הלכה דאורחיה הוא עמדה נמי אורחיה הוא אמר רבא בקופצת בעי ר' יזרא מתגלגל מהו היכי דמי כגון דקיימא עמיר ברשות היחיד וקא מתגלגל ואתי מרשות היחיד לרה"ר מאי ת"ש דתני רבי חייא משוי מקצתו בפנים ומקצתו בחוץ אכלה בפנים חייבת אכלה בחוץ פטורה מאי לאו מתגלגל ואתי לא אימא אכלה על מה שבפנים חייבת על מה שבחוץ פטורה איבעית אימא כי קאמר רבי חייא בפתיחה דאספסתא: אכלה כסות וכי: אהיאי אמר רב אפוליהו מאי טעמא כל המשנה וקא אחר וישנה

מתגלגל. מהו. פ"ה דמספקא ליה אי בטר אכילה אוליגן ואי בטר לקיחה וקשה דלקמן (דף כ"א) גבי פלב שנטל חררה והלך לגדיש פשיטא לן דאי אכילה בגדיש דעלמא דפטור ועוד דלשון מתגלגל לא משמע הכי ונראה לר"י כגון דקיימי פירות ברשות הניזק ומגלגלי ואתו לרשות הרבים דאי לאו שהבהמה מעבכתן בפיח ואכלתן שם היה סופו להניח ברשות הרבים וקמבעיא ליה אי חשיבי כמנוחים ברשות הרבים או לאו וקאמר ת"ש משוי מקצתו בפנים כו' מאי לאו במתגלגל דאורחיה דמילתא כך היא במקצתו בפנים ומקצתו מבחוץ וקתני אכלה בפנים חייבת אע"פ שסופו להתגלגל בחוץ אם לא שאכלתן ואכלה בחוץ פטורה תקא אנב רישא דמילתא דפשיטא היא אימא על מה שבפנים חייבת פירוש על מה שראוי להיות בפנים שאין סופו להתגלגל בחוץ חייבת ואיבעית אימא בפתיחה דאספסתא שעליו ארופים וס"ד אי ניזול בטר רוב עלה שבפנים או בחוץ:

ואודיא. ריש לקיש לטעמיה. תרוויזו צריכי הך דהכא צריכא דלא נימא כסות עבדי אינשי דמנחי גלימא ומתפחי והיא דב' פרות אשמועינן דקאק בעשה רבועה במהלכת חייבת הא הוה פטורה כדדייק לקמן פרק המניח (דף ל"ב) דאבעי לה לסוגי באידך גיסא: זה. אין נהנה וזה אין חסר הוא. אפילו בחצר דקיימא לאגרא ונברא דלא עבד למיגר הרימ למימר דפטור כיון שלא נהנה אע"פ שגרם הפסד לחבירו דאפילו גירשו חבירו מביתו ונעל דלת כפניו אין זה אלא נרמא בעלמא: זה נהנה וזה חסר הוא. דכל זמן שרואין את זה עומד בביתו אין מבקשין ממנו להסביר:

אין מבקשין ממנו להסביר: דא

בו פטור ושמואל אמר לא שנו אלא פירות וירקות אבל כסות וכלים חייבת וכן אמר ריש לקיש אפוליהו ואודיא ריש לקיש לטעמיה דאמר ריש לקיש שתי פרות ברשות הרבים אחת רבועה ואחת מהלכת בעשה מהלכת ברבועה פטורה רבועה במהלכת חייבת ורבי יוחנן אמר לא שנו אלא פירות וירקות אבל כסות וכלים חייבת לימא רבי יוחנן לית ליה דריש לקיש אפילו בשתי פרות לא לעולם אית ליה כסות עבדי אינשי דמנחי גלימי ומתפחי אבל בהמה לאו אורחה: ואם נהנית משלמת [וכו']: וכמה רבה אמר דמי עמיר רבא אמר דמי שעורים כולל תניא פנותיה דרבה תניא פנותיה דרבא תניא פנותיה דרבה רבי שמעון בן יוחי אמר אין משלמת אלא דמי עמיר בלבד תניא פנותיה דרבא תניא פנותיה דרבא תניא פנותיה דרבא אמר רבי יוחנן דבר תראוי לה אע"פ שאינו גייל לפיכך אכלה חסין או דבר תרע לה פטורה א"ל רב הסדא לרמי בר חמא לא הוית גבן באורחא בתחומא דאיבעיא לן מילי מעלייתא אמר מאי מילי מעלייתא א"ל הדר בחצר חבירו שלא מדעתו צריך להעלות לו שכר או אין צריך היכי דמי אולימא בחצר דלא קיימא לאגרא ונברא דלא עבד למיגר זה לא נהנה וזה לא חסר אלא בחצר דקיימא לאגרא ונברא דעביד למיגר זה נהנה וזה חסר לא צריכא בחצר דלא קיימא לאגרא ונברא דעביד למיגר מאי מצי אמר ליה מאי חסרתיד או דלקמא מצי אמר

למיגר זה שרר באותה חצר אינו עשוי לשבור חצרות לפי שמצויין לו בתים להשאיל או יש לו בית אחר: זה לא נהנה. דהא שכיתו ליה בתים בתוכו: וזה לא חסר. דהא לא קיימא לאגרא ופשיטא דפטור: זה נהנה. שהיה היה לו לשבור בית אחר: וזה חסר. דחבירו קיימא להשכיר והוה מוגר לאחריני: דלא קיימא לאגרא ונברא דעביד למיגר. דהוה ליה זה נהנה וזה לא חסר: מאי חסרתיד. הא בלאו הכי לא מוגרת:

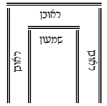
הא איתנהי. אפילו למיד בפ"ק דביב" (דף יב) בופין אותו על מדת סודם ויהבינן ליה אחר מצדא שאני הכא שהיה יכול למנועו מתחילה מלדור בביתו ולמדי' התם מעלין ליה בכבסי דבר מריון משום דמי' למנועו חבירו מתחילה לדור בביתו אבל הכא כבר דר ואם תאמר הווא דתתב' לו חבירו בבית הבליעה דריש אלו נערות (כתובות דף ל:) אמאי חייב האוכל זה נהנה וזה לא חסר הוא

שאם היה מחזיר היתה נמאסת ואין שוה כלום וי"ל דלא דמי האויל ונהנה מחמת החסון שהיה מתחילה מידי דהוי אהא דתנן מתוך הרחבה משלם מה שהגנית דאלעיסה לא מחייב דהוי שן ברדור אלא אהנתא מעוי מחייב אע"פ שאם מחזיר אין שוה כלום:

אפקורין מפקר להו. לא לגמרי דא"כ אפילו מה שהגנית לא משלם אלא מתייאש מהם שסבור שיתקלקלו מחמת שרבים הורסים עליהם עד שלא יבואו לדמי מה שהגנית: **את** גרמת לי הקפא ותירא. מתוך פירוש הקונטרס משמע דמירי בגדר שבין שדוה לשרה ניקף וקשה דהיכי חשיב ליה זה נהנה וזה חסר הואיל שכל אותו הגדר לא נעשה אלא להפסיק בין שדוה לשרה ניקף ועוד נהנה ליה למימר את גרמת לי כל זה הניקף והקפא ותירתא משמע שגרם ליה להרבות אלא נראה שמבחוץ סביב לר' רוחות הקוף והקפא ותירא משום שמחמת שדה האמצעי הניקף גדול יותר מדאי: **אם** עמד ניקף. בסדר הושנה ליג בהדיא ניקף אלא ללישא דמפרש התם דקאי אישף דייק

מעמא דניקף הוא מקוף פטור. ואפילו רבנן לא פליגי אלא משום דא"ל את גרמת לי הקפא ותירא וא"ת ואי זה נהנה וזה לא חסר פטור אפילו עמד ניקף נמי וי"ל שאני עמד ניקף גלי ארעתיא דניקא ליה בחוץאך ולא דמי לדר בחצר חבירו דלא גלי ארעתיא אלא בתרוב: **ת"ש** ר"י אומר. ואפילו רבנן לא פליגי אלא משום דביתא לעליה משתעבד. **נתנה** לחבירו כו'. בפ"ק דהגיגה דף י"ז פ"ר מכדי מגול גזליה מה לי הוא מה לי חבירו ומשני באבני בנן המסורות לגובר עסקין וא"ת מי' למעול דהוי מחבובין לדת ואפילו למ"ד (כ"מ דף מא.) שלוחות י' צריכה חסרון ד"מ כשאין מתכוין לקנות הכל וי"ל דאין אדם מועיל אלא במתכוין להוציא מרשות מי שהוא והכא הוא כסור שלו הוא: **והוא** שהניחה ע"פ ארובה. פ"ה דלא קבעה בבנן דלא הוי שינוי הלפך לא מעל עד שידור תחתיה ותימה כי בקמה נמי לא קני דשינוי החדור לבריתו הוא כדאמר בהגול קמא (לקמן גז) האי דגול נסבא מחבריה עבדיה וז"ל לא קני בשינוי מ"ט דהדר עבדי להו נסבא: **אשגוחי** לא אשגח ביה. והמואל עצמו הדר ביה כדאמרינן בפרק השואל (כ"מ דף ע"ט:) כהדיוט

הא איתנהי א"ל **מתניתין** היא **הי מתניתין** א"ל **לבי תשמש** לי **שקל סודריה** **פרך** ליה **אל אם נהנית משלמת** מה **שהגנית** אמר **רבא** **כמה** לא **חלי ולא מרגיש** **גברא** **דמריה** **סייעיה** **דאע"ג** **דלא דמי למתניתין** **קבלה** **מיניה** **האי** **זה נהנה** **וזה חסר** **והאי זה נהנה** **וזה לא חסר** **הוא** **ורמי** **בר** **קמא** **סתם** **פירות ברשות הרבים** **אפקורי** **מפקר** **להו** **תנן** **המקוף** **חבירו** **משלש** **רוחותיו** **וגדר** **את** **הראשונה** **ואת** **השנייה** **ואת השלישית** **אין** **מחייבין** **אותו** **הא** **רביעית** **מחייבין** **אותו** **ש"מ** **זה נהנה** **וזה לא חסר** **חייב** **שאני** **התם** **דאמר ליה** **את** **גרמת** **לי** **הקיפא** **ותירא** **ת"ש** **א"ר** **יוסי** **אם עמד** **ניקף** **וגדר** **את** **הרביעית** **מגלגלין** **עליו** **את** **הכל מעמא** **דגדר** **ניקף** **הא** **מקוף** **פטור** **ש"מ** **זה נהנה וזה לא חסר** **פטור** **שאני** **התם** **דאמר** **ליה** **לדידי** **סני לי** **בנמרא** **בר** **זווא** **ת"ש** **הבית** **והעלייה** **של** **שנים** **שנפלו** **אמר** **בעל** **העלייה** **לבעל** **הבית** **לבנות** **והוא אינו** **רוצה** **הרי** **בעל** **העלייה** **בונה** **בית** **ויושב** **בה עד** **שיתן** **לו** **יצאותיו** **יצאותיו** **הוא** **דמחייב** **ליה** **בעל הבית** **הא** **שכרו** **לא** **ש"מ** **זה נהנה** **וזה לא חסר** **פטור שאני** **התם** **דביתא** **לעליה** **משתעבד** **ת"ש** **רבי** **יהודה** **אומר** **אף** **זה** **הדר** **בחצר** **חבירו** **שלא** **מדעתו** **צריך להעלות** **לו** **שכר** **ש"מ** **זה נהנה** **וזה לא חסר** **חייב שאני** **התם** **משום** **שהרוויחא** **דאשייתא** **שלוהו** **בי רבי** **אמי** **אמר** **וכי** **מה** **עשה** **לו** **ומה** **חסרו** **ומה** **הויקו רבי** **חייא** **בר** **אבא** **אמר** **נתיישב** **בבדך** **הדר** **שלוהו** **לי קמיה** **דרבי** **חייא** **בר** **אבא** **אמר** **כוליה** **האי** **שלוהו** **לי ואולי** **אילו** **אשכחי** **בה** **מעמא** **לא** **שלוהו** **להו** **אתמר רב** **כהנא** **א"ר** **יוחנן** **אינו** **צריך** **להעלות** **לו** **שכר** **רבי אבהו** **אמר** **רבי** **יוחנן** **צריך** **להעלות** **לו** **שכר** **אמר רב** **פפא** **הא** **דרבי** **אבהו** **לאו** **בפירוש** **אתמר** **אלא מפלגא** **אתמר** **דתנן** **נטל** **אנן** **או** **קורה** **של** **הקדש הרי** **זה** **לא** **מעל** **נהנה** **לחבירו** **הוא** **מעל** **וחבירו** **לא מעל** **בנאה** **לתוך** **ביתו** **הרי** **זה** **לא** **מעל** **עד** **שידור תחתיה** **שוה** **פרוטה** **ואמר** **שמואל** **והוא** **שהניחה** **על פי** **ארובה** **ויתבי** **רבי** **אבהו** **קמיה** **דר'** **יוחנן** **וקאמר** **משמיה** **דשמואל** **זאת** **אומרת** **הדר** **בחצר** **חבירו** **שלא מדעתו** **צריך** **להעלות** **לו** **שכר** **ושתק** **ליה** **איהו** **סבר כהדיוט**

הא איתנהי. דאי לאו חצר דידי הווא אוגר אחרניה לבי תשמש לי. כשתשמיני שימוש אחר אומר לה. כרך ליה סודרא. קיפל לו סודר שלו: משלמת מה שהגנית. אלקא בטר הנאה אלקין: גברא דמריה סייעיה. רמי בר קמא: דאע"ג דלא דמאי. ההיא בעיא למתניתין: קיפלה. רב חסדא מיניה ולא אותביה מידי: מפקר להו. ולא חסר מידי דהא סופן לאיבור: משלש רוחותיו. שהיה לו לראובן שלש שדות אצל שדה שמעון משלש רוחותיה: וגדר. ראובן את הראשונה סמוך לשדה שמעון לבד מחיצות חיצונות שהיו לו בינו לשאר הנקעות: ואת השנייה והשלישית כו': אין מחייבין אותו. אין מחייבין את שמעון כלום דמאי אהני ליה דהרי שדוה פתוחה מצד רביעית: הא רביעית. הא אם היה לו לראובן ד' שדות מארבע רוחות של שמעון ויגדרן מחייבין את שמעון לתת את חלקו במחיצות הפנימיות שבין לראובן: זה נהנה. שמעון: וזה לא חסר. ראובן שהרי יש לו לגדר שדוה הקיפא ותירא. דאי לאו שדה של שמעון בין שדוהו הוי סני ליה במחיצות חיצונות והווי כל שדוהו גדורים והלקר חסר הוא בשבילו: אם עמד ניקף וגדר את הרביעית. גלי ארעתיא דניקא ליה בהקיפו של ראובן ומגלגלים עליו את הכל לתת את חלקו בג' מחיצות פנימיות של ראובן: הא מקיפו. הא אם קנה מקיפו עוד שדה רביעית אצל שמעון ויגדרה פטור שמעון: לדידי בני לי בנמרא בר זווא. לא היה יכולת בקדי לגדור גדר של אבנים וסני לי בגדר קוצים בר זווא להבדיל בני ובניה: הבית והעלייה. בית של זה והעלייה שעל גבה הויא של אחר: יציאותיו. מה שהוציא על הבית אלקא מחייבי ליה כל יציאותיו ואינו נמנה לו שכר מה שעמד בבית אלקא זה נהנה שהיה לו לשכור אתר זה לא חסר דבלאו הכי לא בעי אידו למבניה פטור הנהנה: דבית לעלייה משתעבד. שעל הבית לסבול העלייה הלקר הדין עם זה לדור בו: רבי יהודה אומר כו'. אתנא קמא פליג דבעל העלייה צריך להעלות שכר לבעל הבית: שהרוויחא דאשייתא. שמשחור לו הבתלים הלקר חסר הוא אבל בית יסון לא: שלוהו בי רבי אמי. להא בעיא דלעיל זה נהנה וזה לא חסר מהו: מה חסרו. זה עמד בבית דלא קיימא לאגרא: נתיישב בדרך. נעין בה: לאו בפירוש אתמר. לאו בהדיא שמעה רבי אבהו מיניה דר' יוחנן: נטל אנן או קורה. מפרש במסכת מעילה בדגובר עסקין: לא פלג. דמעיקרא נמי ברשותיה הוי כי השתא ולא שינוי הוא: נתנה לחבירו. קמיה חבירו דגובר יש לו רשות ליטן זה שהוציא לחולין מעל: בנאה. גובר בתוך ביתו לא מעל כו': והוא שהניחה ע"פ ארובה ולא קבעה בבנן דלא הוי שינוי הלקר לא מעל עד שיגדר תחתיה: וזאת אומרת. מדעתך דכי דר תחתיה חייב ואע"ג דשלא מדעת הקדש עבד:

בקהש ליכא למימר שלא מדעת דעת שכינה איכא הלקר כהדיוט מדעת דמי: אן

הָא אִתְּהִינַת – הרי נהנית מממוני, ועליך לשלם על ההנאה. אָמַר לִיה
 רמי בר חמא, מְתִינִין הִיא – יש ראייה לזה ממשנה. שאל אותו רב
 חסדא, הִי מְתִינִין – איזו משנה. אָמַר לִיה רמי בר חמא, לְכִי תִשְׁמַשׁ
 לִי – כשתשמשי שימוש אחד אבאר לך את תשובתי. שָׁקַל סוּדְרִיה
 כְּרֹךְ לִיה – לקח רב חסדא את סודרו של רמי בר חמא וקיפלו. אָמַר
 לִיה רמי בר חמא, שיש להוכיח מזמזמנה לגבי בהמה שאכלה פירות
 ברשות הרבים, שבעל הבהמה נהנה שפרתו אכלה ואילו בעל הפירות
 לא חסר, כמבואר להלן, ואף על פי כן אִם נִהְיִיתָ מְשַׁלֵּמַת מַה
 שְׁנֵהֲנִיתָ, ומוכח שזה נהנה וזה לא חסר חייב.

רבא דוחה את ראיית רמי בר חמא: אָמַר רַבָּא, כְּמָה לֹא חָלִי וְלֹא
 מְרִישׁ גְּבִירָא דְמִרְיָה סִינְעִיה – כמה סמוך ומובטח ואינו צריך לחלות
 ולדאוג מכל רעהו רמי בר חמא, שהקדוש ברוך הוא בעזרו, דָּאָף עַל
 גַּב לֹא דְמִי לְמִתְנִינִין קְבֵלָה מִינֵיה – שאף שהנידון שבו הסתפקו
 אינו דומה למשנתנו, קיבל ממנו רב חסדא את ראייתו. אבל באמת
 אין הנידון דומה לראייה, משום שהאי – דין זה שהבהמה חייבת על
 פירות שאכלה ברשות הרבים, הוא משום שֶׁהָא (ובעל הבהמה) נִהְנֶה,
 וְזֶה (ובעל הפירות) חָסַר, וְהָא – הספק לגבי הדר בחצר שאינה עומדת
 להשכרה, וְזֶה (השוכר) נִהְנֶה, וְזֶה (בעל החצר) לֹא חָסַר הוּא, ויתכן
 שהוא פטור. מתרצת הגמרא: וְרַמִּי בַר הֶמְלַח סוֹבֵר, שְׂפָתַם פְּרִידוֹת
 בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים אֶפְסוּרִי מִפְּקָרְהוּ לָהּ – בעליהם מפקרים, כלומר
 מתייחס מהם ורושב שיהיו שוים פחות מדמי מה שנהנית, ונמצא
 שאינו חסר באכילת הבהמה.

הגמרא מביאה משנה לפשוט ממנה את הספק: הֲנִינְךָ הַמְּקִיף אֶת שְׂדֵה
 הַכְּבִירִי מְשַׁלֵּשׁ רוּחוֹתָיו, כגון שהיה לראובן שלש שדות משלש
 רוחותיה של שדה שמעון, וְגֵרֵר רֵאוּבֵן אֶת הָרְאשׁוֹנָה וְאֶת הַשְּׁנִיָּה
 וְאֶת הַשְּׁלִישִׁית בגבול שבין שדותיו לשרדו של שמעון, מלבד הגדרות
 החיצונות שבין שדותיו לשאר הבקעות. אִין מְחִיבִין אוֹתוֹ – את
 שמעון לשלם כלום, משום שהוא לא נהנה בגדרה זו, שהרי שדרו
 נשארה תוחה מהצד הרביעי. מדייקת הגמרא: הָא – אבל אם היה
 לראובן ארבע שדות מארבע רוחות שדה שמעון, וגדר גם את
 הרביעית, שאז נמצא שמעון נהנה ששרדו גדרה מכל רוחותיה
 מְחִיבִין אוֹתוֹ לשלם את חלקו, שְׁמַע מִינֵיה שׁוֹה נִהְנֶה וְזֶה לֹא חָסַר
 חֵיב, שהרי שמעון נהנה ששרדו גדרה וראובן לא חסר כלום בהנאת
 שמעון, וכן הדר בחצר חבירו שאינה עומדת להשכרה חייב לשלם.

דוחה הגמרא: שְׂאֵנִי הָתָם – שונה הדבר שם, דָּאָמַר לִיה רֵאוּבֵן
 לשמעון, אֶת גְּרָמַת לִי הַקְּפִיתָ וְתִירָא – היקף מיותר, שאילו לא היתה
 שרף בין שדותי היה די לי בגדרות חיצוניות בלבד, וכעת ששרך
 באמצע, אני צריך להקיף את שדותי גם בגדר פנימית, ומשום כך זה
 נחשב שׁוֹה נִהְנֶה וזה חסר, וחייב.

הגמרא מוכיחה מדברי רבי יוסי באותה משנה, שפטור: הָא שְׁמַע, אָמַר
 רַבִּי יוֹסִי, אִם לאחר שגדר ראובן משלש רוחות, עָמַד הַנִּיכָף וְגֵרֵר אֶת
 הַרוּחַ הַרְבִּיעִית, מְגַלְגְּלִין עָלָיו אֶת הַכָּל – מחייבים אותו להתחנף
 בשלושת המחיצות הגמרימיות של ראובן, משום שגילה דעתו שחנ לו
 בגדרות. מדייקת הגמרא: מַעֲמָא דְגֵרֵר נִיכָף גִּילַה דְעַתּוּ שַׁח לִו, הָא
 – אבל אם הַנִּיכָף קנה שדה רביעית הסמוכה לשרה שמעון, וגדרה,
 שמעון פְּטוּר, שְׁמַע מִינֵיה שׁוֹה נִהְנֶה וְזֶה לֹא חָסַר פְּטוּר. דוחה
 הגמרא: שְׂאֵנִי הָתָם – שונה הדבר שם, דָּאָמַר לִיה שמעון לראובן, לא
 היתה יכולת בידי לגדור גדר של אבנים, וְלִדְרִי סִנֵּי לִי בְּנִמְרָא בַר
 זוּזָא – ועברתי די בגדר קוצים השוה זו אחד, להבדיל ביני ובינך, ונמצא
 שלא נהנה שמעון אלא זו, ועל יותר מה נחשב זה לא נהנה.

הגמרא מביאה משנה לפשוט ממנה את הספק: הָא שְׁמַע, הַפִּית
 וְהַעֲלִיָּה שֶׁל שְׁנַיִם, כלומר, הבית שעל הקרקע שייך לאחד, והעליה
 מעל הבית שייכת לאחר, שְׁפָסְלוּ וְנַחְרָבוּ וְהִבִּית וְהַעֲלִיָּה, אָמַר פֶּעַל
 הַעֲלִיָּה לְפַעַל הַפִּית לְבָנֹת אֶת בֵּיתוֹ, כדי שהוא יוכל לבנות את
 עליותו על גביו, וְהוּא – ובעל הבית אינו רוצה לבנות, הָרִי פֶּעַל

56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110

הַעֲלִיָּה בּוֹנֵה בֵּית בֹּאוּתָה קִרְקַע, וְיוֹשֵׁב בָּהּ עַד שְׂתִינָן לוֹ בַּעַל הַבֵּית
 אֶת יְצִיאֹתָיו שהוציא על בניית הבית, ואז יצא מן הבית ויבנה את
 עליותו על גביו. מדייקת הגמרא: יְצִיאֹתָיו הוּא דְמְחִיב לִיה – חייב
 פֶּעַל הַפִּית לשלם לבעל העליה, הָא – אבל את שְׂכָרוֹ עִבּוֹר מֵה שֹׁרֵר
 בביתו, לֹא מִנְכָה לוֹ מִהַתְּשׁוּלֹם, שְׁמַע מִינֵיה שׁוֹה נִהְנֶה וְזֶה לֹא חָסַר
 פְּטוּר, שהרי בעל העליה נהנה, שלא היה צריך לשכור מקום אחר,
 ובעל הבית לא חסר, שהרי לא רצה לבנות את הבית. דוחה הגמרא:
 שְׂאֵנִי הָתָם – שונה הדבר שם, דְּבִיתָא לְעֲלִיָּה מְשַׁתְּעָבַד – שהבית
 מועבר לסבול את העליה על גביו, וכיון שיש זכות לבעל העליה על
 בעל הבית לסבול את עליותו, יש לו גם זכות לדור בבית עד שיתן לו
 את יצאותיו, ואינו 'נהנה ממנון חבירו', אלא הוא נוטל את שלו
 בזכות.
 הגמרא מוכיחה מדברי רבי יהודה באותה משנה, שחייב: הָא שְׁמַע,
 רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אָף זֶה – בעל העליה הָרִי פֶּעַל הַכְּבִירִי – בעל
 הבית שֶׁלֹּא מְדַעְתּוּ, צָרִיף לְהַעֲלוֹת לוֹ שְׂכָר עַל הַמְּגוּרִים. מדייקת
 הגמרא: שְׁמַע מִינֵיה שׁוֹה נִהְנֶה וְזֶה לֹא חָסַר חֵיב, שהרי בעל העליה
 נהנה ובעל הבית אינו חסר. דוחה הגמרא: שְׂאֵנִי הָתָם – שונה הדבר
 שם שמדובר בבית חדש, וחייב לשלם משום שְׁחִירוּרְתָא דְאִשְׁתֵּי תָא –
 השחרת הכתלים בעשן שהוא עושה כשדר בבית, וממילא הרי זה
 נהנה וזה חסר, ולכן חייב.
 שְׁלַחֲוָה – שלחו בני הישיבה את הספק בענין זה נהנה וזה לא חסר
 בִּי – לבית רַבִּי אֲמִי, אָמַר רַבִּי אֲמִי, וְכִי מַה עָשָׂה לוֹ הִדר לְבַעַל הַבֵּית,
 וְיָמָה חָסְרוֹ, וְיָמָה הִיכָף, והדר פטור מלשלם. ושלחו את הספק גם לפני
 רַבִּי חִיָּיא בַר אֲבָא, אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַר אֲבָא, נְתִישְׁב בְּכֶדֶר – נענין
 בשאלה זו עד שתתיישב דעתנו להשיב. הָרִי – שוב שְׁלַחֲוָה קָמִיָּה –
 לפני דְּרַבִּי חִיָּיא בַר אֲבָא, אָמַר, פּוֹלִיָּה הָא שְׁלַחוּ לִי אוֹזְלִי – כל כך
 הרבה פעמים שולחים לי והולכים כמה פעמים, אִילוּ אֲשַׁכְּחִי – מצאתי
 בָּהּ מַעֲמָא – טעם לפטור או לחייב, לֹא שְׁלַחְנָא לָהּ – וכי לא הייתי
 שולח להם תשובה.
 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים מה דעת רבי יוחנן בענין זה: אֶתְמַר,
 רַב בְּהֵנָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אִינוּ צָרִיף לְהַעֲלוֹת לוֹ שְׂכָר, וְרַבִּי אֲבָהוּ
 אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, צָרִיף לְהַעֲלוֹת לוֹ שְׂכָר. אָמַר רַב פֶּפְא, הָא דְרַבִּי
 אֲבָהוּ, לֹא בְּפִירִישׁ אֶתְמַר אֵלָּא מְכַלְלָא אֶתְמַר, לֹא שְׁמַעַם בְּפִירִישׁ
 מרבי יוחנן אלא שמע ממנו דברים אחרים ומהם דייק שכך דעתו, ואין
 לסמוך על הדברים. דְּרַבִּינּוּ, נִמְלַל הַגּוֹזֵר הַמְּמוּנָה עַל הַהִקְדָּשׁ אֲנָן אוֹ
 קוֹרָה שֶׁל הַקְּדָשׁ לְעַצְמוֹ, הָרִי זֶה לֹא מַעַל, שהרי לא שינה את
 רשותו, שגם קודם לכן היתה ברשותו. אך אם נִהְנֶה בַּמְּתָנָה לְהַכְּבִירִי,
 וחבירו קנה, מכיון שיש לגוזר רשות לתת, הוּא – הגוזר מַעַל, שכיון
 שנתנה לחבירו הוציאה מיד הקדש לחולין, וְהַכְּבִירִי לֹא מַעַל, שאחר
 שהוציאה הגוזר לחולין הרי היא שלו. ואם הגוזר לא הוציא את
 האבן מרשות ההקדש אלא בְּנָאָה לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, הָרִי זֶה לֹא מַעַל עַד
 שְׁדִירֵי תַּחְתִּיָּה ויהנה ממנה בעיור שְׁוֹה פְּרוּטָה. וְאָמַר שְׁמוּאֵל, מה
 ששינוי שאם דר תחתיה שוה פרוטה מעל, והוא שְׁהִנִּיתָה עַל פִּי
 אֲרוּבָה ולא קבעה בבנין, שאין זה שינוי, אבל אם קבעה בבנין מעל
 מיד, שעל ידי השינוי הוציאה מרשות הקדש. וְיָתִיב – וישב רַבִּי אֲבָהוּ
 קָמִיָּה – לפני דְּרַבִּי יוֹחָנָן, וְקָאָמַר מְשַׁמְיָה – ואמר בשמו דְּשְׁמוּאֵל,
 וְאֵת אוֹמְרָתָה שֶׁהָרִי פֶּעַל הַכְּבִירִי שֶׁלֹּא מְדַעְתּוּ צָרִיף לְהַעֲלוֹת לוֹ
 שְׂכָר, שהרי כשדר תחתיה שוה פרוטה היה זה שלא מדעת ההקדש,
 וחייב. וְשִׁתְּק רַבִּי יוֹחָנָן לִיה – לשמע דברי רבי אבהו. ומבאר רב פפא
 מדוע אין לסמוך על הדברים, אִיהוּ – הוא, רבי אבהו כְּבַר, מְדַשְׁתִּיק
 מוֹרָה לִיה – מתוך ששתק רבי יוחנן מוכח שהוא מודה לדברים, וְלֹא
 הִיא – ואין זה נכון, אלא אֲשַׁנְהִי לֹא אֲשַׁנְהִי בִּיה – לא השיגה רבי
 יוחנן דבריו, משום שהדמיון אינו נכון, כי בהקדש אין לומר שלא
 מדעת, שתמיד יש דעת שכניה, והרי זה כהדיוט מדעת. בְּרַבְרָה,
 דָּאָמַר רַבָּה, הַקְּדָשׁ שֶׁלֹּא מְדַעְתָּ

57 היתומים עמדה להשכיר, ולכל הדעות חייב. **אמר** ליה רב נחמן, ויל
 58 **פייסינהו ליתמי** – לך ופייסי את היתומים, ותן להם דמים מועטים
 59 שיתרצו בכך, ולא **אשנח** – ולא השגיח אותו אדם בדבריו, ו**אנביה** –
 60 גבה רב נחמן **לאפדניה מיניה** – את ארמונו ממנו כדי לשלם ליתומים:
 61 שינו במשנה, כיצד **משלמת מה שנהנית וכו'**, אכלה מתוך הרחבה
 62 משלמת מה שנהנית, מצדי הרחבה משלמת מה שהזיקה.
 63 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בפירוש המשנה: **אמר רב**, מה
 64 ששנינו שאכלה מצדי הרחבה משלמת מה שהזיקה, זה אפילו אם גוף
 65 הבהמה נמצא ברחבה, ו**במחורת** את ראשה לצדי הרחבה אבלה
 66 מפרות המונחים שם. ו**שמואל אמר**, **אפילו מחורת נמי פטור** מלשלם
 67 מה שהזיקה. הואיל וגוף הבהמה עומד ברחבה, וזו שן ברשות הרבים.
 68 שואלת הגמרא: ול**שמואל היכי משפחת לה דמתיב** – כיצד ימצא
 69 האופן שחייב, שעליו שנינו שמשלמת מה שהזיקה. משיבה הגמרא:
 70 **בגזו דשבקתה לרחבה** – שעזבה את הרחבה, ו**ואזלה וקמה** – והלכה
 71 ועמדה כולה **בצידי הרחבה**, שאין דרך שוריים ללכת שם, ואין מקום
 72 זה נחשב רשות הרבים. ו**איכא דמתני להא שמעתא באפי נפשה** –
 73 ויש השונים את מחלוקת רב ושמואל בפני עצמה, ולא כפירוש
 74 למשנה, ונחלקו מה דינה של **מחורת**, **רב אמר**, **תיבת לשלם** מה
 75 שהזיקה, ו**שמואל אמר**, **פטורה** מלשלם מה שהזיקה. שואלת
 76 הגמרא: ול**שמואל**, מה ששנינו **משלמת מה שהזיקה**, **הכי משפחת**
 77 **לה דמתניבא** – כיצד ימצא האופן שחייבת. ומשיבה: **בגזו דשקקה**
 78 **לרחבה** – שעזבה הבהמה את הרחבה, ו**ואזלה וקמה** – והלכה ועמדה
 79 כולה **בצידי הרחבה**.
 80 **מתיב** – הקשה רב נחמן **בר יצחק** על דברי רב ממה ששנינו, **מפתח**
 81 **החנות משלמת מה שנהנית**, **הכי משפחת לה** – כיצד ימצא אופן
 82 זה שהבהמה אכלה מפתח החנות, הלא **פשיטא** שמדובר **במחורת**,
 83 שהי פתח החנות אינו בתוך הרחבה. ו**קאמר (מר)** – ואמר התנא
 84 שמשלמת רק **מה שנהנית**, ומשמע, שרק **מה שנהנית אין** – כן
 85 משלמת, אבל **מה שהזיקה לא** משלמת, ואיך אמר רב שמחורת
 86 משלמת מה שהזיקה. **הוא מותיב לה והוא מפרק לה** – רב נחמן בר
 87 יצחק הקשה זאת והוא עצמו תירץ, שמשנתנו מדברת באופן **דתיבא**
 88 – שהחנות עומדת **בקרן זוית**. כגון מבוי קטן שצדו במבוי גדול,
 89 והיות החנות בקצה המבוי הקטן, וכשנכנסה הבהמה מהמבוי הגדול
 90 למבוי הקטן פגעה בפירות השטח פירות החנות ואכלה אותם כדרכה,
 91 ומודה רב שזה נחשב שן ברשות הרבים, ומשלמת רק מה שנהנית.
 92 הגמרא מביאה גירסה אחרת במחלוקת זו: **איכא דאמרי** – יש אמורים,
 93 שב**מחורת כולי עלמא לא פליגי** – כולם מודים **דתיבת לשלם** מה
 94 שהזיקה, **כי פליגי** – ונחלקו **במקצה** – מייחד מקום **מרשותו** לטובת
 95 **רשות הרבים**, ושטח פירות באותה קרקע, וכנסה לשם בהמה
 96 ואכלתם. ו**הכי אתמר** – וכך נאמרה מחלוקתם, **אמר רב**, **לא שנו**
 97 שחייבת לשלם מה שהזיקה **אלא במחורת**, **אבל במקצה** מקום
 98 **מרשותו לרשות הרבים**, **פטורה** מלשלם מה שהזיקה, משום שזה
 99 נחשב שן ברשות הרבים. ו**שמואל אמר**, **אפילו במקצה** מקום
 100 **מרשותו לרשות הרבים**, **תיבת**.
 101 הגמרא מבארת את שורש מחלוקת רב ושמואל: **לימא** – האם נאמר
 102 **שקבד ברשותו קמפליגי** – נחלקו, שנחלקו תנאים (לקמן מט): כחופר
 103 בור ברשותו, והפקיר רשותו שמסביב לבור ולא הפקיר בורו, שרבי
 104 עקיבא מחייבו בנזקי הבור ורבי ישמעאל פוטר. **רב דאמר** כאן **שפטור**,
 105 **קסבר שבור ברשותו תיב**, ואף זה ששטח פירותיו במקום שהקצה
 106 לרשות הרבים, עשה בור, ושנינו (לקמן ל). שכל המקלקלים ברשות
 107 הרבים שהזיקו חייבים לשלם, והמחזיק בהם לעצמו זכה, ולכן הבהמה
 108 פטורה. ו**שמואל דאמר תיב**, **קסבר שבור ברשותו פטור**, וברשות
 109 שטח את פירותיו שם, ולכן הבהמה חייבת. ואין לפוטרה משום שן
 110 ברשות הרבים, מפני שאין זה דרך הלכה. דוחה הגמרא: **אמר** –
 111 יאמר לך רב, **לעולם אימא** – אומר לך

1 **בקהיריט מדעת מי** – נחשב, ובהקדש לעולם יש דעת שכניה, שבשעה
 2 שמשתמש בנכסי הקדש השכניה יודעת שהוא עושה זאת.
 3 **שלה ליה רבי אמא בר ובדא למרי בר מר**, **בעי מיניה** – שאל **מר**
 4 **הונא**, הדר **בחצר חבירו שלא מדעתו**, צריך להעלות לו **שכר** או
 5 **לא**. **אדהכי** – בינתיים נח **נפשיה דרב הונא** – נפטר רב הונא. **אמר**
 6 **ליה רבה בר רב הונא**, **הכי** – כך **אמר אמא מרי משמיה דרב**, שאינו
 7 צריך להעלות לו **שכר**.
 8 רבה אמר הוראה נוספת בשם אביו רב הונא: **והשוכר בית מראובן**
 9 **מעלה שכר לשמעון**. שואלת הגמרא: **שמעון מאי עבידתיה** – מה
 10 מעשיו, כלומר מדוע יטול שכר הגמיע לראובן. מבארת הגמרא: **הכי**
 11 **קאמר**, שכר בית מראובן מפני שחשב שהוא הבעלים, ו**נמצא הבית**
 12 **של שמעון**, **מעלה לו שכר** לשמעון. תמדה הגמרא: **תתיב** – שני
 13 דינים אלו סותרים, שהרי השוכר בית מראובן דר בו שלא מדעת
 14 שמעון, ואמר רב הונא שצריך להעלות לו שכר, ולגבי הדר בחצר
 15 חבירו שלא מדעתו אמר שאינו צריך להעלות לו שכר. מיישבת
 16 הגמרא: **הא** – הדין שמעלה שכר לשמעון הוא בחצר **דתיבא לאגרא**
 17 – העומדת להשכרה, וזה נהנה וזה חסר, **והא** – הדין שאינו צריך
 18 להעלות לו שכר הוא בחצר **דלא תיבא לאגרא** – שאינה עומדת
 19 להשכרה, וזה נהנה וזה לא חסר.
 20 הגמרא מביאה מימרא נוספת בענין זה: **אתמר נמי**, **אמר רבי תיבא**
 21 **בר אבין אמר רב**, ו**אמרי לה** – ויש אמורים **אמר רבי תיבא בר אבין**
 22 **אמר רב הונא**, הדר **בחצר חבירו שלא מדעתו** אינו צריך להעלות
 23 לו **שכר**, ו**השוכר בית מבני העיר מעלה שכר לבעלים**. שואלת
 24 הגמרא: **בעלים מאי עבידתייהו** – מה מעשיהם, כלומר מדוע לא
 25 ישלם לבני העיר. מבארת הגמרא: **הכי קאמר** – כך אמר, אם שכרו
 26 את הבית מבני העיר בטעות, ואחר כך **נמצאו לו** לבית **בעלים**,
 27 השוכרים **מעליו להן שכר** לבעלים האמתי. תמדה הגמרא: **תתיב** –
 28 שני דינים אלו סותרים, שהרי השוכר בית מבני העיר דר בו שלא
 29 מדעת בעליו, ונאמר שצריך להעלות לו שכר, ולגבי הדר בחצר חבירו
 30 שלא מדעתו נאמר שאינו צריך להעלות לו שכר. מיישבת הגמרא: **הא**
 31 – הדין המחייב הוא בחצר **דתיבא לאגרא** – העומדת להשכיר, **והא**
 32 – הדין הפוטר הוא בחצר **דלא תיבא לאגרא** – שאינה עומדת
 33 להכיר.
 34 הגמרא מביאה אמוראים נוספים שדנו בענין זה: **אמר רב כחורה אמר**
 35 **רב הונא אמר רב**, הדר **בחצר חבירו** שאינה עומדת להשכיר, **שלא**
 36 **מדעתו**, **אין צריך להעלות לו שכר**, משום **שנאמר** (ישעיה כד יב)
 37 **ושאיה ברת שער**, הדיינו, שד ששמו שאיה' מכתת שער בית שלא
 38 דרים בו, ונמצא שהדר בבית ההנה את הבעלים, שעל ידו לא נחרב
 39 ביתם, ולכן פטור מלשלם את שכר הדידה. **אמר מר בר רב אשי**,
 40 **לידיי חוי ליה** – אני ראיתי שד זה, ו**ונפנח** – והוא נוגח בית **תורא**
 41 – כמו שור. **רב יוסף אמר**, **ביתא מיתבא** – בית מושב שדרים בו,
 42 יתיב – ישובו קיים, משום שרואים את הצריך תיקון ומתקנים אותו.
 43 שואלת הגמרא: **מאי בינייהו** – מה ההבדל בין שני הטעמים. ומשיבה:
 44 **איכא בינייהו** – יש הבדל ביניהם באופן **דקא מושתמש בית בציבי**
 45 **ותיבא** – שבעל הבית היה מניח בו עצים ותבן, ובא אדם ודר בו, משום
 46 שאיה' אין לפוטרו, שהרי בעל הבית משתמש בו, ולא ההנהו, אבל
 47 משום יישוב הבית יש לפוטרו, שהרי בעל הבית לא היה רואה את
 48 הצריך תיקון.
 49 הגמרא מבררת את דעת רב נחמן בענין זה: **ההוא נבא** – מעשה
 50 באדם **דבנה אפדנא אקילקתא דיתמי** – שבנה ארמון על אשפה של
 51 יתומים, **אנביה רב נחמן לאפדניה מיניה** – גבה רב נחמן את ארמונו,
 52 לשלם ליתומים את שכר המקום. אומרת הגמרא: **לימא** – האם נאמר
 53 **קסבר** – שסובר **רב נחמן שהדר בחצר חבירו שלא מדעתו צריך**
 54 **להעלות לו שכר**. דוחה הגמרא: **הוא**, **מעיקרא** – מתחילה בני
 55 אומה הנקראת 'קרימנא' היו **דייבי** – היו דרים באשפה, ו**הכי**
 56 **להו ליתמי** – והיו משלמים ליתומים **דבר מועט**, ונמצא שאשפת

בבא קמא. כיצד הרגל – פרק שני דף כא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" קמט רש"י תוספות

1 אין צריך להעלות לו שָׂכָר. ועוד אמר אבא מרי דהשוכר בית מראובן כו' ונמצאת בית
2 של שמעון והוא שכרה מראובן מעלה שכר לשמעון: תרתי. בתמיה פלומו תרתי מילי
3 קאמר דסתין אהדי דהאי דשכר בית שמעון מראובן הוה ליה דר בחצר שמעון שלא
4 מדעת שמעון וקאמר צריך להעלות לו שכר ורישא קאמר אין צריך: הא דקיימא לאגרא.

5 מעלה שכר לשמעון והוה ליה זה נהנה וזה
6 חסר: הדר בחצר חבירו. ולא קיימא לאגרא
7 שלא מדעת אין צריך להעלות שכר: שְׂנַאמְר
8 ושאיה יובת שער. שד ששמו שאיה מכתת שער
9 בית שאין בני אדם דרין בו והלך זה שעמד בו
10 ההגדו לישנא אחרקא בית שהוא שאוי וחדיד
11 מאין אדם יובת שער מושיקן במתתין אותו: ביחא
12 מיתבא יתיב. בית שהוא מיושב בדירת בני אדם
13 ותיב ישובו קיים לפי שדריין בתוכו רואין מה
14 שהוא צריך ומתקנין אותו: דקמשתפיש בו. בעל
15 הבית בצינא ותיבא שהיו עצייו ותבנו בתוכו וזה
16 הלך ודר בו משום שאיה ליבא הואיל
17 ומשתמשין בו משום ביחא מיתבא איבא דאין
18 זה ישוב וזה שדר בו יפה עשה והתנהו:
19 אשפיה דמתרגמין אשקללקתא
20 מאשפות זרים אבין (החלים קינא) קרפמא. שם
21 אנוהו ל"א קרמונאי קרמונים היו וישבין בו
22 ומעלים שכר לתומים והוה ליה קיימא לאגרא:
23 אמר רב ובמחורת. ראשה מרחבה לצידה של
24 רחבה ואכלה פירות קטני מחניתין דמשלמת
25 מה שהיוקא אע"ג דכולה קיימא ברחבה
26 פטורה. הואיל וגוף ההבמה קאי ברחבה
27 דאורחה ויבא לחצור ראשה וכן ברה"ר היא:
28 וקמה בצידי רחבה. שאין דרך שורים ללכת שם
29 הלכך לאו ברה"ר דמי: באפי נפשה. לאו
30 אמונתיין: מחורת. שהחזיקה ראשה ואכלה
31 בצידי רחבה: פשיטא במחורת. דהא פתח חנות
32 בתוך הרחבה ליבא ולא משפחת לה אלא
33 במחורת וקתני מה שנהניתי כו': דקיימא. חנות
34 בקרון ויתב כגון מבוי קטן הכלה במבוי גדול
35 וקיימא חנות בראש מבוי קטן ומשור קצת בלפי
36 פנים והשנכנסה בהמה ממבוי גדול לקטן פגעה
37 בפירות מיד דרך הלוכה בלא מחורת היא: בי"ע
38 לא פליגי דתיב. דלא היה לה לחצור ראשה
39 לצידי רחבה במקצה מקום. שכנס לתוך שלו
40 והנה והניח במקצתו לרה"ר וישת שם פירות
41 ונכנסה שם בהמה דרך הלוכה ואכלתו: ל"א.
42 רב ושמואל בחופר בור ברשותו והפקיר רשותו
43 ולא הפקיר בורו קמפלגי ובפלוגתא דרבי
44 ישמעאל ור"ע דפליגי בה לקמן בפרק שור שנבא
45 את הפקר (דף מט) דרב סבר חייב ומשום הכי
46 פטורה הך בהמה דוה ששטח שם פירותיו הוה
47 ליה כמו בור שאם הוחלקה בתן בהמה חייב
48 שחרי הפקיר רשותו הלכך לא היה לו לעשות
49 כן וקיל בהמניח את הכר (לקמן דף לו) כל
50 המלקליו ברשות הרבים שהיו חייבין לשלם
51 וכל המוחיק בתן וזהו ושמואל סבר פטור. הלכך
52 בהמה שאכלתן חייבת שחרי ברשות עשה
53 ורשות הרבים נמי לא הוה שאין זה דרך הלוכה:
בעלמא

1 **בְּהַדְיוּט** מדעת דמי. פ"ה דדעת שכניה איבא וקשה דשלא מדעתו לא דוקא אלא
2 אורחיה ומילתא נקט וזה מדעתו אלא נראה בבחיט מדעת דמי כלומר
3 דדעת שכניה איבא שלא יתנה אדם בלא מעילה: **וְיִתְבַּר** להו ליתמי דבר מועט. ומחמת
4 כן חייב לשלם מה שנהנה אע"פ שלא חיסר כל כך וכן מוכח פוליה שמעתין בדאמרין לעיל
5 משום שחוריתא דאשיתא:
6 **וּבְמַחְזוּרָת**. פי' בקונטרס דדוקא במחורת
7 אבל אכלה בלא חיזור כגון שצידי
8 הרחבה בולטין ואכלה מאותה בליטה משלמת
9 מה שנהנית בפ"י אחר של רש"י פירש דמחורת
10 תיבת משום קרן דמשהוה הוא וקשה לפירשו
11 דלעיל אמרין כיון דאורחיה לימיל ליפתא
12 אורחיה נמי לסרוכי ולמיסך הקא נמי אורחיה
13 לחזור ואפילו לעלות בצידי רחבה ועוד דמשלמת
14 מה שהיוקא משמע נ"ש ועוד דמשמע במקור
15 דחיבא דמקצה מקום לרה"ר כחייב מחורת
16 ונראה לר"י דצידי רחבה חשיבי חצר הניקן שכל
17 אחר יש לו רשות להניח פירותיו כגון פתח ביתו
18 בצידי רחבה ולבר אפילו במקום שיכול לאכול
19 בחיזור חשיב חצר הניקן ותיבת נוק שלם משעם
20 שן ולשמואל מקום שיכולה לאכול בחורה חשיב
21 שלא לחיות בולט כל כ"ה
22 **מִפְתַּח** החנות. הן תריסי החנויות שמיחין
23 לפני החנויות כשפותחין אותן ונותנין
24 שם פירות: **מֵה** שנהנית. לא רצה להעמיד כגון
25 שפתח החנות בולט לתוך הרחבה ויכול לאכול
26 בלא חיזור דמודה רב דפטור לפי שאין דרך
27 החנות להיות בולט כל כ"ה
28 **דְּקַיִמָא** בכרן וזית. כגון מבוי עקום וכשמנעת
29 לעקומותיה קודם שתפנה לצד אחר
30 אוכלת מפתח החנות כנגדה בלא חיזור ובתוך
31 החנות משלמת מה שהיוקא אע"פ שאוכלתן
32 בלא חיזור דחצר הניקן ממש הוי ויורשילמי
33 משני הך פירבא דמפתח החנות אליבא דרב
34 כגון שהיה חמור קטן גדיים ובשעת צמירתו
35 פשטו צואריהן ואכלו לפ"ה אתי שפיר דלגיבי
36 חמור שאוכל בחיזור חשיב קרן ולגיבי גדיים
37 דאכלי כי אורחיהו חשיב שן ולפי ר"י צ"ל
38 דכל מה שהגדיים יבולין להגיע ולאכול חשיב
39 רחרי אפילו לחמור שאין יכול לאכול בלי חיזור
40 כי זה יוחק לומר דגבי חמור חשיב חצר הניקן
41 ולגיבי גדיים שעל גבי חשיב רשות הרבים: **כ"י**
42 פליגי במקצה מקום כו'. שכנס לתוך שלו והניח
43 במקצתו לבני הר"ר ולא שהפקיר רשותו דא"כ
44 הוה רה"ר גמור אלא הניח לטשות שם פירותיו
45 אבל כ"ו שאין פירות שם יש רשות לבני הר"ר
46 להלך שן ומסקנין פלוגתא דרב דאמר דחשיב שן
47 ברה"ר אפילו אין יבולין לאכול בלא חיזור ולא
48 דמי למחורת בצידי הרחבה דחייב דצידי הרחבה
49 הם גבוהים ורחבים ומגדלים ממנו וחשובים חצר
50 הניקן אבל מקצה מקום שהוה הוא לרשות הרבים
51 ושמואל אמר תיבת משום שהפירות מוחין
52 ברשותו והוה חצר הניקן אף על פי שיש רשות
53 לבתמות לרדוס אצלה: **ד"ר** סבר בור ברשות
54 חייב. ולכך פטור חשיב כמו בורה בור שאם
55 הוחלקה בהמה באותם פירות חייב הלכך כל
56 הקודם וזה כיון תקלה ברשות הרבים כדפריש
57 בקונטרס ובהמה שאכלה פטורה ורב לטעמיה
58 דאמר בפרק המניח (לקמן דף לו) וזה כיון בגופן
59 בין שבקחו ואין לתמוה איהו מפרט מפרות
פנימיים

1 **בְּהַדְיוּט** מדעת דמי. פ"ה דדעת שכניה איבא וקשה דשלא מדעתו לא דוקא אלא
2 אורחיה ומילתא נקט וזה מדעתו אלא נראה בבחיט מדעת דמי כלומר
3 דדעת שכניה איבא שלא יתנה אדם בלא מעילה: **וְיִתְבַּר** להו ליתמי דבר מועט. ומחמת
4 כן חייב לשלם מה שנהנה אע"פ שלא חיסר כל כך וכן מוכח פוליה שמעתין בדאמרין לעיל
5 משום שחוריתא דאשיתא:
6 **וּבְמַחְזוּרָת**. פי' בקונטרס דדוקא במחורת
7 אבל אכלה בלא חיזור כגון שצידי
8 הרחבה בולטין ואכלה מאותה בליטה משלמת
9 מה שנהנית בפ"י אחר של רש"י פירש דמחורת
10 תיבת משום קרן דמשהוה הוא וקשה לפירשו
11 דלעיל אמרין כיון דאורחיה לימיל ליפתא
12 אורחיה נמי לסרוכי ולמיסך הקא נמי אורחיה
13 לחזור ואפילו לעלות בצידי רחבה ועוד דמשלמת
14 מה שהיוקא משמע נ"ש ועוד דמשמע במקור
15 דחיבא דמקצה מקום לרה"ר כחייב מחורת
16 ונראה לר"י דצידי רחבה חשיבי חצר הניקן שכל
17 אחר יש לו רשות להניח פירותיו כגון פתח ביתו
18 בצידי רחבה ולבר אפילו במקום שיכול לאכול
19 בחיזור חשיב חצר הניקן ותיבת נוק שלם משעם
20 שן ולשמואל מקום שיכולה לאכול בחורה חשיב
21 שלא לחיות בולט כל כ"ה
22 **מִפְתַּח** החנות. הן תריסי החנויות שמיחין
23 לפני החנויות כשפותחין אותן ונותנין
24 שם פירות: **מֵה** שנהנית. לא רצה להעמיד כגון
25 שפתח החנות בולט לתוך הרחבה ויכול לאכול
26 בלא חיזור דמודה רב דפטור לפי שאין דרך
27 החנות להיות בולט כל כ"ה
28 **דְּקַיִמָא** בכרן וזית. כגון מבוי עקום וכשמנעת
29 לעקומותיה קודם שתפנה לצד אחר
30 אוכלת מפתח החנות כנגדה בלא חיזור ובתוך
31 החנות משלמת מה שהיוקא אע"פ שאוכלתן
32 בלא חיזור דחצר הניקן ממש הוי ויורשילמי
33 משני הך פירבא דמפתח החנות אליבא דרב
34 כגון שהיה חמור קטן גדיים ובשעת צמירתו
35 פשטו צואריהן ואכלו לפ"ה אתי שפיר דלגיבי
36 חמור שאוכל בחיזור חשיב קרן ולגיבי גדיים
37 דאכלי כי אורחיהו חשיב שן ולפי ר"י צ"ל
38 דכל מה שהגדיים יבולין להגיע ולאכול חשיב
39 רחרי אפילו לחמור שאין יכול לאכול בלי חיזור
40 כי זה יוחק לומר דגבי חמור חשיב חצר הניקן
41 ולגיבי גדיים שעל גבי חשיב רשות הרבים: **כ"י**
42 פליגי במקצה מקום כו'. שכנס לתוך שלו והניח
43 במקצתו לבני הר"ר ולא שהפקיר רשותו דא"כ
44 הוה רה"ר גמור אלא הניח לטשות שם פירותיו
45 אבל כ"ו שאין פירות שם יש רשות לבני הר"ר
46 להלך שן ומסקנין פלוגתא דרב דאמר דחשיב שן
47 ברה"ר אפילו אין יבולין לאכול בלא חיזור ולא
48 דמי למחורת בצידי הרחבה דחייב דצידי הרחבה
49 הם גבוהים ורחבים ומגדלים ממנו וחשובים חצר
50 הניקן אבל מקצה מקום שהוה הוא לרשות הרבים
51 ושמואל אמר תיבת משום שהפירות מוחין
52 ברשותו והוה חצר הניקן אף על פי שיש רשות
53 לבתמות לרדוס אצלה: **ד"ר** סבר בור ברשות
54 חייב. ולכך פטור חשיב כמו בורה בור שאם
55 הוחלקה בהמה באותם פירות חייב הלכך כל
56 הקודם וזה כיון תקלה ברשות הרבים כדפריש
57 בקונטרס ובהמה שאכלה פטורה ורב לטעמיה
58 דאמר בפרק המניח (לקמן דף לו) וזה כיון בגופן
59 בין שבקחו ואין לתמוה איהו מפרט מפרות
פנימיים

41
42

מקום ברשותו לרשות הרבים חייבת לימא כבוד ברשותו קמפלגי רב דאמר פטור קסבר בור
ברשותו חייב ושמואל דאמר חייב
בעלמא

פנימיים דלא הוו תקלה דכיון דיש רשות לבני רה"ר ללכת שם בשאין שם פירות איכ' בשטילו חיצונים נמצא פנימיים סמוכים לרה"ר לפיכך כל המחזיק בכולן זכה והא דתנן מתוך הרקבה משלמת מה שנהנית ולא אמר דפטורה משעם דכל הקודם זכה מיירי שלא נתנו ברה"ר כדי להשביח דלא קנסו גופו בדמטובה בהנחה ולקמן דף ל' וקשה לר"י על פי זה דהא רב אמרניתין קאי ואמר לא שנו אלא

במחורת וא"כ רב נמי איירי בשלא נתנו להשביח ועוד דקאמר אלא פירות הא קחזי ליה נאי בור לאו אדעתיה פירות נמי לאו אדעתיה ונראה לר"י לפרש דרב סבר בור ברשותו היב דכשנפקי רשותו ולא הקמר בורו ונפל בו שור לא מצי א"ל תורא בכיראי מאי בעי דאין אדם יכול לצמצם כל כך בעשועור ברה"ר שלא יקנס ברשות אחרים ולפיכך לא היה לו לקרב בורו ממש לרה"ר והא נמי פטורה שלא היה לו לקרב פירותיו ממש לרה"ר שאין בני רה"ר יכולין לצמצם עצמן ושמואל מתיב דמשום שלא היה לו לקרב פירותיו סמוך לרשות הרבים אין לפטור שיקבל בעל הפירות לסמוך וגם בעל הבור יכול לסמוך ודחי דבעלמא פטר רב והקא אמר ליה נהי דכי מתוקא א"ל תורא בכיראי מאי בעי מכל מקום לא כל בפיניה לחיובי לי במאי דמקרבת לפירות ברשות הרבים ושמואל סבר נמי דבעלמא לאו אדעתיה כשנפל לבור הקא אי מצי למימר הכי למפטרי בהמה שבכוונה אכלתו אי כרב אי בשמואל. רבי יוסי לא מצי סבר כשמואל דהא מתיב ברה"ר אלא כלומר אי כרב דחשיב חצר הניקא אי כשמואל דחשיב ליה רה"ר ע"ג דל' יוסי אין נפקותא ולפי' הקונטרס ניקא טפי אי כרב דחשיב ליה ק"ו אי כשמואל דחשיב ליה שן.

ומר סבר. פי' ר' אבהו בשדה אחר ולא בשדה המזיק אכל ברה"ר חייב וא"ת דהא לעיל (יה) אמר דר"א ס"ל כרבי טרפון ועל כרחך מפרך ברה"ר מיתיה לה וא"כ שן ורגל פטור ברה"ר וי"ל דלעיל מייירי להי פסיקא דהקא.

דאילפא ורבי אושעיא. לאו מענק אתך דרבי אושעיא מייירי בקופצת דהוי ק"ו ואילפא איירי על גבי חבירתה דחשיב שן. הא נפלו פטורין אלקא קסבר כו'. וא"ת דכי דמי אי מקרי בלים לגבי בותל היכי מיתברר בקפיצה והא אמרין בסמוך דכי קפיצי מאבראי קפיצי ואי מרחקי היכי משתברר בנפילה וי"ל כגון שהיו לא מרחקות ולא מקרבות דמיתברר בין בנפילה בין בקפיצה אי נמי כבלי ארוך דאי נפלי לצד הסמוך לבותל מיתברר ואי קפיצי מיתברר לצד המרחקי. **אדרם** ותרגלנו בו. וא"ת ומה חידוש באדם דחייב וי"ל דנפקא מינה אם הפקיד ביתו לחבירו לשמור ויש שם חשיו שיש לו ליתורר שלא ידלגו מלמטה למעלה ושבויר בלים ויאומר ר"ו מתוך כך נראה לפרש דהא דקתני הפכל והגדי שדלגו מלמטה למעלה פטורין דהיינו לגמרי דחשיב אונס להכי

בעלמא בור ברשותו פטור ושאני הכא דאמר לאו כל כמינה דמקרבת להו לפירותיה לרה"ר ומתיבתא להו לתוראי ושמואל אמר בעלמא בור ברשותו חייב דבשלמא בור איכא למימר לאו אדעתיה אלא פירות מי איכא למימר לאו אדעתיה הא תווי להו לימא מחורת תנאי היא דתנאי אכלה מתוך הרקבה משלמת מה שנהנית מצידי הרקבה משלמת מה שהזיקה דברי ר"מ ורבי יהודה רבי יוסי ור"א אומרים אין דרבה לאכול אלא להלך ר' יוסי היינו תנא קמא אלא מחורת איכא בנייהו ת"ק סבר מחורת נמי משלם מה שנהנית ורבי יוסי סבר משלמת מה שהזיקה לא דכולי עלמא מחורת אי קרב אי כשמואל והקא כביער בשדה אחר קא מופלגי מר סבר וכער בשדה אחר ולא ברה"ר ומר סבר וכער בשדה אחר ולא ברשות המזיק ברשות לימא פירך ברשותו מאי בעי אלא דאילפא ורבי אושעיא איכא בנייהו: מתני' הפכל והגדי שקפצו מראש הגג ושברו את הפלים משלם נזק שלם מפני שהן מועדין הפכל שנטל חררה והלך לגדש אכל התררה והדליק הגדש על התררה משלם נזק שלם ועל הגדש משלם חצי נזק: גמ' מעטקא דקפצו הא נפלו פטור אלמא קסבר תחלתו בפשיעה וסופו באונס פטור תנאי נמי הכי הפכל והגדי שקפצו מראש הגג ושברו את הפלים משלם נזק שלם נפלו פטורין הניחא למ"ד תחלתו בפשיעה וסופו באונס פטור אלא למ"ד חייב מאי איכא למימר כגון דמקרב בלים לגבי בותל דכי קפיצי בקפיצה לא נפלי עליהו ואפילו תחלתו בפשיעה ליכא אמר רב זביר משמיה דרבא פעמים שאפילו נפלו נמי חייב משפחת לה בכותל רעוע מאי ניהו דאבעי ליה לאסוקי דעתא דנפיל ארחי סוף סוף לא נפל ארחי ונפול אינהו תחלתו בפשיעה וסופו באונס הוא לא צריכא בכותל צר תנו רבנן הפכל והגדי שדלגו מלמטה למעלה פטורין מלמטה למטה חייבין אדם ותרגול שדלגו בין מלמטה למטה בין מלמטה למטה והתניא

בעלמא בור ברשותו פטור. דלא חייבה תורה אלא על בור ברה"ר וכדלפי רבי ישמעאל טעמיה הוה: בעלמא בור ברשותו חייב. הואיל והפקידו והקא מיט בהמה שאכלתו חייבת: דבשלמא בור איכא למימר לאו אדעתיה. שדור לנטורי נפשיה מבזר וכיון דברשת נכנס דהא הפקיד רשותו חייב בעל הבור אבל פירות בו: הא תווי להו. ואפילו החלקה כן פטור ואע"ג דכל תקלה בור הוא הנ"מ ברה"ר דאין לו רשות לתת שם תקלה. ר' יוסי היינו ת"ק. דקס"ד דלאו אתוך הרקבה קאי רבי יוסי דלכפי לחיוביה דהא במתי ובער בשדה אחר ולא ברה"ר אלא אצ"י הרקבה קאי דאין דרבה לאכול אלא להלך וכו' שאכלה הרקבה הלך היינו ת"ק. מתניתא איכא בנייהו. דשמעינן לר"מ דאמר בצידי הרקבה משלמת מה שהזיקה וכגון דאולה וקמה בצידי הרקבה אכל מתורת לא וקאמר רבי יוסי אין דרבה להחזיר ראשה ולאכול אלא להלך וכו' שהזיקה ואכלה חייבת: והקא כביער בשדה אחר פליגי. ואתוך דהרקבה נמי מתיב ליה רבי יוסי: ולא ברשות המזיק. שאם הכניס פירותיו לחצר בעל הבית שלא ברשות ואכלתו בהמתו של בעל הבית פטור: לימא ליה מאי בעית ברשותאי. וקרא למה ל: דאילפא ורבי אושעיא. דאמר אילפא לעיל בהמה שפשיעה צאנה ואכלה מעל גבי חבירתה חייבת דר' אושעיא דאמר בהמה הקופצת ואכלה מתוך הקופה חייבת: איכא בנייהו. ר"מ סבר מתוך הרקבה לעולם פטור אלא לפי מה שנהנית ואפילו בדאילפא ור' אושעיא ואתא רבי יוסי למימר אין דרבה לפשוט צאנה על חבירתה ואין דרבה לפזין מתוך ולאכול אלא להלך ואית ליה דאילפא ודרבי אושעיא: מתני' מפני שהן מועדין לקפוח וברשות הניקא קאמר דתולדה דרגל היא : על התררה משלם נזק שלם. דהוי שן ברשות הניקא ועל הגדש חצי נזק. מפרש בגמ': גמ' תחלתו בפשיעה. דאיבעי לאסוקי אדעתיה דלמא קפיצי דהא אורחיה לפרוץ: וסופו באונס: דהא נפלו ונפילה לא קתה ליה לאסוקי אדעתיה: הניחא למ"ד כו'. אמוראי פליגי בה בפרק והמפקידו (ב"מ ד' מב). דמקריבי בלים לגבי בותל. טובא דליקא תחלתו בפשיעה דאי הוו קפיצי לברא ממוניא הוו קפיצי וכי נפול להוי בותל ואיתברר מנא אנוס הוא: שאפילו נפלו חייבין. ואפילו למ"ד תחלתו בפשיעה וסופו באונס פטור: משפחת לה בכותל רעוע. שמעקה הגג רעוע דאפילו לגבי נפילה הוי פשיעה: דאיבעי ליה לאסוקי. בתמיה: לא נפל ארחי ונפול אינהו כו'. כלומר כיון דסוף סוף לא נפל ארחי אין סופו בפשיעה: בכותל צר. שמעקה הגג צר ודחוק וכי הניחם בראש הגג קתה ליה לאסוקי אדעתיה דקפיצי שמעקה כדרכן (ע"ז דהמעקה שהוא צר נפלי) לישנא אחרניא צר משופע: מלמטה למעלה פטורין. מנזק שלם ותיב בחצי נזק דמשוין הן אדם ותרגול כו'. אדם אי נמי לאו אורחיה לקפוח מלמטה למעלה חייב דאין באדם צד תמות אלא בהמה ותרגול דרבו לדלג אפילו מלמטה למעלה:

בוקרא
והתניא

משונה בעלמא אמאי פטורין ונראה דגם לפי המסקנא מלמטה למעלה פטורין לגמרי דאנוס הוא דלמה יחזור מסברא ראשונה:

הכי אמאי פטורין דמעיקרא ניקא ליה פטורין דס"ד פטורין לגמרי קאמר מלמעלה למטה כמו מלמטה למעלה דלאו אורחיה למיפזץ כלל אכל כיון דמוקי בדאפיך מיפר דאינו אלא

משונה בעלמא אמאי פטורין ונראה דגם לפי המסקנא מלמטה למעלה פטורין לגמרי דאנוס הוא דלמה יחזור מסברא ראשונה:

נמרא

הגמרא מדייקת דין מדברי המשנה: **מַעְמָא** שחייבים הבעלים נזק שלם, משום **דַּקְפָּצוּ** – הכלב והגדי מראש הגג והזיקוק, שדרכם לעשות כן, והיה עליו לשומרם שלא יקפצו, **הָא נָפְלוּ** מראש הגג ושברו כלים ברשות הניזק, **פְּטוּר** הבעלים מתשלום, מאחר שדבר שאינו מצוי הוא, ולא היה עליו לחשוש לכך. **אֲלָמָא קַסְבָּר** התנא, שנוק שתחלתו **בְּפִשְׁעָה**, כגון באופן זה, שפשע הבעלים בשמירתם, שהיה צריך להעלות על דעתו שזא יקפצו מן הגג, **וְסוּפּוּ בְּאֹנָם**, שנפלו מראש הגג, ואנוס הוא בזה שלא היה לו לחשוש לכך, **פְּטוּר**, ואין מחייבים אותו על כך שפשע מתחילה בשמירתם.

הגמרא מביאה ברייתא שבה נתבאר דין זה בפירושו: **תַּנְיָא נְמִי חֲבִי, הַכֵּלֵב וְהַגְּדִי שֶׁקָּפְצוּ מֵרֹאשׁ הַגַּג וְשִׁבְרוּ אֶת הַכְּלִים, מִשְׁלֵם הַבְּעֵלִים נֶזֶק שְׁלֵם כְּדִין נֹזֵק רֹגֵל, שְׁהָרִי מוֹעֵדִים הֵם לַקְּפוּץ וְהִיא לֹא לַשְּׁמֵרִם מִכָּךְ. אֲךָ אִם נָפְלוּ מִן הַגַּג וְשִׁבְרוּ אֶת הַכְּלִים, פְּטוּרִין הַבְּעֵלִים מִתְּשׁוּלֹם הַנֹּזֵק, שְׁהָרִי דָּבָר שְׂאִינוּ מְצִיּוּ הוּא, וְלֹא הִיא לְהֵם לַשְּׁמֵרִם מִכָּךְ.**

ויש להוכיח אף מדברי הברייתא, שנוק שתחלתו בפשיעה וסופו באנוס, פטור.

מקשה הגמרא, הניחא למאן דאמר תחלתו בפשיעה וסופו באנוס פטור, אלא למאן דאמר שתחלתו בפשיעה וסופו באנוס חייב, מאי אכא למימר – כיצד יוכל לפרש את דברי המשנה והברייתא.

מתרצת הגמרא, שהאמורא הסובב כן עימדי את דברי המשנה והברייתא באופן כזה, כגון דמקרי בליים לנבי פותל – שדרי הכלים עומדים בחצר הניזק בסמוך מאד לכותל של עמודי הכלב והגדי, דכי קפצי בקפיצה לא נפלי עליהו – שבאופן כזה אילו היו הכלב והגדי קופצים לחצר לא היו שוברים את הכלים, שכן דרך הקופץ לקפוץ במרחק מזה מן הכותל, ועל כן, אם נפלו בסמוך לכותל ושיברו הכלים, אפילו תחלתו בפשיעה ליכא – לא פשעו הבעלים בשמירתם אפילו בתחילת המעשה, שהרי לא היה נגרם נזק בקפיצת הכלב והגדי, ולפיכך פטורים הם על האנוס שבנפילה לדעת הכל.

הגמרא מביאה אופן שבו יש לחייב את הבעלים אף על נפילה: **אמר רב ובדי משמיה דרבא, פעמים שאפילו אם נפלו הכלב והגדי מראש הגג ושברו את הכלים, נמי חייב הבעלים. משפחת לה כבותרל רעוע – והיינו באופן שהיה מעקה הגג רעוע, שאף כלפי נפילה יש בכך פשיעה מצד הבעלים.**

מקשה הגמרא, מאי ניהו – איזו פשיעה יש בכך, דאכעני ליה לאסוקי דעתא דנפיל ארחי – שהיה עליו להעלות בדעתו שיפלו לבנים מן הכותל, וישברו את הכלים שבחצר, סוף סוף לא נפל ארחי ונפול אינהו – אך למעשה הרי לא נפלו הלבנים אלא הכלב והגדי, ונמצא שאף באופן זה תחלתו של הנזק היא בפשיעה של הבעלים לגבי נפילת הלבנים, וסופו באונם הוא לגבי נפילת הכלב והגדי.

ומחמת קושיא זו, חוזרת בה הגמרא מאוקימתא זו שהיה הכותל רעוע, ומבארת באופן אחר. **לא צריכא כבותרל צר –** שהיה מעקה הגג צר, והיה על הבעלים לחוש לכך שיעלו הכלב והגדי על המעקה כדרכם, ומחמת שהוא צר יפלו לחצר וישברו כלים, ונמצא שאף כלפי נפילה יש בכך פשיעה.

הגמרא מביאה ברייתא המפרשת דינים שונים גבי קפיצה: **תנו רבנן, הַכֵּלֵב וְהַגְּדִי שֶׁדָּלְגוּ וְ-| קִפְצוּ מִמְּטָה לְמַעְלָה – מִמְּקוֹם נִמוּךְ לְמִקְוֶה גְבוּהַ, וְשִׁבְרוּ אֶת הַכְּלִים, פְּטוּרִין הַבְּעֵלִים מִתְּשׁוּלֹם נֹזֵק שְׁלֵם, מֵאַחַר שְׂאִין דָּרְכָם שֶׁל כֵּלָב וְגָדִי בְּכָךְ וּמְשׁוּנָה הוּא, וְלִפְיָכָּךְ מִשְׁלֵמִים רַק חֲצִי נֹזֵק כְּדִין קָרָן, אֲךָ אִם קִפְצוּ מִמְּטָה לְמַעְלָה מִמְּקוֹם גְּבוּהַ לְמִקְוֶה נִמוּךְ, חַיִּיבִין הַבְּעֵלִים בְּתְשׁוּלֹם נֹזֵק שְׁלֵם, מֵאַחַר שְׁדָּרְכָם בְּכָךְ וּנְזִיק רֹגֵל הֵם.**

ולגבי אדם ותרגומו שדלגו ושברו את הכלים, הדין הוא שפין אם קפצו מלמעלה למטה, ופין אם קפצו מלמטה למעלה, חייבין בנזק שלם. ובטעם הדבר ישנו חילוק בין אדם לתרגומו, שבתרגומו הטעם הוא משום שדרכו לקפוץ בין כך ובין כך, ולפיכך משלם תמיד נזק שלם מדין רגל. ובאדם שקפץ והזיק, אפילו אם אין דרכו בקפיצה מלמטה למעלה משלם נזק שלם, מאחר שאדם מועד לעולם ואין בו דין 'תם', ועל כן אף אם הזיק באופן משונה משלם נזק שלם.

בְּעֵלְמָא – במקום אחר בור ברשותו פטור, שלא חייבה התורה אלא בור ברשות הרבים, ושאני הכא – ושונה הדין כאן, שרב פטור משום דאמר בעל הבהמה, לאו כל במינה דמקרבית להו לפירותה – אין לך זכות לקרב את פירותיך לרשות הרבים ומחייבת להו לתוראי – ולחייב את השוריים שלי על אכילתם. ושמאל אמר, בעלמא – במקום אחר בור ברשותו חייב, הואיל והפקירו, ואולם שונה מקצה מקום והניח שם פירותיו, דבשלמא – מוכן חיוב בור, שכן איכא למימר – יש לומר לאו אדעתיה – שאין דעת השור להבחין בבור ולהישמר מליפול בו, וכיון שנכנס ברשות, בעל הבור חייב, אלא פירות המונחים במקום כזה, מי איכא למימר לאו אדעתיה – וכי יש לומר שהשור לא הבחין בו, הא תו להו – הרי בדאי הוא רואה אותם, והיה לו להיזהר, ולכן המניחם פטור.

הגמרא מביאה שכבר נחלקו תנאים בדין מחזרת: **לימא –** נאמר שדין מחזרת תנאי היא – תלוי במחלוקת תנאים, דתניא, אכלה הבהמה מתוך הרחבה משלמת מה שנהנית, כדן שן ברשות הרבים, ואם אכלה מצד הרחבה משלמת מה שהזיקה, דברי רבי מאיר ורבי יהודה, רבי יוסי ורבי אלעזר חולקים ואומרים, אין דרבה לאכול אלא לתלה, והגמרא בסמוך תבאר את דבריהם. הבינה הגמרא שרבי יוסי מדבר על בהמה שאכלה מצד הרחבה, ואומר, שכיון שאין דרכה לאכול מצד הרחבה (אלא רק להלך), לכן חייבת לשלם מה שהזיקה, ולפי זה מקשה הדבר תנא קמא ורבי מאיר. **אלא** צריך לפרש שדין יוסי זה ממש כדברי תנא קמא ורבי מאיר. **אלא** צריך לפרש שדין מחזרת איכא ביניהו – יש ביניהם, תנא קמא קבר שבמחזרת נמי – גם משלם רק מה שנהנית, ורבי יוסי קבר שבמחזרת משלמת מה שהזיקה. ונמצא שנחלקו התנאים בדין מחזרת. משיבה הגמרא: **לא, דכולי עלמא –** בין רבי מאיר ובין רבי יוסי סוברים במחזרת אי קרב בשמואל – או כרב שמחייב או כשמואל שפטר, והכא – וכאן בברייתא לא דיברו במחזרת, אלא באכלה ברשות הרבים, שרבי מאיר פטר ורבי יוסי מחייב, וקפירוהו הפסוק **ויבער בשדה אחר** קא מיפלגי – נחלקו, מר ורבי מאיר קבר, שממעטים 'בער בשדה אחר' ולא ברשות הרבים, ומר ורבי יוסי קבר, שממעטים 'בער בשדה אחר' ולא ברשות המזיק.

הגמרא מקשה על ביאור זה, ומבארת באופן אחר. מקשה הגמרא: וכי נצרך פסוק לפטור ברשות המזיק, לימא – יאמר המזיק לניזק, פירך ברשותי מאי בעי – מה עושים פירותיך ברשותי. מסיקה הגמרא: **אלא** הדינים דאילפא ורבי אושעיא (לעיל כ.ב.) איכא ביניהו, אילפא אמר, שבהמה ברשות הרבים שפשטה צוארה ואכלה פירות שעל גבי חברתה, חייבת משום שגב חברתה נחשב רשות הניזק, ורבי אושעיא אמר, שבהמה ברשות הרבים שקפצה ואכלה מתוך הקופה, חייבת משום קרן, כיון שזה משונה. וזה נחלקו התנאים, רבי מאיר סבר שאפילו באופנים אלו פטורה, וכך מתפרשים דבריו, 'אכלה מתוך הרחבה' בכל אופן, אפילו פשטה צוארה או קפצה, 'משלמת מה שנהנית'. ורבי יוסי סבר שאופנים אלה חייבת, כדעת אילפא ורבי אושעיא, וכך מתפרשים דבריו, 'אין דרכה לאכול' בפישוט צואר ובקפיצה, 'אלא להלך', ולכן חייבת:

לאחר שנתבאר במשניות הקודמות דין העדאת שן ורגל, מתבאר במשנה זו האופנים שבהם יש לחייב ככל על נזקי שן ורגל.

משנה

הַכֵּלֵב וְהַגְּדִי שֶׁקָּפְצוּ מֵרֹאשׁ הַגַּג לְרִשׁוֹת הַיְחִיד, וְשִׁבְרוּ אֶת הַכְּלִים שהיו שם, משלם בעליהם נזק שלם כדן נזקי רגל, מפני שהן מועדין – רגילים הם לקפוץ, והיה עליו לשומרם.

דין נוסף. **הַכֵּלֵב שֶׁנִּמְלַךְ חֲרָךְ –** עוגה הנאפית על גבי גחלים, ופעמים נדבקים בה מן הגחלים, והלך עמה לנדרש – מקום שבו מכנסים את אלומות התבואה, ואכל שם את החרדה, והדליק את הנדרש על ידי הגחלים שהיו דבוקים בה, הדין הוא שעל נזק אכילת החרדה משלם בעליו נזק שלם, כדן נזקי שן ועל נזק שריפת הנדרש משלם בעליו חצי נזק:

1 הגמרא מקשה סתירה בין ברייתות: וְהֵתֵיבָא, שֶהַכֶּלֶב יְהַדְרִי שְׂדֵלְגוּ
2 ושברו את הכלים, בִּין אם דילגו מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, וּבִין אם דילגו
3 מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, פְּטוּרִין הַבְּעֵלִים מִתְשֻׁלֵּם הַנּוֹק, והרי זה סותר למה
4 שנתבאר בברייתא לעיל, שאם דילגו מלמעלה למטה חייבים הבעלים
5 בנזק שלם.
6 מותרת הגמרא: תְּרֻמָּא רַב פְּסָא דְאִפִּי מִיפֵּה – שהפכו הכלב והגדי
7 את טבעם, ודילגו שלא כדרכם. שבאופן רגיל דרך הגדי לקפוץ בבת
8 אחת, ודרך הכלב להיטרף ולהאחו בציפורניו ולקפוץ, ואילו כאן דילג
9 הַכֶּלֶב מִלְמַטָּה לְמַעְלָה – בקפיצה כדרך הגדי, וְיִהְיֶה בְּכַרְבָּא – ואילו הגדי
10 נסרף ונאחו בציפורניו וקפץ כדרך הכלב, ולפיכך פטורים הבעלים, אך
11 הברייתא לעיל עוסקת באופן שדילגו כדרכם, ולפיכך כשדילגו
12 מלמעלה למטה חייבים הבעלים נזק שלם.
13 מקשה הגמרא: אִי הָבִי אִמְרֵי פְּטוּרִים – מדוע פטורים הבעלים
14 לגמרי, הרי דבר משונה הוא, והיה להם להתחייב בחצי נזק כדן קרן.
15 מתרצת הגמרא: שאכן כך היא כוונת הברייתא, שפְּטוּר מִנְזֻק שְׁלֵם
16 יְהִיבִין בְּחִצֵי נֹקָה, כדן נזקי קרן:
17 שנינו במשנה, שֶהַכֶּלֶב שֶׁנִּשְׁמַל חָרְרָה וְהֵלַךְ לַגְדִישׁ, ואכל את החררה
18 ושרף את הגדיש, משלמים הבעלים על אכילת החררה נזק שלם כדן
19 שן, ועל שריפת הגדיש חצי נזק;
20 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בגדרי חיוב אש: אִתְמַר – נאמרה
21 מחלוקת בבית המדרש, מאיזה טעם יש לחייב אדם על נזקי אש.
22 רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר אִשׁוּ מְשׁוּם הַחֲצוּי – אדם המדליק אש ברשותו והלכה
23 ושרפה ברשות חבריו, חייבתו התורה על כך מדין אדם המזיק, כאדם
24 הזורק חץ ברשותו והלך החץ והזיק ברשות אחרת.
25 וְרִישׁ לְקִישׁ אָמַר אִשׁוּ מְשׁוּם מְמוֹנָה – חיוב אדם בנזקי אש הוא מדין
26 ממונו המזיק, שכשם שיש לחייב אדם על שורו או בורו שהזיק, מאחר
27 שפשע בכך שלא שמרם, כמו כן יש לחייבו על אישו שהלכה והזיקה,
28 שפשע בכך שלא שמרה.
29 מבררת הגמרא: וְרִישׁ לְקִישׁ מֵאִי טַעְמָא לֹא אָמַר כְּרַבִּי יוֹחָנָן שְׁטַעַם
30 החיוב הוא משום אדם המזיק כמו בזורק חץ.
31 אָמַר לָךְ רִישׁ לְקִישׁ, אֵין לְדַמּוּת אִשׁ לְחִצִּים, מאחר שהחֲצוּי מְבַחַח
32 קְאָוִילִי – החיצים הולכים ומזיקים מכווח של האדם הזורקם, הֵאִי לֹא
33 מְבַחַח קְאָוִילִי – ואילו האש אינה הולכת מכווח של המדליק, אלא
34 מעצמה היא מתפשטת למרחוק, ועל כן לא ניתן לחייב את המדליק
35 אלא משום שפשע ולא שמר על ממונו.
36 שבה הגמרא ומבררת, וְרַבִּי יוֹחָנָן מֵאִי טַעְמָא לֹא אָמַר כְּרִישׁ לְקִישׁ
37 שטעם החיוב הוא משום שלא שמר על ממונו שלא זייק.
38 אָמַר לָךְ רַבִּי יוֹחָנָן, אֵין לְדַמּוּת אִשׁ לְמִמוֹנֵי הַמּוּזֵק, מאחר שִׁמְמוֹנָא
39 אֵיתִי בֵּיהּ מְשֻׁאָא – ממונו המזיק בו ש ממשות, ולפיכך ניתן לחייב את
40 בעליו על נזקו, הֵאִי לִיתִי בֵּיהּ מְשֻׁאָא – ואילו השלהבת השורפת אין
41 בה ממשות, ועל כן לא ניתן לחייב את המדליק אלא משום אדם המזיק
42 כזורק חץ.
43 הגמרא מקשה על דברי ריש לקיש מן המשנה: תַּנּוּ, הַכֶּלֶב שֶׁנִּשְׁמַל
44 חָרְרָה וְשָׂרַף עִמָּה אֶת הַגְדִישׁ, יש לחייב את בעליו חצי נזק על שריפת
45 הגדיש כו'. בְּשִׁלְמָא לְמֵאֵן דְאָמַר אִשׁוּ מְשׁוּם חֲצוּי – לדעת רבי יוחנן
46 הסובר שחיוב האש הוא כזורק חץ, מבואר מדוע יש לחייב את
47 הבעלים חצי נזק על הגדיש, מאחר שאש זו שהבעיר הכלב בגדיש
48 חֲצוּי דְכֶלֶב הוּא – הרי זה כמו שזרק הכלב חץ והזיק בו, שיש לחייב
49 את בעליו חצי נזק כדן צרורות, אִלָּא לְמֵאֵן דְאָמַר אִשׁוּ מְשׁוּם מְמוֹנָה
50 – אך לדעת ריש לקיש הסובר שחיוב האש הוא משום ממונו המזיק,
51 מדוע חייבים הבעלים לשלם על שריפת הגדיש, הרי הֵאִי אִשׁ לֹא
52 מְמוֹנָה דְבַעַל כֶּלֶב הוּא – אש זו אינה ממונו של בעל הכלב אלא של
53 בעל החררה, וכיצד ניתן לחייב את בעל הכלב על כך.
54 מתרצת הגמרא: אָמַר לָךְ רִישׁ לְקִישׁ, הֵכָא פְּטָא עֲסָקִינָן דְאִדְרֵייהּ
55 אִדְרֵייהּ – המשנה עוסקת באופן שזרק הכלב את החררה על הגדיש,
56 ואכלה שם, והציתה הגחלת את המקום שעליו נפלה, ומשם נתפשטה
57 לכל הגדיש, ולפיכך הדין כך הוא. דְעַל אכילת החררה מְשֻׁלֵּם בעל

58 הכלב נִזְק שְׁלֵם כדן שן ברשות הניזק, וְעַל שריפת הַמּוּזֵק שבו נפלה
59 הַנֶּחֱלֵת מְשֻׁלֵּם הַבְּעֵלִים חֲצֵי נֹקָה כדן נזקי צרורות, שמאחר ומקום זה
60 נשרף מיד בהנחת הגחלת, יש לחייבו מדין נזקי רגל, אך מכיון שלא
61 הניח הכלב את הגחלת בידו ממש, אלא זרקה מכווח, לפיכך אינו חייב
62 אלא חצי נזק. וְעַל נזק שריפת הַגְדִישׁ בְּכֹלָה פְּטוּר הַבְּעֵלִים, מאחר
63 שנוק זה לא נעשה מיד על ידי הכלב, אלא האש התפשטה מעצמה
64 ושרפה הגדיש, ומאחר שלדעת ריש לקיש חיוב אש הוא מדין ממונו
65 המזיק, לא ניתן לחייב בזה את בעל הכלב, שהרי אין הגחלת ממונו.
66 ועתה מבארת הגמרא כיצד יבאר רבי יוחנן את דברי המשנה: וְרַבִּי
67 יוֹחָנָן סוֹבֵר שֶהַמְשֵׁנָה עוֹסֶקֶת בְּאֹפֶן דְאִתְּקָה אֲנִיחֵי – שהניח הכלב את
68 החררה עם הגחלת על הגדיש, והדין כך הוא, וְעַל נזק אכילת החררה
69 וְעַל נזק שריפת הַמּוּזֵק שבו הניח הכלב את הַנֶּחֱלֵת מְשֻׁלֵּם הַבְּעֵלִים
70 נֹקָה שְׁלֵם, על החררה משום שן ברשות הניזק, ועל מקום הגחלת
71 משום רגל ברשות הניזק, שדרך הכלב ליטול חררה ממקומה ולהניחה
72 בגדיש לאוכלה שם. וְעַל נזק שריפת שאר הַגְדִישׁ שנתפשטה האש
73 מעצמה, מְשֻׁלֵּם בעל הכלב חֲצֵי נֹקָה כדן צרורות, שיש לדון נזק זה
74 כחיצים שזרק הכלב והזיק, שחייב בעליו בתשלום חצי הנזק, מדין
75 צרורות.
76 הגמרא מקשה על ריש לקיש ממשנה: הֵאִי שְׂמַעַי, שנינו (להלן סב):
77 נִמְלֵל שְׂהִיָּה מְשׁוּן פְּשִׁתָּן וְעֵבֵר בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים, ומאחר שהיה טעון
78 בפשתן יותר מדאי נִכְנְסָה וּשְׂתַנּוּ לְתוֹךְ הַחֲנוּתֵיהּ שְׂהִיָּה בְּצַד רִשׁוֹת
79 הַרְבִּים, וְדִלְקוּ בְּנֵרוֹ שֶׁל חֲנוּתֵיהּ – ונדלק הפשתן על ידי נרו של החנוני
80 שהיה בחנות, וְעַל יְדֵי כֵךְ הִדְלִיק אֶת הַבִּירָה – שרף בית גדול שעמד
81 שם. הדין הוא שֶׁבַעֲלֵל הַגְּמֵל חַיִּיב על נזק שריפת הבירה, אך אם הִנִּיחַ
82 הַחֲנוּנִי אֶת נְרוֹ מִבְּחוּץ – מחוץ לחנות, ברשות הרבים, הַחֲנוּנִי חַיִּיב
83 בנזק שריפת הבירה, מאחר שפשע בכך שהניח את נרו ברשות הרבים.
84 רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, בְּנֵרֵי חֲנוּכָּה פְּטוּר – אם נר זה שהניח החנוני ברשות
85 הרבים נר חנוכה היה, פטור החנוני על נזק שריפת הבירה, מאחר
86 שברשות עשה, שהרי מצוה להניח נר חנוכה ברשות הרבים לפירסם
87 הנס.
88 ועתה מבארת הגמרא כיצד יש להקשות מן המשנה על דברי ריש
89 לקיש: בְּשִׁלְמָא לְמֵאֵן דְאָמַר אִשׁוּ מְשׁוּם חֲצוּי – לדעת רבי יוחנן
90 הסובר שחיוב אש הוא מדין אדם המזיק כאדם הזורק חץ, מבואר מדוע
91 חייב בעל הגמל בנזק שריפת הבירה, שהרי חֲצוּי דְהַגְּמֵל הוּא – הגמל
92 הוא שהדליק את הבירה, והרי זה כאילו זרק חיצים, ויש לחייב את
93 בעליו חצי נזק מדין צרורות, אִלָּא לְמֵאֵן דְאָמַר מְשׁוּם מְמוֹנָה – אך
94 לדעת ריש לקיש הסובר שחיוב אש הוא משום ממונו המזיק, יש
95 להקשות מדוע חייב בעל הגמל בנזק שריפת הבירה, הרי הֵאִי אִשׁ לֹא
96 מְמוֹנָה דְבַעַל גְּמֵל הוּא – אש זו אינה ממונו של בעל הגמל אלא של
97 החנוני, ומדוע יש לחייב את בעל הגמל על נזקיה.
98 מתרצת הגמרא: אָמַר לָךְ רִישׁ לְקִישׁ, הֵכָא פְּטָא עֲסָקִינָן בְּמִסְכְּסַבְּתָא
99 וּ–מדלקתן כֹּל הַבִּירָה כֹּלָּה – יש להעמיד את המשנה באופן שלא
100 התפשטה האש מעצמה כלל, אלא שהיה הגמל עובר עם הפשתן
101 הדולק על פני כל הבית הגדול, וכך שרף את כולו, ולפיכך יש לדון את
102 שריפת הבית כולו כמקום הנחת הגחלת, וחייב בעל הגמל משום נזקי
103 רגל ברשות הניזק, ולא מדין נזקי אש.
104 מקשה הגמרא: אִי הָבִי שֶהַדְלִיק הַגְּמֵל בְּעַצְמוֹ אֶת כֹּל הַבִּירָה, אִמְרֵי
105 סִיפָא – כיצד ניתן לבאר את הסיפא של המשנה, שבה נאמר שֵׁאֵם
106 הַנִּיחַ הַחֲנוּנִי אֶת נְרוֹ מִבְּחוּץ ועל ידי כך נדלק הפשתן, הַחֲנוּנִי חַיִּיב
107 על נזק שריפת הבירה, וְאִי בְּמִסְכְּסַבְּתָא – ואם המשנה עוסקת באופן
108 שהיה הגמל עובר על פני כל הבירה ומדליקה, אם כן אִמְרֵי חַיִּיב
109 החנוני ולא בעל הגמל, הרי פשע בעל הגמל בכך שלא מנע מהגמל
110 לשרוף את הבירה כולה.
111 מתרצת הגמרא: בְּשִׁעְמָה – המשנה עוסקת באופן שעמד הגמל על
112 ידי הבירה, והיה משא הפשתן שעליו גדול כנגד הבירה כולה, וכך שרף
113 את הבירה, ולפיכך חייב החנוני באופן שהניח נרו מבחוץ.
114 שבה הגמרא ומקשה: אִם עֲמָדָה וְכִסְכְּסָה כֹּל שִׁפְן דְחֲנוּנֵי פְּטוּר

בבא קמא. כיצד הרגל – פרק שני דף כב עמוד א – מותר מהדרת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" קנג רש"י תוספות

1 **בְּקִרְיָא**, קפ"צה: **סריבא**, שנועץ צפרניו בכותל שאין דרכו בכך ומשונים הן: אשוי, השולח
2 את הבערה: משום חציו, חייבו הכותב דאיהו קעביד דהוי כוורק חזי: משום פמונו, כשורו
3 ובורו שהזיקו וקס"ד דאיבא בינייהו כגון שהדליק בגחלת שאינו שלו דלרבי יוחנן חייב
4 לחציו וכן לר"ל פטור דלאו פמונו הוא: האי לאו מבחו, דאש מאליה הולכת ודולקת
5 למקומו: האי לית ביה ממשא, דשלהבת היא

6 התמקת דאין לה ממש הלכך כי חייביה רחמנא
7 משום חציו הוא דחייביה: חציו דכלב הן, דהוה
8 ליה צרותו הלכך משלם ח"נ ואדם המדליק
9 מש"ה חייב נ"ש שאין דין צרות באדם: לאו
10 פמונו דבעל כלב הוא, אלא דבעל חררה
11 דארייה אריי. שורקו: ועל מקום גחלת, מקום
12 שגפלה גחלת שם, משלם חצי גזק, דצרותו הן
13 והכלב עשן לישא אחרייא דמשונה הוא: ועל
14 גריש בוליה פטור, דאשו משום פמונו והאי לאו
15 פמונו הוא וצרותו ליכא למימר דהא ממקום
16 גחלת ואילך דלקה אש מאליו ומשום הכי
17 אוקמה בדארייה אדויי דאי אנהא עם החררה פי
18 אורחיה לא מצי למיחגי ח"נ אמדיד דאמקום
19 גחלת חייב גזק שלם דאורחיה הוא ליתול חררה
20 עם הגחלת: ור' יוחנן, דאמר אשו משום חציו
21 מוקים לה בדאנהא כי אורחיה דעל חררה נ"ש
22 דשן היא ואמקום גחלת נ"ש דאורחיה היא
23 ובקדים עבר: ואגריש בוליה ח"נ, דחציו דכלב
24 הוא וחינו צרותו: ביה, בית גדול, כגן הנזכה
25 פטור, שמעיה להניחה ברה"ח לפרסומי נזקא:
26 לאו פמונו דבעל גמל הוא, אלא דתנווני
27 במסכסכת את כל הבידה, שהגמל עובר בפני
28 כל הבידה ומסכסכו דהא ודאי הוי כולו במקום
29 גחלת אבל בעלמא שהאש הולכת מאליה לאו
30 חציו הן: מסכסכת, מדלקת: בשעמדה, עמד
31 הגמל במקומו וסכסכו את כל הבידה שהיתה
32 גחלתו גדולה כגדל כל הבידה והאמרא לא
33 שבק לאסוקי למילתיה ופרכיה: כל שפן, שהיה
34 לו למחר ולנהגה שלא תסכסכו: בעמדה להטיל מימיה
35 מימיה, דאגוס הוא וסכסכו:
לאפמי

1 **וְהִתְנִיא** הכלב, אמתינתין הרימ למפרך אלא גטר עד דמייתי ברייתא ופרך אתרין:היה
2 **דְּאִפְיֵיךְ** מפרך, וא"ת למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס והיזבו לחייב נ"ש
3 ותחילתו בפשיעה דאורחיה וסופו באונס דלאו אורחיה וי"ל דלא אמר משום ותחילתו
4 בפשיעה לגבי רגל לחייב נ"ש לגבי קרן דאפילו פושע גמור לענין קרן לא חייבתו תורה אלא
5 חצי גזק דאי לאו הכי ארי שבנכס לחצר הזיקו
6 ושרף ואכל לחייב נ"ש ותחילתו בפשיעה לענין
7 דרישה וכן כל קרן בחצר הזיקו תחילתו בפשיעה
8 לענין שן ורגל: **דְּרִיבָא** בסריבא, שנועץ צפרניו
9 בארץ ופוצץ כמו הכלב ולא דמי לסרוכי וזליק
10 שפסוק בחבית עד שמגיעה לתחת: **וְעַל** הגריש
11 ח"נ, ואע"ג דלגבי שולח בעירה לא מחייב עד
12 דמסר לו שלהבת לר"ל וקר' יוחנן עד דמסר לו
13 גזאת פעמים שיש גזלת תרבה בחררה דהתיא כמו
14 מסר לו גזאת לר"י ושללהבת לר"ל:
15 **אֲשׁוּ** משום חציו, לא שביערי בעצמו האש
16 אלא כל מקום שפשע ולא שמר גחלתו
17 חציו ניהוה:

18 **אֲשׁוּ** משום פמונו, כלומר חיוב פמונו יש בו ולא
19 שיהא האש שילו דאפילו הדליק בשל אש
20 אחר חייב כדאשכחן בפי' הבונס (לקמן דף נו),
21 בכופף קמתו של חבירו בפני הדליקה ומטא
22 ברוח מצויה וגבי גיץ שדאש מתחת הפטיש אע"ג
23 דמסתמא מפקיר ליה ועוד דאין לך אדם
24 שיתחייב בדליקה שפקיר הגחלים ודליק גריש
25 של חבירו ולא פביה דפי' דאיבא ביניהו
26 דאדליק בגחלת שאין שלו: **רַבִּי** יוחנן מיט לא
27 אמר בר"ל, אע"ג דרריש טעמא דר' יוחנן מקראי
28 הוה ליה לאוקמי קרא לדרשה אחריתי דסברא
29 כריש לקיש א"נ קס"ד השתא דמאן דאית ליה
30 משום חציו לית ליה משום פמונו וקבעי היבא
31 דכלו לו חציו אמאי לא מחייב משום פמונו:
32 **כְּמוֹנוּ** אית ביה ממשא, אע"ג דבור לית ביה
33 ממשא שחייבה תורה להבדל ולא
34 להבטו מימ פמונו כעין חציו שדרכו לילך ולהזיק
35 אית ביה ממשות א"נ בור נמי חשיב אית ביה
36 ממשא דע"י כריית הבור משתנה ממשות של
37 קרקע ונעשה חזל אגל מקום הילוך שלהבת אינו
38 משתנה ממשותו אלא שגעשה דולק ושוורף וא"ת
39 ששכנפיהם בריש פירקין דאיבא לסומכוס נ"ש
40 וי"ל דרמי' גוף הקמנון שפשע בו אית ביה ממשא
41 שיש לו לשמור פמונו שלא זיק ולא ברוח ולא בשום דבר ואין שום ממון שלא יהא בו ממשא במה שפשע אכל יש חזן שאין בו ממשות כגון שיבר כלי ברוח פיו ויש אש שאין בו ממשות כגון שלהבת בלא גחלת כדאמרין בסוף ביצה (דף לט) הילכך דמו לדרדי שאין בשניהם ממשות בהמוזק שפשע בו רק בגוף האדם:
42 **דְּאִרְיִיה** אדויי, הרימ לאוקמי באנח אנהו ע"י שינוי כדאמרין בריש פירקין: **רַבִּי** יוחנן בדאנהא אנהו, לא מצי למימר באדייה אדויי ועל כל הגריש ח"נ דאי כח כחו דמי הוי
43 על כל שאר הגריש פטור: **לְאִוּ** פמונו דבעל כלב הוא, דהוא לא הדליקו ועל אש של כלב לא חייבתו תורה ואע"ג דלגבי בור אצטרף מיעוט איש בור ולא שור בור כדאמרין
44 בשור שגזוז את הפרה (לקמן דף חמ, ושם) תרי איש כתיב מ"מ פשוט ליה לגמרא משום ואיזהו דרשא דפטור על אש בהמתו דג' אבות נאמרו בשור ולא יותר:
45 **בְּמַסְכְּסַת** כל הבידה כולה, דהוי בוליה מקום גחלת: **אִוּ** במסכסכת אמאי חייב, תנווני הכל גם בעל הגמל יתחייב עמו כיון שגם הוא פושע בסכסוך אכל אי בלא מסכסכת ניהא ליה
46 דלא הוה ליה לאסוקי אדעתיה שיהא ר' מנחין אכל כיון דאוקמיה במסכסכת אי אפשר שלא י' אה הדליקה כיון שדולקת כל כך שפסכסכת כל הבידה דרך הילוכה ותיק
47 לו לתרחיק ולמונעה מלהיות הולכת ומסכסכת אבל אין לפרש אמאי חייב תנווני בעל הגמל יתחייב הכל דהא לקמן (דף כג) פריך וליחייב בעל הגחלת ואע"פ שבעל הכלב פושע גם בעל
48 הגחלת ל"ש לו להתחייב שלא שמר גחלתו ומשי' בשעמדה כלומר לאו במסכסכת דרך הילוכה אלא בעמדה במקום אחד ותורה כל כך במשאו שמסכסכת כל הבידה בעמדה ופרך
49 דכ"ש תנווני פטור לגמרי אלא כלומר פטור מתלקו של בעל הגמל דיותר מסכסכת בעמדה משאילו היתה הולכת ועוברת כלי עיבוד ומשי' בשעמדה להטיל מימיה דאגוס הוא בעמדה
50 וז:

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52

1 **רִישָׁא** בעל גמל חייב וכו'. אע"ג דמעיקרא נמי הוי טעמא דרישא וסיפא הכי אלא
2 דמעיקרא הנה השעם פשוט יותר למאן דאמר אשו משום חציו דמתחייב בעל
3 הגמל על תחלת הדלקת הפשתן ואע"פ שהאש הולכת מעצמה ע"י רוח מעוזה אבל למיד
4 משום ממונו דלא מחייב אלא על שמוסקכת הבירה וזוה לא פשע כ"כ שלא ראה הדליקה
5 עד שעמדה סמוך לבירה ואז לא היה יכול לסלקה

6 לפי שעמדה להטיל מימיה ולכך הוצרך לפרש
7 דאפ"ה חייב דלא איבעי ליה לאפוש' בטעיניה
8 דהנה ליה לאסוקי אדעתייה בשבסג פשתנו לתוך
9 התנות ותדליק בגר ותעמוד להטיל מימיה לא
10 יוכל לסלקה משום.

11 **וְהִיא** גדי כפות לו. תימה דליתני ברישא גדי
12 ועבד סמוך ובסיפא גדי ועבד כפות דהוי
13 רבותא טפי ופי' רש"ם דגדי נמי היה לו לברוח
14 ורישא דקתני גדי כפות ועבד סמוך דוקא כבה"ג
15 חייב ובסיפא גדי סמוך ועבד כפות לו פ"י או עבד
16 כפות לו והי' גדי סמוך לו ועבד כמו שאמר
17 ברישא שהיה סמוך לו פטור אע"ג דלא קם ליה
18 בדרבה מיניה משום דהיה לו לברוח ועבד כפות
19 לו וגדי כמו כן כפות כמו שאמר ברישא פטור
20 אע"ג דלא היה לו לברוח דקים ליה בדרבה מיניה
21 והתאז אסוף פירשן ר"י (כו.) עבדו בגופו שורו
22 כממונו דתייב בעבד ושור כפות והבעלים
23 עומדים אצלם וכשהניח הגחלת על לב עבדו
24 פטור משחבש בלבו שהאזון וסיקה ולא יסמוך
25 אתשלומוין אבל כשהניח על לב שורו אינו
26 חושש האזון להסירה לפי שישלם לו דמי שורו
27 ור"ת מפרש דאיצטריך גדי כפות דחייב אע"ג
28 דפטורין טמון כגש דדרשינן מה קמה בגלוי אף
29 כל בגלוי וס"ד דכל דבר דלא אורחיה הכי לאו
30 בעין קמה הוא ופטור וגדי אין דרכו להיות כפות
31 וס"ד למפטרייה וקמ"ל השתא ברישא דאפ"ה
32 חייב וסיפא קמ"ל דאע"ג דסמוך הוא דהוי בי
33 אורחיה פטור לכך תנאי ההיא מתניתין דהבוסס
34 (לקמן דף סא.) בתר פלוגתא דטמון דר' יהודה

35 ור' יוחנן ור' הור' גדי כפות קתני ומודים חכמים לר' יהודה במדליק הבירה שמשלם כל מה שבחובה שכן דרך בני אדם להניח בבתיהם והפסיק התנא בהאי בבא בדפרישית לאשמועינן
36 דאע"ג דלא אורחיה בגדי להיות כפות חייב ואפילו למיד אשו משום חציו דלא שייך בדידה למפטר טמון מימא אצטריך לאשמועינן דחייב היבא וכלו לו חציו לאחר שריפת העבד
37 ואע"ג דשריפת העבד מחמת חציו ושריפת גדי מחמת ממונו שייך ביה שפיר קם ליה בדרבה מיניה הואיל וע"י מעשה אחר כא הכל ותדע דלמ"ד משום ממונו מוכי כשהצית בגופו של
38 עבד ופטרין ליה אע"ג דלא הצית בגופו של גדי ולפי"י ר"ת ורש"ם אתי שפיר הא דנקט גדי ולא נקט גדיש ובקונטרס פ"י משום דמסקינן בגדי דחד ועבדא דחד וסתמא העבד לבעל
39 הגדיש שאדם מניח עבדו לשמור גדישו ולפירושו צ"ל הא דפריך מאי למימרא הנה מצי למימר ולטעמיך תיקשה לר' יוחנן אמאי נקט גדי: **קמ"ל** תוריה עבדא הי' דלא מחייב. פ"ה הא
40 כתיב כסף שלשים שקלים יתן לאדוניו וקשה דאם רצה לומר דהיה לגבי אשו דמשלם שלשים של עבד הא אי אפשר לומר כן דבפ"ק (דף טו) אמרין דהשור משלם שלשים של עבד משא"כ
41 בגש ואם ר"ל דכי היכי דהתם משלם קנס ה"ג משלם דמי הגדי הא לא גמרינן ממון מאקנס ונר' לר"י דהכי פריך הי' דלא מחייב בממון שהיוק עם הריגת העבד והא דבר שמומנו עושה
42 לא שייך קם ליה בדרבה מיניה: **בג"ד** דחד ועבדא דחד. וכן נמי אמר רבא בפ' בן סורר ומורה (סנהדרין דף עד.) רודף שהיה רודף אחר חבירו להורגו וישיב הכלים בין של נרדף בין של
43 כל אדם פטור וקשה דבפ"ק דסנהדרין (דף טו.) ויש אמר ממון לזה ונפשות לזה חייב ותיירי ר"י יצחק בר מרדכי דכל רודף אחר חבירו חשיב מיתה ותשלומין לאחד משום דמתחייב מיתה
44 לכל אדם דהכל חייבין להורגו להציל הנרדף ור"ת מפרש דבכל מקום מיתה לזה ותשלומין לזה פטור לבר מעדים וזממין דבעינן שיתקיים באשר נאם בכל אחר ואע"ג דבעינן וזממין
45 נמי כשהוא מיתה ותשלומין לאחד פטור התם משום דבההוא גברא מתקיים באשר נאם והביא ראיה דגמרינן (כתובות דף לה.) שאין מיתה ותשלומין מלא יהיה אסון ענש וענש הוא אם
46 יהיה אסון לא יענש והתם מיתה לאשה ותשלומין לבעל ומיהו אין זה ראיה דעל כך פריך צ"ל דהא חשיב מיתה ותשלומין לאחד כיון שהן גוף אחד דאי לאו הכי למאי דבעי למימר
47 באש ואם ר"ל כן סורר ומורה (סנהדרין דף עז.) גבי רודף דמיתה לזה ותשלומין לזה חייב ותיירי ר"י יצחק בר מרדכי דהתם במבילתין לחד וקצת נהיה העבד והא דבר שמומנו עושה
48 שחבל בחבירו בשבת פטור דקם ליה בדרבה מיניה אע"ג דהוי מיתה לשלמים ותשלומין לחבירו ואין זה דייקא דזה חשיב מיתה ותשלומין לחד וקצת נהיה ששה לר"י מה חידוש יש בגדי דחד
49 ועבדא דחד טפי ממה שהיה של אחד והלא אין מתחייב מיתה לפי שהפסיד לו עבדו דאפילו הרג עבד של עצמו חייב וצריך לחזוק דמי"מ גיל חידוש יותר.

50 **חציו** דחצו חו. תימה חו. אי חשיב מסירה לתרש ברוח מצויה לר' יוחנן נמי מחייב ואי לא חשיב ברוח מצויה אי"כ מה קשה לר"ל הא לא דמי למסר שורו דהא כ"ע מודו דאין חייבין ככל
51 על האש אלא ביבולה לחזיק ברוח מצויה ואומר ר"י דלמ"ד אשו משום חציו הוא לא מחייב אלא באש שיכול לחזיק ברוח מצויה רבא וקרוי לחזאי חזיק כעז חציו והבא אין
52 במעשה השולח קרוב לודאי חזיק הלכך לא דמי לחציו דחציו דחורש הן אבל למיד משום ממונו אע"ג דלא מוזקין כולי האי מחייב מידי דהוי אסור שורו קשור כראוי לתרש דחייב דרבו
53 לגטויי ע"י עסקיו של חורש אע"ג דלא הוי קרוב לודאי בעין חציו והא דפוסר ר' יוחנן אפילו במסר לו שלהבת לאו משום דאילו לטעמיה דאית ליה אשו משום חציו דהא מסיק דאית
54 ליה נמי משום ממונו אלא משום דקסבר שלהבת לא ברי הויקא כמו שור כדאמרין בפרק קמא (דף טו):

1 **לאפוש'** גמליה בטעיניה עד שתכנס לתוך התנות: והיה גדי כפות לו. לגדיש: ועבד סמוך
2 לו. לגדיש: ונשרף עמו חייב. אגדי ואגדיש לפי שאין לו דין מיתה בשביל העבד שהיה
3 לו לברוח עבד כפות לו וגדי סמוך לו ונשרפו עמו פטור. אגדי ואגדיש דקם ליה בדרבה
4 מיניה שהחורג העבד נהרג דכתיב קסם יקום (שמות כא) והא דנקט גדי משום דמוקמינן
5 לקמן בגדי דחד ועבד דחד דבגדיש ועבד ליבא
6 לאוקמי הכי דאורחא דמלקתא לשדורי איניש
7 עבדיה לשמור גדישו ואידי דנקט גבי עבד
8 כפות וסמוך נקט גבי גדי כפות וסמוך ואע"ג
9 דבגדי אין לומר היה לו לברוח שדרי אין בו
10 דעת ואם אינו כפות וסמוך נמי חייב כדאמרין
11 בשילהי פרקין (דף כו.) שורו כממונו: אם קמ"ל
12 תוריה עבדא הי' דלא ליתייב. ממון הא כתיב
13 כסף שלשים שקלים יתן לאדוניו (סם.) שהצית
14 בגופו של עבד. דהא ודאי ממש הרגו. בגדי דחד
15 ועבדא דחד. ואיצטריך לאשמועינן דאע"ג דאין
16 חייב מיתה בשביל הגדי מפסיד בעל הגדי: אילו
17 מסר שורו לתרש הי' דלא מתייב. הא אמרין
18 בפ"ק (דף י.) חומר בשור מבאש שאם מסרו
19 לתרש חייב גמלת וליבא. התרש דלא דמי לשור
20 שור מוזקין לחזיק אבל הא דגמלת תרש עבדי
21 ליה לתייב גרי הויקא. מוזקין הויקו והוי
22 כשורו ור' יוחנן אמר אפילו שלהבת פטור. ור'
23 יוחנן לטעמיה דאמר אשו משום חציו והבא
24 חציו דחורש הן: גוונא. עצים יבשים: וסליחא.
25 עצים קטנים דקים דהאי ודאי פרשע הוא: תצא
26 מעצמה. משמע וליבא לאוקמי קרא כשהדליק
27 הוא עצמו גדישו של חבירו אלא בתוך שלו
28 הדליק והאש הולכה מעצמה ואפילו הכי קרי
29 מבכיר את הבערה כאילו הדליקו בעצמו אלקא
30 אשו משום חציו:

1 **רִישָׁא בעל גמל חייב דלא איבעי ליה לאפוש' בטעיניה**
2 **סיפא חנווני חייב דלא איבעי ליה לאגוחי גרו מאבראי**
3 **הא שמע המדליק את הגדיש והיה גדי כפות לו ועבד**
4 **סמוך לו ונשרף עמו חייב עבד כפות לו וגדי סמוך**
5 **לו ונשרף עמו פטור בשלמא למ"ד אשו משום חציו**
6 **משום הכי פטור אלא למאן דאמר אשו משום ממונו**
7 **אמאי פטור אילו קמ"ל תוריה עבדא הכי נמי דלא**
8 **מתייב אמר לך רבי שמעון בן לקיש הכא במאי**
9 **עסקינן כשהצית בגופו של עבד דקם ליה בדרבה**
10 **מיניה אי הכי מאי למימרא לא צריכא בגדי דחד ועבד**
11 **דחד ת"ש השולח את הבערה ביד חורש שוטה וקמן**
12 **פטור מדיוני אדם ותייב בדיוני שמים בשלמא למ"ד**
13 **אשו משום חציו חציו דחורש הוא אלא למאן דאמר**
14 **אשו משום ממונו אילו מסר שורו לתרש שוטה וקמן**
15 **הכי נמי דלא מתייב הא אהמר עלה אמר ריש לקיש**
16 **כושמיה דחוקיה לא שנו אלא בשמסר לו גמלת וליבא**
17 **אבל מסר לו שלהבת חייב מאי טעמא ברי הויקא**
18 **ורבי יוחנן אמר אפילו שלהבת פטור קסבר צבתא**
19 **דחורש קא גרים לא מתייב עד דמסר ליה גוונא**
20 **סליחא ושרגא אמר רבא קרא ומתנתא מסייע ליה**
21 **לרבי יוחנן קרא דכתיב כי תצא אש תצא מעצמה**
22 **ישלם המבעיר את הבערה ש"מ אשו משום חציו מתנתא פתח הפתוח**

בנוק

בנוק

1 **בנוק**
2 **בנוק**
3 **בנוק**
4 **בנוק**
5 **בנוק**
6 **בנוק**
7 **בנוק**
8 **בנוק**
9 **בנוק**
10 **בנוק**
11 **בנוק**
12 **בנוק**
13 **בנוק**
14 **בנוק**
15 **בנוק**
16 **בנוק**
17 **בנוק**
18 **בנוק**
19 **בנוק**
20 **בנוק**
21 **בנוק**
22 **בנוק**
23 **בנוק**
24 **בנוק**
25 **בנוק**
26 **בנוק**
27 **בנוק**
28 **בנוק**
29 **בנוק**
30 **בנוק**
31 **בנוק**
32 **בנוק**
33 **בנוק**
34 **בנוק**
35 **בנוק**
36 **בנוק**
37 **בנוק**
38 **בנוק**
39 **בנוק**
40 **בנוק**
41 **בנוק**
42 **בנוק**
43 **בנוק**
44 **בנוק**
45 **בנוק**
46 **בנוק**
47 **בנוק**
48 **בנוק**
49 **בנוק**
50 **בנוק**
51 **בנוק**
52 **בנוק**
53 **בנוק**
54 **בנוק**

בבא קמא דף כב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קנה

במשנה (להלן נט), שאדם השולח את הבעירה – (הדליקה) ביד חרש 51
 שופה וקפון, והלכו הם ושרפו ממון של אדם אחר על ידי דליקה זו, 52
 פטור המשלח מדיני אדם – שלא ניתן לחייבו על כך ממון בבית דין, 53
 והיב פדיני שמים – אך אינו יוצא ידי חובתו בדין שמים עד שישלם 54
 הנזק מכיסו. 55
 ועתה מבארת הגמרא את הקושיא מן המשנה על ריש לקיש: בשלמא 56
 למאן דאמר אשוי משום חצינו – לדעת רבי יוחנן הסובר שחיובו של 57
 המדליק אש הוא משום זורק חץ, מבואר מדוע אדם השולח בעירה 58
 ביד חרש שוטף וקטן פטור בדיני אדם, מאחר שהצינו דחרש הוא – 59
 הרי זה כאילו זרק חרש חץ והזיק, שאין לחייב את השולחו על כך. 60
 אלא למאן דאמר אשוי משום ממונו – אך לדעת ריש לקיש הסובר 61
 שחיוב המדליק אש הוא על שלא שמר את ממונו שלא זיק, יש 62
 להקשות מדוע פטור המוסר בעירה לחרש שוטף וקטן, הרי אילו פטר 63
 את שורו לחרש שופה וקפון והזיק השור, הכי נמי דלא מיתחייב – 64
 האם אינו מתחייב בתשלום הנזק, הרי ממונו הוא שהזיק, ושנינו לעיל 65
 (י.) שחייב הוא בתשלום הנזק, ואם כן אף במוסר להם את האש שהיא 66
 ממונו יש לחייבו על ממונו המזיק. 67
 מתרצת הגמרא, הא אתמר עלה – הרי נאמר בבית המדרש על דברי 68
 המשנה, אמר ריש לקיש משמיה דתנן, לא שנינו במשנה שפטור 69
 המשלח את הדליקה ביד חרש שוטף וקטן, אלא בשמסר לו נהלת – 70
 גזלים עמומות וליבה – הבעיר אותם החרש עד שהפכו ללהבה 71
 ששרפה ממון של אחר, שבאופן כזה החרש הוא המזיק, ולא פשע 72
 המשלח בשמירת ממונו, אכל אם פטר לו של הבעיר המזומנת לשרוף, 73
 תיב המשלח, מאי טעמא, כרי הדיקא – הדיק זה הוא ברור ומזומן 74
 לבוא, ולפיכך יש לחייב את המשלח על שפשע בשמירת ממונו המזיק, 75
 כשם שחייב על מסירת שורו ביד חרש שוטף וקטן. 76
 עתה מבארת הגמרא כיצד מעמיד רבי יוחנן את המשנה: ורבי יוחנן 77
 אמר, אפילו אם מסר המשלח ביד החרש של הבעיר המזומנת להזיק, 78
 מכל מקום פטור הוא מתשלום הנזק, קכבר צכתא דחרש קא גרים 79
 – מאחר שסובר שאחיות החרש היא גרמה לנזק זה ולא מעשה 80
 המשלח, שהרי לשיטתו חיוב המדליק אש הוא כזורק חץ, ועל כן אף 81
 באופן זה יש לרן כאילו זרק חרש חץ והזיק, ופטור המשלח. לא 82
 מיתחייב – ואין המשלח חייב לדעת רבי יוחנן, עד דפטר ליה לחרש, 83
 גוןא – עצים יבשים שנתפסת בהם האש בקלות, סילתא – עצים 84
 קטנים דקים המשמשים להבערת האש, ושקא – ועמס מסר לו נר 85
 דולק, שבאופן כזה ודאי פשע המשלח, והרי זה כאילו זרק הוא עצמו 86
 חץ והזיק, ועל כן יש לחייבו בתשלום הנזק. 87
 הגמרא מביאה ראיות לדברי רבי יוחנן: אמר רבא, קרא ומתניתא 88
 מסייע ליה לרבי יוחנן – יש להוכיח כדברי רבי יוחנן שחיוב המבעיר 89
 אש הוא כזורק חץ, בין מלשון הכתוב, ובין מבריייתא. 90
 קרא – הראיה מהמקרא היא, דכתיב (שמות כב ה) 'כי תצא אש 91
 ומצאה קצים ונאכל גדיש או הקמה או השדה, ולשון הכתוב 'תצא' 92
 משמע שמדובר שהאש יצאה מעצמה, דהיינו שהדליק אש בתוך 93
 רשותו והלכה והזיקה בשל חבירו, ועל כך ממשך הכתוב ואומר 'שלם 94
 ישלם המבעיר את הבעירה', רואים אנו שהפטור קורא לבעל האש 95
 'מבעיר', כאילו הבעיר בעצמו את האש ברשות חבירו, אף על פי 96
 שהאש יצאה מעצמה, שפע מינה – יש ללמוד מכאן שאשוי משום 97
 חצינו – שאדם המדליק אש ברשותו ונתפשה למקום אחר, נידון 98
 כזורק חץ לרשות אחר ומזיק, ולפיכך קראו הכתוב 'מבעיר'. 99
 והראיה מהמתניתא היא, דתניא – שנינו בבריייתא, פתח הקטוב 100

עתה מבארת הגמרא את טעם הדינים המפורשים בבריייתא: ברישא 1
 העוסקת באופן שנכנס הפשתן לתוך החנות וגדלק שם, הדין הוא 2
 שבעל הקמל חייב בתשלום הנזק, משום דלא איבעי ליה לאפושפי 3
 במעינה – לא היה לו להרבות בטעינת הפשתן עד כדי שיכנס לתוך 4
 החנות. ובסיפא העוסקת באופן שהניח החנוני את נרו מבחוץ, הדין 5
 הוא שהחנוני חייב בתשלום הנזק, משום דלא איבעי ליה לאנחתי 6
 נרו מאכריא – לא היה לו להניח את נרו מבחוץ. 7
 הגמרא מקשה על ריש לקיש מדברי המשנה להלן: תא שפע, שנינו 8
 במשנה (להלן סא): שאדם הפדליק את הנדיש של חבירו, והיה לו 9
 כפות – קשור לו – לגדיש, וכן היה עבד כנעני עומד סמוך לו 10
 לגדיש, ונשרף הגדי והעבד עמו – עם הגדיש, תיב המדליק בתשלום 11
 נזקי הגדי והגדיש, אך פטור על הריגת העבד, מאחר שהיה לו לברוח 12
 מן הדליקה. 13
 ואם היה העבד כפות לו – לגדיש, ונדי סמוך לו, ונשרף העבד והגדי 14
 עמו – עם הגדיש, פטור המדליק מתשלום נזקי הגדי והגדיש, מאחר 15
 שחייב הוא מיתה על הריגת העבד הכפות, והדין הוא שאדם המתחייב 16
 מיתה וממון על מעשה אחד, נהרג ואינו משלם. 17
 ועתה מבארת הגמרא את הקושיא מן המשנה על ריש לקיש: בשלמא 18
 למאן דאמר אשוי משום חצינו – לדעת רבי יוחנן הסובר שחיוב 19
 המדליק אש הוא כזורק חץ, מבואר היטב טעם המשנה, שמשום הכי 20
 כשהיה העבד כפות פטור המדליק מתשלום הגדי והגדיש, שהרי זה 21
 כאילו זרק חץ עליו והרגו, ומתחייב הוא מיתה על מעשה זה, ולפיכך 22
 פטור מתשלום היזק הממון. אלא למאן דאמר אשוי משום ממונו – 23
 אך לדעת ריש לקיש הסובר שחיוב המדליק אש הוא משום שלא שמר 24
 על ממונו שלא זיק, אמאי פטור המדליק על נזקי הגדי והגדיש, הרי 25
 אינו חייב כלל מיתה על הריגת העבד, מאחר שלא הוא ההורגו אלא 26
 האש שהיא ממונו, וכי אילו קמל תווייה עבדא – אילו היה שורו הורג 27
 אדם ובתוך כך גם מזיק ממון, הכי נמי דלא מיתחייב – האם לא היה 28
 מתחייב הבעלים בנזק הממון, הרי מאחר שאינו חייב מיתה על כך 29
 ששורו הרג אדם אינו נפטור מתשלומי היזק ממון, וכמו כן כאשר 30
 הדליק גדיש ונשרף בו עבד כפות אינו חייב מיתה על כך, ועל כן אין 31
 לפטורו מתשלום נזקי הגדי והגדיש. 32
 מתרצת הקושיא, אומר רבי שמעון בן לקיש – יכול ריש לקיש 33
 ליישב הקושיא, ולומר שמשנה זו אינה עוסקת באופן שהדליק את 34
 הגדיש ונתפשה האש ושרפה את העבד, אלא הקא קמאי עסקינן 35
 בשחצית את האש בגופו של העבד ממש, שבאופן כזה בודאי יש 36
 לדנו כהורג אדם בידים וחייב מיתה על כך, ועל כן יש לפטור 37
 מתשלום הממון על הגדי והגדיש, דקם ליה בדרבה מיניה – מאחר 38
 שדי לו בעונש הגדול שחייב הוא מיתה, ואין להוסיף ולחייבו אף 39
 בתשלום ממון. 40
 שבה הגמרא ומקשה, אי הכי – אם כך שהמשנה עוסקת באופן 41
 שחצית בגופו של עבד, מאי למקרא – מה חידוש יש בדין זה, הרי 42
 פשוט הדבר שיש לדנו כהורג נפש שחייב מיתה ופטור מן הממון. 43
 מתרצת הגמרא, לא צריכא – לא הוצרכה המשנה לומר דין זה, אלא 44
 באופן שהיה הנדי דחור – של אדם אחר, והעבד דחור – של אדם אחר, 45
 שבאופן כזה היה מקום לומר שהמיתה שנתחייב על הריגת העבד לא 46
 תפטרו מן התשלום על שריפת הגדי השיך לאדם אחר, ולפיכך 47
 הוצרכה המשנה להשמיענו שגם באופן כזה פטור, מאחר שדי לו 48
 בעונש המיתה החמור. 49
 הגמרא מקשה על דברי ריש לקיש ממשנה נוספת: תא שפע, שנינו 50

המשך ביאור למסכת בבא קמא ליום רביעי עמוד א

ממקומו, ובאותה שעה נשרפה הבירה כולה מן המשא שעל הגמל 6
 שהיה כנגד כל הבירה, ולפיכך אם הניח חנוני נרו מבחוץ חייב 7
 בתשלום כל הנזק, מאחר שבעל הגמל אנוס הוא, שלא היה יכול להזיז 8
 את הגמל ממקומו. 9

ובבעל גמל חייב, שהרי פשע בעל הגמל בכך שנתן לגמל לעמוד 1
 במקומו ולשרוף את הבירה, ולא מיהר להוליכו משם. 2
 מתרצת הגמרא: אמר רב הונא בר מנחם משמיה דרב איקא, הקא 3
 קמאי עסקינן בגון שעימה להמיל מיניה – המשנה עוסקת באופן 4
 שעמד הגמל להטיל מימיו, ובשעה שעומד כך לא ניתן להזיז 5

ממונו הוא ולא משום חיצוי, חייב רק על הגדיש שהיה גלוי, ולא על הכלים שהיו טמונים בתוכו, שאנוס הוא. שואלת הגמרא: וְכִי מֵאַחַר דְּמֵאֵן דְּאִית לִיה מְשוּם חֲצִיזוּ לִיה נְמִי מְשוּם מְמוֹנו – לאחר שנתבאר שרבי יוחנן המחייב את המדליק אש משום זורק חץ מודה לדעת ריש לקיש שניתן לחייבו אף משום ממונו שהזיק, אם כן מַאי בִּינְיֵיהוּ – איזה חילוק דין ישנו ביניהם. משיבה הגמרא: אִיכָא בִּינְיֵיהוּ לְחֲזִיבוּ בְּאַרְבַּעָה דְּבָרִים – ישנו חילוק ביניהם לענין אדם שהדליק אש והלכה ופצעה את חברו. שלדעת ריש לקיש הסובר שחייב אש הוא רק משום ממונו המזיק אינו חייב אלא בתשלום נוק בלבד, אך לדעת רבי יוחנן הסובר שניתן לחייבו אף משום חיצוי, חייב בתשלום ארבעה דברים, נוק, צעה, ריפוי ושבחה, כדן אדם המזיק את חברו: שנינו במשנה, שהכלב שנטל חררה שיש בה גחלת והלך לגדיש, ואכל את החררה ושרף את הגדיש, הדין הוא שְׁעָל הַחֲרָרָה מְשַׁלֵּם בעל הכלב נוק שלם ועל הגדיש חצי נוק כו': שואלת הגמרא: מֵאֵן חֲזִיב בתשלום חצי הנזק על שריפת הגדיש, ודאי שפָּעַל הַכֶּלֶב, ומדוע, וְלִיחִיב נְמִי בְּעַל הַחֲלָת שפשע בכך שלא שמר על גחלתו. משיבה הגמרא: בְּשִׁשְׁמֵייר גַּחְלָתוֹ – המשנה עוסקת באופן ששמר בעל הגחלת כראוי על גחלתו, וכגון שהניחה בתוך ביתו ונעל הדלת כראוי, ולפיכך אנוס הוא בכך שנטל הכלב את גחלתו, ופטור מתשלום הנזק. שבה הגמרא ומקשה: אִי בְּשִׁשְׁמֵייר בעל הגחלת את גַּחְלָתוֹ ונעל את ביתו, אם כן מַאי בְּעֵי כֶּלֶב הָתָם – מה עושה שם הכלב, וכיצד הצליח ליטול את הגחלת. מתרצת הגמרא, בְּשִׁשְׁתֵּר – שחפר הכלב ברגליו עד שפתח הדלת ונטל הגחלת. אָמַר רַב מְרִי בְּרִיה דְּרַב כְּהֵנָא, זֵאת אֲמַרְתָּ – מכך שהמשנה מחייבת את בעל הכלב בתשלום מלא על החררה, אף על פי שנטל הכלב את הגחלת על ידי חתירה, יש ללמוד שְׁתָּם דְּלָתוֹת הַתּוֹרוֹת הֵן אֲצִל כֶּלֶב, דהיינו, שדרך הכלב לחתור דלתות ולהכנס, ואין זה דבר משונה, ולפיכך יש לחייב את בעל הכלב בנזק שלם כדן נזקי שן ורגל, ולא בחצי נוק כדן נזקי קרן. הגמרא מבררת את הדין המבואר במשנה שבעל הכלב מחויב בתשלום נזק אכילת החררה: דְּאִכְלָהּ חֵיבָא – היכן אכל הכלב לחררה זו, אִילֵימָא דְּאִכְלָהּ בְּגֵדִישׁ דְּעֵלְמָא – אם אכלה בגדיש סתם שאינו של בעל החררה, כיצד ניתן לחייב את בעליו על כך, הָא בְּעֵינָן – הרי כדי לחייבו צריך שיתקיים התנאי שנאמר בפסוק (שמות כד ב) 'ושילח את בעירה וקבער בַּשָּׂדֶה אַחֲרָיו', דהיינו, שאין הבעלים חייב על נזקי שן של בהמתו אלא כשאכלה ברשות הניזק, וְלִיכָא – ולא התקיים תנאי זה, מאחר שאכל את החררה בחצר אחרת. משיבה הגמרא: לֹא צְרִיכָא, דְּאִכְלָהּ בְּגֵדִישׁ דְּבַעַל הַחֲרָה – המשנה עוסקת באופן שאכל הכלב את החררה בגדיש השייך לבעל החררה, ולפיכך ניתן לחייב את בעליו משום שן ברשות הניזק. הגמרא מנסה לפשוט ספק מן הדין המבואר במשנה לגבי כלב שאכל חררה: תַּשְׁבּוּט – מן הדין המבואר במשנה, שכלב שאכל חררה ברשות הניזק חייב בעליו משום נזקי שן, ניתן להוכיח דְּפִי פְּרָה

בְּנִזְקֵי מְמוֹנו, שנאמר (שם) 'כִּי תֵצֵא אִשׁ, שמשמע שהלכה האש שהיא ממונו מעצמה והזיקה, וְסִיִּים הכתוב בְּנִזְקֵי גִפְזוֹ, שנאמר 'שֶׁלֶם יִשְׁלַם הַמִּבְעֵר', שנידון כאילו הבעיר בעצמו, לֹא מִדֵּי לָךְ שחיוב אדם על אִשׁוֹ שהזיקה מְשוּם חֲצִיזוֹ הוא, כאילו זרק חץ בעצמו והזיק. הגמרא מקשה על סברת 'אש משום חיצוי': אָמַר רַבָּא, קְשִׁיָא לִיה לְאִכְבִּי – אביי נתקשה בקושיא זה: לֵמֵאֵן דְּאָמַר שחיוב אִשׁוֹ מְשוּם חֲצִיזוֹ הוא, אם כן, מֵמִינ פֶּאֶשׁ דְּפִטְר דְּהִמְנָא חִיבֵי מִשְׁבַּחַת לָהּ – באיזה אופן ניתן למצוא שיהא אדם פטור על אש ששרפה דבר טמון. דהיינו, מבואר בדברי המשנה להלן (סא), שלדעת חכמים אם הדליק אדם את גדישו של חברו, והיו כלים טמונים בו, פטור המדליק על נזקי הכלים. ודין זה מבואר, רק אם נאמר שחייבו של המדליק הוא משום ממונו המזיק, שבזה יש לפטרו על הכלים הטמונים מאחר שלא ידע מקיומם ואנוס הוא, אך לדעת הסובר שחייב המדליק הוא משום אדם המזיק, אם כן יש לחייבו אף באופן שלא ידע על המצאות הכלים בגדיש, שהרי אדם המזיק חייב אף אם אנוס היה, כמבואר לעיל בגמרא (כו). וממשיך רבא בדבריו: וְנִיחָא לִיה – אביי תירץ הקושיא, שישנו אופן שפטור המדליק על נזקי הכלים אף לדעת הסובר 'אש משום חיצוי', כְּגֹוֹן שְׁנַפְלָה דְּלִיקָה לְאוֹתוֹ חֲצָר – שהדליק אדם אש בחצירו, והיתה גדר בין חצירו לחצר חברו, כך שבשעת ההדלקה לא היתה האש יכולה לילך לחצר חברו, וְלֵאחַר שהדליק האש נְפִלָה הַגֵּדֵר האש החצירות מחמת אינו סיבה שְׁלֵא מַחְמַת הַדְּלִיקָה, וְהִלְכָה האש וְהִדְלִיקָה וְהִזִיקָה בְּחֲצַר אַחֲרָה, דְּהָתָם כְּלוּ לִיה חֲצִיזוֹ – שבאופן כזה כלה ונגמר כוח החץ ששלח המדליק ולא ניתן לחייבו כזורק חץ, מאחר שבשעה שהדליק לא היתה האש יכולה להזיק בחצר חברו, ועל כן יש לפטרו אם היו כלים טמונים בגדיש חברו. מקשה הגמרא: אִי הָבִי – אם נעמיד באופן כזה שכלו לו חיצוי, לְעֵינָן הגדיש הַגְּלוֹי נְמִי כְּלוּ לִיה חֲצִיזוֹ. דהיינו, באופן כזה יש לפטרו לא רק על הכלים הטמונים, אלא אף על הגדיש הגלוי, שמאחר וכלו חיצוי אין לחייבו כלל על דליקה זו. ומחמת קושיא זו חוזרת בה הגמרא ממה שסברה עד עתה, שלדעת רבי יוחנן ניתן לחייב אדם המדליק אש רק משום זורק חץ, ומבארת כך: אָלָא לְמֵאֵן דְּאִית לִיה מְשוּם חֲצִיזוֹ אִית לִיה נְמִי מְשוּם מְמוֹנו – רבי יוחנן הסובר שחייב המדליק אש משום זורק חץ הוא, מודה לדעת ריש לקיש שניתן לחייבו אף משום ממונו שהזיק, ועל כן באופן זה שנפלה הגדר שלא מחמת הדליקה, שאי אפשר לחייב את המדליק משום זורק חץ, מכל מקום אפשר לחייבו משום ממונו המזיק, וְכִגֹּוֹן שְׁהִיָה לוֹ לְגִזְרָה וְלֹא נִזְרָה – והיינו באופן שיכול היה לשוב ולגדור את חצירו ולמנוע את מעבר האש לחצר חברו ולא עשה כן, שאף שאינו חייב על הדלקת האש מתחילה מאחר שלא היה בכוחה להזיק, מכל מקום מתחייב הוא עתה על שאינו גודר בעדה, דְּהָתָם שׁוּדוֹ הוּא וְלֹא מַפְּחָ בְּנַפְשֵׁיהּ – שבאופן כזה הרי הוא כמכניס שור לדיר ואינו נועל הדלת בפניו, שאם יצא השור והזיק חייב בעליו בתשלום הנזק, ואף כאן יש לחייבו על שלא שמר על האש שלא תזיק, אך מאחר שחייבו זה משום

המשך ביאור למסכת בבא קמא ליום חמישי עמוד ב

גמרא

הרי מפורש בפסוק שהשור נעשה מועד על ידי שנגח שלשה ימים. רַבָּא אָמַר בְּדִרְךְ אַחֲרָת, בין אם אמר הכתוב תְּמוּל ובין שאמר תְּמוּלוֹ מורה הוא שהשור נגח חָד – יום אחד, וכשאמר הכתוב שְׁלִשׁוֹם הרי תְּרִי – שני ימים, והנאמר בהמשך 'וְלֹא יִשְׁמְרֵנוּ' מורה שְׁהֵאִידֵינָא – עתה בנגיחה שלישית חֲזִיב המזיק לשלם נזק שלם. הגמרא עוברת לבאר טעמו של רבי מאיר: וְרַבִּי מֵאִיר הַסּוֹבֵר שָׁגַם בשלש נגיחות ביום אחד נעשה מועד, מֵאִיר מְעֵמָא. ומביאה הגמרא את דבריו בברייתא. דְּתַנָּיא, אָמַר רַבִּי מֵאִיר דְּבַר זֶה לְמַדִּים מְקַל וְחַמּוּר,

הגמרא מבארת טעמי המחלוקת: מַאי מְעֵמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה שרק בשלשה ימים נעשה השור מועד. אָמַר אֲבִי, רבי יהודה למד כן מהפסוק (שמות כא לו) 'או נודע כי שור נגח הוא מתמול שְׁלִשׁוֹם ולא יִשְׁמְרֵנוּ בְּעֵלְיוֹ, שאילו אמר הכתוב 'תְּמוּלוֹ' היה פירושו חָד – שכבר נגח יום אחד, בְּתֵמוּלוֹ' – בהוספת האות 'מ' מיום הכתוב על יום נוסף, והרי תְּרִי – שני ימים, והוסף הכתוב עוד יום תביבת שְׁלִשׁוֹם, הרי תְּלָתָא – שלשה ימים נגח שור זה, ואם כן כשנאמר 'וְלֹא יִשְׁמְרֵנוּ בְּעֵלְיוֹ' אֲתָנָא – [באנו] לְנִיחָה רַבִּיעִית, וממנה ואילך משלם נזק שלם.

בבא קמא. כיצד הרגל – פרק שני דף כג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קנז תוספות

1 בְּנִיּוֹן מְמוֹנוּ. דְּחִיבָהּ בִּי תַצֵּא אֶשׁ דְּמִשְׁמַע מַעֲצָמָה: בְּנִיּוֹן גּוֹפּוֹ. דְּקָרִי לִיהּ מְכַעֵיר: חֵיבִי
2 מִשְׁפַּחְתָּהּ לָהּ. אִילוּ אָדָם וּזְרָק חֵץ הָיוּקִי בְּטָמוֹן לֹא מִיחֵיבִי בְּנִיּוֹן קִימָא לָן כְּהֵאֵי פִירְקִין
3 (דף כו:) פֻּצַע תַּחַת פֻּצַע לְחֵיבִי אֵת הַשּׁוּגָן כְּמוֹד רְאוּנָס כְּרַצוֹן לִישְׁנָא אֲחֵרִינָא הֵאֵי חֵץ
4 לְעוֹלָם בְּטָמוֹן הוּא נִבְנָס וּמוּזִק וְלֹא שְׁמַעְתִּי: וְנִיחָא לִיהּ. וּמִשְׁנֵי לָהּ חֵיבִי: וְנִפְלָה גְדָרֵי. שֶׁל

בְּנִיּוֹן מְמוֹנוּ וְסִימֵי בְּנִיּוֹן גּוֹפּוֹ לְזִמְרָא לָךְ אֲשׁוּ מִשּׁוּם
הַצִּיּוֹ אֲמָר רַבָּא קִשְׁיָא לִיהּ לְאַבְיֵי לְמִ"ד אֲשׁוּ מִשּׁוּם
הַצִּיּוֹ מְמוֹנוּ בְּאֵשׁ דְּפִטְר רַחֲמֵנָא חֵיבִי מִשְׁפַּחְתָּהּ לָהּ
וְנִיחָא לִיהּ פְּגוֹן שְׁנִפְלָה דְּלִיקָה לְאוֹתוּ חֵצֵר וְנִפְלָה גְדָר
שְׁלֵא מִחֵמַת דְּלִיקָה וְהִלְכָה וְהִדְלִיקָה וְהִזְיקָה פְּתִיחָר
אַחֲרַת דְּהִתָּם כְּלוּ לִיהּ הַצִּיּוֹ אִי חֵיבִי לְעֵינֵי גְלוּי נְמוּ
כְּלוּ לִיהּ הַצִּיּוֹ אֲלָא לְמָאן דְּאִית לִיהּ מִשּׁוּם הַצִּיּוֹ אִית
לִיהּ נְמוּ מִשּׁוּם מְמוֹנוּ וּכְגוֹן שְׁהֵיהּ לוֹ לְגוֹדְרֵיהּ וְלֹא
גְדָרָה דְּהִתָּם שׁוּרוֹ הוּא וְלֹא טַפַּח בְּאַפֵּיהּ וְכִי מֵאַחַר
דְּמָאן דְּאִית לִיהּ מִשּׁוּם הַצִּיּוֹ אִית לִיהּ נְמוּ מִשּׁוּם
מְמוֹנוּ מֵאִי בִּינְיֵיהּ אִיפָא בִּינְיֵיהּ לְחֵיבִיו בְּאַרְבַּעָה
דְּבָרִים: עַל הַחֲרָה מִשְׁלֵם פּוֹ; מֵאֵן חֵיבִי בְּעַל פֶּלֶב
וְלִחֲתִיב נְמוּ בְּעַל גַּחְלַת בְּשִׁשְׁמֵר גַּחְלָתוֹ אִי בְּשִׁשְׁמֵר
גַּחְלָתוֹ מֵאִי גְעִי פֶּלֶב הִתָּם בְּשַׁחְרֵי אֲמָר רַב מְרִי
בְּרִיהּ דְּרַב פְּהֵנָא זֹאת אוֹמְרַת כִּתְּמֵי דְלְתוֹת חֲתוּרוֹת
הֵן אֲצֵל פֶּלֶב דְּאַכְלָה חֵיבָא אִילִמָא דְאַכְלָה בְּגֵדִישׁ
דְּעַלְמָא הָא גְעֵינֵי וּבִיעֵר בְּשִׁדָּה אַחַר וְלִיפָא לֹא
צְרִיבָא דְאַכְלָה בְּגֵדִישׁ דְּבַעַל חֲרָה תַּפְשׁוּט דְּפִי פֵרָה
כַּחצֵר

1 בְּנִיּוֹן מְמוֹנוּ. דְּחִיבָהּ בִּי תַצֵּא אֶשׁ דְּמִשְׁמַע מַעֲצָמָה: בְּנִיּוֹן גּוֹפּוֹ. דְּקָרִי לִיהּ מְכַעֵיר: חֵיבִי
2 מִשְׁפַּחְתָּהּ לָהּ. אִילוּ אָדָם וּזְרָק חֵץ הָיוּקִי בְּטָמוֹן לֹא מִיחֵיבִי בְּנִיּוֹן קִימָא לָן כְּהֵאֵי פִירְקִין
3 (דף כו:) פֻּצַע תַּחַת פֻּצַע לְחֵיבִי אֵת הַשּׁוּגָן כְּמוֹד רְאוּנָס כְּרַצוֹן לִישְׁנָא אֲחֵרִינָא הֵאֵי חֵץ
4 לְעוֹלָם בְּטָמוֹן הוּא נִבְנָס וּמוּזִק וְלֹא שְׁמַעְתִּי: וְנִיחָא לִיהּ. וּמִשְׁנֵי לָהּ חֵיבִי: וְנִפְלָה גְדָרֵי. שֶׁל
5 חֲצֵר: שְׁלֵא מִחֵמַת דְּלִיקָה. דְּאִי מִחֵמַת דְּלִיקָה
6 חֲצִיּוֹ הֵם: דְּכָלוּ לוֹ חֲצִיּוֹ. שְׁבִשְׁעָה שְׁהִרְלִיק הָאֵשׁ
7 דְּהֵינֵי זִרְקַת חֵץ לֹא הֵיךְ רָאִי לְהִזִּיק בְּחֲצֵר
8 אַחֲרָה: אִית לִיהּ נְמוּ מִשּׁוּם מְמוֹנוּ. וְהִכָּא דְּלִיבָא
9 לְחִיבִיָּהּ מִשּׁוּם חֲצִיּוֹ וְאִיכָא לְחִיבִיָּהּ מִשּׁוּם
10 מְמוֹנוּ מִחִיבִינָא לְהִלְכָר לְעֵינֵי גְלוּי אֲעִיג דְּכָלוּ
11 לוֹ חֲצִיּוֹ חֵיבִי מִשּׁוּם מְמוֹנוּ: וּכְגוֹן שְׁהֵיהּ לוֹ
12 לְגוֹדְרֵיהּ. בְּטָרְם תַּעֲבֹד הַדְּלִיקָה שֶׁם הֵיךְ לוֹ
13 שְׁהוֹת וְחָבֹל לְגוֹדְרֵיהּ: וְלֹא דְאֲעִיג דְּלִיבָא
14 לְחִיבִיָּהּ אֲהַבְעֵר רֵאשׁוֹן מִתְחַיֵּב עַל שֶׁם סוּפּוֹ
15 שְׁלֵא שִׁמְרֵי גַחְלָתוֹ לְגוֹדֵר בְּפִיקָה: שׁוּרוֹ הוּא וְלֹא
16 טַפַּח בְּאַפֵּיהּ. הֵרִיז הוּא כְּבוֹסֵם שׁוּרוֹ לְדִיר וְלֹא נִעַל
17 בְּפִיּוֹ הֵצֵא וְהִזִּיק: וְכִי מֵאַחַר דְּמָאן דְּאִית לִיהּ
18 מִשּׁוּם חֲצִיּוֹ אִית לִיהּ נְמוּ מִשּׁוּם מְמוֹנוּ מֵאִי
19 בִּינְיֵיהּ. חֵיבָא דְּגַחְלַת שְׁלוֹ הִתָּהּ מֵאִי אִיכָא בֵּין
20 ר' יוֹהָנָן דְּמִחֵיבִי לִיהּ מִשּׁוּם תְּרִי לְר"ל דְּלֹא
21 מִחֵיבִי לִיהּ אֲלָא מִשּׁוּם חֲרָא דְּהָא עַל פְּתִיחָר
22 חֵיבָא דְּגַחְלַת שְׁלוֹ נְמוּ פִלְגֵי דְּהָא אֲמָרוּ לְעֵיל
23 לְרַבִּי יוֹהָנָן אֲשׁוּ מִשּׁוּם חֲצִיּוֹ אִלְמָא אֲבֵאֵשׁ נְמוּ
24 פִלְגֵי חֵיבָא דְּגַחְלַת שְׁלוֹ בְּשִׁלְמָא עַד הַשְּׁמַתָּה
25 דְּשִׁמְעִין מִשּׁוּם חֲצִיּוֹ חֲרָא וְחֲרָא לֹאֵם מִשּׁוּם מְמוֹנוּ
26 וְכֹדֵאמְרַת מְמוֹן אִית בִּיהּ מִשְׁאָא הָא לִית בִּיהּ
27 מִשְׁאָא אִיכָא בִּינְיֵיהּ חֵיבָא דְּאִיתִיהּ מְמוֹנוּ
28 וְלִיתִיהּ חֲצִיּוֹ בִּי הֵךְ דְּנִפְלָה גְדָר דְּכָלוּ לוֹ חֲצִיּוֹ
29 דְּלִמ"ד מִשּׁוּם חֲצִיּוֹ דְּקָא פִטְר אָבֵל הַשְּׁתָא
30 דְּלִחְרִיבֵיהּ חֵיבִי מֵאִי בִּינְיֵיהּ לְחֵיבִיו בְּר' דְּבָרִים. לְמִ"ד מִשּׁוּם חֲצִיּוֹ נְמוּ מִחֵיבִינָא לִיהּ אֵם
31 שְׂרָף אֲשׁוּ י"ד אָדָם חֵיבִי בְּאַרְבַּעָה דְּבָרִים נִזְק וְצַעֲר רִפְיֵו וְשִׁבְת אָבֵל בְּבוּשַׁת לֹא דְאֲמָרְקִין
32 בְּשִׁילְהִי פִירְקִין אִינוּ חֵיבִי עַל הַבוּשַׁת עַד שְׁהָא מִתְּבִיין אָבֵל ד' דְּבָרִים חֵיבִי דְּפִשְׁעֵיהּ הֵיא
33 דְּהוּהּ לִיהּ לְאִסְקִי אֲדַעְתִּיהּ שְׁהִרַח מוֹלִיבְתָהּ וְכֹדֵאמְרִין בְּשִׁילְהִי פִירְקִין נֶעַל מִן הַגַּג
34 בְּרַחַם מַעֲזֵה חֵיבִי בְּר' דְּבָרִים וּפְטוֹר עַל הַבוּשַׁת לְמִ"ד מִשּׁוּם מְמוֹנוּ פִטְרוּ וְהוּא הִדִּין נְמוּ
35 דְּאִיכָא בִּינְיֵיהּ כָּל הֵיזִי לְעֵיל פֶּלֶב וְנִגְמַל דְּלִמ"ד מִשּׁוּם חֲצִיּוֹ חֵיבִי דְּהָא מְמוֹנוּ אֲעִיג דְּלֹא
36 חֲצִיּוֹ וְחֲצִיּוֹ אֲעִיג דְּלֹא מְמוֹנוּ אִית לִיהּ לְמָאן דְּלִית לִיהּ חֲצִיּוֹ פִטְרוּ אִיכָא מִסְכַּסְכַּת
37 כְּדֹאקִימָנָא לְעֵיל וְהָא דְּנִקְט ד' דְּבָרִים מִשּׁוּם דְּאִפְלוּי חֵיבָא דְּהַגְחַלַת שְׁלוֹ מִשְׁמַע לוֹ דִּישׁ
38 חִילוֹק בְּדַבְרֵיהֶם וְעַד דְּמִלְתָּא דְּשִׁכִּיחַ הוּא מְפִי הַמּוֹרֵד שְׁמַעְתִּי אָבֵל לְשׁוֹן רֵאשׁוֹן נִרְאָה
39 לִי: מָאן חֵיבִי בְּעַל פֶּלֶב. אֲמַתְיִינִין מִדְּרַב רַחֲמֵנִי עַל הַגְדִּישׁ מִשְׁלֵם חֲצִי נִזְק: ה"ג וְלִחֲתִיב
40 נְמוּ בְּעַל הַגְחַלַת. דְּהָא בֵּין מִר וּבֵין מֵר מִשּׁוּם מְמוֹנוּ אִית לְהוּ הַלְכָר לר' יוֹהָנָן דְּאָמַר לְעֵיל
41 עַל הַגְדִּישׁ מִשְׁלֵם חֲצִי נִזְק דְּצִרוּרוֹת הֵן שְׁלֵם בְּעַל הַגְחַלַת חֲצִי הָאֲחֵר דְּהָא מְמוֹנוּ הוּא
42 וְרִישׁ לְקִישׁ דְּאָמַר עַל הַגְדִּישׁ כּוֹלוּ הֵיזִי פִטְרוּ שְׁלֵם בְּעַל הַגְחַלַת כּוֹלוּי וְקִס"ד דְּגַחְלַת
43 דְּחַד וְחֲרָהּ וְגֵדִישׁ דְּחַד: בְּשִׁשְׁמֵר גַּחְלָתוֹ. שְׁנַעַל דְּלְתוֹת בֵּיתוֹ יִפֵּה וְאוּנָס הוּא: זֹאת אוֹמְרַת.
44 מְדַחֲתִיב לְכַעַל פֶּלֶב אַחֲרָה נִזְק שְׁלֵם אֲלָמָא לֹא שִׁנְיָה הוּא זֶה שְׁחֲרָת אֵת הַדְּלַת: דְּקַתָּם
45 דְּלְתוֹת חֲתוּרוֹת הֵן אֲצֵל פֶּלֶב. וְלֹא תִימָא מִשּׁוּנָה הוּא וּפְלָגָא נִזְקָא מִשְׁלֵם: בְּגֵדִישׁ דְּעַלְמָא.
46 אֲמַאי מִשְׁלֵם חֲרָהּ הָא שֵׁן הוּא וּבִיעֵינֵי שְׂדָה אַחַר דְּנִזְקִין וְלִיפָא: תַּפְשׁוּט. דְּמִדְּקָא מִשְׁלֵם
47 חֲרָהּ: דְּפִי פֵרָהוּ. שֶׁל מוּזִיק הַאֲבֹלַת בְּחֲצֵר הַנִּזְקִין:

1 גַּחְלָתוֹ מִן הַכֶּלֶב אֲעִיפֵי שְׂאִין לוֹ רְשׁוּת לִיבְנֵי בֵּיתוֹ בְּדִי שְׂאִי זִיק אַחֲרִים וְאִפְשָׁר לְשַׁמּוֹר
2 עֲצוּמוֹ בְּדִי שְׂאִי יִבְנוּס פֶּלֶב בְּדִי לִישׁוֹל חֲרָתוֹ וְכֵן מִשְׁמַע בַּהֲפִיחָה לְקַמּוֹ דף לא.) בְּשִׁמְעִיתִין
3 דְּקִדְרִין דְּפִרְרִי אִי נִתְקַל פּוֹשַׁע שְׁנֵי נְמוּ לִחֲתִיב אֲלָמָא חֲשִׁיב שְׁנֵי פּוֹשַׁע לְחֲתִיב בְּנִזְק
4 שְׁלִישִׁי וְאִינוּ פּוֹשַׁע לְעֵינֵי שִׁפְטֵר רֵאשׁוֹן בְּנִזְקוֹ: בְּשִׁשְׁמֵר גַּחְלָתוֹ. וְאִתִּי מַה שְׁמִיחָה
5 הֵיא זֶה כִּיּוֹן שִׁכּוֹל הַכֶּלֶב לִיבְנֵי שֶׁם בְּחִתִּיחָה דְּסַתְּמֵי דְלְתוֹת חֲתוּרוֹת הֵן אֲצֵל הַכֶּלֶב
6 וְיִל כִּיּוֹן דְּנִטְר כְּדִנְטָרִי אִינְשֵׁי לֹא אֲסִרְהוּדוֹ רַבְּנֵי סְפִי: בְּשִׁשְׁמֵר חֲרָתוֹ. וְאֵם תֹּאמַר וְלִישְׁנֵי
7 בְּנוֹן דְּנִפְלָה גּוֹדָא בְּלִילָא וְזַעַב בְּעַל הַכֶּלֶב וּבְעַל הַגְחַלַת לֹא יָדַע וְשֶׁשׁ לְזַמְרָא דְּאִין זֶה
8 רְגִילוֹת דְּבַעַל הַכֶּלֶב יָדַע וּבְעַל הַגְחַלַת לֹא יָדַע וְלִקְטָנִי גְבִי עֵינֵי דְּבִשְׁדוֹת רְגִילוֹת הוּא
9 לְפַעְעִים: סְתָמִם דְּלְתוֹת חֲתוּרוֹת הֵן. תִּימָה דְּלִמָּא מִשּׁוּם דְּהוּי תַּחֲלִילוֹ בְּפִשְׁעֵיהּ וְסוּפּוֹ
10 בְּאוּנָס תַּחֲלִילוֹ בְּפִשְׁעֵיהּ מִשּׁוּם פְּתִיחָה. זֶה לְזַמְרָא דְר"ב אִי מִיחֵיבִי בְּחִתִּיחָה כִּי רַבִּיעַ
11 בִּי חֵיבִי דְּהוּהּ מִתְחַיֵּב בְּפִתִּיחָה שְׁהֵיהּ בְּעַל הַגְחַלַת מִתְחַיֵּב מִחֲצָה אָבֵל אִין לְמַרְץ דְּלֹא
12 אֲמָרְקִין תַּחֲלִילוֹ בְּפִשְׁעֵיהּ בְּתַחֲתִים פְּתוּחִים וְסוּפּוֹ בְּאוּנָס בְּנַעֲלִים כִּיּוֹן דְּגְבִי נַעֲלִים לֹא הוּי
13 שׁוּם פִּשְׁעֵיהּ כְּדֹאמְרִין בְּהַרְפָּה (לְקַמּוֹ דף כג.) דְּלֹא אֲמָרְקִין מִגּוֹ דְּהוּי פּוֹשַׁע לְעֵינֵי תַרַשׁ
14 הוּי פּוֹשַׁע לְעֵינֵי פִקּוּחַ כִּי מִגּוֹ דְּהוּי פּוֹשַׁע לְעֵינֵי גְמִלִים הוּי פּוֹשַׁע לְעֵינֵי שְׁוֹרִים דְּלֹא
15 דְּמִי דְּהִתָּם וְדֹאִי לֹא אֲמָרְקִין מִגּוֹ מִשּׁוּם דְּלִגְבִי פִקּוּחַ אוֹ לְגְבִי שְׁוֹרִים הַנִּזְקִין לֹא פִשְׁעֵי
16 כֶּלֶל אָבֵל הֵקָא פּוֹשַׁע הוּא בְּכֶלֶב זֶה לְעֵינֵי זֶה הַגְדִּישׁ לְהִיוֹת נִיזוֹק בְּגַחְלָתוֹ בְּפִשְׁעֵיהּ
17 חֵיבָא שְׂאִי שְׁמֵר גַּחְלָתוֹ לְכָךְ יֵשׁ לְהַתְחַיֵּב אִפְלוּי נִזְקִין בְּאוּנָס לְמָאן דְּמִחֵיבִי תַּחֲלִילוֹ
18 בְּפִשְׁעֵיהּ וְסוּפּוֹ בְּאוּנָס: תַּפְשׁוּט דְּפִי פֵרָה כְּחֲצֵר הַנִּזְקִין דְּמִי. תִּימָה דְּאֲמַאי לֹא פִשִּׁיט
19 מִשְׁאָר כְּבִי דְּמִתְנִי' דְּתַנּוּ הֵשֵׁן מוֹעֲדָה לְאֲבֹלִי הֵרָאִי לָהּ וּמִהֵיאִה דְּאַבְלָה מְצִידי חֲרָחֵב
20 וּמִתוֹךְ הַחֲנוּת וְעוֹד אוֹתָם שְׁהִיז מְדַקְדְּקִין מִשְׁפִּיחַ בּוֹ אֵת הַכֶּלֶב לְמַה לֹא הִבִּיאֵם מִתְּנִיתִין
21 כִּיּוֹן שְׁנַעַל חֲרָה דְּרִידִי מִינָה הַשְּׁתָא וְעוֹד מֵאִי קְאָמַר מֵאִי גְעִי רִיפְתָר בְּפּוּמָא דְּכִלְבָּאִי כִּיּוֹן
22 חֲרָה מִשּׁוּם סִס"ד דָּאֵם לְקַחַהּ הַבְּהֵמָה פִּירוֹת כְּחֲצֵר הַנִּזְקִין וְאָבֵלָה כְּרִשׁוֹת רְהִיבִים וְאוֹ בְּחֲצֵר הַמּוּזִיק חֵיבִי דְּמִחֵיבִינָא בְּלִיקָה לְחוּדָא וְכֵן הַסְּבָרָא נוֹטָה זֶכֶרֶן דְּפִשְׁעֵי בְּלִיקָה מַה
23 לְנוּ בְּאֲבִילָה הָא דְּמַעֲשִׁטִין מִשּׁוּדָּה אַחַר רְשׁוּת רְהִיבִים הֵינֵי לְקִיקָה וְקַמְבַּעֲיָא לִיהּ כְּגוֹן אֵם הוֹשִׁיט פִּירוֹת בְּפִי פֵרָה חֲשִׁי וְעַכְרִים דְּלֹאֵם בְּנִי תִשְׁלֹמִין נִיתְהוּ וּכְגוֹן שְׁהַבְּהֵמָה לֹא
24 הִתְהַוָּה וְכוּלָּה לִיקָה אֵם לֹא שְׁהוֹשִׁיט לָהּ וְאִי כְּחֲצֵר הַנִּזְקִין דְּמִי חֵיבִי בְּעַל הַפֵּרָה וְאִי כְּחֲצֵר הַמּוּזִיק דְּמִי פִטְרוּ כִּיּוֹן שְׁנַתְנָה אַחַר לְתוֹךְ פִּיהּ וְהָא דְּקָאמַר תַּפְשׁוּט לֹאֵם מִתְנִי' אֲלָא
25 מוּסְגִינָא דְּשִׁמְעִין דְּאוֹקְמָה אָבֵלָה בְּגֵדִישׁ דְּבַעַל חֲרָהּ שְׁמַע מִינָה דְּבַעַל לְקִיקָה וְאָבֵלָה כְּחֲצֵר הַנִּזְקִין אֵף עַל פִּי שְׂאִין טַעַם בְּדָרְךָ זֶה מַה צּוֹרֵךְ בְּאֲבִילָה אֲלָא דְּהוּיִת הַכְּתוּב הוּא
26 וְתַפְשׁוּט כְּשִׁתָּן אַחַר לְתוֹךְ פִּיהּ דְּחֵיבִי כְּחֲצֵר הַנִּזְקִין דְּמִי דְּאִי כְּחֲצֵר הַמּוּזִיק דְּמִי דְּמִי מִצִּי אֲמָר לִיהּ מֵאִי גְעִי רִיפְתָר בְּפּוּמָא דְּהוּיִתָּא הִי' מִצִּי אִיל מֵאִי גְעִי רִיפְתָר בְּפּוּמָא דְּכִלְבָּאִי

כחצֵר

1 גַּחְלָתוֹ מִן הַכֶּלֶב אֲעִיפֵי שְׂאִין לוֹ רְשׁוּת לִיבְנֵי בֵּיתוֹ בְּדִי שְׂאִי זִיק אַחֲרִים וְאִפְשָׁר לְשַׁמּוֹר
2 עֲצוּמוֹ בְּדִי שְׂאִי יִבְנוּס פֶּלֶב בְּדִי לִישׁוֹל חֲרָתוֹ וְכֵן מִשְׁמַע בַּהֲפִיחָה לְקַמּוֹ דף לא.) בְּשִׁמְעִיתִין
3 דְּקִדְרִין דְּפִרְרִי אִי נִתְקַל פּוֹשַׁע שְׁנֵי נְמוּ לִחֲתִיב אֲלָמָא חֲשִׁיב שְׁנֵי פּוֹשַׁע לְחֲתִיב בְּנִזְק
4 שְׁלִישִׁי וְאִינוּ פּוֹשַׁע לְעֵינֵי שִׁפְטֵר רֵאשׁוֹן בְּנִזְקוֹ: בְּשִׁשְׁמֵר גַּחְלָתוֹ. וְאִתִּי מַה שְׁמִיחָה
5 הֵיא זֶה כִּיּוֹן שִׁכּוֹל הַכֶּלֶב לִיבְנֵי שֶׁם בְּחִתִּיחָה דְּסַתְּמֵי דְלְתוֹת חֲתוּרוֹת הֵן אֲצֵל הַכֶּלֶב
6 וְיִל כִּיּוֹן דְּנִטְר כְּדִנְטָרִי אִינְשֵׁי לֹא אֲסִרְהוּדוֹ רַבְּנֵי סְפִי: בְּשִׁשְׁמֵר חֲרָתוֹ. וְאֵם תֹּאמַר וְלִישְׁנֵי
7 בְּנוֹן דְּנִפְלָה גּוֹדָא בְּלִילָא וְזַעַב בְּעַל הַכֶּלֶב וּבְעַל הַגְחַלַת לֹא יָדַע וְשֶׁשׁ לְזַמְרָא דְּאִין זֶה
8 רְגִילוֹת דְּבַעַל הַכֶּלֶב יָדַע וּבְעַל הַגְחַלַת לֹא יָדַע וְלִקְטָנִי גְבִי עֵינֵי דְּבִשְׁדוֹת רְגִילוֹת הוּא
9 לְפַעְעִים: סְתָמִם דְּלְתוֹת חֲתוּרוֹת הֵן. תִּימָה דְּלִמָּא מִשּׁוּם דְּהוּי תַּחֲלִילוֹ בְּפִשְׁעֵיהּ וְסוּפּוֹ
10 בְּאוּנָס תַּחֲלִילוֹ בְּפִשְׁעֵיהּ מִשּׁוּם פְּתִיחָה. זֶה לְזַמְרָא דְר"ב אִי מִיחֵיבִי בְּחִתִּיחָה כִּי רַבִּיעַ
11 בִּי חֵיבִי דְּהוּהּ מִתְחַיֵּב בְּפִתִּיחָה שְׁהֵיהּ בְּעַל הַגְחַלַת מִתְחַיֵּב מִחֲצָה אָבֵל אִין לְמַרְץ דְּלֹא
12 אֲמָרְקִין תַּחֲלִילוֹ בְּפִשְׁעֵיהּ בְּתַחֲתִים פְּתוּחִים וְסוּפּוֹ בְּאוּנָס בְּנַעֲלִים כִּיּוֹן דְּגְבִי נַעֲלִים לֹא הוּי
13 שׁוּם פִּשְׁעֵיהּ כְּדֹאמְרִין בְּהַרְפָּה (לְקַמּוֹ דף כג.) דְּלֹא אֲמָרְקִין מִגּוֹ דְּהוּי פּוֹשַׁע לְעֵינֵי תַרַשׁ
14 הוּי פּוֹשַׁע לְעֵינֵי פִקּוּחַ כִּי מִגּוֹ דְּהוּי פּוֹשַׁע לְעֵינֵי גְמִלִים הוּי פּוֹשַׁע לְעֵינֵי שְׁוֹרִים דְּלֹא
15 דְּמִי דְּהִתָּם וְדֹאִי לֹא אֲמָרְקִין מִגּוֹ מִשּׁוּם דְּלִגְבִי פִקּוּחַ אוֹ לְגְבִי שְׁוֹרִים הַנִּזְקִין לֹא פִשְׁעֵי
16 כֶּלֶל אָבֵל הֵקָא פּוֹשַׁע הוּא בְּכֶלֶב זֶה לְעֵינֵי זֶה הַגְדִּישׁ לְהִיוֹת נִיזוֹק בְּגַחְלָתוֹ בְּפִשְׁעֵיהּ
17 חֵיבָא שְׂאִי שְׁמֵר גַּחְלָתוֹ לְכָךְ יֵשׁ לְהַתְחַיֵּב אִפְלוּי נִזְקִין בְּאוּנָס לְמָאן דְּמִחֵיבִי תַּחֲלִילוֹ
18 בְּפִשְׁעֵיהּ וְסוּפּוֹ בְּאוּנָס: תַּפְשׁוּט דְּפִי פֵרָה כְּחֲצֵר הַנִּזְקִין דְּמִי. תִּימָה דְּאֲמַאי לֹא פִש

1 וזה הלשון לאו דוקא דהכא לא שייך לשון זה שהכלב לקח מעצמו אלא כלומר
2 כיון דגזירת הכתוב דבעי' אכילה בהצטרף הניזק ואי פי פרה בהצטרף המזיק אפילו פי
3 אכלה בגריד דבעל התרצה הוי אכילה בהצטרף המזיק ואגב דשייך לשון זה בנתן
4 אתר לתור פיה נקט ליה ומיימי משיסה בו את הכלב דשסוי מייקרי אפילו הכניס
5 יד חבירו בפי הכלב או הנקש והשיך היינו

6 דתחב ודחק שיני הכלב ונקש בבשר חבירו
7 וא"כ אמאי חייב בעל הכלב והלא דודו בהצטרף
8 המזיק הוא ולימא ליה מאי בעי דך בפומיה
9 דכלבאי והא דקאמר שן דחייב רחמנא היכי
10 משכחת לה אף על גב דמשכחת לה שפיר
11 כגון שהלקיחה היתה בהצטרף הניזק אלא משום
12 הפשיטה דקרא משמע שהביעור היתה בהצטרף
13 הניזק קבוע היכי משכחת לה ובריש מסכת שבת
14 (דף ג) איבא נמי תפשוט מוטנא דשמעתין
15 דקאמר תפשוט מדביעי רב ביבי בר אבבי: **תא**
16 שמעו שיהיה בו את הכלב. ותימה דאמאי לא
17 משני לענין קטלא לא אמרין כדאמרין בסמוך
18 דרך מנהג היה רישא דהשיך בו את הנקש
19 למייתיה וזהו הכי כפי אלו הן הנשפין (סנהדרין
20 דף ע"ג ושם) ושקא משמע ליה רישא בין לענין
21 מיתה בין לענין נזקין ולקמן נמי מיייתי לה
22 גבי בעיא משסה כלבו של חבירו: **דאפקיה**
23 לניביה וסרטיה. הר"מ לשנוי כגון שלא הכניס
24 יד חבירו אלא הכלב עצמו לקחה בשמיעתו
25 אלא דמשני לפי מה שסבור דמירי כשהושיט
26 לו ידו

27 **יבלי** למיגר לגדור מר גזירא בארעיה. היה
28 נשמט אביו שלא היה חפץ לילך לשם
29 דתתן (לעיל דף יט) אכלה מתוך התנות משלמת
30 כו' ולא אמרין היה לו לעגול חנותו וכו' אכלה
31 מצדיה ותרבה ולעיל נמי לא פירך דליפטר בעל
32 הכלב מן התרודה ורב אלפס פסק כרב יוסף
33 וליתיבה לראב"י אדחוקא בעלמא הוא: **הנהו**
34 עיזי דשוקא כו'. דוקא בהנהו דקיימי לשיחיה
35 ואע"ג ששילמו מה שהזיקו לא בעי למיסק
36 בהדידהו לדינא וזמנן נמי דליבא סהדי אבל עו
37 לחלבה ודחל לגינתה וכול לומר כשיזיק ושלם
38 כדאשכחן גבי עיזי דבי תרבו דאמר ליה זיל
39 אצנענהו ולא אמר ליה זיל שחטינהו: **איזהו**
40 מועד כו'. אמר ר"י דהא דאמרין בהבא על
41 יבמתו (ביבמות דף סד) דסתם לן תנא דשור
42 המועד ברשב"ג דאמר בשלש זמנן הוי חזקה
43 לא משום דתייהו פלוגתייהו בשור המועד
44 דמקריא דרשינן

45 **שיהו** התינוקות כו'. אף על גב דאדם אית
46 ליה מולא מ"מ כיון שנגעשה שפל כל
47 כר שהתינוקות ממשמשין בו ודאי תור לקדמוהו
48 ולא בא ר"מ למעט שלא תועיל חזקה שלשה
49 ימים אלא השמיענו דאפילו ביום אחד פנעמים
50 דאיבא חזקה כגון ע"י תינוקות וג'. פנעמים ביום
51 אחד נראה דאין מועיל לדידיה לחזקה אע"פ
52 שמועיל להעבדא דה"נ אשכחן לר"ש דבשלשה
53 פנעמים הוי מועד ובחזקה בעי ג' ימים:

54 **ולא** ישמרנו האידינא חייב. פי' כהן קטרס בפי' ראשונה דלרבא בפעם ג' חייב נ"ש צ"ל לפי' הא דקאמר לקמן דאתו ג' בייתי סהדי בחד יומא דלמד' ליעידי תורא אייעד
55 ומשלמין בעלים נ"ש אע"פ שלא ידעו תחלה ואינו נראה ודוהעד בבגליו כתיב ואח"כ אם לא ישמרנו משלם נ"ש וברייתא דלקמן קתני דאין חשור נעשה מועד עד
56 שיעידו בפני בעלים וא"כ אפילו למד' ליעידי תורא צריך שיעידו הבעלים תחלה וכי אתו ג' בייתי סהדי בחד יומא ודעידו בבגלים לא ישלמו בעלים נ"ש עד נגיחה ד' רש"י
57 עצמו חזר בו משום דבריש חזקת הפתים (כ"ב דף כח. ושם) קאמר סתמא דגמרא אי מה שור המועד עד נגיחה ד' לא מיתביב כו' ופי' דמשמעות דורשין איבא בינייהו
והר"ר

1 כהצטרף הניזק דמיא. ושרה אתר קרינא ביה: **ואי אמרת** כו'. גמרא קמהדר כלומר אמאי
2 מספקא לך פשיטא דבהצטרף הניזק דמי דאי בהצטרף המזיק דמי אי"כ שן דחייב רחמנא היכי
3 משכחת לה נחתכבה בכוהל. ותולדה דשן היא אכל שן ממש לא דאמר ליה פי פרתיה
4 רשותיה היא: **ומנפס פירות**. ע"י גלגול בענין שעשין סוסיס וקמוריס ובלעז וולטר: **והא**
5 **בעינן** עד תופו. דמכלאי קרינא דהא ובער זה
6 השן מיבער הגלגל עד תומנו נפקא לן כפי קמא
7 (דף ב) דקמא ליבא תומנו שערינן האבנים
8 והפירות בעין דרשף צלמי. כשנתחכבה בכוהל
9 מקצה צורה שעליו דאיבא תומנו: **דפסעי פסועי**.
10 כשנתגלגלה על הפירות תחבתן כטיס ואי
11 אפשר ללקטן. לישא אררינא דפסאי פסואי
12 כמו פסו אמונים (תהלים יב) כלומר ששפכה
13 משקה בגלגולה דכלאי אפסאי קרינא: **פטור**
14 משסה. דקמא כגון פטור דאפקיה לניביה.
15 שהוציא שיניו וסרטו דלא הכניס ידו לתוך פיה:
16 **השיך בו את הנקש**. שנטל את הנקש כידו והגיע
17 פיו ליד חבירו עד שנתכסה לתוכו ונשכו ומת:
18 סתייב. מיתה: בין שיניו עומד. ובלא פנות
19 הנקש יצא הארס: **לפיכה מפיש ספיי**. דההו
20 ליה כאילו קרוגו כספיה שדורג קמש הוא ולא
21 גורם: **נקש בכסותיה**. כדן שור הורג אדם ככתיב
22 השור יסקל (שמות כא): **לענין קטלא**. הריגת
23 נקש. לא אמרין. מאי בעי דך כו' ואפילו בהצטרף
24 המזיק דמיא אינו פטור אלא נהרג אלא לענין
25 נזקין אמרין מאי בעית ברשותי בדתנן בפי"ק (דף
26 ט) חזין מרשות המייתרת לפיכך ומיבעיא לן פי'
27 פרה אי בהצטרף המזיק דמי או לא עד דפשיטנא
28 לה מפלב שנטל חזקה: **בי תרבו**. שם משפחה:
29 דסלקין לעליא. מבבל לארץ ישראל: **ודנתחין**
30 לתחתא. מארץ ישראל לבבל הוה בקיאי בדין
31 זה: ע"י השוקא. דצבאי דקיימי לשיחיה אלא
32 דמשהו לזה עד יומא דשוקא: **סתרין כפרייהו**.
33 אי מפסדן אפילו ברשות הרבים: **תיב אפסותא**.
34 מקום מעמד הקצבים: **וקביל וזון**. אפילו ביומא
35 דלאו דשוקא שחית להו והואיל ולישחיה קיימן:
36 **מתני'** משחזור בו שלשה ימים. שרואה
37 שוורים ואינו נוגח חזר לתמותו: **שלשה פנעמים**.
38 ואפילו ביום אחד: **גמ'** **אתאן לנגיחה רביעית**.
39 שאם לא שמרו ונגח נגיחה רביעית משלם
40 מעלליה נ"ש אבל אשלישית פלגא נקטא הוא
41 דמשלם: **ולא ישמרנו האידינא**. כנגיחה שלשית
42 חייב עליה גוס שלם:

1 **פחצר הניזק דמי דאי פחצר המזיק דמי לימא ליה**
2 **מאי בעי רפתך בפומא דכלבאי דאיבעיא להו פי פרה**
3 **פחצר הניזק דמי או פחצר המזיק דמי ואי אמרת**
4 **פחצר המזיק דמי שן דחייב רחמנא היכי משכחת**
5 **לה אמר רב מרי בריה דרב פהנא כגון שנתחכבה**
6 **בכוהל להנאתה ומנפה פירות להנאתה מתקיף לה**
7 **כר וזמרא והא בעינא פאשר יבער הגלגל עד תומנו**
8 **וליבא רבינא אמר דרשף צלמי רב אשי אמר דפסעי**
9 **פסועי ת"ש שיסה בו את הכלב שיסה בו את הנחש**
10 **פטור מאן פטור משסה פטור וחייב בעל כלב ואי**
11 **אמרת פחצר המזיק דמי לימא ליה מאי בעי ידך**
12 **כפומיה דכלבאי אימא פטור אף משסה ואיבעית**
13 **אימא דאפקיה לניביה וסרטיה ת"ש השיך בו את**
14 **הנקש רבי יהודה מחייב ורחמנים פותרים ואמר רב**
15 **אחא בר יעקב בשתמיצי לומר לדברי ר' יהודה ארס**
16 **נחש בין שיניו הוא עומד לפיכך מפיש כספיה ונקש**
17 **פטור לדברי רחמנים ארס נחש מעצמו מקיא לפיכך**
18 **נחש כסקילה ומפיש פטור ואי אמרת פי פרה פחצר**
19 **המזיק דמי לימא ליה מאי בעי ידך בפומא דחיוואי**
20 **לענין קטלא לא אמרין ומנא תמרא דתניא הנכנס**
21 **לחצר בעל הבית שלא ברשות ונגחו שורו של בעל**
22 **הבית ומת השור כסקילה ובעלים פטורים מן הכופר**
23 **בעלים פטורין מן הכופר מ"ט דאמר ליה ברשותי**
24 **מאי בעית שורו נמי לימא ליה מאי בעית ברשותי**
25 **אלא לענין קטלא לא אמרין נהו עיזי דבי תרבו**
26 **דהו מפסדי ליה לרב יוסף א"ל לאבני זיל אימא**
27 **להו למרייהו דליצנעניהו אמר ליה אמאי אזיל דאי**
28 **אזילנא אמרי לי לגדור מר גזירא בארעיה ואי גדר**
29 **שן דחייב רחמנא היכי משכחת לה פשהתרה אי נמי**
30 **דנפיל גזרא בליליא מכרו רב יוסף ואיתימא רבה**
31 **דסלקין לעליא ונתחתינן לתחתא הני עיזי דשוקא**
32 **דמפסדי מתרינן כמרייהו תרי ותלתא זמנן אי ציית ציית**
33 **ואי לא אמרין תרי ותלתא זמנן אי ציית ציית**
34 **ואי לא אמרין תרי ותלתא זמנן אי ציית ציית**
35 **ואי לא אמרין תרי ותלתא זמנן אי ציית ציית**
36 **ואי לא אמרין תרי ותלתא זמנן אי ציית ציית**
37 **ואי לא אמרין תרי ותלתא זמנן אי ציית ציית**

38 **ואי לא אמרין תרי ותלתא זמנן אי ציית ציית**
39 **ואי לא אמרין תרי ותלתא זמנן אי ציית ציית**
40 **ואי לא אמרין תרי ותלתא זמנן אי ציית ציית**
41 **ואי לא אמרין תרי ותלתא זמנן אי ציית ציית**
42 **ואי לא אמרין תרי ותלתא זמנן אי ציית ציית**
43 **ואי לא אמרין תרי ותלתא זמנן אי ציית ציית**
44 **ואי לא אמרין תרי ותלתא זמנן אי ציית ציית**
45 **ואי לא אמרין תרי ותלתא זמנן אי ציית ציית**
46 **ואי לא אמרין תרי ותלתא זמנן אי ציית ציית**
47 **ואי לא אמרין תרי ותלתא זמנן אי ציית ציית**
48 **ואי לא אמרין תרי ותלתא זמנן אי ציית ציית**
49 **ואי לא אמרין תרי ותלתא זמנן אי ציית ציית**
50 **ואי לא אמרין תרי ותלתא זמנן אי ציית ציית**
51 **ואי לא אמרין תרי ותלתא זמנן אי ציית ציית**
52 **ואי לא אמרין תרי ותלתא זמנן אי ציית ציית**
53 **ואי לא אמרין תרי ותלתא זמנן אי ציית ציית**
54 **ואי לא אמרין תרי ותלתא זמנן אי ציית ציית**
55 **ואי לא אמרין תרי ותלתא זמנן אי ציית ציית**
56 **ואי לא אמרין תרי ותלתא זמנן אי ציית ציית**
57 **ואי לא אמרין תרי ותלתא זמנן אי ציית ציית**

ריחק

57 אָרְם של נְהַשׁ מַעֲצָמוּ הוא מְקַיָּא בשעת נשיכתו, ונמצא שהנחש הוא
 58 ההורג, והמשׁיך רק גרם הנזק, ולְפִיכָּךְ הַנְּהַשׁ בְּמִקְוֵיָּהּ כְּדִין שׁוֹר הַהוֹרָג
 59 נפש, וּמְכַיֵּשׁ פְּטוּר.
 60 עתה מבארת הגמרא כיצד ניתן לפשוט מן המשנה את הספק: וְאִי
 61 אֲמַרְתָּ שִׁי פְּרָה בְּחֻצְרֵי הַמְּזִיק דְּמִי, אם כן מדוע לחכמים הנחש
 62 בסקילה, לְיָמָא לִיהַּ בעל הנחש, מֵאִי בְּעֵי יָדָּךְ בְּפִימָא דְחִיּוּנָא – מדוע
 63 נמצאה ירך בפי הנחש שלי, הרי רשותי היא. אלא מוכח שפי הנחש
 64 אינו כרשות המזיק.
 65 דוחה הגמרא: לְעֵנְיָן קְטֵלָא לֹא אֲמַרְיָנָּן – לגבי עונש מיתה לא אומרים
 66 'מאי בעי ירך', שאף אם פי הנחש נידון כרשות המזיק לענין תשלומי
 67 נזיקין מכל מקום אינו נפטר בכך מעונש מיתה. וּמָנָא תִּימְרָא – ומנן
 68 לנו חילוק זה, דְּתִנְיָא, הַנְּכַסֵּי לְחֻצְרֵי בְּעַל הַבַּיִת שְׁלֹא בְּרִשׁוֹת, וְנִנְחֻ
 69 שׁוֹרָא שְׁל בְּעַל הַבַּיִת, וְזִמְתָּ, הַשׁוֹר נִהְרַג בְּמִקְוֵיָּהּ, וּבְעֵלִים פְּטוּרִים מִן
 70 תשלום הַבּוֹפֵר, והלא בְּעֵלִים פְּטוּרִין מִן הַבּוֹפֵר מֵאִי מַעֲמָא, משום
 71 דְּאֲמַר לִיהַּ בעל השור לניזק בְּרִשׁוֹתֵי מֵאִי בְּעֵית – מה אתה רוצה
 72 בְּרִשׁוֹתֵי, אם כן אף לגבי שׁוֹרָא נְמִי מדוע השור נהרג, לְיָמָא לִיהַּ בעל
 73 השור מֵאִי בְּעֵית בְּרִשׁוֹתֵי, אֲלֵא בַּהֲכַרְתָּ צִרְיָךְ לומר, דְּלְעֵנְיָן קְטֵלָא –
 74 לגבי הריגת השור, לֹא אֲמַרְיָנָּן 'מאי בעית בְּרִשׁוֹתֵי', ולפיכך אף לגבי
 75 נחש שהרג אדם הדין כן, שגם אם פי הנחש נידון כחצר המזיק, מכל
 76 מקום יש להרוג את הנחש.
 77 מעשה בענין חיוב אדם בשמירת בהמתו: הַנְּהוּ עֵינֵי דְבֵי תְּרַבּוּ – אותם
 78 עינים שהיו בבעלות משפחת 'תרבו', דְּהוּוּ מַפְסְרֵי לִיהַּ לְרַב יוֹסֵף,
 79 שהיו אוכלות משדותיו. אֲמַר לִיהַּ רב יוסף לְאֲבֵי תַלְמִידוֹ, זִיל אִימָא
 80 לְהוּ לְמַרְיָהוּ דְּלִצְנֵעֵינְהוּ – לך אמור לבעל העינים שישמרם שלא
 81 יאכלו משל אחרים. אֲמַר לִיהַּ אבִי, אֲמַאי אִיזִיל – מדוע אלך, הרי לא
 82 תהא בכך תועלת, דְּאִי אִזְלָא אֲמַרֵי לִי לְגִדּוּ מִן גְּדִירָא בְּאַרְעֵיהַ –
 83 יכולים הם לומר לי שלעך לגדור את שדותיך, ואין הם מחזיבים
 84 בשמירת בהמותיהם שלא יכנסו אצלך.
 85 שואלת הגמרא: וְאִי נִרְדַּ – ואם אכן על הניזק לגדור שדותי כדי שלא
 86 יזוק, שֵׁן דְּחֵיב רַחֲמָנָא יְחִיב מִשְׁפַּחְתָּ לֵהּ – באיזה אופן חייב אדם על
 87 אכילת בהמתו. משיבה הגמרא: האופן שבו חיבה תורה הוא
 88 בְּשִׁחְתָּהּ הַבְּהֵמָה תחת הגדר ונכנסה ואכלה. אִי נְמִי, דְּנִפְלִי גְּדִירָא
 89 בְּלִירָא – או שנפל הגדר בלילה, ולפני שהיה ביד בעל השדה לתקנו
 90 נכנסה ואכלה.
 91 דין נוסף בענין זה: מְכַרְזֵי רַב יוֹסֵף – והיה דורש דין זה לרביסן,
 92 וְאִיתְּרָא – ויש אומרים שרַבְּהָ דַּרְשׁ דִּין זה. דְּלְקַלְיָן לְעֵלְיָא – העולים
 93 מבבל לארץ ישראל, וְדִנְתֵינָן לְתַתְּהָא – והיוורדים מארץ ישראל
 94 לבבל, כולכם היו בקיאים בדין זה, הִנֵּי עֵינֵי דְשׁוֹקָא – עינים של
 95 הקצבים העומדות לשחיטה, ומתינים מלשוחטם עד יום השוק כדי
 96 שיוכלו למכור את בשרם ביוקר, דְּמַפְסְרֵי – שמפסידים הם עתה ממון
 97 אחרים על ידי שאוכלים את פירותיהם, מְתַרְיָנָּן בְּמַרְיָהוּ תְּרִי וְתַלְתָּא
 98 זְמַנֵּין – יש להתרות בבעליהם פעמיים ושלוש שישמרום כראוי, אִי
 99 צְיִית צְיִית – אם מציייתים הם מוטב, וְאִי לֹא – אם אינם מציייתים
 100 לשומרום, אֲמַרְיָנָּן לִיהַּ בעל הבהמה, תִּיב אֲמַסְחָתָא וְקַבֵּל זֶזְף – שב
 101 בחנותך וקבל המעות ממכירת הבשר. כלומר, עלך לשחטן אף קודם
 102 יום השוק כדי למנוע את הנזק משדות אחרים:

משנה

103 אִיזְהוּ תָם, וְאִיזְהוּ מוּעָד. מוּעָד הוּא כָּל שֶׁעֵרֵדוּ בּוֹ עַל שְׁלֹשָׁה נְגִיחוֹת
 104 בְּשִׁלְשָׁה יָמִים. וְחֹזֵר לְהִיּוֹת תָם מִשְׁעִיחוֹזֵר בּוֹ מֵהַרְגֵלוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים,
 105 עַל יְדֵי שְׂרֻאָה שׁוֹרִים וְאִינוּ נֹגֵחַ, דְּכָרִי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אֹמְרֵי,
 106 הַשׁוֹר נֵעֵשֶׂה מוּעָד עַל יְדֵי שֶׁעֵרֵדוּ בּוֹ שֶׁנִּגַּח שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים וְאִפִּילוּ
 107 בְּיוֹם אֶחָד, וְחֹזְרָתוֹ לְהִיּוֹת תָם הִיא אִפִּילוּ בְּיוֹם אֶחָד כָּל שֶׁיְהוּ
 108 הַתִּינוּקוֹת מִמְשַׁמְשֵׁין בּוֹ בִּין קַרְנָיו וְאִינוּ נֹגֵחַ.

1 בְּחֻצְרֵי הַמְּזִיק דְּמִי – שפיה של הפרה האוכלת בחצר הניזק, נידון
 2 כרשות הניזק ולא כרשות בעליה, דְּאִי בְּחֻצְרֵי הַמְּזִיק דְּמִי, אם כן מדוע
 3 חייב בעל הכלב נזק שלם על אכילת החררה, לְיָמָא לִיהַּ לבעל
 4 החררה, מֵאִי בְּעֵי רְפָתָהּ בְּפִימָא דְּפִלְבָּאָא – מדוע נמצא לחמך בפיו
 5 של כלבי. כלומר, שמאחר שהחיוב על שן הוא רק ברשותו של הניזק,
 6 אי אפשר לחייבו על אכילת החררה אם פיו נידון כרשות המזיק.
 7 דְּאִיבְּעִינָא לְהוּ – שנסתפקו בני הישיבה בענין זה, האם פִי פְּרָה בְּחֻצְרֵי
 8 הַמְּזִיק דְּמִי, וחייב בעליה על אכילתה מדין שן, או בְּחֻצְרֵי הַמְּזִיק דְּמִי
 9 ופטור, שהרי לא ברשות הניזק אכלה.
 10 שואלת הגמרא: וְאִי אֲמַרְתָּ בְּחֻצְרֵי הַמְּזִיק דְּמִי, אם כן שֵׁן דְּחֵיב
 11 רַחֲמָנָא יְחִיב מִשְׁפַּחְתָּ לֵהּ, הלא לעולם אוכלת היא ברשות בעליה.
 12 ובמה נסתפקו בני הישיבה.
 13 מבארת הגמרא: אֲמַר רַב רַבִּי בְּרִיהַּ דְּרַב כְּהֵנָא, גם אם נאמר שפי
 14 הבהמה חצירו של המזיק הוא, יש אופנים שבהם ניתן לחייב משום שן,
 15 כְּגוֹן שְׁתַּחֲכִּיכָה הַבְּהֵמָה בְּכּוֹתֵל לְהִנְאֻתָּהּ והפלתו, וכן באופן
 16 שְׂמִנְפָּה פִירוֹת עַל יְדֵי שְׂתַנְגַּלְגָּלָה עליהם לְהִנְאֻתָּהּ, אך על אכילה
 17 בחצר הניזק יתכן שאין לחייבו משום שן, מאחר שיכול הוא לומר 'פי
 18 בהמתי רשותי הוא'.
 19 מר זוטרא מקשה על דברי רב מרי: מְתַקְוָה לֵהּ מִן זֻזְרָא, כיצד ניתן
 20 לומר שהאופן שבו חיבה תורה משום נזקי שן, הוא בנתחככה בהמה
 21 בכותל להנאתה והפלתו, או שטינפה פירות להנאתה, וְהָאֵ אֲמַרְיָנָּן –
 22 והרי יש לקיים את דברי הכתוב (מלכים א' י ד) 'בְּאִשֶׁר יִבְעַר הַנְּחֵל
 23 עַד תְּמֹו', דהיינו, שהבהמה מכלה את הקרן לגמרי, וְלִיכָא – והרי
 24 באופנים אלו אין הבהמה מכלה את הכותל או הפירות עד תומם.
 25 מתרצת הגמרא: רַבִּינָא אֲמַר, יש אופן שהבהמה מכלה את הקרן, כְּגוֹן
 26 דְּשָׂפָה צִלְמִי – שפשפה צורות, שהיו צורות חקוקות בכותל, וכאשר
 27 נתחככה הבהמה בכותל מחקתן וכילתה את הצורות עד תומן. רַב אֲשִׁי
 28 אֲמַר, כְּגוֹן דְּפִסְפֵי פְּסוּעֵי – כאשר נתגלגלה הבהמה על הפירות תחבה
 29 אותם בתוך טיט לח ונתייבש הטיט ואי אפשר להוציאם, ונמצא
 30 שחילתה הפירות עד תומם.
 31 הגמרא מנסה להוכיח ממנשה שפי פרה כחצר הניזק: תָּא שְׁמַע, שנינו
 32 בסנהדרין (עו), שאם שִׁפְסָה –(נירה) אדם בּוֹ –(בחיירו) אֵת הַכֶּלֶב של
 33 אדם אחד, או שִׁפְסָה בּוֹ אֵת הַנְּחֹשׁ, והרגו או פצעו, פְּטוּר הַמְּשׂוּסָה,
 34 מאחר שלא הזיקו בידים, אלא רק גרם את הנזק. ומדייקת הגמרא, מֵאִן
 35 פְּטוּר, הַמְּשִׁסָּה פְּטוּר וְחֵיב בְּעַל הַכֶּלֶב, מאחר שכלבו הוא שהזיק,
 36 וְאִי אֲמַרְתָּ שִׁפִּי פְּרָה בְּחֻצְרֵי הַמְּזִיק דְּמִי, אם כן מדוע חייב בעל הכלב,
 37 לְיָמָא לִיהַּ לניזק, מֵאִי בְּעֵי יָדָּךְ בְּפִימָא דְּפִלְבָּאָא – מדוע נמצאה ירך
 38 בפי כלבי, הרי רשותי היא. אלא מוכח שפי פרה כחצר הניזק, ולפיכך
 39 חייב בעל הכלב בתשלום הנזק.
 40 דוחה הגמרא: אִימָא פְּטוּר אֵף מִשְׁפָּה – אין כוונת המשנה לפטור את
 41 המשסה בלבד, אלא כוונתה שאף המשסה פטור מאחר שאינו אלא
 42 גורם לנזק, אך יתכן שגם בעל הכלב פטור מאחר שפי כלבו נחשב
 43 רשותו. וְאִיבְּעִית אִימָא, ניתן להעמיד המשנה באופן שלא היה יד
 44 של הניזק בתוך פי הכלב, אלא דְּאֲפִיקָה לְנִיבְיָהּ וְסַרְמִיָּה – שהוציא
 45 הכלב את שניו וחבל באותו אדם, ובאופן זה אינו יכול לומר 'מאי בעי
 46 ירך בפומא דכלבאי'.
 47 הגמרא מנסה לפשוט הספק מהסיפא של אותה משנה: תָּא שְׁמַע,
 48 הַשִּׁיף בּוֹ אֵת הַנְּחֹשׁ – אחז אדם נחש של אחר בידו, והולִיךְ את פיו
 49 לידו של חבירו עד שנכנסה היד לתוך פי הנחש והכישו ומת, רַבִּי
 50 יְהוּדָה מְחִיב את המשך מיתה כדין רוצח, וְחַכְמִים פּוֹמְרִים. וְאֲמַר
 51 רַב אֲהֵא פִר יַעֲקֹב (שם עח), כְּשִׁתְּמִיצֵי לֹמֵר – כשתדקדק בדבריהם
 52 לידע שורש מחלוקתם תמצא שְׁלִדְבְּרֵי רַבִּי יְהוּדָה אָרְם הַנְּחֹשׁ בִּין
 53 שִׁנְיָו הוּא עוֹמֵד, ויוצא הוא בלא כוונת הנחש, ונמצא שכאשר הביא
 54 את שניו הנחש לידו של חבירו הרי הוא כהורגו בחרב, ולְפִיכָּךְ דִּין
 55 הַמְּכַיֵּשׁ כְּמִיתָּה סִרְיָ כְּדִין רוצח, וְאִילוּ הַנְּחֹשׁ אִינוּ נִידוּן כְּשׁוֹר הַהוֹרָג
 56 נפש וּפְטוּר, מאחר שהאדם הוא שהרג ולא הנחש. וְלְדְבְּרֵי חַכְמִים

49 שהוא חולק על שאר תנאים, דְּרַבִּי יוֹסִי נִימוּקוּן – טעמו וראיותיו עָמוּ, 50 כלומר, בכל מקום הוא מביא טעם וראיה לדבריו.

51 נידון ביסוד הדין של שור המועד: אִפְעִיָא לְהוּ, שְׁלֹשָׁה יָמִים דְּקָתְנִי – 52 שלשה ימים שנאמרו בדין שור המועד, האם הצורך בהם הוא כדי 53 לַיַּעֲוִדֵי תוֹרָא – לעשות את השור למועד, שבשלשה ימים יתא מחזק 54 לגנותו, אִו כְּדִי לַיַּעֲוִדֵי נִבְרָא – לעשות את בעל השור למועד. לְמַאי 55 נִבְרָא מִיָּנָה, דְּאִתּוּ תְּלָתָא בֵּיתֵי סְהָרֵי בְּתַר יוֹמָא – באופן שבאו שלש 56 כתות עדים ביום אחד והעידו על שלש נגיחות שנגח השור בשלשה 57 ימים, אִי אִמְרַתְּ לַיַּעֲוִדֵי תוֹרָא, מִיַּעַד – נעשה מועד בעדות זו כיון 58 שנתברר שנגח שלשה ימים, וְאִילוּ אִי אִמְרַתְּ לַיַּעֲוִדֵי נִבְרָא, לֹא 59 מִיַּעַד – אינו נעשה מועד בעדות זו, כִּי מִיַּמְרָא אִמְרַתְּ – בעל השור אומר, 60 הַשְּׂתָא הוּא דְקָמְסָהֲרֵוּ בִּי – רק עתה התרו בי לשמור את שורי, 61 והתורה אמרה שצריך להתרות בשלשה ימים נפרדים. מַאי – מה הדין 62 בספק זה.

63 הגמרא מביאה ברייתא לפשוט את האיבעיא: תָּא שְׂמַע, אֲנִי הַשּׁוֹר 64 נֶעְשָׂה מוֹעֵד אִפִּילוּ נִגַח שְׁלֹשׁ פַּעַמִּים, עַד שְׂעִידוּ בּוּ עַל כֶּךָ בְּפָנֵי 65 בְּעֵלָיִם וּבְפָנֵי בֵּית דִּין, אֲבָל אִם הֶעִידוּ בּוּ בְּפָנֵי בֵּית דִּין וְשָׁלַא בְּפָנֵי 66 בְּעֵלָיִם אִו בְּפָנֵי בְּעֵלָיִם וְשָׁלַא בְּפָנֵי בֵּית דִּין, אִינוּ נֶעְשָׂה מוֹעֵד, עַד 67 שְׂעִידוּ בּוּ בְּפָנֵי בֵּית דִּין וּבְפָנֵי בְּעֵלָיִם.

68 הברייתא מונה עוד מדיני העדאה: הרי שְׂהַעֲוִדְהוּ שְׁנַיִם בְּרֵאשׁוֹנָה – 69 שני עדים העידו על נגיחה הראשונה, וְשְׁנַיִם אַחֲרֵים הֵעִידוּ בּוּ בְּנִגְיָחָה 70 שְׁנֵיהֶם וְשְׁנַיִם אַחֲרֵים הֵעִידוּ בּוּ בְּנִגְיָחָה שְׁלִישִׁית, וְעַל יַדִּי שְׁלֹשֶׁתִּי נֶעְשָׂה 71 מוֹעֵד, הֲרִי בְּאֵן שְׁלֹשׁ עֲדוּת נִפְרֹדוֹת לַעֲנֵן שֶׁאִם תִּפְסַל אַחַת מֵהֶן 72 עֲדִיין אַחֲרוֹת קִיּוּמוֹת, וְהֵן נַחֲשׁוֹת כְּעֲדוּת אַחַת לַעֲנֵן הַיָּמָה, שֶׁאִם 73 בְּטֵלָה הַעֲדוּת עַל נִגְיָחָה הָרֵאשׁוֹנָה עַל יַדִּי שְׁנַמְצָאָת בְּתֵרֵי רֵאשׁוֹנָה 74 וּזְמַמְתָּ, לֹא נִתְבַּטְּלוּ אַחֲרוֹת בְּכֶךָ אֲלֵא הֲרִי בְּאֵן שְׁתֵּי עֲדוּת שְׁכַל 75 אַחַת מֵהֶם מַחְיִיבֹתוּ חֲצִי נֹק, וְהוּא פְּטוּר מִלְּשַׁלֵּם נֹק שְׁלֵם עַל נִגְיָחָה 76 אַחֲרוֹנָה, וְהֵן – עֵידֵי נִגְיָחָה הָרֵאשׁוֹנָה שְׁחֹזְמוּ פְּטוּרִים מִלְּשַׁלֵּם מֵה 77 שׁוּמְמוֹ לְחִיבֵי אַתְּ בַּעַל הַשּׁוֹר חֲצִי נֹק נֹסֵף עַל נִגְיָחָה שְׁלִישִׁית, שְׂכִיין 78 שְׂאִינוּ נֶעְשָׂה מוֹעֵד אֲלֵא עַל יַדִּי צִירוֹף שְׁלֹשׁ הַכְּתוּת הֲרִי שְׁלֹשֶׁתִּי כְּבַת 79 אַחַת, וְאִין עֵדִים זְוִמְמִים חִיבִים לְשַׁלֵּם עַד שִׁיּוּמוֹ כּוֹלֵם. וְכֵן אִם 80 נִמְצָאָת גַּם בְּתֵרֵי שְׁנֵיהֶם וּזְמַמְתָּ, לֹא בְּטֵלָה הַעֲדוּת הַנְּשֹׂאָת, אֲלֵא הֲרִי 81 בְּאֵן עֲדוּת אַחַת שְׂמַחְיִיבֹתוּ חֲצִי נֹק עַל נִגְיָחָה אַחַת, וְהוּא פְּטוּר 82 מִלְּשַׁלֵּם נֹק שְׁלֵם עַל נִגְיָחָה אַחֲרוֹנָה, וְהֵן – הַכַּת שְׁנֵיהֶם שְׁחֹזְמוּ 83 פְּטוּרִים מִלְּשַׁלֵּם חֲצִי נֹק שֶׁל מוֹעֲדוֹת שֶׁל נִגְיָחָה שְׁלִישִׁית שְׂהִי 84 מַחְיִיבִים אוֹתוֹ עַל פִּי עֲדוּתוֹ, לְפִי שְׁלֹא הוּמוֹ כּוֹלֵם. אֲבָל אִם נִמְצָאָת 85 גַּם בְּתֵרֵי שְׁלִישִׁית וּזְמַמְתָּ, בּוֹלֵן – כֹּל שְׁלֹשׁ הַכְּתוּת חִיבִין לְשַׁלֵּם בֵּין 86 שְׁלֹשֶׁתִּי אַתְּ חֲצִי נֹק שֶׁל מוֹעֲדוֹת שֶׁל נִגְיָחָה שְׁלִישִׁית, וְעַל זֶה נִבְרָא 87 (דברים טו יט) וְנֶעְשִׂיתֶם לוֹ כְּאִשֶּׁר זָמַם וְגו' לַעֲשׂוֹת לְאִחִיו. עַד כֵּאֵן 88 דְּבֵרֵי הַבְּרִייתָא.

89 הגמרא מפרשת איך אפשר לפשוט את הספק מהברייתא: אִי אִמְרַתְּ 90 לַיַּעֲוִדֵי תוֹרָא, ואף אם העדות על כל השלש נגיחות היתה בפעם אחת 91 מוועילה לעשותו למועד. שְׂפִיר – מובן מדוע גם הכתות הראשונות 92 חייבות לשלם חלק מחצי נוק של מועדות של נגיחה שלישית. לפי 93 שאפשר להעמיד את הברייתא באופן שהניזק השלישי הביא את כל 94 שלשת הכתות לאחר נגיחה שלישית, ומוכח שהייתה כוונתם לעשותו 95 מועד ולחייבו נוק שלם על נגיחה שלישית, שהרי יודעים הם שלצורך 96 זה הוא מביאם ולא כדי לתבוע את הנגיחות הראשונות.

1 ומה אם רִיחַק נִגְיָחוֹתָיו זו מזו, שלא חזר ונגח באותו יום אלא ביום 2 אחר, נעשה מועד בכך ורִיחַק נֹק שְׁלֵם, אִם קָרִיב נִגְיָחוֹתָיו זו לזו, שנגח 3 שלש פעמים ביום אחד לֹא כָּל שְׁכָן שְׁהוֹרַג לְחֹזֵק וְנֶעְשָׂה מוֹעֵד בְּכֶךָ. 4 אִמְרוּ לִיה – לרבי מאיר זָכָה תוֹבִיחַ שאין למדים בקל וחומר קירוב 5 המקרים מריחוקם, שהרי מצינו בובה שָׁאֵם רִיחַקָה רֵאיוֹתֶיהָ וְרֵאֵתָה 6 שלש ראיות בשלשה ימים, הרי היא נעשית זבה גדולה וּמִמָּאָה 7 טומאת שבעה ימים, ואם קָרִיבָה רֵאיוֹתֶיהָ, שראתה שלש פעמים ביום 8 אחד, מְהוֹרָה היא מטומאת שבעה, ואין למדים אותה בקל וחומר. ואם 9 כן הוא הדין לגבי שור אין ללמוד קל וחומר קירוב נגיחותיו מריחוקם. 10 אִמְרַתְּ רַבִּי מֵאִיר, מִזְבֵּה אִין לְהוֹכִיחַ שְׁהָרִי הוּא וְ-הַכְּתוּב וּמִמָּאָה 11 (ויקרא טו א) בענין הזב שנגח בשלש ראיות וְאֵת תְּלָתֵיהָ מִמָּאָהוּ 12 בְּזוּבּוֹ, וְתִבַּת 'זוֹאת' מִשְׁמַעוֹתָה לְמַעַט, כלומר אין לך אלא מה שכתוב 13 בו, וללמוד שְׁתֵּלָה הַתְּבוּב רַק אֵת טוֹמְאָת הַזָּב בְּרֵאיוֹת וְלֹא בִימִים, 14 וְאִילוּ אֵת הַזָּבָה תֵּלָה בְּיָמִים דּוּקָא, וְזוֹה שְׁחִילַק הַכְּתוּב בֵּין זֶב לְזָבָה 15 מוֹכַח שֶׁאִין טַעַם טוֹמְאָת שְׁבַעָה בּוֹזֵה מִשּׁוּם שְׁהוֹחֲקָה לְהִיזוֹת רּוֹאֵה 16 אֲלֵא גִזִּירַת הַכְּתוּב הוּא, וְאִין לְלַמּוֹד מִשּׁוּם לְשׁוֹר הַמוֹעֵד שְׁהַעֲדֵאָתוּ 17 הוּא מִחַמַּת שְׁהוֹרַג לְיָגַח.

18 שואלת הגמרא: מַמַּאי דְּהָא 'זוֹאת' לְמַעוּפֵי זָכָה מְרֵאיוֹת – מנין לנו 19 שתיבת 'זוֹאת' באה למעט שאין הזבה מטמאה בראיות, אִימָא לְמַעוּפֵי 20 זָב בְּיָמִים – שאין הזב מטמא בימים. משיבה הגמרא: אִמְרַתְּ קָרָא 21 (ויקרא טו א) וְהַזָּב אֵת זֹכְבוֹ לְזָכָר וְלְנִקְבָה' מְקִישׁ וְ-הַשּׁוֹהָה (הכתוב) 22 וְזָכָר לְנִקְבָה, מַה – כִּשֶׁם שְׁנִקְבָה מִטְּמֵאָה בְּיָמִים, אִף זָכָר מִטְּמֵא 23 בְּיָמִים. שואלת הגמרא: וְלָקִישׁ – וְנִקְשׁ גַּם נִקְבָה לְזָכָר, מַה זָכָר 24 מִטְּמֵא בְּרֵאיוֹת אִף נִקְבָה תִּטְמֵא גַם בְּרֵאיוֹת. משיבה הגמרא: הָא 25 מִיַּעַם רְחִמְנָא – הרי הכתוב מיעט וכתב אצל זב 'זוֹאת', לומר שאין 26 האמור בזב נוהג בזבה. שואלת הגמרא: וְזָכָה רֵאיוֹת – מנין לך לומר 27 שההיקש בא לרבות ימים בזב והמיעוט בא למעט זבה מראיות, שמה 28 ההיפך הוא הנכון, שההיקש בא לרבות שזוהבה תטמא בשלש ראיות 29 אפילו ביום אחד, והמיעוט בא לומר שהזב לא יטמא אלא בראיות ולא 30 בימים. משיבה הגמרא: מִמָּתְבָרָא קָאֵי בְּרֵאיוֹת – מסתבר שהמיעוט 31 מ'זוֹאת' שכתוב בפסוק העוסק בראיות הזב מְעַטֵּם רֵאיוֹת, ועל כרחק 32 בא למעט זבה מראיות. אבל קָאֵי בְּרֵאיוֹת מְעַטֵּם יָמִים – וכי מסתבר 33 לומר ש'זוֹאת' האמור אצל ראיות הזב בא למעט זב מימים, הרי אין 34 הכתוב מדבר מענין ימים כלל.

35 הגמרא מביאה ברייתא שנחלקו בה תנאים באותו נידון של משנתנו: 36 תְּנִי רַבְּנֵן, אִיּוּחָה מוֹעֵד, כָּל שְׂהַעֲוִדוּ בּוּ שְׁלֹשָׁה יָמִים. וְחֹזֵר לְהִיזוֹת 37 תָּם עַל יַדִּי שְׂהִיּוֹה הַתִּינּוּקוֹת מִמְּשַׁמְשֵׁין בּוּ וְאִינוּ נֹגַח, דְּבְרֵי רַבִּי יוֹסִי. 38 רַבִּי שְׂמַעוֹן אִמְרַתְּ, מוֹעֵד, כָּל שְׂהַעֲוִדוּ בּוּ שְׂנַגַח שְׁלֹשׁ פְּעָמִים וְאִפִּילוּ 39 בִּיּוֹם אֶחָד, וְלֹא אִמְרוּ שְׁלֹשָׁה יָמִים אֲלֵא לְחֹזְרָה בְּלָבָד.

40 פסק הלכה בדין זה: אִמְרַתְּ רַבִּי נְחֵמָן אִמְרַתְּ רַבִּי אֶהָרָה, הַלָּכָה 41 בְּרַבִּי יְהוּדָה בְּמוֹעֵד שְׁנַעֲשָׂה מוֹעֵד דּוּקָא בְּשֹׁלְשָׁה יָמִים, שְׂהָרִי רַבִּי 42 יוֹסִי מוֹרְדָה לֹא כְּמוֹבֵא בְּבִרְייתָא. וְהַלָּכָה בְּרַבִּי מֵאִיר בְּתָם שְׁחֹזֵר 43 לְתַמּוּתוֹ עַל יַדִּי מִשְׁמוּשׁ הַתִּינּוּקוֹת, שְׂהָרִי רַבִּי יוֹסִי מוֹרְדָה לֹא. אִמְרַתְּ לִיה 44 רַבִּי אֶרְבִּי נְחֵמָן, וְלִמָּא מַר הַלָּכָה בְּרַבִּי מֵאִיר בְּמוֹעֵד שְׁנַעֲשָׂה מוֹעֵד 45 אִפִּילוּ בִּיּוֹם אֶחָד, שְׂהָרִי רַבִּי שְׂמַעוֹן מוֹרְדָה לֹא. וְהַלָּכָה בְּרַבִּי יְהוּדָה 46 בְּתָם שְׁחֹזֵר לְתַמּוּתוֹ רַק בְּשֹׁלְשָׁה יָמִים, שְׂהָרִי רַבִּי שְׂמַעוֹן מוֹרְדָה לֹא. 47 אִמְרַתְּ לִיה רַבִּי אֶרְבִּי נְחֵמָן אִמָּא בְּרַבִּי יוֹסִי בְּבִירָא לִי – מה שאני מכריע 48 ההלכה כרבי יוסי הוא מפני שאני סובר שיש לפסוק כרבי יוסי במקום

המשך ביאור למסכת בבא קמא ליום שבת קודש עמוד א

8 הברייתא, משום שְׁעַד בְּאֵן לֹא קָאִמְרַתְּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ תְּתָם, אֲלֵא מִשּׁוּם 9 שְׂאִי אִפְשָׁר לְשַׁכְּבַת זֹרַע שְׁתַּצָּא בְּלֵא צְחֻצְחוֹתֵי יוֹבָה, הָא לֹא הִכִּי – 10 אבל לולא טעם זה לא טימא רבי יהושע, ונמצא שהברייתא היא לא 11 כרבי אליעזר ולא כרבי יהושע. מסיקה הגמרא: אֲלֵא הָא תְּנָא הוּא, 12 דְּתַנְּנֵן (כלים פ"א מ"ג) לגבי דין שלשה אבות הטומאה, שרף, שכבת 13 זרע וטמא מת שאינם מטמאים אלא במגע, שיש טומאות שהם 14 לְמַעֲלָה מִיָּנָה – חמורות מהן שמתמאות אף במשא, ואלו הן,

1 שריבתה בקל וחומר שקרי של זב מטמא במגע ובמשא, הלא אין זה 2 לא רַבִּי אִלְעִיָּזָר וְלֹא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, דְּתַנְּנֵן, שְׁכַבְתָּ זֹרַע שֶׁל זָב מִמְּטָא 3 בְּמַגַּע וְאִין מִטְּמֵא בְּמִשָּׂא, דְּבֵרֵי רַבִּי אִלְעִיָּזָר. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אִמְרַתְּ, אִף 4 מִטְּמֵא בְּמִשָּׂא, לְפִי שְׂאִי אִפְשָׁר שְׁכַבְתָּ זֹרַע שֶׁל זָב תַּצָּא בְּלֵא 5 צְחֻצְחוֹתֵי יוֹבָה – שרירים של זב. ומבררת הגמרא, כשיטת רבי אליעזר 6 ודאי אין להעמיד את הברייתא, שהרי הוא סובר ששכבת זרע של זב 7 אינה מטמאת במשא, וגם כשיטת רבי יהושע אין להעמיד את

בבא קמא. כיצד הרגל - פרק שני דף כד עמוד א - מותר מהדרת "אבן ישראל - (שטיינזולץ)" קסא רש"י תוספות

1 ריחק נגיהותיהו ג' ימים תיבי. כדכתבי תמול שלשום: ריחקה ראייתיה. ג' ראיות בג' ימים
2 טמאין ו' ימים כדכתבי פי זכב זכב דמה ימים רבים ודרשינן (כת"כ פ' מצורע) ימים שנים
3 רבים שלשה קריבה ראייתיה. ביום אחד טהורה מטומאת שבעה אלא שומרת יום כנגד
4 יום: הרי הוא אומר וזאת כו'. ומשום דגזירת הכתוב הוא דלא דרשינן קיון: הוי כדאיתא.

1 ריחק נגיהותיו תיבי קורב נגיהותיו לא כל שפן אמרו
2 ליה זבה תוכיח שריחקה ראייתיה טמאה קריבה
3 ראייתיה טהורה אמר להן הרי הוא אומר וזאת תהיה
4 ממאתו בזובו תלה הפתוב את הזב בראיות ואת
5 הזבה בימים ממאי דהאי וזאת למעוטי זבה בראיות
6 אימא למעוטי זב בימים אמר קרא והזב את זכב לזכר
7 ולזקבה משיז זכר לזקבה מה נזקבה בימים אף זכר
8 בימים ולקיש נזקבה לזכר מה זכר בראיות אף נזקבה
9 בראיות הא מיעט רחמנא וזאת ומה ראיית מסתברא
10 קאי בראיות מועט ראיות קאי בראיות מועט ימים
11 תנו רבנן איזהו מועד כל שהעידו בו שלשה ימים ותם
12 שיהו התינוקות ממשמששין בו ואינו נוגח דברי ר' יוסי
13 ר' שמעון אומר מועד כל שהעידו בו שלש פעמים
14 ולא אמרו שלשה ימים אלא להורה בלבד אמר רב
15 נחמן אמר רב אדא בר אבהו הלכה כר' יהודה
16 במועד שהרי ר' יוסי מודה לו והלכה פרבי מאיר בתם
17 שהרי ר' יוסי מודה לו אמר ליה רבא לרב נחמן ולימא
18 מר הלכה פרבי מאיר במועד שהרי רבי שמעון מודה
19 לו והלכה פרבי יהודה בתם שהרי רבי שמעון מודה
20 לו אמר ליה אגא פרבי יוסי סבירא לי דרבי יוסי
21 נימוקו עמו אבעיא להו שלשה ימים דקתני ליעודי
22 הורא או ליעודי גברא למאי נפקא מינה דאתו תלתא
23 ביתי סהרי בחד וימא אי אמרת ליעודי הורא מיעד
24 ואי אמרת ליעודי גברא לא מיעד מימר אמר השתא
25 הוא דקמסדרו בי מאי תא שמע אין השור נעשה
26 מועד עד שיעידו בו בפני בעלים ובפני בית דין העידו
27 בו בפני בית דין ושלא בפני בעלים בפני בעלים ושלא
28 בפני בית דין אינו נעשה מועד עד שיעידו בו בפני
29 בית דין ובפני בעלים העידוהו שנים בראשונה ושנים
30 בשניה ושנים בשלישית הרי פאן שלש עדיות והן
31 עדות אחת להזמה נמצאת פת ראשונה זממות הרי
32 פאן שתי עדיות והוא פטור והן פטורים נמצאת פת
33 שניה זממת הרי פאן עדות אחת והוא פטור והן פטורים נמצאת פת
34 תיבינן ועל זה נאמר ונעשיתם לו פאשר זמם וגו' אי אמרת ליעודי הורא שפיר
אלא

1 והרי עוראל פ' דאיבא בנייהו דלאבבי דרשי לא ישמרו לנגיחה ד' לא משלם נוק
2 שלם עד יום ד' דלא ישמרו הוי יום ד' דומין דתמול שלשום אבל לזבא דלא כתיב לנגיחה
3 ד' אפילו נגח ד' בגי חייב וקשה למאי דפי' דלא משלם ברביעיית ניש אפי' למי' ליעודי
4 תורא אייב העידו בפעלים כנגיחה ג' דמארנין לקמן בפרק שור שנגח ארבעה והמשה נהו
5 ומי. ושם וכי מאחר דמתם קרעלין ליה מועד
6 דיבי משכחת לה ומשני כגון שהזנו וזממי
7 וזממין ופרדי הניקא אי ליעודי תורא שפיר אלא
8 אי ליעודי גברא בעינן מצי אמר ליה לא קזה
9 דענא דתוראי נגחן ולפי מה שפיר' אפילו אי
10 ליעודי תורא נמי לא אתי שפיר וי"ל דלכתחילה
11 כשהזנו השלשה כיתות לקחו הבעלים את
12 השור ובשכאו זוממי וזממין ותיעודי בעקלי
13 בבית דין לא הספיקו לגמור את דעו עד שנגח
14 נגיחה ד' בעוד שהיה בבית בעקלי וכמדי גומרין
15 דינו של שור שלא כפינו והרמ' למפרך הניקא
16 למי' גומרין אלא בלא הכי פריך שפיר הניקא
17 אחר ור"ת מפרש שאין נאסר על ידי גמר כל
18 זמן שהוא קיים ועדיין שלו הוא עד לאחר
19 סקילה או לאחר שהיטה והשקא אתי שפיר אפי'
20 נגמר דינו ואח"כ נגח והא דקתני לקמן בכרייתא
21 נמצאת פת שלישית וזממין כולן חייבין אע"ג
22 דעדיין לא חייב נוק שלם מקל מקום פיון
23 שמייעדין אותו וממילא מתחייב נוק שלם
24 ברביעיית כשהזנו חייבין לשלם כפי מה
25 שתעלה נגיחה ד' כשיגא אע"ג דבפרק התענין
26 (סנהדרין דף פ"ה) אמר ע"ד יגיבה כנפש שהזנו
27 ועדי' יגיבה ראשונה של פן סורר אין נהרגין
28 התם לאו משום דככול להיות שלא יבאו ליה
29 חיוב פטרינן להו אלא התם משום דמצו למימר
30 להלקוחו באנו ועדי' יגיבה כנפש שהזנו לוקין
31 כדפירש התם כקונטרס אבל הקא ע"כ לא פאו
32 כי אם ליעודי ולחייבו נוק שלם כשיגא נגיחה ד'
33 כדמסיק ואייל דלא מצו למימר לחיובי פלגא
34 נוקא קאתין א"כ אין חייבין אלו הכיתות אלא
35 במה שעשאו מועד ואומרין כמה נפתת שור
36 מדמיו ולא צריכא השתא לנגיחה רביעיית כלל:
37 הרי' הוא אומר וזאת. ואם תאמר כל שכן השתא
38 דאיבא למימר תוכיח ונעשיתם קרא בהדיא וי"ל
39 דה"ק דהתם קאי גרי דלא שייכא התם סמך
40 קריבו וריחוק שאין שם הטעם תליי משום
41 דמוחזקת בכך רואה אלא דגזירת הכתוב הוא
42 דבשלשה ימים היא זכה אפי' אם יבא אליו
43 ויאמר ודאי לא תראו עוד: ור' ל' למעוטי זב
44 ממימים. ולא בעי למימר אבל לא זכה מראיות דאם
45 כן לשהוק מוזאת אי נמי דמקשה סמך אהניקשא
46 וכדפריך בסמוך מה ראיית:
47 קאי' בראיות מועט ראיות. תימה אדרבה קאי
48 בוב מועט זב קאי בוב מועט זכה
49 כדדרשינן בפ"ק דשחיטת חולין נהו כד. ושם)
50 שאין הלויים פסולים בבגומים כדתיב וזאת אשר
51 ללוחם ואין אסרת ללוחם ויש לומר דהתם נמי דהך דרשינן וזאת ללוחם ולא לבגומים שאין שנים פוסלין בבגומים אלא משום דרשינן ליה מאשר ללוחם: אלא
52 קאמר הלכה פרבי יוסי משום דניקא ליה לזממת תנאי דמתניתין: אי' ליעודי גברא. לא שיהא מועד לעבור בהתראות דאם כן לא היה מתחייב עד נגיחה של שלישית ניש אלא ליעודי
53 שיעידו בכל פעם שנגח שורו וישמרו: תלתא כתיב עדים. לאו דוקא דהוא הדין כתיב אחת: השתא הוא דקמסדרו. בי. תימה לרי' דמי' קנס לא הוי אפי' למי' (לעיל דף טו.) פלגא נוקא
54 קנסא דמכז נגח שלש נגיחות: נא מוחזקת שמונו ונראה לתרץ דאין חצי נוק חלוק פיון דהוי קנס בחד דוכתא הוי קנס בכל דוכתי' כדאשכחן גבי שלשים של עבד דאפי' העבד שוה
55 שלשים לא פחות ולא יותר מקל מקום הוי קנס ואי מודה ביה מיפטר:
56 בפני' ביד. וזו מסבך דמי זקבל עדות אם לא בפני בית דין: הרי' פאן שלש עדיות. לענין שלש אחין ואחד מן השוק מצטרף עמהן:
לימרו

הדרד אתה
אלא

1 ללוחם ואין אסרת ללוחם ויש לומר דהתם נמי דהך דרשינן וזאת ללוחם ולא לבגומים שאין שנים פוסלין בבגומים אלא משום דרשינן ליה מאשר ללוחם: אלא
2 קאמר הלכה פרבי יוסי משום דניקא ליה לזממת תנאי דמתניתין: אי' ליעודי גברא. לא שיהא מועד לעבור בהתראות דאם כן לא היה מתחייב עד נגיחה של שלישית ניש אלא ליעודי
3 שיעידו בכל פעם שנגח שורו וישמרו: תלתא כתיב עדים. לאו דוקא דהוא הדין כתיב אחת: השתא הוא דקמסדרו. בי. תימה לרי' דמי' קנס לא הוי אפי' למי' (לעיל דף טו.) פלגא נוקא
4 קנסא דמכז נגח שלש נגיחות: נא מוחזקת שמונו ונראה לתרץ דאין חצי נוק חלוק פיון דהוי קנס בחד דוכתא הוי קנס בכל דוכתי' כדאשכחן גבי שלשים של עבד דאפי' העבד שוה
5 שלשים לא פחות ולא יותר מקל מקום הוי קנס ואי מודה ביה מיפטר:
6 בפני' ביד. וזו מסבך דמי זקבל עדות אם לא בפני בית דין: הרי' פאן שלש עדיות. לענין שלש אחין ואחד מן השוק מצטרף עמהן:
לימרו

1 לַיְמֵרוּ הֵךְ קמאי כו'. הוא הדין דהרמ' למפרך מבתראי שלא ידעו בראשונים כיון שבאו
 2 בג' ימים אלא מקמאי פריך בפשיטות טפי:
 3 לַיְמֵרוּ הֵךְ בתראי וכו'. מקמאי לא הו'מ' למפרך דמוכח מילתא דלייעודי קאתו
 4 מדהמתניו עד נגיחה ג' וא"ת מאי קאמר מנא ידעין דכל דקאי גבי דינא כו'
 5 לוקמא בגון שהיו אחרונים בעמדם כשהעידו בת

6 ראשונה וי"ל דעל ברךך איירי כשהעידו בת
 7 שלישית תחלה דהיינו כשהעידו לבסוף אפי' כן
 8 תקשה מקמאי דדלמא לחיוביה פלגא נוקא קאתו
 9 דליכא הוכחה במה שהמתניו עד נגיחה שלישית
 10 דשקא את הדין להם פנאי לכא לכ"ד להעיד אלא
 11 כשהמתניו עד כשהעידו בת שלישית אז מוכחא
 12 מילתא דלייעודי קאתו

13 אַלְא דקממו רמזוי. לפי הספרים דגרסי אלא
 14 משמע דבזעי לאוקמאי קאי נמי דקממו
 15 רמזוי וניחא אפי' אי ליעודי גברא ובגון שבכל
 16 שלשה ימים באו אלו עם אלו וקממו ולא
 17 ברמיה כהדיא דהניקין דהקם מיירי ברמיה
 18 גרונה דלא מילתא היא אינ' דיני פשוט שאני
 19 וכל הך שנויי בתראי אתו נמי ליעודי גברא.
 20 בַּמְכִירִין מעל השור כו'. ואם תאמר אבתי
 21 מצו למימר לחיוביה פלגא נוקא

22 קאתין אקטן שבשוריים כדתנן בהמניח (למן דף
 23 לה) גבי ז'ה אומר קטן הזיק וי"ל דיוכל לומר אחד
 24 מהם נאבד אינ' דנאבד אחד מהם אחר כל נגיחה
 25 וא"ת דקין דאין מכירין את השור שקא אותו
 26 שנגח ראשונה לא יהו שנגח שניה ושלשית וי"ל
 27 בגון שלאחר שהעידו כולם ראווה וחיבירוהו
 28 שהיה עושה כל הנגיחות ואם תאמר ליעודי

29 גברא אין העדים שהעידו ביום ראשון יבולין
 30 ליעד אלא שהוששין שקא יגח ב' ג' ויבירו
 31 ומשמע זה יבולים נמי לומר לחיובי חצי נוק באנו
 32 כשיבירו ואפי' כי אמרין ליעודי תורא דמצינו
 33 למימר דמיירי כשהבירוהו עד שנגח שלשה
 34 נגיחות ולאחר שלשה ימים כשבאו להעיד
 35 נתערב בין שוריים אחרים הדומים לו או שבחו

36 מה שור היה ואין מכירין אותו בשעת העדות
 37 דהשתא ודאי ליעודי קאתו ואף על פי שאין
 38 מכירין אותו ושלם ניש כשיגח נגיחה רביעית
 39 כרבי אחא דאמר בריש המוכר פירות (כ"ב דף צג.
 40 ושם) בידוע שנה הרגו ומי' אותם כשיבירו
 41 תחילה יבולים הם לומר לחיובי חצי נוק באנו

42 כשיבירו ליעודי גברא נמי לא מצי אמר אלא
 43 שחוששין שקא יגח שנים או שלשה ויבירוהו
 44 וי"ל דאי לחיובי חצי אתו לא היה להם להעיד
 45 כלל עד שיבירוהו אבד ודאי ליעודי אתו כי כן
 46 ליעודי תורא וכן ליעודי גברא צריכין להעיד
 47 קודם נגיחה רביעית דאין הבעלים מתחייבים עד
 48 שיודיעוהו תחילה ולכך צריכין למחר להעיד

49 קודם הברך וכן פ"ח דהרמ' בין ליעודי תורא בין ליעודי גברא ובעיני לא אפשרי ותימה דלא משיני שאין מכירין השור המנוגח אי נמי שנגח שור של הפקר או של כנעני או שהעידו
 50 שנגח שוריים של עצמו ואור"י דשקא אין העדאה מועלת אלא בפני חיוב ולכך לא מצי למימר שאין מכירים השור המנוגח דאי אין מכירים שקא הוי דכנעני או דהפקר. **הַמְשֵׁשָׁה**
 51 ככלו של חבירו כו'. לא דמי לשור האצטדין (למן דף לט.) שהאדם נלחם עמו להורגו:

1 אַלְא אי אמרת ליעודי גברא. בעינן ג' ימים ועל כל נגיחה ונגיחה צריך להעיד ביומיה
 2 ולא משבחת לה דמשוו ליה מועד אלא בג' ימים ליעודי הך קמאי כו'. ולייעודי תורא מי
 3 ניקא. נהי דקמאי ודאי ליעודיה נתכוונו שהרי יודעים שאין על ניוק השלישי לתבוע
 4 נגיחות ראשונות אלא כדי ליעודו ולהחייבו ניש אלא הך בתראי שצריכים לו כלא עדות
 5 ב' הכחות ולהחייבו חצי ליעודי חצי ליעודי

6 אחינן. ולא הוה ידעין בהך כיתות אלא
 7 לחיוביה פלגא נוקא ואין עליו לשלם אלא חצי
 8 הנוק; ח"ג דקא טרפזי רמזוי. כלומר ליעודי
 9 תורא ניקא וביזם אחד ובגון דקא מרמזי רמזוי
 10 בת עידי ראשונה לעידי בת שלישית שיעידו
 11 הלכך ודאי אחרונים נמי לכך נתכוונו והיו
 12 יודעים בראשונים וכן שמעתה רב אשי אמר.
 13 לעולם לא ליעודי תורא ניקא דמקמינן לה
 14 כשבאו רצופים כולם באו ביחד והשתא ודאי

15 ידעי הני בהני ואין מכירים את השור. הלכך לא
 16 נתכוונו אלא לעשותו מועד שהיו יודעים בעדות
 17 הראשונים דמשום חצי נוק כיון דאין מכירים
 18 את השור לא אתו ומספדי דתם אינו משלם
 19 אלא מגופו אבד ליעודי גברא לא ניקא דמצו
 20 למימר קמאי מי ידעין ולבתר תלתא יומי אתו
 21 הני ומיעודי ליה אגן אפלגא נוקא אחינן ולכיבא
 22 למימר בהו אין מכירין את השור ולייעודי אתו
 23 דמי הוו ידעי דסופו לחזור לנגוח שניה
 24 ושלשית: כלבו של חבירו כהבירו. לוי המששה

25 כלב ראובן בשמעון ודאי פטור. דקמאי בנזקין
 26 הוא: הא נהה. שור אחר על ידי משמוש החינוק
 27 חייב ואע"פ דשסוי הוא: דלמא. אע"פ דנגח תם
 28 הוא דלא הוי ובההיא נגיחה לא מחייב והאי
 29 דקתני ואינו נוגח לשנייה תם קתני: ששהו
 30 בעצמו. בנשך הכלב את המששה בעל הכלב
 31 פטור: געשה מהלכת ברבועה פטורה. דלא היה
 32 לה לרבוץ ברשות הרבים וכל המשנה ובא אחר
 33 חייב בו פטור: **מתני'** נגח נגח כו'. בולן
 34 תולדות קרן הן: שהוא פטור. כדכתוב ובער
 35 בשדה אחר: דיו ללא מן הדין להיות כגדון. קרן
 36 ברשות הניקן שאקח מבאי מדיו קרן ברשות
 37 הרבים דקאמרת קרן שהחמיר עליה כדבר' אינו
 38 דין שנחמיר עליה ברשות הניקן:

ל' אַלְא אי אמרת ליעודי גברא. בעינן ג' ימים ועל כל נגיחה ונגיחה צריך להעיד ביומיה
 2 ולא משבחת לה דמשוו ליה מועד אלא בג' ימים ליעודי הך קמאי כו'. ולייעודי תורא מי
 3 ניקא. נהי דקמאי ודאי ליעודיה נתכוונו שהרי יודעים שאין על ניוק השלישי לתבוע
 4 נגיחות ראשונות אלא כדי ליעודו ולהחייבו ניש אלא הך בתראי שצריכים לו כלא עדות
 5 ב' הכחות ולהחייבו חצי ליעודי חצי ליעודי

6 אחינן. ולא הוה ידעין בהך כיתות אלא
 7 לחיוביה פלגא נוקא ואין עליו לשלם אלא חצי
 8 הנוק; ח"ג דקא טרפזי רמזוי. כלומר ליעודי
 9 תורא ניקא וביזם אחד ובגון דקא מרמזי רמזוי
 10 בת עידי ראשונה לעידי בת שלישית שיעידו
 11 הלכך ודאי אחרונים נמי לכך נתכוונו והיו
 12 יודעים בראשונים וכן שמעתה רב אשי אמר.
 13 לעולם לא ליעודי תורא ניקא דמקמינן לה
 14 כשבאו רצופים כולם באו ביחד והשתא ודאי

15 ידעי הני בהני ואין מכירים את השור. הלכך לא
 16 נתכוונו אלא לעשותו מועד שהיו יודעים בעדות
 17 הראשונים דמשום חצי נוק כיון דאין מכירים
 18 את השור לא אתו ומספדי דתם אינו משלם
 19 אלא מגופו אבד ליעודי גברא לא ניקא דמצו
 20 למימר קמאי מי ידעין ולבתר תלתא יומי אתו
 21 הני ומיעודי ליה אגן אפלגא נוקא אחינן ולכיבא
 22 למימר בהו אין מכירין את השור ולייעודי אתו
 23 דמי הוו ידעי דסופו לחזור לנגוח שניה
 24 ושלשית: כלבו של חבירו כהבירו. לוי המששה
 25 כלב ראובן בשמעון ודאי פטור. דקמאי בנזקין
 26 הוא: הא נהה. שור אחר על ידי משמוש החינוק
 27 חייב ואע"פ דשסוי הוא: דלמא. אע"פ דנגח תם
 28 הוא דלא הוי ובההיא נגיחה לא מחייב והאי
 29 דקתני ואינו נוגח לשנייה תם קתני: ששהו
 30 בעצמו. בנשך הכלב את המששה בעל הכלב
 31 פטור: געשה מהלכת ברבועה פטורה. דלא היה
 32 לה לרבוץ ברשות הרבים וכל המשנה ובא אחר
 33 חייב בו פטור: **מתני'** נגח נגח כו'. בולן
 34 תולדות קרן הן: שהוא פטור. כדכתוב ובער
 35 בשדה אחר: דיו ללא מן הדין להיות כגדון. קרן
 36 ברשות הניקן שאקח מבאי מדיו קרן ברשות
 37 הרבים דקאמרת קרן שהחמיר עליה כדבר' אינו
 38 דין שנחמיר עליה ברשות הניקן:

ל' אַלְא אי אמרת ליעודי גברא. בעינן ג' ימים ועל כל נגיחה ונגיחה צריך להעיד ביומיה
 2 ולא משבחת לה דמשוו ליה מועד אלא בג' ימים ליעודי הך קמאי כו'. ולייעודי תורא מי
 3 ניקא. נהי דקמאי ודאי ליעודיה נתכוונו שהרי יודעים שאין על ניוק השלישי לתבוע
 4 נגיחות ראשונות אלא כדי ליעודו ולהחייבו ניש אלא הך בתראי שצריכים לו כלא עדות
 5 ב' הכחות ולהחייבו חצי ליעודי חצי ליעודי

58 הוא ממה שנאמר ואינו נוגח, ואם כן דלמא – שמא נדייק הא נגח לא
 59 הני תם – שאם נגח אינו חוזר לתמותו, ומכל מקום ביהאי נגיחה לא
 60 מתייב – על אותה נגיחה שנגח על ידי משמוש התינוקות אינו חייב
 61 לשלם, כי גירודו אחרים.
 62 הגמרא מנסה לפשוט ממשנה אחרת: תא שמע ממה ששנינו (סנהדרין
 63 עו), שייפה בו – אדם ששיסה בחבירו את הכלב או ששיסה בו נחש
 64 והרג את חבירו, פטור המשסה מעונש מיתה, כיון שהוא רק היה גורם.
 65 ומדיקת הגמרא, מאי לאו – האם אין כוונת המשנה בכך שנקטה
 66 'פטור' בלשון יחיד לומר שפטור רק המשסה והתייב בעל הכלב או
 67 הנחש כיון שמומונו נשטה, ואם כן נפשטה מכתב האבעיא שבעל הכלב
 68 חייב. דוחה הגמרא: לא – אין הכרח שזו היא כוונת המשנה, אלא
 69 אימא שהמשנה נקטה 'פטור' בלשון יחיד כדי לחדש שפטור אף
 70 משסה – שגם המשסה פטור, אך דין בעל הכלב היה פשוט למשנה
 71 שהוא פטור ולא הוצרכה לכתובו.
 72 הגמרא מביאה אופן שבו אין ספק: אמר רבא, אם תמצי לומר – אף
 73 אם תפשוט שתמשסה בלבו של חבירו בתכירו, בעל הכלב חייב,
 74 מכל מקום שייפהו הוא בעצמו – אם הכלב הויק את המשסה עצמו,
 75 פטור בעל הכלב. מאי טעמא, לפי שכל המשסה – כל העושה דבר
 76 שאין לו רשות לעשותו ומתוך כך בא אחר ושינה בו, שהויקו, פטור
 77 השני אף שגם הוא עשה שלא ברשות. והוא הדין כאן, כיון שהמשסה
 78 שינה במה ששיסה את הכלב שוב אין בעל הכלב חייב בנזקיו.
 79 רב פפא מביא דין דומה בשם ריש לקיש: אמר ליה רב פפא לרבא,
 80 איתמר משמיה דריש לקיש בנותריה – כדבריה, דאמר ריש לקיש,
 81 שתי פרות שהיו ברשות הרבים, אחת מהם רבוצה ואחת מהם
 82 מהלכת, ובעטה מהלכת ברבוצה והויקתה, פטורה, ואף ששינתה
 83 במה שבעטה בה שהי אין לה רשות לבעוט, מכל מקום הרבוצה
 84 שינתה תחילה במה שרביצה ברשות הרבים, וכל המשנה ובא אחר
 85 ושינה בו פטור. אבל אם בעטה רבוצה במהלכת, תיקבת, שהי
 86 המהלכת לא שינתה ואין לרבוצה רשות להויקה.
 87 רבא מחלק בין דבריו לדברי ריש לקיש: אמר ליה רבא לרב פפא, אמא
 88 בהתיא – באתו מקרה שבעטה מהלכת ברבוצה, חייבי מהתיבנא –
 89 הייתי מחייב את בעליה של המהלכת, משום דאמרין ליה, כי אית
 90 לך ברשותא לסגווי עלי – אמנם יש לפרתך רשות לעבור ולדרוך על
 91 פרתי הרבוצה, אך לבעוטי כי לית לך ברשותא – לבעוט בה אין לפרתך
 92 רשות, ואם עשתה כן הרי היא חייבת בכל פרה שבעטה.

משנה

93 משנה זו עוסקת בשור המויק ברשות הניזק, שנמנה לעיל (טו) כאחד
 94 מחמישה המועדים.
 95 שור המויק שנכנס והויק ברשות הניזק, כיצד מתחייב בעל השור
 96 וכמה מתחייב, נגח בקרניו, נגח – דחף בגופו, נשך, רכיץ על כלים,
 97 בעט בגלגלו והויק, שכל אלו הם תולדות הקרן, שנעשו בכוונה להויק
 98 ואין הנאה להויק ואין הויקן מצוי, ברשות הרבים, משלם חצי נזק,
 99 אבל ברשות הניזק, רבי טרפון אומר שמשלם נזק שלם, והחכמים
 100 אומרים שמשלם חצי נזק.
 101 התנאים מבארים את שיטתם: אמר להם רבי טרפון לחכמים, דין זה
 102 שקרן ברשות הניזק חייב נזק שלם נלמד בקל וחומר, ומה במקום
 103 שחלק הכתוב על השן ועל הרגל שהויקו ברשות הרבים שהוא
 104 פטור, אף על פי כן החמיר עליהן כשהויקו ברשות הניזק שחייב
 105 לשלם נזק שלם, ומוכח שחצר הניזק חמורה להתחייב בה יותר
 106 מרשות הרבים, במקום שהחמיר על הקרן ברשות הרבים, שחייב
 107 לשלם חצי נזק, האם אינו דין שנתחמיר עליו שאם הויק ברשות הניזק
 108 שחייב לשלם נזק שלם. אמרו לו חכמים, דיו לנא מן הדין להיות
 109 כגדון – אין לחייב את הנלמד בקל וחומר יותר מהחייב שיש על
 110 המלמד, וכיון שכן, מה קרן ברשות הרבים חייבת רק חצי נזק, אף
 111 ברשות הניזק חייבת רק חצי נזק.
 112 אמר להם רבי טרפון, אף אני

1 אלא אי אמת שלייעודי נכרא הצריכה התורה שלשה ימים,
 2 וצריכים להתרות בו בין נגיחה לנגיחה, ועל כרחך לא באו כולם ביום
 3 אחד, אם כן היאך אנו מחייבים את הכתות הראשונות על זממם לגרום
 4 למועדותו, לימרו הנה קמאי – יכולים כת ראשונה ושניה לומר אמנ
 5 מי תהו דיענין דבתר שלשה יומי אתו הני ומיעדי ליה – וכי היינו
 6 יודעים שאחר שלשה ימים יבואו אלו העדים האחרונים ויעשונו
 7 מועד, כלומר, אנהנו באנו רק לחייבו חצי נזק של צד תמות, ולא היתה
 8 כוונתנו לעשותו מועד. וכיון שהברייתא מחייבת אותם גם על חצי נזק
 9 של מועדות על נגיחה שלישית מוכח שהמטרה היא ליעודי תורא,
 10 וכולם באו ביום אחד להעיד כדי שהניזק השלישי יקבל נזק שלם.
 11 רב כהנא מקשה שגם אם ליעודי תורא אין הברייתא מיושבת: אמר
 12 רב אשי, אמריה לשמעיה קמיה דרב בהנא – אמרתי שמועה זו
 13 לפני רב כהנא, ואמר לי, ולייעודי תורא מי ניחא – האם לפי הצד
 14 שליעודי תורא הברייתא מיושבת, הרי קשה היאך אנו מחייבים הכת
 15 האחרונה בחלק מחצי נזק של מועדות, ולימרו הנה בתראי – יאמרו
 16 אלו העדים האחרונים אמנ מנא דיענין דכל דקאי בי דינא לאסתודי
 17 בתורא קאתו – מנין לנו לידע שכל כתות העדים העומדים בבית דין
 18 באו להעיד על אותו שור שנגח, אמנ לחיובי נכרא פלגא נזקא איתנין
 19 – אנו באנו רק להעיד על נגיחה אחת ולחייבו חצי נזק של תמות, ולא
 20 היינו יודעים שיש עוד עדים המעידים על אותו שור שכבר נגח לפני
 21 כן.
 22 הגמרא מיישבת את הברייתא לפי הצד שליעודי תורא. מתרצת
 23 הגמרא: אם ליעודי תורא אפשר ליישב את הברייתא כשבאו להעיד
 24 ביום אחד, וכגון דקממנו רמוני – שראינו את עדי כת הראשונה
 25 רומזים לעדי כת האחרונה שיעידו, ומוכח שהאחרונים יודעים
 26 מהכתות שלפניהם ואינם יכולים לומר לחיובי חצי נזק באנו.
 27 תירוץ אחר: רב אשי אמר, מדובר בשפא רצופים – שכל הכתות
 28 באו יחד לבית דין להעיד, ובדאי ידעו האחרונים שגם האחרים באים
 29 להעיד על אותו השור.
 30 תירוץ נוסף: רבינא אמר, מדובר באופן שהעדים מבידין את בעל
 31 השור ואין מבידין את השור, ולכן אינם יכולים לומר באנו לחייבו
 32 חצי נזק של תמות, שהרי הם משתלם מגופו ואין עדותם יכולה לחייבו
 33 חצי נזק של תם אם אינם מעידים איה שור נגח, ומוכח שבאו להעיד
 34 כדי לעשותו מועד. ומיד תמהה הגמרא: אלא היכי מיעדי ליה – אם
 35 אינם מכירין את השור היאך מתרים בבעלים לשמור את שורו, הרי
 36 אינו יודע איה שור נגח. מיישבת הגמרא: דאמרי – שאומרים לו,
 37 תורא ננהנא אית לך בבקרך אפעי לך לנטורי לכליית פקרא – שור
 38 נגח יש לך בין בקרך ועליך לשמור את כל בקרך.
 39 הגמרא מביאה ספק ומנסה לפשוט ממשנתנו: אבעיא ליה, המשסה
 40 [המגרה] בלבו של חבירו בתכירו והויקו, מהו שיתחייב בתשלומין.
 41 ומבאר הגמרא, משסה ודאי שהוא פטור, שכן הוא רק גרם לכלב
 42 שזיק וגרמא בניזקין פטור, אלא בעל כלב מאי, האם יש לחייבו בנזק
 43 שעשה כלבו על ידי ששיסודו, מי אמרינן מצי אמר ליה – האם
 44 אומרים שיכול בעל הכלב לומר אמא מאי עבדינא ליה – אני מה
 45 הזקתי לו, הרי אם לא שיסודו זה לא היה הכלב מויק מעצמו, או דלמא
 46 אמרינן ליה – אומרים לבעל הכלב כיון דרעתה בכלבך המשפטי ליה
 47 ומשפטי – כיון שאתה מכיר בכלבך שאם מגרים אותו הוא מתגרה
 48 ומזיק, לא אפעי לך לאשהויה – לא היה לך להשהותו ברשות הרבים
 49 ופושע אתה בשמירתו.
 50 הגמרא מנסה לפשוט ממשנתנו: אמר רבי זירא, תא שמע ממה
 51 ששנינו במשנתנו ויתם – שור שנעשה מועד חוזר לתמותו על ידי
 52 שיהו התינוקות ממשמשין בו ואינו נוגח, ומשמע הא נוגח – אבל
 53 אם היה נוגח בגלל המשמוש היה חייב על אותה נגיחה, והרי לא נגח
 54 מעצמו אלא על ידי משמוש התינוקות, ומוכח ששור הנוגח על ידי
 55 שאדם אחר גירודו חייב לשלם.
 56 אביי דוחה את הראיה: אמר אביי, מי קתני נגח תייב – וכי מפורש
 57 במשנה שאם נגח על ידי משמוש התינוקות חייב לשלם, הרי רק דיוק

באופן שהקל וחומר לא נפרך לגמרי, אבל באופן שהקל וחומר נפרך
 לגמרי לא אומרים 'דיו לבא מן הדין להיות כנידון'.
 שואלת הגמרא: וְרַבֵּינָן שדרשו את הפסוק 'תִּסְגַּר שְׁבַעַת יָמִים מַחוּץ
 לַמַּחְנֶה' ללמד שצריך הסגר שבעה ימים מחמת נזיפת השכינה, מנין
 להם הכלל של 'דיו' לגבי הסגר ימים. משיבה הגמרא: **כְּתִיב קָרָא**
אֲחֵרֵינָא – רבנן למדו את 'דיו' מפסוק אחר, שנאמר (במדבר יב טו)
 'וְתִסְגַּר מִרְיָם מַחוּץ לַמַּחְנֶה שְׁבַעַת יָמִים'.
 שואלת הגמרא: וְלִרְבִּי תַרְפוּן שֶׁלֵּמד את הכלל של 'דיו' מהפסוק
 'תִּסְגַּר שְׁבַעַת יָמִים מַחוּץ לַמַּחְנֶה', מדוע נכתב הפסוק וְתִסְגַּר מִרְיָם
 מַחוּץ לַמַּחְנֶה שְׁבַעַת יָמִים? משיבה הגמרא: הוּא – וְתִסְגַּר מִרְיָם
 מַחוּץ לַמַּחְנֶה שְׁבַעַת יָמִים? דורשים דִּיּוּ לבא מן הדין להיות כנידון,
 וְלֹא תֵאמַר שִׁדְיוֹ נאמר דווקא הֵבֵא – בהסגר מרים מִשּׁוּם כְּבוֹדוֹ
 שֶׁל מֹשֶׁה שֶׁהִתְפַּלל עַל מִרְיָם שֶׁלֹּא תִלְקַח בְּצַרְעַת וְלֹא תִהְיֶה צָרִיכָה
 הַסְגֵר, אֲבָל בְּעֵלְמָא לֹא, קָא מְשַׁמְעַ לֵן שִׁדְיוֹ זֶה נִאמַר כֵּל קַל וְחֹמֶר.
 הגמרא דנה האם יש מי שאינו סובר כלל את 'דיו לבא מן הדין להיות
 כנידון': אָמַר לִיה רַב פִּפְסָא לֵאבִי, וְהָא – הֲלֵא מְצִינָא לְהָאִי תַנָּא דֵלֵא
 דְרִישׁ 'דִּיּוּ' כֵּלל וְאָף עַל גַּב דֵּלֵא מְפִירָף הַקָּל וְחֹמֶר מַחֲמַת הַדִּיּוּ,
 דְתַנָּא, קָרִי גַבֵּי מְנִיין שֶׁמִּטְמָא בִּמְגַע וּבְמִשְׂא, וְדִין הוּא – דִּין זֶה נִלְמַד
 מִקַּל וְחֹמֶר, וְכֵּה רֹק הַקַּל שְׁהוּא הַהוּרָה בְּמַקְרָה שְׂוִיצָא מִן הַהַהוּר,
 מְכַל מְקוֹם הוּא מְטַמָּא בְּמַקְרָה שְׂוִיצָא מִן הַטְּמָא – זֶב שְׂנֵאמַר וַיִּקְרָא
 טו ח) 'כִּי יִרְק הַתֵּב בְּפִתְחוֹ', וְדַרְשׁוּ כֹחֲמִים (נִיבֵה נֵה) לְבוֹרַת אֵת מֵה
 שְׂבִיד הַטְּהוּר, כְּגוֹן זֶב שִׁירָק בְּדַבַּר טְהוּר הַנִּמְצָא בִיד הַטְּהוּר וְנִמְצָא
 הַטְּהוּר נוֹשָׂא אֵת רֹק הַזֶּב וְנִטְמָא בּוֹה, קָרִי הַחֲמוּר שְׁהוּא מְטַמָּא בְּמַקְרָה
 שְׂוִיצָא מִן הַהַהוּר הָאֵם אִינוּ דִּין שִׁיְהָא טְמָא בְּמַקְרָה שְׂוִיצָא מִן הַטְּמָא
 – הַזֶּב. מוֹכִיחָה הַגְּמָרָא, וְקָא מִיִּתִי לֵה – הַבְּרִייתָא מְבִיאָה דְרִשָּׁה זֶו
 בִּין לְטוֹמַת מְגַע וְבִין לְטוֹמַת מִשְׂא. וְאִפְסָא – וּמְדוּעַ שְׂכַבַת זֶרַע
 שְׂוִיצָאָה מִזֶּב מְטַמָּא גַם בְּמִשְׂא, נִיטָא – נִאמַר דֵּאֲהֵי – שְׂוִיעוּעִיל הַקָּל
 וְחֹמֶר לְלַמּוֹד טוֹמַת מְגַע בְּקִרֵי הַיּוֹצֵא מִן הַזֶּב, וְהוּעִיל הַכֵּל
 שֶׁל 'דִּיּוּ' לבא מן הדין להיות כנידון' לֵאבִינָן – לְמַעַט דִּין טוֹמַת מִשְׂא
 בְּקִרֵי שֶׁל זֶב, שְׁהָרִי שְׂכַבַת זֶרַע שֶׁל אֲדָם טְהוּר, שְׂמַנְהָ אֲנוּ לְמוֹדִים קַל
 וְחֹמֶר, אִינְהָ מְטַמָּא בְּמִשְׂא אֲלֵא רַב בְּמַגַע, וְדִיּוּ זֶה אִינוּ פּוֹרֵךְ אֵת
 הַקַּל וְחֹמֶר לַגְּמָרִי, שְׁהָרִי אֲנַתְנוּ מְמַשְׂכִּים לְלַמּוֹד מַחֲקַל וְחֹמֶר שְׂקִרִי
 שֶׁל זֶב מְטַמָּא בְּמַגַע. וּמוֹכַח שֶׁתַּנָּא זֶה אִינוּ סוֹבֵר כֵּלל אֵת דִּין 'דִּיּוּ'
 ואפילו באופן שהקל וחומר אינו נפרך.
 הגמרא מביאה אפשרות לדחות את ההוכחה: וְגַבֵּי תִיטָא – וְאֵם תֵּאמַר
 שֶׁלְמַגַע שֶׁמִּטְמָא בְּקִרְיוֹ שֶׁל זֶב לֹא אֲצַטְרִיף – אֵין צוֹרֵךְ בְּקַל וְחֹמֶר,
 מִשּׁוּם דְּקִרְיוֹ שֶׁל זֶב לֹא גִרַע מְקִרֵי הַיּוֹצֵא מִבְּנֵינָא – מֵאֲדָם טְהוּר
 שֶׁמִּטְמָא בְּמַגַע, וּמִמִּילָא עַל יְדֵי הַדִּיּוּ עֵקֶר כֵּל הַקַּל וְחֹמֶר, אֵין לִישֵׁב
 כֵּן, שְׁהָרִי אֲצַטְרִיף – הַקַּל וְחֹמֶר נִצְרָךְ, מִשּׁוּם דְּסִלְקָא דְעֵתָא אֲמִינָא
 – הֵיית מַעֲלָה בְּדַעְתָךְ לֹמַר שְׂכִינִן שְׂלֵגְבֵי טוֹמַת קָרִי מְקַרְהָ לְלֵה'
 כְּתִיב בְּתוֹרָה (דְּבָרִים כג יא), יֵשׁ לְלַמּוֹד מִכָּךְ שְׂמִי שְׂקִרְיוֹ גִרָם לֵן
 טוֹמָאָה, קָרִי מְטַמָּא בְּמַגַע, וְיִצָא זֶה – הַזֶּב שְׂאֵינִן קָרִי גִרָם לֵן
 טוֹמָאָה אֲלֵא דְקָרִי אַחֵר גִּרָם לֵן אֵת טוֹמָאָתוֹ, דְּהֵינּוּ יִצִיאַת הַיּוֹבֵה,
 וְלִכֵּן קָרִי שֶׁל זֶב לֹא יִטְמָא אֵף בְּמַגַע, קָא מְשַׁמְעַ לֵן עַל יְדֵי הַקַּל וְחֹמֶר
 שְׂקִרֵי הַיּוֹצֵא מִן הַזֶּב מְטַמָּא בֵּין בְּמַגַע וְבֵין בְּמִשְׂא. וְאֵם הֵינּוּ סוֹבְרִים
 'דִּיּוּ' הִיָּה לְנוּ לֹמַר שְׂוִיעוּעִיל הַדִּיּוּ לְהַעֲמִיד אֵת הַקַּל וְחֹמֶר עַל טוֹמַת
 מַגַע בְּלִבָּד וְלֹא טוֹמַת מִשְׂא, וּמוֹכַח שְׁלִישִׁית תַּנָּא זֶה אֵין אֹמְרִים
 'דִּיּוּ' כֵּלל. דוּחָה הַגְּמָרָא: מִיִּדִּי – וְכִי 'מַקְרָה לִילֵה וְלֵא דְקָרִי אַחֵר' כְּתִיב
 בְּפִסְקוֹ, וְכִינֵן שְׂאֵין מִיעוּט מְפֹרָשׁ בְּפִסְקוֹ, דִּין טוֹמַת מַגַע בְּקִרֵי שֶׁל זֶב
 הוּא כֵּלל דִּין טוֹמַת קָרִי וְאִינוּ נִדְרַשׁ מִקַּל וְחֹמֶר, וְאֵם נִאמַר 'דִּיּוּ'
 לְהַעֲמִיד דִּין טוֹמַת קָרִי בּוֹב עַל טוֹמַת מַגַע בְּלִבָּד, נִמְצָא שְׁהַדִּיּוּ
 עוֹקֵר לַגְּמָרִי אֵת הַקַּל וְחֹמֶר, וְלִכֵּן אֵין אֲנוּ דוֹרְשִׁים 'דִּיּוּ', וְכִשִּׁית רַבִּי
 טַרְפוּן.
 הגמרא דנה בדברי הברייתא ששכבת זרע של זב מטמאת במגע
 ובגמרא מבררת הגמרא: וּמֵאֵין תַּנָּא שְׂמַעְתָּ לִיָּה דְאָמַר – מִיָּהוּ תַּנָּא
 הַסוֹבֵר שְׂשִׁכְבַת זֶרַע שֶׁל זֶב מְטַמָּא בְּמִשְׂא, כְּשִׁית בְּרִיתָא זֶו

לֹא אִדּוּן קָרָן בַּחֲצֵר הַנִּיזוּק מְקַרְן בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים, אֲלֵא אִנִּי אִדּוּן קָרָן
 בַּחֲצֵר הַנִּיזוּק מְקַרְן בַּחֲצֵר הַנִּיזוּק, וְכֵּה בְּמִקּוֹם שֶׁהַקָּל עַל הַשּׁוֹן וְעַל
 הַהֵקֵל שְׂפֹטוּרִים בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים, תְּחַמִּיר בְּקָרְן לְחִיבּוֹ בַּחֲצֵי נֹזֵק,
 בְּמִקּוֹם שֶׁהַחֲמִיר עַל הַשּׁוֹן וְעַל הַהֵקֵל בְּרִשׁוֹת הַנִּיזוּק לְחִיבּוֹם בְּנוֹק שֶׁלֵּם,
 הָאֵם אִינוּ דִּין שְׂנַחְמִיר בְּקָרְן בַּחֲצֵר הַנִּיזוּק לְחִיבּוֹ נֹזֵק שֶׁלֵּם. אֲמָרוּ לוֹ
 חֲכָמִים, גַּם עַל קַל וְחֹמֶר זֶה יֵשׁ לֹמַר דִּיּוּ לְבָא מִן הַדִּין לְהִיֵּת כְּנִידוֹן,
 מֵה קַרְן בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים חִיבֵית רַק חֲצֵי נֹזֵק, אֵף בְּרִשׁוֹת הַנִּיזוּק חִיבֵית
 רַק חֲצֵי נֹזֵק;
גמרא
 הגמרא דנה במחלוקת רבי טרפון וחכמים. מקשה הגמרא: וְרַבִּי תַרְפוּן,
 הָאֵם לִית לִיה – אִינוּ סוֹבֵר שְׂדִיּוּ לבא מן הדין להיות כנידון, וְהָא –
 הֲלֵא הַכֵּלל שְׂדִיּוּ לבא מן הדין להיות כנידון מְדִאֲוִרִיתָא הוּא, דְתַנָּא,
 מִדִּין קַל וְחֹמֶר בִּיצָד – מֵה הַמְקוֹר שְׂדוֹרְשִׁים קַל וְחֹמֶר. שְׂנֵאמַר
 לְאַחַר שְׂמִרִים וְאֶהָרִן דְּבָרוּ עַל מִשְׂא, וּמִרִים נַעֲנֵשָׁה בְּצַרְעַת (במדבר יב
 יד) 'וַיִּאמַר ה' אֵל מֹשֶׁה וְאַבְיָה רִק רִק בְּפִנֵּיהִ הֲלֵא תִכְלֵם שְׂבַעַת
 יָמִים תִּסְגַּר שְׂבַעַת יָמִים מַחוּץ לַמַּחְנֶה', כְּלוּמַר, הֲלֵא אִילוּ הִיָּה אַבִּיה
 מֵרֵאָה לֵה פָּנִים זוֹעָפוֹת הִיָּה הִיתָה נְכַלְמַת שְׂבַעַת יָמִים, קַל וְחֹמֶר
 לְנִנְפוֹת עַל יְדֵי הַשְּׂכִיבָה שְׂעִלִּיה לְהִיכְלֵם כְּפָלִים בְּשִׁיעוּר אֲרַבְעָה עָשָׂר
 יוֹם, אֲלֵא שְׂאֵף עַל פִּי כֵּן אִמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂמִרִים תִּסְגַּר רַק
 שְׂבַעַת יָמִים, כִּינֵן שְׂדִיּוּ לְבָא מִן הַדִּין לְהִיֵּת כְּנִידוֹן, כְּלוּמַר, שְׂדִין
 הַנִּנְפוֹת עַל יְדֵי הַשְּׂכִיבָה לֹא יִהְיֶה יוֹתֵר חֲמוּר מֵהַנִּנְפוֹת עַל יְדֵי אַבִּיה.
 וּמְבוֹאֵר בְּבִרְיָתָא שְׂדִיּוּ לבא מן הדין להיות כנידון' הוּא מְדִאֲוִרִיתָא,
 וְאֵין רַבִּי טַרְפוּן לֹמַד שְׂקֵרן בְּרִשׁוֹת הַנִּיזוּק חִיבֵית נֹזֵק שֶׁלֵּם בְּקַל וְחֹמֶר
 מְקַרְן בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים שְׁחִיבֵית רַק חֲצֵי נֹזֵק. מְתַרְצַת הַגְּמָרָא: כִּי לִית לִיָּה
 – הָאֲפוּן שְׂאֵין לְפִי רַבִּי טַרְפוּן אֵת הַלִּימּוֹד שֶׁל דִּיּוּ לבא מן הדין להיות
 כנידון, הוּא רַק הֵיכָא דְמִפְסָרִיף – בְּמִקּוֹם שְׂמוֹפְרָךְ הַקָּל וְחֹמֶר, אֲבָל
 הֵיכָא דֵּלֵא מְפִירָף – בְּמִקּוֹם שֶׁלֹּא מוֹפְרָךְ הַקָּל וְחֹמֶר, אֵית לִיָּה – יֵשׁ
 לְרַבִּי טַרְפוּן אֵת הַלִּימּוֹד שְׂדִיּוּ לבא מן הדין להיות כנידון, וּמִמִּילָא הַתָּם
 – בְּמַעֲשֵׂה מִרְיָם שְׂשִׁבְעָה יָמִי הַרְחַקָה מַחֲמַת נִזִּיפָה דְשְׂכִיבָה לֹא
 כְּתִיבָה בְּתוֹרָה בְּמִקּוֹם אַחֵר, וְלוֹמְדִים אוֹתָם רַק עַל יְדֵי הַקַּל וְחֹמֶר,
 אֵתָא – בֵּא הַקָּל וְחֹמֶר וְאִיִּתִי – וְלִימַד שְׂמִרִים צָרִיכָה אֲרַבְסָר –
 אַרְבַּעַה עָשָׂר יָמִי הַסְגֵר, וְאֵתָא – וְבֵא הַכֵּלל שֶׁל 'דִּיּוּ' וְאִפְסָא – הַיּוֹצֵא
 מַחוּבֵב הַסְגֵר שְׂשִׁבְעָה יָמִים 'וְאֵין' – הַלְעַמְדוּ עַל שְׂשִׁבְעָה יָמִים, וְנִמְצָא
 שֶׁהַקַּל וְחֹמֶר הוּעִיל לְלַמּוֹד אֵת הַסְגֵר שְׂבַעַת יָמִים אֲלוּ, אֲבָל הֵבֵא –
 כְּחִיבּוֹב קָרָן בַּחֲצֵר הַנִּיזוּק, חֲצֵי נֹזֵק בְּקַרְן כְּתִיב בְּמִפְרָשׁ בֵּין בְּרִשׁוֹת
 הַרְבִּים וְבֵין בַּחֲצֵר הַנִּיזוּק, וְאֵתָא – וְבֵא הַקָּל וְחֹמֶר וְאִיִּתִי – וְלִימַד
 שְׁחִיבֵיב לְשֶׁלֵּם עוֹד חֲצֵי נֹזֵק אַחֲרֵינָא – אַחֲרָיו, וְנַעֲשֵׂה חִיבּוֹב בַּחֲצֵר
 הַנִּיזוּק נֹזֵק שֶׁלֵּם, וּמִמִּילָא אֵי דְרִישׁתָּ 'דִּיּוּ' חִיבּוֹבו בַּחֲצֵר הַנִּיזוּק הִיָּה רַק
 חֲצֵי נֹזֵק, נִמְצָא שֶׁאֲצַטְרִיף לִיָּה קַל וְחֹמֶר – שֶׁהַקַּל וְחֹמֶר הוֹפְרָךְ לַגְּמָרִי
 וְאִינוּ מְלַמְּד כְּלוֹם, וְלִכֵּן לֹא אֹמְרִים 'דִּיּוּ' לבא מן הדין להיות כנידון'
 באופן זה.
 שואלת הגמרא: וְרַבֵּינָן הַסוֹבְרִים שְׂדִיּוּ נִאמַר אֵף בְּאֲפוּן שְׁהוּא פּוֹרֵךְ אֵת
 הַקַּל וְחֹמֶר, מְדוּעַ לֹא חִילְקוּ כְּדַבְרֵי רַבִּי טַרְפוּן. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: רַבֵּן
 לֹא חִילְקוּ כֵּן מִשּׁוּם שֶׁגַם שְׂשִׁבְעָה יָמִים שֶׁל הַסְגֵר מַחֲמַת נִזִּיפָה דְשְׂכִיבָה,
 כְּתִיב בְּתוֹרָה, הֵינּוּ יוֹדְעִים אוֹתָם גַּם לֹלֵא הַקַּל וְחֹמֶר, שְׂנֵאמַר (שם)
 'תִּסְגַּר שְׂבַעַת יָמִים', וְאֵף עַל פִּי כֵּן נִאמַר 'דִּיּוּ' לבא מן הדין להיות
 כנידון' שְׂמִרִים לֹא תִסְגַּר יוֹתֵר מִשְׂבַּעַת יָמִים, וְנִמְצָא שְׁהַדִּיּוּ פּוֹרֵךְ אֵת
 כֵּל הַקַּל וְחֹמֶר מְנוֹיֶפֶת הָאֵב לְנִזִּיפַת הַשְּׂכִיבָה, וּמוֹכַח שְׂאֵף בְּמִקּוֹם
 שֶׁהַקַּל וְחֹמֶר נִפְרָךְ לַגְּמָרִי אֹמְרִים דִּיּוּ לבא מן הדין להיות כנידון.
 שואלת הגמרא: וְרַבִּי תַרְפוּן שְׂחִילְקוּ בֵּין 'דִּיּוּ' שְׂנֵאמַר לְגַבֵּי הַסְגֵר מִרִים
 לְדִיּוּ' שְׂנֵאמַר לְגַבֵּי קָרָן בַּחֲצֵר הַנִּיזוּק, מְנִין לוֹ לְחַלְקוּ כֵּן, הֲלֵא בְּהַסְגֵר
 מִרִים נִאמַר 'דִּיּוּ' אֵף עַל פִּי שְׂכַבְךָ נִפְרָךְ הַקַּל וְחֹמֶר, וְכִמּוּ שְׂבִילָרוּ רַבֵּן.
 מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: הֵהוּא 'תִּסְגַּר שְׂבַעַת יָמִים מַחוּץ לַמַּחְנֶה' לֹא בֵּל לְלַמּוֹד
 אֵת חִיבּוֹב הַהַסְגֵר בְּנוֹיֶפֶת הַשְּׂכִיבָה, אֲלֵא לְלַמּוֹד דְרִישׁוֹן – שְׂדוֹרְשִׁים
 אֵת הַכֵּלל שְׂדִיּוּ לבא מן הדין להיות כנידון' הוּא בֵּא, וְלִכֵּן אִינְהָ חִיבֵית
 בְּהַסְגֵר אַרְבַּעַה עָשָׂר יָמִים, וְאֵם כֵּן, הַדִּיּוּ' שְׂנֵאמַר לְגַבֵּי מִרִים הוּא רַק

בבא קמא. כיצד הרגל – פרק שני דף כה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" קסה תוספות רש"י

1 לא אדון קרן מקרן. בדאמרון לעיל אלא קרן מרגל מקום שהחמיר עליו בשן ורגל אינו
2 דין שנחמיר בקרן. דין לבא מן היין להיות פגודין. דסוף סוף אי לאו קרן ברה"ר לא
3 משתכח צד ק"ו: גמ' והא דין דאורייתא הוא דתניא. גבי י"ג מדות בתורת פהנים מדין
4 ק"ו וכו': היבא דתפירי. ומתניתין אי דרשת דין מפרך ק"ו בוליה ולא גמרת בה מידי

1 לא אדון קרן מקרן אני אדון קרן מרגל ומה במקום
2 שהקל על השן ועל הרגל ברה"ר החמיר בקרן מקום
3 שהחמיר על השן ועל הרגל ברשות הניזק אינו דין
4 שנחמיר בקרן אמרו לו דין לבא מן היין להיות פגודין
5 מה ברה"ר חצי נזק אף ברשות הניזק חצי נזק: גמ'
6 ור"ט לית ליה דין והא דין דאורייתא הוא דתניא מדין
7 ק"ו כיצד ויאמר ה' אל משה ואביה ירק ורק בפניה
8 הלא הכלם שבעת ימים ק"ו לשכינה ארבעה עשר
9 יום אלא דין לבא מן היין להיות פגודין כי לית ליה
10 דין היבא דמפרך ק"ו היבא דלא מפרך ק"ו אית ליה
11 דין התם שבעה דשכינה לא פתיבי אתא ק"ו אייתי
12 ארפסר אתא דין אפיק שבעה ואוקי שבעה אבל הכא
13 חצי נזק פתיבי ואתא ק"ו ואייתי חצי נזק אחרניא
14 ונעשה נזק שלם אי דרשת דין אפרוד ליה ק"ו ורבנן
15 שבעה דשכינה פתיבי תפסר שבעת ימים ור"ט ההוא
16 תפסר דדרשינן דין הוא ורבנן פתיבי קרא אחרניא
17 ותפסר מרזים ור"ט ההוא דאפי' בעלמא דרשינן דין
18 ולא תאמר הכא משום כבודו של משה אבל בעלמא
19 לא קמ"ל א"ל רב פפא לאפי' והא האי תנא דלא
20 דריש דין ואע"ג דלא מפרך ק"ו דתניא קרי בוב מניין
21 ודין הוא מה פהור בטהור טמא בטמא טמא בטהור
22 אינו דין שיהא טמא בטמא וקא מיייתי לה בין למגע
23 בין למשא ואמאי נימא אהני ק"ו למגע אהני דין
24 לאפוקי משא וכי תימא למגע לא אצטריך ק"ו דלא
25 גרע מגבירא טהור אצטריך סד"א מקרה לילה פתיבי
26 מי שקריו גורם לו יצא זה שאין קריו גורם לו אלא
27 דבר אחר גורם לו קמ"ל מידי ולא ד"א פתיבי ומאן
28 וכו'

1 אפי' לא אדון קרן מקרן. לדבריהם קאמר להו דלדידה לית ליה דין היבא דמפרך ק"ו וא"ת
2 מה לשן ורגל שכן הניזק מצוי תאמר בקרן שאין הניזק מצוי כיב דבחוץ שימור קיימי
3 למי' פלגא נוקא קנסא ואין לומר מרשות לרשות גמירון ומה דה"ר שהקל בה לענין שן
4 ורגל החמיר בה לענין קרן רשות הניזק לא כל שכן דמי' שידך למפרך שפיר כדמשמע לקמן
5 דבעי למילף בופר שלם בתם כחצר הניזק מניזקין
6 דרגל ופירי מה לנזקי' דרגל שכן ישנן באש וי"ל
7 דלאו פירכא היא דאין חומרא זו מועלת לחייבו
8 ברה"ר והכי דיינינן ק"ו ומה שן ורגל שאין חומרות
9 מועילות לחייבו ברה"ר נ"ש כו' ובפ"ק דזבחים
10 (דף ג') גבי שוחט לשמה לזרוק דמה שלא לשמה
11 דפסול מק"ו דשוחט חוץ לזמנו דכשר ופירי מה
12 לחוץ לזמנו שכן ברת אע"פ שאין חומרא זו
13 מועלת לחוץ לזמנו לפסול חומרא שהחמירה
14 תורה שאני דבין שהחמירה תורה חומרא זו
15 החמירה חומרא אחרת וא"ת והכי קאמרי רבנן
16 דין כל ק"ו פה הוא דבשביל חומרא אחריתי
17 קטנה שיש בזה מה שאין בזה יש ליתן בחמור כל
18 החומרות שבקל וי"ל בין שהחמיר מעין היין
19 שאנו באין ללמוד שפיר לומר דין שפיר וא"ת
20 בפ"ק דה"ר דני ממונות (סנהדרין דף לה) אמר
21 ותהא קבירת מת מצוה דוחה שבת מק"ו ומה
22 עבודה שהיא דוחה שבת קבורת מת מצוה דוחה
23 אותה שבת שנתחית מפני עבודה אינו דין שתהא
24 מת מצוה דוחה אותה והשתא נימא כמו שאינה
25 דוחה את העבודה אלא בשב ואל תעשה פה אל
26 תדחה שבת אלא בשב ואל תעשה וי"ל בין דוחה
27 העבודה נדחית מפני קבורת מת מצוה אין לנו
28 לומר שתהא תמונה ממנה בשום מקום:
29 ק"ו לשכינה י"ד יום. ארית משום דאמרינן
30 בהמפלת (דף דה לא). שהאב ואם נותנין
31 בו כל אהר' ה' דברים והקבה נותן בו י' דברים
32 וי"מ דנקט י"ד יום כנגד שני הסגרות דאין הסגור
33 פחות מ' ימים וכן מובח בחוטפתא דמסכת
34 אבות:

1 והא האי תנא דלא דריש דין. וכולהו מידחו
2 ותימא דבפרק השואל (כ"מ דף ע"ה) פריך
3 הניחא למאן דאית ליה דין אלא למאן דלית
4 ליה דין מאי איכא למימר ואף על גב דהתם לא
5 מפרך קל וחומר ונש לומר דפריך למאי דס"ד
6 מעיקרא להנך אמוראי:

1 מיד' ולא ד"א פתיבי. תימא דנימא דאהני ק"ו
2 למגע ומשא לטומאה גופיה ואהני דין
3 לומר דלא מטמא אדם לטמא בגדים ובגדיש מסכת
4 פלים ובסוף מסכת זבחים משמע דש"י של וכן מטמא
5 אדם לטמא בגדים וכ"ת לא שידך דין לחלק
6 בטומאה שלא מצוינו שום דבר שטמא במשא
7 שלא יטמא אדם לטמא בגדים הא לעיל (דף יח) אמרינן כי האי גוונא לר"ט אהני ק"ו לנ"ש ואהני דין למגופו ואע"פ שלא מצוינו נ"ש מגופו וכן לקמן גבי מפץ אומר אהני ק"ו לטומאת
8 ערב ואהני דין לטומאת ז' ואע"פ דלא מצוינו דבר הנוגע במת שלא יטמא ז' ושקא יש לנו לחלק דניש מגופו שני דברים הן ואין זה לחצאין וכן לקמן יש דברים הנוגעים במת שאין להן
9 טומאת ז' ואין נעשים אב וטומאה כגון אכילין ומשקין וכלי חרס אבל הכא כיון שיש בו טומאת משא אי אפשר להיות לחצאין וכן בפ"ק דפסחים (דף יח ט"ז) וליפין משקין הבאין ממת
10 שרץ ממשקין הבאין מחמת כלי ולא אמר דין שיהיו שניים כמותם דלא מצוינו דבר הנוגע בשרץ שלא יתא ראשון וא"ת ולימא דאהני ק"ו למגע לטמא בגדים כדכורא ואהני
11 דין לאפוקי ממשא וי"ל הא נמי הוי לחצאין דלא אשכחן מידי שנגעו מטמא אדם לטמא בגדים שלא יטמא במשא ואדרבה אשכחן מוכרב בריש מסכת פלים שנגעו מטמא אדם ולא
12 לטמא בגדים ומשאו מטמא אדם לטמא בגדים וא"ת ולימא אהני ק"ו למשא ואהני דין לאפוקי מגעו שלא יטמא אלא אדם לחודיה ולא לטמא בגדים שיהא דינו כמוכרב הא נמי ליתא
13 ולא פירכא היא ומשא דלא פתיבי ביה בכל ילפינן מק"ו ומגע דחתיבי ביה לא נביא לכל דין מגע ורוק מק"ו: א"ל האי תנא הוא. והני תנאי דאייתי פרק בתרא דנזיר (דף ט"ו) ותנא ומתני'
14 דהתם קסברי ש"י של וכן מטמא במשא לא שידך לאתווי כלל הכא דהתם כולוהו סברי דוקא קרוב לראיית זבחה מעת לעת או יזמו מטמא ש"י והקא בעי לאתווי תנא שטימא במשא כל
15 ז' בק"ו מרוקו וא"ת בפ"ק בנות פותים (גדה דף לה) דקבעי רב יוסף ראייה ראשונה של מצורע מרו' שחטמא במשא כו' ואמאי לא פשיט דמטמא במשא מק"ו מרוקו דטהור כטהור כמו
16 קרי של זב דהקא וי"ל דבעינן דהתם לאו איליא דרבי טרפון אלא איליא דרבנן דאית להו דין היבא דמפרך קל וחומר:

1 מפץ

28 תנא דשמעת ליה דאמר שכבת זרע של זב מטמא במשא לא ר"א ולא רבי יהושע דתנן
29 שכבת זרע של זב מטמא במגע ואין מטמא במשא דברי רבי איליעור ורבי יהושע אומר אף
30 מטמא במשא לפי שאי אפשר בלא צחצוחי זיבה עד פאן לא קאמר רבי יהושע התם אלא
31 שאי אפשר בלא צחצוחי זיבה הא לאו הכי לא אלא האי תנא הוא דתנן למעלה מהן
32 וכו'

1 **מִפְּנֵי** בַּמַּת כּו'. הָא דאָרמירין בְּכָל דּוּכְתִין (גדה מט. סוכה כ.) כָּל הַמְטָמָא מְדַרְס מְטָמָא טַמָא
 2 מַת מְהֵבָא נִפְקָא:
 3 **וּמָה** פּכִין קְטִינִים שְׁטוּהוּרִין כּוּב. שאִין יְכוּל לִיגַע בְּהֶם בְּחוּכֶם מְפַנֵּי שְׁפִיחִים צַר וּבְהִיסָה נְמִי
 4 לֹא מְטָמָא בְּדַפְרֵשׁ בְּקוּנָן מַה שְׂבָא לְכַלל מְנַע גַּא לְכַלל דְּהִיסָה וְשָׂאִין בָּא לְכַלל מְנַע

1 זּוּבּוּ שָׁל זָב. וְכוּלְהוּ הֵנָּה מְפָרֵשׁ בְּפֵי דָם הֵנָּה (גדה דף נוה) דְּמַטְמָאוּ בְּמִשְׁאָ: א"ב לַחְיָ.
 2 ש"ז גְּבִי זּוּב: דְּאִתִּיא מְרוּקִין. כְּדַגְמֵרִין לְעִיל מַה שְׁהוּר בְּטוּהוּר כּו': מִפְּנֵי בַּמַּת מִיָּנִין. שְׁמַטְמָא
 3 לְפִי שְׁנָאמֵר בַּמַּת גְּבִי מְדוּן וְכָל בְּגָד וְכָל כְּלֵי עוֹר וְגו' (מבמדר לא) וְהָ אֵינוֹ לֹא בְּכָלל בְּגָד
 4 וְלֹא בְּכָלל עוֹר וְלֹא בְּכָלל כְּלֵי עֵץ מִנִּיזִין שְׂאִפֵּי הוּא מְטָמָא בְּאִתְּלָה הַמּוֹת: פְּכִין קְטִינִים
 5 שְׁטוּהוּרִים כּוּב. בְּכָל טוּמְאוֹתָיו דְּכֵלֵי חֵרֶס אִין
 6 מְטָמָא אֵלָא מֵאִירוֹ וּמִתּוֹךְ שְׁפִי שְׁלוֹ צַר אִין
 7 יְכוּל לְהַכְנִיס אֲצַבְעוֹ לְתוּבוֹ וּלְמַדְרֵס נְמִי לֹא חוּז
 8 וּבְהִיסָה נְמִי לְהִכִּי אִפְקִיה רְחֻמָּא לְהִיסָה כְּלֵי
 9 חֵרֶס כּוּב בְּלִשׁוֹן מְנַע כְּדַכְתִּיב (ויקרא טו) וְכָל
 10 כְּלֵי חֵרֶס אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ הַזָּב וְגו' וּמְהֵבָא נִפְקָא לָן
 11 דּוּב מְטָמָא בְּהִיסָה לְמִימַר דְּכָל שְׂאִינוֹ רָאִי
 12 לְטַמָא בְּמַגְעוֹ אֵינוֹ מְטָמָא בְּהִיסָה: מְטָמָא בְּאִתְּלָה
 13 הַמּוֹת. לְכַתִּיב (שם יא) וְכָל כְּלֵי פְתוּחִין וְגו' וְאִי הוּוֹ
 14 כְּלֵי שְׁטוּמְאוֹתוֹ קוּדְמַת לְפַתְחוֹ הָיוּ אוֹמְרִין זֶה כְּלֵי
 15 חֵרֶס וְכַתִּיב טַמָא הוּא וְאִפֵּי פִּי צַר הָרִי הוּא
 16 רָאִי לְהִזְהִיל עֲלֵיהּ: מִפְּנֵי שְׁמַטְמָא כּוּב. שְׂרָאִי
 17 לְמִשְׁכַּב וְכַתִּיב הַמִּשְׁכַּב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב וְגו' (שם טו):
 18 וְלִפְיִיתִי לִיִּה. מִפְּנֵי שִׂידָה טַמָא בַּמַּת ז' זִמִּים
 19 כִּשְׂאָר בְּלִים שְׂבִאֵהָ הַמּוֹת: לִחְיָ דִּיז לְמַעוּשֵׁי
 20 מְטוּמְאוֹת שְׂכַעָה. הָדָא זָב לֹא מְטָמָא לִיָּה
 21 בְּמִשְׁכַּבּוֹ אֵלָא טוּמְאוֹת עֲרֹב: תַּנָּא מְטָמָא בְּשִׂרְזִין
 22 מִיָּיתִי לִיִּה. מִפְּנֵי בַּמַּת וּבִגְשׁ כְּדַלְקָתוֹן נֶאֱמַר בְּגָד
 23 וְעוֹר כּו' וְלֹאוּ בְּקִיז מִזָּב כְּדִאֲמַרְתּוּ דְּהוּ מְשַׁנָּה
 24 ד'ק מִפְּנֵי בְּשִׂרְזִין מֵנָּה לִיָּה וְאִית דְּגֵרִיסִי תַּנָּא מִפְּנֵי
 25 בְּשִׂרְזִין מִיָּיתִי כְּלוּמַר וְהָאִי תַּנָּא מִפְּנֵי בְּשִׂרְזִין הוּא
 26 דְּמִיָּיתִי בְּקִיז מִזָּב וּלְטוּמְאוֹת עֲרֹב וְלֹא מִפְּנֵי בַּמַּת:
 27 טַמָא בְּשִׂרְזִין. דְּשִׂרְזִין מְטָמָא בְּכַבְדֵּי שְׁטוּהוּרֵי וְרָאִי הוּא
 28 לִיבְנֵס בְּפִי פֶר קָטָן: הֵנִיחָא לְפִי"ד דּוּן מִיָּה וְאִין
 29 בְּאִתְרָא. אִיפָא לְמִימַר דְּלֹא אִיבְרִיבָא בְּגָד וְעוֹר
 30 דְּמַת אֵלָא לְאַפְנִיזִין דְּגִמְרִין לֵה מִשׁוֹ לְקַבּוּלֵי
 31 טוּמְאוֹת מַת וּמִקְמִינִין טוּמְאוֹת מַת בְּאִתְרָא מַה
 32 שְׂאָר בְּלִים טוּמְאוֹת שְׂכַעָה אֵבִי גַבִּי מִפְּנֵי טוּמְאוֹת
 33 ז': אֵלָא לְפִי"ד דּוּן מִיָּה וּמִיָּה. וְדִמְלִתָּא דִּילְפִינָן
 34 לִיָּה מְמִילְתָּא אֲחִירִיתִי וְכָל מִלֵּי דִּינִינָן לִיָּה
 35 מִיָּה מִפְּנֵי בַּמַּת לְטוּמְאוֹת שְׂכַעָה מְקוּלָּן (הַשְׂתָּא
 36 בְּגָד וְעוֹר דְּמַת אִיבְרִיבָא) דְּאִי וּמְשִׂרְזִין הָדָא גְּמָרוּ
 37 אֲמַיָּא טוּמְאוֹת עֲרֹב הוּא דְּאִית לִיָּה: וּבְפִתְתָם
 38 בְּגִידֵיכֶם וְגו'. וְגִידִירַת כְּתוּבָה הוּא דְּלֹא אֲמַרְיָן
 39 בִּיָּה דּוּן מִיָּה וּמִיָּה.

1 זּוּבּוּ שָׁל זָב וְרוּקוֹ וְשִׁכְבַת זָרְעוֹ וּמִיָּמִי רִגְלָיו וְדָם הֵנָּה
 2 מְטָמָאִין בִּין בְּמַגְעֵי בִין בְּמִשְׁאָ וְדִלְמָא ה"נ לְפִי שְׂאִי"א
 3 בְּלֹא צְחֻצְחוּתִי וְיָבָה א"כ לְחִנְיָה גְּבִי זּוּבּוּ מ"ש דְּקִתְנִי
 4 לָהּ גְּבִי רוּקוֹ אֵלָא מְשׁוּם דְּאִתִּי מְרוּקוֹ א"ל רַב אֵהָא
 5 מוּדְפְתִי לְרַבִּינָא וְהָא הוּא תַּנָּא לֹא דְרִישׁ דִּיז וְאֵע"ג דְּלֹא
 6 מְפָרְדִּי ק"ו דְּתַנְיָא מִפְּנֵי בַּמַּת מִנְיִין וְדִין הוּא וְיָמָה פְּכִין
 7 קְטִינִים שְׁטוּהוּרִים כּוּב כְּמִטְמָא בַּמַּת מִפְּנֵי שְׁמַטְמָא כּוּב
 8 אֵינוֹ דִּין שְׁמַטְמָא בַּמַּת וְקִפְיִיתִי לָהּ בִּין לְטוּמְאוֹת עֲרֹב
 9 בִּין לְטוּמְאוֹת שְׂכַעָה וְאִמָּאִי אִימָא אֵהָנִי ק"ו לְטוּמְאוֹת
 10 עֲרֹב וְאֵהָנִי דִּיז לְאַפְסוּי טוּמְאוֹת שְׂכַעָה א"ל כְּבָר רַמָּא
 11 נִיחָלִיה ר"ג פֶּר וְכִרְהָ לְאַפִּי וְא"ל אֲבִי תַּנָּא מִמְּפֵץ
 12 בְּשִׂרְזִין מִיָּיתִי לָהּ וְה"ק מִפְּנֵי בְּשִׂרְזִין מִנְיִין וְדִין הוּא וְיָמָה
 13 פְּכִין קְטִינִים שְׁטוּהוּרִים כּוּב מְטָמָאִין בְּשִׂרְזִין מִפְּנֵי שְׁמַטְמָא
 14 כּוּב אֵינוֹ דִּין שִׂידָה טַמָא בְּשִׂרְזִין אֵלָא מִפְּנֵי בַּמַּת מִנְיִין
 15 נֶאֱמַר בְּגָד וְעוֹר בְּשִׂרְזִין וְנֶאֱמַר בְּגָד וְעוֹר בַּמַּת מַה בְּגָד
 16 וְעוֹר הָאֲמוּר בְּשִׂרְזִין מִפְּנֵי טַמָא בּוֹ אֵף בְּגָד וְעוֹר הָאֲמוּר
 17 בַּמַּת מִפְּנֵי טַמָא בּוֹ מוּפְנָה דְּאִי לֹא מוּפְנָה אִיפָא
 18 לְמַפְרָד מַה לְשִׂרְזִין שְׂכַעָה מְטָמָא בְּכַבְדֵּי שְׁטוּהוּרֵי וְנֶאֱמַר בַּמַּת
 19 שְׂאִין מְטָמָא בְּכַבְדֵּי שְׁטוּהוּרֵי אֵלָא בְּכוּזִית לְאִי אֲפִנְיִי מוּפְנָה
 20 מְכַדִּי שִׂרְזִין אֲתַקְשׁ לְשִׁכְבַת זָרַע דְּכַתִּיב אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר
 21 תִּצָּא וְגו' וְסָמְיָד לִיָּה אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל שִׂרְזִין
 22 וְכַתִּיב בִּיָּה בְּשִׁכְבַת זָרַע וְכָל בְּגָד וְכָל עוֹר אֲשֶׁר יִהְיֶה
 23 עֲלָיו שִׁכְבַת זָרַע בְּגָד וְעוֹר דְּכַתִּב רְחֻמָּא בְּשִׂרְזִין לְמָה
 24 לִי ש"מ לְאַפְנִיזִי וְאַפְתִּי מוּפְנָה מִצַּד אֲחָד הוּא הֵנִיחָא
 25 לְמִ"ד מוּפְנָה מִצַּד אֲחָד לְמִדִּין וְאִין מְשִׁיבִין שְׁפִיר אֵלָא
 26 לְמִ"ד לְמִדִּין וּמְשִׁיבִין מֵאִי אִיפָא לְמִימַר דְּמַת נְמִי
 27 אֲפִנְיִי מוּפְנָה מְכַדִּי מַת אֲתַקְשׁ לְשִׁכְבַת זָרַע דְּכַתִּיב
 28 וְהַזּוֹנֵעַ כְּכָל טַמָא נֶפֶשׁ אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר תִּצָּא מִכּוּנּוֹ וְגו'.

1 **שְׁטוּהוּרִין** כּוּב. תִּימָה מְנִיל שִׂימָא
 2 מְמַעֲיִינִית הַזָּב נְהִי דְּבִשְׁעַר הַזָּב
 3 לֹא מְטָמָא הֵינִימ בְּשִׁעַר שְׂמַבְשֵׁר הַזָּב גּוֹפִיה נִפְקָא
 4 לָן טוּמְאוֹת שְׂעַר הַלֶּבֶךְ בְּעִינֵין רָאִי לְנִגְיַת בְּשִׁעַר
 5 אֲבָל רוּקוֹ דְּכַתִּיב בִּיָּה בְּהִדְיָא וְכִי יִזְרַק הַזָּב שְׂטוּהוּרֵי
 6 פְּשִׁיטָא דְּלֹא בְּעִינֵין בִּיָּה רָאִי לְנִגְיַת בְּשִׁעַר:
 7 **מִפְּנֵי** שְׁמַטְמָא כּוּב כּו'. וְאִית כְּלֵי חֵרֶס הַמּוֹקֵץ
 8 צְמִיד פְּתִיל יוֹבִיחַ שְׁמַטְמָא כּוּב בְּהִיסָה
 9 בְּדַפְּלִ וְהוּוֹר בַּמַּת וְאוּמַר רִית דְּלֹא שִׂיךְ לְמִימַר
 10 יוֹבִיחַ מְצַמִּיד פְּתִיל שְׂדֵרֵי בְּעִינֵין שְׁמַטְמָא כּוּב הֵיָּה
 11 מְטָמָא בַּמַּת דְּמַה שְׁמַטְמָא בְּהִיסָה הוּוֹ מְשׁוּם דְּהָיוּ
 12 כְּמוֹ שְׂהָזָב נִגַּע בְּחֻבוֹ כְּדִאֲמַרְיָן (ת"כ פֶּרשֶׁה
 13 מִצְרַע) אִידוּהּ מְנַע שְׂהוּא כְּכוּלֵּי הָיוּ אוֹמְרִין זֶה
 14 הִיסָטוֹ וְכַמַּת נְמִי אֵם הֵיָּה כְּפִית מִן הַמַּת בְּחֻבוֹ
 15 הֵיָּה טַמָא: וְקִמְיִיתִי לִיָּה בִין לְטוּמְאוֹת עֲרֹב בִּין
 16 לְטוּמְאוֹת שְׂכַעָה. תִּימָה דְּמַה טוּמְאוֹת שְׂכַעָה שִׂיכָא
 17 בִּיָּה דְּלִית לִיָּה שְׂדֵרֵי בְּמַקְוֵה כְּדִאֲמַרְיָן בְּפֶרֶק ר'
 18 עֲקִיבָא (שבת דף ק"ג) וְאִין לוּמַר דִּין טוּמְאוֹת
 19 שְׂכַעָה קָאמַר כְּלוּמַר שְׂנַעְשַׁע אֵב הַטוּמְאוֹת בְּרִין
 20 דְּבַר שְׁמַטְמָא טוּמְאוֹת שְׂכַעָה הָא בִּין דְּלִית לִיָּה
 21 טְהוּרָה בְּמַקְוֵה אִין נַעֲשַׂה אֵב הַטוּמְאוֹת כְּדוּמְכּוּב
 22 בְּסוּף עִירּוּבִין (דף קד) וְיִל דְּהָאִי ק"ו נְמִי מְהִיז לְפִשְׁטוּי כְּלֵי עֵץ הַמְיּוּחָתִים לְמַדְרֵס שְׁטָמָא בַּמַּת וּמִיָּיתִי לְהוֹ לְטוּמְאוֹת שְׂכַעָה אִינִי בְּהִרְיִיתָא מִיָּירִי בְּכָל מְפַצִּים בִּין מִפְּנֵי שֵׁל עֵץ שִׂישׁ לֹא טְהוּרָה
 23 בְּמַקְוֵה בִין מִפְּנֵי שֵׁל שִׁפְהָ וְגַמִּי וּבְמַסְכַּת (שבת דף קד) פְּרִיךְ מִמְּפָץ שֵׁל שִׁפְהָ וְגַמִּי וְהָא פְּרִיךְ מִמְּפָץ שֵׁל עֵץ: ש"מ מוּפְנָה מְשִׁנֵי צְדִידִין. תִּימָה לְמָה לִי גוֹשׁ כִּין דְּאִיתְקַשׁ מַת לְשִׁכְבַת זָרַע
 24 וְש"ז לְשִׂרְזִין דְּכָבֵל הַתּוֹרָה בּוֹלַה לְמִיָּדִין לְמַד מִן הַלְמַד חוּץ מִן הַקּוּדְשִׁים וְי"ל דְּעַל פְּרִיחָן לֹא לְכָל מִלֵּי גַמְרִי מְהִדְיִי לֹא מְהִיבְשָׂא וְלֹא מְגוֹזְרָה שְׁהוּ בְּדִאֲשַׁבְּכוֹן בְּרִישׁ פֶּרֶק שֵׁן דְּחִילְיוֹן (דף לוה) גְּבִי הַכְּשֵׁר דְּחַד לְטוּמְאוֹת מַת וְחַד לְטוּמְאוֹת שִׂרְזִין וְצִרִיבָא וּמְדִאִיבְטִירְךָ ג"ש הוּא דְּשִׁמְעִין דְּלְכָל מִלֵּי לֹא גְמִירִי מְהִדְיִי כִי אֵם לְגַבִּי הֵיָּה דְּהָבָא וּבְסוּף פֶּרֶק בְּמַה אִשְׁהָ (שבת דף סד).
 25 לְרַבּוֹת דְּבַר הָבָא מְנֻבַּח הַסּוֹס מְנֻבַּח הַפֶּרָה שְׁעִנָן אֲחָד הֶם לְטַמָא בִּשְׁנֵיהֶם וְכִן יְדוּת הַפְּלִים וְהַאֲבֻלִים דִּילְפִינָן כְּהַעוֹר וְהַרְוֵטָב (חולין דף קיח) לֹא מְצַרִּיךְ תֵּרִי קְרָאִי לְמַת וְלִשְׂרִי:
 26 **אֲמַר** קְרָא וּבְכַסְתֶּם בְּגָדֵיכֶם. וְאִית וְלִילָף מְקִיז כְּדִמְעִיקָא וְי"ל דְּאִשְׁמוּקָא דְּכַתִּיב בְּהִיסָה מְשַׁמַּע לִיָּה קְרָא וְהַשְׂתָּא דִּילְפִינָן מַת בְּגִידֵיהּ שְׁהוּ אֵע"ג דְּשִׂרְזִין גּוֹפִיהּ מְקַרְיָן מְקַל וְחֻמְרֵן כְּתוּב
 27 בְּהִדְיָא חִשְׁבִּי בִיָּה:

1 **חצי**
 2 **וְכַתִּיב בִּיָּה בְּשִׁכְבַת זָרַע וְכָל בְּגָד וְכָל עוֹר אֲשֶׁר יִהְיֶה עֲלָיו שִׁכְבַת זָרַע בְּגָד וְעוֹר דְּכַתִּב רְחֻמָּא בְּשִׂרְזִין לְמָה
 3 לִי ש"מ לְאַפְנִיזִי וְהָאִי מוּפְנָה מְשִׁנֵי צְדִידִין הֵנִיחָא לְמִ"ד דּוּן מִיָּה וְאִין מִיָּה בְּאִתְרָא אֵלָא
 4 לְמִ"ד דּוּן מִיָּה וּמִיָּה מֵאִי אִיפָא לְמִימַר אֲמַר רַבָּא אֲמַר קְרָא וּבְכַסְתֶּם בְּגִידֵיכֶם בִּיָּה שְׂכַעָה
 5 כָּל טוּמְאוֹת שְׂאֵתָם מְטָמָאִין בַּמַּת לֹא יְהוּ פְּחוּתִין מְשַׁבְּעָה וְתַהָּא שֵׁן וְרִגְלֵי חִיִּיב בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים
 6 מְקַל וְחוֹמֵר וְיָמָה קְרָן שְׂבִרְשׁוֹת הֵנִיזִין אֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֵלָא חֲצִי גּוֹק בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים חִיִּיבַת שֵׁן וְרִגְלֵי
 7 שְׂבִרְשׁוֹת הֵנִיזִין מְשַׁלֵּם גּוֹק שְׁלֵם אֵינוֹ דִּין שְׂבִרְהוּ"ר חִיִּיב אֲמַר קְרָא וּבְעַר בְּשִׂרְהָ אַחֵר וְלֹא בְּרַה"ר
 8 מִיָּד**

1 **בסוף** עִירּוּבִין (דף קד) וְיִל דְּהָאִי ק"ו נְמִי מְהִיז לְפִשְׁטוּי כְּלֵי עֵץ הַמְיּוּחָתִים לְמַדְרֵס שְׁטָמָא בַּמַּת וּמִיָּיתִי לְהוֹ לְטוּמְאוֹת שְׂכַעָה אִינִי בְּהִרְיִיתָא מִיָּירִי בְּכָל מְפַצִּים בִּין מִפְּנֵי שֵׁל עֵץ שִׂישׁ לֹא טְהוּרָה
 2 בְּמַקְוֵה בִין מִפְּנֵי שֵׁל שִׁפְהָ וְגַמִּי וּבְמַסְכַּת (שבת דף קד) פְּרִיךְ מִמְּפָץ שֵׁל שִׁפְהָ וְגַמִּי וְהָא פְּרִיךְ מִמְּפָץ שֵׁל עֵץ: ש"מ מוּפְנָה מְשִׁנֵי צְדִידִין. תִּימָה לְמָה לִי גוֹשׁ כִּין דְּאִיתְקַשׁ מַת לְשִׁכְבַת זָרַע
 3 וְש"ז לְשִׂרְזִין דְּכָבֵל הַתּוֹרָה בּוֹלַה לְמִיָּדִין לְמַד מִן הַלְמַד חוּץ מִן הַקּוּדְשִׁים וְי"ל דְּעַל פְּרִיחָן לֹא לְכָל מִלֵּי גַמְרִי מְהִדְיִי לֹא מְהִיבְשָׂא וְלֹא מְגוֹזְרָה שְׁהוּ בְּדִאֲשַׁבְּכוֹן בְּרִישׁ פֶּרֶק שֵׁן דְּחִילְיוֹן (דף לוה) גְּבִי הַכְּשֵׁר דְּחַד לְטוּמְאוֹת מַת וְחַד לְטוּמְאוֹת שִׂרְזִין וְצִרִיבָא וּמְדִאִיבְטִירְךָ ג"ש הוּא דְּשִׁמְעִין דְּלְכָל מִלֵּי לֹא גְמִירִי מְהִדְיִי כִי אֵם לְגַבִּי הֵיָּה דְּהָבָא וּבְסוּף פֶּרֶק בְּמַה אִשְׁהָ (שבת דף סד).
 4 לְרַבּוֹת דְּבַר הָבָא מְנֻבַּח הַסּוֹס מְנֻבַּח הַפֶּרָה שְׁעִנָן אֲחָד הֶם לְטַמָא בִּשְׁנֵיהֶם וְכִן יְדוּת הַפְּלִים וְהַאֲבֻלִים דִּילְפִינָן כְּהַעוֹר וְהַרְוֵטָב (חולין דף קיח) לֹא מְצַרִּיךְ תֵּרִי קְרָאִי לְמַת וְלִשְׂרִי:
 5 **אֲמַר** קְרָא וּבְכַסְתֶּם בְּגָדֵיכֶם. וְאִית וְלִילָף מְקִיז כְּדִמְעִיקָא וְי"ל דְּאִשְׁמוּקָא דְּכַתִּיב בְּהִיסָה מְשַׁמַּע לִיָּה קְרָא וְהַשְׂתָּא דִּילְפִינָן מַת בְּגִידֵיהּ שְׂהוּ אֵע"ג דְּשִׂרְזִין גּוֹפִיהּ מְקַרְיָן מְקַל וְחֻמְרֵן כְּתוּב
 6 בְּהִדְיָא חִשְׁבִּי בִיָּה:

56 מוּפְנָה – הפסוק פנוי, מְכַרְי – מכיון שטומאת שְׂרָץ אֲתַקֵּשׁ – הוקשה
57 לטומאת שִׁבְבַת זָרַע, דְּקָתִיב (ויקרא כב ד) 'אוּ אִישׁ אִישׁר תִּצַּח מִמֶּנּוּ
58 שִׁבְבַת זָרַע וְגו', וְקָמוּף לִיָּה – ובסמוך לו נאמר (שם ה) 'אוּ אִישׁ אִישׁר
59 יִנַּע בְּכָל שְׂרָץ', ששניהם ובעל קרי והנוגע בשרץ נאסרו באכילת
60 קודשים, וְקָתִיב בֵּיה בְּטוּמַת שִׁבְבַת זָרַע (ויקרא טו ז) 'וְכָל בְּגֵד וְכָל
61 עוֹר אִישׁר יִהְיֶה עָלָיו שִׁבְבַת זָרַע', ומפסוק זה אנו למדים שטומאת
62 שִׁבְבַת זָרַע בכלים היא רק בבגד או כלי עור, ואם כן 'בְּגֵד וְעוֹר' דְּקָתִיב
63 רְחֻמָּנָא – שכתבה התורה בטומאת שְׂרָץ, לְמַה לִּי, אלא שְׂמַע מִיָּנָה
64 לְאַפְגוּי – שזה פסוק פנוי לצורך לימוד טומאת מת במפץ כמו טומאת
65 שרץ במפץ, ואין לפרוך את הגזירה שזה מחמת ששרץ מטמא
66 בבעדשה, כיון שמיתור הפסוק אנו למדים את הגזירה שזה.
67 שואלת הגמרא: וְאֶפְתִּי – ועדיין, כיון שהפסוק מוּפְנָה מִצַּד אַחַד הוּא,
68 אִם כֵּן הֵנִיחָא – יהיה מובן לְמַאן דְּאָמַר שגזירה שזה שהיא מוּפְנָה
69 מִצַּד אַחַד, כלומר שאחד מהפסוקים מיתור, לְמִדִּין מוּזָה לזוה וְאִין
70 מְשִׁבִין לפרוך את הלימוד אף אם המלמד חמור מהגלמה, וממילא
71 שְׂפִיר – מה שנלמד לטמא מפץ בטומאת מת בגזירה שזה שטומאת
72 שרץ, נכון. אֲלֵא לְמַאן דְּאָמַר שגזירה שזה המופנה מצד אחד לְמִדִּין
73 מוּזָה לזוה וְקָשִׁיבִין על הלימוד אם יש פירכא, מֵאֵי אִיבָא לְמִימַר – איך
74 ניתן לומר כאן את הגזירה שזה, הלא רק הפסוק לגבי שרץ הוא מופנה,
75 ואפשר לפרוך את הגזירה שזה מחמת ששרץ מטמא אף בבעדשה.
76 משיבה הגמרא: לשון 'בגד ועור' דבטומאת מַת נְמִי – גם הוא אֲפְגוּי
77 מוּפְנָה, וְכַכֵּי – מכיון שטומאת מַת אֲתַקֵּשׁ – הוקשה לטומאת
78 שִׁבְבַת זָרַע, דְּקָתִיב (ויקרא כב ד) את שניהם בסמיכות זה לזה 'וְהִנְגַע
79 בְּכָל טָמֵא נֶפֶשׁ אוּ אִישׁ אִישׁר תִּצַּח מִמֶּנּוּ שִׁבְבַת זָרַע וְגו', וְקָתִיב
80 בֵּיה בְּשִׁבְבַת זָרַע (שם טו ז) 'וְכָל בְּגֵד וְכָל עוֹר אִישׁר יִהְיֶה עָלָיו
81 שִׁבְבַת זָרַע', וממילא אנו יודעים שטומאת מת שייכת בבגד וכלי עור,
82 ואם כן 'בְּגֵד וְעוֹר' דְּקָתִיב רְחֻמָּנָא – שכתבה התורה בטומאת מַת
83 (במדבר לא כ) 'וְכָל בְּגֵד וְכָל כְּלֵי עוֹר', לְמַה לִּי – מדוע הוצרכה
84 לכתובה, אלא שְׂמַע מִיָּנָה שהתורה כתבה אותו כדי לְאַפְגוּי – ליתרו
85 לצורך גזירה שזה זו, וְהוּי – ונהייתה הגזירה שזה מוּפְנָה מִשְׁנֵי צַדִּין,
86 ובאופן זה אין משיבין על הגזירה שזה.
87 שואלת הגמרא: הֵנִיחָא – יהיה מובן לְמַאן דְּאָמַר 'דִּין מִיָּנָה וְאִין
88 בְּאִתְרָא', כלומר שבכל לימוד שזה גזירה שזה לומדים רק את הדין
89 שעבורו נעשה הלימוד ולא את שאר פרטי הדינים, ואף שאנו לומדים
90 טומאת מפץ במת שטומאת מפץ בשרץ, איננו לומדים את שיעור
91 הטומאה, ולכן בטומאת שרץ המפץ נטמא בטומאת ערב ובטומאת מת
92 המפץ נטמא טומאת שבעה, אֲלֵא לְמַאן דְּאָמַר 'דִּין מִיָּנָה וְמִיָּנָה/
93 כלומר שבכל לימוד של גזירה שזה לומדים את כל פרטי הדינים
94 שבמלמד, יש להקשות, מֵאֵי אִיבָא לְמִימַר – מה מועיל ללמוד טומאת
95 מפץ במת שטומאת מפץ בשרץ, הרי טומאת שרץ היא רק טומאת
96 ערב, וכן יהיה הדין גם בטומאת מפץ במת. משיבה הגמרא: אֲמַר רַבָּא,
97 אֲמַר קְרָא (במדבר לא כד) בטומאת מַת 'וְכִכְסֶתֶם בְּגָדֵיכֶם בַּיּוֹם
98 הַשְּׂבִיעִי וּסְתַרְתֶּם, ולומדים מהמילה 'וּסְתַרְתֶּם' שהיא מיתורת שְׁכָל
99 מְטָמֵאת שְׂאֵתֶם מְטָמֵאִין בְּמַת לֹא יְהוּ פְחוּתִין מִשְׂבְּעָה יָמִים, ואם כן
100 יש גזירת הכתוב שמפץ שנטמא בטומאת מת טמא שבעה ימים.
101 הגמרא דנה בקל וחומר נוספים לגבי חיוב שאר המזיקים. שואלת
102 הגמרא: אם איננו למדים לחייב קרן בחצר הניזק בנזק שלם, נדרוש קל
103 וחומר להיפך, וְתָהָא שֵׁן וְרַגְלָא חֵיבִיב אף בְּרִשׁוֹת הַרְבִּיבִים, מְקַל וְחוּמְרָא,
104 וְכֵהָ קְרָן שֶׁהוּיָקָה בְּרִשׁוֹת הַנִּיזָק הַבְּעִלִים אִינוּ מְשַׁלְּם אֲלָא חֲצִי נִזְק
105 כדן כל נזק משונה, ואף על פי כן אם הוּיָקָה בְּרִשׁוֹת הַרְבִּיבִים חֲצִי נִזְק,
106 שֵׁן וְרַגְלָא שְׂאֵם הוּיָקָה בְּרִשׁוֹת הַנִּיזָק הַבְּעִלִים מְשַׁלְּם נִזְק שְׁלֵם הָאֵם
107 אִינוּ דִּין שְׂאֵם הוּיָקָה בְּרִשׁוֹת הַרְבִּיבִים חֲצִיב, משיבה הגמרא: אֲמַר רַבָּא
108 (שמות כב ד) 'וְכַעֲרָא בְּשַׂדָּה אַחֲרָא', שחיוב שן ורגל הוא רק כשהוּיָקָה
109 בשַׂדָּה אַחֲרָא, וְלֹא בְּרִשׁוֹת הַרְבִּיבִים.

1 זוכו שְׁל זָב, וְרוּקָא, וְשִׁבְבַת זָרַע, וְיִמְיָ רַגְלִיו, וְרַם הַנֶּהָה, מְטָמֵאִין
2 בֵּין בְּמַנְעֵי זָבִין בְּמִשְׁא, ומבואר כדברי הברייתא ששכתב זרע של זב
3 מטמאת במשא. שואלת הגמרא: וְדִלְמָא הָכֵא נְמִי – שמא גם כאן
4 (ובמשנה) הטעם הוא כדברי רבי יהושע בברייתא, לְפִי שְׂאֵן אֲפֻשֵׁר
5 ששכתב זרע של זב תצא בְּלֹא צְחָצְחוּי וְיָבָה, אבל אם שכתב הזרע
6 היתה בלי צחצוחי ויבה היא לא היתה מטמאת במשא. משיבה
7 הגמרא: אִם כֵּן, שהטעם במשנה הוא מחמת צחצוחי ויבה, היה לו
8 לתנא לְתַנְיִיָּה – לשנות דין שכתב זרע נְמִי – סמוך לדין זוכו, וְכֵא
9 שְׂנָא – מאיזה טעם דְּקָתִיב לָהּ – שנה התנא שכתב זרע נְמִי – סמוך
10 לריוק שהוא דין שאר מעיינות הוב, אֲלֵא מְשַׁבְּעָה דְּכָל דִּין טוּמְאָתוּ אֲתֵי
11 – נלמד מריוק בקל וחומר, כמבואר לעיל (ע"א) שאם הזרע שהוא
12 טהור כשיצא מאדם טהור מטמא כשיצא מזב, קל וחומר לשכתב זרע
13 הטמאה אף כשיצאה מאדם טהור שתטמא כשיצאה מזב.
14 הגמרא חוזרת לדון האם יש תנא שאינו סובר דרשת דיר: אֲמַר לִיָּה
15 רַב אֲהָא מוּפְנָה לְרַבִּינָא, וְהָא – הרי מצינו הָאֵי תִנְא דְלֵא דְרִישׁ –
16 שאינו דורש דירי לבא מן הדין כלל וְאָף עַל גַּב דְלֵא מוּפְרָד קַל
17 וְחוּמְרָא מחמת הדיר, דְּתַנְיָא, מְפִיץ – מחצלת קנים הראויה לשכיבה,
18 בְּטוּמַת באוהל מַת מְנִיין שיכולה להיטמא אף שאינה בגד או כלי
19 עור או כלי עץ. דורשת הברייתא, וְדִין הוּא – יש ללמוד זאת בקל
20 וחומר, וְכֵהָ מְפִיץ קְטַנִּים – כלי חרס שפיהם צר ביותר) שְׂמַהוּרִים
21 בְּטוּמַת הָזָב, אף על פי כן מְטָמֵא – (נטמאים) – באוהל הַמַּת, מְפִיץ
22 שְׂמַטָּא – שנטמא בְּמִדְרַס הָזָב שהרי נעשה למשכב, הָאֵם אִינוּ דִין
23 שְׂמַטָּא בְּאֵהָל הַמַּת, מבארת הגמרא: וְקָמִיָּתִי לָהּ – והברייתא למדה
24 דרשא זו של טומאת מת במפץ בֵּין לְטוּמַת עֶרֶב וּבֵין לְטוּמַת
25 שְׂבְעָה, וְקָשָׁה אֲמַאי – מדוע הברייתא מרבה גם טומאת שבעה, אֲמַאי
26 – נאמר דְּהִנְי – שהועיל הקל וְחוּמְרָא לְרִבּוֹת טוּמַת עֶרֶב בַּמְפֵץ,
27 וְהִנְי – והועיל הדין לְאַפְגוּי – להוציא דין טוּמַת שְׂבְעָה, שהרי
28 זב מטמא רק טומאת ערב, וכיון שלומדים מזב, גם מפץ שייטמא באהל
29 המת יהיה טמא רק טומאת ערב. אלא מוכח שתנא זה אינו סובר כלל
30 דירי אף באופן שהקל וחומר אינו נעקר. משיבה הגמרא: אֲמַר לִיָּה
31 רַבִּינָא לרב אחא, בְּכַר רַמָּא יְהִלִּיָּה – הקשה קושיא זו רַב נְחוּמִי בַר
32 זְכֻרְיָה לְאַבְי, וְאֲמַר לִיָּה אֲבִי, הַתִּנְא בְּרִייתָא לא למד דין טומאת
33 מת במפץ שטומאת מת של פכים קטנים, אלא שטומאת מְפִיץ שנגע
34 בְּשְׂרָץ מִיָּתִי לָהּ – הוא למד את דין מפץ בטומאת מת בגזירה שזה,
35 כמבואר להלן. וְהִבְרִיתָא שלמדה בקל וחומר הָכֵי קְאָמַר – כך
36 אמרה, מְפִיץ בְּטוּמַת שְׂרָץ מְנִיין שנטמא. וְדִין הוּא – יש ללמוד זאת
37 בקל וחומר, וְכֵהָ מְפִיץ קְטַנִּים – כלי חרס שפיהם צר ביותר שְׂמַהוּרִים
38 בְּזָב, אף על פי כן מְטָמֵא בְּשְׂרָץ, כיון ששרץ מטמא בבעדשה והוא
39 יכול להיכנס אף בתוך פכים קטנים, מְפִיץ שְׂמַטָּא בְּמִדְרַס הָזָב שהרי
40 הוא ראוי למשכב, הָאֵם אִינוּ דִין שְׂאֵתֶם מְטָמֵא בְּשְׂרָץ, ואין לדחותו
41 שדיו לבא מן הדין להיות כנידון, כיון שגם הנלמד וגם המלמד
42 טמאים רק טומאת ערב.
43 הגמרא ממשיכה לברר את דין מפץ בטומאת מת: אֲלֵא מְפִיץ שנטמא
44 בְּאֵהָל הַמַּת, מְנִיין. דורשת הגמרא גזירה שזה: אֲמַר 'בְּגֵד וְעוֹר'
45 בְּטוּמַת שְׂרָץ (ויקרא יא לב) 'אוּ בְּגֵד אוּ עוֹר, וְנִצַּח מִמֶּנּוּ וְעוֹר'
46 בְּטוּמַת מַת (במדבר לא כ) 'וְכָל בְּגֵד וְכָל כְּלֵי עוֹר, מַה בְּגֵד וְעוֹר'
47 הָאֲמֹר בְּשְׂרָץ, מְפִיץ טָמֵא בּוּ, אִף בְּגֵד וְעוֹר הָאֲמֹר בְּמַת, מְפִיץ טָמֵא
48 בּוּ.
49 מבארת הגמרא: על כורחנו יש לומר שהפסוק מוּפְנָה – (פנוי) לדרוש
50 מנמו גזירה שזה, כיון דְּאֵי – שאם הוא לֹא מוּפְנָה, אִיבָא לְמַפְרָה –
51 ניתן לפרוך את הגזירה שזה, מַה לְשְׂרָץ שטומאתו חמורה שְׂכָן מְטָמֵא
52 אף בְּכַעֲרָשָׁה שהוא פחות מכזית, תֵּאמַר בְּמַת שטומאתו קלה שְׂהִי
53 אִין הוּא מְטָמֵא בְּכַעֲרָשָׁה אֲלֵא רַק בְּגוּזָת, ואם אין פסוק שכתב רק
54 לצורך לימוד זה, הגזירה שזה נפרכת.
55 הגמרא מבארת מדוע פסוקים אלו מופנים לְאֵי – (באמת) אֲפְגוּי

המשך ביאור למסכת בבא קמא ליום ראשון עמוד א

1 ספק נוסף בדניני צרורות: **פְּעֵי מִינִיָּה רַבִּי אֲבָא בְּרַם מְרַבֵּי אָמֵי,**
 2 **וְאָמְרֵי לָהּ** – ויש אומרים ששאל ספק זה מרבי חייה בר אבא, היתה
 3 הבהמה מהלכת במקום שיש בו צרורות רבים, **שָׂאֵי אֲפֻשְׁרָ לָהּ לִילֵךְ**
 4 **כְּדַרְכָּה אֵלָא אִם בְּן מְנַתְוֹת צְרוּרוֹת,** אך לא הלכה כדרכה אלא
 5 שינתה ופָּעֵמָה בקרקע, וְהִתְיִזָּה צְרוּרוֹת וְהִיזְקָה אֶת הַכְּלִים, מהו –
 6 כיצד יש לדון נזק זה, האם כדון צרורות רגילים, או כדון צרורות על
 7 ידי שינוי.
 8 צדדי הספק: **בִּיּוֹן דְּאֵי אֲפֻשְׁרָ לָהּ לִילֵךְ כְּדַרְכָּה בְּלֹא לְהִתְיִזָּה, אֲוִרְחִיה**
 9 **הוּא** להתניו צרורות, ולפיכך אף כשבועטה יש לדון את הנזק כנוקי
 10 צרורות רגילים, **אִו דְּלִמָּא הִשְׁתָּא מִיְהָא מְחַמַּת בִּיעוּטָא קְמִנְתָּוָה**
 11 **צְרוּרוֹת** – או שמא יש לומר, שמאחר ועתה לא הלכה כדרכה אלא
 12 בעטה והתניוה, יש לדון הנזק כצרורות על ידי שינוי. תיקון:
 13 ספיקות נוספים בדניני צרורות: **בְּעָא מִינִיָּה רַבִּי יְרֵמְיָה מְרַבֵּי זִירָא,**
 14 **הִיתָה הִבְהֵמָה מְהַלְכַת בְּרִשּׁוֹת הָרְבִים,** (וּבְעָמָה) וְהִתְיִזָּה צְרוּרוֹת,
 15 וְהִיזְקָה כְּלִים שֶׁהִיוּ מוֹנְחִים בְּרִשּׁוֹת הָרְבִים, מהו – האם יש לחייב את
 16 בעל הבהמה בנזק זה, או לא.
 17 צדדי הספק: **לְתַרְן מְדַמֵּינָן לִיָּה וְתִיבַת** – האם יש לדמות את דין נוקי
 18 צרורות לדין נוקי קרן, מאחר שדינם שווה לענין תשלום חצי נזק,
 19 ולפיכך, כשם שקרן שהזיקה ברשות הרבים חייבת, אף בנזקי צרורות
 20 הדין כן, **אִו דְּלִמָּא תוֹלְדָה דְּרַגְלָהּ הוּא וּפְטוּרָה** – או שמא יש לומר,
 21 שמאחר וצרורות תולדות רגל הם, שהרי הבהמה מתיזה אותם
 22 כשהולכת כדרכה, לפיכך יש להשוותם לדין נוקי רגל, שאינה חייבת
 23 אלא ברשות הניזק בלבד.
 24 **אָמַר לִיָּה רַבִּי זִירָא לְרַבִּי יְרֵמְיָה, מְסַתְבָּרָא תוֹלְדָה דְּרַגְלָהּ הוּא** –
 25 מסתבר לומר שמאחר ותולדות רגל הם, יש לפוטרום ברשות הרבים.
 26 לאחר שנתבאר שיש לפטור נוקי צרורות ברשות הרבים, שאל רבי
 27 ירמיה לרבי זירא שאלה נוספת: הִתְיִזָּה הִבְהֵמָה צְרוּרוֹת בְּרִשּׁוֹת
 28 הָרְבִים, וְהִיזְקָה בְּרִשּׁוֹת הַתְּיָחִיד – בחצר הניזק, שניתנו הצרורות
 29 למרחוק עד לרשות הניזק ושרבו כלים שהיו מונחים שם, מהו – מה
 30 הדין באופן כזה, האם יש לדון לפי המקום שבו התיזה הבהמה את
 31 הצרורות ופטורה, או שיש לדון לפי המקום שבו אירע הנזק בפועל
 32 וְחַיִּיבַת.
 33 **אָמַר לִיָּה רַבִּי זִירָא, מֵאֲחַר שֶׁעָקְרָה אֵין כָּאֵן,** האם ניתן לומר שהִתְיִזָּה
 34 **יֵשׁ כָּאֵן.** כלומר, מאחר שלא ניתן לחייב על עקירת הצרורות מרשות
 35 הרבים, אי אפשר לחייב אף כאשר הנחתן היתה ברשות הניזק.
 36 רבי ירמיה מקשה על דברי רבי זירא: **אִיתִיבִיה,** שינוי בברייתא, שאם
 37 היתה הבהמה מהלכת בדרך וְהִתְיִזָּה צְרוּרוֹת וְהִיזְקָה, בִּין בְּרִשּׁוֹת
 38 הַתְּיָחִיד בִּין בְּרִשּׁוֹת הָרְבִים, תִּיבֵי בַעֲלִיהַ בְּתִשְׁלוּם חֲצֵי הַנּוֹק.

אגרות קודש

ב"ה, י"ז סיון, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

... בהנוגע לפועל, הרי מבואר בכ"מ בדא"ח שלאחר חטא עה"ד כל הדברים והענינים מעורבים
 טו"ר והעבודה ע"פ דרך החסידות היא להתעסק בהגברת צד הטוב והאור, שלכן יכול להיות זה
 בשמחה רבה (משא"כ בדרך המוסר שמדגישים הקו דסור מרע בעיקר שמביא לעצבות כו'), וגם ביחס
 לאנשים הרי צריך לנצל את הענינים הטובים והכשרונות שלהם ככל האפשרי, ואז אם בדרך ממילא
 או ע"י השתדלות קלה הענינים הלא טובים מתבטלים.

וה"ה בנוגע לכ"א המשתתף באחת העבודות במוסד כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבגי"מ
 זי"ע שעליו לתת את האפשרות לכל אחד משאר העובדים לנצל את כשרונותיהם לעוררם ולעודדם על
 זה אשר לאט לאט בטלים הענינים הבלתי רצויים אף אם היו מלפני זה.

המשך בעמוד הבא

37	פָּסָא, הַשְׁתָּא דְאִמְרַת רַבְל מִיּוֹדֵי דְלֵאוּ אוֹרְחִיהּ – שכל דבר שאין	1	משנה
38	דרך בעל חיים זה לאוכלו באופן רגיל, וְאִכְלָה לִיהּ עַל יְדֵי הַדָּחֵק –	2	כִּיצַד תִּשְׁנֵן מוּעֲדַת – לאיזה ענין נידונית השן כמועדת, לְאִכְבֹּל אֶת
39	אך בשעת הדחק כשאין לו דבר מאכל אחר דרכו לאכול ממנו, שְׁמִיהּ	3	הָרְאוּי לָהּ – שאם אכלה דבר הראוי לה לאכילה, מועדת היא לשלם
40	אִכְלִיהּ אפילו כשאכלו שלא בשעת הדחק, וחייב בעליו משום שן,	4	נוק שלם.
41	לפיכך תאי שוּנְרָא – חתול דְאִכְבֵּל תַּמְרֵי – תמרים, וְחַמְרָא – חמור	5	הַתְּהֵמָה מוּעֲדַת לְאִכְבֹּל פִּירוֹת וִירֻקוֹת, – שאם אכלה פירות וירקות,
42	דְאִכְבֵּל בִּינִיחָא – דג, מְשַׁלֵּם הַבְּעֵלִים נְזֻק שְׁלָם, שכן דרכם לאכול	6	שהם דברים הראויים לה, הרי היא מועדת לשלם נוק שלם.
43	דברים אלו בשעת הדחק.	7	אבל אם אִכְלָה הבהמה כְּסוּת או בְּלִים מְשַׁלֵּם בעליה חָצִי נְזֻק,
44	ההוא חַמְרָא דְאִכְבֵּל נְהָמָא – שאכל לחם שהיה מונח בסל, וּפְלִסְיָה	8	מאחר שדברים אלו אינם ראויים לה, ודבר משונה הוא ותולדת קרן.
45	לְסֵלָא – ולעס אף את הסל שבו היה מונח הלחם, חִיָּבִיהּ רַב יְהוּדָה	9	בְּמָה דְכָרִים אֲמוּרִים שאם אכלה הבהמה דבר הראוי לה משלם
46	לבעל החמור לְשֵׁלֵם נְזֻק שְׁלָם אֲנַחְמָא – על אכילת הלחם, כדון שן,	10	בעליה נוק שלם, כשאכלה בְּרִשׁוֹת הַנִּזְק, אִכָּל אם אכלה בְּרִשׁוֹת
47	וְאִסְלָא – ועל לעיסת הסל חייבו בתשלום חָצִי נְזֻק כדון קרן, שהרי	11	הַרְבִּים, פְּטוּר הַבְּעֵלִים מלשלם את הנוק.
48	אין דרך חמור בלעיסת סלים, ומשונה הוא.	12	וְאִף שפטור הוא מתשלום הנוק, מכל מקום אִם נְהִינִית הבהמה
49	מקשה הגמרא: וְאִמָּא – מדוע חייבו רק חצי נוק על לעיסת הסל, הרי	13	באכילה זו, מְשַׁלֵּמַת עַל מַה שֶׁנְּהִינִית.
50	כִּיּוֹן דְאוֹרְחִיהּ לְמִיכָל נְהָמָא – מאחר שדרכו של חמור לאכול לחם,	14	כִּיצַד מְשַׁלֵּמַת מַה שֶׁנְּהִינִית, כלומר, איזה מקום נידון כרשות הרבים
51	אוֹרְחִיהּ נְמִי לְפִלּוּסֵי סֵלָא – דרכו גם כן ללעוס את הסל יחד עם	15	שאם אכלה שם אינה משלמת אלא מה שנהניית, אִכְלָה מֵאוֹף הַתְּהֵמָה
52	הלחם ואין זה שינוי. ומתוצאת דְאִכְבֵּל וְהֵרַד פְּלִים – במעשה זה אכל	16	ו-) מקום שבו היו שוקי העיר, מְשַׁלֵּמַת מַה שֶׁנְּהִינִית, כדון שן ברשות
53	החמור תחילה את הלחם, ורק לאחר מכן לעס את הסל, ודבר זה אין	17	הרבים, אך אם אכלה מִצְדֵי הַתְּהֵמָה, מְשַׁלֵּמַת מַה שֶׁהוֹיָקָה, שדבר
54	דרכו לעשות ומשונה הוא, ולפיכך חייבו רב יהודה חצי נוק משום קרן.	18	משונה הוא. ותולדת קרן. וכן אם אכלה מִפְּתַח הַתְּנִינִית מְשַׁלֵּמַת מַה
55	שבה הגמרא ומקשה: וְפַת אוֹרְחִיהּ הוּא – וכי דרכו של חמור לאכול	19	שֶׁנְּהִינִית כדון שן ברשות הרבים, אך אם אכלה מֵאוֹף הַתְּנִינִית מְשַׁלֵּמַת
56	לחם, וְרַמְיָנְהוּ – והרי יש להקשות על כך מדברי הברייתא, שבה	20	מַה שֶׁהוֹיָקָה כדון קרן:
57	נאמר, שאם אִכְלָה פַת וּבְשָׂר וְתַבְשִׁיל מְשַׁלֵּם בעליה חָצִי נְזֻק כדון		
58	קרן, מֵאֵי לֵאוּ – האם אין הברייתא עוסקת בְּתְהֵמָה, ויש להוכיח מכאן		
59	שאין דרך בהמה לאכול לחם, וחמור בכלל בהמה הוא, ואם כן מדוע		
60	חייבו רבי יהודה נוק שלם.		
61	דוחה הגמרא, לֹא – אין הברייתא עוסקת בבהמה אלא בְּחִיָּה, שאין		
62	דרכה באכילת לחם, אך בהמה דרכה בזה.		
63	מקשה הגמרא: כִּיצַד נִיתָן לַבָּאֵר שֶׁהַבְּרִייתָא עוֹסֶקֶת בְּחִיָּה, הרי		
64	בברייתא מבואר שאם אכלה בשר משלם חצי נוק, ואילו חיה בְּשָׂר		
65	אוֹרְחִיהּ הוּא – דרכה באכילת בשר. ומתוצאת דְמִמֵּי – הברייתא		
66	עוסקת באופן שהיה הבשר צלוי, שאין דרך חיה לאכול בשר כזה.		
67	וְאִיבְעִית אִימָא – ואם תרצה לומר, ניתן לבאר שהברייתא אינה		
68	עוסקת בסתם חיה, אלא בְּמִבְרָא – צבי, שאין דרכו לא באכילת בשר		
69	ולא באכילת לחם. וְאִיבְעִית אִימָא – ואם תרצה לומר, לְעוֹלָם		
70	בְּתְהֵמָה – ניתן לבאר שהברייתא עוסקת בבהמה, וּבְפְתוּרָא – באופן		
71	שהיה הלחם מונח על השולחן, שאין דרך הבהמה לאכול לחם מן		
72	השולחן, ומשונה הוא, ומשלם חצי נוק כקרן.		
		21	גמרא
		22	הגמרא מביאה ברייתא המבארת את דברי המשנה 'השן מועדת
		23	לאכול את הראוי לה: תְּנִי רַבְנֵי, הַשֵּׁן מוּעֲדַת לְאִכְבֹּל אֶת הָרְאוּי לָהּ,
		24	כִּיצַד, בְּתְהֵמָה שֶׁנְּכַנְסָה לְחֶצֶר הַנִּזְק וְאִכְלָה אוֹכְלִין ו-)מאכלים
		25	הָרְאוּיִן לָהּ – שדרכה לאוכלם, וְשִׁתְתָהּ מִשְׁקוֹן הָרְאוּיִן לָהּ, מְשַׁלֵּם
		26	בעל הבהמה נְזֻק שְׁלָם. וְכֵן הוּא הַדִּין בְּחִיָּה שֶׁנְּכַנְסָה לְחֶצֶר הַנִּזְקָה,
		27	וְטְרַפָּה בְּתְהֵמָה וְאִכְלָה בְּשָׂר, מְשַׁלֵּם בעל החיה נְזֻק שְׁלָם, שכן דרך
		28	החיה לטרוף בהמות ולאכול בשר.
		29	וכן הוא הדין בְּפִרְה שֶׁאִכְלָה בְּחֶצֶר הַנִּזְק שְׁעוּרִין שהם מאכל חמור,
		30	וְחַמּוֹר שֶׁאִכְבֵּל בְּרִשְׁוֹן שהם מאכל פרה, וּבְכֹל שֶׁלִּיקָק אֶת הַשְּׁמֹן,
		31	וְחַיִּיר שֶׁאִכְבֵּל הַתִּיבָּה שֶׁל בְּשָׂר, בכל אופנים אלו מְשַׁלֵּמִין הַבְּעֵלִים
		32	נְזֻק שְׁלָם מדין שן, ואף על פי שאין דרכם במאכלים אלו, מכל מקום
		33	מאחר שבשעת הדחק כאשר אין להם דבר מאכל אחר אוכלים מאלו,
		34	יש לדון מאכלים אלו כראויים להם, ולפיכך, אף אם אכלום שלא
		35	בשעת הדחק חייבים הבעלים לשלם נוק שלם מדין שן.
		36	הגמרא מבארת אופנים נוספים של אכילה על ידי הדחק: אֲמַר רַב

המשך מהעמוד הקודם

... והרי כבר כתבתי מאז שכר נרחב בכרס חב"ד ודי להמציא לכ"א סיפוקו בזה ובמה לנצל את הכשרונות שלו במילואם מבלי לנגוע בכבוד המדומה של חבירו ופשיטא שלא גם בכבוד האמיתי של חבירו, אלא שכלי מחזיק ברכה גם בכל העניינים הנ"ל הוא השלום וקירוב הלבבות.

מובן שלא באתי במכתבי זה להטיף מוסר אלא כ"א לעורר ולעודד עוה"פ אשר בכל או"א... ישנם כחות גדולים שעדיין לא נצלו כלל... מפני טעמים של מה בכך, וכאשר כולם יטילו - אריינוארפען - עצמם במסירה ונתינה בעבודה קדושה זו הרי במשך זמן קצר מובטחני שיתמהו על עצמם איך זה לא ראו את הפשוט שעל ידי תוספת כח כולם יחד יכולים היו להגדיל ולהאדיר עבודת... כ"פ ככה שבד"מ ה' מתגדל ג"כ הסיפוק נפשי והתקשרות באילנא דחיי וגם התוספת ברכה בענייני... וענייניהם הפרטים של כאו"א ובי"ב שיחוי,

ומובן - מעצמו שמופרך לגמרי להרחיק את מי שהוא מעבודה קדושה זו, כי מלבד הריחוק דבן ישראל מאילנא דחיי, הרי זה יביא היזק בעבודת... והאריכות בזה אך למותר...

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

1 ו. אין צריך להטעים מכוס של הבדלה להשומעים כמו שצריך בכוס של קדוש⁴⁶ אלא המבדיל רגיל
2 לשתותו בולוי יחי':

חלק ב סימן רצו דיני הבדלה על היין טעף ו מתוך שולחן ערוך אדמו"ר הזקן עם ביאורי הלכה, הוצאת קה"ת

ביאורי הלכה

יח] לשתותו בולוי - היינו לא רק שאין צריך להטעים להשומעים⁴⁷, אלא גם לא נהגו כך⁴⁸.
יט] לשתותו בולוי - אין הכוונה שצריך לשתות הכוס עד תומה - גם כשהיא גדולה ביותר⁴⁹, אלא שותה כדרכו כל השבוע, ואינו מדייק להשאיר עבור השומעים⁵⁰ כבשאר כוס של ברכה.

ציונים והוספות

46 כדלעיל סי' רעא סכ"ה (לענין קידוש): מצוה מן המובחר שיטעמו כולם מכוס של ברכה אבל אין צריך מלא לוגמיו לכולם.
47 כדלעיל מסימן רעא סכ"ה.
48 אף שאין מגיעה ליתן לשומעים לשתות, כפי שמשמע מהלשון 'אין צריך', ובפרט בכוס של ברכה שבירכו עליו ברכת המזון - אף שהבדילו עליו לאחר מכן, וכן היה מנהג כ"ק אדמו"ר במוצאי יו"ט לחלק משיירי כוס של ברכה (עליו בירך ברכת המזון והבדיל) לכל הנוכחים (ראה קצות השולחן סי' צו בדה"ש ס"ק ג) (ולהעיר מרשימת היומן עמוד שפט על מנהג רבותינו נשיאנו לפעמים במוצאי יוה"כ שנתנו משיירי כוס הבדלה שלהם).
וכן נוהגים ביו"ט שחל במוצאי שבת שמבדילים ומקדשים על אותה הכוס ('סדר יקנה"ז') ונותנים לכל השומעים לטעום ממנה.
וראה המובא להלן מסי' רעא סכ"ה שאם המבדיל אינו יכול לשתות - ייתן לאחר לשתות.
טעימת נשים מכוס של הבדלה: בשוע"ר השמיט דברי המג"א (סק"ד מהשל"ה) שאין להטעים לנשים, ייתכן שסבר שאין מקפידים כל-כך על זהירות זו, וייתכן שזהירות זו נכללת במה שכתב שהמבדיל רגיל לשתותו כולו.
ומשמע שעכ"פ האשה יכולה להבדיל על היין בעצמה, ואינה צריכה להשתדל לשמוע דווקא ממישהו אחר - או

לחברו (עליו אין את זהירות השל"ה).
(49 במשנ"ב ס"ק ו פירש הלכה זו (של המג"א) שיש לשתות רביעית - כדי שיוכל לברך ברכה אחרונה, ועד"ז בשוע"ר סי' קצ ס"ו: אע"פ שטעימת כוס של ברכה די בכמלא לוגמיו בכוס של ברכת המזון טוב לשתות רביעית לצאת מידי ספק ברכה אחרונה שכמלא לוגמיו באדם בינוני הוא רוב רביעית שהוא יותר מכזית ומכזית עד רביעית יש מסתפקים אם צריך לברך ברכה אחרונה כמ"ש בסי' ר"ן].
אלא שמלשון שוע"ר לא משמע שזה הטעם.
ולהעיר שבהבדלה יוצא בדיעבד ידי חובת השתיה גם בפחות מלא לוגמיו (סי' קצ סוף ס"ד), אלא שמספק חיוב ברכה אחרונה יש לשתות לפחות רביעית,
ויש שכתבו שיוצא בדיעבד (כשלא שתה מלא לוגמיו) רק כשכבר הבדיל בתפילה (שאם לאו זהו ספיקא דאורייתא, ראה מנחת שבת שיורי המנחה סי' צו ס"ק ג ובשור"ת רבבות אפרים ח"א סי' רעא, אמנם צ"ע דעת שוע"ר אם נחשב כספיקא דאורייתא).
50 בדיעבד יכול לתת לאחד המסובים לשתות במקומו, ראה לעיל סי' רעא סכ"ה: אם לא טעם המקדש וטעם אחד מהמסובין, אם טעם כמלא לוגמיו ממש - יצאו כולם ידי חובתן, אבל אין שתיית שנים מצטרפת למלא לוגמא (וראה שם שגם החולקים לענין קידוש - מודים שבהבדלה די בטעימת אחד המסובים).

שולחן ערוך רבנו הזקן הלכות שבת - לפי לוח "רב יומי"

1 יא אם שכרו מן הנכרי לזמן ידוע ובתוך הזמן השכיר
2 הנכרי דירתו לנכרי אחר די בשכירות הראשון שלא
3 נתבטלה במה שהשכירה לאחר לפי שבזה לא סילק נפשו
4 ממנה כיון שלאחר זמן תחזור לו והרי זה כאילו לא זזה ידו
5 ממנה כלל והרי היא אף עכשיו ברשותו אבל אם מת או
6 שמכרה לאחר בתוך הזמן צריך לחזור ולשכור מהירוש או
7 מהלוקח שכבר פסק רשות הראשון ונתבטלה שכירותו כמו
8 שהישראל שעירב ומת נתבטל עירובו כמו שנתבאר בסימן
9 שע"א:

10 יב חמשה הדרים בחצר אחד אינם צריכים כל אחד לשכור
11 מהנכרי הדר עמהם אלא אחד שוכר בשביל כולם ואינו
12 צריך לפרש לו גבי שכירות שישכיר לכולם אלא שוכר
13 לעצמו וכולם מותרים שכיון שהוא עירב עמהם הרי כולם
14 כאיש אחד ודי שישכיר לאחד מהם כמו שלענין עירוב אם
15 הם רוצים לערב עם חצר אחרת די שאחד מהם יתן הפת
16 אפילו משלו וכולם מותרים כיון שכבר עירב עמהם כמו
17 שנתבאר בסימן שע"ב:
18 יג אם שכרו ממנו בעל כרחו אינו מועיל אפילו היה רגיל

48 לחזור בו אחר שבת ראשונה אע"פ שאינו מחזיר הדמים
49 (משא"כ במשכיר לזמן כמו שנתבאר למעלה).

50 והוא הדין אם שכר מגזבר המלך ונסתלק הגזבר והוא
51 שסלקו לגמרי ששוב אינו אוכל פרס המלך אבל אם לא
52 סלקו אלא מהגזבראות ועדיין הוא אוכל פרס שלו הרי הוא
53 כשכירו ולקיטו ושוכרין ממנו לכתחלה וכל-שכן שלא
54 נתבטלה שכירות הראשונה והוא הדין כל עבד מעבדי המלך
55 הקטנים (שבביתו) שוכרים מהן כמו ששוכרים משכירו
56 ולקיטו של בעל הבית (והוא הדין ששוכרים מעבדי עבדיו
57 כמו ששוכרים משכירו של שכירו):

58 **יח** נכרי שיש לו ה' ישראלים שכירים ולקיטים דרים
59 בחצרו כל אחד בחדר או בית בפני עצמו אינן אוסרים
60 זה על זה כיון שאין דירתם שלהם אלא של הנכרי והוא
61 יכול לסלקם ואינו משאיל להם רשותם שיאסרו זה על זה
62 כמו שנתבאר בסימן ש"ע ואין דירתם חשובה דירה אלא
63 להקל שיכולים להשכיר שלא מדעתו אבל לא להחמיר
64 שיאסרו זה על זה.

65 וכן אם שכרו מן הנכרי רשותו אין שום אחד מהם צריך
66 ליתן עירוב (וכל-שכן אם הם השכירו רשות הנכרי שהרי
67 גם דירתם בכלל):

68 **יט** נכרי שהשכיר ביתו לנכרי אחר אם נשאר לו למשכיר
69 רשות בביתו שיוכל להניח בו שום כלים יכולים
70 לשכור ממנו ולא משכיר בלבד אלא כל אדם שיש לו רשות
71 בבית נכרי להניח בו שום דבר יכול לשכור ממנו מפני
72 שנעשה כשכירו ולקיטו כמו שנתבאר אלא שדברו חכמים
73 בהווה שסתם משכיר משאיר לו רשות בביתו להניח בו
74 חפציו.

75 אבל אם לא נשאר לו רשות בביתו אם יכול המשכיר לסלק
76 את השוכר מביתו תוך זמנו יכולים לשכור ממנו ואם לאו
77 אינו מועיל אלא אם כן ישכרו מהשוכר:

78 **כ** שתי חצרות זו לפנין מזו וישראל אחד ונכרי בפנימית
79 וישראל אחד בחיצונה הפנימי מותר בחצרו שאין הנכרי
80 אוסר על ישראל יחידי אבל בחיצונה אוסר הוא עד שישכיר
81 (להם רשות דריסת רגלו בה) (שהרי רגלי ב' ישראלים ונכרי
82 מצויים בה) וכן אם ישראל אחד בפנימית וישראל אחד
83 ונכרי בחיצונה ואפילו אם נכרי בפנימית וב' ישראלים
84 בחיצונה ועירבו אוסר הנכרי עליהם אע"פ שאם היה ישראל
85 לא היה אוסר עליהם בדריסת רגלו הואיל והיא רגל
86 המותרת במקומה כמו שנתבאר בסימן שע"ה:

87 **כא** חצר שישראל אחד ונכרים דרים בה ויש בית אחד של
88 ישראל אצל ביתו של זה ואינו פתוח לחצר זו אלא
89 לבית זה הוא פתוח בחלונות ולא בפתח גמור אינו יכול
90 לערב עמו ע"י החלונות שביניהם כדי להוציא כליו לחצר
91 זו דרך בית זה הפתוח לחצר זו לפי שאסור לעשות סיוע
92 ליחיד שידור עם נכרי שלא ילמוד ממעשיו לפיכך אמרו
93 שלא יערב זה עמו ולא ישתמש עמו בחצרו כדי שיהיה
94 יחידי בחצרו ויתירא מהנכרי שלא יהרגנו ויצא משם אבל
95 אם הם פתוחים זה לזה בפתח גמור מותר לערב עמו לפי

1 להשכיר מקודם ואינו דומה לעירוב שישראל הרגיל לערב
2 נוטלין ממנו עירובו בע"כ לפי שהישראל אנו יכולים לכופו
3 לקיים דבר מצוה שהורגל בה משא"כ בנכרי:

4 **יד** אבל מאשתו או בני ביתו או אפילו משכירו ולקיטו
5 (שבביתו) שוכרים אע"פ שהוא מוחה שכיון שדירת
6 הנכרי אינה אוסרת אלא כדי שלא ילמוד ממעשיו הקילו בה
7 להיות אפילו שכירו נחשב כמוהו לפי שלפעמים גם השכיר
8 לא ירצה להשכיר ויצא הישראל משם ומזה הטעם אפילו
9 שכירו של שכירו יכול להשכיר כמו השכיר עצמו ואפילו
10 אם השכיר [ו]בעל הבית מוחים:

11 **טו** אם אין הנכרי רוצה להשכיר יתקרב לו אחד מבני
12 החצר ויעשה אוהבו עד שישאיל לו הנכרי מקום
13 ברשותו שיהא לו רשות להניח בו שום דבר ואז אנו רואים
14 כאלו ישראל זה הוא דר אצל הנכרי אע"פ שעדיין לא הניח
15 אצלו שום דבר רק שקנה ממנו באחד מהדרכים שקרקע
16 נקנה בהם ונעשה ישראל זה כאילו הוא שכירו או לקיטו
17 (שבביתו) ומשכיר שלא מדעתו ויש אומרים שאינו צריך
18 להשכיר אלא נותן עירובו עם בני החצר בשביל ביתו ודיו
19 בכך גם בשביל בית הנכרי שכיון שעירב עמהם נעשו כולם
20 כאיש אחד וכיון שהוא נעשה שכירו שהוא נחשב כבעל
21 הבית בבית הנכרי הרי יש לכולם חלק ברשות הנכרי כמוהו
22 כמו שאחד מבני החצר השוכר רשות מהנכרי יש לכולם
23 חלק בשכירות זו ולכתחלה יש לחוש לסברא הראשונה:

24 **טז** אם השאיל לו מקום מיוחד בענין שלא יוכל (לסלקו
25 ממקום זה) ולהשתמש בו בעצמו שנמצא הנכרי
26 מסולק מהישראל במקום זה שייחד לו והישראל מסולק
27 מהנכרי משאר הבית שאין לו רשות להניח שם חפציו אע"פ
28 שלא מנעו ממנו בפירוש אלא שלא נתן לו רשות אינו יכול
29 להשכיר שלא מדעתו (ואפילו הוא שכירו או לקיטו וייחד
30 לו חדר בביתו לדור בו אם הוא בענין שאינו יכול לסלקו
31 ממנו ולהשתמש בו בעצמו אינו יכול להשכיר שלא מדעתו
32 שהרי הנכרי מסולק ממנו והוא מהנכרי).

33 לפיכך אם ישראל ונכרי דרים בבית אחד כל אחד בחדר
34 בפני עצמו צריך לשכור מהנכרי ולערב עם הישראל ואין
35 הישראל יכול להשכיר רשות הנכרי הואיל ואין הנכרי יכול
36 לסלקו והוא אין לו רשות להניח חפציו בחדר הנכרי.

37 והוא הדין בנכרים הדרים בענין זה בבית אחד צריך לשכור
38 משניהם:

39 **יז** שכרו משכירו ולקיטו לזמן ידוע אע"פ שסילקו תוך
40 הזמן מהיות שכירו ולקיטו מותרים עד תום הזמן אבל
41 אם שכרו ממנו סתם כיון שסלקו נתבטל השכירות ואע"פ
42 שבשעה שהוא שכירו יש לו כח להשכיר כבעל הבית
43 בעצמו והמשכיר ושותק כל זמן שאינו חוזר בו מועלת
44 שכירותו אפילו לזמן מרובה מ"מ מאחר שאין כחו
45 בשכירותו אלא מצד בעל הבית ששכר אותו לשרתו ונחשב
46 כאילו הוא בעל הבית א"כ כשסלקו בעל הבית הרי זה
47 כאילו חוזר בו בעל הבית משכירותו והמשכיר סתם יכול

45 אם הלך בדרך למרחוק יכול הוא לילך ממקומו בחול ולבא
46 בשבת):

47 ג אבל אם היה הנכרי בביתו ושכרו ממנו מבעוד יום
48 ועירבו ומת הנכרי בשבת ושכרו בו ביום מן היורש הרי
49 העירוב חוזר וניעור הואיל ובשעת עשייתו לא היה הנכרי
50 עומד למות בשבת שיאסר עליהם יורש כיון ששכרו ממנו.

51 אבל אם עירבו בלא שכירות שהיו אסורים ומת הנכרי
52 בשבת ויורשו אינו דר שם שאינו אוסר עליהם אעפ"כ
53 אסורים עד שיבטל אחד לחבירו ויהיה חבירו מותר אבל
54 העירוב אינו חוזר וניעור הואיל ובשעת עשייתו לא היה
55 הנכרי עומד למות בשבת וגם לפי שעדיין לא קנו עירוב
56 מעולם (עיין סימן שע"ד).

57 ואינו דומה לישראל המבטל רשות לשנים שעירבו שהם
58 מותרים שעירובם חוזר וניעור לפי שכשעירב מבעוד יום
59 היה גם זה ראוי לערב עמהם לפיכך אינו מבטל עירובם
60 כששכח ולא עירב עמהם משא"כ נכרי שאינו ראוי לערב
61 עמהם הוא מבטל את עירובם כשלא השכיר להם רשותו
62 שבחצר וכיון שנתבטל מבעוד יום אינו חוזר וניעור
63 משחשכה שאין מערבים משתחשך:

חלק ב סימן שפג כשאין הנכרי בבית אינו מעכב ובו ג' טעמים:

64 א נכרי הנכנס לאחד מבתי החצר לשם אכסנאות אם נכנס
65 שלא ברשות אינו אוסר לעולם ואם נכנס ברשות
66 שהשכירו או השאלו לו חדר מיוחד לאכילה אם הוא רגיל
67 לבא אוסר מיד בבואו ואם אינו רגיל אינו אוסר עד לאחר
68 שלשים יום כמו שנתבאר בסימן ש"ע באכסנאי ישראל
69 ונכרי שיש לו חוב על הבית נקרא נכנס ברשות.

70 ואנשי חיל המלך שנכנסו בבתי היהודים מהם בחזקה ומהם
71 ברצון אם יש לבעלי בתים באותם חדרים שנכנסו בהם
72 הנכרים כלים שאינם ניטלים בשבת אינם אוסרים עליהם
73 בכל ענין ואם לאו אוסרים בחצרות שנכנסו בהן ברשות
74 לאחר ל' יום אע"פ שאינם רגילים לבא שם אבל הנכנסים
75 בחזקה אינם אוסרים לעולם.

76 (וכל זה באכסנאים שאינם קבועים שם אבל המשכיר ביתו
77 לנכרי לדור בו בקביעות שנה או שנתיים אינו אוסר בכל
78 ענין שבוודאי לא השכיר לו ביתו על דעת שיאסר עליו
79 בקביעות כל השנה כולה וכמ"ש בסימן שפ"ב):

חלק ב סימן שפד נכרי אכסנאי אם מעכב ובו טע"ף אחד:

80 א הצדוקים הם כישראל ומבטלים רשות ואין צריך לשכור
81 מהם כדי להרחיק דירתו מהם הואיל והם שומרי שבת
82 ואינם עובדים אלילים אבל עירוב שלהם אינו מועיל כיון
83 שאינם מודים בעירוב:

84 ב כותי הרי הוא כשאר נכרים ואין לו תקנה אלא
85 בשכירות:

86 ג ישראל מומר לע"ז או לחלל שבתות בפרהסיא אפילו

1 שאף אם לא יערב עמו ולא ישתמש בחצרו לא יתיירא
2 מהנכרי לפי שנראה לו כאילו דר עם ישראל זה בביתו כיון
3 שבתיהם פתוחים זה לזה בפתח גמור:

4 כב חצר שישראלים ונכרי שרויים בה וחלונות פתוחים
5 מבית ישראל זה לבית ישראל זה ועירבו ע"י החלונות
6 שביניהם אע"פ שהם מותרים להוציא מבית לבית דרך
7 החלונות הרי הם אסורים להוציא דרך פתחיהם (הפתוחים
8 לחצר) מפני הנכרי (שאוסר עליהם החצר) עד שישכיר (להם
9 רשותו שבחצר):

10 כג ספינה שיש בה ישראלים רבים ויש להם בתים
11 מיוחדים לכל אחד בספינה צריכים לערב יחד ולשכור
12 רשות מנכרי בעל הספינה (אם יש גם לו בית מיוחד בספינה
13 ולא נתן רשות לישראלים אלו להניח שום דבר בביתו וגם
14 אין לו רשות להניח שום דבר בבתיהם שאז הם מסולקים
15 זה מזה כמו שנתבאר למעלה) או יבליעו שכירות היתר
16 טלטול בשכר הספינה אבל אם לא הבליעו לו בפירוש אין
17 שכירות הספינה מועלת להתיר טלטול כמו שנתבאר
18 למעלה:

חלק ב סימן שפב אם דירת גוי מעכבת בעירובו:

19 א נכרי הדר עם שני ישראלים בחצר אחת ואין הנכרי
20 בביתו (ולא שום אחד מבני ביתו) אינו אוסר ויערבו
21 ויהיו מותרים ואפילו אם הלך למקום קרוב שאפשר שיחזור
22 לביתו בשבת, מכל-מקום כל זמן שאינו בביתו אין דירתו
23 אוסרת שדירה בלא בעלים אינה דירה כמו שנתבאר בסי'
24 ש"א.

25 ואם בא הנכרי בשבת אוסר והעירוב בטל ואין אומרים שבת
26 כיון שהותרה הותרה הואיל ובשעה שהותרה לא היה הדבר
27 ברור שלא תחזור ותאסר כי שמה יבוא הנכרי בשבת אם
28 לא שידוע בבירור מדעת הנכרי בכניסת שבת שלא היה אז
29 בדעתו לחזור לביתו בשבת ונמלך אחר כך:

30 ב ואפילו אם רוצים לשכור ממנו לאחר שבא בשבת אינו
31 מועיל אלא לכשיבטל אחד לחבירו אחר ששכרו ממנו
32 יהיה חבירו מותר אבל העירוב אינו חוזר וניעור כששכרו
33 ממנו הואיל וכבר נתבטל מיד בבואו ואינו דומה לספינות
34 שהיו קשורות זו בזו מבעוד יום ועירבו יחד ונפסקו בשבת
35 ונתבטל עירובן וחזרו ונקשרו שחזרו להיתרן הראשון כמו
36 שנתבאר בסימן שס"ב (וכן ב' חצירות שעירבו פעם אחת
37 לשנה או יותר ע"י פתח שביניהם ונסתם הפתח בחול ונפתח
38 בשבת שהעירוב חוזר וניעור כמו שנתבאר בסימן שע"ד)
39 לפי שבשעה שעירבו הספינות הקשורות לא היו עומדות
40 ליפסק בשבת ולהתבטל עירובן (וכן בשעה שעירבו החצרות
41 לשנה או יותר לא היה הפתח שביניהם עומד אז לסתום
42 בשנה זו או אחר כך ולהתבטל עירובן) משא"כ כאן שכיון
43 שבא הנכרי בשבת אם כן מתחלה כשנעשה העירוב לא היה
44 סופו להתקיים כל השבת שכשיבא הנכרי יתבטל (ואפילו

7 ואינו נקרא מומר לחלל שבתות בפרהסיא אלא כשרגיל בכך
8 ואינו נזהר כלל אבל לא כשחיללו פעם באקראי בעלמא
9 כשהיה דחוק לפי שעה:

חלק ב סימן שפה דין צדוקי ומומר בעירוב ובו ד' טעמים:

1 אינו מחללו אלא באיסורי דברי סופרים הרי הוא כנכרי לכל
2 דבריו וצריך לשכור ממנו ואינו דומה לצדוקי שהם מחללים
3 ג"כ באיסורי דברי סופרים בפרהסיא לפי שהצדוקים אנוסים
4 הם שמעשה אבותיהם בידיהם ואם אינו מחללו אלא בצנעא
5 אפילו מחללו באיסורי תורה הרי הוא כישראל לכל דבריו
6 ומבטל רשות (או מערב).

לקוטי תורה

33 **על ידי התבוננות בהוי' אחד.**
34 אלא שגילוי אור אלקי זה בנפש האדם
35 (המוליד אהבה לאלקות) בא ונמשך מלמעלה על
36 ידי ה"התבוננות בהוי' אחד".

37 וזהו אופן האהבה לאלקות של צדיקים
38 גדולים, שעל ידי ההתבוננות שלהם "בה' אחד",
39 הענין ד"ה' אחד" מתגלה בפועל בנפשם, היינו
40 שאחדותו ית' נרגשת אצלם [כנ"ל בפירוש "יחודא
41 עילאה", שהיחוד כפי שהוא קמי' ית' מאיר ונרגש
42 בנשמת האדם], ועל-ידי-זה הם מתבטלים בדרך
43 ממילא בביטול מוחלט לאלקות.

44 [ובמילא גם האהבה לאלקות המתעוררת על ידי
45 גילוי זה היא באופן כזה - כפי שממשך:]

46 **והיא כשלהבת העולה מאליה ונוערת כרשפי**
47 **אש.**

48 האהבה לה' המתעוררת אצל צדיקים גדולים
49 על ידי גילוי אחדותו ית' בנפשם היא כענין שאמרו
50 רז"ל אודות הדלקת המנורה בבית המקדש,
51 שצריכה להיות באופן "שתהא שלהבת עולה
52 מאלי", ולפי התוכן הפנימי קאי על רשפי אש
53 האהבה לאלקות באופן שהיא "עולה מאלי" (על
54 ידי גילוי אור אלקי המאיר בנשמת האדם).

55 **ואין בה שום מבוקש.**
56 המעלה המיוחדת שבאהבה זו "העולה מאלי"
57 היא - ש"אין בה שום מבוקש".

פירוש:

58 בדרך כלל, רגש האהבה והתשוקה שיש באדם
59 להתקרב אל איזה דבר - הוא מחמת רצונו שהדבר
60 ההוא יביא לו איזו הנאה או תועלת (בגשמיות, או
61 ברוחניות); ואהבה כזו נקראת אהבה "שיש בה
62 מבוקש", היינו, אהבה שבה האדם חושב על עצמו
63 ותועלתו ומטרת האהבה היא להשיג לעצמו איזה
64

1 **האהבה לה' והשמחה בעבודתו ית' שבהישג יד**
2 **כל אחד ואחד מישראל**
3 **[לאחר שביאר את מהותה ומטרתה של עבודת**
4 **התפלה, שהיא לעורר את האהבה המסותרת להשי"ת**
5 **שנמצאת בתוך כל אחד ואחד מישראל, ימשיך לבאר**
6 **בפרק זה שיש שני סוגים שונים באהבת ה' - סוג א'**
7 **ישנו רק בצדיקים, אבל הסוג השני ישנו אצל כל**
8 **אחד ואחד מישראל; ועל-פי-זה יסיק שבהתאם לזה**
9 **יש גם שתי דרגות בשמחה - דרגא גבוהה בשמחה**
10 **שהיא מדריגת הצדיקים דוקא, ועלי' נאמר "שמחו**
11 **צדיקים בה", ודרגא נוספת בשמחה בעבודת ה' שהיא**
12 **בהישג יד כל אחד ואחד מישראל, ועל זה נאמר**
13 **"תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה גו":]**

14 והנה יש שני מיני אהבות.

15 כשם שיש שתי מדריגות באחדותו ית' (א)
16 "יחודא עילאה" - השייכת רק לצדיקים; (ב)
17 "יחודא תתאה" - השייכת לכל אדם,
18 כך יש שני סוגים (כלליים) באהבת ה'
19 המתעוררת בלב האדם על ידי ההתבוננות
20 באחדותו ית', כנ"ל.

21 [האהבה הראשונה היא:]

22 **אהבה שנעשית מאליה.**

23 האהבה הנעלית יותר היא ה"אהבה שנעשית
24 מאלי".

25 פירוש:

26 מהותה של אהבה היא הקירוב והדביקות
27 באהוב, וכך הוא גם באהבת ה', שענינה הוא
28 הדביקות באלקים באמת.

29 והנה, כאשר מאיר ומתגלה בנפש האדם אור
30 אלקי, הרי בדרך ממילא "נרבק" האדם בפועל
31 באלקות מחמת הגילוי מלמעלה. וזהו ענין "אהבה
32 שנעשית מאלי".

41 וזהו ואהבת [את הוי' אלקיך], דהיינו שתתאוה
42 שיהיה הוי' אלקיך, כנודע.

43 זהו הפירוש הפנימי בכתוב "ואהבת את ה'
44 אלקיך" - "אהבה משרש אבה, שהוא מלשון חפץ
45 ורצון", כלומר, שהאדם צריך לרצות ולהשתוקק
46 לאלקות.

47 ופירוש "ואהבת את הוי' אלקיך" - דלכאורה
48 הי' מספיק לכתוב "ואהבת את ה'" - הוא, שהאדם
49 צריך להשתוקק שהוי' יהי' אלקיך, היינו "שיהי'
50 בחינת שם הוי' מאיר ומתגלה בך כל כך עד שיהא
51 [הוי'] נקרא על שמך - להיות אלקיך, אלקים שלך".
52 פירוש:

53 שם "הוי'" - הוא שם העצם, וקאי על האמת
54 האלקית כפי שהיא קמי' ית', ה' אחד; ואילו
55 "אלקיך" (אלקה שלך) פירושו - "כוחך וחיותך" נכי
56 על פי פנימיות הענינים, שם "אלקים" מתאר את
57 האור האלקי המלוּבש בנבראים להחיותם ולקיימם,
58 ולכן אפשר לומר על שם זה "אלקינו", "אלקיך".

59 וזהו הפירוש הפנימי ב"ואהבת את הוי'
60 אלקיך", שהאדם מגיע לידי רצון ותשוקה ש"הוי'"
61 יהי' "אלקיך", היינו שהאמת של שם "הוי' אחד"
62 תאיר ותתגלה בנפשו עד שתהי' כל כחו וחיותו.

63 וזהו קבלת מלכות שמים בקריאת שמע.
64 אמרו רז"ל, שבפרשה ראשונה צריך האדם
65 לקבל עליו עול מלכות שמים ובפרשה שני' צריך
66 לקבל עליו עול מצוות, ומזה מובן שקבלת עול
67 מלכותו ית' אין פירושה קבלה לציית להשי"ת
68 ולקיים את פקודותיו (שהרי זהו ענין קבלת עול
69 מצוות), אלא לקבל עליו את עצם הענין שהשי"ת
70 הוא "מלך" (גם ללא קשר עם קיום פקודותיו).

71 והתוכן הפנימי שבקבלה זו הוא - שבאמירת
72 "שמע ישראל גו' ואהבת גו'" צריך האדם לקבל
73 על עצמו את אחדותו ית' האמיתית, היינו לעורר
74 בעצמו תשוקה וחפץ ש"הוי'" יהי' "אלקיך",
75 שאחדותו ית' (ה' אחד) תאיר ותתגלה בנפשו, וזוהי
76 הדביקות האמיתית של האדם בו ית'.

77 [עד כאן נתבאר ענין האהבה לאלקות שיש בלב
78 כל אחד ואחד מישראל - שהיא החפץ והתשוקה
79 לדבקה בו ית'.

1 מבוקש (וגם באהבת ה' שייך "מבוקש" לתועלת
2 האדם, כדלקמן);

3 אמנם, כשמתגלה ונרגש באדם ענין אחדותו
4 יתברך האמיתית (בדרגת "יחודא עילאה" הנ"ל)
5 והוא מגיע לידי הכרה ברורה שאין שום מציאות
6 כלל מלבדו, הרי גם האהבה לה' שנתעוררה
7 על-ידי-זה "אין לה מבוקש", כלומר - אין האדם
8 מחפש לעצמו כלום באהבה זו, כי במדריגה זו לא
9 שייך שום רגש של "אנוכיות" והאדם אינו מבקש
10 שום דבר לעצמו, שהרי אין שום מציאות כלל
11 מלבדו ית'; וענין אהבה זו הוא מה שהאדם
12 "דבוק" באלקות בפועל, ומתבטל ונכלל באורו
13 יתברך שאין לו סוף.

14 - כתוצאה מאהבה זו, עבודת צדיקים גדולים
15 בקיום התורה והמצוות אינה "כדי לדבקה בו יתברך
16 בלבד לרוות צמאון נפשם הצמאה לה", אלא
17 "עבודתם" . . הוא לצורך גבוה . . לייחדא קוב"ה
18 ושכינתו' בתחתונים"; היינו שאינם חושבים כלל
19 על תועלת עצמם ("אין בה שום מבוקש") - גם לא
20 על תועלת רוחנית נעלית זו של לדבקה נפשם בה',
21 אלא כל רצונם הוא אך ורק "לצורך גבוה", היינו
22 שיתמלא רצונו יתברך וכוונתו, ששכינתו ית' תשכון
23 בתחתונים על ידי קיום התורה והמצוות.

24 ואהבה השנית הוא שחפץ ומשתוקק לדבקה בו
25 ית'.

26 הסוג השני, הנמוך יותר, באהבת ה' (ששייך
27 לכל אדם, כמו שיבואר בסמוך) היא אהבה ש"יש
28 בה מבוקש" - היינו שהאדם מרגיש את עצמו
29 ומציאותו, אלא מאחר שמבין בשכלו את האמת של
30 אחדותו ית' (כענין "יחודא תתאה" שנתבאר בסוף
31 הפרק הקודם), הרי ההתבוננות בזה מעוררת בו
32 חפץ ותשוקה להיות דבוק בו ית'. כלומר, הוא
33 מציאות בפני עצמו, אלא ש"חפץ ומשתוקק" להגיע
34 לענין נעלה ונשגב - "לדבקה בו ית'".

35 וזה יש בלב כל אחד ואחד מישראל.
36 בניגוד למדריגה הראשונה באהבת ה', הנ"ל,
37 ששייכת רק בצדיקים, הנה אהבה זו לה' ("שחפץ
38 ומשתוקק לדבקה בו") מסותרת בלב כל אחד ואחד
39 מישראל, אלא שצריכים לעוררה משינתה, על ידי
40 ההתבוננות באחדות ה'.

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי תשובה

26 המרכבה עליונה לא ישנו בתוס' וגרעון ונק' עומדים כי
27 תחלת הוית הצורה לא ישתנה בבריאה ואין החידוש רק
28 לחדש החיות לבד ומה שימצ' שינויי בע' שרים וע'
29 מלכים ולמעלה במלאכי אלקים עולין כו' הכל בשביל
30 האדם אשר ע"פ האדמה כי הוא כלול מעליונים
31 ותחתונים ובו תלוי הכל ואם ייטיבו מעשיהם ימשיכו
32 תוס' אור בכל העולמות ולהיפך יגרמו גרעון אור גם
33 למעלה אבל אין השינוי הזה מצד עצמן כי אין בהן
34 הבחירה לשנות כו' רק הנפילים כו' וגם בנשמות יש
35 שתחלת צורתם והויתם כך בבחי' חסד וזה בבחי' הדין
36 כמו ב"ש אוסרים וב"ה כו' וכן בהשגות אלקות שישים
37 ריבוא דעות כו' וזהו כמו פני אריה שא"א להיות פני
38 שור וכמיכאל וגבריאל ממש רק בבואם בגופים יפול
39 השינוי בצדיק ורשע אם שיבחר בטוב או יבחור ברע
40 שלא היה זה בנשמה בלא גוף שאין בה השתנות וכמו
41 אשר עמדתי כעמידה דמלאכים (ואפשר יש הפרש בין
42 חו"ג לטוב ורע דעיקר ענין הבחירה הוא בטוב ורע לבד
43 שרשו בעה"ד טוב ורע שזהו מחמת שבה"כ אבל בחי'
44 חו"ג שלהם אין בזה שינוי וגם במלאכי' שלמטה
45 בעה"ד טוב ורע עד שנמצא שרובו רע כע' שרים דנוגה
46 דעשיה גם בזה אין שינוי בבחירה כי לא יחליף הרע
47 בטוב בתשובה למטה בהתלבשות בגופי' כמו אנשי
48 נינוה ולהיפך אנשי סדום וכה"ג וד"ל) ובאמת יש
49 העלא' מ"נ במלאכים ג"כ ונק' ביטול היש לאין
50 שממשיך לחדש מאין ליש רק שהוא בלי תוס' וגרעון.

1 (י) והנה באמת צריך להקדים לכ"ז הקדמה אחת
2 במקור העיקר של ענין העלא' מ"נ והמשכת
3 מ"ד הנ"ל שנק' אתדל"ת ואתדל"ע הנ"ל והוא בענין
4 מא' קו המדה הידוע ענינו שהוא כח עליון המגביל
5 ומודד כמה יהיה ההעלא' מ"נ וכמה יהיה המשכת
6 המ"ד ואיך ובאיזה אופן יהי' זה וזה וכמו שמודד
7 ומגביל אורות וכלים ונק' בצ"ק כמ"ש במ"א בענין האי
8 משחתא כו' ותחלה יש להבין בענין הבחירה שאין זה
9 רק באדם לבד שהוא בעל בחירה לשנות מטוב לרע
10 ולהיפך שאין זה כלל בזולתו כמו בחי' וצומח ודומם
11 למט' וגם למעלה במלאכי' וצבא השמים שלא ישנו
12 תפקידם לעולם כידוע וכפני אריה אל הימין לא ישונה
13 להיות בבחי' פני שור כמו שלא יהפך טבע האריה לשור
14 למטה רק האדם יוכל להפוך מחסד לדין ומדין לחסד
15 וכן בטוב ורע כי יש לו כח הבחירה הזאת ואינו מוכרח
16 להיות באופן א' כמו שהוא בטבע עד שרשע יעש'
17 תשובה וצדיק יחטא ולכך צדיק ורשע לא קאמר אע"פ
18 שידוע שזה יהיה צדיק לא יהיה מוכרח מזה כלל אלא
19 יהיה תלוי בבחירתו וא"כ י"ל על סיב' שינוי גלגל
20 המזלות לטוב ורע בחלקי דצ"ח זולת האדם שאין בהן
21 ענין הבחירה להיות גורם שינוי דבר מה או היפוכו ואנו
22 רואים שיש שינויי' הרבה גם במלאכים עליונים
23 שעולים ויורדי' לפעמי' כך ולפעמים כך. אך הנה האמת
24 הוא כנ"ל שיש הפרש בחידוש מעש"ב בתחת השמש
25 שאין כל חדש מעיקרו כשמים וארץ וכל צבאם וכמ"כ

שער הבחירה. ראה נתתי לפנך. יג"פ

קונטרס קטן בענין בחירה

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מענדל - אדמו"ר ה'צמח צדק'

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו

9 כשגדילה בין החוחים היינו קוצים והקוצים הם מעיקי'
10 לה כמבואר בזוהר וכל מה שיהי' יותר במקום צר בין
11 החוחים והם דוקרים אותה ומעיקי' לה היא יותר טובה
12 כך כנ"י בין הבנות כי הבנות נקר' בחי' מקבל והוא
13 קליפת נוגה שהיא בחי' מקבל מבחי' שם אלקי' היינו
14 מבחי' מ"ח צירופים והיינו אדמת בני חם, כי יש ע"ב
15 צירופי' דקדושה ומ"ח צירופי' אחרונים שבק"כ צירופי'
16 אלקי' הם משפיעי' לקליפת נוגה, וענין קליפת נוגה

1 אך זהו הכל כשישראל מקיימין תו"מ אבל כשפוגמי'
2 בתו"מ ואין מקיימין תו"מ או כדבעי למעבד לא
3 עשו, אזי יובאו בני האלקי' שהם המלאכי' המקטרגים
4 לקטרג וכמ"ש ואם [אב] אני איה כבודי היינו התו"מ
5 כמבואר למעלה, אזי צריך לזה תשובה, וזהו מבואר
6 בפסוק שלפני זה כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין
7 הבנות, רעיתי נק' כנס"י והיא בין הבנות כשושנה בין
8 החוחים היינו השושנה המראה שלה והריח שלה

- 1 היינו בחי' כשעושין בה מצוה היינו בדברי' גשמי'
 2 כמו אכילה ושתיה לש"ש וגם טלית מצמר גשמי
 3 ותפילין מקלף גשמי אזי נהפך לקדושה ולהיפך הוא
 4 נהפך לרע, אכן כשפוגם בתו"מ ונהפך לרע אזי ע"י
 5 התשובה היא יותר גבוה מתו"מ כי במקום שבע"ת
- 6 עומדי' צדיקים גמורי' אינן יכולים לעמוד. וזהו
 7 כשושנה בין החוחים היא יותר טובה ומעולה, כן
 8 רעייתו היא כנ"י בין הבנות שהן הקליפות דווקא ע"י
 9 תשובה היא טובה ומעולה ונקר' אח"כ כן דודי בין
 10 הבנים.

כתפוח בעצי היער

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל - אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל - תרל"ב

- 1 וזהו ההפרש בין פרשה ראשונה דק"ש ובין פ' שניה
 2 דק"ש שארז"ל שפרשה ראשונה הוא עושין
 3 רצונו של מקום, ופ' שניה דק"ש הוא בחי' אין עושין
 4 רצונו של מקום והיינו מפני כי לא נאמר בה בכל
 5 מאדך, והיינו כי מאד הוא אותיות אדם זהו הנשמות
 6 שנק' זרע אדם בחי' ההשגה באלקות כאילו רואה
 7 ממש וזהו הנק' עושין רצונו ש"מ שע"י הראי' הוא
 8 בחי' ההתקשרות לאלקות כאילו רואה עי"ד בא להיות
 9 ועמך לא חפצתי שלא יחפוץ לא בגעה"ת ולא
 10 בגעה"ע ולא בעוה"ב, וזהו ועמך בחי' כי עמך מקו"ח
 11 הוא עמך טפל ובטל לך, כ"א יחפוץ לדבקה בו ית',
 12 וזהו שמע ישראל כי שמע הוא ר"ת שאו מרום
 13 עיניכם וראו שע"י הראי' הוא בא לבחי' מאדך ונעשה
 14 כלי לקבל גילוי מאד העליון, משא"כ פ' והי' א"ש
 15 הגם דכתיב בה והי' אם שמוע תשמעו הנה שמיעה
 16 הוא בחי' בינה הבנה בעלמא ולא בבחי' התקשרות
 17 ע"י הדעת כאילו רואה כו' ולכן לא נאמר בה בכל
 18 מאדך בחי' אדם כ"א בבחי' זרע בהמה כמו נשמות
 19 דבריאה כו'.
 20 והנה בחי' הממוצעת המחבר ומזווג חכמה עם בינה
- 21 הוא הדעת, כי דעת אינו ראי' כ"א שמביא לידי ראי',
 22 כי דעת הוא לשון התקשרות שמחבר מלשון והאדם
 23 ידע, אדם הוא בחי' חכמה, כי משה זכה לבינה ואדם
 24 חי' דאצי' כמ"ש ויפח באפיו נשמת חיים ואדם קדמאה
 25 הוא חכמה כנודע שאדה"ר הוא בחי' חכמה, ולקשר
 26 בחי' החכמה עם חוה אם כל חי בחי' בינה הוא ע"י
 27 הדעת, ובעבודה הוא שיהי' מקושר לה' בעומק נקודת
 28 פנימית הלב במחשבת הבינה שמתבונן, משא"כ בינה
 29 לבדה היא היות הענין במחשבה לבד ואפי' עומק
 30 המחשבה כו' אינו נוגע לעצמותו דהיינו ללב כלל,
 31 אבל כשיהי' בבחי' רעו"ד התלהבות לבבו ודביקותו
 32 בהענין שמחשב עד שיהי' כולו בהענין דבוק מאד בכל
 33 חושי גופו שזה"ע בחי' הדעת הנה הוא גורם שיתחבר
 34 חכמה לבינה דהיינו שיגרום ברוב חוזק ההתבוננות עד
 35 שיהי' בהבינה בחי' ראי' חושיית ראי' החכ', דהיינו
 36 שיהי' בנשמות דורע בהמה ג"כ כאילו רואה. והנה
 37 בחי' דעת המחבר חכ' עם הבינה נק' ד"ע, ויש בחי'
 38 ד"ת המחבר להיות התקשרות המוחין במדות והיינו
 39 בחי' פנימית המדות שיהי' ביטול המדות לא"ס דלאו
 40 מכל אינון מדות איהו כלל.

ויקח לו יעקב מקל לבנה

בס"ד פ' ויצא תרל"ב

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים - תער"ב

- 1 פרק נח.
 2 תוכן הפרק: מקור כל הגילויים - ההתהוות, החיות,
 3 ותוספת האור - הוא מהאור המקיף, אלא שהמשתחו
 4 היא בעולם וללא התחלקות.
 5 בפרק הקודם התבאר באריכות שזה שענין האור אינו
- 6 לפעול איזו פעולה, זה רק מצד 'עצם האור', אך מצד
 7 'התפשטות האור' ענינו הוא לפעול איזו פעולה, רק
 8 שאופן הפעולה היא לא באופן של התלבשות ותפיסה
 9 (כפי שהוא באור הפנימי - ענין השפע), אלא שמקיף
 10 הכל בשווה.

מסיבה כל שהיא אינם מתגלים מעצמם, שהרי אם היה כוח הרצון בערך לשאר הכוחות, לא היה יכול לפעול עליהם בדרך שליטה. ומביא לזה הרבי נ"ע דוגמא מפעולה גשמית ודוגמא מפעולה רוחנית: וכמו בתנועה הגשמיית של אברי הגוף שהתנועה עצמה הרי היא מהאור וחיות פנימי, - זה שהידים או הרגלים זזות הוא בכוח החיות הפנימית המלוכשת בהם, ולמרות זאת, בכדי שתהיה התנועה זהו על-ידי הרצון דוקא, ולכן על-ידי חולי רחמנא-ליצ'לן (ה' ישמרנו) בנידי הרצון שהוא ענין השיתוק, נפסקה התנועה בו' כמו שנתבאר לעיל פרק נ"א, שקורה לפעמים שמסתלק הרצון מהתנועה, שאף שאין איזה פגם בחיות הפרטית שבאבר, כיון שהרצון הסתלק מאותה תנועה, ינוח האבר כאבן דוממת בלי יכולת לנוע. זו היתה דוגמא לפעולה גשמית התלויה ברצון. וכן הוא גם ברוחניות הכחות כמו התגלות כוח השכל והתגלות שלהם הוא על-ידי הרצון, וכמאמר רבותינו ז"ל¹⁴⁵ לעולם ילמוד אדם במקום שלבו חפץ ולכאורה, מה הקשר בין הרצון שהוא כוח מקיף ללימוד שהוא על-ידי השכל? אלא דבשיש לו חפץ (רצון) בהענין ישכיל ויתחכם בו'. כאשר יש רצון, מתגלה כוח השכל באופן אחר לגמרי. ולכן אמרו חכמינו שעל אדם ללמוד במקום שליבו חפץ דוקא, כיון שאז יהיה הלימוד שלו באופן אחר לגמרי. והנמשל מכל זה: למרות שכל הגילויים שבסדר ההשתלשלות הם מהאור הפנימי, מה שמאפשר את אותם גילויים הוא דוקא האור המקיף, כפי שבמשל מגלה כוח הרצון את הכוחות הפנימיים.

בפרק זה מבאר הרבי נ"ע בפרטיות יותר מהו אופן פעולתו של האור המקיף בעולמות, ומהו ההבדל בינו לבין השפעת האור הפנימי בעולמות. והנה אין הכוונה שאור אין-סוף הוא בבחינת מקיף ואינו נמשך כלל בעולמות. דבאמת גם האור הזה האין-סוף הרי הוא נמשך בעולמות בתוכם ובפנימיותם עד גם בכל הנבראים הגשמיים בעולם הזה שלמטה בו', ואדרבה כל עיקר מקור ההתהוות דכל העולמות הוא מבחינת אור המקיף, - לא רק שאור המקיף נמצא בתוך העולמות ובפנימיותם, אלא שעיקר הסיבה לקיום של כל העולמות הוא דוקא מהאור המקיף, וכן גם הגילויים של האור הפנימי בעולמות דסדר השתלשלות שרשם מבחינת האור מקיף וכו' - באור המקיף - ועל ידו הוא בחינת הגילוי של האורות הפנימיים בבחינת תוספת אור וחיות בו'. ועל-דרך שנתבאר לעיל פרק נ"א במשל הרצון שבנפש שלרצון יש כוח להעלים את הכוחות הפנימיים או לגלותם, דבהתגלות הרצון על-ידי-הוא דוקא התגלות הכחות הפנימיים בו', - הרצון בנפש הוא המשל לאור המקיף והכוחות הפנימיים הם המשל לגילויים של האור הפנימי, ובכדי לבאר כיצד שורש כל הגילויים של האור הפנימי בסדר ההשתלשלות הם באור המקיף, יש להתבונן כיצד הוא במשל מכוחות הנפש. דהרצון עם היותו מובדל בערך מכל הכחות שהרי הוא כוח מקיף לא מוגבל והכוחות הפנימיים הם מוגבלים בעצם מהותם, מכל-מקום התגלות הכחות הוא על-ידי הרצון דוקא (ואדרבה להיותו מובדל מהם על כן הרי הוא פועל דוקא ההתגלות דהיינו פעולה שבדרך הכרח בו'). כלומר, דוקא בגלל שהרצון הוא באין-ערוך לשאר הכוחות, יש ביכולתו לפעול את התגלות הכוחות כאשר

שבת פרשת תצא

(145) עבודה זרה יט, א.

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים ה'תש"י

העניו - תמיד שמחתו שלימה, כי אינו מחשיב עצמו, ויש לו סיפוק במה שיש לו, כי זה בגדר מתנה מלמעלה. הענוה וההרגשה הם הפכיים בכל הכחות והחושים, אפילו בענין האמונה, בהמורגש זהו בהגשמה. והבלתי מורגש, כל ענייניו בדקות ודוקא מתחזק

(*) אָמְנָם הָעָנוּ הוּא תְּמִיד בְּשִׁמְחָה, וְלֹא זֶה בְּלִבְד שְׂהוּא שְׂמֵחַ, אֲלֵא שְׂהוּא גַם בְּטוֹב לֵב, הֵינּוּ דְהַשְׂמֵחָה שְׁלוֹ הִיא שְׂמֵחָה שְׁלֵמָה. וְטַעַם הַדְּבָר הוּא,

דְּבַהֲעֵדֵר הַרְגֵּשֶׁת עֲצָמוּ שְׂאִינוּ מְחַשֵּׁב אֶת עֲצָמוּ לְבַעַל מַעֲלָה, וְכַל-שֶׁכֵּן שְׂאִינוּ בְּחַשְׁבוֹת בְּעֲצָמוּ, אֲדַרְבָּא כָּל עֲנִינֵינוּ הוּא שְׂלֵא לְהִיֹּת יָקָר וְחָשׁוּב בְּעִינֵי עֲצָמוּ, דְּהַבְּטֵל

42 הם בהגשמה אינם מקבלים אור האמונה כל כך, והן
 43 מצד האמונה דגם היא בהגשמה בהמרגש על פן אינה
 44 מאירה כל כך בכל דבר, ואין זה שום חסרון באמונת
 45 המרגש חס-ושלום, דגם המרגש הוא מאמין באמת
 46 גמור בה' רק שהוא בהגשמה לכן אינה מאירה בכל
 47 עניניו, כי אצל המרגש הגה האמונה היא לחוד ועניניו
 48 לחוד, ולא קרב זה אל זה אשר האמונה תאיר בכל
 49 עניניו, ובהבלתי מרגש להיותו בטבע הדק, ער איז
 50 בעצם איידעלער, וכל עניניו הם בדקות, הגה הענינים
 51 שלו מסגלים ומקשרים לקבל אור האמונה, וגם להיות
 52 אמונתו בדקות יותר, הגה אור אמונתו מאירה לו בכל
 53 דבר, ומשום זה הגה אצל הבלתי מרגש הכל ניחא,
 54 אלץ איז אים רעכט, וכאשר הכל ניחא, וזה בא מצד
 55 אור האמונה שמאירה לו, הגה לא זו בלבד שאינו שך
 56 ענין העצבות כלל, שהרי יודע הוא דכל זה הוא על פי
 57 ההשגחה, ואמונתו מאירה לו, דכל זה הוא לטובתו,
 58 אם בן הגה מלבד זאת שאין שום מקום לעצבות כלל,
 59 אלא עוד זאת אדרבא מתחזק, ונהו שפרש רש"י
 60 "סכלנים", שענינו של הסכלן הוא שידע שהלא טוב
 61 הוא חולף ועובר ויתגלה הטוב הפנימי, אשר משום זה
 62 הגה לפעמים גם הסכלנות תהיה בשמחה, וכמו שאמר
 63 דוד המלך עליו-השלום, "אם כה יאמר לא חפצתי
 64 [בך] הנני", שגהו מצד עצם הפלגת הבטול שלו, דדוד
 65 המלך עליו-השלום הגה השפלות שלו היתה מצד גדל
 66 הענוה, דעם היותו מלך בישראל וה' עמו דהלכה
 67 כמותו בכל מקום, הגה היתה בתכלית השפלות
 68 והבטול, וקרא עצמו בשם תולעת, וכמו שכתוב "ואנכי
 69 תולעת ולא איש", ושפלותו היתה גדולה במאד, דראה
 70 מעלת כל אחד שהוא למעלה ממנו, גם בעבדים
 71 ושפחות ראה יתרון המעלה לגבי מעלתו, וכמו שכתוב
 72 "וינקלתי עוד מזאת והייתי שפל בעיני", דלעצמו לא
 73 היה נחשב באיזה מעלה ומדרגה מפני גדל עצם הבטול
 74 שלו, דבטול הוא כלי לשמחה, וכמו כלי קבול הוא
 75 דוקא כשיש לו תוף, כמו כן הגה הבטול יש לו תוף
 76 ומקבל ב"כי טוב", דהמרגש אין לו תוף, דהוא מלא
 77 מעצמו ואין לו כלי קבול, אבל בטול יש לו תוף ומקבל
 78 בכי טוב, וענוה היא סבה לשמחה, ולכן הגה הלל הזקן
 79 היה שמח בשמחת בית השואבה בשמחה גדולה,
 80 דלהיותו ענו ביותר על בן היתה השמחה שלו גדולה
 81 במאד, כי כך היא המדה אשר הענוה היא סבה
 82 לשמחה.

1 בעצם הוא אינו מתחשב עם עצמו כלל ואין לו שום
 2 דבר בעניני עצמו אשר ימנעהו לעשות כל אשר עליו
 3 לעשות, וכשהוא עושה עושה הכל בהדור הן בעצמו
 4 וגם בהנוף והדרכת ביתו ובניו, ומשפיע גם בזולתו,
 5 הגה בכל זה אינו רואה שום מעלה ויתרון בעצמו, כי
 6 מכיר הוא את האמת אשר בן צריכים לעשות
 7 וכשעושים מה שצריכים לעשות אינה מעלה כלל,
 8 ואינו מגיע לו כלום בעבור זה, אם בן כשיש לו מה
 9 שיש לו, הגה הכל הוא רק בדרך מתנה, על בן הוא
 10 שמח מאד בזה, וגם להיותו בלתי מרגש ואינו מטעה,
 11 ממילא אינו יוצא מגדר מהותו העצמי, הרי יש לו די
 12 וספוק במה שיש לו, על בן הגה שמחתו היא שמחה
 13 שלמה. ובעמק פנימי, דהרגש הענו הוא דגם בהעדר
 14 השפע אינו מתעצב, מלבד זאת דלהיותו בלתי מטעה
 15 ומכיר את האמת הרי אינו משקע בעניני צרכיו
 16 הגשמיים כל כך, כי יש לו ענינים גבהים מצרכיו
 17 הגשמיים מה שהוא משתוקק אליהם, הגה מלבד זאת
 18 אינו מתעצב שהרי אינו מגיע לו כלום ולמה יתעצב,
 19 וגם מצד העדר מציאותו אינו חסר דבר כלל והכל
 20 ניחא ליה, אלץ איז רעכט, כי הענוה וההרגשה אינם
 21 ענינים פורטים בלבד, כ"אם הם ענינים כוללים
 22 הפועלים בכל הכחות והחושים עד כי גם בענין
 23 האמונה הם חלוקים זה מזה בתכלית, והינו דלבד זאת
 24 שהם חלוקים בזה דהמרגש הוא מטעה, ועם היות דאין
 25 זה מה שהוא משקר דהוא עצמו חושב באפן אחר ורק
 26 להזולת הוא אומר בן, אלא הוא בעצמו חושב בן
 27 באמת, אמנם זהו אמת שלו, אבל באמת האמתית הוא
 28 מטעה, וכל טעות הוא שקר, והענו הוא אמת, הגה לבד
 29 זאת הם חלוקין בענין האמונה, ואין זה שהמרגש אין
 30 אמונתו שלמה חס-ושלום, כ"אם הוא מאמין בה'
 31 באמונה שלמה, ומכל-מקום אינו בדומה כלל לאמונת
 32 הענו שהוא באפן אחר לגמרי. וטעם הדבר הוא, להיות
 33 המרגש הגה טבעו גם בעצם, וגסות זו היא נרגשת בכל
 34 הכחות והחושים עד כי גם בתכלית הדקות והפנימית
 35 דאמונה נרגש גם בן ההגשמה והעביות, דהכל מה
 36 שנמצא בהמרגש הגה גם הטוב והמעלה באמת הוא
 37 גם בן בהגשמה, ובהבלתי מרגש הגה הכל הוא בדקות,
 38 ומכל-שכן ענין האמונה שלו שהיא בתכלית הדקות
 39 ומאירה בכל דבר, דזהו גם בן ההפרש בין מרגש
 40 ובלתי מרגש, דהמרגש להיותו מגשם הגה אין האמונה
 41 מאירה אצלו כל כך בכל דבר, והוא הן מצד דכל עניניו

44 כשמתבוננים ומתעמקים בכך, שחסידות משמעה
 45 תיקון העבר והטוב והיושר של ההווה, מן ההכרח
 46 שתתעורר בכל אחד השאלה מה ההבדל בין חסידות
 47 לתשובה. גם תשובה היא תיקון העבר והטוב והיושר
 48 של ההווה, מה מחדשת איפוא חסידות לגבי תשובה?
 49 אך, בפנימיות הדברים, הרי למרות שבתפיסה
 50 החיצונית דומות חסידות ותשובה בדבר זה, שתייהן
 51 הן תיקון העבר והטוב והיושר של ההווה, ובכל זאת
 52 אין הן דומות ממש. התיקון של תשובה הוא היציאה
 53 מהרע, כדי לרחוץ ולנקות את לבושי הנפש, מחשבה
 54 דיבור ומעשה מהלכלוך שהרע לכלך אותם, והטוב
 55 והיושר של ההווה הוא ההסכם והפועל שלא ישוב
 56 לכסלה עוד. ואילו התיקון של חסידות הוא חיפוש
 57 העצות איך להביא לדרגא עליונה ומזוככת יותר.
 58 והטוב והיושר של ההווה הוא, מה שחסידות מחפשת
 59 להעלות את כוחות השכל והמדות ולבושי הנפש,
 60 מחשבה דיבור ומעשה, לדרגא עליונה ומזוככת יותר.
 61 ההפרש הכללי בין תשובה לחסידות בעבודה הוא:
 62 תשובה מתעסקת בעיקר עם בעל התשובה, איך לתקן
 63 את העבר ואיך להתנהג בהווה שיהיה בטוב וביושר.
 64 ואילו חסידות מתעסקת בעיקר בענין עצמו, איך
 65 להעלותו לדרגא עליונה יותר, וזאת גם כן בשני
 66 הזמנים: הן העצות בתיקון העבר והן באופן הטוב
 67 והיושר בהווה.
 68 שנותיהם של חסידות וחסידים הן כשנות קיום
 69 העולם, אך תורת החסידות ודרכי החסידים, לא רק
 70 במושגם החיצוני, אלא גם במושגם הפנימי -
 71 התפתחו מזמן לזמן.
 72 כג. אלה שיודעים, פחות או יותר, תולדות
 73 החסידות ודברי ימי נשיאי החסידות והחסידים,
 74 יודעים איך נשאו ושמרו הנשיאים על דגל החסידות
 75 במשך שלוש מאות שנה בערך - מאז גירוש ספרד,
 76 כאשר פליטי ספרד ופורטוגל התיישבו במדינות
 77 שונות בשנת ר"ס, עד לשנת תק"ס, שהחסידות של
 78 מורנו הבעל-שם-טוב נ"ע על שני כיווניה, תורת
 79 חב"ד ותורת חג"ת, התפרסמה בחלק גדול של עם
 80 ישראל.
 81 בכל הדורות, עד להאריז"ל, היו קבלה ומחקר
 82 אלקי בסדר של אין מגלין אלא לצנועין. תלמידי
 83 האריז"ל ניהלו תנועה מסויימת של תעמולה ללימוד
 84 הקבלה ברבים.
 85 הפרעה גדולה להתפתחות תנועת הקבלה היתה
 86 מה שחלק - אפילו רק - קטן של לומדי קבלה,
 87 התעסקו בקבלה מעשית.

1 טז. הדוד רז"א מנגן הניגונים שדודנו-זקננו כ"ק
 2 הרב"ש ניגן באחרון של פסח תרכ"ה בשעה שאב-
 3 הסבא - כ"ק אדמו"ר "צמח צדק" - אכל סעודת
 4 משיח.
 5 יז. אבי מספר מה ששמע מאביו - כ"ק אאזמו"ר
 6 מוהר"ש: הבעל-שם-טוב קרא לסעודת היום של
 7 אחרון של פסח בשם - סעודת משיח.
 8 יח. הדוד רז"א מספר, מה שאמר הסבא - כ"ק
 9 אדמו"ר "צמח צדק": כשתנגן ניגוני סעודת משיח כפי
 10 שהסבא - כ"ק אדמו"ר הזקן - ניגן אותם - תעורר
 11 את כוח הזכרון ותיזכר על מחזה הקודש של הסבא
 12 ושל החותן.
 13 יט. כשהדוד רב"ש - מספר הדוד רז"א - החל
 14 לנגן, עזר לו אביו - כ"ק אאזמו"ר מוהר"ש. הסבא
 15 ניגן אותם בחשאי, בידו השמאלית סמך את ראשו
 16 וכיסה את העינים, ובידו הימנית הקיש על השולחן
 17 לפי מהלך הניגון, וטיפות גדולות של דמעות זלגו על
 18 לחיו.
 19 כ. אבי אומר: ה'דובב שפתי ישנים' של ניגון, גבוה
 20 במדרגה מה'דובב שפתי ישנים' של דברי תורה, גם
 21 בגליא שבתורה וגם בפנימיות התורה. תורה, גם גליא
 22 וגם חסידות, היא הבנה והשגה, ועל ההשגה להביא
 23 להתעוררות מדה המתאימה להשגה. המדה הבאה
 24 על-ידי השגה זקוקה להזדככות, ואילו ההתעוררות
 25 הבאה על-ידי ניגון - ההתעוררות עצמה מזוככת.
 26 כא. מדוע - אומר אבי - נזכרתי דוקא היום על
 27 האחרון של פסח תרכ"ה - אין אני שואל את עצמי,
 28 שכן בהשגחה פרטית לא שייך מדוע, אלא בשביל
 29 מה. והשאלה בשביל מה נזכרתי דוקא היום באחרון
 30 של פסח תרכ"ה - זאת אני שואל את עצמי.
 31 כב. שנותיה של חסידות היא כשנות קיום העולם.
 32 הגמרא אומרת: הי' רבי מאיר אומר אדם הראשון
 33 חסיד גדול הי'. חסיד זקוק לחסידות, בלי חסידות לא
 34 יכול להיות חסיד. חסידות משמעה שני דברים: לתקן
 35 את העבר ולשמור על ההווה, והעתיד הוא במילא
 36 כפי שצריך להיות, ואופן הבמילא הוא עבודה של
 37 במילא.
 38 אברך חסידי כשיתעמק במילים אלו, והרי כך
 39 צריך להיות בכל אימרה ששומעים, הן אימרה של
 40 השכלה והן אימרה של עבודה, הנה בראש
 41 ובראשונה יש לקלוט היטב את האימרה, שלא להיות
 42 מוטעה בה. לאחר מכן, כאשר יודעים את האימרה
 43 היטב ובבהירות, צריכים להתבונן ולהתעמק בה.

פרק ב משנה ח

רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זְכַאִי קָבַל מֵהֵלֵל וּמִשְׁמַאי. הוּא הִיָּה אוֹמֵר, אִם לְמִדַּת תּוֹרַת הַרְבֵּה, אֵל תַּחְזִיק טוֹבָה לְעַצְמָךְ, כִּי לְכַךְ נּוֹצְרָת.

נקודות משיחות קודש

צריך להבין: א. משמעות הלשון "תורה הרבה" היא שהלימוד הוא יותר מהמתחייב, ואם כן מדוע נאמר "כי לכך נוצרת" (הלוא - אם הוא נוצר "לכך" סימן שמחוייב בזה, ובמה זה "הרבה"? ב. הלשון "תורה הרבה" סתום הוא - ומדוע לא נתפרש מהו שיעור החיוב ומהו "הרבה"?

והביאור בזה:

על בעל המאמר - רבן יוחנן בן זכאי - מצאנו שלמד תורה ארבעים שנה⁷. ארבעים שנה הוא מספר השנים הדרוש לקבלת סמיכה להורות הלכה⁸. לפי זה יוצא שבארבעים שנות לימודו הגיע רבן יוחנן בן זכאי לשלימות מסויימת בלימוד התורה ("בן ארבעים לבניה"⁹) וכל מה שלמד לאחר מכן (כמו שאמרו עליו¹⁰ ש"לא הלך ארבע אמות בלא תורה") היה למעלה מאותה שלימות.

ויש לומר שכן הוא גם במשנתנו - החיוב הוא ללמוד ולהגיע להוראה ומה שמעבר לזה נקרא "תורה הרבה". זהו שאמר רבן יוחנן בן זכאי "אם למדת תורה הרבה", דהיינו לימוד מהסוג והדרגה שהוא בעצמו עסק בו - "אל תחזיק טובה לעצמך, כי לכך נוצרת".

ההבדל בין "בריאה" ל"יצירה" הוא ש"בריאה" היא עצם התהוות המציאות, ואילו "יצירה" זו הצורה שבאה כדבר נוסף על עצם המציאות.

בלימוד תורה החילוק בין בריאה ליצירה הוא כדלהלן: מצד ה"בריאה" - עצם (התהוות) מציאות שכל האדם - אזי כאשר הוא מגיע להוראה, לאחר הלימוד של ארבעים שנה, נשלמה מטרת בריאתו. אך לגבי "יצירה" - הצורה של המציאות - אין לדבר סוף ואפשר להוסיף וללמוד תורה עוד ועוד.

זהו אם-כן פירוש משנתנו: גם "אם למדת תורה הרבה" - למדת תורה במידה כזו שזכית והגעת להוראה, כלומר, השלמת את מטרת בריאתך; "אל תחזיק טובה לעצמך - כי לכך נוצרת"; מצד ענין ה"יצירה" שבך (תוספת הצורה), מוטל עליך להוסיף עוד ועוד בלימוד התורה, בלי הגבלה.

(תורת-מנחם - התוועדויות תשמז, כרך ז, עמ' 150)

לכאורה יש להקשות: על תלמידיו של הלל הזקן נאמר בגמרא¹ "גדול שבכולן - יונתן בן עוזיאל; קטן שבכולם - רבן יוחנן בן זכאי". ולכאורה, הן אמת שגדולותו בתורה של רבן יוחנן בן זכאי היתה עצומה, ש"לא הניח מקרא ומשנה גמרא הלכה ואגדה.. דבר גדול ודבר קטן"², אבל מכל-מקום לפי ערך תלמידי הלל היה "קטן שבכולם"; מדוע אם-כן נאמר כאן רק מה ש"רבן יוחנן בן זכאי קיבל מהלל.. ולא הובאה שום מימרא מרבי יונתן בן עוזיאל, שהיה גדול תלמידיו של הלל !?

ויש לומר שזהו בהתאם לכללות ענין מסכת אבות, המתחילה ב"משה קיבל תורה מסיני ומסרה.. מסרוה לאנשי כנסת הגדולה; הם אמרו.. והעמידו תלמידים הרבה"; כלומר, סגנון המסכת הוא של מימרות תנאים, מקבלי התורה, שהמשיכו בהעברת המסורה לדורות הבאים אחריהם.

על-פי זה יש לומר שבמסכת זו הובאו אך ורק דברי התנאים שענינם היה מסירת התורה. אף-על-פי שהיו תנאים גדולים מהם, שלימודם היה באופן נפלא ביותר, מכל-מקום דבריהם לא הובאו מכיון שלא היו שייכים לענין מסירת התורה.

על יונתן בן עוזיאל מסופר בגמרא³ ש"בשעה שיושב ועוסק בתורה, כל עוף שפורח עליו מיד נשרף", ומבואר בתוספות⁴ שזהו משום "שהדברים שמחים כנתינתם מסיני שניתנה תורה באש". מזה מובן גדול ההפלאה של לימודו - שמצד אחד היה נפלא ביותר, אך מצד שני, מטעם זה גופא לא היה שייך להעברת התורה לאחרים ובוודאי לא לכלל ישראל. לעומתו, רבן יוחנן בן זכאי ענינו היה העברת התורה לאחרים, כמבואר בגמרא⁵ ש"ארבעים שנה לימד", וכמסופר עליו עוד⁶, שביקש ממלך רומי "תן לי יבנה וחכמיה", שבזה הביטיח את המשך קיום ולימוד התורה בעם ישראל כולו. ולכן במסכת אבות (שענינה כאמור מסירת התורה לישראל) הובאו דברי רבי יוחנן בן זכאי שקיבל מהלל (ולא דבריהם של תלמידים אחרים).

(שיחות קודש תנש"א - פרשת שלח)

(1 סוכה כח, א. 2) בגמרא שם. 3) שם. 4) ד"ה כל עוף. 5) סנהדרין מא, א. 6) גיטין נו, ב. 7) סנהדרין מא, א. 8) ראה סוטה כב, ב. 9) להלן פרק ה משנה כב. 10) סוכה כח, א.

פרשת שלח

יג * וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^א שְׁלַח־לְךָ אֲנָשִׁים וַיִּתְּרוּ אֶת־אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר־אֲנִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמִטַּה אֲבֹתָיו תִּשְׁלְחוּ כָּל גֵּשׁוּי בָהֶם: ^ב וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר פָּאָרָן עַל־פִּי יְהוָה כָּלֶם אֲנָשִׁים רֵאשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל הַמָּה: ^ג וְאֵלֶּה שְׁמוֹתֵם לְמִטַּה רְאוּבֵן שְׁמוּעַ בֶּן־זֹפֹרָד: ^ד לְמִטַּה שִׁמְעוֹן שִׁפְטַי בֶּן־חֹרִי: ^ה לְמִטַּה יְהוּדָה כָּלֵב בֶּן־יִפְנָתָה: ^ו לְמִטַּה יִשְׂשָׁכָר יִגָּאֵל בֶּן־יוֹסֵף: ^ז לְמִטַּה אֶפְרַיִם הוֹשֵׁעַ בֶּן־נוּן: ^ח לְמִטַּה בְּנִמֵּן פִּלְטִי בֶן־רְפוּא: ^ט לְמִטַּה זְבוּלֹן גַּדְיָאֵל בֶּן־סוּרִי: ^י לְמִטַּה יוֹסֵף לְמִטַּה מְנַשֶּׁה גַּדִּי בֶן־סוֹסִי: ^{יא} לְמִטַּה דָּן עֲמִינָאֵל בֶּן־גַּמְלִי: ^{יב} לְמִטַּה אֲשֶׁר סִתּוּר בֶּן־מִיכָאֵל: ^{יג} לְמִטַּה נַפְתָּלִי נַחֲבִי בֶן־נֹפְסִי: ^{יד} לְמִטַּה גַּד גִּאוּאֵל בֶּן־מְכִי: ^{טו} אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־שָׁלַח מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת־הָאָרֶץ וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בֶּן־נוּן יְהוֹשֻׁעַ: ^{טז} וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת־אֶרֶץ כְּנָעַן וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם עָלוּ זֶה בְּנִגְבַּ וְעַלִּיתֶם אֶת־הָהָר: ^{יז} וְרֵאִיתֶם אֶת־הָאָרֶץ מַה הוּא וְאֶת־הָעָם הַיֹּשֵׁב עָלֶיהָ הַחֹזֵק הוּא הַרְפָּה הַמַּעֲטָה הוּא אִם־רַב: ^{יח} וְמַה הָאָרֶץ אֲשֶׁר־הוּא יֹשֵׁב בָּהּ הַמּוֹכֵחַ הוּא אִם־דַּעָה וּמַה הָעָרִים אֲשֶׁר־הוּא יֹשֵׁב בָּהֶנָּה הַבְּמַחְנִים אִם בְּמִבְצָרִים: ^{יט} וּמַה הָאָרֶץ הַשְּׂמֵנָה הוּא אִם־רֹזָה הַיִּשְׁבָּה עַן אִם־אֵין וְהִתְחַזְּקֹתֶם וּלְקַחְתֶּם מִפְּרֵי הָאָרֶץ וְהִמְיִים יְמֵי כְּפוּרֵי עֲנָבִים:

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת מוצש"ק ש"פ שלח תשל"ח)

וְהִתְחַזְּקֹתֶם וּלְקַחְתֶּם מִפְּרֵי הָאָרֶץ (יג, ט)

המשמעות של לקיחת הפרות היא - הפיכת פרותיה של ארץ כנען, שמעשיה משחתים ומקלקלים מכל האמות, לפרות השייכים לעם היהודי. כן שנושאי ישראל יתחזקו ויקחו מפרי הארץ - יש, אפוא, משום פתיחת הצנור לכבוש הארץ על ידי בני ישראל והפיכתה לארץ קדושה וטהורה.

שני כא וַיַּעֲלוּ וַיִּתְּרוּ אֶת־הָאָרֶץ מִמִּדְבַּר־צֹן עַד־רֶחֶב לְבָא חֲמַת: ^ב וַיַּעֲלוּ בְּנִגְבַּ וַיָּבֹאוּ עַד־חֲבֹרֹן וְשֵׁם אַחִימֶן שֹׁשֵׁי וְתַלְמִי יְלִדֵי הַעֲנֹק וְחֲבֹרֹן שִׁבְעַת שָׁנִים נִבְנְתָה לִפְנֵי צֶעַן מִצְרַיִם: ^ג וַיָּבֹאוּ עַד־נַחַל אֲשַׁכְּל וַיִּכְרְתוּ מִשָּׁם זְמוּרָה וְאֲשַׁכְּוֹל עֲנָבִים אֶחָד וַיִּשְׂאֶהוּ כְּמוֹט בְּשָׁנִים וּמִן־הָרְמָנִים וּמִן־הַתְּאֵנִים: ^ד לְמַקּוֹם הַהוּא קָרָא נַחַל אֲשַׁכְּוֹל עַל אֲדוּת הָאֲשַׁכְּוֹל אֲשֶׁר־כָּרְתוּ מִשָּׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ^ה וַיֵּשְׁבוּ מִתּוֹר הָאָרֶץ מִקֶּץ אַרְבָּעִים יוֹם: ^ו וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־כָּל־עַדַּת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־מִדְבַּר פָּאָרָן קְדֻשָּׁה וַיֵּשְׁבוּ אֹתָם דְּבַר וְאֶת־כָּל־הָעֵדָה וַיִּרְאוּם אֶת־פְּרֵי הָאָרֶץ: ^ז וַיֹּסֶפְרוּלוֹ וַיֹּאמְרוּ בָּאֲנֹו אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר שְׁלַחְתֶּנּוּ וְגַם זִבְתַּ חֶלֶב וּדְבַשׁ הוּא וְזֶה־פְרִיָּהּ: ^ח אִפֹּס פִּי־עוֹ הָעָם הַיֹּשֵׁב בְּאֶרֶץ וְהָעָרִים בְּצֻרוֹת גְּדֹלַת מְאֹד וְגַם־יְלִדֵי הַעֲנֹק רְאִינוּ שָׁם: ^ט עַמְלָק יֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב וְהַחֲתִי וְהַיְבוּסִי וְהָאֱמֹרִי יֹשֵׁב בְּהָר וְהַכְּנַעֲנִי יֹשֵׁב עַל־הַיָּם וְעַל־יַד הַיַּרְדֵּן: ^י וַיְהִים כָּלֵב אֶת־הָעָם אֶל־מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר עָלָה נַעֲלָה וַיִּרְשָׁנוּ אֹתָהּ פִּי־יָכוֹל נֹכַח לָהּ: ^{יא} וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־עָלוּ עִמּוֹ אָמְרוּ לֹא נֹכַח לַעֲלֹת אֶל־הָעָם פִּי־חֹזֵק הוּא מִמֶּנּוּ: ^{יב} וַיָּצִיאוּ דַבַּת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תָּרוּ אֹתָהּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עֲבַרְנוּ בָּהּ לְתוֹר אֹתָהּ אָרֶץ אֲכָלֶת וְיֹשְׁבֶיהָ הוּא וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר־רְאִינוּ בְּתוֹכָהּ אֲנָשֵׁי מְדוּת: ^{יג} וְשֵׁם רְאִינוּ אֶת־הַנְּפִילִים בְּנֵי עָנָק מִן־הַנְּפִילִים וְנָהִי כְּעֵינֵינוּ כְּחַנְבִּים וְכֵן הָיִינוּ כְּעֵינֵיהֶם: ^{יד} * וַתִּשָּׂא כָּל־הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת־קוֹלָם וַיִּכְפוּ הָעָם בַּלִּילָה הַהוּא: ^{טו} וַיִּלְלֵנוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם כָּל־הָעֵדָה לוֹ־מָתָנוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אוֹ בְּמִדְבַּר הַזֶּה לוֹ־מָתָנוּ: ^{טז} וְלָמָּה יְהוָה מְבִיא אֹתָנוּ

כַּאִישׁ אֶחָד וְאָמְרוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־שָׁמְעוּ אֶת־
 שְׁמֵעֶךָ לֵאמֹר: ^א מִבְּלֹתַי יִכְלַת יְהוָה לְהֵבִיא
 אֶת־הָעָם הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע לָהֶם
 וַיִּשְׁחָטֵם בַּמִּדְבָּר: ^ב וְעַתָּה יְגַדְלֵנָּה כַּח אַדְנִי
 כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר: ^ג יְהוָה אַרְךָ אַפַּיִם וְרַב־
 חֶסֶד נִשְׂא עֵוֹן וּפְשָׁע וְנִקְּה לֹא יִנְקָה פֶקֶד עֵוֹן
 אָבוֹת עַל־בְּנִים עַל־שְׁלֹשִׁים וְעַל־רַבְעִים:
^ד סֶלַח־נָּא לְעֵוֹן הָעָם הַזֶּה כַּגְּדֹל חַסְדְּךָ וְכַאֲשֶׁר
 נִשְׁאַתָּה לְעַם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנְּהַ: ^ה וַיֹּאמֶר
 יְהוָה סֶלַחְתִּי כִּדְבַרְךָ: ^ו וְאוֹלָם חִי־אַנִּי וַיִּמְלֵא
 כְּבוֹד־יְהוָה אֶת־כָּל־הָאָרֶץ: ^ז כִּי כָל־הָאֲנָשִׁים
 הָרְאִים אֶת־כְּבוֹדִי וְאֶת־אֲתֹתַי אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי
 בְּמִצְרַיִם וּבַמִּדְבָּר וַיִּנְסּוּ אֹתִי זֶה עֲשׂוֹר פְּעָמַיִם
 וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי: ^ח אִם־יִרְאוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר
 נִשְׁבַּעְתִּי לְאֲבֹתָם וְכָל־מִנְאֲצֵי לֹא יִרְאוּהָ:
^ט וְעַבְדֵי כָּלֶּךָ עֵקֶב הַיְתֵּה רוּחַ אַחֲרֵת עִמּוֹ
 וַיִּמְלֵא אַחֲרָי וְהִבִּיאתִיו אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָּא
 שָׁמָּה וְזָרְעוּ יִרְשְׁנָה: ^י וְהַעֲמַלְקִי וְהַכְּנַעֲנִי יֹשְׁבֵי
 בְּעַמְּקֵי מַחֲרֵ פָּנָיו וַיִּסְעוּ לָכֶם הַמִּדְבָּר דֶּרֶךְ
 יַם־סוּף: **פ**

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר המאמרים מזלזוט ג עמ' שצו)

ועתה יגדל נא כח אדני (יד, יז)

אמרו ב'ל', שהקב"ה אמר למשה היה לך לעזרני, מיד
 אמר לו ועתה יגדל גוי' ומבאר בחסידות, שעל ידי עבודה
 פועלים הגדלה בכחנית 'כח אדני', היינו שהעבודה היא
 'צריך גבוה'. דהנה כתיב למעשה ידריך תכסף, תכסף מלשון
 תענוג, וכיון שתענוג תמיד אינו תענוג, לכן רק על ידי
 עבודה בכח עצמו, שהוא חדוש, נעשה אמיתית התענוג
 למעלה.

רביעי ט וידבר יהוה אל־משה ואל־אהרן לאמר:
 ט עד־מתי לעדה הרעה הזאת אשר המה
 מלינים עלי את־תלֹוֹת בני ישראל אשר המה
 מלינים עלי שמעתי: ט אמר אלהם חִי־אַנִּי
 נָא־יְהוָה אִם־לֹא כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם בְּאוֹנֵי פִי

אֶל־הָאָרֶץ הַזֹּאת לְנַפֵּל בְּחָרֵב נַשִּׁינוּ וְטַפְנוּ יְהוּי
 לְבֹז הַלֹּא טוֹב לָנוּ שׁוֹב מִצְרִימָה: ^ה וַיֹּאמְרוּ אִישׁ
 אֶל־אָחִיו נַתְּנָה רֹאשׁ וְנִשְׁוֹבָה מִצְרִימָה: ^ה וַיִּפֹּל
 מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פְּנֵיהֶם לִפְנֵי כָל־קְהַל עַדֶּת בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל: ^ו וַיְהוֹשֶׁעַ בֶּן־נּוּן וְכָלֶּב בְּנֵי־יִפְתָּה מִן־
 הַתָּרִים אֶת־הָאָרֶץ קָרְעוּ בְּגָדֵיהֶם: ^ז וַיֹּאמְרוּ אֶל־
 כָּל־עַדֶּת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבְרָנוּ
 בָּהּ לְתוֹר אֲתָה טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד:

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם א עמ' 103)

ויחם כלב את העם אל משה (יג, ל)

יש לשאל, הרי המרגלים השיבו על שאלותיו של משה,
 ומה ראה כלב שהשתיקם. ויש לומר, דהנה משה דרש מהם
 לחקר אודות המלחמה והכפוש ("התזק הוא"), ואחר־כֵּן
 אודות הרוח והשכר ("השמנה היא"), אך המרגלים שנו את
 הסדר והקדימו את השכר ("זבת חלב ודבש"). ומכיון
 ששמו את הדגש על השכר, עבודה על־מנת לקבל פרס -
 עמד כלב והשתיקם.

שלישי ה אם־חפץ בנו יהוה והביא אתנו אל־
 הארץ הזאת ונתנה לנו ארץ אשר־הוא זבת
 חלב ודבש: ט אך ביהוה אל־תמרדו ואתם
 אל־תיראו את־עם הארץ כי לחמנו הם סר
 צלם מעליהם ויהוה אתנו אל־תיראם: וַיֹּאמְרוּ
 כָּל־הָעֵדָה לְרִנּוֹם אֲתֶם בְּאֲכָנִים וּכְבוֹד יְהוָה
 נִרְאָה בְּאַחַל מוֹעֵד אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: **פ**
^א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עַד־אַנָּה יִנְאָצְנִי הָעָם
 הַזֶּה וְעַד־אַנָּה לֹא־יֵאֱמִינוּ בִּי בְּכָל־הָאֲתוֹת אֲשֶׁר
 עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ: ^ב אֲפָנוּ בַּדָּבָר וְאוֹרְשָׁנוּ וְאַעֲשֶׂה
 אֲתָךְ לְגוֹי־גְדוֹל וְעַצוֹם מִמֶּנּוּ: ^ג וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
 אֶל־יְהוָה וְשָׁמְעוּ מִצְרַיִם כִּי־הִעֲלִיתָ בְּכַחֲךָ אֶת־
 הָעָם הַזֶּה מִקִּרְבּוֹ: ^ד וַיֹּאמְרוּ אֶל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ
 הַזֹּאת שָׁמְעוּ כִּי־אֲתָה יְהוָה בְּקִרְבֵּי הָעָם הַזֶּה
 אֲשֶׁר־עִין בְּעֵין נִרְאָה וְאֲתָה יְהוָה וְעַנְנְךָ עִמָּד
 עֲלֵהֶם וּבַעֲמֹד עֲנֵן אֲתָה הַלֵּךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם
 וּבַעֲמֹד אֵשׁ לַיְלָה: ^ה וְהִמַּתָּה אֶת־הָעָם הַזֶּה

בְּהָר הַהוּא וַיִּכּוּם וַיִּכְתּוּם עַד־הַחֲרָמָה: פ
 טו « וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ד דַּבֵּר אֶל־
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל־אֶרֶץ
 מוֹשְׁבֵיתֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנִי נָתַן לָכֶם: ג ועֲשִׂיתֶם אִשָּׁה
 לַיהוָה עֹלָה אוֹ־זֶבֶח לְפִלֵא־גֵדֵר אוֹ בְנִדְבָה אוֹ
 בְּמַעֲרִיכֶם לַעֲשׂוֹת רִיחַ נִיחַח לַיהוָה מִזֶּה־בִּקְרָא אוֹ
 מִן־הַצֹּאן: ו והַקְרִיב הַמִּקְרִיב קָרְבָּנוֹ לַיהוָה
 מִנְחָה סֶלֶת עֲשׂוֹן בָּלוּל בְּרֻבֵיעֵית הַחֵיץ שָׁמֶן:
 ה וַיֵּין לַגִּסְדֹּף רֻבֵיעֵית הַחֵיץ תַעֲשֶׂה עַל־הַעֹלָה אוֹ
 לִזְבַּח לַכֹּהֵן הָאֶחָד: ו אוֹ לְאִיל תַעֲשֶׂה מִנְחָה
 סֶלֶת שְׁנֵי עֶשְׂרִים בָּלוּלָה בְּשָׁמֶן שְׁלֹשִׁית הַחֵיץ:
 ז וַיֵּין לַגִּסְדֹּף שְׁלֹשִׁית הַחֵיץ תַקְרִיב רִיח־נִיחַח
 לַיהוָה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לג עמ' 85)

עד מתי לעדה הרעה הזאת (יה, כז)

ר"ל למדו מפאן שְעֶשְׂרָה מִיִּשְׂרָאֵל נִקְרָאִים 'עֲדָה'.
 וקשה, מדוע נלמד דין זה מעדה רעה דוקא. ויש לומר,
 שְבִיבָה נִרְמָז שְחָטָא הַמְרָגְלִים לא היה חטא פּוּמִיךְ הַפְּשׁוּט,
 אלא טעות – הם חֲשָׁבוּ שְׂפָדִי לְהַגִּיעַ לְדַבְּקוֹת בְּה' יֵשׁ
 לְהַתְּבַדֵּד בַּמִּדְבָּר, וְלֹא לְהַכֵּס לְאָרֶץ וְלִהְיֶה עִסַק עִם גְּשָׁמִיּוֹת
 הָעוֹלָם. אלא שְׂמַצֵּד גְּדֹל מַעֲלָתָם וְדַרְגָּתָם בְּעִבּוּדַת ה' הָרִי
 זֶה חָטָא גְּדוֹל וְחַמּוּר.

חמישי ה וכִי־תַעֲשֶׂה בֶן־בְּקָר עֹלָה אוֹ־זֶבֶח לְפִלֵא־
 גֵּדֵר ה אוֹ־שְׁלָמִים לַיהוָה: ט והַקְרִיב עַל־בֶּן־הַבְּקָר
 מִנְחָה סֶלֶת שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים בָּלוּל בְּשָׁמֶן חֲצִי
 הַחֵיץ: י וַיֵּין תַקְרִיב לַגִּסְדֹּף חֲצִי הַחֵיץ אִשָּׁה רִיח־
 נִיחַח לַיהוָה: יא כִּכָּה יַעֲשֶׂה לְשׂוֹר הָאֶחָד אוֹ
 לְאִיל הָאֶחָד אוֹ־לִשָׁה בְּכַבָּשִׁים אוֹ בְּעֹזִים:
 יב כַּמִּסְפָּר אֲשֶׁר תַעֲשׂוּ כִכָּה תַעֲשׂוּ לְאֶחָד
 כַּמִּסְפָּרָם: יג כִּלֵּי־הָאֹרֶחַ יַעֲשֶׂה־כִכָּה אֶת־אֱלֹהֵי
 לְתַקְרִיב אִשָּׁה רִיח־נִיחַח לַיהוָה: יד וכִי־יִגֹּר
 אֶתְכֶם גֵּר אוֹ אֲשֶׁר־בְּתוֹכְכֶם לְדַרְתֵיכֶם וַעֲשֶׂה
 אִשָּׁה רִיח־נִיחַח לַיהוָה כַּאֲשֶׁר תַעֲשׂוּ בֵן יַעֲשֶׂה:
 טו תַקְהֵל חֻקָּה אַחַת לָכֶם וְלִגֵּר הַגֵּר חֻקַת עוֹלָם

אֲעֲשֶׂה לָכֶם: טו בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִפְּלוּ פְגַרְיֶכֶם
 וְכָל־פְּקָדֵיכֶם לְכָל־מַסְפְּרָכֶם מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה
 וְמוֹעֵדָה אֲשֶׁר הִלִּינְתֶם עָלַי: ז אִם־אַתֶּם תָּבֹאוּ
 אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת־יָדִי לְשַׁפֵּן אֶתְכֶם
 בָּהּ כִּי אִם־פֶּלֶב בְּנִי־פִנָּה וַיהוֹשֻׁעַ בְּנִי־נֹזֵן:
 ח וְטַפְכֶם אֲשֶׁר אִמַרְתֶּם לְבֹן יְהוָה וְהִבִּיאֲתִי
 אֲתֶם וַיִּדְעוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר מֵאִסְתֶּם בָּהּ:
 ט וּפְגַרְיֶכֶם אֲתֶם יִפְּלוּ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה: י וּבְנֵיכֶם
 יִהְיוּ רַעִים בַּמִּדְבָּר אַרְבַּעִים שָׁנָה וְנִשְׂאוּ אֶת־
 זְנוּתֵיכֶם עַד־תֶּם פְּגַרְיֶכֶם בַּמִּדְבָּר: יא כַּמִּסְפָּר
 הַיָּמִים אֲשֶׁר־תַרְתֶּם אֶת־הָאָרֶץ אַרְבַּעִים יוֹם יוֹם
 לַשָּׁנָה יוֹם לַשָּׁנָה תִשְׂאוּ אֶת־עוֹנֵתֵיכֶם אַרְבַּעִים
 שָׁנָה וַיִּדְעֶתֶם אֶת־תְּנוּאָתִי: יב אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי
 אִם־לֹא ו זֹאת אֲעֲשֶׂה לְכָל־הַעֲדָה הַרְעָה הַזֹּאת
 הַנוֹעֲדִים עָלַי בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִתְּמוּ וְשֵׁם יִמְתּוּ:
 יג וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־שָׁלַח מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת־הָאָרֶץ
 וַיָּשָׁבוּ כְּתִיב וַיִּלְוּ קָרִי וַיִּלְוּ עָלָיו אֶת־כָּל־הַעֲדָה
 לְהוֹצִיא דָבָר עַל־הָאָרֶץ: יד וַיִּמְתּוּ הָאֲנָשִׁים
 מוֹצִיאֵי דַבַּר הָאָרֶץ רַעָה כַּמִּנְפָּה לִפְנֵי יְהוָה:
 טו וַיהוֹשֻׁעַ בְּנִי־נֹזֵן וְכָלֶב בְּנִי־יִפְנֶה חָיו מִן־הָאֲנָשִׁים
 הָהֵם הַהֹלְכִים לְתוֹר אֶת־הָאָרֶץ: טז וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה
 אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 וַיִּתְּאֲבָלוּ הָעָם מְאֹד: יז וַיִּשְׁכַּמוּ בַּבֹּקֶר וַיַּעֲלוּ
 אֶל־רֹאש־הַהָר לֵאמֹר הֲנִנוּ וְעַלִּינוּ אֶל־הַמָּקוֹם
 אֲשֶׁר־אָמַר יְהוָה כִּי חָטָאנוּ: יח וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְמֹה
 זֶה אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־פִּי יְהוָה וְהוּא לֹא תַצְלַח:
 יט אֲלֵי־תַעֲלוּ כִּי אֵין יְהוָה בְּקִרְבְּכֶם וְלֹא תִגְנָפוּ
 לִפְנֵי אִיבֵיכֶם: כ כִּי הָעַמְלִקִי וְהַכְּנַעֲנִי שֵׁם
 לִפְנֵיכֶם וַנִּפְלְתֶם בַּחֲרֹב כִּי־עַל־פָּן שְׁבַתֶּם מֵאֲחֵרֵי
 יְהוָה וְלֹא־יִהְיֶה יְהוָה עִמָּכֶם: כא וַיַּעֲפְלוּ לַעֲלוֹת
 אֶל־רֹאשׁ הָהָר וְאֶרֶז בְּרִית־יְהוָה וּמִשָּׁה לֹא־מָשׂוּ
 מִקְרֹב הַמַּחֲנֶה: כב וַיִּרַד הָעַמְלִקִי וְהַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב

בו, אלא הם בעלי שליטה והשפעה עצמית. ומצות חלה מבטלת אמונה זו, שהרי האדם המקים את המצוה מצהיר בכך שפשה זו, שקבל באמצעות כחות הטבע, באה בעצם מהקב"ה.

שביעי כו ואם־נפש אחת תחטא בשגגה והקריבה עו בת־שנתה לחטאת: כה וכפר הכהן על־הנפש השגגת בחטאה בשגגה לפני יהוה לכפר עליו ונסלח לו: כז האזרח בבני ישראל ולגר הגר בתוכם תורה אחת יהיה לכם לעשה בשגגה: כח והנפש אשר־תעשה | ביד רמה מן־האזרח ומן־הגר את־יהוה הוא מגדף ונכרתה הנפש ההוא מקרב עמה: כט כי דבר־יהוה בזה ואת־מצותו הפך הכרת | תפרת הנפש ההוא עונה בה: פ ויהיו בני־ישראל במדבר וימצאו איש מקשש עצים ביום השבת: צ ויקריבו אתו המצאים אתו מקשש עצים אל־משה ואל־אהרן ואל כלה־עדה: צא ויניחו אתו פמושמר פי לא פרש מה־יעשה לו: ס ויאמר יהוה אל־משה מות יומת האיש רגום אתו באבנים כלה־עדה מחוץ למחנה: צב ויצאו אתו כלה־עדה אל־מחוץ למחנה וירגמו אתו באבנים וימת כאשר צוה יהוה את־משה: פ ויאמר יהוה אל־משה לאמר: צג דבר אל־בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצת על־פנפי בגדיהם לדרתם ונתנו על־ציצת הכנף פתיל תכלת: צד והיה לכם לציצת וראיתם אתו וזכרתם את־פל־מצות יהוה ועשיתם אתם ולא־תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר־אתם זנים אחריהם: צה למען תזכרו ועשיתם את־פל־מצותי והייתם קדשים לאלהיכם: מח אני יהוה אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים אני יהוה אלהיכם: פפפ

לְדַרְתֵיכֶם כַּכֶּם בְּגַר יְהוָה לִפְנֵי יְהוָה: טו תּוֹרָה אַחַת וּמִשְׁפָּט אֶחָד יְהוָה לָכֶם וְלִגֵּר הַגֵּר אִתְּכֶם: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת ש"פ שלח תשמ"א)

וכי יגור אִתְּכֶם גֵּר . . . וְלִגֵּר הַגֵּר אִתְּכֶם (טו, יד-טז) כָּל פְּסוּק יֵשׁ חֲדוּשׁ. וְכִי יגור - בְּפִרְשֵׁי נְסֻכִים "בֶּשֶׁר לֶהֱם שִׁינְסוּ לְאַרְץ", כִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִצְטַעְרוּ מִכֶּף שְׁנֵאמַר לֶהֱם לְאַחַר חֻטָּא הַמְרֻגְלִים שְׁלֵא יִנְסוּ לְאַרְץ; וּמִכִּינן שְׁצַעַר זֶה הָיָה גַם לְגֵרִים שֶׁהָיוּ בְּשַׁעַת חֻטָּא זֶה, חֵל הַצְּוִי גַם עַל גֵּר. הַקֶּהֱל - לֹא רַק בְּנֻסִים, אֲלֹא אִף בְּכֹל הַמִּצְוֹת. חֶקֶת עוֹלָם - גַּם בְּמִצְוֹת שְׁנֵצְטוּ לְדוֹרוֹת. תּוֹרָה אַחַת - לֹא רַק בְּחֻקִּים, אֲלֹא גַם בְּעִדוֹת וּבְמִשְׁפָּטִים.

ששי י וידבר יהוה אל־משה לאמר: יא דבר אל־בני ישראל ואמרת אליהם בבאכם אל־הארץ אשר אני מביא אתכם שמה: יב והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה ליהוה: יג ראשית ערסתכם חלה תרימו תרומה בתרומת גרן פן תרימו אתה: יד מראשית ערסתיכם תתנו ליהוה תרומה לדרתיכם: טו וכי תשגו ולא תעשו את פלהמצות האלה אשר־דבר יהוה אל־משה: טז את פלהאשר צוה יהוה אליכם ביד־משה מן־היום אשר צוה יהוה והלאה לדרתיכם: טז והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה ועשו כלהעדה פר בן־בקר אחד לעלה לריח ניחח ליהוה ומנחתו ונספו פמשפט ושעיר־עזים אחד לחטת: טז וכפר הכהן על־פלהעדת בני ישראל ונסלח להם כלהשגגה הוא והם הביאו את־קרבתם אשה ליהוה וחטאתם לפני יהוה על־שגגתם: טז ונסלח לכל־עדת בני ישראל ולגר הגר בתוכם כי לכל־העם בשגגה: טז

~ נקודות משיחות קודש ~ (קוטי שיחות יח עמ' 183)

ראשית ערסתיכם חלה תרימו תרומה (טו, טז) איתא במדרש, שכל המקום מצות חלה כאלו בטל עבודה־גרה. ויש לבאר, דהנה החטא של עבודה־גרה הוא גם האמונה שכוכבים ומזלות אינם רק פגרון ביד החוצב

שִׁבְשִׁבִּילָהּ נִבְרָאוּ הָעֵינַיִם – תְּהִי הוּא 'סוּמָא' לְפִי שְׁעָה, וְעוֹד
גְרוּעַ מִקֶּדֶד. וְתְהִי אֶמְרוּ רַו"ל: "סוּמָא תְּשׁוּב כְּמֵת".

מִפְטִיר ז' וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: לֹא דִבַּר
אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמְרַתְּ אֱלֹהִים וְעִשׂוּ לָהֶם צִיצִת
עַל־פְּנֵי בְּגֵדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְנָתַנוּ עַל־צִיצִת הַכֹּהֵן
פְּתִיל תְּכֵלֶת: לֹא וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ
וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֹת יְהוָה וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם
וְלֹא־תָתוּרוּ אַחֲרָי לְכַבֵּכֶם וְאַחֲרָי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־
אִתְּם זָנִים אַחֲרֵיהֶם: מ לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעִשִּׂיתֶם
אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם:
מא אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהָיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְהוָה

אֱלֹהֵיכֶם: פפפ

ק"ט פסוקים, פל"ט סימן.

◆ ◆ ◆

חצי קריש

וְתִגְדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמוֹה רַבָּא. אֲמַן בְּעֵלְמָא דִּי בְרָא כְרַעוּתָהּ
וְיִמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ, וְיַצְמַח פּוּרְקָנָהּ וְיִקְרַב מְשִׁיחָהּ.
אֲמַן בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּעֵגְלָא
וּבְזִמְן קָרִיב וְאֶמְרוּ אֲמֵן: אֲמֵן יְהֵא שְׂמַח רַבָּא מְבַרַךְ לְעַלְמֵי וְלְעַלְמֵי
עַלְמַיָּא. יְתִבְרַךְ: יְהֵא שְׂמַח רַבָּא מְבַרַךְ לְעַלְמֵי וְלְעַלְמֵי עַלְמַיָּא.
יְתִבְרַךְ, וְיִשְׁמַח, וְיִתְפָּאֵר, וְיִתְרוֹמֵם, וְיִתְנַשֵּׂא, וְיִתְהַדַּר,
וְיִתְעַלֶּה, וְיִתְהַלָּל, שְׂמַח דְקַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא. אֲמֵן לְעֵלָא מִן
כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא, תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחְמָתָא, דְאֲמִין
בְּעֵלְמָא, וְאֶמְרוּ אֲמֵן: אֲמֵן

◆ ◆ ◆

~ נקודות משיחות קודש ~ (אגרות קדש יט עמ' שדח)

ולא תתורו אחרי עיניכם (טו, לט)

מי שמסתפל בעיניו באפן האסור, הפך התכלית

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה
ולא אחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה
(= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו
לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֵץ־חַיִּים הִיא לְפִחְזוּקִים בָּהּ, וְתִמְכֶיָּהּ מְאֹשֶׁר. דְרָכֶיָּהּ דְרַכֵּי־נַעַם, וְכָל־נִתְיַבְחָתֶיָּהּ שְׁלוֹם. אַרְבֵּי יָמִים בְּיַמִּינָהּ,
בְּשִׂמְאֹלָהּ עֵשֶׂר וְכַבּוֹד. יי חֶפֶץ לְמַעַן צְדָקוֹ, יִגְדִּיל תּוֹרָה וְיֹאדִיר:

מדדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים
בתחילת שלישי התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו,
שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפני

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מִלְּךְ הַעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנְבִיאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם
הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יי הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל
עַמּוֹ וּבְנְבִיאֵי הָאֵמַת וְצִדְקָ:**

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני
קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה
ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הווקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

א וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בְּנֵי־נוֹן מִן־הַשְּׂטִיִּים שְׁנַיִם אַנְשִׁים מִרְגְּלֵי חֶרֶשׁ (ח"י) בְּרֵי, בַּפֶּתַח שְׁלֹחַם כִּי לֹא רָצָה שִׁדְעוּ כָּל יִשְׂרָאֵל כִּדְרֵי שְׂלֹא יִפְתְּרוּ בְּשִׁלְחוֹ מִרְגְּלִים לֵאמֹר וְכֹה אָמַר לְכֹו רְאוּ אֶת־הָאָרֶץ וְאֶת־יְרִיחוֹ וְיִלְכְּוּ וְיָבֹאוּ בֵּית־אִשָּׁה זֹנְנָה מוֹכֶרֶת מוֹזֵן וְשִׁמְהָ רָחַב וַיִּשְׁכְּבוּ־שָׁמָּה לַיְלָה אֶחָד: ב וַיֹּאמְרוּ לְמִלְךְ יְרִיחוֹ: לֵאמֹר הִנֵּה אַנְשִׁים בָּאוּ הִנֵּה לְעִיר הוֹאֵת הַלַּיְלָה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְחַפֵּר לְרַגַל אֶת־הָאָרֶץ: ג וַיִּשְׁלַח מֶלֶךְ יְרִיחוֹ אֶל־רָחַב לֵאמֹר הֲרֹצִיאִי הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים אֵלַיךְ אֲשֶׁר־בָּאוּ לְבִיתְךָ כִּי לְחַפֵּר אֶת־כָּל־הָאָרֶץ בָּאוּ: ד וַתִּקַּח הָאִשָּׁה אֶת־שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וַתַּצְפְּנֵן כָּל אֶחָד בְּמָקוֹם

מיוחד ותאמר פֶּן בָּאוּ אֵלַי הָאֲנָשִׁים וְלֹא יִדְעוּתִי מֵאֵינִי הַמָּה: ה וַיְהִי הַשָּׁעַר עוֹמֵד לְסָגוֹר בַּחֲשֶׁךְ שֶׁחֶשֶׁךְ הַיּוֹם וְהָאֲנָשִׁים יָצְאוּ לֹא יִדְעוּתִי אָנָּה הִלְכוּ הָאֲנָשִׁים רִדְפוּ מֵהָר אַחֲרֵיהֶם הַיּוֹת זֶה מִקְרֹוב יָצְאוּ כִּי תִשְׁוֹנוּ: ו וְהִיא הֵעֲלֵתָם הַגְּנָה וְהַתְּמַנֵּם בְּמָקוֹם יוֹתֵר נִסְתַּר בְּפִשְׁתִּי הַעֵץ בְּפִשְׁתִּים שָׁחַם עֵדוֹן בְּחוֹף קִינִים הַעֲרֻכוֹת הַמִּסְתָּרִים לָהּ עַל־הַגֶּגֶץ: ז וְהָאֲנָשִׁים רִדְפוּ אַחֲרֵיהֶם הִרְדָּה הִרְדָּן עַל עַד הַמַּעְבְּרוֹת מָקוֹם מַעְבַר הַיַּרְדֵּן, שְׁתֵּי סְבָרִים שְׁחוּרֵי לַעֲרֻבוֹת מוֹאָב וְהַשָּׁעַר סָגְרוּ הַשּׁוֹעֲרִים אַחֲרָיו כַּאֲשֶׁר יָצְאוּ הַרְדָּפִים אַחֲרֵיהֶם שָׁחַם עֵדוֹן לֹא יָצְאוּ מִן הָעִיר לֹא יָבֹלוּ לְצֹאת מוֹשֶׁם: ח וְהַמָּה הַמִּרְגְּלִים טָרַם יִשְׁכְּבוּן וְהִיא עֲלֵתָה עֲלֵיהֶם אֶצֶל־עַל־הַגֶּגֶץ: ט וְהַאֲמֹר אֶל־הָאֲנָשִׁים יִדְעוּתִי כִּי־נָתַן יְהוָה לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ וּמֵאֵינִי יָדַעַתְּ אֵת־? מִכֵּן, וְכִי־נָפְלָה אִימַתְכֶם עָלֵינוּ מִפְּנֵי גְדוּלַתְכֶם וְרוּמַמְתְּכֶם, וְעוֹד וְכִי נָמְנוּ כִּלְיִשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם מִפְּנֵי יָדַאת הָרַע שֶׁעָשִׂיתָ לָהֶם מִקֵּם: י כִּי שָׁמַעְנוּ אֶת אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ יְבִישׁ יְהוָה אֶת־כְּנִי יַם־סוּף מִפְּנֵיכֶם בְּצֹאתְכֶם מִמִּצְרַיִם וְאֲשֶׁר עָשִׂיתֶם לְשֹׁנֵי מַלְכֵי הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר בָּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן לְסִיחֹן וְלַעֲוֹן אֲשֶׁר הִתְרַמַּתְּם הַשְּׂמֵדְתֶם אוֹתָם: יא וְנִשְׁמַע וַיִּמָּס לְבָבֵנו וְלֹא־לָקַח עוֹד רוּחַ נְבוּרָה בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם לְהִלָּחֵם כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם

הַפְטֵרָה לַפְרֻשֶׁת שֶׁלַח לַקְרִיאָה בְּצִיבּוֹר

וּלְשָׁנִים מִקְרָא וְאֶחָד תְּרַגְּמוּ כִּי־הוֹשֻׁעַ פָּרַק ב

ב א וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בְּנֵי־נוֹן מִן־הַשְּׂטִיִּים שְׁנַיִם אַנְשִׁים מִרְגְּלֵי חֶרֶשׁ לֵאמֹר לְכֹו רְאוּ אֶת־הָאָרֶץ וְאֶת־יְרִיחוֹ וְיִלְכְּוּ וְיָבֹאוּ בֵּית־אִשָּׁה זֹנְנָה וְשִׁמְהָ רָחַב וַיִּשְׁכְּבוּ־שָׁמָּה לַיְלָה אֶחָד: ב וַיֹּאמְרוּ לְמִלְךְ יְרִיחוֹ לֵאמֹר הִנֵּה אַנְשִׁים בָּאוּ הִנֵּה הַלַּיְלָה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְחַפֵּר אֶת־הָאָרֶץ: ג וַיִּשְׁלַח מֶלֶךְ יְרִיחוֹ אֶל־רָחַב לֵאמֹר הֲרֹצִיאִי הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים אֵלַיךְ אֲשֶׁר־בָּאוּ לְבִיתְךָ כִּי לְחַפֵּר אֶת־כָּל־הָאָרֶץ בָּאוּ: ד וַתִּקַּח הָאִשָּׁה אֶת־שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וַתַּצְפְּנֵן כָּל אֶחָד בְּמָקוֹם מְיֻחָד. וּבְמִדְרַשׁ תַּנְחומָא אָמְרוּ, שֶׁהַמִּרְגְּלִים הָיוּ פִּינְחָס וְכֹלֵב, וּפִינְחָס עָמַד לְפָנֵיהֶם וְלֹא רָאוּהוּ, לְפִי שֶׁהָיָה כְּמִלְאָה. וְכֵן אֵת כָּלֵב הָיָה צָרוּךְ לְהַצְפִּין. (ו) וְהַתְּמַנֵּם, כִּפְתָה אוֹתָם בְּהַטְמֵנָה לְנַמְרֵי בְּפִשְׁתֵי הָעֵץ, כִּכְנִי פִשְׁתוֹן שֶׁחַם עֵדוֹן כִּמוֹ עֵצִים. (ז) עַל הַמַּעְבְּרוֹת, כִּמוֹ עַד הַמַּעְבְּרוֹת שֶׁהָיוּ מָקוֹם מַעְבְּרֵי הַיָּמִים שֶׁל הַיַּרְדֵּן. (ח) נְמוּנוֹ, נִמְסוּ. (ט) הִתְרַמַּתְּם, הַשְּׂמֵדְתֶם. (יב) אוֹת אָמַת, סִיחֹן

שי למורא

(א) מִרְגְּלִים, לְרֹאוֹת מֵאִיזָה מָקוֹם יִכְבְּשִׁיהָ בְּקִלּוֹת. חֶרֶשׁ, בְּשִׁחְקָהּ, שְׂאִישׁ לֹא יִדַּע בְּדָבָר, רַק הֵם לְכָדִם. וְאֵת יְרִיחוֹ, שֶׁהָיְתָה קִשָּׁה לְכַבֵּשׁ כַּגִּיד כָּל הָאָרֶץ. אִשָּׁה זֹנְנָה, מוֹכֶרֶת מִינֵי מוֹזֵן. (ב) לְחַפֵּר, לְרַגַל וְלַחֲפֹשׁ אֶת הַסְּתֵרִים שָׁבָה. (ד) וַתַּצְפְּנֵנוּ, אֵת כָּל אֶחָד בְּמָקוֹם מְיֻחָד. וּבְמִדְרַשׁ תַּנְחומָא אָמְרוּ, שֶׁהַמִּרְגְּלִים הָיוּ פִּינְחָס וְכֹלֵב, וּפִינְחָס עָמַד לְפָנֵיהֶם וְלֹא רָאוּהוּ, לְפִי שֶׁהָיָה כְּמִלְאָה. וְכֵן אֵת כָּלֵב הָיָה צָרוּךְ לְהַצְפִּין. (ו) וְהַתְּמַנֵּם, כִּפְתָה אוֹתָם בְּהַטְמֵנָה לְנַמְרֵי בְּפִשְׁתֵי הָעֵץ, כִּכְנִי פִשְׁתוֹן שֶׁחַם עֵדוֹן כִּמוֹ עֵצִים. (ז) עַל הַמַּעְבְּרוֹת, כִּמוֹ עַד הַמַּעְבְּרוֹת שֶׁהָיוּ מָקוֹם מַעְבְּרֵי הַיָּמִים שֶׁל הַיַּרְדֵּן. (ח) נְמוּנוֹ, נִמְסוּ. (ט) הִתְרַמַּתְּם, הַשְּׂמֵדְתֶם. (יב) אוֹת אָמַת, סִיחֹן

הָאֲנָשִׁים וְלֹא יִדְעוּתִי מֵאֵינִי הַמָּה: ה וַיְהִי הַשָּׁעַר לְסָגוֹר בַּחֲשֶׁךְ וְהָאֲנָשִׁים יָצְאוּ לֹא יִדְעוּתִי אָנָּה הִלְכוּ הָאֲנָשִׁים רִדְפוּ מֵהָר אַחֲרֵיהֶם כִּי תִשְׁוֹנוּ: ו וְהִיא הֵעֲלֵתָם הַגְּנָה וְהַתְּמַנֵּם בְּפִשְׁתִּי הַעֵץ הַעֲרֻכוֹת לָהּ עַל־הַגֶּגֶץ: ז וְהָאֲנָשִׁים רִדְפוּ אַחֲרֵיהֶם הִרְדָּה הִרְדָּן עַל עַד הַמַּעְבְּרוֹת וְהַשָּׁעַר סָגְרוּ אַחֲרָיו כַּאֲשֶׁר יָצְאוּ הַרְדָּפִים אַחֲרֵיהֶם: ח וְהַמָּה טָרַם יִשְׁכְּבוּן וְהִיא עֲלֵתָה עֲלֵיהֶם עַל־הַגֶּגֶץ: ט וְהַאֲמֹר אֶל־הָאֲנָשִׁים יִדְעוּתִי כִּי־נָתַן יְהוָה לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ וְכִי־נָפְלָה אִימַתְכֶם עָלֵינוּ וְכִי נָמְנוּ כִּלְיִשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם: י כִּי שָׁמַעְנוּ אֶת אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ יְהוָה אֶת־כְּנִי יַם־סוּף מִפְּנֵיכֶם בְּצֹאתְכֶם מִמִּצְרַיִם וְאֲשֶׁר עָשִׂיתֶם לְשֹׁנֵי מַלְכֵי הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר בָּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן לְסִיחֹן וְלַעֲוֹן אֲשֶׁר הִתְרַמַּתְּם הַשְּׂמֵדְתֶם אוֹתָם: יא וְנִשְׁמַע וַיִּמָּס לְבָבֵנו וְלֹא־לָקַח עוֹד רוּחַ נְבוּרָה בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם לְהִלָּחֵם כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם

עטרת מרים

הוא אלהים בשמים מפעל ועל־הארץ מתחת ומי ולחם וינצח את האלהים האדירים האלה: יב ועתה השבעו־נא לי ביהוה פִּיעֻשִׁיתִי עִמָּכֶם חֶסֶד כי ערוז לא עשיתם לי טובה מאומה, לכן ועשיתם גַּם־אִתְּם עִסְבִּית אָבִי חֶסֶד וּנְתַתֶּם לִי אוֹת אִמַּת סִימֹן אִמְתִּי לְמַעַן יֵדְעוּ כָּל יִשְׂרָאֵל לְכָל יִשְׁלַחוּ בְּנוֹ ד': יג וְהִחִייתֶם אֶת־אָבִי וְאֶת־אִמִּי וְאֶת־אֶחָיו וְאֶת־אֶחָיוֹתַי וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר לָהֶם וְהִצַּלְתֶּם אֶת־נַפְשֹׁתֵינוּ מִמּוֹת: יד וַיֹּאמְרוּ לָהּ הַאֲנָשִׁים נַפְשֵׁנוּ תַחְתִּיכֶם לְמוֹת כִּי לְהַצִּיל אֶתְכֶם אִם לֹא תִגְדְּרוּ אֶת־דְּבָרֵנוּ זֶה אֵת הָאוֹת שֶׁנִּתְּנָה לָךְ, שְׁלֵא יַעֲשׂוּ אֲחֵרִים עִם בֵּית בַּחֻמָּה לְהַצִּיל וְהָיָה בְּתַת יְהוָה שִׁי לְמוֹרָא

ברור שמתכוונת (1) נקנים אנהנו, הרי אנו תולים הדבר בך לעשות את האות הנה (יח) תקנות, לשון קו וחבל. השני, הנבוע בצבע אדם שנקרא "שני" כג) ויעברו, עברו

אֲשֶׁר הִחַרְמַתֶּם אוֹתָם: יא וְנִשְׁמַע וַיִּמָּס לְבַבְנוּ וְלֹא־קָמָה עוֹד רוּחַ בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִפְּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתַּחַת:

יב ועתה השבעו־נא לי ביהוה פִּיעֻשִׁיתִי עִמָּכֶם חֶסֶד ועשיתם גַּם־אִתְּם עִסְבִּית אָבִי חֶסֶד וּנְתַתֶּם לִי אוֹת אִמַּת: יג וְהִחִייתֶם אֶת־אָבִי וְאֶת־אִמִּי וְאֶת־אֶחָיו וְאֶת־אֶחָיוֹתַי וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר לָהֶם וְהִצַּלְתֶּם אֶת־נַפְשֹׁתֵינוּ מִמּוֹת: יד וַיֹּאמְרוּ לָהּ הַאֲנָשִׁים נַפְשֵׁנוּ תַחְתִּיכֶם לְמוֹת אִם לֹא תִגְדְּרוּ אֶת־דְּבָרֵנוּ זֶה וְהָיָה בְּתַת יְהוָה לְנוּ אֶת־הָאָרֶץ וְעִשִּׂינוּ עִמָּךְ חֶסֶד וְאִמַּת: טו וְתוֹרְדֶם בַּחֲבַל בְּעַד הַחֲלוֹן כִּי בֵיתְהָ בְּקִיר הַחוּמָּה וּבַחוּמָּה הִיא יוֹשֶׁבֶת: טז וְתֹאמַר לָהֶם הִהֲרָה לָכוּ פֶן־יִפְגְּעוּ בְכֶם הַרְדָּפִים וְנַחֲבַתֶּם שְׁמָה שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד שׁוֹב הַרְדָּפִים וְאַחַר תֵּלְכוּ לְדַרְכְּכֶם: יז וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הַאֲנָשִׁים נָקִים אֲנַחְנוּ מִשְׁבַּעְתְּךָ הַזֶּה אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ:

יח הרי אנו תולים הדבר בך לעשות האות הנה הננה אנהנו באים בארץ את־תקנות הכל חוטא השני הנבוע בצבע אדם הנה אשר הורדתנו בו, תקשרי להיות לאות וסימן בחלון אשר הורדתנו בו ואת־אביך ואת־אמך ואת־אחוך ואת כל בית אביך תאספי תכניו אלך הביתה: יט והיה כל אשר־יצא מדלתי ביתך החוצה דמו בראשו הוא נתחב בדמו שלא שמר עצמו ואנהנו נקנים כי לא היה אפשר לשמרו מן הפיתה וכל אשר יהיה אתך בבית דמו בראשו אסיד תהיה־בו: כ ואם־תגיד את־דברנו זה והיינו נקנים משבעתך אשר השבעתנו: כא ותאמר כדבריכם פן־הוא ותשלחם וילכו ותקשר את־תקנת השני בחלון: כב וילכו ויבאו ההרה וישבו שם שלשת ימים עד־שבו הרדפים ויבקשו הרדפים בכל־הדרך ולא מצאו: כג וישבו שני הרדפים ויבקשו הרדפים בכל־הדרך ולא מצאו: כד וישבו שני האנשים וירדו מהרר ועברו ויבאו אליהושע בגןן ויפפרו־לו את

החלון כִּי בֵיתְהָ בְּקִיר הַחוּמָּה וּבַחוּמָּה הִיא יוֹשֶׁבֶת: טז וְתֹאמַר לָהֶם הִהֲרָה לָכוּ פֶן־יִפְגְּעוּ בְכֶם הַרְדָּפִים וְנַחֲבַתֶּם שְׁמָה שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד שׁוֹב הַרְדָּפִים וְאַחַר תֵּלְכוּ לְדַרְכְּכֶם: יז וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הַאֲנָשִׁים נָקִים אֲנַחְנוּ מִשְׁבַּעְתְּךָ הַזֶּה אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ: יח הִנֵּה אֲנַחְנוּ בָּאִים בָּאָרֶץ אֶת־תְּקוֹנֹת חוּטֹא הַשְּׁנִי הַזֶּה תִקְשְׁרִי בַחֲלוֹן אֲשֶׁר הוֹרַדְתָּנוּ בּוֹ וְאֶת־אֲבִיךָ וְאֶת־אִמֶּךָ וְאֶת־אֶחָיֶךָ וְאֶת־כָּל־בֵּית אֲבִיךָ תֹאסְפִי אֵלֶיךָ הַבַּיִתְהָ: יט וְהָיָה כָּל אֲשֶׁר־יֵצֵא מִדְּלַתִּי בֵיתְךָ הַחוּצָה דְמוֹ בְּרֹאשׁוֹ וְאֲנַחְנוּ נָקִים וְכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה אֵתְךָ בְּבַיִת דְמוֹ בְּרֹאשׁוֹ אִסִּיד תִּהְיֶה־בּוֹ: כ וְאִם־תִּגְדִּי אֶת־דְּבָרֵנוּ זֶה וְהִינּוּ נָקִים מִשְׁבַּעְתְּךָ אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ: כא וְתֹאמַר כְּדַבְרֵיכֶם פֶּן־הוּא וַתִּשְׁלַחֶם וַיֵּלְכוּ וַתִּקְשֶׁר אֶת־תְּקוֹנֹת הַשְּׁנִי בַחֲלוֹן: כב וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ הַהֲרָה וַיִּשְׁבוּ שָׁם שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד־שָׁבוּ הַרְדָּפִים וַיִּבְקְשׂוּ הַרְדָּפִים בְּכָל־הַדֶּרֶךְ וְלֹא מָצְאוּ: כג וַיִּשְׁבוּ שְׁנֵי הַרְדָּפִים וַיִּבְקְשׂוּ הַרְדָּפִים בְּכָל־הַדֶּרֶךְ וְלֹא מָצְאוּ: כד וַיִּשְׁבוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וַיִּרְדּוּ מִהָרָר וַיַּעֲבְרוּ וַיָּבֹאוּ אֵלֵיהֶושֶׁע בְּגַןִּן וַיִּפְּרֹוּ־לוֹ אֶת

עטרת מרים

כָּל־הַמִּצְוֹת אוֹתָם מִה שִׁפְרָה
לָהֶם: כִּד וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵי־הוֹשֵׁעַ
תְּכַלִּית הַדָּבָר הוּא כִּי־נָתַן יְהוָה
בְּיָדָנוּ אֶת־כָּל־הָאָרֶץ וְגַם־נָמְנוּ
כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵינוּ:

הָאֲנָשִׁים וַיִּרְדּוּ מִהָהָר וַיַּעֲבְרוּ וַיָּבֹאוּ
אֶל־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון וַיִּסְפְּרוּ־לוֹ אֵת כָּל־
הַמִּצְוֹת אוֹתָם: כִּד וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵי־הוֹשֵׁעַ כִּי־נָתַן יְהוָה בְּיָדָנוּ
אֶת־כָּל־הָאָרֶץ וְגַם־נָמְנוּ כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵינוּ:

קפט
שי למורא
את הדרו. כד) פי נתן ה' בידנו,
מנה שראו שהצילם ה' בדרך גם.

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת,
הָאֵל הַנְּאֻמָּן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֵמֶת וְצַדִּיק:
נְאֻמָּן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנְאֻמָּנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא
יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נְאֻמָּן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנְּאֻמָּן בְּכָל
דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׂמַּח בְּמַהֲרָה
בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְשַׂמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שִׂמְחָנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְהֵינוּ הַנְּבִיא עֲבָדֶךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ,
בְּמַהֲרָה יָבֹוא וַיַּגֵּל לַבְּנוֹ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד
אַחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קִדְשֶׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכְפֹּה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
בְּרוּךְ אַתָּה יי, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שֶׁנִּתְּתָ לָנוּ יי
אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתִפְאַרְתּוֹ. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ, יִתְבָּרַךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ
אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

סוף זמן קידוש לבנה:
יום ראשון בערב, י"ג סיון

לוח זמנים לשבת פרשת שלח באה"ק (בהעלותך בחו"ל) בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

יציאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
								מג"א		אדמוה"ז				
		ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	
19:53	18:58	19:42	19:41	19:16	19:15	10:24	10:23	09:16	09:14	08:41	08:40	05:58	05:57	מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)
17:42	16:34	17:28	17:28	16:52	16:52	11:04	11:02	10:18	10:16	09:32	09:30	08:09	08:07	ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ' (ח)
19:42	18:43	19:30	19:28	19:02	19:00	09:46	09:45	08:34	08:33	07:56	07:55	05:08	05:07	נפאל, קטמנדו (ח)
19:45	18:53	19:36	19:34	19:12	19:10	11:04	11:03	10:01	10:00	09:30	09:28	07:00	06:59	סינגפור, סינגפור (ח)
22:19	20:42	21:54	21:50	21:01	20:58	09:49	09:49	08:24	08:23	06:37	06:36	04:14	04:14	פולין, ורשא (ק)
18:26	17:34	18:17	18:15	17:52	17:51	10:15	10:14	09:16	09:15	08:45	08:43	06:27	06:25	פרו, לימה (ח)
22:32	21:15	22:15	22:12	21:33	21:31	11:05	11:04	09:44	09:44	08:40	08:40	05:50	05:50	צרפת, ליאון (ק)
23:03	21:41	22:43	22:40	21:59	21:57	11:10	11:09	09:47	09:47	08:27	08:28	05:46	05:47	צרפת, פריז (ק)
18:43	17:51	18:34	18:32	18:10	18:08	09:54	09:52	08:50	08:48	08:18	08:17	05:46	05:45	קולומביה, בוגוטה (ח)
21:57	20:47	21:41	21:38	21:05	21:03	10:44	10:44	09:25	09:25	08:27	08:27	05:36	05:35	קנדה, טורונטו (ק)
21:44	20:29	21:27	21:24	20:47	20:45	10:19	10:18	08:58	08:58	07:55	07:55	05:05	05:05	קנדה, מונטריאול (ק)
20:46	19:44	20:34	20:31	20:02	20:00	10:22	10:21	09:07	09:06	08:23	08:22	05:32	05:31	קפריסין, לרנקה (ק)
23:11	21:19	22:39	22:35	21:37	21:34	10:04	10:04	08:36	08:35	06:57	06:56	04:18	04:18	רוסיה, ליובאוויטש (ח)
23:00	21:04	22:24	22:20	21:22	21:19	09:35	09:35	08:06	08:05	06:31	06:29	03:44	03:45	רוסיה, מוסקבה (ח)
21:22	20:02	21:03	21:00	20:20	20:18	09:43	09:42	08:21	08:21	07:11	07:12	04:25	04:25	רוסיה, ורסטוב על-הדון (ח)
22:28	21:13	22:09	22:06	21:31	21:28	10:48	10:47	09:26	09:25	08:15	08:15	05:29	05:29	שווייץ, ציריך (ק)
19:22	18:29	19:13	19:11	18:47	18:46	10:10	10:09	09:03	09:02	08:30	08:29	05:51	05:50	תאילנד, בנגקוק (ח)
21:21	20:12	21:06	21:04	20:30	20:28	10:27	10:26	09:09	09:08	08:17	08:17	05:25	05:25	ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)
22:05	20:54	21:49	21:47	21:12	21:10	11:01	11:00	09:42	09:42	08:47	08:47	05:55	05:55	ארה"ב, דטרויט (ק)
21:06	20:07	20:54	20:52	20:26	20:24	11:02	11:01	09:50	09:49	09:10	09:09	06:21	06:20	ארה"ב, האוסטון (ק)
20:49	19:47	20:37	20:35	20:06	20:04	10:29	10:28	09:15	09:14	08:32	08:31	05:41	05:41	ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)
20:54	19:57	20:42	20:41	20:15	20:13	11:05	11:04	09:54	09:53	09:16	09:15	06:30	06:29	ארה"ב, מיאמי (ק)
21:19	20:10	21:04	21:02	20:28	20:26	10:21	10:20	09:04	09:03	08:10	08:10	05:18	05:18	ארה"ב, ניו הייבן (ק)
21:43	20:35	21:29	21:26	20:53	20:51	10:51	10:50	09:33	09:33	08:42	08:41	05:49	05:49	ארה"ב, פיטסבורג (ק)
21:21	20:10	21:05	21:03	20:29	20:26	10:20	10:19	09:01	09:01	08:07	08:07	05:15	05:15	ארה"ב, שיקגו (ק)
18:43	17:50	18:33	18:32	18:08	18:07	10:42	10:41	09:45	09:43	09:12	09:11	06:59	06:58	בוליביה, לה-פס (ח)
23:15	21:43	22:52	22:48	22:01	21:58	10:58	10:57	09:33	09:32	07:44	07:42	05:26	05:27	בלגיה, אנטוורפן (ק)
23:12	21:41	22:49	22:46	21:59	21:57	10:59	10:58	09:34	09:34	07:44	07:42	05:28	05:29	בלגיה, בריסל (ק)
18:05	17:15	17:55	17:54	17:33	17:32	10:21	10:20	09:26	09:24	08:52	08:50	06:47	06:46	ברזיל, סאן פאולו (ח)
17:54	17:00	17:44	17:43	17:18	17:17	10:09	10:07	09:13	09:11	08:39	08:38	06:34	06:32	ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)
22:36	21:07	22:12	22:09	21:23	21:20	10:15	10:15	08:50	08:50	07:02	07:00	04:43	04:43	בריטניה, לונדון (ק)
23:06	21:26	22:38	22:34	21:41	21:38	10:20	10:19	08:53	08:52	07:10	07:09	04:39	04:40	בריטניה, מנצ'סטר (ק)
22:52	21:16	22:27	22:23	21:34	21:32	10:19	10:19	08:53	08:53	07:08	07:06	04:43	04:43	גרמניה, ברלין (ק)
22:48	21:20	22:26	22:23	21:38	21:36	10:43	10:42	09:19	09:18	07:45	07:48	05:15	05:15	גרמניה, פרנקפורט (ק)
18:01	17:12	17:50	17:49	17:30	17:30	10:24	10:22	09:29	09:28	08:55	08:53	06:54	06:52	דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)
19:54	19:00	19:44	19:42	19:18	19:16	10:27	10:26	09:19	09:17	08:44	08:43	06:01	06:00	הודו, מומבאי (ח)
19:49	18:55	19:39	19:37	19:13	19:11	10:23	10:22	09:15	09:14	08:41	08:40	05:58	05:58	הודו, פונה (ח)
21:46	20:26	21:27	21:25	20:44	20:41	10:05	10:04	08:43	08:43	07:32	07:32	04:46	04:46	הונגריה, בודפשט (ק)
21:26	20:17	21:11	21:09	20:35	20:33	10:30	10:29	09:13	09:12	08:20	08:20	05:28	05:28	טורקיה, איסטנבול (ק)
21:38	20:32	21:24	21:22	20:50	20:48	10:58	10:57	09:42	09:42	08:54	08:54	06:02	06:02	יוון, אתונה (ק)
22:04	20:44	21:46	21:43	21:03	21:00	10:27	10:26	09:05	09:05	07:56	07:56	05:09	05:09	מולדובה, קישינב (ק)

לוח זמנים לשבת פרשת שלח באה"ק (בהעלותך בחו"ל) בערים שונות בעולם קצא

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
			ש	א	ש	א								
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	05:58	06:00	08:41	08:42	09:16	09:17	10:24	10:26	19:16	19:18	19:43	19:44	18:59	19:54
ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ' (ח)	08:10	08:11	09:32	09:33	10:18	10:19	11:04	11:05	16:52	16:53	17:28	17:30	16:35	17:44
נפאל, קטמנדו (ח)	05:08	05:10	07:56	07:57	08:35	08:36	09:46	09:47	19:02	19:03	19:30	19:31	18:45	19:43
סינגפור, סינגפור (ח)	07:00	07:01	09:30	09:31	10:01	10:02	11:04	11:05	19:12	19:13	19:36	19:37	18:55	19:47
פולין, ורשא (ק)	04:14	04:16	06:37	06:39	08:24	08:25	09:50	09:51	21:01	21:02	21:54	21:55	20:44	22:19
פרו, לימה (ח)	06:27	06:28	08:45	08:46	09:16	09:18	10:16	10:17	17:52	17:54	18:17	18:18	17:35	18:28
צרפת, ליאון (ק)	05:50	05:52	08:40	08:41	09:44	09:46	11:05	11:06	21:34	21:35	22:15	22:16	21:17	22:33
צרפת, פריז (ק)	05:47	05:48	08:27	08:29	09:47	09:49	11:10	11:12	22:00	22:00	22:43	22:44	21:42	23:04
קולומביה, בוגוטה (ח)	05:46	05:47	08:18	08:20	08:50	08:51	09:54	09:55	18:10	18:11	18:34	18:35	17:53	18:45
קנדה, טורונטו (ק)	05:36	05:37	08:27	08:29	09:25	09:27	10:45	10:46	21:05	21:06	21:41	21:42	20:48	21:58
קנדה, מונטריאול (ק)	05:05	05:07	07:55	07:56	08:58	09:00	10:19	10:20	20:48	20:49	21:27	21:28	20:31	21:45
קפריסין, לרנקה (ק)	05:32	05:33	08:23	08:24	09:07	09:09	10:22	10:23	20:02	20:03	20:34	20:35	19:45	20:48
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	04:18	04:19	06:58	06:59	08:36	08:37	10:04	10:06	21:38	21:38	22:40	22:40	21:20	23:12
רוסיה, מוסקבה (ח)	03:44	03:46	06:31	06:32	08:06	08:07	09:35	09:37	21:22	21:23	22:24	22:24	21:05	23:00
רוסיה, ווסטוב-על-הדון (ח)	04:25	04:26	07:11	07:13	08:22	08:23	09:43	09:45	20:20	20:21	21:04	21:04	20:03	21:23
שוויץ, ציריך (ק)	05:29	05:30	08:15	08:17	09:26	09:27	10:48	10:49	21:31	21:32	22:09	22:10	21:14	22:29
תאילנד, בנגקוק (ח)	05:51	05:53	08:30	08:32	09:04	09:05	10:10	10:12	18:48	18:49	19:13	19:14	18:31	19:24

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התוועדות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחרי הבלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שֶׁל שַׁבַּת קֹדֶשׁ:**

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויהתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותציעידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז הפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפף פלאוֹיב ואורב ולסטים וחיזת רעות בדרך ומפל פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל־פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו **אורלי**

רות ובעלה **אפרים הלוי יליזרוב**

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית ובעלה **גבריאל סופייב**

שמעי' הלוי וזוגתו **מוריאל**

אילת ובעלה **גדעון יעקובסון**

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחי

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00531
19/06/2016

P.P.

שולם

1949

תל אביב

הורידו את יישומון

דבר מלכות

מחנות היישומים

